

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ І АСПІРАНТІВ

«УКРАЇНА І СВІТ:
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНА ЕЛІТА
ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОГРЕС»

10-11 квітня 2019 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2019

ББК 66.0(4Укр)
У45
УДК 321.01 (477)

Редакційна колегія:

проф. Сокол Є.І.
проф. Марченко А.П.
проф. Мигущенко Р. П.
проф. Архієреєв С.І.
проф. Бурега В. В.
проф. Романовський О. Г.
проф. Тарароєв Я.В.
проф. Кліменко О. Ю.
проф. Ігнатюк О. А.
проф. Савченко Л. П.
проф. Скляр В. М.
проф. Перевалова Л.В.
проф. Петутіна О.О.
проф. Чернявська С.М.
доц. Панфілов Ю.І.
доц. Кудій Д. А.
доц. Шанідзе Н. О.

Друкується за рішенням Вченої ради Національного технічного університету „ХПІ”,
протокол № від 2019 р.

Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: Матеріали міжнар.наук.-теор. конференції студ. та аспір. 10 - 11 квітня 2019 року: - Харків: НТУ „ХПІ”, 2019. – 679 с. – Укр, рос., англ. мовами.

ISBN 978-966-593-534-6

Збірник містить тези доповідей студентів і аспірантів – учасників щорічної Міжнародної науково-теоретичної конференції, присвяченої актуальним проблемам гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, які становитимуть інтелектуальну еліту та впливатимуть на подальший розвиток економіки, соціальної та культурної політики своїх країн.

Для студентів, аспірантів, викладачів, усіх, хто цікавиться історичними, філософськими, психолого-педагогічними, морально-етичними, політико-правовими, мовознавчими, соціально-економічними проблемами сучасного українського суспільства.

ББК 66.0(4Укр)

ISBN 978-966-593-534-6

© НТУ “ХПІ”, 2019р.

Передмова

Національний технічний університет – один із найстаріших вищих навчальних закладів України, який за роки свого існування підготував величезну кількість фахівців, що працювали та продовжують працювати в різних сферах суспільного життя. Наш університет є відомим науковим центром, славиться своїми науковими школами, багатьма науковими дослідженнями, в яких активну участь приймають студенти та аспіранти. Доброю традицією стало проведення щорічної науково-теоретичної конференції, яка є міжнародною. Особливістю проведення конференції в цьому році є необхідність дати відповіді на актуальні проблеми соціального розвитку, на виклики сьогодення. Криза може бути поштовхом для активізації динамічного і сталого розвитку, якщо вона є предметом наукового аналізу та обґрунтованих дій. Таких дій ми чикаємо насамперед від нашої молоді, яка власною натхненою працею, цілеспрямованою діяльністю щодо отримання глибоких знань, розвитку духовних якостей та аналітичних здібностей прагне створити умови для гідного життя та щастя. Проблема молоді та соціального прогресу – найважливіші проблеми цієї конференції. Сучасна студентська молодь – майбутня інтелектуальна еліта, яка буде впливати на формування економічної, соціальної, культурної політики своїх країн. Серед майже 330 праць студентів та аспірантів представлені не тільки реферативні роботи, а й дійсно наукові, - зроблені на основі серйозних досліджень, вдумливого аналізу проблем. Оргкомітет конференції висловлює щире подяку усім студентам, аспірантам, викладачам, завідувачам кафедрами і ректорам вищих навчальних закладів, які взяли участь у підготовці та проведенні конференції. Бажаємо всім успіхів, творчого натхнення і вагомих здобутків під час роботи конференції.

Оргкомітет конференції

ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ ТА СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ

Бойко С.О.

ХНМУ

БАЙРОНІВСЬКИЙ ГЕРОЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Лорд Джордж Байрон. для свого часу був справжньою суперзіркою. Знаменитий поет успішніше за Наполеона завоював Європу, вдерся в Росію і залишив свій відбиток у нашому літературному житті. При цьому Байрон вплинув не лише на світову літературу, але й на людську психологію, намалювавши новий тип особи – героя Байрона. Нумо подумаймо, чи зустрічаються такі персонажі в сучасному суспільстві?

Персонажі Байрона – романтичні герої у недосконалому світі. Ця невідповідність примушує їх страждати, а разом і робити нещасними оточення. Вони загадкові (часто це пов'язано з якоюсь таємницею минулого), розумні (що примушує їх відчувати себе вище за оточення) і безнадійно егоїстичні. Вчинки подібних героїв роблять їх ближче до антигероїв, але, все ж таки, безмірно привабливих. І в літературі, і в житті їх похмура чарівливість безвідмовно діє на юних захоплених осіб, які таємно мріють перевиховати таку відчайдушну людину і подарувати спокій її душі.

Характерні риси героя Байрона як в літературі, так і в житті, часто визначають долю носія – бунтаря. Презирство до суспільства. Така людина вважає себе розумнішою за навколишніх людей, ставить себе вище за них, їхні моральні закони й духовні цінності. Це не дає байронівському герою стати частиною громадського життя. Напевно, молодий Сальвадор Далі вважав себе трохи Байроном, коли на одному з іспитів Мадридської художньої академії відмовився відповідати викладачам, пояснивши, що себе вважає набагато розумнішим за них. Самотність. З першого пункту логічним чином витікає другий: зневажаючи людей взагалі, чоловік Байрона відповідним чином ставиться до жінок. Він спокушає їх, але більше від нудьги або прагнучі до

влади над чужими почуттями. А потім завжди залишає, прирікаючи своїх випадкових супутниць на нещастя, а себе – на вічну самотність. Відсутність цілей. Часто особа Байрона приречена на безцільне існування. Міщанські інтереси оточення занадто малі для нього, а для високих цілей бракує ідеалізму. Байдужість до життя. Наслідком усього цього стає байдужість до життя. Герої Байрона відчайдушно нудьгують, не бояться ризику, мають шкідливі звички. Їх поведінка – це послідовне саморуйнування. Такі люди не націлені на те, щоб жити «довго і щасливо».

Література. Насамперед, саме вона зображує настрої суспільства. Письменникам часто доводиться брати на себе ролі картин, на тлі яких розгортається не тільки доля однієї людини, а й цілого людства. Пушкін. Одного разу він створив образ Євгена Онегіна. Справжній байронівський герой. У його образі втілюються риси сучасної, по-справжньому самотньої людини. Самоіронія та відчуття гумору деколи рятують серце головного героя. Однак, скільки часу потрібно людині, щоб знайти себе, спіймати свого птаха щастя? Вічність. Народження. Потрапити на цей світ можна або Прометеєм, який тримає згубні наслідки чужої діяльності відносно суспільного настрою та взагалі вселенських справ, або Родіоном Раскольніковим, не здатним протистояти навіть самому собі. Як ми бачимо, герой Джорджа Байрона – не романтична людина з крилами на спині, а зовсім нещасна, прагнуча турботи і теплих обіймів Землі.

Що може врятувати духовний стан сучасного героя-бунтаря та героя-романтика? Натхнення. Крилатий політ у безодню всесвітів. Звідки ж воно родом? Із серця. З душі. Всякий посперечається зі мною, адже душа – об'єкт непізнаний. Інша справа – мозок, описаний у безлічі наукових журналів. Проте, черепна коробка часом містить значно більше наповнення, ніж серце духовне. Воно створює погоду душі, настроїв натхненню. Космос за обшарпаним вікном, океан в річці, рожевий фламінго в синиці. Бачити те, що знаходиться за гранню. Потрібно бути справжнім поетом своєї душі. Оспівувати її. Дивовижна справа поета. Справа всього життя, усього сердечного циклу. Народжені великими,

вони завжди будуть рабами власної утопії. Сірий світ одного разу оживе яскравим, барвистим. Занадто романтично, чи не так? Такі вони, ці ранимі і горді, часом не прийняті світом. Сонце. Усеосяжне око Землі. Цікаво, скільки доль воно побачило, скільки розчарування і гордості. Тільки душа поета здатна звалити на себе купол таких почуттів. Метаморфоз. Як часто ми враз кидаємося в останній вагон життєвого потягу, щоб змінити себе, прокрутити стрілку буття назад? Дивовижна справа. Творчість малює на папері сьогодення, описує минуле і вибудовує майбутнє. Немов вершники з трьома тимчасовими ключами. А замки? Де відшукати щілину, щоб повернути все назад або зовсім увірватися в майбутнє? Душа поета. Серце людини, що вивертає світ навиворіт.

Порятунок завжди поруч. Щастя в серці кожного з нас. Душа відкрита для нових почуттів. Треба лише зазирнути до неї, привітатися та прийняти її. Байронівський герой як очисна система для кожного. Тільки проходячи крізь смуток свідомості, людина здатна обернути його в світло доброти й любові.

Борзенкова Д. В.

НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА ИНЕРНЕТА: ПОЗИТИВНЫЕ И НЕГАТИВНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ

В современном обществе все большую роль играет глобальная сеть Интернет. Массовое использование информационных технологий, новых источников энергии, материалов, изменяет общественное производство и всю сферу обслуживания. Такие достижения информационной революции: Интернет, новые коммуникативные технологии позволяют выполнять свою работу, не выходя из дома. Следует отметить кардинальное изменение всего образа жизни человека: работы, отдыха, общения.

Проблема соотношения технического прогресса и его влияния на социальные процессы и человека требует взвешенного гуманитарного, философского анализа в условиях движения к «информационному обществу».

Новые информационные сети и, в частности, Интернет становятся объектом исследования философии в эпоху глобализации. Интернет делает доступной любую информацию, возможно, не улучшая её качество и не способствуя развитию культуры. Тем не менее, Интернет создает необходимые условия для эффективного и динамичного развития отдельных Интернет-сообществ. В то же время, Интернет может усиливать социально опасные явления современной жизни, например, формирование преступных организаций, кибервойны и т.д.

Интернет стал играть все большую роль в жизни человека. Все большей популярностью пользуются сайты, где пользователь может взаимодействовать с другими пользователями в виртуальном пространстве без физического соприкосновения. Становится популярным общение "онлайн", которое заменяет реальное, живое общение. Виртуальная реальность выступает не только в качестве посредника виртуального общения, но и существенно влияет на характер, средства и приемы общения, что в конечном итоге существенно воздействует на личность, зачастую негативно трансформируя ее, вызывая зависимость, схожую с наркотической. В современных условиях для многих людей интеллектуального труда обязательным становится непрерывное образование. Однако, в своей массе, люди достаточно ленивы. Компьютер, интернет, современные гаджеты делают ту работу, которая является интеллектуальной. Многие студенты скачивают уже готовые рефераты, курсовые и другие научные работы, над которыми должны были работать самостоятельно. Также существует проблема активизации свободного времени, выделенного для самостоятельной работы, превращенный в очередной выходной.

В любой очереди, в метро, на лавочках парка, за столиками в кафе мы можем видеть одну и ту же картину. Молодые люди сидят, уставившись в экран телефона, планшета, ноутбука. Они что-то просматривают, кому-то отвечают. Грустно наблюдать за тем, как компания друзей дружно «клацает» свои телефоны вместо того, чтобы общаться друг с другом вживую. Да и зачем?

Есть же Интернет! Это очевидные негативные последствия технологической революции связи.

Тем не менее, существует множество позитивных моментов. Трудно представить себе мир без Интернета. С помощью Интернета мы можем найти любую литературу или другую нужную нам информацию. В выборе чтения книги для отдыха или же в просмотре фильмов мы сегодня не ограничены. Интернет может подобрать развлечение на любой вкус. Интернет может позитивно влиять так же и на образование: быстрый и легкий доступ к информации, экономия времени, возможность развиваться и совершенствоваться, быстрая коммуникация и многое другое.

Но, с философской точки зрения, возникает множество вопросов: отдаляет ли Интернет нас от реальности, вызывает ли зависимость, является ли жизнь в виртуальном мире деградацией личности? Влияние Интернета на нашу жизнь глубокое и неоспоримое. Позитивно или негативно это влияние? Где найти ответы на эти вопросы? Я думаю, что все зависит только от нас самих. Только мы можем решать, будут они способствовать нашему развитию или деградации. Выбор уже за нами.

Вавіла О. М.

ХНМУ

ІНТЕРНЕТ І ЦІННОСТІ МОЛОДІ

Сучасні інформаційні технології впевнено впроваджуються в повсякденне життя суспільства. Всесвітня мережа Інтернет сьогодні є невід'ємною та необхідною частиною роботи, навчання й відпочинку. Віртуальний простір приваблює все більше й більше людей, які прагнуть отримати інформацію, задовольнити потребу у спілкуванні й розвагах. По суті, ми маємо справу з новим засобом комунікації й обміну інформацією. Такі зміни, безумовно, призводять до метаморфозів у структурі всього суспільства, впливають на поведінкові стандарти й навіть на менталітет української молоді.

Соціальні фактори найбільш суттєво впливають на підлітків і молодих людей. Вони ще не мають великого життєвого досвіду, чіткої системи ціннісних орієнтирів й сформованого світогляду. Вивчення впливу Інтернету на становлення духовних цінностей молоді *актуалізує* значення цієї проблеми як одного з найважливіших завдань сучасного українського суспільства.

Результати багаточисленних досліджень говорять про те, що після впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій моральні цінності молоді почали спотворюватися. Розвиток Інтернет-мережі призвів до створення нової віртуальної території, яка все більше витісняє живе спілкування. Сидячі перед екраном монітора, людина насправді знаходиться наодинці, а у неї створюється ілюзія повноцінної взаємодії з людьми. При цьому вона сама обирає співрозмовників, групи за інтересами, створює власну сторінку й живе в мережі так, як хотілось би прожити в реальності. Віддаючи перевагу соціальним мережам і чатам, людина позбавляє себе радості живого спілкування з близькими, ровесниками, друзями. Наслідками тривалого он-лайн існування стає замкнутість, неадекватна реакція на критику, проблеми з соціалізацією, втрата навичок комунікації.

Ще однією небезпекою Інтернету є те, що для молодих людей пріоритетними стають особисті інтереси й формується байдуже ставлення до суспільства і соціальних норм поведінки. У мережі відсутні певні правила, а тому людина може поводитись так, як їй зручно. Не боячись осуду або покарання, вона не відчуває відповідальності за свої дії. Якщо он-лайн друг чимось не влаштовує, його можна ігнорувати, при цьому не потрібно нікому нічого пояснювати. Так само легко можна когось образити, а хвилювання й сліз свого ворога людина не побачить, їй не стане соромно. Така свобода і безкарність призводять до того, що люди починають зневажати такі загальнолюдські цінності як доброта, щирість, милосердя, співчуття, взаємодопомога. Звичними для молоді стають байдужість, невдоволення, неповага й навіть жорстокість, агресивне ставлення до оточуючих.

Таким чином, Інтернет має значний вплив на формування життєвих цінностей молоді. Але уникнути цього впливу неможливо, тому необхідно встановлювати правила поведінки в мережі й дотримуватися них. Тоді ми зможемо зберегти базові норми комфортного співіснування й розвиток Інтернету не призведе до духовно-морального руйнування суспільства.

Власенко Б.А.

НТУ «ХПІ»

ФИЛОСОФИЯ ДЗЕН И СОВРЕМЕННОСТЬ

Много веков аскетических усилий, физических и умственных, тысяч адептов в Китае, Вьетнаме, Корее, Японии. Множество школ. Детально проработанная доктрина и методология. Поэзия. Каллиграфия. Кендо. Чайная церемония. Икебана. Ландшафтное искусство. Все это цивилизация дзэн.

Существовало множество ответов на вопрос «Что такое дзэн?». Они могли быть выражены в виде крика, смеха или указания на что-то, например, на дерево или птицу. Можно определить дзэн как «непосредственный переход к пробуждённому сознанию, минуя традицию и священные тексты, прозрение в познании своей собственной природы».

Учение дзэн утверждает, что истина не может быть выражена в словах, которые являются лишь «намёком на истину». Последователи дзэн полагали, что самое важное передаётся не через тексты, а от наставника к ученику, «от сердца, к сердцу». Наставник может «передать» ученику при помощи определённых методов собственное состояние сознания. В дальнейшем ученик закрепляет передачу просветления своей медитативной практикой.

Также учению дзэн свойствен отказ от общепринятых норм морали. Учитель Хуанбо Сиюнь утверждал, что есть три ступени этического поведения. К низшей ступени он относил поведение тех людей, кто «выполняет предписания, надеясь на награду». На второй ступени находятся те люди, которые действуют без малейшей мысли о награде. На высшей же ступени

человек живёт «без всякой мысли о моральном и неморальном». Живущий в гармонии с Дао не спрашивает о добре, а всякое обращение к внешним факторам означает погрязание в хаосе.

В XX веке дзэн с его культом внутренней свободы и торжества интуиции над разумом стал привлекателен для большей части представителей западной культуры. Влияние дзэн отчетливо прослеживается в произведениях Г. Гессе, Дж. Сэлинджера, О. Хаксли, Алана Уотса, В. Пелевина, Т. Элиота и других. В 60-х годах «дзэнский бум» охватил многие американские университеты и придал определённую окраску движению хиппи. Не менее важным было влияние учения Дзэн на философские и даже научные изыскания. Влияние дзэн выражается в трудах по психологии К. Г. Юнга, Э. Фромма, К. Хорни и других. Дзэн стал одним из источников формирования теоретической основы гештальттерапии.

Мы живем в век скоростных поездов, дедлайнов, будильников, стресса и кричащей со всех сторон рекламы. Мы постоянно куда-то спешим и не успеваем, спорим и ссоримся по незначительным причинам, прилагаем усилие к ненужному и не делаем нужного. Отвлекаясь на мелочи, мы не достигаем важного, отходим от своих планов, нервничаем и слабеем. Философия дзен - прямота, простота, практичность и непосредственность, неразрывно связанная с обычной жизнью.

Многие последователи дзэн медитировали при ходьбе и работе. Медитация при работе называлась «фусин». Отличие физического труда без медитации и с медитацией выразил дзэн-мастер Тит Нат Хан в следующей фразе: «Есть два способа мыть посуду. Во-первых, мыть посуду, чтобы сделать её чистой. Во-вторых, мыть посуду, чтобы мыть посуду». Дзадзэн буквально переводится как «сидеть в медитации». Сидячая медитация не является тренировкой терпения или чего-либо другого, а по сути своей является лишь «сидением просто так»: «Идёшь — просто иди. Сидишь — просто сиди».

Современный мир не оставляет человеку времени для самой жизни. Возможно, современному человеку не хватает именно этой способности

наслаждаться самим процессом жизни, получать умиротворение от рутинных и обыденных занятий, жить настоящим моментом просто ради того, чтобы жить.

Горбенко А.М.

НТУ «ХПИ»

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВОСТОЧНОГО И ЗАПАДНОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ

Понятия «культура Востока» и «культура Запада» весьма условны. Образно говоря, Восток (под которым обычно понимают Азию) и Запад (представленный Европой и Северной Америкой) - это две ветви одного дерева, развивающиеся каждая в своем направлении, в одно время, параллельно, но по-разному. Ни одна из них не возвышается над другой. Им присуще определенное сходство, но и различий при этом найдется достаточно. Культура Востока - это культура таких стран, как Китай, Индия, Япония, а также других азиатских государств, отличающаяся устойчивостью, традиционностью, незыблемостью. Культура Запада - культура стран Европы и Северной Америки, воплощающая динамичный образ жизни, бурное развитие, в том числе и в технологической сфере. Культуры Востока и Запада отличаются по религиозным, философским, временным рамкам, научным и другим вопросам.

Обозначим характерные особенности восточной и западной культуры. В философии на востоке главенствует идея небытия. Истину невозможно выразить словами. Истинная мудрость демонстрируется не на словах, а на личном примере. Творчество - удел богов и неба. На западе, напротив, главенствует идея бытия. Стремление подобрать точные слова для выражения истины. Мудрый человек обязательно владеет даром убеждения. Творчество - удел человека и Бога.

В общественной жизни на востоке наблюдается приоритет религиозно-нравственных традиций и установок. Консерватизм. На западе - опора на экономику в решении общественных задач. Динамизм.

В плане соотношения человек-природа восточное мировоззрение видит нераздельность человека и природы, их единство. Отношение к природе - созерцательное. У западного человека отношение к природе потребительское. Человек противопоставляет себя природе, он повелевает ей.

В искусстве на востоке наблюдается незыблемость художественных традиций. Тематика художественных произведений вневременная, «вечная». Различные виды искусства синтезируются, «перетекают» один в другой. На западе - быстрая смена и огромное разнообразие течений и стилей. В тематике и идейном содержании отражается конкретная эпоха. Художественные жанры, формы, виды дифференцированы друг от друга.

Основа науки на востоке - жизненный опыт, интуиция, наблюдение. Большое внимание уделяется развитию и приложению практических знаний (в медицине и прочем). На западе основой является эксперимент, математические методы. Выдвижение фундаментальных теорий.

В поведении: - на востоке - строгое следование поведенческим нормам, церемониальность. Пассивность, созерцательность. Уважение к традициям и обычаям. (Аскетизм - вид духовной практики. Идея самоограничения и самоотречения для совершенствования себя и т.п.). Человек как представитель целого призван служить коллективному. На западе - разнообразие норм поведения в социуме. Активность, ускоренный ритм жизни. Расшатывание традиций. Стремление к «благам цивилизации». Индивидуализм, автономность, уникальность личности.

Сравнительный анализ культур Запада и Востока показал, что они относятся к разным цивилизациям, имеют сложную многовековую историю существования. Разная история, условия жизни и производство материальных благ, религии, климатические условия и т. д. привели к формированию иного мировоззрения, менталитета и культуры в целом.

На сегодняшний день люди западного мировоззрения используют природу в своих целях: вырубают леса ради бумаги и строят на их местах

населенные пункты. Западной культуре стоит взять пример с восточной, люди которой уважительно относятся к природе.

Так же в культуре запада главенствует идея быть состоятельным в материальном плане, а на востоке - в духовном.

Проанализировав особенности культур Запада и Востока, мы можем смело отнести себя к людям с западным мировоззрением. С нашей точки зрения, часто приверженность восточной цивилизации к традициям тормозит ее развитие. С другой стороны, мы не можем не принять того факта, что западный путь развития не всегда верный и правильный. Преобразовательная деятельность западного человека угрожает экологическими глобальными катастрофами. Возможно, что наиболее жизнеспособный и устойчивый вариант, гарантирующий устойчивое развитие - это сочетание деятельной активности и инициативности Запада с восточным уважением к опыту предыдущих поколений и устремление к гармоничному сосуществованию с природой.

Гражданов Б. Р.

ХНМУ

СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО: «ЗА» ЧИ «ПРОТИ»

У світі існує таке поняття як природний добір. Неможливо передбачити – буде людина здорова, або з певними вадами розвитку. Нерідко буває, що батьки залишаються без можливості створити найголовніше у своєму житті – народити дитину. Безпліддя, нажаль, дуже поширене на сьогоднішній день на Землі і сотні тисяч сімей не здатні народити. Але існує вихід з цієї складної ситуації – це сурогатне материнство як найбільш дієвий спосіб народження дитини.

Сурогатне материнство – одне з найвеличніших досягнень науки і людства і це нерозумно заперечувати. Цей метод проводиться шляхом штучного і екстракорпорального запліднення, тобто отримання генетичного матеріалу від генетичних батьків з подальшим виношуванням дитини в

біологічному інкубаторі — організмі сурогатної матері. Проте сурогатне материнство заборонено законом в Австрії, Норвегії, Швеції, Франції, деяких штатах Америки, Італії, Швейцарії та Німеччині. Порушення законів несе за собою ув'язнення зі штрафом.

Як і кожне питання, явище «сурогатне материнство» несе за собою як позитивні, так і негативні думки суспільства. Найголовнішим плюсом процедури є те, що дитина має генетичний набір своїх кровних батьків, а тому можна вважати, що вона, так або інакше, рідний первісток своїх біологічних мами й тата. Наступною перевагою є можливість біологічної матері не відриватися від кар'єри і продовжувати її побудову. Також є велика кількість соціально активних жінок, які не бажають втрачати час і певні фізичні та естетичні потенції, а тому відмовляються від народження дитини природним шляхом. Це особливо важливо публічним особистостям, таким як актори, співаки, музиканти та інші. Зокрема, його використовували такі зірки як Сара Джессіка Паркер, Ніколь Кідман, Елтон Джон, Майкл Джексон, Альона Апіна, Алла Пугачова, Філіп Кіркоров, Ірина Білик. Ще однією не менш важливою перевагою є безболісність втручання в організм донорів і сурогатної матері. Сучасні технології набрали таких обертів, що сидячи на гінекологічному кріслі не більше п'яти хвилин і без жодної анестезії можливо стати щасливою мамою однієї, або навіть декількох дітей. Слід зазначити, що сурогатне материнство — це непоганий метод вирішення матеріального питання для матерів, які зважилися на такий вчинок. У недавньому минулому Україна стала одним із центрів сурогатного материнства у світі, що дало змогу молодим дівчатам без шкідливих звичок стати матеріально забезпеченими, незважаючи на свій вік.

У заперечення наведеним вище доказам, існують протилежні думки. По-перше, немає стовідсоткової впевненості, що все заплановане біологічною матір'ю буде виконаною. Звичайно, генетичний матеріал належить батькам, але немає ніякої гарантії, що дитина буде існувати у повністю здоровому тілі. Безперечно існують медичні огляди, але вони не можуть передбачити подальший стиль життя сурогатної матері. По-друге, дитина, яка народжена

іншою матір'ю, може так і не стати повністю рідною для біологічних батьків. По-третє, окремою темою для роздумів є наречений сурогатної матері. У деяких випадках чоловік може замислитися над своїм значенням у житті своєї коханої жінки. Не кожен витримає те, що його кохана заробляє набагато більше, ніж він сам. Від цього відчуття власної неповноцінності, удар по самолюбству і тому подібне.

Отже, ми є свідками великого технологічного прориву, але, водночас, ми стоїмо на порозі невідомості. Наука поки що не дає остаточної відповіді на те, як у майбутньому це позначиться на фізіологічному та психологічному стані дитини. Сурогатне материнство не можливо вирішити перераховуючи «за» та «проти», бо це – вибір кожного, і вирішення моральних питань повністю лягає на плечі батьків, які заради свого сімейного щастя готові йти на будь-які жертви, не дивлячись на можливі наслідки.

Давыдова М.Г.

НТУ «ХПИ»

ФИЛОСОФСКАЯ ПРОБЛЕМА СОЗДАНИЯ СИЛЬНОГО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА

Создание сильного искусственного интеллекта связано с пониманием и исследованием естественного интеллекта. Ответ на вопрос, может ли машина обладать сознанием, напрямую зависит от того, что мы подразумеваем под сознанием естественным.

Данная проблематика наиболее популярна среди представителей аналитической философии, в чьих публикациях представлены два конкурирующих подхода: физикалистский и функционалистский.

Согласно позиции физикализма все разумные когнитивные функции можно объяснить исключительно активностью мозга. В рамках физикализма Джон С্মарт и Юллин Плэйс сформулировали теорию тождества, согласно которой определенное ментальное состояние буквально тождественно

некоторому состоянию мозга. Одним из наиболее известных аргументов, высказанных против данной теории, сформулировал Хилари Патнем. Его теория о множественной реализации заключается в том, что когнитивные явления не сводятся к некоторому определенному состоянию мозга. Например, боль могут испытывать разные живые существа, но маловероятно, что у всех многообразных животных и людей при этом совпадает состояние мозга. Из этого Патнем делает вывод, что теория тождества неверна.

Функционалистское объяснение сознания отвергает физикалистские решения и редуцирует сознание к функциональным отношениям. Функциональная система определяется совокупностью причин «на входе» и следствий «на выходе». Соответственно, если речь идет о сознании, то нас интересует не его физический носитель, а функциональное состояние, определяемое сенсорными данными и результирующим поведением.

Функционалистский подход часто используется для редукции сознания к когнитивным операциям и поведенческим актам. Например, Д. Деннет заявляет, что функционирование когнитивно-информационных процессов является главным признаком сознания. При такой трактовке наличие сознания можно приписывать всем системам, совершающим «разумные» операции. Если мыслить в таком ключе, то сам вопрос «может ли машина обладать сознанием?» теряет актуальность, потому что современные компьютеры уже обладают сознанием, поскольку они способны производить вычислительные операции на порядок лучше человека. При этом упускается из виду важная характеристика сознания – наличие свойств, отвечающих за восприятие субъективной реальности, называемых в аналитической философии квалиа.

Вопрос необходимости наличия у искусственного интеллекта данных свойств наиболее полно раскрывает Д. Чалмерс. Опираясь на положения о «структурной когеренции» и «организационной инвариантности» ментальных и функциональных состояний, Чалмерс говорит о возможности функционального объяснения специфики ментального: если некоторая система обладает теми же функциональными свойствами, что и человеческий мозг, то ей также должны

быть присущи ментальные состояния, квалиа. Чалмерс, по сути, воспроизводит хорошо известный принцип изофункционализма систем, обоснованный А. Тьюрингом. В целях теоретического осмысления проблемы «Сознание и Мозг» этот принцип получает более конкретное обоснование посредством принципа инвариантности информации по отношению к физическим свойствам ее носителя. Принимая эти принципы, можно утверждать, что при условии достижения определенной функциональной организации, теоретически допустимо создание самоорганизующейся системы, наделенной субъективной реальностью.

Доценко И. Р.

ХНМУ

НЕ/СВОБОДА ВИРТУАЛЬНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Высокий уровень технического прогресса человечества обусловил популярность общения людей в Интернете. С практической точки зрения – это экономия времени, сил и средств. Обратная сторона этой медали – люди теряют навыки общения в реальной жизни, становятся замкнутыми. Кроме проблем, связанных с нарушениями коммуникативных навыков, наблюдаются также проблемы этического и языкового характера. Большинство символов и слов, которые используются в переписках, были заимствованы из английского языка, что способствует возникновению проблем с грамотностью и появлением так называемого «метаязыка». Все это ведет к снижению уровня грамотности населения и видоизменению языка. А поскольку язык – это основа культуры, то и сама культура претерпевает негативные трансформации.

С помощью Интернета глупость, шутливость и хамство мгновенно транслируются в реальное пространство и время, и этот «продукт», как губкой, впитывается подрастающим поколением. В Интернете мы более изолированы от эмоциональных проявлений нашей речи и, следовательно, менее

чувствительны в реальности. В виртуальных социальных коммуникациях мы подвержены постоянному потоку информации и общению, что делает нас очень нетерпеливыми. Это реальные проблемы, которые сопровождают нашу, насыщенную Интернетом, культуру.

Несмотря на минусы, существуют и плюсы общения в Интернете. Главное достоинство заключается в том, что люди чувствуют себя в Интернете комфортно. Людям становится доступна возможность преодоления пространств и барьеров. Для людей важна легкость, с которой они могут найти подобных себе по занятиям, увлечениям, интересам, убеждениям, тех, кто являются нашими единомышленниками. Это удовлетворяет одну из основных человеческих потребностей – чувство принадлежности к группе людей, которая тебе соответствует. Также одним из существенных плюсов стала возможность разностороннего обмена информацией и общения без границ. Хотя Интернет и сделал вселенную глобальной деревней, некоторые культуры становятся доминирующими и поглощают другие культуры. Например, подростки в странах Запада оказывают влияние на большинство подростков в других странах мира в таких направлениях как развитие моды, стилей поведения и самовыражения, тенденции развития музыки и др. Старшее поколение не понимает, откуда берется такое поведение у подростков и детей. Взрослые зачастую не могут выразить свое отношение к погружению своих детей в Интернет-пространство, и стараются прибегнуть к ограничительным или запретительным мерам. При этом взрослые не подозревают, что, тем самым, они отрывают ребенка от социума.

Безусловно, перемены нашей жизни пугают своей неопределенностью и неспособностью их всеобъемлющего познания. Люди ограничивают себя в живом общении либо же, из-за неуверенности в себе, просто избегают его. Таким образом, достижения технического прогресса меняют все вокруг, включая и сферу коммуникативных привычек, традиций, стилей.

Всемирная паутина опутала всех и усадила за экраны. Мы видим только то, что предлагает нам Интернет, будучи поглощенными картинками в

телефонах и компьютерах. Это может привести к таким ужасным последствиям как холодность общения и отношений в будущем, потеря навыков общения как таковых, ведь уже самые маленькие дети запросто разбираются в технике и могут с легкостью отправить картинки, вместо того, чтобы просто рассказать, как прошел их день и что нового они сегодня узнали.

Таким образом, открытие Интернета определенно имеет противоречивый характер: с одной стороны, он улучшает нашу жизнь, но с другой – он же может вызвать хаос. Весь вопрос состоит в не/свободе выбора самого человека.

Жуженко П.П., Барсик П.С.

НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМА ОТНОШЕНИЯ НАУКИ И ФИЛОСОФИИ В СОВРЕМЕННОЙ ФИЛОСОФИИ НАУКИ

Можно безо всякой натяжки утверждать, что феномен науки является одним из конститутивных элементов современной западной цивилизации. Даже больше: в продолжение последних полутора столетий — и чем далее, тем ощутимее и настойчивей — наука, научный способ видения, научная познавательная деятельность вместе с ее технологическими продолжениями и продуктами, оказываются неким транскультурными, планетарными определителями того, что называется сегодня «человечеством», «человеческим миром». В этом отношении тема современной философии науки, как предприятия, призванного эксплицировать существенные черты и динамику науки сегодня, а так же предвосхитить пути ее трансформации в будущем, представляется весьма актуальной и важной.

В данном сообщении мы предлагаем обзор основных положений/перспектив рассмотрения в рамках современной философии науки проблемы отношения науки и философии.

1. Современная философия науки возникает как критическая реакция на программу эмпирического обоснования науки, выдвинутой логическим

эмпиризмом (неопозитивизмом). Эта программа во многом вдохновлялась идеями раннего Витгенштейна и определялась проектом анализа языка науки (Венский кружок и Берлинская группа — М. Шлик, Р. Карнап, Ф. Франк, О. Нейрат, Г. Рейхенбах и др.). В существенной степени упомянутая реакция была инициирована результатами К. Поппера, выраженными в его книге «Logik der Forschung» (1934). Сам Поппер заявлял, что он «убил логический позитивизм» (Popper K. Intellectual Autobiography. — В кн.: The Philosophy of Karl Popper. La Salle, 1974, p. 69).

2. В рамках неопозитивистского проекта наука унифицировалась на основании образцов математического эмпирически верифицируемого естествознания, а философия объявлялась источником «псевдопроблем» и «научно бессмысленных предложений», задача очищения от которых — логико-аналитическими средствами — содержательного состава научного знания, собственно и выступала в качестве основной.

3. Отталкиваясь от позитивистского лозунга «Наука есть сама себе философия», от делигитимизации «метафизики» как совокупности положений, не имеющих научного смысла, философия науки:

- признает эвристическую ценность философской онтологии для науки (Поппер);
- находит сходство между философскими дискуссиями и конкуренцией научных «парадигм» в «кризисные периоды» истории науки (Т. Кун);
- «реабilitирует» метафизику, осуществляя ее (или призывая ее осуществлять) теми же аналитическими методами, с помощью которых неопозитивисты пытались ее дискредитировать (У-ван, О. Куайн, У. Селларс, Дж. Сمارт и др.);
- устанавливает, что защита «твердого ядра» научно-исследовательской программы от опровержений в периоды, когда эта программа обеспечивает прирост эмпирического содержания, делает это «ядро» методологически неотличимым от метафизики (И. Лакатос);

- выясняет, что «родословная» фундаментальных научных понятий — пространства, времени, причины, вероятности и др. — «мифогенна» и метафизична (К. Хюбнер);

- признает «псевдопроблемой» поиск каких бы то ни было «демаркаций» между наукой и метафизикой (П. Фейерабенд).

4. Своего рода «свободным следствием» описанного положения дел с проблемой роли результатов философии в науке выступает трансформация общих исследовательских ориентиров самой философии науки в ее современном состоянии. Таковы: разочарование в безусловных, рационалистически трактуемых ориентирах культуры (в т. ч. в доминирующей роли научного знания); склонность к мозаичному, калейдоскопическому и плюралистическому видению мира и места человека в нем; акцент на относительности, исторической (социальной) обусловленности познавательных ценностей и результатов.

В прочем, эта трансформация не является ни всеохватной, ни необратимой; критический анализ связанных с нею идей является условием дальнейшего развития философии науки.

Игнатьева М. В.

НТУ «ХПИ»

ЧТО ТАКОЕ ЛЮБОВЬ?

О любви слагают песни, сочиняют стихотворения, ради нее совершают поступки. Но что же такое любовь? Каждый человек, будь то ребенок или взрослый, но задается этим вопросом и ищет той самой настоящей любви. Нет ни одного человека, который бы сказал, что не любит кого-то или что-то. Если спросить людей, то каждый даст слову «любовь» свое определение, потому что-то все думают и чувствуют по-разному, поэтому проявление любви у каждого индивидуально.

Любви хотят все, это некая опора и фундамент в жизни человека. Это, пожалуй, одна из немногих человеческих целей – осознать, что такое Любовь и найти Ее. Найдя ее, человек делает все, чтобы не потерять. Как сказал один из классиков, а именно А.П. Чехов: «Любимое мы любим без причин». И эта фраза очень прекрасно характеризует это чувство, ведь, чтобы кого-то полюбить не важно сколько денег в кошельке, какой у человека статус, цвет кожи, глаз, волос и так далее.

Зачастую люди путают любовь с влюбленностью. В этом месте необходимо провести грань, так как любовь - это что-то вечное и, увлекающее не столь физически, как душевно. Напротив, влюбленность – это физическое влечение, которое направлено больше на угодение своих желаний и пройдет с первыми же трудностями.

Как бы странно не звучало, но любовь – это глагол! Любить – значит действовать, совершать поступки, доказывать ее. Об этом писал философ Э.Фромм в работе «Искусство любить». Пассивной любви не бывает, она всегда активна и бурно живет в сознании, сердце человека. В конце концов, любовь – это жертва. Искренне любя, человеку обязательно придется отказываться от своих эгоистических желаний и поступаться своими амбициями, которые наносят вред любимому. Любовь не должна «тянуть одеяло на себя» и кричать: «дай». Наоборот, любовь всегда ищет как отдать, поделиться, сделать то, что будет приятно тому, кого любишь.

Если говорить про любовь между двумя личностями, то истинная любовь в этих отношениях не будет закрывать глаза на недостатки. Часто люди думают, что лесть и фразы, которые не будут задевать мое «Я» - это некий канат, связывающий людей, но это большое заблуждение. Ведь человек, который любит желает другому только добра и будет поддержкой для другого в преодолении каких-то трудностей, борьбе со своими плохими привычками. Здравый человек будет благодарен за то, что рядом с ним есть тот, который без упрёка и зависти укажет на какие-то минусы, и они вместе будут искать пути и выходы из того или иного.

К сожалению, есть печальные примеры любви. Например, любовь к деньгам, себе, наркотикам... Это больше можно назвать зависимостью, одержимостью, но ради этого человек готов на все, а значит он это любит и это придает его жизни смысл. Мы часто слышим, что ради денег люди ставят на кон все: они готовы разрывать отношения, отказываться от семей, нарушать законы. Они слово белки в колесе гонятся за тем, чтобы иметь больше, но достаточно никогда не будет и эта погоня будет продолжаться постоянно, а успокоения, мира, тишины не будет, ведь это подделка под любовь.

В итоге, можно прийти к заключению, что любовь является главной составляющей нашей жизни. И сколько бы не писали про нее, но для каждого она разная и только, пережив, прочувствовав ее, можно сказать, что же это за прекрасное чувство.

Кривуля Б. І.

НТУ «ХПИ»

ФІЛОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Романтично-філософська течія актуалізувала проблеми «людина-нація», «нація-світ» і започаткувала філософію національної ідеї. Українська національна ідея, зародження якої сягає ще язичницьких часів, духовної культури Київської Русі, наприкінці XIX — на початку XX ст., стає теоретично усвідомленою, буттєвою. Тому розвиток української філософської думки цього часу відбувався в органічній єдності зі складним і суперечливим процесом пробудження національної самосвідомості, прагненням українського народу національно і політично самовизначитись. Об'єднана національною ідеєю, українська філософія є складним проблемним полем різних методологічних підходів, світоглядних принципів, духовних цінностей, стратегічних і тактичних прийомів на шляху до реалізації національної мети: утворення і розбудови Української держави.

Серед такого складного світоглядно-політичного сплетіння

виокремлюються прибічники позитивістської орієнтації, що апелюють до врахування реальних обставин, фактів, а не чуттєвих побажань і устремлінь: Михайло Драгоманов (1841—1895), Іван Франко (1856—1916), Михайло Грушевський (1866—1934).

Драгоманов одним із перших тогочасних радикальних мислителів зрозумів роль і місце національного питання в реалізації принципів демократії та свободи. Драгоманов був переконаний, що національність є необхідним будівельним матеріалом усього людства. Іван Франко — людина багатогранного таланту й енциклопедичного інтелекту. Поет і прозаїк, громадський діяч і політик, науковий дослідник проблем історії й теорії літератури, етнографії й фольклору, політичної й економічної історії, філософії, — він спрямовував усе своє надбання на «народне відродження», розвиток української нації; збагачення української духовної культури. В історії науки та культури України кінця XIX - першої половини XX ст. у вивченні проблем державності і демократії в Україні визначне місце належить Михайлу Сергійовичу Грушевському (1866-1934 рр.) - відомому вченому, історику, політичному діячу. Величезна ерудиція в сфері історії, літератури, мистецтва дала можливість Михайлу Грушевському виробити своє розуміння суспільного процесу і політичного розвитку. Суть історіософської концепції полягає в трьох основних поняттях: народ, держава і герой в історії. Народ - це поняття метафізики романтичного періоду, тоді як держава - це анархо-соціалістичне поняття Прудона-Драгоманова, і герой в історії відповідає позитивізму як методу пізнання. Михайло Грушевський бачив справжню силу історії. Досліджуючи історію українського народу, висуває ідею "національної самооборони". На початку 1918р. Михайло Грушевський перейшов до ідеї національної незалежності та суверенітету України, її самостійності.

Прибічники інтегрального націоналізму, в основі якого ідея формування нового типу українця, беззастережно відданого нації та справі незалежної державності, їх шлях до національної мети — шлях свідомого українства, для якого Україна — не засіб, а мета, самодостатня цінність, яка мусить забезпечити на своєму ґрунті реалізацію всіх, зокрема й найвищих духовних потреб: І. Нечуй - Левицький, Б. Грінченко, М. Міхновський, Ю. Липа, Д. Донцов. Для Д. Донцова націоналізм — це внутрішньо,

органічно притаманне народові прагнення зберегти свою неповторну індивідуальність та духовність, тобто захистити й утвердити свою самобутність, своє осібне українське «Я». Цю точку зору поділяв і відомий український політичний діяч, філософ історії В'ячеслав Липинський (1882— 1931), думки якого часто були джерелом інтелектуального натхнення, ідейною основою філософії Д. Донцова.

Видачним істориком філософії та філософом культури є Дмитро Чижевський (1894-1977 рр.), головним об'єктом зацікавленості котрого була духовна історія України та слов'янської думки. Згідно з Чижевським, культура східних слов'ян формувалася під впливом німецької філософської традиції. Специфіку українського філософського мислення зумовлюють, за Чижевським, особливості української народної психіки та світогляду. Саме природа, степ були тією безперечною основою, що якнайбільше визначала усталений характер таких основних рис національної психіки, як естетизм, волелюбний індивідуалізм, перманентна рухливість. Зазначені риси завжди мали релігійне забарвлення. Характерним для українців було і шанобливе ставлення до інших народів. - «характер народу». Неоцінимий внесок в розвиток сучасної філософії української національної ідеї зробив Мирослав Володимирович Попович – директор інституту філософії ім. Сковороди (2001-2018р). Попович закликав громадян України до консолідації навколо ідеї України. Він вважав, що відповідальність за країну за її майбутнє мають взяти на себе ті, хто відрізняє добро від зла та правду від брехні, Вихід з національного глухого кута він вбачав в об'єднанні людей, які не на словах, а на ділі готові служити національній українській ідеї.

Кулікова Л.А., Гуменюк І.А.

ХНМУ

ІНТЕРНЕТ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

З кожним днем Інтернет стає все більш невід'ємною та необхідною частиною нашого життя. У той же час, залежність людини від Інтернету перетворюється на хворобу інформаційного суспільства. Різноманітна сучасна

техніка й технології змінюють не тільки наше життя, але й наші звички, наші погляди на сприйняття нових об'єктів нашого пізнання. Ми запитуємо один одного: «У тебе працює LTE (4G)? В магазині розплачуєшся Pay Pass-ом? Інтернет з роумінгом чи без нього? Apple Watch вимірює твоє серцебиття»? Все це стало реальністю і ці терміни використовують у своєму повсякденному житті більше третини населення світу. Сучасні технології можна розділити на дві групи: ті, які допомагають нам у житті, та ті, які ускладнюють його, формують залежність, змінюють наш характер та негативно впливають на здоров'я людей. Такий перебіг подій робить *актуальним* наше дослідження.

Інтернет – найвідоміша всесвітня мережа, про яку кожен не тільки знає, але й активно нею користується. Людина використовує його для своїх потреб по-різному: для повсякденного спілкування, перегляду новин, для популярності, а дехто – для заробітку. Перш за все, потрібно зазначити, що Інтернет – це джерело нової інформації, джерело саморозвитку та самоосвіти: вмикаєш комп'ютер, відкриваєш Інтернет та знаходиш те, що тобі потрібно, роблячи, таким чином, бібліотеки зайвими.

Звичайно ж, потрібно не забувати про іншу сторону медалі – Інтернет несе загрозу здоров'ю людини. Головним джерелом негативного впливу на здоров'я власників персональних комп'ютерів є монітор. Також небезпеку здоров'ю становить електромагнітне випромінювання. До найголовніших негативних наслідків впровадження новітніх інформаційних технологій можна віднести обмеження рухової активності, залежність від комп'ютера, стереотипність мислення, виникнення стресових ситуацій у разі втрати інформації, віддалення з реального життя у віртуальне. При цьому, підвищений ризик розвитку захворювань мають підлітки та діти — особи, які переживають період активного росту організму та формування як особистості.

Останні дослідження підтвердили, що малорухомий спосіб життя є загрозливим для здоров'я. Доведено, що люди, які проводять щодня по 8 годин у сидячому стані, живуть на 15 років менше, ніж ті, хто сидить менше трьох годин на день. Під впливом обмеження рухової активності у людей

спостерігається ослаблення роботи серцевої та дихальної систем, накопичення надлишкової маси тіла, дистрофія м'язових тканин. Порушення імунної системи приводить до зниження стійкості організму до інфекцій і психічної напруги, до різного роду перевантажень, зниження працездатності та прискорення процесу старіння організму. Порушення психіки призводить до зайвого збудження центральної нервової системи, зростають агресивність та психічні розлади; розвивається залежність і, таким чином, слабне власна сила волі, сила духу й людина втрачає здатність до опору викликам життя. Зрозуміло, що не залишається без впливу й духовне здоров'я людини: не у кращий бік змінюється система цінностей, розвивається моральна деградація.

Висновки. Наше власне здоров'я знаходиться, перш за все, у наших власних руках, а тому кожен з нас повинен сам зробити свій вибір: дотримуватись здорового способу життя, зберігаючи високий та довготривалий рівень активної працездатності, чи здатися на милість «Всесвітньої павутини». Окремими сферами досліджень повинні стати проблеми впливу Інтернету не тільки на фізичне та психічне, але й на духовне здоров'я людини/суспільства.

Лисица М.П. Колобков И.В.

НТУ «ХПИ»

АПОКАЛИПСИС СЕГОДНЯ (ГЛОБАЛЬНЫЕ РИСКИ СОВРЕМЕННОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ)

Одним из наиболее существенных и показательных критериев, характеризующих состояние и развитие цивилизации, по праву считается уровень технологий. Более того, названный признак даже входит в классическое (принадлежащее, как известно, О. Шпенглеру) определение самого термина «цивилизация». Между тем, парафразируя Н. Бору (который высказывался в подобном смысле об истине, — о «великой истине»), можно утверждать, что действительно хороший критерий обладает той особенностью, что его противоположение тоже является хорошим критерием. По-видимому, так обстоит дело и в данном случае: действительно, не уместно ли будет, аналогично К.Р.

Попперу, требующему от подлинно научной теории быть фальсифицируемой, в противоположность стандартному общенаучному критерию верификации, характеризовать уровень (а возможно и тип) цивилизации глобальными рисками, связанными с состоянием и типом ее технологий? Актуальность выбранной темы, таким образом, не вызывает сомнений, особенно если принять во внимание бурный рост технологической сферы (как «вширь», так и «вглубь»), который происходит на наших глазах сегодня. В настоящем сообщении мы сознательно исключаем из рассмотрения сценарии, соответствующие «архаическому» понятию апокалипсиса, т.е. сценарии, связанные с неким Событием, трансцендентным или просто «внешним» феномену цивилизации (взрыв по соседству находящейся сверхновой, поглощение Солнечной системы «черной дырой», столкновение Земли с астероидом и т.п. — последнее может быть интересно для нас только в аспекте способа и содержания цивилизационной реакции). Напротив, мы понимаем «апокалипсис» как возможность, как имманентное отложение самого события цивилизации. Причем, здесь обсуждается возможные виды именно технологического апокалипсиса — апокалиптические сценарии, связанные с технологическим измерением существования человека.

Откровение Иоанна Богослова – последняя книга Нового Завета «Апока́липсис» (от греч. ἀποκάλυψις — раскрытие, откровение). Здесь, как известно, описываются события, которые произойдут перед Вторым пришествием Христа на землю и будут сопровождаться многочисленными катаклизмами и чудесами (огонь с неба, воскрешение мертвых, явление ангелов и пр.). Поэтому слово «апокалипсис» часто употребляют как синоним «конца света» или катастрофы планетарного масштаба. Между тем, библейским всадникам «Апокалипсиса» вряд ли под силу даже символизировать глобальные риски современной цивилизации. Остается только имя: «Апокалипсис».

Рассматривается несколько, наиболее значимых на наш взгляд, видов/сценариев технологического апокалипсиса.

Среди них есть уже известные и хорошо промоделированные сценарии:

- Милитаристский апокалипсис (например, сценарий «ядерной зимы»);

- Геолого-климатический апокалипсис (глобальное потепление, необратимое/прогрессирующее изменение состава атмосферы Земли, загрязнение окружающей среды отходами производственной деятельности и т.п.).

Вместе с тем, можно говорить о «постсовременных» видах цивилизационного апокалипсиса:

- био-технологический и генноинженерный апокалипсис («нанотехнологическое», генномодифицирующее исчезновение человеческого вида);
- «психотропный» апокалипсис (глобальное психотропное изменение/воздействие на человечество);
- «меметический» апокалипсис (глобальные идеологические установки, феномен «самосбывающегося пророчества» и проч.);
- кибернетический апокалипсис (риски, связанные с появлением «машин» с искусственным интеллектом или/и с «киборгизацией» самого человеческого существа — апокалипсис «неразличимости» человеческого).

Украина является частью глобального, как никогда ранее глобализированного, общего человеческого мира. В этом смысле, риски, представленные нами здесь, должны оказаться предметом пристального внимания украинских ученых и украинских государственных институций.

Лобас В.В.

Traditional Yoga Philosophy Вена, Австрия

ДВА СИМВОЛА АБСОЛЮТНОЙ РЕАЛЬНОСТИ В БХАГАВАДГИТА

Многие исследователи склонны противопоставлять два представления Гиты об абсолютной реальности. Так, Радхакришнан считал, что «в Гите содержатся два противоречивых взгляда на высшее состояние. Согласно одному, свободная душа растворяется в безличном Брахмане и достигает умиротворения вне мирских раздоров; согласно другому, мы обладаем и наслаждаемся богом, возвысившись над всяким страданием и горем, над

мелкими страстями и желаниями, которые являются признаками закабаления. Гита, будучи религиозным произведением, утверждает примат персонифицированного бога и требует полного расцвета божественного в человеке...» [1]. Тем не менее, считает Радхакришнан, взгляд Гиты не противоречит точке зрения Упанишад. Расхождение имеется только в рассмотрении частного вопроса общей проблемы - является ли наивысшей реальностью абсолютный Брахман или персонифицированный Пурушоттама. Гита не отвергает первичной реальности абсолютного Брахмана, но она предполагает, что с нашей точки зрения этот Абсолют раскрывается как персонифицированный бог.

Подобного рода противопоставления основаны на определенном недоразумении, вытекающем из радикальной недооценки функционального своеобразия Гиты. «То, что мы воспринимаем в ней как «изображение» абсолютной реальности, в действительности не есть объективная система онтологии, не есть описание того, что «существует на самом деле»: это скорее предписание, команда применить определенным образом данный стих, данную формулировку, чтобы привести ум (психику) в некое особое состояние, состояние длящегося сознания (само по себе совершенно неопишное, поскольку находящееся за пределами субъект-объектных отношений)» [2]. Такое описание состояния явно выглядит как парадоксальное. К нему неприменима привычная логика дихотомий. Поэтому в Гите звучит призыв оставить всяческие «пары противоположностей» на подходе к этому состоянию. Отсюда невозможность установить какие-либо иерархические отношения в этом состоянии для пары «Брахман - Кришна». Считается, что «что первый из них представляет более легкий путь реализации «знания», второй — более трудный. Различие между ними оказывается, таким образом, чисто функциональным» [2]. В 12 главе Гиты Арджуна спрашивает Кришну: что лучше — почитать бескачественный Брахман (Акшару) или самого Кришну-Бхагавана? Ответ Кришны звучит так:

12.3. Кто неявленную Акшару

почитает, что выше мысли,
вездесуща, возвышенна, вечна,
постоянна, непредставима -

12.4. Тот, всех чувств толпу обуздавший,
ко всему, что вокруг, мыслью ровен,
лишь Меня, не иного, находит,
благом всех существ улаживаясь.

12.5. К непроявленному устремившись,
все ж он тягот больших не избегнет:
ведь с трудом воплощенный находит,
цель, лишенную здесь проявления [3].

Вот так соотносятся два символа абсолютной реальности - личностный Бхагаван и безличностный Брахман. Бхакти называется Гитой более легким путем, поскольку поэма была предназначена прежде всего для домохозяев, не имевших возможности посвятить духовной тренировке все свое время [3]. Таким образом, и тот, кто устремляется к непроявленному, достигает Бхагавана-Кришну. В 14 главе Кришна еще раз останавливается на своем взаимоотношении с Брахманом:

14.26. Кто Меня, Партха, йогой бхакти
неуклонно всегда почитает -
тот способен с Брахманом слиться,
ибо гуны он все превосходит.

14.27. Ибо Брахман этот бессмертный
и нетленный - на Мне основан... [3].

Гита рассматривает также вопрос о трех основных способа достижения тождества с Брахманом: карма-йога или йога действия, джняна-йога - йога знания, а также бхакти-йога - путь поклонения и любви к личному божеству, Бхагавану. Человек может выбрать для себя один из этих путей в зависимости от собственных наклонностей и особенностей характера. Сама же Гита явно отдает предпочтение бхакти-йоге. Бхакти - это эмоциональная приверженность

в отличие от знания или действия. Гита говорит о преимуществах почитателей личного божества, Бхагавана, перед аскетами, устремляющимися к сверхличному Брахману. Однако достигнув эмоционального, можно двигаться выше, к знаниям Откровения. Надо еще раз подчеркнуть, что когда Гита говорит об основании Брахмана-Абсолюта на личном боге, речь не идет о какой-либо иерархии, ибо в конечном счете безличное и личное сочетаются в высшей реальности так, что высказать на языке привычной логики это оказывается невыразимым.

Литература:

1. Радхакришнан Сарвепалли. Индийская философия. Том 1. // Электрон. ресурс. Режим доступа: <http://yoga.kulichki.net/Radhakrishnan/index.htm>
2. Торчинов Е.А. Религии мира: опыт запредельного. Психотехника и трансперсональные состояния. - СПб.: Центр "Петербургское Востоковедение", 1998 // <http://psylib.org.ua/books/torch01/index.htm>
3. Семенцов В.С. Бхагавадгита в традиции и в современной научной критике: перев. с санскрита, исследование и примечания В.С. Семенцова. – М. : 1999. // Электрон. ресурс. Режим доступа: <https://books.google.com/>
4. Michael von Brück. Bhagavad Gita / Kösel Verlag. München, 1993 // Электрон. ресурс. Режим доступа: <https://epub.ub.uni-muenchen.de/4259/1/4259.pdf>

Лямзенкова А. А.

НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ КОММУНИКАЦИИ В ФИЛОСОФИИ

Термин «коммуникация» был введен в научный оборот в начале XX в., а ранее, проблема коммуникации рассматривалась исключительно как проблема человеческого общения, значение и суть которого далеко не одинаково осознавались на разных этапах становления и развития человеческого обществ. На данный момент мы можем констатировать так называемый кризис общения, является характерной проблемой современного мира. Именно та огромная и в то же время противоречивая роль, которую играет массовая коммуникация в современном мире, стала важнейшим фактором актуальности проблем коммуникации как в теоретическом, так и в практическом плане.

Возвращаясь к истокам, в рамках традиционного мифологического мировоззрения, проблема отношений человека к человеку, человеческого общения не выделялась как самостоятельная. Обращение к проблеме человека, человеческого бытия выводило на первый план вопросы межличностных отношений, которые стали предметом риторики и этики. Античная мысль сделала лишь первые шаги по пути осмысления человеческой коммуникации: уровень развития личности и реальных отношений между людьми был еще недостаточно высок, чтобы данная проблема приобрела серьезное значение в общественном сознании. Огромный шаг на пути решения проблемы личности и человеческих отношений был сделан с возникновением и распространением христианства. Христианство дало мощный импульс развитию самосознания личности. Это было связано, во-первых, с признанием равенства всех людей перед Богом, чего не было в античном сознании. Во-вторых, христианство провозгласило, что поведение каждого человека зависит от него самого, от его свободного выбора, его индивидуальных душевных качеств, ибо Бог наделил человека свободой воли. Но христианство наложило и определенные ограничения на развитие человеческой индивидуальности и на характер человеческих взаимоотношений, поскольку отдавало приоритет не индивидуальному, а «соборному» (церковному) существованию человека (этот приоритет был существенно подорван только в протестантизме). Таким образом, высшая ценность была признана за общением человека с Богом, а не с себе подобными, хотя это и несло в себе очень мощный нравственный заряд.

Возрождение и Новое время приносят новое понимание человеческого общения, основанное на гуманистическом мирозерцании. В центре внимания новой культуры уже не Бог, а Человек. Эта культура реабилитировала человека, придала подлинную ценность его земному, а не потустороннему бытию, очистила его бытие от религиозного мистицизма. Вместе с тем она способствовала появлению рецидивов крайнего индивидуализма, свойственных эпохе становления и развития буржуазных отношений, что нашло свое выражение в знаменитой формуле Т. Гоббса «человек человеку — волк».

Проблема коммуникации была проанализирована в трудах Э. Гуссерля, а также таких философов, как Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс, в работах Х. Ортеги-и-Гассета, в трудах философов Б. Ф. Поршнева, Ю. К. Плетникова и других. Она была сформулирована в широком философском и социально-философском плане – как «вечная» проблема, то есть как всеобщая проблема человеческого бытия. Коммуникация выступала как взаимодействие личностей, как взаимодействие (по преимуществу вербальное) «Я» и «Другого», которое делает возможным индивидуальное бытие, а также является условием существования социума. Таким образом, проблема коммуникации была актуальной еще со времен античности и остается актуальной до сих пор. В наше время бурное развитие средств массовой коммуникации, несомненно, оказывает все возрастающее воздействие на социальные процессы во всем мире. Однако характер этого воздействия вызывает противоречивые и подчас противоположные оценки.

Изобретение электронных СМК воспринимается как решительный прорыв к построению целостного, прозрачного и разумного мира. Благодаря усовершенствованию СМК, преодолевающих пространственные, временные и культурные барьеры, люди становятся ближе друг другу, им легче прийти к взаимопониманию. С другой стороны, существует и критический подход. В центре его внимания находятся негативные последствия СМК: виртуализация реальности, манипуляция сознанием, разрушающее воздействие на человека, который превращается в «частичного, фрагментированного» субъекта, который становится простым ретранслятором сообщений, что означает утрату личности, утрату собственного «Я».

Ляшенко Д.

НТУ «ХПИ»

УВЕСЬ ДУХОВНИЙ СВІТ – ЦЕ МИСЛЕННЯ?

В середині XIX ст. в Києві склалась релігійно-філософська школа. Її центральною проблемою стало співвідношення віри і знання, питання про місце і роль філософії в духовному житті. Прагнучи поєднати ідеї просвітництва і

романтизму, київські філософи відзначають, що не слід абсолютизувати роль розуму в духовній діяльності людини і акцентують увагу на великому значенні почуттів, людських переживань. Найвизначнішою постаттю у колі представників Київської релігійно-філософської школи був Памфіл Юркевич.

Памфіл Юркевич розвиває християнське вчення про серце як глибинну основу людської суті та духовно-моральне джерело діяльності. У житті — переживаннях, почуттях, а не в думці з її формою спільності, відбивається індивідуальність особистості. З таких позицій Памфіл Юркевич виступає проти ідеї самозакінченості розуму, що лежить в основі класичної німецької філософії, проти інтелектуалізму, що бачить в раціональному початку суть людини. Памфіл Юркевич підкреслював, що розум лише верхівка, а не корінь духовного життя. Основні засади «філософії серця» Юркевич виклав у праці «Серце і його значення в духовному житті людини за вченням слова Божого».

Серце в філософії Юркевича — це скарбник і носій усіх тілесних сил людини; центр душевного й духовного життя людини; центр усіх пізнавальних дій душі; центр морального життя людини, скрижаль, на якому викарбуваний природний моральний закон.

За Юркевичем, мислення не вичерпує собою всієї повноти духовного життя людини, так само як досконалість мислення ще не визначає всіх досконалостей людського духу. Діяльність людського духу має своїм безпосереднім органом у тілі не одну лише голову або головний мозок з нервами, а поширюється значно далі й глибше всередину тілесного організму. Як сутність душі, так і її зв'язок із тілом має бути багатшим і різноманітнішим.

Якщо з теоретичного погляду можна сказати, що все, гідне бути, гідне й нашого знання, то в інтересах вищої моралі цілком справедливим було б положення: ми маємо знати тільки те, що гідне нашої моральної й богоподібної істоти. Дерево пізнання не є древом життя, а для духу його життя уявляється чимось більш вартим, ніж його знання. Сама істина стає нашим благом, нашим внутрішнім скарбом лише тоді, коли вона лягає нам на серце. За цей скарб, а не

за абстрактну думку людина може стати на боротьбу з обставинами й іншими людьми, позаяк тільки для серця можливий подвиг і самовідданість.

З усього цього Юркевич робить два принципово важливі для розуміння суті його «філософії серця» висновки: серце може виражати, знаходити й досить своєрідно розуміти такі душевні стани, котрі за своєю ніжністю, духовністю та життєдайністю недоступні абстрактному знанню розуму. Інакше кажучи, розум має значення світла, яким осявається Богом створене життя людського духу. Духовне життя вникає раніше за розум, котрий є вершиною, а не коренем духовного життя людини. Закон для душевної діяльності, писав Юркевич, не покладається силою розуму як його витвір, а належить людині як готовий, незмінний, Богом установлений порядок морально-духовного життя людини й людства. Міститься цей закон у серці як найглибшій скарбниці людського Духу.

Я погоджуюсь з думкою філософа, але в мене є своє бачення цього питання. В наш час мислення відіграє важливішу роль в житті людини, ніж емоційне. Тим не менш, я маю погодитись, що світ був би кращим, якби ми керувалися емоціями, а не логікою. Але невідомо чи змогли б ми досягти того рівня технічного і наукового розвитку, який дає нам шлях беземоційної, тверезої логіки.

Мельнікова М. В.

НТУ «ХПИ»

ЩО ТАКЕ ЩАСТЯ?

У сучасному світі люди завжди метушаться та поспішають кудись, не помічаючи того, що відбувається навколо них. Зараз питання, що таке щастя, є актуальним, бо всі мріють бути щасливими, але не всі можуть віднести себе до таких людей, тому що не до кінця усвідомлюють, що ж це таке. Задля досягнення певних цілей люди йдуть на все, але досягнути щастя може не кожен. Тому головною метою є розуміння того, що означає бути щасливим.

Щастя – це суб'єктивне поняття, яке кожен розуміє по-своєму. Давньогрецький філософ Арістотель казав: «Щастя, говоримо ми, - це те ж саме, що благополуччя і хороше життя». Трактуючи цей вислів, розуміємо, що спокій та мир у родині, достаток у житті, це те, чого треба досягнути людині, аби бути щасливим. Ще один давньогрецький філософ Сократ вважав, що секрет щастя не в тому, щоб постійно хотіти більшого, а в тому, щоб привчити себе задовольнятися малим. Невеликі досягнення на роботі, малі перемоги у справі, якою ви займаєтесь, та просто сонячний день – це те, ще може зробити вас щасливим. Не обов'язково намагатись досягнути Евересту та обійти конкурентів на роботі, адже щастя поряд з нами та воно у дрібних речах, накопичуючи які, ми стаємо щасливим. Генрі Девід Торо, американський мислитель, говорив, що щастя примхливе і непередбачуване, як метелик: коли ти намагаєшся його зловити, воно вислизає від тебе, але варто відволіктися – і воно опуститься прямо в твої долоні. Існує багато висловлювань та поглядів з приводу щастя, кожен розуміє його індивідуально та це є нормою. Розуміння щастя залежить від того, які цінності має людина, що для неї є сенсом життя та чи є воно швидкоплинним. Коли людина усвідомлює її життєве призначення, вона намагається прожити життя так, аби досягнути усього бажаного, використовуючи час із розсудом. Буває так, що щастя для людини з малим достатком – це хатина та шматок хліба, для родини, яка не має діточок, це довгоочікувана поява малюка, для заможного чоловіка - зібрана колекція спортивних автомобілів.

Щастя складається з яскравих моментів життя, емоцій, маленьких радощів та несподіваних новин, які відбуваються у житті людини. Маленька дитина щаслива, коли їй подарували подарунок. Для дорослої людини щастя може проявлятися в занятті улюбленою справою її життя, відкритті власного бізнесу або продовженні родинної справи. Створивши родину, знайшовши людину, яка розуміє вас, підтримує у будь-який момент, якій ви потрібні, ви будете щасливим, бо родина – це те, що є відрадою для людей у будь-якій життєвій ситуації.

Проаналізувавши тему дослідження, можна зробити висновок, що щастя для кожної людини, залежно від її статусу в суспільстві, матеріального забезпечення, сенсу життя та цінностей, проявляється у різноманітних речах та ситуаціях. Але постає проблема у досягненні цього потаємного слова «щастя» для усіх, адже не завжди люди розуміють, що таке щастя, та витрачають швидкоплинні дні життя на дрібниці, які не приносять задоволення та не роблять їх щасливими. Навіть якщо людина втратила своє щастя, воно залишилось у минулому, це не привід складати руки. Спогади назавжди залишаються у нашій пам'яті, яка у потрібний момент дістає їх звідти, спонукаючи до нових досягнень, пов'язаних зі здобуттям щастя.

Мовчан Н.

НТУ «ХПІ»

АКАДЕМІЧНА СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ В УКРАЇНІ

Однією з провідних установ, де відтворюється та розвивається філософська думка є Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України, Центр гуманітарної освіти НАН України, кафедри філософії при університетах (й особливо підкреслимо філософський факультет у ХНУ імені В.Н.Каразіна, та кафедру філософії у нашому університеті, а саме - НТУ «ХПІ»); філософське товариство, Філософський фонд. Зараз вже існує багато центрів філософської освіти з власними традиціями, друкуються монографії та продовжує поширюватися кількість наукових фахових журналів.

Додамо, що в історію філософії як науки входять, як дослідження історії філософської думки в Україні та концепції та ідеї, які розвинено загалом у світовій культурі. Функціонування філософських ідей створює філософсько-світоглядний ґрунт тієї культури, що об'єднує людей, які живуть в Україні і формують її народ.

По-друге, історія філософії в Україні й за її межами охоплює філософські проблеми і теорії, розроблені і сформовані саме філософами вихідцями з України. Це широкий спектр за проблематикою досліджень. Нарешті, до історії української

філософії входять дослідження її специфіки, національних особливостей, традицій. Мова йде про світоглядну ментальність, що визначає власне українське бачення світу, про комплекс світоглядних ознак, що зумовлюють визначеність духовного світу нації в контексті історії культури людства. Урахування усіх складових у їх взаємодії дозволяє усвідомити самотність філософії в Україні, починаючи з Київської Русі. Найвідоміші сучасні українські філософи — Мирослав Попович, Євген Сверстюк, Євген Бистрицький, В.В.Шкода, І.З.Цехмістро, І.В.Карпенко, А.М.Єрмоленко, Т.В.Гардашук, О.Є.Гомілко та багато інших видатних та відомих науковців.

Мурадян В. Г.

НТУ «ХПІ»

ТРИ НАПРЯМКИ ОБГОВОРЕННЯ КРИЗИ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сучасний світ дає можливість усвідомити ті трансформації, які торкаються такого стійкого для минулих століть феномена – ідентичність. Ми покажемо, що феномен ідентичності можна обговорювати з різних позицій, їх дуже багато. А можна вийти, наприклад, на наступні три. Соціологічна. Сучасні ознаки: цілісність, стійкість, індивідуальність, спадковість. Потім: біографічні характеристики (стать, вік, країна, батьки, мова, їжа, тощо). Але сучасні роботи з філософії, культурології, соціології наполегливо пишуть про різноманітні трансформації, які унаочнюються настільки постійно та відверто потужної базою і великою кількістю різних показників, що в сучасній літературі вже як само собою зрозумілим обговорюється теза про «кризу ідентичності». Згідно із класичним тлумаченням це виражається безпосередньо в деформації її сутнісних ознак: «цілісність» та «спадковість» стали почуттями, котрі дуже рідко відчуються в наш час», як стверджує З. Бауман [1, с.186]. Масмедійна. Особлива ситуація саме як прив'язка до кризи ідентичності, ми наглядаємо у кіберпросторі. Ідентичність як цілісна, стійка система ціннісних орієнтацій, стереотипів, світоглядних установок та принципів у динамічній соціокультурній ситуації сучасного віртуалізованого інформаційного суспільства стає неможливою і навіть непотрібною. Така традиційна, у нашому розумінні, ідентичність заважає

особистості адекватно адаптуватись до нестійкого світу, не дозволяє динамічно пристосовуватись у мінливих умовах, а відтак «гальмує» процес соціалізації та самореалізації. Але такий процес має й інший бік свого розуміння. Може ми маємо справу із зовсім новою культурою, де процес ідентичності вже формується на зовсім інших підставах, ніж в реальному світі?. Це питання потребує свого розу не тільки обговорення, але й аналізу [2]. Філософська. Але більш потужним фактором змін ідентичності стає її обговорення у філософських обрях. Прикладом може стати пошуки Емануїла Левінаса. На його думку, кожній філософії повинна передувати етика як перша філософія. Він кидає виклик європейській філософії, західній раціоналістичній традиції, що стає свого роду розумінням для появи нової європейської культурної ідентичності. Він показує, як способи мислення формують цілісність культурного середовища. Така філософія є викликом для кожного з нас [3].

Висновки. Площини дослідження ідентичності різні. Їх не можна путати. Всі мають свої проблеми та обрії. Однак залишається фактом наступне: в глобалізованому сучасному світі трансформації присутні в кожній.

Література:

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / Зигмунт Бауман; [ред., пер. с англ. В.Л. Иноземцев]. – М. : Логос, 2002. – 326с.;
2. Лях В. Нові форми ідентичності в добу глобалізації // Інформаційне суспільство у соціально-філософській ретроспективі та перспективі / В.В. Лях, В.С. Пазенюк, Я.В. Любимий, К.Ю. Райда, В.К. Федорченко, О.М. Йосипенко, О.М. Соболь, Н.А. Фоменко, О.П. Будя, Ю.О. Безукладніков. – К.: ТОВ «XXI століття: діалог культур», 2009. – 404 с.;
3. Emmanuel Levinas' Challenge to the Modern European Cultural Identity By Emanuel Paparella on April 30, 2008 in Essay // Електрон. ресурс. Режим доступу: <https://metanexus.net/emmanuel-levinas-challenge-modern-european-cultural-identity/>

Надрага В.

НТУ «ХП».

СЕНС ЖИТТЯ В ОСОБИСТІСНОМУ ВИМІРІ

У філософії існує категорія «сенси життя», яка привертає увагу своїм глибинним філософським сенсом. Як у будь-яку перехідну епоху, проблема сенсу життя сьогодні стоїть особливо гостро. Актуальність розробки даної

проблеми зростає й у зв'язку з ускладненням соціальних процесів і ростом впливу на них ролі суб'єктивного та особистого фактора. Категорія «сенса життя» поєднує різне розуміння різноманітних особистостей про відношення до власного життя у цілому, як до нагороди, але як до випробування. Хтось розглядає сенс життя як аксіологічну цінність, хтось як певну стратегію життя або більш належну рольову поведінку. На мій погляд, чітка уява про зміст і призначення свого життя є основою, рушійною силою биття людини. Якщо у філософії значима кожна особистість, кожна особистісна думка, то я вважаю необхідним розповісти про власне розуміння цього багатозначного терміну.

По-перше, для мене сенс життя виступає найбільш гнучкою характеристикою та критерієм визначення пріоритету матеріальних і духовних потреб вона є застереженням до гіпертрофованого розвитку матеріальних потреб. І, навпаки, ставши метою життя духовний розвиток панує в структурі особистості відповідних духовних потреб. Людина, будучи вінцем творіння природи, із властивим їй творчим зарядом, не може й не повинна жити лише первинними потребами, а зобов'язана діяти не заради свого блага а блага оточуючих людей і суспільства. Особисто для мене , сенс життя – це не тільки жити собі в задоволення, але залишити по собі слід , ставити собі цілі та насолоджуватися по досягненню , або терзати себе у разі невдачі. Категорія «сенса життя» у цьому аспекті сприяє творчому розвитку людини, надає можливість щодо визначення ролі освіти у житті кожної людини.

По-друге, людина завжди прагне до щастя. Ми згодні з такою думкою, що сенс життя не зводимо до пошуків вузько особистого щастя, що розуміє. Повинен бути в людському житті ще головний зміст, те, що виправдує наше повсякденне буття. Тому зміст людському існуванню, на нашу думку надає те, що лежить у глибинах людської душі, прагнення до повноти буття, наповнення особистісного життя досягненням значущих цілей.

По третє, категорія «сенса життя» для мене є стратегічним знаряддям, що дозволяє не скоритися, а навпаки, перебороти всі труднощі й випробування на життєвому шляху. І саме орієнтація на такі цінності як любов, совість,

мужність, уміння переносити страждання, здатність боротися із власними недоліками й пороками, почуття відповідальності, доброти, безкорисливого служіння людям, відданість і повага до навколишнім і так далі, роблять життя індивіда осмисленою.

Висновок. Потрібно, щоб людина сама визначила, сама повідомила той або інший зміст своєму існуванню, знайшла своє призначення, відповідно до своїх здібностей, зробила своє життя максимально плідним, корисним й потрібним.

Петренко А.О.

ХНМУ

ВЖИВЛЕННЯ ЧІПУ ЛЮДИНИ: МІЖ ГУМАНІЗАЦІЄЮ ТА ТЕХНІЗАЦІЄЮ

Технології не є відображенням світу, а способом управління реальністю.

Нігілізм технологій полягає не тільки в тому, що вони є найбільш досконалим виразом волі до влади, а також в тому, що їм не вистачає сенсу.

Октавіо Пас

Технічний прогрес повністю змінив світ, нас, і наше світосприйняття. NFC-чіпи і системи безконтактних платежів сьогодні поширені настільки, що рано чи пізно це мало статися, – спрощення самих пристроїв до розміру чіпа, вживленого в руку. У сфері цифрових технологій найціннішим ресурсом є інформація. Як засіб отримання нового знання інформація поліпшує умови існування людини, підвищує його потенціал в конкурентній боротьбі за виживання і комфортне проживання. І чим більше інформації про нас йде в мережу, тим якісніше потрібно її захищати. Але безпека – це тільки початок історії. Чи є це першим кроком до зрівняння людей і машин? Якщо це так, то може така ситуація створити конкурентну перевагу? Чи ми станемо частиною колективного розуму або мережі датчиків, які будуть інформувати наші

інтелектуальні пристрої або імплантовані комп'ютери, щоб «допомогти» нам приймати рішення? Усі ці обставини визначають *актуальність* нашої теми.

Штучний інтелект змінить все. Буквально все. Хтось бачить у цьому технологічному досягненні пряму загрозу людству. Тим часом чіп – всього лише технічний пристрій, який неможливо загубити або забути вдома. Це зручно. Ніяких зайвих гаджетів. Переваги імплантованих технологій безсумнівні: усі ваші документи, платіжні карти і пристрої зв'язку будуть завжди при вас. Безперечним фактом переваги є і те, що в надзвичайних ситуаціях медичний персонал буде мати легкий доступ до даних про вашу особу і про ваше здоров'я.

Але слід замислитись над тим, що дає вживлення чіпа людині? Великі можливості й переваги завжди йдуть пліч-о-пліч з великими загрозами. Будь-яке впровадження чіпа на підсвідомому рівні людської свідомості сприймається як якась потенційна шкода. У чому ж полягає небезпека чіпів? Якщо, звичайно, не говорити про можливість тотального контролю над розумом, то один із недоліків чіпа – це обмеження права на особисте життя. Особистий простір окремої людини і так поступово звужується за рахунок публічності в соціальних мережах і повсякденного використання гаджетів. А наявність чіпа може дозволити відстежити і місцезнаходження, і фізичний стан власника. Розмірковувати про тотальний контроль за людьми з чіпами поки що рано. Але вже сьогодні в тварин активно імплантують чіпи, які дозволяють відстежити їх фізичний стан, пересування, вказати інформацію про господарів. Історія свідчить, що будь-яким експериментам на людях, передують дослідження на тваринах. Нові технології дозволяють використовувати чіпи для обмеження пересування тварин рідкісних видів в заповідниках – їх будуть бити слабкі розряди струму при наближенні до кордонів. Нічого не нагадує? Якщо в демократичній країні мова йде про спробу врятувати таким чином тварин, то в Північній Кореї ... Додумайте самі. Втім, будь-яка технологія може бути використана як на благо, так і на шкоду. Мінуси очевидні: ви самі стаєте в

деякому роді пристроєм, який можна зламати, відстежити і, навіть, почати контролювати.

Одже, цифровий світ став частиною нашої реальності і впливає на наш спосіб мислення, наш вибір і наші дії. Багато елементів описаної картини майбутнього можна бачити вже зараз: «розумна» техніка, роботи, телемедицина. Вважаю, далі дійде і до масового «чіпування» людей. А там не за горами і новий вид людини – Homo digitalis, Людина Цифрова.

Редозуб І.А.

НТУ «ХПІ»

ВОЛОДИМИР ШИНКАРУК: ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ГЕГЕЛЯ ТА КАНТА

Володимир Іларіонович Шинкарук (22 квітня 1928, Гайворон, Київська область, УРСР — 29 листопада 2001, Київ, Україна) — філософ-марксист, професор, був членом АН УРСР (з 1978).

Шинкарук, попри свою офіційну «монументальність», був перш за все автором монографічних досліджень з німецької філософії. В 1964 році вийшла в друк його книжка присвячена філософським ідеям Гегеля. На той час цей німецький мислитель був одним із найвпливовіших для радянського філософського дискурсу. Аналіз відбувався на основі Гегелевих текстів із суб'єктивною експресією. Через це праця здобула додаткової переконливості. Шинкарук відстежував найскладніші порухи гегелівської спекулятивної думки. Щоправда, цей аналіз обмежено логіко-гносеологічною та діалектичною проблематикою. Було б цікавіше, якби більше уваги було приділено не лише логіко-гносеологічним і методологічним здобуткам «Феноменології духу», а й концептуальним моментам Гегелевого тексту. Але навіть у межах такого дещо звуженого підходу Шинкарук спромігся виявити неабияку вправність у дослідженні Гегелевої «Феноменології духу». Систему Гегеля розглядали як найближчу до марксистського методу пізнання і революційного перетворення

світу у філософських публікаціях того часу. При цьому треба пам'ятати, що захоплення більшості тогочасних дослідників гегелівською діалектикою відсувало на другий план— феноменологію, філософію природи, права і релігії. Маркс і Енгельс загалом негативно поцінювали гегелівську філософію природи та філософію релігії. Водночас вони позитивно відгукувались на «Феноменологію духу». Гегелівську філософію, попри всі ідеологічні обмеження і перестороги, розглядали як скарбницю «світової мудрості», оскільки за її тематичний обшир, концептуальну розгалуженість і систематичність вона оцінювалась як найвище досягнення домарксистської думки: «Німецька класична філософія, — писали Шинкарук і Булатов, — є вищий шабель розвитку буржуазної класичної філософії». Студіювання філософії Канта і Гегеля збагачує марксизм, надає йому «другого дихання», розкриває його приховані можливості, демонструє концептуальну складність, гнучкість марксизму, а не «істматівську» вбивчу простоту і «діаматівський» мертвий схематизм, з їхніми базисом і надбудовою, класовою боротьбою як рушійною силою історії тощо.

Ситуація дещо змінюється у середині 1970-х років. У цей час спостерігаємо поглиблення зацікавленості кантівською філософією. Шинкарук намагався виявити «живий» зміст філософії кьонігсберзького мислителя, що передбачало розкриття специфіки кантівського розуміння «найважливіших проблем діалектики, логіки і теорії пізнання». Шинкарук зберігає зацікавленість логіко-гносеологічною проблематикою. Таке тематичне «звуження» предмета дослідження пояснює, чому Шинкарук обмежився теоретичною філософією Канта. У певному плані київський філософ мав намір по-новому, не через гегелівські «окуляри» розібратись у кантівському трансценденталізмі, у розрізненні формальної і трансцендентальної логіки; з'ясувати природу та функції категорійного синтезу; розкрити роль «негативної діалектики» з її вченням про антиномії розуму; показати позитивний сенс кантівського розрізнення ноумену й феномену. Відтак дослідження кантівської теоретичної філософії дало Шинкарукові змогу зробити важливий

методологічний висновок: «Філософія Канта, попри весь свій визначальний вплив на наступний розвиток німецької класичної філософії, зберігає самостійне значення і потребує під час свого розгляду широкого, синтетичного підходу, який враховував би і вади діалектичного ідеалізму і обмеженість метафізичного матеріалізму». Тобто Шинкарук фактично поставив від сумнів ефективність канонічного марксистського принципу лінійного розвитку філософських ідей.

Романова У.

НТУ «ХПІ»

ФІЛОСОФІЯ ТА УКРАЇНА. СТАНОВЛЕННЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ В УКРАЇНІ

Філософія України - органічна частина всесвітньої філософії. Проблеми, які вона розглядає, тісно пов'язані з постановкою і теоретичним їх розв'язанням у світовій філософії. Українська філософія є невід'ємною частиною національної культури, виявом народного духу та історії. Із зростанням духовної сили народу, його національної самосвідомості, виникає потреба в осмисленні самого феномену української духовності, а відтак і в зверненні до історії філософії України, до її філософської традиції.

То що ж посприяло початку філософських розмірковувань в Україні; на чому вони базуються? З яких часів починає формуватися філософська думка?

Я вважаю, що формування української філософської думки відбувалося ще за часів першої східнослов'янської держави – Київської Русі, в межах духовної культури. Наприклад, принципове значення міг мати процес християнізації Київської Русі, так як наслідком було проникнення античних та середньовічних ідей на Русь через Візантійську імперію та сусідню Болгарію, які змінювали бачення людей, розширювали спектр думок та поглядів.

Також, виникненню, поширенню та розвитку філософських ідей у Київській Русі сприяла писемність. Адже історики вважають, що писемність на

Русі виникає відразу після утворення слов'янської азбуки Кирилом та Мефодієм.

На мій погляд, на зародження філософської думки на Русі мало вплив формування літературно-писемної мови, коли у зв'язку з уведенням християнства почався масовий переклад книг. Передусім починають перекладатися біблійні тексти, твори отців церкви та богослужебна література, які були потрібні для практичного функціонування нової ідеології. З'являються й оригінальні твори давньоруських авторів. В основу майже всіх руських літописів, що розповідають про початкову історію Русі, покладено літописне зведення, що називається "Повість временних літ". Не можна не згадати і твір "Слово о полку Ігоревім" (1187). Це не тільки видатний літературний пам'ятник, а й джерело філософських поглядів етапу становлення державності східних слов'ян.

Тому, насамперед давніх русичів цікавив комплекс проблем, що стосувався світобудови. Вони прагнули з'ясувати глибинні джерела людської історії, знайти відповідь на питання: "Звідки пішла земля Руська?". Їх захоплювали загадки людського буття. В цьому і полягав зміст філософської думки Київської Русі.

Які етнічно-культурні підвалини породжували українську філософську думку?

Я вважаю, що саме цю етнічно-культурну основу можна назвати «духом народу». На думку Чижевського, народний характер і світогляд «виявляється в тім, що цей народ в світі любить, чого в житті він уникає, що в людині найвище оцінює, до чого ставиться негативно». Безумовно, народний характер не є чимось незмінним. Тим не менше є певні усталені елементи етнічної ментальності, які накладають свій відбиток на сам стиль мислення, на спосіб філософування в певній культурі. Особливості світобачення та духовності українського народу зумовлені багатьма чинниками, серед яких можна назвати і природне середовище з його краєвидами, і геополітичне розташування України, і характер родинних стосунків. Тому основною і визначальною рисою

української культури є її «межовий характер». Адже Україна з її культурою і духовним складом виступає як «кордонна цивілізація»: духовна сутність України це синтез Заходу і Сходу. Україна та її культура формувалися в «точці перетину» не тільки Заходу і Сходу, але й Півночі і Півдня (шлях з варягів до греків), культури лісу і культури степу, Римської та Візантійської цивілізації, землеробського і козацького стилю життя, фольклорно-язичницької і християнської культури тощо.

Також, на мій погляд, характерною рисою української філософської думки є релігійне забарвлення, належність переважної більшості вчень до релігійної філософії (Сковорода, Гоголь, Юркевич, представники Кирило-Мефодівського товариства, традиції Київської релігійно-філософської школи).

Важливою рисою української філософії є естетичний спосіб філософування, тобто коли відбувається вияв філософських пошуків і філософських ідей у формах, які торкаються не лише розуму, але й серця людини.

Таким чином, українська філософія — це оригінальна система, в основі якої постає філософський дух українського народу як органічна єдність віри, надії і любові у вічному прагненні до втілення їх у свободі, яка й скеровує людське життя. Українська філософія починається, на відміну від античної, не з натурфілософії, а з антропології.

Смолін І.О.

ХНМУ

ІГРОМАНІЯ: «ЗА» ЧИ «ПРОТИ»?

У кожного століття — свої пристрасті, і у всі часи історії людство супроводжував азарт. Все частіше можна почути від медиків, психологів, психіатрів про «нову» хворобу, яка вразила досить значну кількість людей — ігроманію, або лудоманію (пристрасть до азартних ігор), яка захоплюють не тільки великі центри, але й невеликі міста, села. Будучи невід’ємною частиною культури, азартні ігри є такими ж цінними, як і інші суспільні і духовні надбання людства.

У основі ігроманії лежить не тільки можлива корисна результативність, але і сам процес випробування своєї вдачі, оцінки правильності прийняття рішення та адекватності поведіння. Основу ігроманії складають інтелектуальні карточні ігри – «BlackJack», лотерея, нарди, ігрові автомати, комп'ютерні ігри та ін. Залежність може бути викликана в кожному з азартних «жанрів», вона не обмежена ані полом, ані віком, ані соціальним становищем.

У 1980 р. лудоманія вперше була класифікована Американською психіатричною асоціацією в якості хворобливої пристрасті, яка визначається як розлад, що полягає в частих повторних епізодах участі в азартних іграх. Ці ігри домінують у житті суб'єкта і надають руйнівний вплив на всі сфери життя людини, її фізичне, психічне і соціальне здоров'я, що веде до зниження соціальних, професійних, матеріальних і сімейних цінностей. Ймовірність захворіти грою ховається повсюди – варто тільки раз відчувти спрагу відігратися або повторити випробувану ейфорію виграшу. Цей азартний стан веде до втрати контролю над собою.

Далеко не всі, хто захоплюється азартними іграми, схильні до ігроманії. Тому зараз постає питання: чи можна сказати «ігроманії – так» в оздоровчих смислах. Азартні ігри як спосіб розслаблення, можна помітити у більшості культур Сходу та Западу. Більшість населення юнацького віку грає в комп'ютерні ігри. Нажаль, більшість з них становляться залежними від них, хочуть тільки грати, нічого більше, але люди, які не схильні до залежності, використовують ігри, як спосіб відпочинку. Тому, умовно людей можна поділити на два типи: перший – ті хто використовують ігри для відпочинку, другий – ігромани, ті, які не уявляють життя без гри.

Ми, вирішили дослідити проблему ігроманії в Харківському національному медичному університеті. У опитуванні взяло участь близько 135 студентів, з яких 27– були громадянами інших країн. Результати показали, що 35% (47 студентів, з яких 9 – іноземці) хворі на лудоманію. В опитуванні були присутні питання типу «Игроманія – «за» чи «проти». Підсумувавши усі думки до спільних, ми визначили, що ті, хто висловлюються за ігроманію, у якості

переконань наводять такі факти: під час ігри можна відпочити від навколишньої метушні, проблем; ігри обирають за власними інтересами; ігри бувають інтелектуальними, які розвивають швидке мислення; в деяких містах ігри – це традиції; можливість заробити статок; коли ти граєш в тебе зовсім інші емоції, які складно отримати в інших ситуаціях.

Студенти, які були категорично проти, навели такі висновки: ігри підвищують дратівливість; людина поглинається в іншу реальність і ухиляється від проблем реального життя; ігри «крадуть» час.

Таким чином, можна стверджувати, що ігроманія – це реальна шкода нашому суспільству, яка набирає обертів з кожним днем. Але, з іншого боку, ігри також можна використовувати у цілях розвитку та відпочинку. А як визначити міру – кожен вирішує сам.

Таболина Д. А.

НТУ «ХПИ»

ФИЛОСОФСКАЯ ПРОБЛЕМА ДЕНЕГ

Все, что нас окружает так или иначе связано с деньгами. Все имеет какой-то материальный смысл даже там, где ему, по сути, нет места. Что люди вкладывают в слово «деньги»? Для кого-то это смысл жизни, а для кого-то – просто способ существования. Как бы там ни было, без них мы просто не сможем выжить. Ведь, продукты не купишь за то, что у тебя большое сердце и богатый внутренний мир. Казалось бы, что может быть плохого в наличии денег? Человек может обеспечить себя всем, помогать остальным, путешествовать и наслаждаться жизнью.

Но почему всё те же деньги порождают такие человеческие качества, как алчность, жадность, корысть, бессердечность и равнодушие? Все зависит от того, в каких руках они находятся. Человек должен оставаться человеком при любых обстоятельствах, несмотря ни на что. Почему успешные и состоятельные люди порой чувствуют свое превосходство над другими?

Наверное думают, что могут купить можно всё и всех. Жаль, не все они догадываются о том, как сильно ошибаются.

Деньги создают нам проблемы, когда их нет, но еще больше проблем возникает тогда, когда они есть. И это только видимость, что мы управляем деньгами, на самом деле мы и не замечаем, как тихо и настойчиво они управляют нами. Деньги превращают нас в господина и раба одновременно. И наша власть над ними реальна лишь настолько, насколько мы способны понять их власть над нами. Философский анализ денег был проведен Г. Зиммелем в 1900 г. в работе «Философия денег», которая была посвящена раскрытию роли, природы и сущности денег. Его анализ денег начинается с рассмотрения денег как экономической категории с одной стороны, и как культурного феномена – с другой. Человек пытается познать сущность денег на протяжении многих столетий. О деньгах писали философы и экономисты, государственные деятели, писатели и даже поэты. Их воспевали и проклинали, о них мечтали и их презирали, к ним стремились и их боялись. Что же такое деньги – добро или зло? Они способны созидать и разрушать, объединять и разлучать, они делают людей партнерами и соперниками, они несут радость и горе. Деньги могут влиять на судьбу, как отдельного человека, так и целых народов. Их добывают тяжким трудом и в них играют и с ними расстаются. Человек делает деньги, деньги “делают” человека – они формируют и его образ жизни, и его образ мыслей. Что же они дают человеку – свободу или зависимость?

Думаю, многие согласятся в том, что деньги вносят хаос в жизнь общества, они наглядно демонстрируют, как частный интерес может влиять на общественный порядок. Будучи искушением и соблазном деньги выступают испытанием нравственности. Выдержать это испытание способен только тот человек, который не отрицает своей зависимости от них и хочет преумножить свои богатства только законным и честным трудом. Каждый зависим по-своему. И иногда, кажется, что ты не в силах побороть эту зависимость, тебе нужно еще и еще, ты вкладываешь всего себя, пропадаешь на работе круглыми сутками только для того, чтобы чувствовать себя на ступень выше остальных,

чувствовать свое превосходство. Но какой во всем этом смысл, если от тебя отворачиваются твои родные и близкие, уходят друзья, на твоих глазах растут дети, меняются поколения, а ты за всем этим безучастно наблюдаешь. Разве смысл жизни не в том, чтобы прожить ее без сожалений о несделанном?

В погоне за обогащением мы забываем, прежде всего, про себя. Стремимся удовлетворить свое эго и упускаем то, кем мы есть на самом деле, чего хочет наше сердце и к чему стремится душа. Пусть без денег мы не сможем прожить и дня, но никогда не делайте их смыслом вашей жизни – будьте свободными.

Тивари Д. С., Пец В. Е.

ХНМУ

МОДА И ЗДОРОВЬЕ

История человечества свидетельствует, что люди всегда следовали моде, стремились быть красивыми и непохожими на других. Вместе с тем, люди не всегда задумывались над тем, как мода может отразиться на их здоровье. Вот почему исследование социально-медицинских последствий моды на здоровье человека является *актуальным*. мода и здоровье взаимосвязаны между собой, только мода меняется, а на здоровье мода никогда не пройдет. Но, к сожалению, в наше время здоровье очень просто потерять, в том числе и из-за приверженности моде, и трудно восстановить.

Термин «мода» имеет латинское происхождение – «modus», которое переводится как «мера, способ, правило». Каждый человек старается выглядеть привлекательно и стильно, даже жертвуя ради этого своим здоровьем. Девушки носят мини-юбки, когда на улице прохладно, ходят на высоких каблуках целый день, одевают неудобные узкие корсеты, которые способствуют защемлению нервных окончаний, ухудшению кровообращения, появлению пищеварительных нарушений, заболеванию органов репродуктивной системы. Частое ношение модной металлической бижутерии у многих людей вызывает

контактный дерматит. Люди, которые пытаются самовыразиться, экспериментируют над своим телом: наносят татуировки, прокалывают пирсинг. Первыми жертвами моды становится молодежь, именно они стараются во всем следовать модным течениям. Прокалывая те или иные места на теле, люди преследуют различные цели. Это стремление украсить свое тело, выделиться из общей массы, обратить на себя внимание. Если человек недоволен своей внешностью, он тут же собирается что-то изменить. Девушки, пытаясь сбросить лишний вес, соблюдают диету или мучают себя голоданием. Иногда люди даже прибегают к пластическим операциям. Все это свидетельствует о том, что стремление людей реализовать себя как индивидуальность и получить морально-психологическое удовлетворение, к сожалению, значительно превосходит желание заботиться о возможных последствиях негативного влияния на их здоровье.

Среди позитивных факторов влияния моды на здоровье человека следует назвать стремление людей быть здоровыми. Благодаря средствам массовой информации и социальным сетям, ширится популярность здорового образа жизни, занятий спортом, отказ от вредных привычек, приверженность здоровому питанию.

Мода оказывает значительное влияние на общество, так как в ней заложены большие возможности для самореализации и самоутверждения личности. Мы должны извлечь урок из того, что люди, несмотря на негативные последствия, следуют моде вопреки здравому смыслу и возможным угрозам здоровью. Самосознание каждого человека должно быть направлено на следование такой моде, которая будет служить укреплению здоровья и минимизировать ее негативные последствия.

Высокие темпы современной жизни предъявляют повышенные требования к человеку и его здоровью. Молодое поколение, как надежда своего народа, обязано найти позитивный баланс между модой и здоровьем.

БАТЬКІВЩИНА ЯК КУЛЬТУРНЕ НАДБАННЯ

З чого починається Батьківщина? З чим або з ким вона асоціюється в наших думках? Неодмінно хтось скаже, що це держава, в якій ти народився, проживаєш, громадянином якої ти є. Але чи справді це так? Країна – це лише клаптик землі, який можна втратити, територія, яку можуть відібрати, завоювати. Для мене Батьківщина – це щось більше, ніж просто край, де я народилася. Насамперед, це люди, з якими я маю спільні думки, мову, історію, культуру. Саме народ створює атмосферу чогось рідного, безпечного, безкорисливого; відчуття, що ти потрібен, що на тебе чекають з любов'ю і надією. Батьківщина — це там, де обов'язково підтримають у час незгоди, порадять і обіймуть, місце, куди хочеться повертатися знову і знову. Отже, кому ж ми повинні віддячувати за той найцінніший дар, що ми маємо? Не себе, не наш край, а наших предків і сучасників.

Якщо при згадці слова «Батьківщина» у людей виникають схожі думки, то відповіді на запитання «Що таке Батьківщина?» можуть бути різними, так як для кожного воно є особливим, неповторним сприйняттям.

Для мене батьківщина — це те місце, де я народилася: те містечко, де з'явилася на світ, де уперше сказала слово «мама», де пройшло моє дитинство і юність, і де й досі живуть мої рідні, і жили предки. Ось як змалювала свою батьківщину відома поетеса З. Олександрова:

Якщо скажуть слово "батьківщина",
Відразу в пам'яті постає
Старий будинок, в саду смородина,
Товстий тополь біля воріт.
Біля річки берізка-скромниця
І ромашковий бугор...

В цьому вірші йдеться про рідні місця, про нашу малу батьківщину, де знаходиться отчий дім з близькими людьми, які завжди поряд і в радості, і в смуткові.

Батьківщина — це місце, де тебе пам'ятають, люблять і чекають, куди ти завжди можеш повернутися, де б ти не був.

Одже, у культурі людства поняття «Батьківщина» займає особливе місце, а тому його вивчення буде актуальним завжди. Це таке поняття, яке охоплює історію та традиції народу, і поєднує кожного з мешканців цієї країни.

Черненко В. О.

НТУ «ХПІ»

ИДЕЯ СВЕРХЧЕЛОВЕКА ФРИДРИХА НИЦШЕ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА СОВРЕМЕННОСТЬ

Философия как тип знания многим кажется «комнатной» и не способной проявиться в форме каких-либо взбудораживающих общественность нонсенсов и потрясений или же быть побуждением к этому; напротив, ее отождествляют с риторикой или демагогией. Но действительно ли это так?

В данном исследовании рассмотрена философия австрийского мыслителя Фридриха Ницше, а именно сделан акцент на идее «сверхчеловека»: основные положения, каноны и, конечно же, ее связь с всемирной историей — ведь именно эта идея невольно стала основой формирования фашистской доктрины и, следовательно, одной из наиболее трагических страниц истории человеческого существования — Второй Мировой войны.

Самая главная отличительная черта «сверхчеловека» от человека обычного — это наличие воли к власти. Согласно Ницше, сверхчеловек — это конечный пункт эволюции, венец творения. Австрийский философ полагал, что воля существует в каждом человеке, причем в нескольких проявлениях: воля к жизни, выраженная в первую очередь в инстинкте самосохранения; воля бессознательная, объясняемая неосознанными влечениями и прочими инстинктами; воля к силе — это желание подчинить себе другого, возвысится над ним, присущая, как подчеркивает Ницше, всем живым существам; «внутренняя» воля, являющаяся ни чем иным, как твердостью

характера и неприятием мнения, с которым не согласен. А вот последняя, воля к власти, есть «самой главной волей», присущей лишь сверхчеловеку.

«Так говорил Заратустра» – программное произведение Фридриха Ницше, в котором излагается описание сверхчеловека, его прочие отличительные черты, а также указывается четкая эволюционная цепочка «обезьяна–человек–сверхчеловек». Это, собственно, и объясняет уверенную авторскую позицию: за сверхчеловеком – будущее.

Печально, но в начале XX века, такая философия смогла дать новую жизнь науке евгеники, которую полностью исковеркала и взяла на вооружение фашистская элита как основу своего учения: нужно создать новую расу, «сверхлюдей», которые возвысятся над прочими. Последствия такой позиции поистине ужасны: принудительной стерилизации подлежали все «неполноценные лица»: евреи, цыгане, люди с отклонениями в развитии, душевнобольные, коммунисты и т. п., затем было принято решение о большей целесообразности их физического уничтожения. Нацистские евгенические программы сначала проводились в рамках государственной программы «предотвращения вырождения немецкого народа как представителя арийской расы», а впоследствии — и на захваченных территориях других стран в рамках нацистской «расовой политики». В последнее время во многих странах стал развиваться принцип – «человек, который сделал себя сам». Одной из характерных особенностей данного принципа является эгоизм и воля к власти, во многом продолжившие идеи Ницше. А сколько дискуссий порождает этот концепт? Несомненно, достаточно много, чтобы считать идею сверхчеловека Ницше снова актуальной.

Чорна Д. О.

ХНМУ

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

У наш час одним з найважливіших чинників формування особистості є віртуальний простір. Інформація, яку отримує суспільство з різних соціальних

мереж, формують у людей екзотичні та спотворені потреби, які, в свою чергу, перетворюються на центральний мотив поведінки та змінюють систему цінностей, а також радикально трансформують масову культуру соціуму. Саме тому проблема впливу соціальних мереж на формування особистості є *актуальною* і потребує, як ніколи, розгляду та переосмислення.

Кожен другий не уявляє свого життя без соціальних мереж «Facebook», «Instagram», «Twitter». Захоплюючись соціальними мережами, люди перестають трансформуватися в своєму: «Я буду таким, яким хочу бути». Віртуальна реальність та система коментарів і оцінок, що притаманна соціальним мережам, підштовхує їх проводити трансформацію в бік «Я буду таким, яким мене хочуть бачити».

Реакцією на поведінку інших стає зміна власної поведінки. Перші публікації людина робить від себе і для себе, щоб ділитися своїми думками з іншими, потім під впливом середовища спілкування він починає підлаштовувати свій матеріал для того, щоб догодити смаку інших користувачів, почути схвалення на свою адресу. Це сприяє формуванню товариства «тих, що дивляться і тих, що наслідують». Люди, які малоактивні в спілкуванні, в основному спостерігають, читають думки інших людей, дивляться як вони проводять час. Людина, постійно читає інші думки, але не висловлює своє, на підсвідомому рівні починає переймати ці думки. Тобто, люди пристосовують свої вчинки до дій інших, при цьому вчать бачити себе очима групи людей і враховувати їх очікування.

У користувачів соціальних мереж, які проводять значну частину життєвого часу у віртуальному просторі, виникають зміни в сфері інтересів, мотивів, цілей, установок. Стаючи частиною віртуального соціального суспільства, людина підпорядковує нормативності цієї системи. У користувачів мереж виникає змагання за кількість оцінок і за підписників. Якщо користувач ніяк не оцінив, не прокоментував публікацію, вважається, що він її не бачив. Це підштовхує людей часом ставити «лайки» просто для галочки. У міру

усвідомлення, що таких людей багато, оцінки втрачають свою початкову значущість. Нестача оцінок може призвести до заниження самооцінки.

Соціальні мережі – це певний світ, образ, куди людина занурюється, де вона фантазує, мріє та уявляє себе в іншому обличчі, приховуючи проблеми, життєві негаразди, непорозуміння. Це певна платформа, де людина може за допомогою прихованості створити новий образ власного «Я». Для підвищення популярності необхідно відповідати сучасним трендам, що формуються в рамках соціальних мереж. Система примушує бути таким, як усі, повторювати за всіма, втрачаючи, в кінцевому підсумку, власну індивідуальність.

За допомогою соціальних мереж та Інтернету молодь виражає себе у таких аспектах як: самостійність та незалежність від батьків; бажання відчувати себе особливими та необхідними; задовольнити попит у соціумі; оволодіти новими знаннями; отримати підтримку й визнання з боку однолітків.

Отже, соціальні мережі негативно впливають на формування особистості і несуть такі негативні наслідки, як замкненість в собі та відлюдкуватість, зниження рівня IQ, стрес та підвищена втомлюваність, залежність від інформації, зниження самооцінки. Люди все більше відходять від реального спілкування, зосереджуються на своїх проблемах, не знаходячи підтримки, поринають у всесвітню мережу.

Шаповалова А.С.

НТУ «ХПИ»

СЕНС БУТТЯ ЛЮДИНИ

Людину ще з давніх часів турбують питання «чи є сенс в її існуванні?» та «до чого все прийде, коли настане час?». Саме ці питання відрізняють homo sapiens від інших тварин, яким в більшій чи меншій мірі властиві і розум, і воля, і почуття. Напевно, людина єдиний представник земної фауни, якому відомо про неминучість смерті та який здогадується, що таке небуття. Страх перед цими явищами змушує нас шукати сенс життя.

Постійна людська проблема сенсу життя, сенсу свого власного існування - глибоко інтимна. Життя кожного - або постійний пошук сенсу існування, або ж примирення з його відсутністю, чи впевненість в своєму, здобутому, єдино істинному розумінні власної кінцевої мети. Іноді це, взагалі, повна невизначеність та лише автоматичне виконання базових біологічних функцій. Більшість точок зору можливо виділити у певні категорії, наприклад релігійні, в яких кінцевою метою є возз'єднання духовного початку(душі) з чимось піднесеним, тобто її порятунок внаслідок утримання себе від певних речей або дій. Атеїстичні концепції, навпаки, стверджують, що треба жити, задовольняючи свої потреби, забезпечувати біологічне і духовне існування і радіти.

Що ж таке власне «сенси буття» і яким він є насправді? На мою думку, жоден з існуючих варіантів відповідей на це питання не є істинним. Остаточну відповідь, напевно, треба шукати десь посередині. На мій власний погляд, сенси буття знаходяться на стику декількох точок зору, наприклад Аристотеля та Сартра. Перший вважає, що ум – головний фактор людської діяльності, все ж інше – інструмент. Згідно з піфагорійцями, людині потрібно восторжествувати над тілом, але не втратити його, а головною ідеєю є розуміння організації, порядку, гармонії Світу як вищого закону всесвіту. Знаходячи та підтримуючи баланс між природним та духовним початками, людина стає здатна на більше, вона отримує сенси для існування. Дуже гарно таку точку зору видно в «Протрептиці» неоплатоніка Ямвлиха, також в «про філософію» Аристотеля.

Життєва позиція Сартра та екзистенціалістів суттєво відрізняється від вчення піфагорійців. На відміну від послідовників Піфагора та Аристотеля (Евдема, Теофраста та ін.), вони вважають, що людині не обов'язково щось підтримувати в цьому житті, бо вона з самого початку є абсолютно вільною від будь-яких обов'язків. Її життя – це окрема реальність та інші нелюдські мірки нездатні на неї вплинути. Тут людина створює сама себе та відповідає за те, що робить. При цьому відповідальна вона і за інших людей, т.я. для розуміння власне себе необхідно «пройти» через іншого. І, якщо замислитися, це справді

починає мати сенс: реальний внутрішній світ інших для нас є незбагненим: ми можемо лише здогадуватись про думки, почуття іншої людини, оцінювати слова, вчинки та реакції. Навіть найближчі таять в собі окремі світи дивних фантазій та таємниць, про які ми ніколи не дізнаємось. Кожна людина прагне досягти заповітної мети, але на шляху постійно стикається з чужими проектами. Так життя в суспільстві перетворюється в нескінченну боротьбу за особисте зізнання, глобальну гру, в якій кожен грає сам за себе, а довіряти в повній мірі не можна нікому. Цю думку описує Сартр в своїй праці «Буття на ніщо». Головна мета екзистенціального психоаналізу - показати людині себе «у всій пишності», без прикрас, допомогти їй зрозуміти себе, прояснити свої справжні наміри і перервати низку самообману, яким той звик прикривати свої слабкості і помилки.

Підсумовуючи все вищесказане, хочу сказати наступне: на перший погляд, ці дві точки зору на сенс всього буття абсолютно не схожі між собою. Але, як все велося раніше, відповідь треба шукати десь посередині і неможна ставати на бік якоїсь певної теорії. Помисливши над двома описаними точками зору можна прийти до висновку, що одним з аспектів сенсу життя людини є її самоусвідомлення, самодисципліна. В той же час, вона повинна постійно вивчати світ та оточуючих людей, їх власне світосприйняття. Ми народжуємося абсолютно вільними від усього, але з часом стаємо від чогось залежними, в чомусь обмеженими. Мета людини – знайти золоту середину, наповнювати своє життя сенсом самотійно, десь через відмову від чогось, а десь – через отримання волі. Рух, навчання та самопізнання допомагають людині з'ясувати, яка ж насправді мета її існування. Це лише частина того, що складає цілу картину мети людського життя. Кожна з точок зору на загальний сенс буття має в собі частину істини. Зібравши всі частини, можна отримати відповідь на одвічне питання, але ж проблема в тому, що істина у кожного своя. Ми власноруч будуємо свою долю, обираємо, заради чого живемо і неможна остаточно визначити, в чому насправді полягає життєвий сенс. Якщо точніше, життя водночас має декілька сенсів. Наприклад, є базова, біологічна мета життя

– відтворення та продовження роду, а є соціальна (створена саме людьми) – приносити користь соціуму, бути вагомою його частиною. Є також ті мети, які кожна людина обирає особисто для себе. Всі вони за походженням дуже різні та через це не можуть бути поєднані в щось загальне, якийсь єдиний існуючий сенс, тому їх завжди декілька, існуючих поряд та одночасно.

Шаповалова Я.О.

ХНМУ

ПАТРІОТИЗМ ЯК ВІДДАНІСТЬ СВОЇЙ СПРАВИ

Випробування, які трапляються в історії кожної країни, завжди різко загострюють патріотичні почуття громадян. Велика кількість людей вважає себе патріотами, намагається довести це іншим, і пропагує цю ідею. Все більше людей переконані, що патріотизм живе в їхньому серці, але чи насправді це так? Можливо це просто зараз «у моді»? Патріотичний рух з кожним днем набирає обертів, але люди, що називають себе патріотами, не завжди усвідомлюють що це означає. Такий стан справ *актуалізує* необхідність розгляду цього поняття. Є декілька тлумачень поняття «патріотизм». З філософської точки зору, цей термін означає любов до Батьківщини, здатність на пожертви заради її благополуччя. Патріотизм – це завжди позитивна, творча діяльність, та ніяк не руйнівна. Патріотизм – це не стільки матеріальна атрибутика, скільки моральні якості людей, саме те, що оволодіває їх думками, що визначає їхні цінності, вибір та прагнення досягти своєї мрії задля країни. Інколи складається враження, що люди називають себе патріотами тому, що їм так подобається, або таким чином вони створюють собі рейтинг, намагаються набрати соціальну вагу, придбати соціальний статус та імідж.

Україна не є виключенням загального розуміння поняття «патріотизм» у світі. Але й є своя специфіка вираження свого ставлення до цього поняття, свого розуміння, своєї поведінки. Зараз у тренді – носити речі, які ідентифікуються з українською історією та державністю. Ще один напрям

вираження дій, які сприймаються як патріотичні – критикувати події у депресивних регіонах, критикувати владу, а також застосовувати позазаконні методи впливу до деяких чиновників або громадських діячів. Громадяни вважають, що цього достатньо для того, щоб називати себе патріотами, але справжнє розуміння поняття «патріотизм» змушує замислитися кожного над таким питанням: що я зробив для своєї країни? На думку спливають слова американського президента Дж. Кеннеді: «Не питай, що твоя країна зробила для тебе, питай, що ти можеш зробити для своєї країни». У думках населення лише критика, вони вважають, що вкладають усе у розвиток та розквіт країни та не отримують нічого натомість. Але ж сама суть патріотизму – це любити державу такою, якою вона є, не скаржитися, а працювати над зміною та вдосконаленням своєї країни. Потрібно поважати свою культуру, історію, і тільки людина, яка несе в серці любов до своєї країни, а не афішує її усім, може називати себе патріотом.

Отже, справжній патріот – це, насамперед, громадянин, самовідданий своїй місії, професії, який без показухи перед оточуючими виконує свій службовий (професійний) та громадський обов'язок. Щоб патріотизм і повага до своєї країни жили в серці кожного громадянина, треба, в першу чергу, донести до людей суть поняття «патріот», навчити ставити правильні питання до своєї свідомості та шукати відповіді на них. Кожна людина повинна розуміти, що змінити країну може тільки народ, що тільки від нас залежить майбутнє нашої держави, що наша повага до історії, культури та традицій є проявом істинного розуміння патріотизму.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Басенко Х.В.

НТУ «ХП»

ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА ОЧИМА ДИТИНИ (ЗА СПОГАДАМИ ГАННИ БАСЕНКО)

Війна частіше сприймається як трагедія мільйонів і забувається як трагедія окремої людини. Метою даного дослідження є аналіз спогадів моєї бабусі Басенко Ганни Андріївни, яка народилася в 1937 році, в Курській області, в частково українському селі. Джерелом дослідження стали її дитячі спогади.

Початок війни запам'ятався малій дитині яскравими кольоровими листівками, що скидали літаки. В листівках німці закликали не чинити опору і тоді їх (селян) не чіпатимуть. До приходу німців селяни готувались заздалегідь. Гарні, вибілені хати перетворились на щось не зрозуміле, страшне, усе в землі. В огородах викопували ями, рви в яких могли сховатися під час бомбардування.

Про прихід німців сповістили хлопчики, які бігли по селу та кричали: "Німці йдуть! Німці йдуть!". З цими подіями, починалися перетворення. Жінки одягали самі страшні лахміття, вимазували себе, намагалися спотворити свою зовнішність будь-якими методами. Для малої дитини це було справжнім шоком. Адже гарна молода матуся за декілька хвилин перетворилась на страшну незнайомку. Матері намагалися відправити юних дівчат, своїх дочок (або онучок), в далекі, глухі села. Подалі від війни, від німців.

Перші німці на селі з'явилися на мотоциклах. Вони заїхали в село як хазяї. Людей одразу вигнали з хат до сараїв. Старший офіцер займав окрему кімнату – спальню батьків, а велику кімнату займали солдати, які спали по 8-10 чоловік на соломі, підклавши під голову щось з речей. Одразу з приїздом німці наказали наново побілити хати. За селом вони зробили полігон на якому

тренувалися кожного дня. Згодом в села в'їхали ще й танки, які зазвичай були сховані під наметами.

Німці намагались боротися з партизанами, а тому повирубали усі дерева. Постійно перевіряли хати, сараї чи ніде не сховався партизан. Та згодом і малих хлопців почали ганяти. Бо ті граючись в схованки, ховались біля танків та намагались їх зламати.

В якийсь момент німці почали відступати. Коли це почалось точно сказати не можна, але люди це відчували. Якщо до цього німці поводили себе як хазяї, то під час відступу вони стали більш напруженими, підозрілими. З села вони пішли до того як прийшли радянські війська. Під час Курської битви селу пощастило, адже бої йшли в сусідньому районі. Та страшно було всім. Вікна дорослі забили, заклеївши хрест на хрест. Всі від малих до великих ховались і тряслися разом з хатою. Все ходило ходуном. Навіть піч і та тремтіла.

Найтяжче було не від самої війни, не від окупації, а від того як на твоїх очах помирали рідні. Отримавши в 1943 р. звістку про смерть чоловіка та батька, мати почала повільно та стрімко згасати. Смерть батьків стала першим найтяжчим ударом для малої людини. На похоронах дитина не змогла проронити ні сльозини, їх вже просто не було. Вони всі були виплакані до цього, в ту саму страшну хвилину. Трьох малих дітей віддали хресній матері. Але там вони довго не були, наступного ж дня втекли до рідної хати. До пустої рідної хати. Дітей знов забрали, але тепер вже жінка дядьки. Старший все одно втік, а двоє молодших zostались.

Як тільки скінчилась війна тітка намагалась віддати двох чужих дітей в дитбудинок, але вони були переповнені. А тому діти поки що залишались у тітки. Восени дівчинка пішла в школу. Та довго проходити не змогла. Взуття майже ні в кого не було (а про тих в кого воно було, казали: "Це той, в якого взуття є", наступали холоди, а школа було не близько. Тому дуже скоро першокласниця припинила ходити на заняття. Навесні (через рік після закінчення війни) тітка змогла нарешті позбутись чужих дітей віддавши їх в

дитбудинок. Молодший братик та сестра опинились в різних дитбудинках через різний вік.

Отже, ця історія дозволяє побачити війну очима дитини. Такого типу джерела є суб'єктивними і можуть містити неточності, але дають змогу доповнити наші знання про війну.

Великодворський А.О.

ВІТВ НТУ «ХП»

ЗБРОЙНІ ФОРМУВАННЯ УНР

Сьогодні під час військової агресії Росії на сході нашої країни та проведення нею гібридної війни з 2014 року, велику увагу приділяють військовим формуванням, які стоять на захисті незалежної української держави. Сто років тому на українських землях теж була війна і тисячі українців взяли в руки гвинтівки з багнет-ножами, щоб вибороти для себе вільну країну.

Ідея створення української армії виникає на початку української революції, після падіння царизму. Восени 1917 р. утворився «Гайдамацький курінь». У серпні цього ж року був створений Перший Український Корпус, а у вересні – сформовано Другий Січковий Запорізький Корпус. Загалом було створено 16 українізованих частин у складі російської армії.

Взимку 1918 р. на підступах до Києва розгорнулися бої з наступаючими більшовицькими військами. Столицю обороняли Гайдамацький Кіш Слобідської України, Курінь Січових Стрільців, Помічний Студентський Курінь, курінь Вільного Козацтва, полк ім. кошового К. Гордієнка, Окремий Чорноморський Курінь, Залізничний Курінь, Автопанцирний дивізіон та інші невеликі військові загони.

В основному озброєння були «спадком» від російської армії. В умовах порушеного війною господарства промислове виробництво зброї і військової техніки майже припинилося. Тому використовувалося все, що мало бодай якусь цінність. Пізніше вдалося придбати й дещо з озброєння австрійської та

німецької армій. Завдяки технічним частинам при війську забезпечувались ремонт і підтримання всіх технічних засобів у бойовому стані.

Артилерія являла собою найкращу бойову формацію української армії. Чисельно артилерійський парк УНР та гетьманату включав в себе 1500 гармат різного типу. Основною гарматою була 76-мм дивізійна гармата зразка 1902 року.

Як один із засобів забезпечення тактичної і стратегічної переваги над ворогом використовувались панцерні потяги. Спершу це були звичайні потяги, підсилені конструкціями з дерев'яних брусів, мішків з піском тощо, озброєні польовими гарматами й скорострілами, згодом вони ставали краще захищеними та озброєними.

Чисельний склад цієї армії сягав до 100 тисяч, але після невдалої п'ятимісячної війни з радянською Росією лишилося тільки 30 тисяч, оскільки значна частина військ перейшла на бік радянського уряду. В травні 1919 року армія була реорганізована: з 11-ти дивізій створено п'ять самостійних груп.

Після укладення між Польщею та більшовиками Ризького миру (1921р.) українському війську довелося відходити на захід і, після перетину річки Збруч, його було інтерновано у таборах Польщі. Історія українського війська доби боротьби за незалежність у 1917 – 1921 рр. є гарним досвідом для нащадків Армії УНР – Збройних Сил, Національної гвардії, ДПСУ, добровольчих підрозділів, які боронять терени нашої рідної України.

Волчков А.М.

ХНТУСГ імені Петра Василенка

ГЕНЕЗА НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

Цікаві й оригінальні думки з приводу генези та періодизації національного відродження в Україні висловив відомий представник новітньої української історіографії І. Лисяк-Рудницький. Він виділив три етапи на шляху

українського національно-культурного відродження: шляхетський (дворянський, 1780–1840 рр.), народницький (1846–1880 рр.), модерністський (1890–1914 рр.). Хронологія згаданого періоду новітньої історії України охоплює понад 130 років – від кінця існування козацької держави до Першої світової війни.

На першому етапі національно-культурного відродження його рушійною силою на Лівобережжі виступило українське дворянство козацького походження, а на Правобережжі – польсько-українського шляхетства. Незважаючи на прийняття українським дворянством російської або польської шляхетсько-політичної ідеології, в його надрах продовжував жевріти український територіальний патріотизм і деякі автономістичні тенденції.

На другому, народницькому, етапі національно-культурного відродження провідною його силою виступила демократично налаштована інтелігенція України, з-поміж якої вирізнявся Т. Шевченко. Головним гаслом цього періоду національного відродження став заклик «повернутися лицем до народу». У той час у середовищі української еліти викристалізовувалася концепція України «як етнічної національності», котру не зумів знищити російський імперський шовінізм.

На третьому, модерністському, етапі генези український національно-культурний рух проник від інтелігенції у середовище народних мас і тривав аж до Першої світової війни, яка в історії модерного українства відкрила нову історичну епоху – національно-визвольних змагань за незалежну Українську державу. Саме в той час формувалися політичні партії. Вони очолили національне відродження, стали провідниками української національної ідеї, а в програмних документах чітко сформулювали кінцеву мету національно-визвольного руху – проголошення незалежної Української держави.

На думку визначного українського історика Д. Дорошенка, джерела українського національно-культурного відродження потрібно шукати насамперед у пробудженні української народності та збереженні історичної традиції. Ця традиція зберіглася передусім на Гетьманщині та в Слобідській

Україні. Саме тут, на думку дослідника, відроджувалась національна культура, зокрема література й народна поезія. Національно-культурне відродження в Галичині пов'язувалося Д. Дорошенком з іменем М. Шашкевича, який разом з однодумцями з гуртка «Руська Трійця» видав альманах «Русалка Дністровая», започаткувавши західноукраїнський літературний, а згодом і національний ренесанс.

Американський вчений українського походження Р. Шпорлюк подає періодизацію національно-культурного відродження в Україні й виділяє три його фази: наукову, культурну й політичну. Дослідник звертає увагу на те, що в підросійській Україні культурна фаза почалася 1905 р. і не закінчилася навіть 1917 р. Одночасно розпочалася політична фаза, яка набула прискорення в революційних обставинах 1917–1920 рр. Однак, на його думку, українці не витримали іспиту з політики. Внутрішні та зовнішні фактори призвели до поразки національно-визвольних змагань і, зрештою, до повалення Української Народної Республіки на Сході та ЗУНР на Заході України.

У цілому можна констатувати, що стан дослідження генези національного відродження в Україні в працях українських істориків набув досить широкого висвітлення.

Гайдук І.В

НМетАУ

ЗБЕРЕЖЕННЯ ДУХОВНОГО НАДБАННЯ УКРАЇНЦІВ

Культурна трансформація, що триває в суспільстві, пов'язана з появою нових духовних потреб, які були пробуджені зростаючим інтересом до національної культури, а також потоком нових культурних цінностей - як вітчизняних (які були або заборонені, або знаходились у «шухлядах»), так і зарубіжних. Це дає нові імпульси для розвитку культури.

Найбільшим надбанням кожного народу є його духовна культура. Саме його власна, а не завезена поневолювачем, не нав'язана імперським центром, не

імпортована з-за кордону. Взявши за зразок чужу культуру для творення власної, народ виглядатиме нижче-вартісним і провінційним.

Концепцію духовної культури підтримують перш за все діячі мистецтва та значна частина філософів, що наполягають на особливій та особливій ролі мистецтва та філософії та почасти заперечують проти включення науки (не кажучи вже про інженерію) до складу культури. Елементами духовної культури є: звичаї, норми, цінності, знання, інформація, значення.

Кожна нація, кожен народ має свої звичаї, що виробилися протягом багатьох століть і освячені віками. Найважливішим завданням України як частини світу на сьогодні є визначення права для своєї культури на самостійне існування та розвиток.

Український народ як творець національної та співтворець світової культури нагромадив за свою багатовікову історію величезні духовні надбання. До його духовної скарбниці входять видатні пам'ятки трипільської та скіфської культури, княжої доби, українського бароко, творча та філософська спадщина Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Івана Франка, Миколи Лисенка. Новітня історія української культури визначається діяльністю її творців і реформаторів Олександра Довженка, Леся Курбаса, Бориса Лятошинського, Олександра Архипенка, Михайла Бойчука, Павла Вірського, Степана Турчака та багатьох інших талановитих майстрів.

Кожна нова епоха переосмислює обрії і зміст української культури в обшарах великого історичного часу. Зміна історичних її меж особливо інтенсивно відбувається тепер, в умовах нового періоду державотворення. Зараз багато традиційних звичаїв поступово відходять у минуле, зберігаються лише окремі їх елементи, які використовуються при святкуванні найпопулярніших свят не тільки в Україні, але й у світі. Так ми втрачаємо свою самобутність, своє обличчя.

Сьогодні Україна обрала напрям євроінтеграції та планує пов'язати своє майбутнє з європейською культурою. В українському суспільстві все більше усвідомлюється загальна потреба в культурі як підоймі, що здатна вплинути на

поступ суспільства в цілому. Культура все ґрунтовніше починає розумітись як найважливіший здобуток нації, її достоїнство і сутність, бо культура - це те, що зберігає й утверджує не тільки особистісне, але й національне існування. Перспективність розвитку української культури залежить від готовності її представників до культурної активності, яка в значній мірі залежить від стану їхнього менталітету. У ньому як характерну рису українця багато дослідників називають комплекс меншовартості, втрату національної гідності.

Отже, майбутнє української культури залежить в першу чергу саме від культурної свідомості українців. Виходячи з визначених проблем відродження української культури в умовах початкового періоду незалежності України, розглядаючи її в контексті світового культурного процесу, можна зробити висновок, що український народ, здобувши свою державну незалежність, має повне право на відродження і подальше творення своєї національної за змістом культури. За прикладом незалежних розвинених держав світу Українська держава повинна посилити свою роль у підтримці сфери національної культури для: 1) піднесення національного престижу; 2) створення освітньо-виховної галузі культури з метою відродження у свідомості народу духовно-моральних універсалій національної культури, піднесення національного самоусвідомлення громадян, консолідації їх в єдину політичну націю; 3) побудови індустрії культури для посилення ділової активності трудящих в містах і селах, що зазнали культурного занепаду. Лише таким чином український народ зробить свій вагомий внесок у культурну скарбницю світової цивілізації.

Грібнік А.В., Прокопенко Я.В.
ХНТУСГ імені Петра Василенка

ЕЛІТИЗМ ТА ДЕМОКРАТІЯ ЯК СКЛАДОВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ

Концепції елітизму виникли з розуміння важливості для суспільства підтримки соціальної нерівності на противагу теоріям демократії, які проklamують ідеї політичної рівності. Якщо демократична концепція виходить

з того, що демократія – це влада народу, то в рамках елітичних концепцій звертається увага на те, що еліта володіє реальною владою в суспільстві, а демократія може бути однією з форм правління еліти. Тривалі дискусії між представниками цих двох альтернативних підходів сприяли еволюції класичних теорій елітизму й демократії. При цьому зберігається їх взаємна критика.

Радикальні елітисти акцентують увагу на загрозах, що виходять з можливості появи тиранії більшості через некомпетентність народу, його непоінформованість і дезінформованість. Радикальні представники лівої та ліберальної демократії розглядають елітизм як модель антидемократичного мислення. Прихильники класових теорій вказують на те, що керівна еліта реалізує волю панівного класу, узурпує владу і прагне увічнити привілеї меншини.

Хоча в ході еволюції елітистських і демократичних теорій між ними зберігаються розбіжності у підходах, разом з тим відбувається й перегляд радикальних позицій. Класичні ідеї елітизму від Платона до Ф. Ніцше ґрунтувалися на негативній оцінці демократії та ворожому до неї ставленні. Наразі ж відбувається усвідомлення можливості використання демократичних структур для збільшення сили панівного класу й підвищення соціальної стабільності.

У 30-х роках ХХ століття західні дослідники починають робити спроби поєднати фундаментальні принципи класичного елітизму з демократичними цінностями й на цій основі розробити більш універсальні теорії. Відбувається «пом'якшення» деяких позицій раннього елітизму, формування й розвиток теорії демократичного елітизму. Ініціаторами радикальної ревізії концепції Моска-Парето та її сполуки з демократичними теоріями стали Й. Шумпетер і К. Мангейм.

Й. Шумпетер запропонував переглянути погляди на поняття демократії, відмовитися від утопічних ідей XVIII століття: воля народу, спільне благо та інші, які перетворилися на пропагандистські міфи, виходячи з того, що народ не компетентний у політиці. Він пропонує розглядати демократію як інститут,

при якому владних позицій набувають ті чи інші еліти завдяки конкурентній боротьбі за голоси людей. Відмінною ж рисою еліт демократичного суспільства є не їхнє походження, а більш відкритий характер.

К. Мангейм, виступаючи проти ототожнення елітизму з антидемократизмом, пов'язує демократію з особливим і більш відкритим способом рекрутування еліт. Елітизм в рамках демократії дозволяє реалізувати принцип рівних можливостей при формуванні еліт залежно від заслуг людей; на основі цих ідей формується багато сучасних теорій. Так, найбільш значний представник американської елітології Г. Лассуел, вказуючи на великий вплив еліти на суспільне життя, зазначає, що демократія відрізняється від олігархії не відсутністю еліти, а її відкритим, представницьким і відповідальним характером. Визнання ієрархічності соціальної структури сприяє перегляду уявлень про демократичний устрій суспільства, часто зміст поняття «демократія» позбавляється свого сенсу і замінюється владою демократичної еліти, яка управляє суспільством зі схвалення мас. Сьогодні майже всі дослідники визнають, що характер зв'язку між елітою та суспільством здійснює великий вплив на формування всієї тканини соціальних зв'язків життя суспільства.

Гук В.Є.

НТУ «ХП»

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС ДОБИ «КОРЕНІЗАЦІЇ»

У серпні 2018 р. в Україні розпочався процес громадського обговорення проекту нової редакції правопису. Дискусії точаться навколо доцільності запозичення певних норм так званого «харківського» правопису 1928 року.

Розпочата, як поступка РКП(б) українському національному рухові, «українізація» («коренізація») в УСРР протягом 1923-1933 років досягла помітних успіхів. Одним з них було запровадження нових правил українського правопису. Результати роботи Державної Комісії для впорядкування правопису (О. Шумський, А. Кримський, О. Синявський, С. Пилипенко, О. Курило, Є.

Тимченко, Г. Голоскевич. М. Йогансен, М. Яловий, О. Попов. М. Груньський, М. Хвильовий, С. Єфремов С. Смаль-Стоцький, В. Гнатюк, В. Сімович, К. Студинський, І. Свенціцький) було обговорено на Всеукраїнській правописній конференції 1927 року. Полеміка велася навколо правопису слів іншомовного походження та власних назв. Особливо гострі суперечки точилися щодо тих ділянок орфографії, які відрізняли наддніпрянську та наддністрянську правописні традиції. Зрештою було вирішено переробити частину правопису іншомовних слів у відповідності до західноукраїнської мови. Цей правопис було затверджено НКО УСРР 6 вересня 1928 року. Втім вже у 1933 році до нього почали вносити зміни, а остаточно скасували «харківський» правопис у 1945 році, «забезпечуючи єдність з правописом братніх народів Радянського Союзу, особливо – російського».

Таким чином, на початку ХХІ ст. українське суспільство знову опинилося перед необхідністю впровадження єдиного сучасного правопису для українців, які проживають і в Україні, і в діаспорі, котрий має використовувати історичний досвід української мови.

Дзебань Т.В.

НТУ «ХПІ»

ОБ ИСТОРИИ ВЕЧЕРНЕГО КОРПУСА НТУ «ХПИ»

Есть в Харьковском политехническом институте интересное здание, которое называется «Вечерний корпус». Это название появилось в те времена, когда одной из форм обучения была вечерняя, само же здание намного старше. Сегодня в здании обосновались кафедры университета, преподающие IT технологии. И немногие знают историю появления этого красивого здания в нашем ВУЗе.

А начиналось все в 1913 г., когда Харьковский губернатор находит возможность предложить учебному комитету Института дополнить программу преподаваемых в нем предметов введением курса огнестойкого строительства,

«дабы определенное число студентов института, оставляя названное учебное заведение по различным причинам до окончания полного курса, в деле огнестойкого строительства могли бы явиться подходящими работниками».

20 апреля того же года письмо губернатора было заслушано на заседании учебного комитета ХТИ и было постановлено: «Не вводя пока в постоянную программу обязательных или факультативных курсов курс сельского огнестойкого строительства, организовать при институте особые временные курсы для студентов, окончивших курс в институте и некоторых посторонних лиц с соответственной подготовкой. Выработать программу такого курса, смету и ходатайствовать о разрешении и ведения необходимых средств».

Курсы были открыты 24 сентября 1913 года с разрешения Министерства Народного просвещения. Это разрешение было заслушано в учебном комитете 8 октября 1913 года. На том же заседании было принято решение: «отвести курсам огнестойкого строительства под постройку теплого сарая место на главной дороге вблизи Химического корпуса». Со временем, было решено «...для практической мастерской и лабораторий курсов построить на территории института специальное здание ёмкостью 120-140 куб. метров».

Были оговорены следующие положения: 1. Под постройку зданий для лабораторий курсов отводится участок земли с тем условием, чтобы на случай закрытия курсов все здания поступили в полную собственность Института. 2. Владеющим курсами лицом должно быть обязательно одно из лиц наличного преподавательского состава института. 3. В качестве наиболее пригодного места признано место в углу опытного поля у забора, отделяющего владения института от улицы Чайковского, с устройством особого выхода на эту улицу.

5 февраля 1914 года состоялось заседание означенной комиссии и благодаря настояниям Мухачёва, вместо проектировавшегося ранее места на краю владений Института, было отведено место в середине владений института, без точного обозначения его границ: «участок поля близ сельскохозяйственной станции, обозначенный на плане опытного поля густой штриховкою», так значится в договорном условии.

Прошли годы, опытное поле Института было существенно уменьшено. После революции 1917 г. сошли на нет курсы огнестойкого строительства. А здание осталось в составе Института. Оно благополучно пережило Вторую мировую войну и верно служит уже вторую сотню лет политехникам.

Душка А.
НТУ «ХП»

МИСТЕЦТВО ВІЙНИ ПО-УКРАЇНСЬКИ: Б. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – СУНЬ-ЦЗИ XVII СТ.

Постать Богдана Хмельницького є однією з центральних фігур української історії, а її вивчення та переосмислення його ролі та місця в історії продовжує бути актуальним питанням. Богдана Хмельницького недарма історики назвали «Славетним сином українського народу, який був полководцем європейського масштабу», адже саме він створив одну з найсильніших армій у тодішній Європі, зумів належним чином озброїти її, значно підніс ефективність української кінноти і артилерії. Блискучий стратег і тактик, прихильник блискавичних і рішучих військових дій, неперевершений майстер маневру, Богдан Хмельницький заслуговує почесне місце в історії воєнного мистецтва.

На початку Визвольної війни українського народу середини XVII ст. Богдан Хмельницький мав воєнно-стратегічну мету, яка включала декілька основних напрямків, направлених спочатку на зменшення, а згодом на ліквідацію іноземного гніту на землі України.

Аналіз прийняття рішень ведення військової компанії, тонкощі стратегії, маневри, тактика прирівнюють Хмельницького до класика воєнного мистецтва, що став відомим задовго до Визвольної війни українського народу середини XVII ст., мова йде про Сунь-цзи. Майже 2500 років тому, китайський полководець, що жив за часів Конфуція, написав книгу «Мистецтво війни», яка стала не тільки джерелом військової мудрості, а й практичним керівництвом по

тактиці і стратегії військових дій. Чимало ідей та практичних дій Б. Хмельницького підпадають під сторінки цього давнього трактату. Головними факторами військової перемоги Б.Хмельницького були: створення оперативно-тактичної переваги української армії над польською у піхоті за рахунок переходу на бік повстанців реєстрових козачих полків; вдале оперативне маневрування козацької армії шляхом проведення форсованого маршу від Жовтих Вод до Корсуня та оточення польського війська в районі Корсунь-Стеблів-Ситники.

Сунь-цзи вважав, що існує декілька факторів, які дійсно можуть зумовити перебіг подій війни: політична ситуація, погодні умови, особливості місцевості, особистість полководця та армійський устав. Якщо проаналізувати тактику Б. Хмельницького, то можна знайти багато збігів з вченням Сунь-цзи. Він доволі точно втілює такі позиції трактату, як оцінка розмірів території, попередні розрахунки, зрівняння та шанси на перемогу. Позиція армії, маневрування, стратегія наступу, все це зумовлює розуміння Хмельницьким «Мистецтва війни».

Отже, Б. Хмельницький може вважатися полководцем рівня Сунь-цзи, який вправно використовував попередній досвід військових у введенні війни та в той же час був новатором, використовуючи нові схеми та маневри в плануванні та веденні бою. Дійсно, розуміння та використання ряду факторів у мистецтві війни, зробило Б. Хмельницького незамінним полководцем XVII ст., а перемоги української державності здобутої козацькою шаблею стали доказом та результатом володіння ним мистецтвом ведення війни.

Єфімова А.С.

НТУ «ХПІ»

ЛІТЕРАТУРНІ УГРУПУВАННЯ 1920-х рр.

Українська література тісно пов'язана з національним буттям народу. Особливо ці зв'язки міцніють у перехідну добу, коли між новим та старим

точиться боротьба не на життя, а на смерть. Сьогодні, як і у першій третині ХХ століття, перед українським народом постають питання гуманізму, свободи, прогресу і справедливості. Тож вирішення цих питань є головним завданням нашого покоління, а мета доповіді – аналіз дій попереднього.

У пореволюційні роки культура українського народу забуяла суцвіттям мистецьких талантів. Відбувся переворот в естетичній свідомості. Характерною ознакою літературного процесу 20-х років була поява різноманітних літературних угруповань, що об'єднувалися за спільними світовідчуттями, естетичними принципами та певною політичною платформою.

У перші післяреволюційні роки найбільший вплив мало літературне об'єднання «Пролеткульт», яке намагалося створити нову, «пролетарську» культуру. У 1923 р. утворюється спілка «Гарт», до якої увійшли К. Гордієнко, О. Довженко, В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий та ін. Пізніше «гартівці» стали основоположниками «Вапліте» (Вільна академія пролетарської літератури, 1925—1928) на чолі з М. Хвильовим та ВУСПП (Всеукраїнська спілка пролетарських письменників, 1927). За ідеологічними постулатами до цих груп примкнула спілка селянських письменників «Плуг» (А. Головка, П. Панч). У 1921 р. радикальними модерністами в Києві утворилася «Асоціація панфутуристів» (М. Семенко, М. Бажан та ін.), далі – харківська «Нова генерація» (1927—1931). Пропаганду та утвердження техніцизму в літературі було покладено в основу діяльності «Літературного центру конструктивістів» (1924—1930) та літературно-мистецької групи конструктивістів «Авангард» (1926—1930). Прихильники класичних європейських форм створювали в 20-ті роки свої творчі угруповання. Зокрема, М. Зеров, М. Рильський, В. Підмогильний та ін. протягом 1923—1924 рр. належали до літературного об'єднання «Аспис». Ідейними спадкоємцями «Аспису» згодом стали «Ланка» та «Марс» («Майстерня революційного слова»).

У другій половині 1920-х — на початку 30-х років з утвердженням тоталітаризму в суспільному житті намітилася тенденція до звуження змісту

мистецьких творів до утилітарної агітації та пропаганди комуністичних ідей; нівеляції всього самобутнього; утвердження робіськорівського «реагування» на життя з претензією на художнє узагальнення, послаблення міжнародних контактів українських митців. Засобами репресій, нагнітання морального тиску, створення централізованих організацій творчої інтелігенції система стимулювала посилення уніфікації художнього мислення в межах офіційно схваленого єдиного методу «соціалістичного реалізму».

Отже, художнє осмислення суспільних процесів 1920 – 1930 років помітно впливало на їх перебіг. З одного боку, під гаслом демократії народ, віруючи у світлі ідеали, долав складнощі відбудовчого періоду; культурне національне відродження підкреслювало самобутність українського народу, відкрило плеяду талановитих майстрів і постало ґрунтом унікальній палітрі літературних стилів, з іншого — поступово втрачали зміст демократичні гасла, відбувався широкий наступ на права людини, чіткіше ставали риси тоталітаризму.

Заморін Р.Ю.

НТУ «ХП»

ВИНИКНЕННЯ ДОНСЬКОГО КОЗАЦТВА ТА ВПЛИВ НА ЙОГО ФОРМУВАННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА

Метою цієї розвідки є спроба аналізу теорій виникнення Донського козацтва та впливу на нього Запорізького козацтва. Це питання є актуальним у зв'язку з великою кількістю різноманітних теорій щодо виникнення донських козаків, які часто є заполітизованими. Вивчення цього питання надає можливість з'ясувати, які з них правдиві, а що було вигадано задля тих, чи інших цілей.

У істориків є різні, інколи майже протилежні теорії щодо виникнення козацтва на території Дону. Одна з теорій, що була описана у книзі С. Сватікова «Росія і Дон» (перше видання 1919 р.), стверджувала, що донські козаки походили виключно з біглих російських селян і діяли в інтересах

Московського царства, а потім Російської імперії. Ця теорія виникла з політичних причин з метою виправдати дії уряду щодо донських козаків і в подальшому стала класичною для російської історіографії.

Однак, багато вчених-істориків були незгодні з цієї теорією. Так, Є. Савельєв у книзі «Давня історія козацтва» (видана у 1915 – 1918 рр.) писав з цього приводу: «народи, покликані виконувати великі історичні завдання, не могли утворитися якось само собою, народи і держави не падають з неба, а готуються до виступу на історичні терени багатьма століттями, і що ніколи в історії не було і не могло бути прикладу, щоб з втікачів, а такими в московській Русі XVI ст. могли бути тільки злочинці або бездомний, гулящий людміг утворитися народ, ціла демократична республіка, з своєрідними звичаями. Також прямим протиріччям теорії С. Сватікова є відповідь царя Іоанна IV на скарги Кримського хана щодо донських козаків: «Козаки на Дону живуть не по моїй волі, бувають у війні і миру с Азовом без мого відома...», що свідчить про непідвладність козаків російському уряду.

Також існують теорії, що беруть початок виникнення козацтва задовго до XVI ст. За ними на територію Дону та Дніпра через утиски різних завойовників переселялися тюркські народи, котрі асимілювалися з місцевим слов'янським населенням і дали початок Українському та Донському козацтву ще на початку XI–XII ст. (За працею А. І. Бояринова).

На ряду з іншими існує версія, що Донське козацтво виникло завдяки визначній історичній постаті - Дмитру Вишневецькому, що відомий у літературі того часу як Байда. За нею: 1560-го року князь Вишневецький на чолі козацького війська вирушає у похід проти Кримського ханства. Не маючи змоги захопити фортецю Азов, Вишневецький засновує козацьке містечко, яке називає Черкаський городок – на згадку про українські Черкаси. Так само, як Запорізька Січ мала перекривати шлях татарам та туркам Дніпром, Черкаський городок перекривав їм шлях Доном. А першим донським отаманом стає виходець з Черкас Михайло Черкашенин, з якого і розпочинається історія Донського козацтва.

Однак, не зважаючи на різні теорії щодо виникнення козацьких груп достовірно відомо, що вони проводили спільні військові походи. Також запорізько-донські сили захопили фортецю Азов, що давало змогу донським козакам вільно виходити до азовського моря.

Отже, беручи до уваги різні теорії щодо виникнення Донського козацтва, можна сміло сказати, що між Доном та Запорожжям був тісний зв'язок у кінці XVI на початку XVII століть.

Іович Р.М., Харламов М.І.

НУЦЗУ

РОЗВИТОК ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕМІСНИЧОГО УЧИЛИЩА У XIX СТОЛІТТІ

Актуальність даної роботи полягає у дослідженні маловідомих питань розвитку закладів нижчої технічної освіти в Україні у XIX столітті. Так, зокрема, ми характеризуємо специфіку розвитку ремісничого училища у місті Чернігів у зазначений період.

У XIX столітті в Україні починають швидко розвиватися металообробна та машинобудівна галузі промисловості. Прискорений розвиток капіталізму, зростання промисловості та залізничного будівництва, збільшення торгівлі, і у зв'язку з тим потреба у кваліфікованих кадрах, змушували царизм йти на організацію певної кількості професійних шкіл.

Одним з найбільш характерних нижчих професійно-технічних учбових закладів того часу на українських землях було Чернігівське ремісниче училище. Навчальний заклад був створений у 1804 році для задоволення потреб поміщицького господарства та міських установ Києва, Чернігова та Полтави. Училище було розраховане на навчання дітей «нижчих» прошарків суспільства. Освітня установа утримувалася за рахунок невеликих надходжень з Приказу Суспільного Догляду та частини міських доходів. До нього приймалися і діти кріпосних за умови, що поміщик буде сам виділяти кошти для утримання своїх «протеже». Майстрами

виробничого навчання були переважно іноземці. У Чернігівському ремісничому училищі був встановлений шестирічний строк навчання. Туди приймалися діти від 12 до 14 років. Було організоване навчання з 5 спеціальностей: столярне, слюсарне, срібне, взуттєве, різьби по дереву. Пізніше було створено ще й токарну спеціальність. Єдиною загальноосвітньою дисципліною в училищі була математика. Нажаль, воно проіснувало недовгий строк. Чернігівське ремісниче училище вважається одним з найстаріших у світі, оскільки перші подібні заклади почали створюватися у Німеччині та Англії також на початку XIX століття.

Знову ремісниче училище у Чернігові було відновлене у 1888 році. Там вивчали слюсарну, ковальську та столярну справи. На теоретичне навчання відводилося лише 14 годин на тиждень, з них на фізику та механіку разом – 3 години. Слід сказати, що, нажаль, спеціальні технології та креслення не викладалися.

Отже, виходячи з усього вище зазначеного можна прийти до висновку, що наша професійна освіта має давні традиції. Вивчення історичного досвіду діяльності навчальних закладів України може, на нашу думку, бути корисним для професійно-технічної освіти сьогодення.

Ковалевська Д.

НТУ «ХПІ»

«НОВІ ХАРКІВ'ЯНИ» ПЕРЕМІЩЕНІ ЧОРНОБИЛЕМ: (НЕ) ЗАБУТІ СВІДКИ ТРАГЕДІЇ

Сьогодні існує чимало складних питань, які породив Чорнобиль, а ступінь уваги до багатьох з них державою та світовою спільнотою є мінімальною, або відсутньою взагалі. Відомі факти та наслідки аварії на ЧАЕС додаються новими проігнорованими та забутими. Мова йде про долі тисячі звичайних людей які волею долі проживали в Прип'яті та довкола неї та були змушені покинути свої домівки та переїхати на нові місця. Це категорія людей, які в великій кількості стали новими харків'янами не з власного бажання, це

переселенці з зони відчуження, доля яких не отримала належного визнання та уваги. Мова йде про спогади цих людей, які були вимушені переміститися з рідних місць та стати новою категорією населення Харкова та України – переселенцями. Враховуючи воєнний конфлікт на Сході України та породження ним сотні тисячі сучасних переселенців, аналіз досвіду чорнобильського переселення є важливим історичним свідченням та практичною складовою досвіду переселення та адаптації.

Як приклад унікальності та значущості дослідження теми переселення наведемо свідчення та переданий через диктофонну запис досвід, жінки-переселенки з Чорнобиля Людмили Миколаївни, 1948 року народження.

Пані Людмила, як і багато інших засвідчує той факт, що влада замовчувала трагедію та не давала жодної інформації про її масштаби: «Мы жили возле, около, как правильно сказать, милиции. Я встала утром 26-го апреля, солнечный день, цветёт... всё буяло, всё цвело, привели город – куколка, побелили всё. В общем, короче говоря, иду я мимо милиции, смотрю, людей – тьма. И все военные, кто в белом, разные рода войск. Я уже не, это самое, учения какие-то проходят, всё. Пришла я на работу и там узнаю, что на атомной станции произошёл взрыв, вот. Некоторых, конечно, сотрудников уже не было на работе у нас, вот. Ну, там разговоры – есть пожар, нет, потушили, не потушили». Людмила Миколаївна не приховує свого обурення щодо дій з боку влади та наголошує на відсутності техніки безпеки, яка жодним чином не проводилася серед населення, яке проживало в епіцентрі атомної станції: «Это говорит о том, о нашей неграмотности, о том, что не было достаточно информации о том, что атомная станция, возможности взрыва. Несмотря на то, что мы изучали гражданскую оборону в школе, потом в техникуме я занималась – то же самое у нас было, гражданская оборона. Мы её изучали как предмет. Вот лично я хочу сказать: лично как предмет. Я не воспринимала это так, что это, ну, что может быть, что это трагедия, что это... ну вот».

Пані Людмила на час аварії працювала на заводі «Битрадіотехніка» в м. Чорнобиль, згідно її свідчень інформацію від свого безпосереднього

керівництва про ситуацію на ЧАЕС вона отримала наступного змісту: «В общем, нас собрали 27-го апреля в доме культуры, вот, руководящих работников, ну я тоже там немножко, каким-то боком тоже к этому относилась, вот. И дали нам информацию о том, что на атомной станции произошёл взрыв, то-то, то-то, то-то и погиб один человек, пожарные это самое, никаких паников, всё. Ну, женщины, естественно задавали вопрос: можно взять отпуск и двоих детей до 12-ти лет, там три дня отпуска, чтобы... «Никто никуда не едет, 1-го мая будет демонстрация, и никаких этих самых, всё нормально, всё хорошо». Вот такие были установки. Ну, естественно, потом 5-го мая нас эвакуировали. Сказали взять документы, деньги, ну, там, сменной немножко одежды, это самое. Нас погрузили в автобусы и повезли».

Таким чином, аналіз усноісторичних свідчень людей, які були свідками аварії на ЧАЕС, проводили ліквідаційні роботи, або були переселені з зони відчуження розкривають деталі тих подій, їх особисті спогади насичені цінними фактами, які не надає жоден офіційний документ. Пережитий досвід, звикання до нового місця та середовища, питання (не) забуття дому, розірваних людських зв'язків тощо надає цінну інформацію для реконструювання нашого минулого та можливість бути готовими до викликів в майбутньому.

Ковальчук І. В.

ЖДУ ім. І. Франка

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРОРУ ЯК ЗАСОБУ ПОЛІТИЧНОГО УТВЕРДЖЕННЯ КОМУНІСТИЧНИМ РЕЖИМОМ ТА УКРАЇНСЬКИМ НАЦІОНАЛІСТИЧНИМ РУХОМ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Політична історія людства у ХХ столітті пройшла під знаком утвердження двох доктрин, які уособлювали не лише політичні ідеї, а стали світоглядними позиціями для сотень мільйонів людей, – націоналізму і комунізму. Ці дві ідеології, за визначенням німецького філософа, соціолога та економіста Вернера Зомбарта, є полюсами між якими розгортається історія. В історії України ХХ століття вказана полярність

найперше означена кривавою боротьбою між носіями цих політико-світоглядних орієнтацій.

Упродовж 1919–1920 рр. відбулося падіння відродженої у березні 1917 р. української державності. На території Наддніпрянщини утвердилась радянська влада партії більшовиків. Класова боротьба як одна із засадничих тез марксизму-ленінізму у кінцевому результаті призвела до диктатури пролетаріату. Однак за диктатурою пролетаріату насправді приховувалася диктатура партії більшовиків, а точніше її верхівки. Більшовицьке керівництво чітко усвідомлювало, що засобом утвердження диктатури є терор. Необхідність застосування терору та насильства для захоплення та утримання влади була теоретично обґрунтована В. Леніним ще до осені 1917 р., а 5 вересня 1918 р. виданий спеціальний декрет «Про червоний терор». Подальша більшовицька практика переконливо продемонструвала, що терор і насильство були спрямовані не лише проти класових та ідейних ворогів, а й щодо робітників і селян, яких звинувачували у контрреволюційній діяльності, «втраті класової пильності» тощо. Так розпочалася побудова тоталітарного радянського режиму.

Молоде покоління діячів українського націоналістичного руху шукало нової державницької ідеології та відповіді на питання: як досягти державної незалежності? Власну, досить просту, радикальну та дієву відповідь запропонував Дмитро Донцов. Його ідеї, що містили засади творчого насильства, ірраціоналізму, віталізму, догматизму, антиінтелектуалізму, дієвості, визнання «закону боротьби» та «закону вічного суперництва націй» стали фундаментальними для доктрини українського націоналізму.

Протягом 28 січня – 3 лютого 1929 р. в одному з готелів Відня відбувся Перший конгрес (Великий збір) Організації українських націоналістів (ОУН). Конгрес обрав керівником полковника Січових стрільців Євгена Коновальця, ухвалив статут і затвердив основні положення політичної, військової, економічної, культурної та ідеологічної доктрини ОУН. Головним завданням націоналістичного руху було здобуття незалежної Української держави. Передбачалося, що у період національного визволення (перший етап державного будівництва – І. К.) в Україні під час

національної революції буде встановлена диктатура, яка діятиме доти, доки українська держава не зміцніє настільки, що зможе дати відсіч можливій зовнішній агресії.

Отже, українські націоналісти як і більшовики вважали диктатуру найефективнішим засобом утримання влади на початковому етапі. Відповідно терор оунівці також активно застосовували проти ворогів, які перешкоджали утворенню Української держави. Такими ворогами найперше були уряди Польщі та Радянського Союзу. Зокрема 21 жовтня 1933 р. у Львові бойовик ОУН Микола Лемик вчинив атентат над секретарем консульства СРСР Олексієм Майловим (насправді це був співробітник Іноземного відділу ОДПУ на ім'я Андрій Павлович Майлов). Оунівці здійснили це вбивство як символічний акт помсти за Голодомор 1932–1933 рр. у Радянській Україні. Такі дії ОУН, а також її прагнення поширити агентурний вплив на територію Радянської України, серйозно занепокоїли радянські спецслужби. Було прийнято рішення ліквідувати очільника українських націоналістів Є. Коновальця. 23 травня 1938 р. у голландському місті Роттердам агент НКВС Павло Судоплатов передав йому замаскований під коробку подарункових цукерок з України пакунок із вибухівкою. У результаті вибуху Є. Коновалець загинув на місці. Втрата лідера врешті-решт спричинила розкол ОУН на дві окремі організації – на чолі з Андрієм Мельником – ОУН(М) і Степаном Бандерою – ОУН(Б).

Як бачимо, на початку Другої світової війни радянська влада та українські націоналісти перебували у відкритій боротьбі, спрямованій на взаємне знищення.

Козорезова Ю.О.

ХНПУ ім. Г.С.Сковороди

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛ ГОЛОДОМОРУ 1932-33 РР. В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ПРИКЛАДІ БОРІВЩИНИ

Тема є досить актуальною, адже з кожним роком правда про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні, та безпосередньо на Харківщині поширюється серед української і світової спільнот, адже до цього довгий час замовчувалися деталі штучного Голодомору на Україні. Сучасні історики недостатньо приділяють

увагу регіональним аспектам даного явища, бо багато документів не були відкриті для доступу, а дані замовчувались. Зокрема такому регіону Лівобережної України як Харківщина, як не дивно, не присвячені багато праць.

Слід виділити спеціальні праці таких дослідників як Н. Лапчинської «Безпритульні як окрема категорія жертв Голодомору(на матеріалах м. Харкова)», яка на основі дослідження документів ДАХО розкрила нелюдські умови утримання у притулках підібраних на вулицях Харкова голодуючих бездомних, дорослих і дітей. За аналізом широкого спектра архівних джерел встановила, що в них подані у кілька разів занижені показники смертності, позаяк основну масу трупів ховали без реєстрації.

В праці «Голодомор 1932 – 1933 років на Харківщині», Яценко Є.Ю. досліджує форми опору селянства, адже у 1930р. опір мав шанси перерости у селянське повстання, але був зламаний; перебіг Голодомору, окреслює масштаби: населення Харківщини вже з 1931р. переживало значні харчові труднощі, велика кількість людей зазнала голоду, але радянський уряд не визнавав факт голоду; встановлює категорії голодуючого населення: сільське населення, а основну частину загиблих становили колгоспники, населення міст, районів; а також виявляє наслідки у досліджуваному регіоні; зокрема - це прямі втрати населення, що складають щонайменше 1,5млн. осіб з 5млн. померлих в Україні. Наслідками голодомору слід також вважати занепад сільськогосподарського виробництва, безпритульність, жебрацтво, втечу селян у міста тощо.

Аналізуючи проблему колективізації та розкуркулення на Борівщині займалися такі вчені як Ісаєв О.Я. «*Борівщина* в роки людомору», де матеріали на конкретних місцевих прикладах і численних фактах розкривають механізми та катастрофічні наслідки хлібозаготівель, розкуркулення, колективізації, показують їх учасників; свідчать про жахіття Голодомору; аналізують на місцевих прикладах масовий антирадянський спротив народу.

В збірнику документів «Голодомор 1932-1933 років у м. Харкові, було вперше оприлюднене 160 архівних документів, що розкривають проведення в

області злочинної хлібозаготівельної політики, її механізми і методи, у тому числі й репресивні заходи, листи й заяви селян Харківщини до партійних та державних органів, а також спогади очевидців Голодомору, жителів Харківської області. Після його виходу науковцями Харкова продовжено дослідження архівних фондів. Результатом системного археографічного пошуку стало виявлення нових документальних свідочств про Голодомор 1932-1933 років у столиці УСРР та Харківській приміській зоні.

Отже, Голодомор 1932-1933 рр. мав для Харківщини дуже згубні наслідки. Документи і свідчення показують нам основні причини Голодомору та розкривають детальний перебіг подій того часу.

Конопльова І.

НТУ «ХП»

ВІЗАНТІЙСЬКИЙ СТИЛЬ ТА ЙОГО ПРОЯВИ В КУЛЬТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Візантійські впливи були помітним явищем в історії Київської Русі в дохристиянський період, після прийняття християнства 988 р. візантійська культура, ще більше візуалізувалася в історії Давньоруської держави, проникнувши в її релігію, архітектуру, освіту, літературу, мистецтво. Саме ці впливи створили умови для розкриття багатогранного потенціалу Київської Русі прискорили її розвиток.

Спочатку візантійські майстри запрошувалися до Києва для того щоб навчати та ділитися досвідом в спорудженні храмів, будівель, створенні фресок, мозаїк, ікон, згодом місцеві майстри обходилися самостійно, без іноземних консультацій.

Значний вплив на розвиток культури справила поява в Київській Русі богослужебних книг (Євангелія та Псалтиря). Їх досконала літературна форма (зміст та стиль викладу) стала зразком та основою для подальшого виникнення

оригінального давньоруського письменства, Біблія стала джерелом образів та сюжетів для руських митців.

В архітектурі Київської Русі відбулося переплетіння привнесених та місцевих традицій. Саме з Візантії було запозичено архітектурну форму хрестово-купольного храму, основою якого є квадрат, розділений чотирма стовпами, а приміщення, що приєднуються до підкупольного простору, утворюють архітектурний хрест. Храм міг бути розширений за рахунок добудов до цих прилеглих приміщень. Це було важливим нововведенням. За цією схемою було зведено Десятинну церкву й собор св. Софії в Києві.

Наука Київської Русі була перш за все візантійською за походженням та християнською за змістом. Під впливом нової віри донаукові давньоруські знання були витіснені запозиченими через перекладну природничу та історичну наукову літературу.

Візантійські майстри, що зводили перші храми, принесли на Русь і традиції мозаїки, які включали виготовлення кольорового скла (смальти), мистецтво створення мозаїк в храмах, типові образи та тематику. Серед них – ті, що зараз є гордістю Софійського собору і всієї України: Христос Пантократор (Вседержитель) – в головному куполі собору, Марія – Оранта (Заступниця) – в центральній абсиді, "святительський чин" (фігури "святих отців") у нижній абсиді храму. Ці фрески виконано майстрами з Візантії і їх київськими учнями, що пізніше на основі побаченого створювали нове мистецтво Київської Русі. Ці ж майстри виконали і численні фрески давніх храмів, зокрема, й св. Софії.

У фресках Софії Київської візантійський вплив помітно з першого погляду – на них зображено сцени з життя Константинополя: іподром, імператор з почтом, колісниці, музиканти та скоморохи (розпис башт, що ведуть на хори). Руські митці перенесли зображувану дію до Києва – поруч бачимо Ярослава Мудрого, його дружину і трьох дочок.

Важливою складовою тогочасного образотворчого мистецтва було іконописання. З Візантії до Київської Русі прийшли власне ікони, тобто

зображення Бога і святих для поклоніння, що мали навчати вірі неписьменних та язичників. Як відомо, будь-яке іконне зображення створюється за чітко встановленими канонами щодо зовнішності та оточення, ці канони називаються іконографічними типами, і більшість з них має візантійське походження. Місцеві іконописці змінювали риси обличчя, роблячи його подібним до слов'янського типу, часом дещо змінювали одяг та інші деталі, але іконографічні типи є незмінними до цього часу.

Отже, візантійські впливи стали помітним явищем в історії Київської Русі, вони слугували активним поштовхом до її розвитку, забезпечивши авторитетне місце серед тогочасних впливових країн Європи.

Кочура А.І.

НТУ «ХП»

ЖИТТЯ МЕШКАНЦІВ СЕЛА ПЕРІОДУ «ЗАСТОЮ»

«Усна історія» (англ. Oral history) – це запис і пізніша обробка свідчень учасників чи очевидців певної події для фіксації їх досвіду, що надалі стають історичним джерелом для дослідника, який описуватиме ці самі події. Метою цього дослідження стала спроба аналізу повсякденного життя жителів села періоду «застою».

Серед тенденцій цього періоду О. Бойко називає бюрократизацію економіки, фактичне збереження авторитаризму в політиці, поява нового «культу сірості» в управлінні державою, що призвели до появи і поглиблення кризових явищ у народному господарстві Радянського Союзу і України. Говорячи про життя суспільства цього періоду Н. Лаас, відзначає, що практично протягом усього брежнєвського періоду в українському соціумі існувала диспропорція між ресурсами товарів для населення і грошовими доходами громадян, причиною чого стало передусім недорозвиненість легкої та харчової промисловості. Попри спроби збільшити товарообіг, залишки грошей у населення накопичувалися надшвидкими темпами, провокуючи

незадоволення платоспроможного попиту передусім на непродовольчі товари – одяг, взуття, вовняні тканини, меблі, холодильники, будівельні матеріали тощо.

Ця розвідка побудована на основі інтерв'ю від 14 вересня 2018 року Кочури Антоніни Григорівни, (1941 р.н., головний бухгалтер колгоспу) та Кочури Миколи Миколайовича, (1939 р.н., головний агроном колгоспу), які проживали в досліджуваній період у Черкаській області в селі Михайлівка. За їхніми спогадами в цей період відбувалася стрімка розбудова міста і села. Людям видавали земельні ділянки для будівництва будинків. Всі хотіли отримати новий будинок, тому почалась “боротьба” за житлову площу в с. Михайлівка. Доходи населення у грошовому вимірі зростали. Заробітна плата на той час у мого дідуся й бабусі, які займали у колгоспі високі посади, була 140-150 карбованців, але таку зарплату мала не кожна людина, нормальна заробітна плата коливалася від 70 до 110 карбованців.

Прорахунки планової економіки давались взнаки. На полицях був дефіцит майже всіх продуктів. Окрім закладів державної торгівлі, придбати товари можна було в комісійних магазинах та на колгоспних ринках. Щоправда, ціни там суттєво різнилися. На кінець 1970-х р. вже став відчутним дефіцит вітчизняних товарів народного вжитку. Хліб коштував 14-26 коп., морозиво 9-18 коп., сірники 1 коп., шоколад 18коп., газована вода з сиропом 3 коп., випічка 6-16коп., ковбаса 3.50 крб., газета (підписка) 1-3 крб., тобто ціни виросли на 20 -25%.

Побутова техніка була розкішшю, вона стала більш доступною з 1974 року. Рівень забезпеченості населення побутовою технікою різнився залежно від економічних районів республіки. Найкраще жили мешканці промислово розвинутого Донецько-Придніпровського району та південних областей, натомість наявність таких предметів у робітників, службовців та колгоспників областей Південно-Західного району був нижче середнього рівня в республіці. На той час у родині бабусі та дідуся була праска, холодильник, пиросос та телевізор. Більш привілейованим вважалося мати машину, це була майже

недоступна для звичайного селянина розкіш. Дідусь мав «Жигулі». Крім того, вони мали на той час 3 корови, 4 порося та 1-го коня.

Отже, розглянувши такі складові ланки періоду Застою, як цінова політика, житлове будівництво та господарство, зробимо висновок, що вивчаючи історію з підручника можна зрозуміти, що радянська економіка переживала не кращі роки, а чуючи з уст живої людини, що це був один з найкращих для неї періодів.

Крамской В. В.

ХНУ им. В. Н. Каразина

ВООРУЖЕННОЕ ПРОТИВОСТОЯНИЕ СЫНОВЕЙ ЦАРЯ ПЕРИСАДА I В ОБЩЕМ КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ТАКТИКИ В ДРЕВНЕГРЕЧЕСКОМ ВОЕННОМ ДЕЛЕ

В течение IVв. до н. э. греческое военное дело претерпевает ряд изменений, одними из которых являются увеличение значения легковооруженных войск, наемников, развитие войскового снабжения. Тем не менее, в кругах исследователей до сих пор отсутствует общепринятая позиция касательно роли периферии греческой ойкумены (в частности – Боспорского царства) в этих процессах. Существенный вклад в изучение различных вопросов военной истории Боспора в разное время внесли М. И. Ростовцев, В. Ф. Гайдукевич, В. Д. Блаватский, А. А. Масленников, Е. В. Черненко, Ю. Г. Виноградов, а также В. А. Горончаровский. Хотя археологические исследования предоставляют все большее количество материала для изучения военного дела региона, сообщение Диодора Сицилийского в XX книге «Исторической библиотеки» остается основным источником для анализа тактических аспектов вооруженной борьбы сыновей царя Перисада I за престол. Среди прочих событий распри особенное внимание привлекает поход старшего из сыновей, Сатира против среднего брата, Евмела. Осада Сатиром крепости царя сираков Арифарна предоставляет ценное свидетельство применения стрелков («τοξόταις») в осадных столкновениях и в своих тактических подробностях

обнаруживает значительное сходство с подобными эпизодами во время осады Александром Тира в 331 г. до н. э. Интересно заметить в обоих случаях высокую эффективность применения стрелков осажденной стороной в целях противодействия выполнению осадных работ противником. Примечательно, что отсутствуют упоминания о лучниках на стороне Сатира, а также о стрелках какой-либо из сторон во время предшествующего осаде полевого сражения, несмотря на привлечение обоими сторонами крупных контингентов местных кочевников.

Важно заметить использование войском Сатира большого количества повозок при проведении кампании в степной зоне, что может свидетельствовать о активном развитии централизованного войскового снабжения в Боспорском царстве, то есть такой области военного дела, которая непосредственно в Греции до Филиппа II Македонского развивалась относительно медленно. Обращает на себя внимание также задействование этих повозок для устройства импровизированных полевых заграждений, что находит свое отражение и в труде греческого автора Энея Тактика «О перенесении осады», написанном около 350 г. до н. э.

Наконец, важной проблемой использования Сатиром наемников является отнесение их к определенному роду вооружения. Тактические особенности их применения в рассматриваемом эпизоде, а также специфика практики привлечения наемников на периферии греческого мира во второй половине IV в. до н. э. позволяют предположить, что наемники в войске Сатира являлись тяжеловооруженной пехотой гоплитов. Проведя анализ рассмотренных аспектов военного дела (применение легковооруженных войск, наемников, развитие централизованного снабжения) можно сделать вывод в пользу такой концепции развития древнегреческого военного дела, согласно которой на протяжении позднего классического – раннего эллинистического периодов тактические нововведения перемещались от колониальной периферии к центру ойкумены.

Куліков В.О., Мовчан Д.В.

ХНТУСГ імені Петра Василенка

ЗЕМСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ХАРКІВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ

Земське самоврядування Харківської губернії було одним із важливих суспільних інститутів другої половини XIX – початку XX ст. Процес становлення земств в Харківській губернії був досить складним через наявність об'єктивних і суб'єктивних причин. Аналізуючи діяльність земських установ Харківської губернії за цей період, можна зробити висновок, що, хоча їй були притаманні злети та падіння, загальні результати підкреслюють наявність значних потенційних можливостей у земств як органів місцевого самоврядування. Їхня діяльність на користь процвітання Харківської губернії, залучення місцевого населення до вирішення життєвих проблем дали поштовх до появи в селян економічної ініціативи та зацікавленості, сприяли ринковій трансформації їхніх господарств та розумінню необхідності зміни наявних економічних відносин. Харківське земство зуміло досягти певних успіхів у соціально-економічній та гуманітарній діяльності, постановці шкільної справи, медичного обслуговування, агрономічній службі, статистиці. Земське самоврядування Харківської губернії стало першим вітчизняним досвідом організації місцевого самоврядування на принципах всестановості та самофінансування. Цей досвід виявився цілком успішним як важливий чинник розвитку української державності. Харківське губернське й повітові земства виявили себе життєздатними установами, витримавши випробування часом і на справі довели стійкість своїх організаційних структур та ефективність роботи. У веденні земств перебували народна освіта, охорона здоров'я, ветеринарія, сільське господарство, продовольча справа, шляхи сполучення, місцева статистика, благодійні установи та ін.

Поступово земська діяльність охопила всі аспекти життя місцевого населення. До рішення загальногубернських і повітових питань залучалися гласні – виборні особи від різних верств населення: дворян, селян, купців, промислової буржуазії, міських жителів. Земські гласні не належали до професійного чиновництва, оскільки були

обрані від населення, а не призначені урядом. Крім того, в земствах працювали наймані службовці: лікарі, фельдшери, учителі, статистици, агрономи, ветеринари, інженери та техніки та ін. Таких земських службовців прийнято було називати «третім елементом», тому що вони не були ні земськими гласними, ні представниками адміністрації. Загалом у Харківському земстві працювала ціла армія найманих службовців чисельністю до 30 тис. чоловік.

Слід віддати належне земствам, які, незважаючи на численні труднощі організаційного і фінансового характеру та морального тиску з боку влади, зуміли зробити суттєві кроки в напрямку їх розв'язання. Особливо це стосується аграрної політики, починаючи з обліку наявності в обороті сільськогосподарських угідь і закінчуючи різноплановими діями в напрямку вирішення продовольчого питання та забезпечення появи нових робочих місць у сільськогосподарському виробництві. Земське самоврядування розвивало в населенні Харківської губернії одну з найважливіших демократичних звичок – звичку до громадянського суспільства, до активної участі в управлінні державою. Поступово в суспільній свідомості вкорінювалася необхідність самоорганізації, самоврядування для більш ефективного й раціонального задоволення економічних, соціальних і культурних потреб населення в рамках місцевих співтовариств. Самоврядування стало найважливішим компонентом формування громадянського суспільства в сучасній Україні, яка взяла курс на інтеграцію в Європейське співтовариство.

Лушин А.В.

НТУ «ХПІ»

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, ХІД, НАСЛІДКИ

Дослідження проблеми Голодомору 1932-1933 років поживалося після введення в дію 21 травня 2015 року закону «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років». Як наслідок, наукова громадськість отримала можливість вивчати близько двох мільйонів

розсекречених архівних справ. Серед них – 21 тисяча справ, що стосуються репресій проти громадян УСРР, які чинили опір політиці радянської влади на селі у 1932–1933 роках.

Метою даної роботи є дослідження причин, ходу та наслідків Голодомору 1932-33 років.

Аналіз джерел і літератури дозволяє зробити наступні висновки:

1) Основною причиною Голодомору 1932-1933 років була політика тоталітарного сталінського режиму, яка ставила за мету придушення селянських повстань та була спрямована на здійснення швидкого «індустріального стрибка» шляхом «мобілізації» внутрішніх ресурсів.

2) ВКП(б) організувала вилучення у селянства продовольства і худоби, було видано «закон про 5 колосків», влада відмовилася від закордонної допомоги, забороняла виїжджати з села, запровадила паспорти.

3) Голодомор 1932-1933 років поширився по всій Україні, окрім західних областей. З'явилося жахливе явище – канібалізм, лише офіційно було зареєстровано 2 тисячі пов'язаних з цим кримінальних справ. Загальна кількість жертв достовірно невідома, їх число, за різними джерелами, коливається від 3 до 8 мільйонів осіб.

Матушанська О.К.

НТУ «ХПІ»

ВИСВІТЛЕННЯ КУЛЬТУРИ В НОВИНАРНОМУ КОНТЕНТІ ТЕЛЕКАНАЛУ "UA:ПЕРШИЙ": ПОДІЇ ТА ПЕРСОНАЛІЇ (2017 р.)

На сьогодні новини посіли одне з перших місць у нашому житті, однак більша увага приділяється саме політичному контенту новин, культурна ж складова практично не висвітлена. Відповідно, і наукового вивчення вона зазнає значно менше.

Один з провідних телеканалів України «UA:Перший», який забезпечує покриття 97% території держави, має серед пріоритетних напрямів, окрім

інформаційно-публіцистичного, науково-популярного, розважального та спортивного мовлення, також культурологічне. Тож він був обраний для дослідження.

Визначенню поняття «культура» було присвячено багато досліджень, зокрема Альфреда Кребера та Клайда Клаксона, які об'єднали досягнення культурологів усього світу й навели у своїй праці 180 визначень терміну «культура». Автор розуміє під цим терміном насамперед сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії; історично набутий набір правил всередині соціуму для його збереження та гармонізації. Культурні новини, у свою чергу, - це матеріали в ЗМІ, які присвячені якійсь культурній події у світі.

Усього за період з січня по червень 2017 року на каналі було висвітлено 3827 новинарних сюжетів. Окремо кожного місяця в ефір вийшло: у січні – 650 сюжетів що становить 17% від загальної кількості за пів року, у лютому – 670 сюжетів (18%), у березні – 694 сюжетів (18%), у квітні – 613 (16%), у травні 592 сюжети (15%), у червні – 608 (16%).

Культурний контент є обов'язковим для новинарних блоків. У середньому за перше півріччя 2017 року висвітленню культурного життя присвячено 7%, що зумовлено, у першу чергу, геополітичною ситуацією в країні. Порівняно з 2013 роком, тобто безпосередньо перед подіями Євромайдану, кількість часу, присвяченого висвітленню культурного контенту новин зменшилось на 15%, у той час, як кількість політичних новин та новин, присвячених збройному конфлікту на сході України, збільшилась.

Усі культурні новини, представлені на телеканалі, можна розділити за спрямованостями (тематичними типами): театр, танці, музика, наука, література, образотворче мистецтво, спорт, музеї, кіно, виставки, марафони, паради, фестивалі, флешмоби, акції, персоналії, свята, карнавали. Найбільше новин було музичної тематики (46 новинарних сюжетів), найменше – новин з категорій «театр» та «танці» (по 3 сюжети). До того ж, найчисельнішою групою новин є новини суміжної категорії, тобто ті, які можна віднести до декількох спрямованостей, їх було 69.

Серед особливостей представлення новинарних сюжетів на телеканалі можна виділити розмежованість новини на сюжети про події та персоналії; повтори деяких сюжетів; використання репортажів; висвітленні і вітчизняних, і зарубіжних здобутків культури; наявність і розважально-релаксаційного контенту, і пов'язаного із трагічними подіями і постатями минулого.

Таким чином, дослідивши культурні новини на телеканалі, можемо зробити висновок, що, порівняно із суспільно-політичними новинами, на сьогодні все менше часу присвячується висвітленню культурних новин, що є доволі загрозливою, хоча і зумовленою складною ситуацією, тенденцією.

Наразі робота є лише першим завершеним сегментом подальшого масштабного дослідження, шляхом продовження якого є, у першу чергу, порівняння кількості висвітлених культурних новин на телеканалі «UA:Перший» та на інших телеканалах українського телебачення, як, наприклад, «ІНТЕР», «ТРК Україна» чи «1+1».

Нестеренко Х.В.

НТУ «ХП»

УКРАЇНЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

Проблема взаємодії влади та інтелігенції в умовах тоталітарного політичного режиму становить об'єкт посиленого інтересу для історичної науки. У вивченні стосунків комуністичного режиму і творчої інтелігенції УСРР (УРСР) протягом 1920-х-1930-х років є перспективним проблемно-хронологічний метод. Його застосування дає можливість визначити основні аспекти взаємовідносин держави і креативних соціальних груп у їх часовій послідовності і динаміці. Протягом 1920-х років правлячий режим в УСРР розглядає інтелігенцію, як потенційну опозицію. Національну еліту підозрюють у зв'язку з антирадянськими організаціями. Загалом характерною рисою цього етапу є, хоча і сфабриковане, але формально наявне обґрунтування репресій. Створивши атмосферу підозріливості та небезпеки, радянська влада згодом перейшла до широкого наступу на інтелектуальну еліту.

Другий етап починається з 1934 року, тоталітарна машина знищує всіх, хто раніше лише викликав підозру чи недовіру. Реальною причиною є боротьба з «пережитками» українізації та спроби знищити всіх, хто був якимось чином пов'язаний з раніше репресованими митцями. Кульмінацією репресивного тиску стає третій етап (1937-1938 роки). 3 листопада 1937 року в Соловецькому таборі особливого призначення розстріляли більше сотні представників української інтелігенції. До 1938 року з 259 українських письменників було репресовано 223. Таким чином, знищення інтелектуальної еліти перервало, затримало на десятиліття розвиток української нації як цілісного організму.

Нефьодова А.О.

НТУ «ХП»

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНГРЕС 1917 РОКУ

Важливим аспектом вивчення досвіду вітчизняного державотворення є ознайомлення з формами представницької демократії доби Української революції 1917-1921 років. Зокрема, заслуговує на увагу Всеукраїнський національний конгрес – зібрання делегатів від українських політичних партій і громадських організацій, що відбувся 6–8 квітня 1917 року у Києві.

За задумом організаторів конгрес повинен був розглянути реалії та перспективи національного будівництва, остаточно затвердити УЦР як всеукраїнський національний орган, поширити її вплив на всю територію України. На конгрес прибули 1500 делегатів з усіх українських губерній, Галичини, Буковини, Бессарабії, Холмщини, а також українських громад Кубані, Москви, Петрограда. Учасники конгресу висунули вимоги національно-територіальної автономії України, практичної реалізації принципів автономного життя, врегулювання кордонів у згоді з волею населення. Конгрес обрав склад УЦР із 118-ти осіб. Головою УЦР таємним голосуванням майже одноголосно було обрано М. Грушевського, його заступниками – В. Винниченка і С. Єфремова.

Таким чином, Всеукраїнський національний конгрес відіграв визначну роль у розвитку українського національно-визвольного руху. Він завершив перший після падіння самодержавства його етап, в ході якого відбулося стихійне пробудження українських громадсько-політичних сил. Завдяки конгресу відбулася їх мобілізація і перехід від пасивних культурницьких програм до масових політичних акцій, у тому числі з вимогами здобуття Україною автономії.

Паймаш А.

НТУ ХПІ

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ВІЙНАХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ.

Незважаючи на ліквідацію української автономії – Гетьманщини та Запорозької Січі у другій половині ХVІІІ ст., населення українських губерній, як і у часи козацької автономії, активно використовувалося у війнах Російської імперії.

Українські землі були активно задіяні у Російсько-Османській війні 1806-1812 рр. У Чернігівській, Харківській, Полтавській, Київській, Херсонській та Катеринославській губерніях було оголошено набір до ополчення. Кожна губернія повинна була направити до російського війська кілька тисяч ополченців. На потреби армії з Лівобережної України було реквізовано понад 6 тис. возів, близько 14 тис. волів, понад 1 тис. коней у супроводі 4 тис. селян-погоничів. Війна тривала довго, без будь-яких рішучих дій з обох боків до 1812 р., коли Росія, відчуваючи наближення війни з Францією, активізувала свої дії та завдала вирішальної поразки турецькій армії під Рушуком. У травні 1812 р. було підписано Бухарестський мир, внаслідок якого Росія отримала Бессарабію. Більшість її населення складали молдовани, але частину її території (Хотинський, Акерманський та Ізмаїльський повіти) населяли українці.

Не обійшлося без участі українців і в Французько-російській війні 1812 р. В планах Наполеона Україна займала значне місце, адже він хотів перетворити її на центр антиросійського руху, а після всього віддати землі, як подарунок, іншим державам. Але за закликом Олександра І українці повинні були дати рішучу відсіч французькій армії. Тут і почався поділ між людьми, які вірили, що Наполеон допоможе в утворенні автономії України і тих, хто вірили, що після успіху у війні імператор перегляне питання про автономію. Майже всіх селян, робітників, кріпаків було закликано вступити в боротьбу. На українське ополчення було зібрано 9 млн. крб., 13,5 пудів срібла та кілька кілограмів золота. У бойових діях проти наполеонівської армії брали участь 2 бузькі, 2 полтавські та 3 київські козацькі полки, ескадрон херсонських козаків, загони “лісових козаків”, велике з’єднання українських та донських козаків. Особливо прославило себе українське ополчення на території Польщі під час облоги та взяття фортеці Замостя. Самовідданий патріотизм показали навіть солдати-одинаки, які з різних причин опинялися в тилу ворога. З місцевого населення вони організовували партизанські загони, які не давали спокою завойовникам (Ф. Потапов, Є. Четвертак).

Війна 1828-1829 рр., знову змусила українців постачати необхідне продовольство. Російська армія була послаблена експериментами О. Аракчеєва зі створенням військових поселень і не мала необхідних сил для ведення тривалої війни. У цій скрутній ситуації імператор Микола І, як і його попередник, згадав про козаків. У 1828 р. було створене Дунайське козацьке військо у Південній Бессарабії, де впродовж двох десятиліть селилися задунайські козаки, які поверталися з Туреччини на Батьківщину. Дунайське військо стало однією з найбільш боєздатних частин російської армії. Несподівану допомогу отримала під час війни російська армія і від козаків-задунайців, які на чолі з отаманом Йосипом Гладким перейшли на бік Росії. У відповідь Туреччина зруйнувала Задунайську Січ. Внаслідок успішних дій війну було швидко завершено. Туреччина зазнала поразки та була вимушена за Адріанопольським договором 1829 р. віддати Росії гирло Дунаю і східне

узбережжя Чорного моря. Українці знову, вже вкотре, допомогли імперії реалізувати її інтереси.

Петренко О. В.

ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

«ЄВРЕЙСЬКЕ ПИТАННЯ» ПІД ЧАС НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ 1648-1657 рр.

«Гзероттах» ([ivp.ת"ת גזירות](#), божі кари) – трактовка подій часів Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького в єврейських релігійних джерелах.

Аналізуючи джерела, слід зазначити, що данні авторів про масштаби терору різняться. Так, за оцінкою єврейського історика Баруха Рівкіна, на території Речі Посполитої, охопленої повстаннями і війнами, в 1648-1667рр. від епідемій, голоду та терору загинуло від 40 до 50 тис. євреїв, що становило 20-25% єврейського населення країни; ще 5-10 тис. емігрували.

Свідок тих подій єврейський релігійний діяч, історик, письменник Натан Ганновер в релігійному трактаті «Пучина бездонна» зазначає інші данні про чисельність жертв, кількість яких сягала до 100 тис.

Наукова новизна та актуальність дослідження полягає у спробі з'ясувати причини, прояви, масштаби та наслідки єврейських погромів під час національно-визвольної війни 1648-1657 рр. на території України.

За різними даними, чисельність єврейського населення на території України до кінця XVI ст. становила від 15-30 тис. осіб. За ініціативою князя К. Острозького євреям дозволялося селитися у Брацлаві, Барі та Вінниці. Після підписання Люблінської унії 1569 р. чисельність єврейської спільноти на українських землях збільшується.

Євреї переселялися на територію сучасних Черкаської, Чернігівської, Полтавської та Сумської областей. Їхнім основним заняттям з часом стає орендна діяльність, відкуп податків та лихварство. Більшу частину прибутку

євреї передавали польським землевласникам. Оскільки жителі орендованих сіл підкорялися євреям, це регулярно приводило до соціальних конфліктів.

У цей же період відбувається чергова криза в українсько-єврейських стосунках. Досить згадати «Кривавий наклеп» ченців-єзуїтів, який призвів до погрому у Львові 1576 року. Погроми єврейських громад Поділля також мали місце під час козацьких повстань під керівництвом К. Косинського та С. Наливайка 1591 – 1596 рр.

Найбільших втрат єврейське населення України зазнало навесні і влітку 1648 року. Єврейські і польські громади зайнятих козаками міст практично повністю винищувалися. Полонених євреїв відправляли на невольничі ринки Османської імперії, звідки їх викупували громади західноєвропейських міст.

31 травня 1648 р. військо Б.Хмельницького захоплює місто Немирів. Одразу починаються погроми, жертвами яких стають, за різними даними, від 3 до 6 тис. євреїв. Саме цю подію, яка сталася 20 сівана, третього місяця єврейського року, оголошено днем поминання жертв «Гзерот Таху».

Погроми супроводжувалися неймовірною жорстокістю і садизмом. Криваву долю Немирова повторили єврейські громади Мурафи, Червоного, Жашкова, Умані, Ямполя, Могилева, Верхівці, Заславля і Острога.

Отже, згідно з єврейськими хроніками XVII ст. під час Хмельниччини було вбито до 100 000 євреїв. Соціальне протистояння і релігійна ворожнеча трагічно відбилися на долі українського єврейства. Ці події були сприйняті значною частиною єврейського населення світу як ознака швидкого приходу Месії (тобто кінця світу) та дали поштовх виникненню релігійно-містичних течій юдаїзму: саббатіанство, франкізм, хасидизм.

Подальше дослідження бачиться у напрямку аналізу єврейського питання під час Коліївщини та вплив цих подій на подальшу долю українського єврейства XVIII-XIX ст.

Харківський комп'ютерно-технологічний коледж НТУ «ХПІ»

**ДИПЛОМАТИЧНІ СТОСУНКИ ФРАНЦІЇ ТА УРЯДУ ЗСПР У
1920 Р.**

Взаємовідносин ЗСПР з країнами Європи на сьогодні є маловивченим питанням. Особливої уваги заслуговує зовнішньополітична діяльність голови Управління іноземних відносин П. Б. Струве, який зумів добитись фактичного визнання уряду ЗСПР. Також слід звернути увагу на особливості побудови дипломатичних відносин ЗСПР, Польщі та Франції. Остання намагалась відмежуватись від радянської Росії.

Поразка ЗСПР на чолі з А. І. Денікіним спровокувала кризу білого руху. Тому головний союзник Велика Британія припиняє підтримку білогвардійців та починає переговори з більшовиками про встановлення торгових відносин. Після приходу до влади Головнокомандувача ЗСПР П. М. Врангеля Головою Управління іноземних відносин стає П. Б. Струве. Дипломатичні місії ЗСПР працювали у Греції, Німеччині, Єгипті, Іспанії, Бразилії, Індії, Австралії. П. Б. Струве намагався заручитись підтримкою США, Китаю, Японії, Директорії УНР. Йому вдалось досягти визнання Турцією «defacto» уряду ЗСПР.

Головними напрямками діяльності Управління іноземних відносин були Франція та Польща, від яких уряд ЗСПР отримав підтримку у боротьбі з більшовизмом. Так, у липні 1920 р. Франція визнає уряд ЗСПР «defacto». Після цього до Криму прибув дипломатичний представник Франції, комісар граф Де Мартель.

На думку діяча білого руху М. С. Моргуліса, Франція визнала уряд ЗСПР з таких причин:

- 1) військові успіхи П. М. Врангеля у боротьбі з більшовиками;
- 2) підтримка уряду населенням Криму та Південної України;
- 3) уряд П. М. Врангеля «створив виборчі заклади, забезпечив за селянами законне право на землю та взагалі застосовує в управлінні ті принципи на яких тепер засновуються усі країни Європи».

Також французький уряд сподівався отримати від ЗСПР борги дореволюційної Росії.

Не маючи ресурсу для війни з РСФРР, Франція використовує ЗСПР для відтягування сил РСЧА з польського фронту. Голова французької місії Ш. Манжен запропонував П. М. Врангелю узгодити з Польщею та Директорією УНР проведення наступальних операцій у Південній Україні. Головнокомандувач був готовий до союзу «виключно військового характеру», уникаючи до завершення війни «будь-яких делікатних питань». Не зважаючи на заклики Франції, Польща та ЗСПР так і не об'єднались для боротьби з більшовиками, хоча наступ ЗСПР на Півдні України значно полегшив становище Польщі.

Після припинення бойових дій на радянсько-польському фронті, доля ЗСПР не була цікава Франції та Польщі. Військовий історик Е. Г. Ф.-Валь наголошує: «Наданий самому собі, кинутий союзниками за подальшою непотрібністю, Врангель загинув, а разом з ним і білий рух».

Ми дослідили особливості зовнішньополітичної діяльності ЗСПР у 1920 році. Нами було встановлено, що ЗСПР вели активні дипломатичні переговори з провідними країнами світу: Францією, США, Японією. Після того як Велика Британія припинила підтримку уряду ЗСПР, останній зближується з Францією, яка прагнула використати ЗСПР для військової підтримки Польщі. Також Франція мала надію, що уряд ЗСПР виплатить царські борги. У подальшому планується написання статті, присвяченій зовнішньополітичній діяльності уряду ЗСПР.

Райваховський М. Ю.

НТУ «ХПІ»

ІСТОРІЯ КРИМУ

Тема історії Криму актуальна в наш час у зв'язку з великою кількістю пропаганди стосовно цього півострова, складною ситуацією у відносинах між Росією та Україною, викликаною анексією Криму. Об'єктивне дослідження цієї теми є необхідним для боротьби з османами, які існують в інформаційному

просторі, а також для вирішення суперечностей між двома державами, тож метою цієї наукової праці є неупереджено показати історію Криму, її складність та різноманітність.

З давніх часів Крим приваблював багато народів своїми природними багатствами, тож не дивно, що продовж усієї історії за нього триває боротьба, внаслідок якої він переходив від однієї держави до іншої.

Найбільша хвиля грецької колонізації припадала на VIII ст. до н. е., у Північне Причорномор'я — на VI ст. до н. е. На перше місце з організації грецьких колоній у басейні Чорного моря вийшло малоазійське місто Мілет. З його ініціативи виникло 75 таких поселень. Найвищого розквіту ці міста досягли у VI—IV ст. до н. е., перетворившись на великі політичні, виробничі, культурні та торгові центри. У V ст. до н. е. на Кримському півострові утворилося Боспорське царство, столицею якого став Пантікапей. До цієї держави у IV ст. до н. е. ввійшли Німфей, Феодосія, Таманський півострів, значна частина чорноморського узбережжя сучасної України. У I ст. до н. е. Херсонес та Боспор підкоряються Римській імперії. Впродовж III-VI ст. н. е. за Крим тривала боротьба між Римською імперією, готами та гунами, внаслідок якої Боспорська держава то знищувалася, то відроджувалася.

Впродовж VI-IX ст. н. е. тривала боротьба між Візантією та хазарами за владу на півострові.

У IX ст. укріплюється руська держава, розширюються її кордони. Русь починає контролювати важливий торговий шлях того часу — річку Дніпро. Існує активна економічна, дипломатична, військова взаємодія Київської Русі з Херсонесом.

В XI ст. н. е. Крим підкорюють собі половці, аж поки в XIII ст. не прийшли монголи, внаслідок чого Крим став улусом Золотої Орди.

В 1449 р. Хаджі I заснував незалежну державу Кримське ханство, яке в 1478 р. перетворилося на васала Османської імперії і проіснувало аж до 1783 р., коли сталася анексія Криму Російською імперією.

В результаті революційних подій в 1918 р. була проголошена Радянська Соціалістична Республіка Тавриди, де-юре незалежна, де-факто в складі РСФСР, яка була ліквідована в зв'язку з Першою світовою війною.

19 лютого 1954 року Президія Верховної Ради СРСР, ухвалила указ «Про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР».

5 травня 1992 Верховна Рада Криму проголосила Акт про державну самостійність Криму. 6 травня 1992, Верховна Рада Криму прийняла Конституцію, згідно з якою Крим проголошувався суверенною державою у складі України, але згодом були внесені зміни до прийнятої Конституції Криму, що пом'якшили її категоричний тон.

Отже, історія Криму багатогранна і неоднозначна, це зумовлено, в основному, геополітичними факторами. Багато спільного Крим має і з Україною, і з Росією, але вирішальним в питанні належності територій повинно бути верховенство права. Особливий науковий інтерес і актуальність мають документи, які пов'язані з такими процесами, які потребують поглибленого вивчення з метою вирішення нагальних практичних і наукових питань.

Ройко А.Г.

НТУ «ХПІ»

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РОКІВ: ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНОГО ВИЗНАННЯ

У 2018 році в нашій країні на державному рівні відбулися масштабні заходи, пов'язані з 85-ми роковинами Голодомору 1932-1933 років. Зокрема, МЗС України розгорнуло інформаційну кампанію спрямовану на активізацію процесу міжнародного визнання штучного походження цієї гуманітарної катастрофи.

Варто відзначити, що вперше про голод в УСРР на міжнародному рівні було згадано 29 вересня 1933 року на 76-й сесії Ліги Націй. Однак, тоді країни Заходу проігнорували ці відомості, надаючи перевагу торгівлі з СРСР. В

умовах «холодної війни» Захід повернеться до питання про Голод 1932-1933 років, використовуючи його, як засіб дискредитації правлячого режиму в Радянському Союзі. У 1985 році Спеціальна комісія Конгресу США прийшла до висновку, що події 1932-1933 років були геноцидом українського народу. Розпад СРСР і так званого «табору соціалістичних країн» прискорив процес світового визнання української трагедії. Протягом 1993 – 2007 років 23 держави визнали факт геноциду українців, серед них: Австралія, Ватикан, Канада, Латвія, Литва, Польща. Чехія, Словаччина, Італія, Іспанія засудили Голодомор як акт винищення людства, вчинений тоталітарним режимом. Європарламент 23 жовтня 2008 року визнав Голодомор злочином проти людства. Парламентська асамблея Ради Європи у резолюції від 28 квітня 2010 року визнала Голодомор «злочином Радянського режиму проти власного народу» та злочином проти людяності.⁴ 4 жовтня 2018 року Сенат США ухвалив двопартійну резолюцію, яка визнає Голодомор геноцидом українців.

Таким чином, визнання Голодомору 1932-1933 років і його юридична оцінка стали для світової громадськості тривалим процесом. Слід визнати, що його інтенсивність залежала не лише від обсягу інформації отриманої політичною елітою країн Заходу. Значною мірою на її оцінку подій 1932-1933 років в УСРР впливала чинна на той час геополітична ситуація.

Рубанов Д.А.

НТУ «ХПІ»

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

У наш час запорукою сталого розвитку не тільки окремих підприємств, а й усієї економіки в цілому є, в першу чергу, ефективна інвестиційна політика, від котрої в свою чергу залежать технічна оснащеність основних фондів підприємств народного господарства, загальний стан виробництва та можливість структурної реорганізації економіки.

Стабільний розвиток Харківської області може бути здійснений тільки за

допомогою прямих інвестицій, які у свою чергу відбуватимуться лише за умови сприятливого інвестиційного клімату у регіоні.

Згідно першої статті Закону України «про інвестиційну діяльність» від 1991 року інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

Найбільш впливовим на рівень технологічного розвитку регіону аспектом є іноземні інвестиції. Разом з іноземним капіталом приходять нові технології управління, а також виробництва, що на наш час є більш ефективними в порівнянні з українськими.

Починаючи з 1995 року іноземні капітальні інвестиції невпинно зростали, досягнувши свого піку у 2012 році. Варто зазначити, що криза 2008 року ніяк не вплинула на статистику інвестицій, а ось після 2012 року, у зв'язку з політичною ситуацією велика частка іноземного капіталу була вилучена.

Не зважаючи на початок реінвестування у 2016 році, різниця між аналогічними показниками у 2010 році становить близько 400 мільйонів доларів.

Згідно даних держкомстату, найбільшими інвесторами у Харківську область є Франція, Кіпр та Велика Британія. На кінець 2016 року половина від усього обсягу інвестицій становить Франція (804 мільйони доларів), трохи менше за одну п'яту — Кіпр (304 мільйони доларів), та приблизно одну шосту — Велика Британія (257 мільйонів доларів). Це основні країни, з яких Харківська область отримує інвестиції. Наприклад, французька компанія, Engie. Частка усіх інших країн становить 15%.

З іншого боку, Кіпр варто віднести до офшорів, тобто це не стільки іноземні інвестиції, скільки українські, але проведені через офшорні компанії. Здебільшого іноземні інвестори вкладають гроші у переробну промисловість (приблизно 30%), фінансову та страхову діяльність (приблизно 20%), операції з нерухомим майном (приблизно 20%), оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (приблизно 10%), діяльність у сфері

адміністративного та допоміжного обслуговування (приблизно 10%).

Таким чином, за останні роки інвестиційна привабливість України дуже різко впала, через політичні проблеми. Основними джерелами надходження іноземних інвестицій є Франція та Велика Британія.

Інвестиції — запорука відновлення економіки Харківської області, та України в цілому, вони є основою розвитку промислового та фінансового сектору, тож створення сприятливого інвестиційного клімату — дуже важливе завдання. Можливим напрямком подальших досліджень є вивчення аналогічних даних за період 2016-2018 роки.

Руднева С.А.

НТУ «ХПИ»

О МОБИЛЬНОСТИ НАШИХ ПРЕДКОВ В НАЧАЛЕ XX ВЕКА

Любая Империя всегда стремилась контролировать перемещение граждан по своей территории. Причин этому было несколько — это и предупреждение соглядатаев сопредельных государств, это и прогнозирование перевозки запасов товаров и еды по территории страны, это и стремление к равномерному распределению граждан по всей территории. Не была исключением и Российская Империя. Ограничения граждан на перемещение по ее территории налагались необходимостью иметь паспорт, подорожную грамоту, а, для некоторых категорий лиц — и разрешением пересечь черту оседлости. К последней категории относились лица иудейского вероисповедания. Свободное перемещение имели из них те, кто был купцом 1 или 2 гильдии; имел высшее образование; был медиком или провизором; был в армейском запасе; ремесленники, приписанные к соответствующим цехам; был лицом, имевшим разрешение Губернатора.

Архивы практически не сохранили копии подорожных или паспортов на право перемещения. Но сохранились косвенные свидетельства высокой мобильности населения. В первую очередь, это относится к метрическим

книгам, в которые вносились рожденные и умершие.

Харьков не входил в черту оседлости. Поэтому метрические книги Харьковской Синагоги позволяют с большой точностью судить о перемещении граждан. Уже первые цифры родившихся в Харькове в 1900 – м году свидетельствуют о гауссовском распределении новорожденных: родилось 215 девочек и 218 мальчиков. (Родились одна двойня и одна тройня. То есть, родителей было 430.)

Сословно родители разделились на лиц, имевших право свободного перемещения: купцы и дети купцов – 18 человек, военные и отставные военные – 14 чел., врачи и провизоры – 15 чел., земледельцы - 4 чел., инженеры – 9 чел., студенты – 2 чел.

Другие родители (мещане) разделились так. Жителей Харькова и Харьковской губернии было – 55 человек или менее 13%. Жителей Могилева и губернии – 40 чел., Полтавы и губернии – 35 чел. Киева и губернии – 35 чел., Бердичева – 17 чел., Вильно и губернии – 15 чел., жителей Келецкой губернии (ныне – Польша) и Минска – по 17 чел., Чернигова и губернии – по 12 человек, жителей Волынской губернии, Ковно и губернии, Глухова – по 7 чел., Полтавской и Екатеринославской губерний – по 6 чел, Брест – Литовска и Константинограда – по 5 чел., Белгорода, Новгород-Сиверского, Слуцкого и Стародубского уездов – по 4 человека.

Уже указанные жители составили 314 человек, или 73%. А с лицами, которые имели право свободного перемещения – 376 чел. Или 87,45%.

Оставшиеся 12,5% составили мещане, проживающие в Бахмуте, Белостоке, в Горецком уезде, в Житомире, Каневе, Мглине, Мстиславле, Одессе, Туле – по 3 человека.

В Александровске (Запорожье), Бобруйске, Витебске, Гродненской губернии, Каменец-Подольском уезде, Нижнем Новгороде, Полоцке, Слониме, Старом Осколе, Умани, Херсоне, Якобштадском уезде – по 2 человека.

По одному человеку составили мещане, проживающие в Белой Церкви, на Волыни, в Воронеже, Двинске, в Клину, в Сувалкской, Курляндской,

Подольской и Курской губерниях, в Орле, Мариуполе и Мелитополе, в уездах: Друйском, Дубенском, Келецком, Кобринском, Койдаковском, Кролевецком, Купянском, Лохвицком, Оршанском, Остерском, Павлоградском, Речицком, Ровенском, Тельшевском, Трокском Уманском, Фастовском, Хорольском, Щавельском.

Впечатляет география приезжих: от Сувалок на западе до Нижнего Новгорода на востоке. И от Прибалтики на севере до Одессы и Мариуполя на юге. Таким образом, высокая мобильность наших предков в начале XX века подтверждена архивными данными.

Топчій Д.С.

ХНПУ імені Г.С. Сковороди

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ В ДОСЛІДЖЕННЯХ В.О. ГОРОДЦОВА

Донецький край багатий пам'ятками археології, які свідчать про давнє заселення й складні історичні шляхи народів, які в ньому мешкали в різні періоди. Починаючи з XIX століття ці пам'ятки активно досліджували вчені-археологи, серед яких важливе місце належить Василю Олексійовичу Городцову. Його розкопки на Сіверському Дінці дали вітчизняній науці багатющий археологічний матеріал, вивчення якого тривають і досі.

Під час планування XII і XIII Археологічних з'їздів на Україні, голова Московського археологічного товариства П.С. Уварова ініціювала масштабні розкопки курганів по берегах рр. Бахмут і Торець та між верхів'ями Кальміусу і Вовчої під керівництвом В. Городцова. З метою виявлення половецьких поховань та встановлення їх зв'язку зі скупченням кам'яних баб у Донецькому басейні.

10 червня 1903 році Василь Олексійович розпочав свої дослідження в Бахмутському повіті. За чотири місяці безперервної роботи на території повіту В.О. Городцов дослідив дві неолітичні стоянки, розкопав понад 80 курганів і

відкрив у них 307 поховань. Дослідив поховання доби бронзи, ранньої залізної доби, середньовічних кочівників. Також він оглянувзалишки мідних рудників, які пов'язав з племенами катакомбної та зрубної культур.

На розкопки в Бахмутському повіті було витрачено 1700 карбованців, 400 з яких було виділено металургійним заводом Джона Юза. Розкопки в повіті були нелегкими. Особливої прикрасі археологу завдавали наймані робітники – селяни. Селяни йому траплялися ледащі, безсовісні, схильні до шахрайства. Робітники вимагали занадто велику плату, не виконували у повну міру своїх обов'язків, часом взагалі не з'являлися на робоче місце.

В процесі розкопок, у Городцова виник задум статті «Враги истории народов, обитавших в Бахмутском уезде» (18 вересня 1903 р.). У цій статті Городцов обурюється роллю місцевих жителів, об'єднаних «одинаковым гордым невежеством, освященным религиозным фанатизмом» у нищенні пам'яток археології. Пограбування могил, на думку Городцова, почалося вже за часів катакомбної культури. Про пізніших шукачів скарбів Василь Олексійович писав, що вони діяли з великим розмахом і знищували все, їм незрозуміле. Найбільш пошкоджені грабіжниками і шукачами скарбів кургани Городцов зустрічав на півдні Бахмутського повіту. Не менш руйнівною силою були тварини – «мешканці курганів». Записи щоденника засвідчують, що археолог цікавився питаннями екології та орнітології: спостерігав і змальовував сліди життя бабака, ховраха, тушканчика, зробив малюнок жука-курганника.

Ця стаття проливає світло на умови проведення розкопок та проблеми збереження пам'яток археології, з якими зіткнувся дослідник при розкопках на території Бахмутського повіту. Можливо припустити, що відзначена В.О. Городцовим недобросовісність робітників була пов'язана з тим, що серед них було багато зайшлих, тимчасових заробітчан, які шукали на розкопках легкого заробітку. Неосвіченість, темнота місцевого селянства також часто призводила до руйнування стародавніх пам'яток.

Питання збереження археологічних пам'яток, підняті видатним вітчизняним археологом значною мірою зберігають актуальність і в наші дні.

Крім того, статті й щоденники Городцова дають уявлення про складні організаційні умови, в яких було здійснене епохальне відкриття тріади степових культур доби бронзи – ямної, катакомбної та зрубної.

Уманська М.С

НМетАУ

МІСЦЕ УКРАЇНИ У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Війна держав або Велике глобальне зіткнення двох політичних блоків? Ці два поняття можна об'єднати під одною назвою - Перша Світова війна. Події, які розпочались ще у 1914 мали свій вплив на ті держави, які хотіли залишитись на "нейтральних позиціях" у цій битві. Однією з таких є Україна. Постає наступне питання: "З якою метою Троїстий союз, з одного боку, та Антанта, з іншого, створюють плани на Україну?" Актуальністю цього питання є те, що події, пов'язані з Першою світовою війною, та спричинені нею глобальні зміни знову привертають увагу до проблеми активізації українського національного руху. Важливим залишається питання, що Велика війна 1914–1918 років призвела до корінної ломки існуючих суспільних відносин, зміни способу існування українського народу, усвідомлення ним необхідності радикальної зміни всього суспільно-політичного устрою і національно-державного статусу України. Для українців революція розпочалася не в 1917-му, а в 1914-му році і мала єдину мету – створення власної держави для нації, позбавленої політичної незалежності. В процесі розвитку подій цього періоду з 1914 по 1918 рік став зрозумілим що, Україна має досить вигідне геополітичне положення, значні матеріальні ресурси та людський потенціал. Росія, прикриваючись ідеєю «об'єднання всіх руських земель», відкрито готувалася загарбати Галичину, Буковину та Закарпаття, щоб назавжди покінчити з «мазепинством» і сепаратизмом. Австро-Угорщина прагнула приєднати до Габсбурзької імперії хоча б Волинь і Поділля. Німеччина, намагаючись створити потужну світову імперію, також була не проти взяти під свій контроль найродючіші землі

Європи. Обидві сторони намагалися використати Україну тільки для досягнення своєї власної мети. Єдиний народ за відсутності держави, що захищала б його конкретні інтереси, опинився у двох конфронтуючих таборах. В результаті, сподіваючись на фальшиву підтримку Російської армії та одночасно ж Австрійського війська, українці, самі того не розуміючи, вели між собою братовбивчу війну. Зміна суспільно-політичного настрою серед населення – головна мета в розвитку могутньої держави. Кожен громадянин повинен пам'ятати довго віковий шлях через який пройшла Україна для здобуття своєї незалежності. Розкрадені землі, винищені міста – невже це все те, що повинно відбуватись знову і знову, і невже це те, що знаходить своє місце у сьогоденні?

Федорова А.О., Харламов М.І.

НУЦЗУ

ХАРЧОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОЖЕЖНИХ НА ПОЧАТКУ 1930-Х РОКІВ

Наукова актуальність даної роботи є у характеристиці певних недосліджених проблем повсякденного життя українських пожежних у міжвоєнний період. У розвідці характеризуються маловідомі аспекти забезпечення харчуванням пожежних української республіки на початку четвертого десятиріччя ХХ століття. Певні питання життя українських пожежних у досліджуваний період піднімалися у статтях Харламова М.І. «Діяльність пожежних інспекторів та завідувачів пожежною охороною (брандмейстерів) промислових підприємств у 1927-1930-х роках в Україні» та «Діяльність пожежних промислових дружин у 1929–1934 роках в Україні».

Незважаючи на загальні успіхи НЕПу в Україні, продовольче забезпечення населення в УСРР, втім як і в СРСР залишалося на низькому рівні. У жовтні 1931 року на пленумі ЦК ВКП(б) було прийнято рішення про поліпшення забезпечення продовольством трудового населення шляхом

створення підсобних господарств при столових, фабриках, заводах, кооперативних організаціях. Вказувалося на особливу роль розвитку кролівництва. Постанова ЦК ВКП(б) від 08.05.1932 року «Про розвиток кролівництва в СРСР» підтвердила його значущість. Радянські ідеологи того часу пропонували створювати кролячі господарства при будь-яких установах, в тому числі і при пожежних частинах. Однак це зустрічало певний опір серед вогнеборців, які справедливо зазначали, що їх справа це захист населення від небезпеки, а не сільське господарство. Для популяризації кролівництва серед пожежних створювалися показові кролячі ферми при частинах, робота яких активно популяризувалася через засоби масової інформації. Так у Криму у цей період показовою була Джанкойська пожежна команда, що розводила кролів. Натомість робота з власного харчового забезпечення інших бойових колективів Кримського півострова критикувалася. Радянські газети і журнали закликали пожежних самостійно розводити гризунів, заготовлювати для них корми, не чекати від держави постачання м'ясних харчів. Їм пропонували встановлювати зв'язки з колгоспами для спільної роботи у цій сфері. Як показово зазначалося в одній статті «... надо категорическим образом отказаться от иждивенческих настроений в деле кормообеспечения и изыскать корм самим на местах, организовав для этого свои пригородные хозяйства».

Таким чином, можна сказати, що радянський уряд у своєму традиційному дусі, перекладав справи харчового забезпечення на самих пожежних та інших працівників. Зараз це викликає подив та сміх, але на той час це було нормальним явищем.

Akamihe G. C., Olaofe P. A., Ilin V.

Kharkiv national medical university

THE PLASTIC SURGERY FOUNDERS DURING THE WORLD WAR I

The centenary of the end of World War I as the background for numerous contemporary flashpoints is a good reason to remember the real war horror. Such fear

is necessary to prevent the new war. Nothing stresses the WWI character better than a destruction of human body by new weapons and the revolution in the body recovery.

The aim of abstract is to consider contribution of Western and Kharkiv plastic surgeons to rehabilitation of the WWI veterans.

The father of modern plastic surgery was Sir Harold Gillies. He developed a technique that used a patient's tissue from an undamaged area to cover wounds what helped to avoid rejections. During the WWI he was in France where observed usage of skin grafts for a face repair. On his return to Britain Gillies initiated opening a section for facial injuries and in 1917 headed one of the first hospitals for the treatment of facial injuries – the Queen's hospital in London.

Francis Derwent Wood was a professor of sculpture who during the WWI established the Masks for Facial Disfigurement Department that worked on production of facial masks from skin safe materials. The operations of the department replaced rubber masks with extremely thin metal masks. Wood's masks advanced cosmetic surgery as they provided a more realistic effect.

The Wood's follower was the American sculptress Anna Coleman Ladd. In 1917 she moved to France where got acquainted with works of Wood and opened «Studio for Portrait Masks» to provide cosmetic masks for disfigured men.

Soon she expanded her works into prosthetics. In order to resemble and match the body of the recipient, Anna painted the galvanized copper with hard enamel and color to match the soldier's skin tone and used real hair for the replication of facial hair. That procedure carried out by Anna is known now as “anaplastology”.

During the WWI Kharkiv was an important rear city with many hospitals. The Kharkiv surgeon Moisei Fabrikant noted that help to maxillofacial wounded at that time was chaotic because soldiers independently searched for the specialized care . Due to this such help always was belated.

The exemplary hospital that also provided maxillofacial operations was one founded by the Council of the Congress of Miners of the South of Russia – the most influential business organization in Russian Empire. The head of hospital became a professor of the Kharkiv University Nikolai Trinkler who one of the first surgeons in

Russia introduced aseptic method. The hospital supplied all amputees with prostheses. Although initially intended to treat injured limbs and having only 10 % of patients with head and face injuries in 1915, the hospital personnel made trepanations and plastic operations [ibid, c. 16]. They included cheek, lips and mouth formation, making a denture, recovery of swallowing and speech for soldiers with jaw injuries.

All aforementioned pioneers have not only helped soldiers regain their regular lives back, they have also opened doors to a new world in medicine, cosmetics and art. We can conclude that first steps in professional healing facial injuries were done simultaneously in the Western and Eastern fronts of the WWI. At the same time while in the West plastic surgery was focused on cosmetic tasks and quickly acquired its specific hospitals, in the East surgeons successfully recovered complicated injuries experimentally, without a specialization of that surgery branch.

Anozie K. O., Ilin V., Samwele F.

Kharkiv national medical university

MEMOIRS OF JENNIFER WORTH AS A HISTORICAL SOURCE

The aim of this abstract is to show the usefulness of the book “Call the Midwife” by Jennifer Worth as a historical account. Jennifer Worth became famous for the memoirs about her work as a midwife in London in the 1950s.

The memoirs describe life of the East Enders— residents of dilapidated tenements. “Often the old houses had... one lavatory in the yard, to serve between eight and a dozen families, and sometimes a whole family of ten or more might occupy one or two rooms” – usual situation for the Kharkiv residents after the war. However, there were differences. Worth noted that bombsites weren’t removed in the East End in the 1950s while most of Soviet cities were restored till that time. Overcrowded houses were breeding ground for infectious diseases – the USSR quickly coped with this by planned sanitary measures. At the same time mass installation of lavatories in flats started in the East End before it happened in Kharkiv.

The author often emphasized how British used to act. Worth noted strict hierarchy and behavior patterns. She noted that pregnancy outside marriage was a terrible disgrace – the typical fact for traditional society. Nevertheless, the juvenile prostitution existed. The usual men's attitude to women was marked by a strict separation of duties and cold distance. The exhausting female and child labor still existed in Britain in 1950s. The book reveals changing views on health. Worth noted that in the 1950s no connection had been made between smoking and ill health.

The memoirs show the accessibility of obstetric care, the level of maternal and infant mortality (35-40 % and 60 % respectively in the 19th century). Worth wrote that in 1860–1870s only 10 % of births were attended by doctor and there weren't trained midwives. She cited interesting comparison: “In France, Germany, and even Russia they consider it woman-slaughter to practice as we do. In these countries everything is regulated by Government”. Jennifer Worth estimated the hospitals of those days as primitive but noted that they saved thousands of lives. However, large hospitals already had the latest modern equipment: incubator, ventilating machine, oxygen cylinders and antibiotics. The author noted that “the Midwives' clinic was the only one in the area until 1948, when a small maternity unit of eight beds was opened in Poplar Hospital”. Worth stressed that the drive for hospital delivery started in Britain after the WWII. To compare, in early 1950s in Kharkiv 99 % of women already gave birth in maternity units. In London such indicator was achieved only by 1975. But in 1940s big London hospitals formed the Obstetric Flying Squad as a efficient emergency backup for midwives. Finally, the memoirs contain facts of political history. For example, the story of the London docker who fought in the Spanish Civil War and found there wife. Interesting is the author's notice about that unusual fact: “foreign affairs rarely penetrated the consciousness of working people in the 1930s”. To sum up, “Call the Midwife” discloses the wide range of issues important for estimation of the healthcare and living standards in Britain and for comparison with situation in the USSR. The book helps to understand different social systems, dynamics of modernization. Thanks to the memoirs it's clear that researcher should rather understand difference in healthcare strategies in the UK and the USSR rather than give a preference to any country in estimation of some aspects.

ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Басенко Христина, Красиков Михайло

НТУ «ХП»

ОЛЕКСАНДР БАСЕНКО – ВИПУСКНИК ХП, ОПЕРНИЙ СПІВАК

Мій дідусь Басенко Олександр Антонович народився 23 липня 1938 року в Миколаєві. Навчався у Миколаївській СШ № 22. Закінчив школу зі срібною медаллю. У 1955 році приїхав до Харкова навчатись. Хотів поступити в консерваторію. Але його не прийняли, бо він не мав музичної освіти. Тому Олександр вирішує поступити в Політехнічний на хімічний факультет. Та свою мрію стати співаком не полишає. Паралельно з навчанням він активно бере участь у творчій самодіяльності. Саме в ХП він отримав не тільки першу вищу освіту, але й перший досвід співака.

1961 року Басенко закінчує навчання в ХП з відзнакою. І вже 1962 року вирішує отримати другу вищу освіту в Харківському інституті мистецтв, де успішно навчається у 1962–1968 роках по класу оперного співу у М. Долідзе. Після закінчення інституту він у 1968–1971 рр. служить у Свердловську, у 1971–1976 рр. – в Алма-Аті (Казахстан), та вже з 1976 р. остаточно повертається до Харкова, стає солістом Харківського академічного театру опери та балету імені М. Лисенка. За своє життя багато де виступав Олександр, та більш за все любив він своє рідне місто.

Дебют співака відбувся 27 жовтня 1968 року в Свердловську в ролі Євгенія Онегіна на сцені Театру опери та балету ім. А. Луначарського. Початківець виступив на одній сцені з Л. Краснопольською, заслуженою артисткою РРФСР, яка грала Тетяну, та з О. Огнівцевим, народним артистом СРСР, який зіграв князя Греміна. З тих пір багато ролей виконав Олександр Басенко: доброзичливий хлопець Микола («Наталка Полтавка» М. Лисенка), Султан («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського), Яго, а згодом

Отелло («Отелло» Д. Верді), Єлецький («Пікова дама» П. Чайковського), Зурга («Шукачі перлів» Ж. Бізе), Ріголетто («Ріголетто», Дж. Верді), Жермон («Травіата» Дж. Верді), ді Поза («Дон Карлос» Дж. Верді), Ренато («Бал-маскарад» Дж. Верді), Ескамільо («Кармен» Ж. Бізе), Сільвіо, Тоніо («Паяци» Р. Леонкавалло), Генріх («Лючія ді Ламмермур» Г. Доніцетті), Головний Жрець («Самсон і Даліла» К. Сен-Санса)...

Артист знав багато мов, серед них: італійська, французька та німецька. І не просто знав, а й легко виконував партії будь-якою мовою. Олександр Басенко мав звання Заслуженого артиста України, диплом лауреата Республіканського конкурсу вокалістів «Золота осінь» (1983 р., 1-ша премія) та інші нагороди.

Одне з найбільших досягнень Олександра – його виступ у «Ла Скала» в Мілані (Італія) — одному з найславетніших оперних театрів світу. Тоді, в 1994 році, там готувалася вистава «Тоска». Зіграти головні роли запросили найвидатніших оперних співаків з Італії, Німеччини та України. І спершу в списку дійових осіб Олександра не було. Та в останню мить німець, який повинен був зіграти роль Скарпії, не зміг приїхати на виставу. І театру потрібно було дуже швидко знайти гідну заміну. Вибір пав на Олександра Басенка. Отримавши запрошення, він одразу ж вилетів до Мілана. Виступ його пройшов з великим успіхом.

В «Енциклопедії сучасної України» доктор мистецтвознавства, професор О.І. Чепалов, який працював з артистом в одному театрі, написав про його голос та виконавську манеру: «Басенку був притаманний лірико-драматичний баритон, багатий на обертони, зі зворушливими емоційно наснаженими інтонаціями. Наслідував експресивну італійську школу, володів *bel canto*, що знаходило відбиток у концертному репертуарі (неаполітанські пісні, романси українських композиторів)».

На жаль, Олександр Антонович дуже рано пішов із життя. 22 травня 1997 року співака не стало. Поховали його у Харкові.

УЗЕЛКОВОЕ ПИСЬМО КАК ОДНА ИЗ МНЕМОНИЧЕСКИХ СИСТЕМ В ИСТОРИИ МИРОВОЙ КУЛЬТУРЫ

В настоящее время отмечается обострение интереса к древним способам сохранения информации. При всей кажущейся примитивности многое в древней системе счета может представлять интерес для современного человека в плане развития его утраченных способностей. Для нашего современника, привыкшего к цифровым технологиям, довольно странно выглядят человек, перебрасывающий камешки из одной ямки в другую, загибающий пальцы на руке, делающий зарубки на коре деревьев, рисующий палочки на песке или завязывающий узелки на длинной веревке. Об узелках я и хочу рассказать.

Изобретателями узелкового письма считаются инки. Сейчас эта версия оспаривается, потому что археологи нашли при раскопках остатки веревок с завязанными узелками в одной из могил доинкского периода. В последнее время следы такой системы счета обнаружены у многих народов, в том числе и у славянских (вспомните выражение «Завяжи на память узелок»). Однако особое распространение узелковая система сообщений получила именно на индейских территориях. Не случайно один из испанских историков Хосе де Акоста писал, что «вся империя инков управлялась посредством *кипу*» – именно так индейские народы называли узелковые сообщения. Для чего использовались *кипу*? Для многих целей: для календаря, для фиксации законов, для подсчета налогов, для топографической системы, для учета расходов и доходов. Кроме этого, *кипу* использовались в предсказаниях, с их помощью подсчитывалось и сортировалось оружие по значимости, при переписи населения и формировании отчета по возрастному составу жителей каждого селения. В таких подсчетах учитывалось всё: цвет нитей, размер узелков, расстояние между ними, форма самого узла, длина нитей и т.д.

Как же выглядели *кипу*? Основой был витой шнур, на котором крепились разноцветные нити-подвески. Эти нити отличались по значимости и обычно крепились одна на другой. Завязки-узлы тоже были разными. Это могли быть простые узлы, располагающиеся в средней и верхней части нитей, узлы-восьмёрки, располагающиеся в нижней части нитей, девятивитковые узлы, узлы-петли, а также узлы, внутри которых завязывалась какая-либо вещь (кусочек шерсти, хлопка и т.п.). Основную информацию нёс цвет нитей. Ученые предполагают, что разновидностей цветов могло быть около двадцати четырёх. Среди них встречаются естественные цвета (например, цвет хлопка или шерсти), а также искусственные, полученные в результате окрашивания, среди которых преобладали коричневый, желтый, синий, белый, красный, чёрный, зеленый.

По мнению исследователей, *черный цвет* означал особый временной промежуток: год, хронологические рамки исторических событий, сроки договоров. Кроме того, черными узелками подсчитывалось количество захваченных городов, а также число погибших в войне. *Малиновым* или *красным* цветом изображалась информация, имевшая отношение к царствующим персонам; этим же цветом изображалось собственное войско. *Жёлтый* цвет обычно означал запасы кукурузы в определенной провинции. Для этого в узелках были завязаны маленькие кукурузные початки, служившие ключами к прочтению цвета, а также привязывалась нить, символизирующая цвет определенной провинции. Иногда желтый цвет означал золото, которое у индейских племен использовалось не только как предмет купли-продажи, но и как ритуальный объект. *Фиолетовый* цвет чаще всего обозначал начальника – правителя одного или нескольких селений. *Бурый цвет* указывал на общественный порядок, т.е. на степень подчинения населения и выполнение законов. *Палевый цвет*, наоборот, сигнализировал так называемое варварство, т.е. беспорядок в управлении определенной территорией.

В *кипу*, кроме прочего, учитывался порядок следования, когда информация располагалась в определенном порядке. Обычно вектор

следования был направлен в сторону убывания значимости. Например, если упоминалось о злаковых культурах, то вначале располагались пшеница, потом бобы, затем просо и так далее. Исчисление времени тоже регистрировалось при помощи *кипу*. Многие фигуры астрологов и хронистов изображались художниками со связками кипу в руках. Также индейские «следователи» и судьи хранили «дела» в виде вороха разноцветных нитей, завязанных в узелки.

Испанцы, вторгшиеся на территории индейцев, отчасти были в замешательстве, потому что они никак не могли расшифровать бесценную информацию, содержащуюся в наследии кипу. Это позволило индейской разведке частенько передавать информацию в обход, но печальным следствием такой борьбы стало повсеместное искоренение кипу на завоеванных испанцами территориях. Под маркой борьбы с язычеством началось тотальное уничтожение кипу на кострах, однако эта система письма просуществовала вплоть до XIX – начала XX веков.

Али Омер Альхидер

ХХГУПТ

АРХАИЧЕСКИЕ АРТЕФАКТЫ АНТИЧНОЙ КУЛЬТУРЫ

Когда мы думаем о Древней Греции, то прежде всего вспоминаем о памятниках архитектуры и искусства, – как сохранившихся до нашего времени, так и не сохранившихся. Каждый турист перво-наперво стремится взобраться на священный холи Акрополя и сфотографироваться на фоне священных руин.

У подножия Акрополя, на территории бывшей торговой площади Агора, располагается удивительный музей, в собрании которого хранятся экспонаты, раскрывающие перед нами не столь широко известную, как архитектура и искусство, область достижений древнегреческой культуры. Это технические достижения древних. Здесь можно увидеть керамическое «барбекю», древнюю «микроволновку», прообраз современного унитаза, снабженный подробной инструкцией по использованию. Кроме этого, можно обратить внимание на кувшин со специальным

горлышком, где сделаны три канавки, что позволяет «соображать на троих», т.е. разливать жидкость одновременно в три сосуда. Заставляет задуматься каменный предмет с небольшими прорезями по всей передней стенке. Оказывается, это специальное устройство для подсчета голосов на избирательных участках. Для греков, гордящихся тем, что каждый гражданин принимает полное и активное участие в жизни страны, это устройство, не допускающее подтасовок, имело особый смысл.

Особое место в музее занимают всевозможный часы. У греков особой популярностью пользовались так называемые «клепсидры» – водяные часы. В переводе с древнегреческого *клепсидра* – «воровка воды». Это устройство состояло из сообщающихся сосудов, а время определялось по скорости вытекания воды из одного сосуда в другой. Хотя точность определения времени клепсидрой была невелика, поскольку давление воды увеличивалось с увеличением количества воды в сосуде, из которого вода вытекает, но все же использование таких часов было весьма кстати, например, для регламентации времени выступления ораторов в общественных собраниях, которые древние греки проводили довольно часто и которые особенно любили. В войсках клепсидры применялись при разводе караулов. Несмотря на кажущуюся примитивность этих технических приборов, они активно использовались и выполняли свою роль.

Безчастний О.

НТУ «ХПІ»

ПОВІР'Я, ЗВИЧАЇ ТА ТРАДИЦІЇ СЛОБОЖАНЩИНИ

Крім історії українського народу велике захоплення викликає вивчення фольклору, звичаїв, традицій, побуту тощо. Оскільки основною передумовою повнокровної і животворної культури є природність, то слід відкинути так звану «високу культуру» імперських дворів та аристократії й звернутися до незіпсованої, справжньої та самобутньої культури простих людей. І дійсно, саме в культурі українського села, тобто в його традиціях, звичаях та побуті селян, є джерело й основа національного життя.

За часів відродження української культури необхідним є знання тих звичаїв і культурних досягнень, що мали місце минулих століть. Органічно розвиваючись, ці культурні набуття сприяли існуванню української нації у її важкі історичні часи, підтримували дух народу у моменти суворих випробувань, що їх зазнавала Україна, і є невід'ємною складовою державної незалежності України.

Слобожанщина – один із найбільших регіонів нашої Батьківщини. В цих тезах буде розглянуто основні традиції та повір'я населення саме слобожанського краю.

Основою всякого одягу на Слобожанщині була сорочка. Святкові сорочки були додільними, буденні могли мати верх з якіснішого полотна, низ – з грубого, тобто сорочка «підтачувалася» і називалася – «до підточки». Спочатку сорочки вишивали білим по білому. Вони також були джерелами закованої інформації, наприклад: дерево на рукавах було символом родючості. До вишивки додавалася мережка – ажурна техніка, що в поєднанні з вишивкою біллю створювало дуже витончений та елегантний виріб.

Жіноче українське взуття, типове для Слобожанщини, – чорнобривці (кольорові чоботи), пізніше – високі шнуровані черевички. Бідніші носили шкіряні черевики. В свята, навіть літом, носили чоботи. Червоні чоботи призначалися для дівчат.

Гордістю кожної дівчини було її волосся – «коса – дівоча краса». На свята його заплітали в косу і прикрашали кісниками – різнокольоровими стрічками. Дівчата «на порі», заручені носили віночки з живих чи паперових квітів. На свята обжинків (закінчення збору злакових) одягали віночок з жита чи пшениці.

Чоловічий одяг був скромніший: літній складався з сорочки, штанів, пояса. Майже до кінця XIX ст. на Слобожанщині чоловіки носили широкі полотняні штани до очкура. Чоловічим нагрудним одягом були жилетки, верхнім – свити з фарбованого та сірого сукна, з відрізною спинкою і рясними зборами по лінії талії. Носили також широкі халати з густими зборами.

Їстівні традиції на Слобожанщині мало відрізнялися від загальноукраїнських. Для українців характерне шанобливе, дбайливе ставлення до продуктів харчування. Перед сніданком, обідом і вечерею традиційно промовлялася коротка молитва. За столом не жартували, не лаялися. Взірцями світової народної кулінарії і водночас виразниками самобутньої української культури ще у XVII–XVIII ст. стали такі страви, як борщ, галушки, вареники, горілка, узвар.

Українські народні звичаї – весілля, танки, ігри – збереглися у козацтва та селянства куди краще і довше, ніж у міщан. Свят у слобожан було багато, і деякі з них святкувалися кілька днів, наприклад, Трійця. А календар свят визначався аграрним устроєм життя.

Бойко А.

НТУ «ХП»

ДМИТРО ІВАНОВИЧ БАГАЛІЙ – ВИДАТНИЙ ІСТОРИК КУЛЬТУРИ СЛОБОЖАНЩИНИ

В історії України було чимало видатних людей, які, попри політичний прес і жорстку цензуру, берегли і зміцнювали її національну культуру. Одним із таких сміливців був видатний український історик, академік АН УРСР, відомий громадський діяч Д. І. Багалій (1857–1932), який все своє життя вченого-дослідника присвятив захисту і розвитку української етнічної самобутності та культури Слобожанщини.

Наукова спадщина Д. І. Багалія включає близько 350 публікацій, у тому числі підручників, монографій, археографічних видань і статей з історії та культури України. При цьому творчий потенціал Д. І. Багалія був настільки багатограним, що він устиг побувати не лише ректором університету, засновником архіву, двох музеїв і бібліотеки, а й гласним міської думи та міським головою. І все ж найбільшим його життєвим досягненням стала книга «Історія Слобідської України» (1918). Ця робота з історії Слобожанщини

охоплює період з моменту його заселення і до початку XX ст. При написанні своєї фундаментальної праці вчений провів широкі наукові пошуки в архівах та бібліотеках Петербурга, Москви, Києва, Харкова, Полтави. Книга написана на широкому і достовірному фактичному матеріалі, який історик, вірний принципів «Хай джерела говорять самі за себе», щедрою рукою вводив в текст праці. Це стало надійною гарантією об'єктивності монографії та багатства її змісту.

Важливо підкреслити, що «Історія Слобідської України» написана простою і зрозумілою українською мовою. Для багатьох ця книга стала першим посібником з української мови і українознавства в цілому. «Історія Слобідської України» остаточно розвінчала міф про суто російське походження Харкова і Слобожанщини. Д. І. Багалій документально довів, що безлюдне Дике Поле у XVII ст. заселялося саме українцями, які тікали сюди від руїни з центральних регіонів. Чиновники Російської імперії всерйоз зацікавилися цими землями вже після того, як тут виникли повноцінні поселення вихідців із Правобережжя.

Останній раз Багалій із глибини прожитих десятиліть «допоміг» у 2014 році, коли вкотре у місті воскресло гасло «Харьков – русский город». Викладені у книзі історичні документи настільки чітко розставляють усі крапки над «і», що дискусії на цю тему стають недоречними.

Д. І. Багалій брав активну участь у виданні масової літератури. Автор переслідував виразну просвітянську мету: прагнув показати історичні корені і традиції Слобожанщини – одного з найбільш русифікованих, в силу цілої низки історичних обставин, регіонів України.

Особливий напрям наукової діяльності Д. Багалія – це дослідження життя та творчості видатних українських просвітителів – Г. Сковороди і В. Каразіна. У науковій спадщині Д. Багалія понад 40 праць із історії Харківського університету. Значну роль вчений відіграв у створенні етнографічного та художнього музеїв в Харкові.

Однак після смерті Багалія у 1932 р. його ім'я і наукова спадщина почали вилучатися із культурного та освітнього життя. Вони не заборонялися офіційно,

а просто замовчувалися. Внаслідок такої політики протягом кількох десятиліть праці вченого не перевидавалися, а його творчість не вивчалася.

Зацікавленість особливостями історичного розвитку регіональної культури є однією з характерних рис сучасного духовного оновлення України. Величезна спадщина видатного українського історика Д. І. Багалія ще не узагальнена, не осмислена, не донесена до широкого загалу. Так, ще чекають свого висвітлення періоди його політичної діяльності, перебування на посадах ректора Харківського університету та міського голови Харкова, літературна творчість (вчений користувався псевдонімом Д. Чепурний). Уваги дослідників потребують також напрацювання Д.І. Багалія у галузі археології, архівознавства, етнології.

Боярська В.

ХДАДМ

СУЧАСНА УКРАЇНЬСКА ІЛЮСТРАЦІЯ

Сучасна українська ілюстрація стрімко розвивається та користується неабияким попитом. В наш час українські книжки, афіші, пакування та самостійні ілюстрації стають справжнім мистецтвом та приводом пишатися співвітчизниками. Такий стрімкий зріст відбувається завдяки новому, чесному і точному у своїх формах висловлювань поколінню художників.

Ілюстратори не бояться бути відвертими із собою, шукаючи свій унікальний стиль та експериментуючи.

У нашій країні є багато митців, які своєю творчістю доводять те, що українська ілюстрація жива і гідна уваги.

Творча майстерня «ЛІСПРОРІС» створена Володимиром та Марією Гавришами. Спектр зацікавлень художників – дизайн, друкована графіка, комікси, арт-буки, книги, зіни та розписи.

Художниця-ілюстраторка Поліна Дорошенко працює в сфері книжкової ілюстрації, але її роботи можна побачити також на одязі, стінах, пакуванні.

Часто використовує прийоми нашарування та любить змішувати техніки. Навчалася в Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури на кафедрі графічних мистецтв, в майстерні книжкової ілюстрації.

Поліну знають завдяки ілюстраціям до драми-феєрії «Лісова пісня» Лесі Українки, яка вийшла у видавництві «Основи», та авторським плакатам у проєкті Pictoric «Діячі України».

Ілюстраторка Катерина Сад любить поєднувати ручну роботу з цифровими ефектами, тому працює у двох напрямках – монотипії (різновид станкової графіки) та на графічному планшеті. Захоплюється символічною та мінімалістичною стилістикою. Її зображення мають виразний силует і лаконічне сприйняття.

Закінчила Одеське художнє училище ім. М.Б. Грекова, пізніше – Львівську національну академію мистецтв, а продовжила своє навчання в рамках стипендіальної програми *Gaude Polonia*.

Катерина зазначає, що береться тільки за ті проєкти, які їй близькі. Це, наприклад, оформлення дитячої книги Тірци Атар «Від війни плачуть» та авторська книжка-картинка «Ідея на мільйон».

У 2017 році Анна Сарвіра увійшла до списку 75 найкращих ілюстраторів світу на ярмарку дитячої книги в Болоньї. Працює над новою книжною та журнальною ілюстрацією, а також робить постери, розписи, малює ігри та працює у сфері анімаційних та ігрових проєктів. Співзасновниця клубу Pictoric.

Закінчила НАОМА, де навчалася в майстерні книжкової графіки.

Анна робила проєкт для Art Bomond і Pictoric, що виставляли в ЦУМі, малувала ілюстрації до книг «Сила дівчат», «Геть дорослих!» та «Крихітні історії», а також створила постер для Avatar yoga festival та обкладинки для блокнотів Kyivstyle.

Ілюстратор та дизайнер Lera Sxemka – співзасновник Urban Sketching Project Kyiv, візуальний митець у We BAD і дизайнер газети SEEE. Стати художницею вона вирішила в чотири роки. І не помилилась, бо досліджувати і транслювати ідеї графічно – її покликання.

Це лише мала частина тих ілюстраторів, які прославляють нашу країну за кордоном, і, на жаль, маловідомі на рідній землі. Ось ті митці, які висловлюють свої думки абсолютно різними графічними мовами, але всіх їх об'єднує любов до своєї справи, і це неможливо не помітити.

Волков Д.

НТУ «ХПИ»

ПЕРФОРМАНС В СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЕ УКРАИНЫ

Перформанс в начале XXI в. приобретает статус одного из самых актуальных и востребованных жанров современного искусства. Хотя изначально, как маргинальное и оппозиционное направление, перформанс возникает в 1960-х – 1970-х гг. Сам термин впервые появился на афише концерта Дж. Кейджа (J. Cage) «4'33» в 1952 году. Универсальное слово *performance*, переводящееся с английского языка как выступление или представление, использовалось для описания практически любого публичного артистического действия, включая чтение манифестов, поэтические вечера, музыкальные и театральные представления, концерты и т.д. К началу 1970-х годов специализированные издания заговорили о перформансе уже как о самостоятельной художественной практике.

На сегодняшний день перформанс можно встретить почти в каждой стране мира, и всё благодаря деятельности сербской художницы Марины Абрамович, более 40 лет использующей собственное тело и сознание для создания произведений искусства. Марина оказывает существенное влияние на процесс становления перформанса как самостоятельного жанра искусства, а также способствует изменению представлений широкой общественности о рамках и языке искусства. В современном мире визуальный язык перформанса приобретает статус одной из главных художественных форм публичного обращения, а само понятие из термина искусствоведческого превращается в термин культурологический.

В Украине перформативное искусство начинает осваиваться в 20-х годах с Д. Бурлюка, К. Малевича, М. Семенко, Г. Шкрупия и А. Богомазова – художников, которые экспериментировали с направлениями авангардизма, футуризмом в частности. Именно с этого момента перформанс, медленно, но уверенно, развивается до наших дней, проходя через сотни запретов, открытий и непонимания. Начиная с 2000-х годов, по сравнению с прошлым веком, украинский современный перформанс набирает все большую популярность из-за ослаблений в цензуре. Основными представителями перформанса в Украине являются С. Жадан, Ю. Андрухович, Е. Волынская, А. Романов, Е. Видищева, А. Савадов, О. Тистол и другие.

Каждый год на территории Украины проходят сотни крупнейших культурно-социальных фестивалей в Европе, на которых присутствует перформанс в разных его проявлениях. Самые знаменитые фестивали, поддерживаемые также и иностранными партнерами, это «ГОГОЛЬFEST», «ТижденьYoung», «VIDLIKproject», «Class Act», «Zaxidfest», «З країни в Україну», «Дикий Театр», «PostPlayТеатр» и множество других уникальных фестивалей. Только за 2018 год в Харькове были проведены такие фестивали как: «ВКЛ.–ВЫКЛ.», «Ночь перформанса», «Желтый звук», «День Музыки», «Non Stop Media», «!все інакше?», «Живи», «Яблочный» и другие.

Более того, создаются целые площадки для обучения азам перформанса. Например, «НЕтеатр» – это проект крымского режиссера Антона Романова, который после аннексии Крыма продолжил свою деятельность уже на территории материковой Украины. Самой популярной его «НЕвиставою» является «Мапаідентичності/Моваворожнечі», которая обнажает человеческую душу и заставляет быть честным перед собой и обществом. Во время перформанса участники должны были написать 4 слова на теле Антона. Первым слово было имя, которым люди идентифицируют друг друга. Вторым было слово, которым каждый сам себя идентифицирует. Третьим было самое болезненное слово, которым возможно обозвать человека. А четвертым зрители выцарапывали скарификатором на теле Антона одно из слов, которые писали

ранее. После чего зрители смотрели в глаза Роману, чтобы почувствовать его физическую боль.

Надеемся, что в ближайшее время искусство, вот в таких его естественных, человеческих, хотя часто и болезненных формах, выйдет за рамки непонимания и непринятия, и люди получат возможность выражать и прорабатывать свои эмоции через мир искусства и перформансы. Проблемные вопросы политики, ЛГБТ-общества, феминистических движений, восприятия Чужого в людях другой национальности, расы и религии, социальные проблемы, которые происходят здесь и сейчас, – поднимаются в действиях перформансов, помогают высказаться и найти решение проблем, не прибегая к спорам и насилию. Перформанс – это возможность увидеть мир и социум под другим углом, с подачи и позиции мира искусства и творчества.

Єфимова А.

НТУ «ХП»

**ПРОЕКТ «ПОЕТИ ХП»
ЕТНОГРАФІЧНОГО МУЗЕЮ «СЛОБОЖАНСЬКІ СКАРБИ»
ІМ. Г. ХОТКЕВИЧА НТУ «ХП»**

Даний проект є частиною більш значних культурологічних проектів (зокрема «Культурні герої НТУ „ХП“»), започаткованих Етнографічним музеєм «Слобожанські скарби» ім. Г. Хоткевича НТУ «ХП» понад 20 років тому. Дослідження директора музею, професора кафедри українознавства, культурології та історії науки, літературознавця й краєзнавця, поета, члена Національної спілки письменників України Михайла Михайловича Красикова, який присвятив цій темі низку публікацій, як і книга «И времени стремительный полет. Сборник стихотворений к 125-летию НТУ „ХПИ“» за редакцією С.Шелкового 2010 року, в упорядкуванні якої брав участь М. Красиков, дозволили скласти уявлення про поетично обдарованих випускників, колишніх і теперішніх співробітників нашої Alma Mater. Сприяли цьому і

культурологічні фестивалі, які проводив музей. На них відвідувачі мали змогу познайомитися з літературною творчістю колишніх студентів Політехнічного Віталія Копуся, Володимира Брюггена, Михайла Шильмана, Михайла Єжова та професора Михайла Красикова. В ХІІІ наприкінці 1990-х — на початку 2000-х років музей провів авторські вечори випускників Політеху – класика дитячої літератури, відомого педагога Вадима Левіна та визнаного майстра літературної пародії Віктора Рубановича. Неодноразово проходили у музеї і зустрічі з фізиком Сергієм Шелковим, доцентом ХІІІ, членом Національної спілки письменників України, лауреатом численних літературних премій, всесвітньо відомим поетом, перекладачем та есеїстом, переважно у межах його фотовиставок. У бібліотеці музею зберігаються книги з його автографами, як і книги з автографами деяких інших поетів, зокрема В. Брюггена (його славнозвісні збірники афоризмів зі скромною назвою «Блокноти»).

Студенти, які були присутні на фестивальному поетичному вечорі, в якому брав участь Михайло Єжов, були вражені його короткими віршиками, на кшталт японських «хокку» («хайку»), наприклад:

снежинки
так легко опешить
и не спешить.
Або:
в снежном поле
одинокий собачник
ну и пес с ним.

Утім, крім названих вище поетів, є цікаві автори, пов'язані з Політехом, зустрічі з якими у музейному просторі «Слобожанських скарбів» ще попереду. Це передусім Ганна Мінакова, концертмейстер камерного хору Палацу студентів НТУ «ХПІ». Донька відомого поета Станіслава Мінакова, 1885 року народження, вона з дитинства захоплювалася музикою, малюванням і поезією і досягла у цих видах мистецтва неабияких успіхів. З 2005 року вона є членом Національної спілки письменників України, а з 2006 р. – Спілки письменників

Росії. Ганна є авторкою чотирьох поетичних збірників: «Золотая зола» (Харків: Крок, 2000), «Дорогое мое» (Харків: Крок, 2002), «Ода радости» (Москва: Поэзия. Ру, 2004), «Сны стеклодува» (Харків: Фоліо, 2011). Усі її книги, оформлені власними малюнками, ставали подіями у літературі, викликали рецензії у солідних виданнях, а авторка за них та за публікації у періодиці нагороджувалася престижними преміями, зокрема: «Новые имена Украины» (Київ, 2002), першою премією літературного конкурсу «Сады лица» (Москва, 2004), Міжнародною літературною премією імені Сергія Єсеніна (Москва, 2005), гран-прі та золотою медаллю Всеукраїнського конкурсу молодих поетів імені Леоніда Кисельова (Київ, 2005), літературною премією імені Б. Чичибабіна Харківської міськради та Міжнародного фонду пам'яті Б. Чичибабіна.

Проект «Поети ХП» триває, і попереду у шанувальників поезії в Політехнічному ще багато цікавих відкриттів.

Захарова А. М.

ХНУ ім. В.Н. Каразіна

СУЧАСНА КУЛЬТУРА МАС-МЕДІА: НОВІ ВПЛИВИ НА РЕАЛЬНІСТЬ

В контексті вивчення візуальної культури одним з її домінуючих аспектів сьогодні є медійна сфера, включаючи екранні мистецтва, під якою ми в дослідженні будемо розуміти сукупність матеріальних і духовних цінностей, а також їх відтворення і функціонування в суспільстві. Однак слід звернути увагу на те, що під візуальними медіа можна мати на увазі не тільки «екранні» засоби масової інформації, а й будь-яке зображення - будь то мальовнича робота, фотографія або креслення. У таких поглядах ми спираємося на відомого канадського соціолога і теоретика культури М. Маклуена, який розглядав медіа в якості продовження людського тіла. Засоби медіа аналізуються Маклуеном як зовнішні розширення людини, як середовище її проживання. На думку

теоретика, медіа з початку свого функціонування прагнули заволодіти свідомістю споживача через занурення останнього в ілюзорний світ. З поширенням електронних засобів, в фіналі медійного розвитку дослідник говорить про можливість повної «ампутації» і «протезування» людської свідомості, нашого почуттєвого апарату. У процесі споживання продуктів медіакультури здатності людини виносяться за межі людини, де набувають власної логіки, яку нав'язують людині поза її побажань. Людина трактується Маклуеном по відношенню до «відчуженої» технологічної інфраструктури як слабка і залежна істота, яку, рятує тільки не усвідомлення того, що з нею відбувається.

Сучасний дослідник Савчук В. В., досліджуючи медіа (від латинського *medium*), в буквальному значенні визначає їх як «щось середнє, що знаходиться посеред, що займає проміжне положення». Однак в сучасній медіафілософії більш актуальним стає інше значення його терміну, не як «посередника», а як «середовища» – штучного простору комунікації, в якому існує людина, і в якому стає можливим обмін символічною інформацією між соціальними акторами. «Медіа вже не є технічними посередниками, що транслують щось, що в них самих відсутнє, і що тільки через них передається, але самі постають всепоглинаючим і всеохоплюючим середовищем, тобто реальністю досвіду і свідомості». Слід зазначити, що подібне подвійне розуміння терміна «медіа» укорінилося не тільки в медіафілософії, але і в теорії масмедіа, в якій використовуються два окремих поняття для вираження вказаних двох значень: «масові комунікації» і «масмедіа». Останні традиційно включають кіно, телебачення, радіо, газети, журнали, популярну літературу і музику, Інтернет.

Таким чином, у міру розширення і поглиблення філософських досліджень, спрямованих на пізнання медіа, саме поняття медіа зазнає змін, набуваючи більш складного змісту, ніж той, який звично вкладається некритичною свідомістю в поняття інформаційно-комунікаційних технологій. Асоційовані спочатку з інформаційно-комунікаційними технологіями, медіа кардинально змінюють як сутність комунікації (повідомлення), так і сутність

інформації. Так, повідомлення стає «повідомленням» як введення у нову спільність. Основною і незмінною характеристикою медіа є те, що вони транслують досвід з однієї форми в іншу, трансформуючи і модифікуючи його. Перетворюючи образ нашого світу, змінюючи наш спосіб буття в ньому, вони змушують нас заново визначити себе у ставленні до цього світу. Медіа не просто змінюють наш спосіб пізнання світу, а й впливають на саму реальність.

Захарченко М.

ХДАДМ

ТВОРЧІСТЬ ГЕОРГІЯ НАРБУТА

Творчість Георгія Нарбута – це яскрава сторінка в українському мистецтві. Він займався оформленням дитячих книг, журналів. Став автором перших банкнот і поштових марок Української держави.

Художник народився в 1886 році на території сучасної Сумської області. Його батько був дрібним службовцем а мати була дочкою священика. Крім Георгія, в сім'ї було ще вісім дітей.

Разом з молодшим братом він вступив до Глухівської гімназії. Дуже скоро Георгій Нарбут познайомився з ілюстратором і художником Іваном Білібіним, який став першим його наставником.

Георгій Нарбут захоплювався живописом з самого дитинства, особливо його заворожували орнаменти. Художні навички він почав формувати сам, без будь-чиєї допомоги. Пізніше захопився перерисовками. Він постійно копіював рамки, шрифти, буквиці старовинних книг, повторював замальовки з книжок І. Білібіна. В університеті він знайшов своїх однодумців. А одного разу влаштували виставку, запросивши на неї досвідчених майстрів.

Білібін відразу ж відзначив потенціал Нарбута і навіть порекомендував його для школи Реріха. Визнання і повагу він отримав ще за життя. Його називали «неосяжних розмірів талантом», а Георгій Лукомський охрестив його «кращим графіком у світі».

Найпершу ілюстрацію до книги Нарбут створив ще в школі. Це було зображення до поеми «Пісня про Роланда». Наступними роботами стали казка «Руслан і Людмила» О. Пушкіна. Однак, незважаючи на вплив творчості і теплі стосунки, Нарбут не став «Маленьким Білібіним».

У Німеччині він працює над книжками В. Жуковського, видає серію книг під назвою «Іграшки». Найбільш відомими роботами є ілюстрації Георгія до байок Крилова і казок Андерсена. Тут найяскравіше представлений авторський стиль Нарбута.

Його перу належить оформлення книги «Три байки Крилова», «Крилов: байки» та інші. Обкладинка до книги Андерсена «Соловей» вважається однією з найкращих робіт майстра. Останньою книгою Нарбута стала «Казка про кохання прекрасної королеви і вірного принца», видана в 1916 році.

Творчість Георгія Нарбута не обмежувалася оформленням дитячих книг. У 1913 році він бере участь у складанні «Малоросійського гербовника», де оформляє обкладинку книги і близько 160 гербів. В 1915 році виходить книга «Герби гетьманів Малоросії».

Переїхавши до Києва, він береться за оформлення різних упаковок, марок, гральних карт в національному стилі. Захопленість шрифтами і орнаментами.

Продуктивність Нарбута в 1914–1917 рр. була надзвичайна. Протягом 1917 р. він виконав 15 аркушів до «Української абетки», які можна назвати певним підсумком його попередніх пошуків. На основі шрифтів стародрукованих книг Нарбут створив новий український шрифт, який згодом назвали «нарбутівським».

Ілюстрації художника публікувалися в десятці журналів. В основі його робіт лежали українські фольклорні мотиви. В останні роки життя він оформив книгу Зайцева «Оксана, перша любов Шевченка» і почав роботу над «Енеїдою» Котляревського, яку так і не закінчив.

У 1918 році Георгій Нарбут створює державну печатку.

Крім того, Нарбут оформив першу банкноту УНР – 100 карбованців, де він використав елементи українського бароко. Після введення гривні, художник виконав замальовки для купюр 10, 100 і 500 гривень.

Він також брав участь у конкурсі на краще оформлення поштових марок, по завершенні якого Георгій став автором перших в УНР марок на 30, 40, 50 шагів. Георгій Нарбут – видатний майстер української графіки, прожив всього 34 роки, і, тим не менше, зумів зіграти важливу роль у розвитку українського мистецтва.

Зозуля Е.

НТУ «ХПІ»

ХАРЬКОВСКИЙ АНСАМБЛЬ НАРОДНОГО ТАНЦА «БУРЕВЕСТНИК»: ОТ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ДО СОВРЕМЕННОСТИ

История старейшего в Харькове танцевального ансамбля «Буревестник» началась в далекие 60-е годы XX века. Сегодня это единственный в Харькове самодеятельный коллектив, по сути – любительский, но сумевший достичь успеха и мирового признания.

Ансамбль народного танца «Буревестник» был создан в сентябре 1968 г. на базе ДК ХТЗ и насчитывал всего несколько десятков увлеченных любителей. Среди ребят было лишь несколько человек, которые учились в профильных Вузах по курсу хореографии. Но уже через два года коллектив стал лауреатом республиканского фестиваля. Спустя еще два года «Буревестник» взял золото на всеукраинском фестивале, еще через год занял первое место на всесоюзном танцевальном фестивале. Тогда же за особые заслуги коллективу было присвоено звание «народного».

Сегодняшний «Буревестник» – это шестьдесят человек от 15 до 70 лет: школьники, студенты и люди разных профессий – пожарные, строители, бухгалтеры, компьютерщики. Есть семьи, в которых увлечение народным танцем передается от родителей к детям, и даже есть семейные династии. Многолетний упорный труд вывел коллектив на профессиональный уровень. Завышенная планка и требовательность к

себе помогают участникам «Буревестника» добиваться все более высоких результатов. Многие выходцы из коллектива танцевали в государственном ансамбле песни и пляски, некоторые из них сейчас живут за рубежом и имеют свои украинские танцевальные коллективы. Сейчас в репертуаре «Буревестника» около тридцати танцев народов мира, преимущественно украинские и российские, но есть и белорусский, молдавский, грузинский, эстонский, цыганский. Одна из последних работ коллектива – народный танец далекой Аргентины. Выступая на фестивале в Бельгии, танцоры «Буревестника» подружились с аргентинским ансамблем, «подсмотрели» номер во время выступления, разучили движения и зачислили его в свой репертуар.

Однако под каждый новый танец нужны еще и костюмы, и этот вопрос, как и вопрос финансирования, в общем, остаются на сегодняшний день самыми острыми. Имеющиеся в наличии костюмы очень старые, обновлялись в середине 70-х гг. Они, по сути, исторические реликвии, которые участники лелеют и оберегают. Так, в нарядах прошлого века коллектив и сегодня умудряется завоевывать призовые места на международных фестивалях. Новое поколение танцоров старается поддерживать ансамбль на должном уровне, ребята развиваются, ищут источники финансирования, самостоятельно находят фестивали, на которых можно себя показать, договариваются с оргкомитетами конкурсов, ищут варианты бюджетных поездок. История «Буревестника» удивительна и уникальна, и достойна того, чтобы иметь своих последователей в будущем.

Калмыков Б.

НТУ «ХПИ»

ОБРАЗЫ БОГОВ В ГЕРМАНО-СКАНДИНАВСКОЙ МИФОЛОГИИ

Для древнего человека мир виделся загадочным и необъятным. Многие вещи были непонятными и необъяснимыми. В связи с этим начали появляться первые зачатки религии: фетишизм, анимизм, анимализм. Те или иные явления не объяснялись вовсе, а воспринимались как данность. Со времен эти зачатки

трансформировались в полноценную мифологическую картину мира. Создание всего сущего легло на плечи богов – всемогущих существ, которые повелевали бытием. Одна из самых интересных, темных и загадочных мифологий – германо-скандинавская, у которой есть очень много схожего со славянской мифологией. Один из мифов – о детях Локи, впечатляющий своей красочностью, образностью и символичностью:

«Однажды Локи, бог Огня, путешествовал по миру. Он посещал множество миров, но ни в одном не оставался надолго. В конце концов, он остановился в Йотунхейме – мире великанов, и там с одной из великани обзавелся прекрасными детьми. Дети были непростые, ибо если твой отец бог, то тебе предначертано стать «особенным». Это Фенрир Волк, Ёрмунганд (Мировой Змей) и дочка Хель. Они содержали в себе все зло мира, и чтобы с ними справиться, верховный бог Один послал Тора, бога грома и молнии, к ведуньям, дабы те предсказали будущее. Чтобы предотвратить последствия, детей Локи решили доставить в Асгард (город, где жили боги – асы). Дети к тому моменту подросли и внушали неподдельный ужас жителям Асгарда. От двоих отпрысков бога Огня удалось избавиться, а волчонок остался жить с асами. Но шло время, волчонок рос, и только Тир, бог войны, мог с ним совладать. Один почувствовал опасность и решил хитростью обезвредить огромного волка. Асы изготовили две крепкие цепи, но они не могли сравниться с безмерной силой Фенрира. Тогда асы обратились к гномам, которые изготовили волшебную цепь. Она уже была не под силу Фенриру. Асгардцы накрыли волка огромной скалой, под которой он ждет своего часа, дабы начать Рагнарок – последнюю битву, в которой придет конец всем богам».

Германо-скандинавская мифология похожа на античную и славянскую мифологии. Удивительные образы богов составляют свои пантеоны, в которых божества взаимодействуют, творят историю. Они наделены существенными элементами антропоморфизма – любят, ненавидят, мстят, делятся на главных и второстепенных. Все природные явления непосредственно связаны в их

деяниями, символизируя и воплощая силу конкретного бога. Древний мир дал нам удивительный мир мифологий – таких разных, необычных, но вместе с тем во многом схожих, что еще раз являет нам доказательство универсальности мышления и мировоззрения древних людей.

Калныш М-Б.

ХНУ им. В.Н. Каразина

К-ПОП МУЗЫКА И ФИГУРА «АЙДОЛ», КАК ЯВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ

Данная работа посвящена изучению и исследованию феномена популярности корейской поп музыки, а именно фигуре idol («айдол») в современной массовой культуре.

Поп-культура Южной Кореи сегодня является одним из движущих факторов молодёжной культуры в Азиатско-Тихоокеанском регионе, с особым акцентом на Китай, Гонконг, Японию, Тайвань и значительную часть Юго-Восточной Азии. К-пор (от англ. Korean pop «корейская поп-музыка») – музыкальная поп-индустрия, возникшая в Южной Корее и вобравшая в себя элементы западного электропопа, хип-хопа, танцевальной музыки, современного ритм-н-блюза и рока. Изначально появившись как жанр корейской популярной музыки, К-пор превратился в масштабную музыкальную индустрию, а также субкультуру с миллионами поклонников во всём мире.

С помощью сетевого информационного пространства К-пор достигает широкой аудитории, прежде немислимой для не англоязычного шоу-бизнеса. По мнению издания "TheNewYorkTimes", хотя попытки корейских групп проникнуть на западный рынок были довольно успешными и до расширения влияния социальных сетей на массовую культуру, но в нынешний момент создание корейскими артистами своих официальных аккаунтов на таких ресурсах как Twitter, Insragram, Facebook., позволило ознакомить с кей-попом намного более широкую аудиторию и активнее популяризовать жанр.

В данной работе фигура «айдола» рассматривалась по нескольким направлениям: во-первых, это рассмотрение популярности к-поп с точки зрения дихотомии Восток-Запад; во-вторых, это взгляд на «айدолов» как на продукт «культуриндустрии».

Методы исследования: метод структурного анализа; метод сравнительного анализа; культурологический метод; интерпретативный метод. Информация получена путем невключенного скрытого наблюдения.

Механизм формирования фигуры «айдол» имеет общие черты с западной моделью поиска звезд, однако в Южной Корее этот процесс носит более строгий дисциплинарный характер. Данный процесс можно поделить на три этапа: стажировка («трейни»); дебют; успех. Корейский айдол – это не создатель, а исполнитель он технически идеально исполняет заданный ему алгоритм, выполняет свою роль. За участниками группы закрепляются свои амплуа, фиксированные образы, которые они должны отыгрывать и в реальной жизни.

В результате проведенного исследования сделаны следующие выводы. Музыкальный жанр к-поп, а именно фигура айдола – это уникальное явление в современной культуре, раскрывающаяся через две позиции: с одной стороны – это современная, быстроразвивающаяся, успешная отрасль, имеющая огромную аудиторию во всем мире, тогда айдолы – это multifunctional профессиональные артисты, культурные идеалы; с другой – это проявление культуриндустрии, которое нивелирует само понятие творчества, тогда айдолы – это товар, нежели личность.

Таким образом, процесс формирования и функционирования айдолов в современной культуре подчинены регламентированию технологичной индустрии. Творчество, которое несет «исполнительный» характер приводит к фрустрации и клишированности к-поп групп, что объясняет быстрый взлет, но резкое падения популярности молодых к-поп исполнителей.

В современной массовой культуре фигура айдола выполняет несколько функций : воплощает собой представление о возможности достижения мечты;

задает модные тенденции (функционирует, как объект для подражания); развлекательная функция; воспитательная функция.

Современная дегуманизация, процессы штампованности, тиражированности, стандартизируют культурное производство айдолов, делая из них высоколиквидные товары. С такой позиции, термин айдол стоит рассматривать не как определенного человека, а как конкретную профессию, программу, товар с присущими характеристиками.

Кобыльник Ю.

ХТЭК КНТЭУ

ВЛИЯНИЕ РЕКЛАМЫ НА ДЕТЕЙ

Реклама сегодня проникает во все сферы жизнедеятельности человека. Ее основная задача – побудить человека приобрести тот или иной продукт/услугу. Идентичность зрителя-реципиента формирует в большей степени телевизионный поток. Однако даже отказавшись от просмотра телевиденья, невозможно избежать рекламных роликов, которые преследуют буквально на каждом шагу в интернет пространстве.

Большинство исследователей отмечают, что реклама в средствах массовой информации имеет пагубное влияние на человека, в частности на психическое развитие детей. Рекламные сообщения, направленные на детскую аудиторию содержат множество повторов, чтобы ребенок мог запомнить товар и уже потом выделить его среди других.

Реклама привлекает ярким визуальным изображением и аудиальным сопровождением, динамичностью. Увидев рекламу, ребенок начинает анализировать, пытается воплощать модели поведения, которые он видит в коротких роликах, в своей жизни. При этом, обладая значительной силой внушения, рекламная информация воспринимается как нечто истинное. В отличие от взрослых, ребенку достаточно трудно разграничить реальный и виртуальный мир, поэтому рекламные герои, их модели поведения становятся

образцами. Из-за активного потребления телерекламы ребенок теряется в собственных представлениях об окружающем мире.

Возраст, на который рассчитана реклама, постоянно снижается. В процессе социализации ребенок приобретает совокупность ролей, привычек, предпочтений, представлений, многие из которых, к сожалению, скорее продиктованы рекламой.

Таким образом, реклама играет деструктивную роль в процессе социализации личности детей, поскольку позволяет сформироваться ложным ценностям.

Коваленко А.

ХТЭК КНТЭУ

ТУРИЗМ КАК СОЦИАЛЬНОЕ ЯВЛЕНИЕ

Туризм – специфический вид взаимодействия людей между собой, человека с материальной и нематериальной культурой, природой. Сфера туризма играет все более значительную роль в жизни современного социума, поскольку туризм – деятельность людей в рамках развитого цивилизованного человеческого общества, а выезды с туристскими целями являются отражением огромной временной миграции людей, как в пределах своих стран, так и за рубежом. Путешествуя, человек получает физическое, психическое и духовное удовлетворение. Увеличение потока туристов объясняется увеличением продолжительности свободного времени населения, повышением уровня жизни. Следует отметить, что с момента введения в Украине безвизового режима со странами ЕС количество туристов существенно возросло. Кроме того, повышение уровня образования, культуры, эстетических потребностей населения также можно отнести к социальным факторам развития туризма.

Туризм как локальная социальная практика долгое время использовалась лишь ограниченной социальной общностью, однако сегодня затрагивает все аспекты общественной жизни, оказывая влияние на многие социальные сферы.

В XXI веке под влиянием экономических и социальных факторов происходит изменение общественного сознания: человек более ориентирован на познание действительности, получение впечатлений, наслаждение жизнью, чем на потребление материальных благ. Вследствие этого изменяется роль и место туризма в структуре потребностей общества. На смену пассивного отдыха по принципу «трех S» (Sea – Sun – Sand, т.е. море – солнце – пляж) приходит отдых по формуле «три L» (Lore – Landscape – Leisure, т.е. национальные традиции – пейзаж – досуг). Все больше и больше туристов путешествуют с познавательной целью, желают познакомиться с уникальными традициями, обычаями, кухней других регионов и стран.

Таким образом, туризм укрепляет взаимопонимание и толерантность, расширяя обмен между представителями разных культур и социальных систем.

Косиченко Д.

ХДАДМ

УКРАЇНСЬКА ВИШИВАНКА ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

На сьогодні вишиванка є символом українського традиційного одягу, яким ми пишаємось і без якого не уявляємо свою культуру, однак кожного дійсно цікавить, які особливості вона має і яке послання у собі несе. Чи це тільки прикраса, або традиція з глибоким змістом?

Вишиванка має достатньо багато засобів застосування. В першу чергу, звичайно, вишиванку застосовують як декорацію одягу. Орнамент кольоровими нитками не тільки робить одяг унікальним та креативним у оформленні, а ще й являє собою додаткове зміцнення тканини.

Також вишиванка зустрічається не тільки у елементах одягу, а й у побутових речах, наприклад рушники та хустинки.

Хоча зараз для побуту не застосовують прикрашені рушники, раніше саме на таких рушниках та хустинках дівчини вчилися й вдосконалювали навички

вишивки, щоб у майбутньому вишити той самий сакральний рушник, який й сьогодні грає велику роль в українських традиціях одруження.

В першу чергу, кожен вишитий символ має свій зміст. Зазначимо декілька з них. **Коло** – найбільш давній елемент вишивки, що символізує сонце і безпосередньо походить від язичницької релігії. **Квадрат** – символізує гармонію та порядок. Зустрічається у орнаментах багатьох культур. **Світове дерево** – символ, який трактує ще стародавнє язичницьке усвідомлення світу, який поділявся на підземне царство, земний світ й небесне царство. Зустрічається також у більш складному образі, в якому мотивом дерева стає жінка з піднятими догори руками – берегиня. **Ромб** – символ плодючості, який складається з двох трикутників, та являє собою чоловіче та жіноче начало. **Трикутники** – символ світу та антисвіту. **Шеврони** – маленькі трикутнички: вершинами вниз – жіноча сутність, або матеріальна, вершинами вгору – чоловіча сутність. **Спіраль** – символ води, початок життя. (Зразок спіралі у стародавніх культурах – «трипільська спіраль»). **Сварга** – відомий під назвою свастика. Хрест у русі. Символ сонячного культу у якій вірили усі древні народи. **Повна рожа** – рожа, або восьмикутна зірка, або зірка алатир. Символізує початок світу й Божого роду. **Кривий танець** – безкінечник, або меандр – символ гармонії та вічного буття.

Кожна вишивка несе в собі не тільки декоративний характер, а й традиції, уявлення світу, інформацію роду та побажання на майбутнє.

Різні традиції вишивки у різних регіонах.

Харківська вишивка – переважно червоно-чорні кольори на чоловічих сорочках та різнокольорові квадрати на жіночих сорочках. Особливість харківської вишивки у застосуванні грубої нитки для створення рельєфності. Головні мотиви – дерево життя, меандровий орнамент – символ підземної води, або квітками донизу – символ підземного світу.

Як і інші східні вишивки головний мотив луганської вишивки – рослинний. Особливості – різна фактура ниток та поліхромні візерунки.

Техніка дніпровської вишивки низзю та ажурними мережками.

У донецькій вишивці – тепла гама кольорів, більша кількість червоного ніж чорного, зустрічається зображення птахів.

Запорізька вишивка – це чоловіча сорочка з широкими рукавами. Тут використовуються усі геометричні форми та їх поєднання (кола і ромби)

Унікальна полтавська техніка вишиванки – білим по білому, пастельна кольорова гамма. Поєднання морозних візерунків з рослинами. Іноді білий розбавлений попелисто-кольоровим. Особливості – багатий та складний орнамент у поєднанні з ніжними кольорами.

Окрім вишиванки у білих тонах у сумській вишивці характерні також кольорові візерунки дрібним хрестиком та на півхрестиком. Зустрічаються зооморфні мотиви – переважно птахи.

Херсонська вишивка відрізняється більш поширеними зооморфними мотивами (зображення оленя, зозулі, півня, коня). Та вона також не відходить від рослинного орнаменту.

У миколаївських вишиванках простежуються сильні стилізовані рослинні мотиви. Лінії як розмежувальний елемент композиції. Символ землі, або межі між добром і злом.

Черкаська вишиванка – відмінна витонченістю елементів. Особливо вишиванка села Суботів Черкаської області знайома золотистими відтінками.

На Київщині дуже гарно простежується поєднання геометрії та рослинного мотиву. Застосування червоно, чорного, жовтого та синього кольорів.

Цікава поєднанням червоно та білого у чернігівській вишивці. Дрібні стібки, які нагадують бісерні вишивки. Застосування шевронів.

На одеську вишиванку мала вплив східно-подільська, румунська та молдовська техніки декору. Чорні геометричні мотиви. Композиція складається з двох трьох рядів. Зустрічається коло у орнаменті.

Техніки житомирської вишивки – дрібний хрестик та занизування. Поєднання синього з червоним та чорним кольорами. Геометричні фігури.

Хрести, ромби, зигзаги та розетки. Популярні на Житомирщині квітково-рослинні орнаменти, барвінок і березка, виноград, яблука.

Вінницька вишивка на різноманітні техніки вишивки. Низь, хрестик, вишивка штапівкою. Зерновий вирід, вирізування. Найбільш популярна техніка – це техніка низзю, або низинкою. Темно-вишнева та червоно-чорна гамма, до домінував чорний. Поєднання череди двох кольорів у квадратах, також жовтий колір у поєднанні з чорним.

Унікальна своєю ритмікою повторення різних геометричних фігур – волинська вишивка. Зірок, ромбів та ламаних ліній. З усіх кольорів переважав червоний. Також вишивали синім і чорним. Особливістю було розміщення вузької смужки вишивки на згині рукава при манжеті.

Особливість львівської вишиванки – білий простір між елементами малюнка, який утворює вигляд прозорості і легкості. Вишивка виконана переважно хрестиком. Нагадує тонке мереживо. Кольори чорний, червоний, жовтий, зелений та синій.

Яворівська вишивка відрізняється унікальною технікою. Елементи складаються з сосонок, кривульок, клинців, тощо. Вишитих різнобарвними нитками.

Закарпатська вишивка має насичену гамму та композицію. На Закарпатті у кожному селі була своя улюблена гама. Від чорно – фіолетового та вишневого до зелено – голубого. Орнамент був абсолютно геометричним. Ромби, квадрати, зигзаги. До них рослинний орнамент прийшов лише у XX ст.

Висновки: 1. Вишиванка – це не тільки декоративний елемент в українській культурі, а ще й важлива складова духовності нашого народу, через яку йде сакральність традицій та особливе естетичне уявлення; 2. Кожен край має свою, особливу техніку та унікальні елементи й поєднання орнаментів у вишивці, що робить її неповторною, однак і з характерними рослинними ознаками, які поєднують традиційність із унікальністю. 3. Вишиванка несе в собі велику історично-культурну цінність, так, як походить від стародавніх

народів і залишається однією зі стійких традицій, які ми, українці, старанно зберігаємо та передаємо з покоління в покоління.

Костенко Г.

ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ІМПЕРСЬКІ СТРАТЕГІЇ ТА МЕТОДИ ПЕРЕТРАВЛЕННЯ КОЛОНІЗОВАНОЇ КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ВІДНОСИН)

Питомою ознакою самосвідомості колонізованого народу можна назвати дефіцит усвідомлення себе повнокровною нацією, вдатною до створення вартісних зразків культури і мистецтва, це та ознака національного характеру, яку прийнято називати меншовартістю. Франц Фанон, відомий дослідник колонізаторських практик імперської спільноти та спричинених нею розумових, фізичних і психічних розладів у підлеглого народу, каже що хибі самоідентичності в такому випадку виходять за особистісні межі і стосуються народу в цілому: «Адже колоніалізм не просто позбавив колонізованих особистості – він знеособив їх і на колективному рівні та на рівні суспільного ладу». Дослідники постколоніального стану описують наслідки колонізації саме як системні, такі, що впливають і спотворюють буття народу в цілому – в політичному, соціальному, і зокрема культурному полі. Загалом, можна виділити три основні методи опрацювання метрополією колоніальних культурних продуктів.

До першого, найпоширенішого, можна віднести методику, яку видається доречним назвати редукційною. Це коли повнокровне, яскраве культурне явище, феномен, постать, або навіть вся культура поневоленого народу підлягає довільної, спекулятивно вмотивованої редукції, зводиться у ментально-інформаційному полі імперії до певних обмежених, гіпертрофованих та карикатурізованих ознак. Це відома нам манера зображення індіанців у ранніх (до навали толерантності) американських вестернах як кровожерних дикунів,

коли весь величний шар унікальної культури Мезоамерики зредуковувався до фігури злобного індіанця Джо з відомих дитячих творів Марка Твена. Це фігура тубільця з колонізованих Британією островів, яка щонайбільше могла виглядати симпатичним недоумком, як П'ятниця біля відомого персонажу Даніеля Дефо. Це, звичайно, відношення до феноменів української культури з боку Російської імперії, зокрема ставлення до Гетьманщини як до місця проживання дивних, емоційно невірноважених легко озброєних істот чоловічої статі, які в будь-яких обставинах співають тужливих пісень, скрізь ходять в шароварах і харчуються виключно салом – без згадування першої в світі Конституції, посольських представництв у найбільших європейських державах та військових перемог на просторі від Атлантики до Босфору.

Друга методика, досить поширена зокрема у тоталітарних імперіях, це фізичне знищення. Коли з якихось причин культурне надбання поневоленого народу не може бути сприйнято, зхарчовано та перетравлено імперією на її користь, репресивний апарат може вибрати як модель поведінки саме такий варіант. Попри наочну простоту і надзвичайну результативність, метод цей не найкращий, бо приносить значні репутаційні виїмки, які іноді переважають користь імперії від застосування методу. Як приклад можна згадати знищення культурних пам'яток і релігійного живопису у Тибеті китайськими колонізаторами, що спричинило зростання антикитайських настроїв у європейському істеблішменті. Натомість, практично стовідсоткове знищення творчого доробку української інтелігенції періоду Розстріляного Відродження – фресок і барельєфів бойчукістів, кіновистав Леся Курбаса, повістей та віршів М. Хвильового, М. Семенка, М. Зерова та багатьох інших, пройшло практично непоміченим для світової спільноти, бо відбувалося за надійною інформаційною залізною завісою, яка убезпечувала безкарність подібних дій імперії щодо колонізованої культури.

Третій метод засвоєння імперією культури колонії є надзвичайно цікавим наразі, бо користується технологіями саме інформаційного суспільства, хоча і починав задовго до ери постіндустріального. Цей метод можна назвати

методом перейменування, коли культурний продукт, який має джерело, походження, питомий ґрунт для розвитку і виникнення в іншій культурі, на підставі сторонніх його сутності, часто випадкових та/або формальних ознак переназивається як належний до іншої, а саме імперської культури. Прикладів дуже багато – тут і польський українець К. Малевич, який вперто іменується російським авангардистом, тут і гетьманський музикант Д. Бортнянський, якого об'являють на світовій сцені російським композитором, і низка етнічних євреїв, яких попри їх власну національну ідентифікацію було записано у «руськіє». Одним із найсвіжіших і найзухваліших можна назвати проект спільного російсько-українського святкування 200-річного ювілею Т.Г. Шевченка, в якому його, за відгуками дослідників-очевидців, пропонувалося чествовати видатним російським художником-графіком, якого викупили з неволі відомі діячі російської культури та вивчили на професійного художника у Санкт-Петербурзькій Художній академії. Та доля склалася інакше, і у березні 2014 р. про шевченківське перейменування як російського художника вже ніхто не згадував.

Одним з проявів цієї останньої стратегії перейменування, засвоєння імперською культурою колоніального простору, і є випадок з виданням у Російській Федерації роману Сергія Жадана видавництвом Амфора у 2005 р., в перекладі на російську, без зазначення, що це саме переклад – це був перший великий роман поета, можливо, видавці були певні, що його як прозаїка все одно ніхто не знає, і продати його як російського письменника буде легко і вигідно. Зрештою, ми не можемо знати мотивів до кінця – але навіть без окремих конспірологічних інтенцій, подібне ставлення до іншої літератури і її представників багато каже про звичну імперську парадигму мислення російських культуртрегерів.

Культурницька окупація та колонізація культурного поля колонізованого народу є найменш усвідомленим наслідком імперської політики, а відтак, найбільш небезпечним – бо дискурсивна влада має не меншу ефективність, ніж збройна агресія чи репресивна система управління колонізованими землями,

саме завдяки своїй неочевидності в побутовому житті. Типовим в цьому плані є зразок імперської риторики: «Искоренить развратное (украинцев) мнение, по коему поставляют себя народом от здешнего (великорусского) совсем отличным... Сии провинции, также и Смоленскую, надлежит легчайшим способом привести к тому, чтобы они обрусели и перестали глядеть, как волки в лесу», – писала Катерина II своєму чиновнику з приводу економічного стану колонізованого народу. Відтак, можемо побачити, що стратегії упокорення та утримання народів в стані колоніальності не змінюються століттями – саме тому важливо усвідомлювати їх і зараз.

Кофель М.

ХТЭК КНТЭУ

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА ФОРМИРОВАНИЕ МИРОВОЗЗРЕНИЯ ЛИЧНОСТИ

Современный человек настолько привязан к различным техническим устройствам, что при их отсутствии чувствует себя в какой-то степени неполноценным. Безусловно, сегодня это уже зависимость, которая может оказать влияние на психологическое и физическое здоровье молодых людей. В процессе социализации молодежи значительную роль играют СМИ, куда ежедневно попадает большой поток разнообразной (позитивной и негативной) информации. Зачастую очень тяжело определить истинность увиденного, услышанного или прочитанного. Вследствие у молодежи могут сформироваться в сознании ложные ценности.

Социальные сети позволяют многим людям из разных уголков мира общаться, получать неоценимый жизненный опыт, способствующий формированию межличностных отношений. Однако важно помнить, что реальное и виртуальное общение отличаются. Социальные сети постепенно заменили человеку живое общение с друзьями, семьей, занятие любимыми увлечениями и просто все свободное время, которое могло быть использовано

на что-то более полезное. Значительно упростилось общение: смайлики заменили эмоции и чувства, слова сокращаются и теряют свою красочность. Также большим минусом является то, что существуют сотни групп и страниц в социальных сетях, которые предлагают отчаявшимся в жизни людям подробные инструкции по способам самоубийства.

Таким образом, социальные сети негативно воздействуют на молодёжь, которая зачастую не мыслит сама, а поддается влиянию других людей. Поэтому очень важно уметь формировать свое собственное мнение по тому или иному вопросу, различать истинную и ложную информацию, а также разграничивать реальный и виртуальный мир.

Куцына О.

ХДАДМ

НАШ СОВРЕМЕННОК – ВИКТОР ЧАУС

Творчество Чауса Виктора Николаевича, известного харьковского художника, профессора кафедры живописи, заслуженного деятеля искусств Украины, не нуждается в особом представлении. Рассматривая полотна мастера, можно заметить, что ему интересны все жанры, поэтому он пишет много портретов, пейзажей, натюрмортов. Наиболее полно талант художника раскрывается именно в жанровых сценах, большинство которых посвящено украинским народным традициям. Чаус В. Н. родился в 1940 году в селе Ямполь Краснолиманского района Донецкой области. Учился в крымском художественном училище, а затем в Харьковском художественно-промышленном институте.

Обращаясь к народной тематике, этот талантливый, яркий художник создает определенные архетипы рязанских девушек в наследии Архипова («Темный танец» 1912 г.) и блестящих импрессионистичных шедеврах А.Мурашка, которые написаны в Украине. И эти параллели с признанными «ассами» русской и украинской живописи возникают не случайно – у Чауса

есть та же способность «чувствовать» и создавать новые палитры изысканных цветов. Он так же тщательно выписывает эффект света солнечных лучей, которые привлекают внимание зрителя к натуре, а потом как будто «тают» в атмосфере.

Художник темпераментно и сочно накладывает густую, почти неразбавленную, краску на полотно, вдохновлено создает мозаику из белых, розовых, желтых, красных цветовых пятен, подчеркивая впечатление активного жизненного движения вокруг главного персонажа. Наиболее ярким и специфическим примером техники, свойственной Чаусу Виктору Николаевичу, можно назвать его работы: «Червона рута», «Праздник в селе», «Ярмарок».

Именно жанровые картины привлекают внимание специалистов и коллекционеров в первую очередь. Вспоминая работы, посвященные национальной тематике, необходимо назвать картину «Червоне намысто», где красивая молодая женщина в ярком праздничном украинском костюме сидит возле самовара – в этом произведении, как и во многих других, художник объединил жанры портрета и натюрморта, которые дополняют друг друга.

Чаус В.Н. имел возможность много путешествовать. Он побывал в Англии, Японии, Америке, Крыму и даже Арктике. На память об этих событиях осталось много прекрасных полотен. Его можно было увидеть на традиционных отечественных выставках и на международных экспозициях в Токио (Япония), в г. Лиль (Франция), Чикаго, Берлине и т. д.

Одновременно с преподаванием в институте, Виктор Николаевич продолжал плодотворно работать в отрасли авторской живописи, создавая прекрасные полотна, многие из которых сохраняются в частных коллекциях Украины, Японии, Израиля, Польши, Германии, США. Кроме того, шедевры маэстро хранятся и в отечественных музеях.

Хочется завершить этот короткий очерк словами В. Понамаревой: «В полотнах Виктора Чауса соединились ценные черты художника гражданина, который любит свою Родину и живописца, тонко чувствующего красоту земли. Он не созерцает мир, а активно живет в нем. Потому любой обыденный мотив

он превращает в образ, где краски звучат на полную силу, а подвижный мазок передает динамику восприятия жизни».

Лабиад Мохамед Яссин

ХГУПТ

ДАУНШИФТИНГ КАК ЯВЛЕНИЕ КУЛЬТУРЫ

Термин «дауншифтинг» был впервые использован в печати журналисткой Сарой Бен Бреатной в декабре 1991 года в статье «Жизнь на пониженной передаче: дауншифтинг и новый взгляд на успех в 90-е». Слово *downshifting* означает переключение автомобиля на пониженную передачу. Относительно человека это означает намеренное понижение социального статуса. По сути дела, дауншифтер – это человек, сознательно принявший решение уничтожить шаблон, отказавшись от карьеры и материальных ценностей, которые принято иметь в социуме. Приняв это решение, человек неизбежно проходит через переоценку ценностей. Во главу угла ставится собственное «Я», его истинные потребности, не зараженные социальными вставками.

Потребность в следовании путём дауншифтера, в основном, касается стран с развитой мегаполисной структурой, там, где связь между человеком и природой разорвана почти полностью. Ненатуральные продукты, загрязненный воздух, напичканная ядохимикатами вода и прочие прелести цивилизованной жизни рожают у людей протест сначала на уровне тела, а потом – на уровне ума.

Дауншифтинг стал популярен уже во второй половине XX века. Это была манифестация возвращения домой, к себе, к своим корням. Таким образом, дауншифтинг возникает на грани понимания человеком ценности своей собственной, индивидуальной, неповторимой жизни.

В Украине же, если смотреть на нее глазами Запада, все люди кажутся дауншифтерами по факту своего существования. Однако для того, чтобы стать дауншифтером, нужно обладать определенным социальным статусом, т.е.

обязательно должна присутствовать ситуация выбора. Человек должен отделиться от социума *по доброй воле*. Вероятно, одной из причин такого отделения может стать мечта об автономности – материальной, социальной, моральной – от государства, от общества, в котором все оценивается как плохое, испорченное, загрязненное, невкусное, неинтересное, надоевшее.

Больше всего дауншифтингом заражены Америка и Австралия. В Европе это явление в большей степени воспринимается как экзотическое.

Mazurkevich V.

NTU "KhPI"

THE ROLE OF LANGUAGE IN UKRAINIAN CULTURE

Love our Ukraine, as the sun love her
As the wind, the grass, the waters
Love her in the moments of joy and bliss
As well as in the moments of sorrow.

V. Sosura

Each culture has its own specific features. The feature that highlights our culture from others is most of all our language. But, no matter how sorry to admit, so does not consider the considerable part of population in our country.

Why it so happened that the vast part of Ukrainians do not even consider it necessary to know, nor to speak, in their native language? In this regard, the experience of the British should be admired. They raise their language higher than others, and in the author's opinion, not in the context of being savor, they are laid by the upbringing.

The author stresses that this is a serious problem that Ukrainians do not recognize themselves as Ukrainians, and want to speak other languages, live in other countries. Therefore, we, the Ukrainians, probably can not lift our country.

Unless one does not usually take into account all the political factors, the social desire of a person to "be like everyone else", or even the excuse that "we live in a free

country where everyone can speak as he wants." Why do not Ukrainians have this love for their native, think that their best. Why do some people bring up with the thought that it is necessary to "learn a stranger and not to shy away from his own", while others are always better for someone else. Such a mentality, it seems to me, kills all the principles of love for their language, their culture, their country

The Ukrainian language is unique. It is among the three most beautiful languages in the world and is one of the richest, most developed and most entertaining languages of the peoples of the world. This is the pride of every Ukrainian. This is our past and our future. Therefore, considering that this problem is one of the most important today in the question of Ukrainian culture, I want to urge Ukrainians to love themselves as Ukrainians, then for sure we will be proud as I am proud of the British.

Finally, there is a need to clarify, in order to eliminate possible misunderstandings, that everyone and everywhere should not be forced to speak only in Ukrainian. But it is important that the choice of language is conscious and proceeds from the internal needs of human, and not due to external pressure.

Малоросиянцев В.

НТУ «ХПИ»

ТОТАЛИТАРИЗМ И ЕГО ПОСЛЕДСТВИЯ (НА ПРИМЕРЕ УКРАИНСКОЙ КУЛЬТУРЫ)

В современных условиях мы наблюдаем, что по-прежнему актуальной для украинского общества остается проблема борьбы с последствиями тоталитарного режима. Суть украинской ситуации в том, что тоталитаризм не исчез бесследно, он может поднять голову и взять реванш. Годы независимости продемонстрировали: непреодоленное тоталитарное прошлое деформирует настоящее, приближая нас к своим искаженным стандартам.

Тоталитарный режим способен на многое. Например, мораль – это принятые в обществе представления о хорошем и плохом, о добре и зле, о

совокупности норм поведения. Моральные нормы формирует само общество, они существуют сначала в усном виде, постепенно приобретают вид законов, традиций, учений. Тоталитаризм же внедряет в общество искусственно созданные моральные нормы и навязывает их достаточно агрессивно. Для украинского сообщества самым близким примером тоталитаризма, на мой взгляд, является версия тоталитарного режима – сталинизм. В рамках тоталитаризма в СССР осуществили на практике многие сомнительные идеи: централизация рынка, национализация собственности, отрицание религии, массовые репрессии, свобода личности всевозможно ограничивалась, свобода слова отрицалась. Таким образом, тоталитаризм способен проникать во все сферы общества и диктовать свои ценности. Тоталитаризм как режим овладевает всеми сторонами жизни общества, уничтожая при этом исторически сложившиеся нормы, традиции и представления целых народов.

Волна репрессий охватила украинское общество после того, как в январе 1933 г. Сталин назначил личным представителем в Украине П. Постышева, которому было поручено завершить коллективизацию, провести чистку в компартии и покончить со всякими проявлениями украинизации. В результате тысячи умерших представителей новой украинской интеллигенции в лагерях. Несколько сотен украинских кобзарей, которые собрались на свой съезд, арестовали и расстреляли. Объявлялись шпионами и арестовывали украинских философов, художников, редакторов. Некоторые культурные деятели, не желая отречься от своих взглядов, накладывали на себя руки. В Советской Украине в 1930-х годах было ликвидировано почти 80% творческой интеллигенции, эти события и факты дают основания обозначить данный период термином – «расстрелянное возрождение».

Последствия всего происходящего в первой половине XX века на территории Украины существенно отразились на дальнейшем развитии украинской культуры. Массовые репрессии не только привели к физическому истреблению наиболее активной и интеллектуальной части нации, но и изувечили судьбы многих людей, связанных родственными узами с

репрессированными. По размаху уничтожения населения собственной страны коммунистический террор не знает себе равных в мировой истории. Также репрессии существенно повлияли на развитие науки, невероятное количество ученых, предпринимателей, интеллигенции вынуждены были покинуть родную землю, и способствовали развитию культур других стран.

Мартышко А.

ХТЭК КНТЭУ

СЕЛФИ КАК ЯВЛЕНИЕ МОЛОДЕЖНОЙ КУЛЬТУРЫ

Ежегодно в социальных сетях появляется около одного миллиона селфи. В связи с популярностью этого явления возникло много неоднозначных мнений по данному вопросу.

В.А. Лабунская утверждает, что благодаря селфи внешний облик человека становится способом визуальной коммуникации и самопрезентации, это способ рассказать о себе, урегулировать взаимодействие с другими людьми.

По сути это автопортрет, однако субъект не просто делает снимок себя, а он производит некий образ, который в дальнейшем представляет, как правило, широкой аудитории в социальных сетях. Таким образом автопортрет становится актом самопознания, в котором субъект может увидеть себя со стороны, оценив достоинства и недостатки, соответствие/ несоответствие нормативным образцам красоты, успешности в своем социокультурном пространстве.

Феномен селфи скорее говорит о деперсонализации, нежели об индивидуальности, поскольку все выглядят практически одинаково (мимика, похожие черты лица) в момент осуществления снимка.

Для субъекта сегодня жизненно необходимо создать привлекательный для других виртуальный образ, который бы соответствовал общепринятым стандартам, переориентировать свое жизненное пространство на эстетически привлекательное, подобрать удачный свет, кадр и т.д. Можно заметить, что

Instagram-аккаунт многих людей сегодня состоит фактически из 75-90% селфи, при чем большинство из этих снимков может и вовсе ничем не отличаться.

Таким образом, с одной стороны, делая селфи, человек работает как художник, подбирая образы, делает свой автопортрет, а с другой стороны, чрезмерное увлечение и навязчивое стремление к увеличению количества селфи-снимков в день является девиацией и требует медицинского вмешательства.

Пелешок О.О.

ТНПУ ім. В. Гнатюка

КРАЄЗНАВЧА ІНФОРМАЦІЯ У ПРЕСІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Сучасна культурологічна наука і сфера краєзнавства, як її пріоритетний сегмент, вступили в нову історичну фазу – функціонування в умовах глобалізації інформаційного співтовариства, суспільства, в якому використання інформаційно-комунікативних технологій є не тільки актуальною, але життєво важливою парадигмою. Одним із наріжних питань сучасного журналістикознавства є співвідношення журналістики та духовної культури нашої країни, що може бути витлумачене поліваріантно. Саме тому найбільш змістовно насиченою за сучасних умов видається проблема краєзнавчо-духовної наповненості преси, адже часто в якості найбільш релевантного підходу до подання такої інформації є її занурення в потік культурних подій. Це стає переосмисленням минулого, його історизацією і модернізацією сучасної духовної культури України на сторінках ЗМІ.

Цілісність суспільства забезпечується не тільки відтворенням нових поколінь, а й нерозривним зв'язком між ними, освоєнням культурно-історичних досягнень свого народу. Культура як світ нашого існування пронизана пам'яттю, що органічно вплетена в тканину сучасності. Будь-яка соціокультурна трансформація (а саме таку ми переживаємо зараз) пов'язана зі

зверненням до минулого. Кожне таке звертання збагачувало сучасність, по-своєму розуміло її, формуючи необхідне підґрунтя для руху вперед.

Сьогодні краєзнавство ми розглядаємо як галузь людської діяльності, яка спрямована на всебічне вивчення краю та сукупність знань про край: його географію, історію, економіку та інші сфери життєдіяльності. Натомість поняття «культура» розглядається насамперед як духовний зміст історичного розвитку людства у різноманітних проявах. У ній відтворюється історія людства в її потенційності і вільному розкритті людських сутнісних сил. Феномен культури охоплює всі сфери суспільного життя, присутній у всіх його проявах. Інформаційно-духовне відображення культури у ЗМІ сьогодні демонструє особливий аспект людини як соціального суб'єкта: її взаємодію з навколишнім світом, вплив на неї інформації різного рівня і змісту. Подібна дія передбачає вироблення читачами системи відповідних реакцій, які, накопичуючись, формують духовну поведінку особистості, систему цінностей, інтересів, потреб. В кінцевому підсумку, обумовлюється певний стиль життя і рівень духовно-культурної адаптації особистості, її професіоналізації, економічних і соціальних можливостей

На наш погляд, краєзнавча інформаційна культура у сучасній пресі виступає інструментом, спрямованим на забезпечення адаптації до умов духовного та культурного середовища людини, на побудову стійких відносин всіх елементів соціуму і навколишнього інформаційного середовища. Формування стійких ціннісних критеріїв особистості, вибір її оптимальної життєдіяльності в сучасному інформаційному суспільстві жорстко пов'язані з цілісністю світорозуміння індивіда, зокрема, з багатоаспектною взаємодією з духовними культурними цінностями. Висвітлення образів і явищ духовних культурних цінностей через сучасні ЗМІ здатні стати не тільки предметом естетичного задоволення, але і «знаряддями орієнтації» людини в безмежному світі сучасної дійсності, а також інструментом для її духовного становлення.

Краєзнавчий дискурс у пресі є специфічною функціонально-комунікативною категорією, за допомогою якої реалізується інтенція адресанта

в плані поліпшення ефективності духовно-культурної та історичної комунікації. Газетний дискурс дає широкий матеріал для розв'язання численних проблем мовної комунікації, комунікативної діяльності. Цей тип дискурсу, тематично маркований духовно-краєзнавчими термінами, виконує функцію формування культурної історичної свідомості, впливу на неї через добір краєзнавчої інформації.

Загалом можна говорити про актуалізацією порушеної нами проблеми, з одного боку, в парадигмальному просторі духовної культури України та журналістики, з іншого боку, – в парадигмі конструювання журналістами образу духоного минулого з позицій сучасності. Медійник при цьому виступає безпосереднім модератором культурно-духовної пам'яті та суспільної дійсності, ланкою між минулим, сучасним і майбутнім.

Отже, краєзнавча інформація у пресі в нашому розумінні – це спосіб фіксації інформаційної взаємозумовленості духовно-краєзнавчих аспектів культурного життя конкретної адміністративно-територіальної одиниці (регіону) з культурними тенденціями нашої країни. Подальші дослідження у цьому напрямку, дозволять науковцям простежити культурну відмінність власного середовища, і одночасно простежити специфіку окремих територій як замкнутих регіонів або просторів духовної культури України.

Мархфор Анас

ХГУПТ

КЛИМАТ И РЕЛИГИОЗНЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ НАРОДОВ

В настоящее время многие специалисты заинтересовались вопросом о связи религиозных представлений разных народов и климатических условий, в которых эти народы живут. Этот вопрос напрямую связан с давним предположением о том, не являются ли религиозные верования полезной адаптацией, помогающей приспособливаться к внешней среде, или же они являются побочным продуктом эволюции, не несущим адаптивного смысла.

Работники университета Северной Каролины, занимающиеся изучением вопросов религиоведения, начали анализировать сведения из базы данных, в которой имеется информация о 580-и религиозных обществах, расположенных в разных частях земного шара.

На первом этапе исследований ученые разделили все общества на две группы: первая включала тех, кто верит в богов-демиургов, сотворивших мир, а также богов-управителей, которые следят за установленным порядком, за соблюдением моральных законов; вторая объединяла тех, кто в богов не верит. Авторы проекта при этом брали во внимание условия среды, в том числе среднегодовую температуру, уровень осадков, наличие природных катаклизмов и их частоту, характер ландшафта, а также экономические показатели – продуктивность сельского хозяйства, развитие индустрии, наличие полезных ископаемых и т.д.

Таким образом, религиозные представления увязывались с относительным уровнем благополучия или неблагополучия жизни в данном регионе. В результате проведенных исследований выяснилось, что чем суровее климат, тем сильнее привязка к вере во всеблагих богов, тем значимее религиозные запреты, тем больше страх перед гневом сущностей, управляющих миром, тем меньше вероятность договора с богами. Чем мягче климатические условия, тем реже люди уповают на божественную помощь, практически не связывая с моралью представления о божественном.

По мнению ученых, это открытие доказывает, что религия может играть важную роль в мотивировке выживания людей в сложных, суровых, порой даже непереносимых условиях. В случае форс-мажорных обстоятельств (война, засуха, наводнение, цунами, пожары, голод, неурожай) вера в добрых богов помогает сохранить порядок в стране.

Таким образом, исследователи приходят к выводу, что связь между климатическими условиями и религиозными представлениями существует, причём первичны в данной связке именно природные факторы, т.е. климатические условия.

КРИПТОГРАФИЯ В АРАБСКИХ СТРАНАХ

История человечества знает много случаев, когда возникала необходимость в сокрытии передаваемой информации. Это сокрытие могло быть на уровне отдельных людей (например, при ведении бизнеса), на уровне отдельных групп (например, при передаче религиозной информации), на уровне государств (например, при сообщении об объявлении войны).

Принято считать, что первому образцу криптографического письма около 4000 лет. Самые древние криптограммы были найдены на территории Древнего Египта. Но, как нам представляется, криптография намного древнее, и использование шифрованного письма применялось и до египтян.

Криптографические записи обнаружены также в иудейских священных книгах. Самым распространенным методом шифрования в них является так называемый «атбаш». Этот сравнительно простой метод состоит в том, что первую букву алфавита заменяли последней, вторую букву – предпоследней и т.д.

Одним из самых известных древних шифров является так называемая «скитала»; изобретателями этого метода были древние греки. Этот шифр мог быть достигнут таким образом: на длинный стержень наматывалась пергаментная лента, на которую наносился текст вдоль всей оси стержня. Естественно, после разматывания текст невозможно было прочитать. Для расшифровки сообщения получатель должен был обладать таким же стержнем. Собственно этот стержень и назывался скиталой. Широко известен также знаменитый диск Энея, на котором были выбиты отверстия, соответствующие буквам алфавита. Шифровальщик протягивал нить через эти отверстия и, таким образом проявлялись нужные буквы. В случае перехвата диска и угрозы прочтения сообщения можно было быстро вытянуть нить, сделав послание недостижимым. Но мы хотим рассказать, прежде всего, об использовании

криптографії в арабському світі. Свого розквіту на арабських територіях це мистецтво досягло в VIII столітті н.е. Арабський філолог Халіль аль-Фарахиди першим привернув увагу до можливості використання стандартних фраз для дешифрування. Книга, в якій він описав свій метод, називається «Китаб аль-Муамма» («Книга таємного мови»). Арабський вчений ас-Сулі написав книгу практичної направленості, яка носила назву Адаб аль-Куттаб («Руководство для секретарів»). По суті справи, це один з перших спроб створення саме навчального посібника по шифруванню записів фінансово-господарського призначення. Дуже відомим в IX столітті був твір арабського вченого Абу Бакр Ахмеда ібн Алі Ібн Вахшія ан-Набаті, в якій дано описання декількох мало відомих шифрів з застосуванням різних алфавітів. Венчають ці дослідження енциклопедія Ібн ал-Хайма, що складається з 14 томів і що носить назву Субх ал-Ааша. Один з надійних розділів цього багатомовного твору містить описання семи шифрів заміни і перестановки, включає таблиці частотності використання букв в арабському алфавіті.

Слід додати, що саме арабська культура внесла в словник криптології такі поняття як «шифр» і «алгоритм». В наші дні криптографія активно використовується в різних сферах нашого життя. Наприклад, в транспорті для захисту квитків від підробок, в банківських операціях, а також для захисту електронної пошти від спаму. Тому принципи криптографічного листування представляють певний інтерес для сучасної науки.

Рибалко Марія

НТУ «ХП»

КУЛЬТУРНИЙ ДІЯЧ ВАСИЛЬ КАРАЗІН

Серед видатних українців гідне місце посідає Василь Назарович Каразін – вітчизняний вчений, винахідник, громадський діяч. Засновник першого у

східній Україні Харківського університету, ініціатор створення одного з перших у Європі Міністерства народної освіти, автор ліберальних проектів реформування державного устрою і народного господарства. Він здобув популярність і визнання не лише на Батьківщині, а й за її межами. Це великий просвітитель, вільнодумець, неабиякий вчений і взагалі людина, яка випередила свій час.

В. Н. Каразін народився 30 січня 1773 р. у селі Кручик на Харківщині в родині місцевого поміщика. Початкову освіту здобув удома, потім навчався в приватних пансіонах Кременчука та Харкова.

У січні 1791 р. у вісімнадцятирічному віці він прибув до Петербурга, де розпочав військову службу в лейб-гвардії Семенівського полку. Протягом декількох років він відвідував найкращий технічний вищий навчальний заклад – Гірничий корпус, де опановував математику та науки природничого циклу, оволодів латиною, німецькою та французькою мовами.

Незважаючи на життя у віддаленій глибинці, В. Н. Каразін жваво цікавився проблемами політичного та суспільного життя Російської імперії та за її межами. Він завжди виступав як активний громадський діяч. Домігся проведення реформи судових органів, зміни їхньої діяльності у дусі демократизації. Вчений досить оригінально підходив до вирішення питання про зв'язок народного добробуту, підприємництва й управління. При цьому В. Н. Каразін був великим лібералом і в своєму власному маєтку с. Кручик провів численні реформи.

Василь Назарович приділив багато своїх сил і уваги народній освіті. У 1801 р. він запропонував нову її систему: від церковних шкіл і повітових училищ – до університетів. Йому належала ідея створення Міністерства народної освіти, відпрацьована його структура та функції. В. Н. Каразін брав безпосередню участь у підготовці нових уставів навчальних закладів різних ступенів. Саме в цей період він брав участь у заснуванні університету в місті Харкові (1805). Відкриття університету поклало кінець «провінційній»

історії Харкова, перевівши місто з розряду малоросійської глушини у категорію «культурний та освітній центр», завдяки рішучим діям саме В. Н. Каразіна.

Він був ініціатором створення першого в Україні науково-технічного товариства – Філотехнічного, що так багато зробило для розвитку науки, техніки і промисловості в Україні.

Серед нововведень, запроваджених В. Н. Каразіним у Кручику, варто назвати також і організацію у 1805–1806 рр. школи для селянських дітей, яка стала першою народною школою на Слобожанщині. У цьому навчальному закладі діти кріпаків опановували читання, чистописання, арифметику та хоровий спів, вивчали Закон Божий.

У сфері науки Каразін виступав як багатогранний та великий вчений, новатор. Основну увагу у своїй науковій практиці він приділяв сільському господарству, вважаючи його економічною основою держави. Він вирощував та створював нові сорти хлібних культур, а також культуру рису, здійснював дослідження з удобрювання ґрунтів.

Значну увагу вчений приділяв органічній та неорганічній хімії. Досяг успіхів у виробництві концентратів та покращанні якості деяких продовольчих продуктів, зробив багато корисного у сфері консервування та зберігання плодів.

В. Н. Каразін є автором ряду важливих відкриттів у галузі техніки, хімії, агрономії, селекції та ін. Йому належать близько 60 наукових праць у журналах: «Вестник Европы», «Украинский Вестник», «Харьковские Губернские Ведомости» та інших. Багато цінних ідей та починань В. Н. Каразіна випереджали час і не втратили свого значення для сучасників.

Скіндер Н.

ХТЕК КНТЕУ

РОЛЬ ФІТНЕС-ГАДЖЕТІВ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ ХХІ СТ.

Життя сучасної людини міцно пов'язане з використанням інформаційних технологій. Як відомо на ринку послуг вже досить давно з'явилися пристрої, які

покликані турбуватися про здоров'я людини. Майже кожен другий сьогодні носить на руці фітнес-браслет чи розумний годинник – які фіксують данні, аналізують і надають відповідну інформацію у мобільному додатку на смартфоні.

З'явилося нове поняття «селф-трекінг». Оксфордський словник надає наступне пояснення: «self-tracking – the practice of systematically recording information about one's diet, health, or activities, typically by means of a smartphone, so as to discover behavioural patterns that may be adjusted to help improve one's physical or mental well-being». Тобто людина самотійно слідкує за своїм харчуванням, фізичною активністю за допомогою свого смартфона, внаслідок чого владу над тілом отримують технології. Не потрібно більше ні з ким радитись, адже є смартфон, який самотійно все підраховує. І якщо цифри не влаштовують суб'єкта, він звинувачує лише самого себе, адже, мабуть, він мало працював і не досяг тих еталонних показників, до яких прагнув. Ще М.Фуко наголошував на тому, що влада хитра, вона намагається потрапити всередину життя людини, координувати її дії. Наявність фітнес-гаджетів певним чином організовує повсякденний простір людини та дисциплінує її. Адже навіть менша кількість кроків, набраних за день, буде зафіксована та надалі порівняна з результатами інших людей – власників подібних фітнес-гаджетів. Якщо в традиційному варіанті роль наглядча виконує тренер чи інструктор, який слідкує за правильним та належним виконанням вправ підопічного, дотриманням режиму харчування та ін., то відтепер ці функції 24/7 може виконувати гаджет. Отже, фактично, кожен суб'єкт сьогодні відчуває на собі той погляд «наглядча», який є ще гіршим, ніж попередній. Проте, слід зазначити, що мобільні додатки, як правило, не враховують гендерні особливості та потреби людини.

М. Мосс стверджував, що в процесі свого розвитку індивід засвоює певний комплекс практик, які дозволяють йому ефективно поводитися з тілом. Тілесна активність соціально сконструйована і культурно специфічна.

Таким чином, у XXI ст. техніки тіла також змінюються: спосіб їх демонстрації та передачі, але відтепер нагляд та контроль за суб'єктом лише збільшується, оскільки завдяки розвитку інформаційних технологій людині ніхто і ніщо не потрібно, крім смартфона та фітнес-додатку у ньому, який буде безперервно збирати, аналізувати та надавати відповідний звіт.

Скубіна Н.С.

ХНУ ім. В.Н. Каразіна

УРБАНІСТИКА В ВІДЕОІГРАХ: РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ВЕЛИКОГО МІСТА В СЕРІЇ ІГОР THE ELDER SCROLLS

Для повноцінного вивчення феномену відеоігор як мистецтва та інструменту формування нового типу культури, необхідним є вивчення типового способу конструювання середовища довкола гравця. Дослідження методів побудови певного ігрового простору допомагають зрозуміти ігрову механіку, її вплив на дії та рішення гравця, розкриває способи візуальної та естетичної репрезентації певного факту дійсності в грі.

Тема урбаністики в відеоіграх майже не розроблена на теренах вітчизняної культурології та суміжних дисциплін, що ставить питання дослідження ігрового простору в цьому ключі ще більш важливим та актуальним.

Серія ігор The Elder Scrolls (далі TES) почала своє існування в 1994 році, коли ігрова компанія Bethesda Softworks розробила гру під назвою The Elder Scrolls: Arena. Вона представляла собою рольову RPG гру від першої особи з відкритим всесвітом у жанрі фентезі під гаслом «будь, ким хочеш і роби, що забажаєш». На сьогодні серія нараховує 5 не мережєвих ігор, а саме Arena (1994), Daggerfall (1996), Morrowind (2002), Oblivion (2006), Skyrim (2011), та одну мережєву - The Elder Scrolls:Online (2014).

Внутрішньоігровий простір представленої серії складається з трьох основних типів локацій – дика місцевість (гори, ліси, підземелля), малі населені

пункти (села, форти, замки) та мегаполіси. Локації відрізняються між собою не лише естетичними шляхами реалізації, а й геймплейно за рівнем свободи та допустимістю насилля, яке є неодмінною складовою розвитку персонажа.

Мегаполіс – унікально локація, яка відрізняється від інших структурно. Вона має багаторівневу побудову з відтворенням різних прошарків суспільства та їхнього побуту. В ній немає єдиного центру подій, натомість в різних частинах міста відбуваються різні однаково значущі елементи ігрового сюжету, в той час, як малі населені пункти та дика місцевість центричні в плані подій. Також мегаполіс завжди служить центром регіону та пов'язаний з реалізацією політики і влади в грі.

В мегаполісах, на відміну від дикої місцевості, свобода дій гравця обмежується високим рівнем відповідальності за вчинки. Вбивство мирного NPC (персонаж гри, що корелюється програмою) матиме наслідки для гравця у вигляді штрафу, арешту чи смерті. Та водночас зростає й ступінь безпеки, завдяки чому стає можлива реалізація «мирних» взаємодій з навколишнім світом гри та її мешканцями. Відсутність агресії та карність злочинів – основні риси великого мегаполісу в усій лінійці TES.

Свобода пересування в місті часто має наративні рамки для гравця – йому просто не дають можливості відкрити ті, чи інші двері, зайти на певну точно існуючу територію без попереднього виконання особливої умови.

Поділ на райони в мегаполісах має жорсткий характер. Райони диференційно позначаються на карті, місять різний підбір квестів, значущих персонажів (як то торговці, тощо). Ще більше ці відмінності підкреслюються за допомогою естетичного оформлення – архітектура Храмового району буде нагадувати середньовічні храми Європи та відзначатиметься абсолютно унікальними елементами, а квартали бідних матимуть підкреслено одноманітний непривабливий вигляд.

В серії TES цікавість до кожного району буде викликана за допомогою введення гравця в певну організацію в якості активного члена. На відміну від виконання одноразових завдань, система членства в гільдії надає гравцеві

постійні характеристики з можливістю їхнього вдосконалення, а також прив'язує гравця до певної частини міста розкриваючи тим самим її характер – в бідних районах базується гільдія крадіїв, а багаті райони є прерогативою гільдії магів, тощо. Таким чином, мегаполіс дає герою можливість «зрозуміти себе» – обрати основні вектори розвитку характеристик персонажа.

Важливими осередками подій у великому місті в TES являються таверни. Вони уособлюють в собі місце абсолютної безпеки, в яке гравець-мандрівник повертається кожного разу після подолання випробування, щоб підвищити рівень персонажа, полікуватися, дізнатися необхідну інформацію.

Таким чином, оформлення міського простору в серії ігор TES радикально відрізняється від організації позамегаполісного простору, надаючи йому тим самий особливий статус для гравця, та підкреслюючи його урбаністичні особливості частково репрезентуючи на нього уявлення та побудову реального великого міста.

Сохет Лея

НТУ ХПІ

ГНАТ ХОТКЕВИЧ – ВИДАТНИЙ ВИПУСКНИК ХТІ

Гнат Мартинович Хоткевич народився 31 грудня 1877 р. в сім'ї М. П. Хоткевича, поляка за походженням, та О. В. Хоткевич (в дівочтві Кривоногової), селянки зі Сумщини. У 1894 р. він з відзнакою закінчив Харківське реальне училище та поступив у Харківський технологічний інститут на технічний факультет. У 1895 р. організував театр у с. Дергачі, у 1900 р. – в Печенігах, а у 1905 р. – перший в Україні робітничий театр в Харкові. У 1897 р. було надруковане його перше оповідання «Грузинка».

У 1899 р. Хоткевич був виключений з ХТІ й висланий з Харкова на два роки за гру на бандурі. 1900 р. повернувся до інституту, закінчив навчання, працював залізничним інженером на Харківсько-Миколаївській залізниці.

У 1901 р. одружився з дочкою запорізького купця Катериною Рубанович, від якої мав трьох дітей. В 1902 р. у Харкові вийшла перша збірка його творів

«Поезії у прозі». Того ж року Хоткевич зібрав кобзарів та лірників України й організував їх виступ під час XII археологічного з'їзду у Харкові. У 1905 р. був обраний головою страйкового комітету й відправлений делегатом до Москви.

Хоткевич був вимушений емігрувати до Галичини, за допомогою Лесі Українки оселився у Львові, де створив Гуцульський театр, актори якого були неписьменними та вивчали ролі на слух. Театр здобув велику популярність, гастролював Галичиною, Буковиною та Польщею. У 1907 р. він написав перший путівник гри на бандурі (опублікований 1909 р. у Львові), а також першу зі своїх декількох композицій для бандури – «Одарочку» (1910).

Згодом він переїжджає до Києва, гастролює із Гуцульським театром на Наддніпрянщині, влаштовує виставу у Москві. У березні 1916 р. був висланий спочатку до Белгорода, потім до Воронежа, де жив як політичний засланець.

У 1917 р. повертається на Україну, видає перший том «Історії України» та тетралогію «[Богдан Хмельницький](#)». Разом з тим Хоткевич взявся за тетралогію про життя Тараса Шевченка під назвою «В сім'ї геніїв», працював над перекладами Шекспіра, Мольєра, Гюго та розвідками на тему театру, досліджував українські народні інструменти. У 1920 р. він організував професійний хор української народної музики. У 1920-х – на поч. 1930-х рр. викладав українську літературу в зооветтехнікумі.

З 1926 р. викладав у Харківському музично-драматичному інституті по класу бандури, був автором ряду творів із теорії та історії бандурного мистецтва, постійно вдосконалював гру на цьому складному інструменті. З 1927 р. займався організацією Державної капели бандуристів ім. Т. Шевченка.

На початку 1930-х рр. Г. Хоткевич зазнає жорстоких переслідувань із боку радянського тоталітарного режиму: його безпідставно звинувачують у націоналізмі, не публікують творів, шельмують у пресі. У 1933 р. його сім'я переживає тяжкий період під час Голодомору, бо Хоткевичу не видавали продовольчі картки. У 1934 р. була зроблена навіть спроба його вбити – письменника зіштовхнули під колеса поїзда, в результаті чого він довго хворів. У 1937 р. його викликають до НКВС та звинувачують в «українському

буржуазному націоналізмі». Хоткевича арештували, а 8 жовтня 1938 р. розстріляли. Реабілітований наш великий земляк посмертно 24 квітня 1956 р. рішенням військового трибуналу. Він став однією з найяскравіших постатей українського «розстріляного Відродження».

Фісенко Д.

ХДАДМ

ТВОРЧІСТЬ І. Г. ПІНЗЕЛЯ

Біографічні відомості про майстра майже відсутні. Його етнічне походження, місце і час народження, також обставини появи в Галичині та смерті наразі невідомі. Іоан Георг Пінзель ймовірно походженням з Чехії, і хоч точне місце народження і навчання Пінзеля не відомі є схожість його творів на твори митців празької школи.

Іоан Георг Пінзель – галицький [скульптор](#) середини XVIII століття, представник пізнього бароко і рококо. Зачинатель Львівської школи скульпторів. Для творів Іоана Пінзеля характерна велика емоційність та динаміка, надання створеним формам життєвих рис.

Більшість дерев'яних скульптур було знищено в радянські часи, а ще багато фігур вивезено за кордон, які осіли в приватних колекціях.

Пінзель творив небувалі речі, яких не мала жодна школа Європи. Скульптури Майстра вражають динамікою, яскравим відображенням емоцій. Вони наче летять у просторі, виконуючи чудернацькі рухи. «Такої духовності, внутрішнього життя не має ні один скульптор того часу, по рівню майстерності він другий після Мікеланджело» – відмічає Борис Возницький.

Творчість Пінзеля високо цініться сучасниками. Варто зазначити, що 2007 рік був проголошений роком Іоана Георга Пінзеля у трьох областях України – Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській.

Основними матеріалами у творчості скульптора були дерево та камінь.

Про неабияку цінність робіт «українського Мікеланджело» свідчить цікавий факт, який навів Борис Возницький. Під час розмови із авторитетним зарубіжним мистецтвознавцем зайшла мова про вартість однієї з великих скульптур роботи Іоана Пінзеля. «Тисяч 200 доларів – не менше», – висловив припущення пан Возницький. «Ви дуже помиляєтеся, колего, – виправив його закордонний авторитет. – Якби цю скульптуру виставили на аукціон, то починали б з 8 мільйонів, а отримали б усі 12!» У такому контексті не дивно, що на виставку творів Пінзеля вже чекає Лувр і Вашингтонський художній музей.

Європейське мистецтво перебувало під впливом бароко, яке знаходилося у своїй пізній стадії, названій рококо. Та цей стиль потрохи почав змінюватись на більш лаконічний та простіший класицизм. Європа вже була перенасичена бароковими шедеврами та не сприймала нових. Знайти замовлення на пишні та дорогі скульптури було майже неможливо. Напевне, це не вдавалось зробити навіть такому геніальному скульптору як Пінзель, тим більше, що він, докладно вивчивши мистецтво Європи, сформував свій особливий почерк. Саме тому він подався на схід. Тут його чекав гостинний прийом канівського старости та величезний пласт православної візантійської культури. Саме симбіоз західної та східної традиції породив геній творчості Пінзеля та, сформованої ним, Львівської школи. Всі дослідники відзначають, що львівський період творчості Пінзеля був найкращим. Найлегше в тому переконатись, зайшовши на подвір'я собору Св. Юра та роздивившись постаті святих та Юрія Змієборця.

Він підписував свої різьблені шедеври просто: «майстер Пінзель».

Можливі як мінімум три біографічні сценарії. За першим, Пінзель мав німецьке коріння, навчався в Італії, а згодом осів у Галичині. За другою версією, він сам був італійцем – венеціанцем чи флорентійцем – і через Відень, Мюнхем чи Прагу приїхав до Львова. Третє припущення – Пінзель як українець або поляк повернувся на батьківщину після навчання в Європі. На Галичині, яка тоді входила до складу Речі Посполитої, майстер провів не більше двадцяти років.

THE RESEARCH OF ALTERNATIVE SOURCES OF FINANCING UKRAINIAN CULTURAL PROJECTS

Art is the reflection of acute social problems and experiences of society, and one of the main factors uniting many people into one people too. The recent political events of 2014 led to the restructuring of Ukrainian society, which was characterized by complications in many aspects of its life, particularly in the sphere of culture. The relevance of the chosen topic is justified by the need to find solutions to the problems of financing various Ukrainian cultural projects.

According to the research, 12 funds and international programs, as the sources of funding, were selected. There are some of them.

Idea Camp – is a place where participants can explore and develop their ideas, share knowledge and find partners, get inspiration from work in various areas of culture. In accordance with the program, annually one open competition with a specific topic is held.

CEC ArtsLink – supports the exchange of artists and cultural organizations between the United States and the post-Soviet countries, Egypt, Israel, Lebanon, Palestine and Syria are also involved.

DanceBox – residency program for artists, curators, researchers in the field of contemporary dance. Light and sound engineers, set designers and art managers are also invited to participate.

Saison Foundation – is a foundation whose main goal is to support projects and events related to modern Japanese theater and dance. In order to integrate Japanese contemporary performing arts into a global context, this foundation provides grants and opportunities for rehearsals, workshops and accommodation at Morishita Studio in Tokyo.

The support of international community is of high value for the development of Ukrainian cultural initiatives.

ПОСТРАДЯНСЬКІ 1990-ТІ: АЛЬТЕРНАТИВНА ТА МАСОВА КУЛЬТУРИ, ПРАКТИКИ СПОЖИВАННЯ ОДЯГУ

Початок 1990-х років ознаменувався фундаментальною геополітичною подією – розпадом СРСР. Даний процес ознаменував розпад єдиного соціокультурного простору, створюваного СРСР, що передбачало не тільки формування національних держав, а й пошук ними власних стратегій, зокрема, в культурній політиці. Зник загальний стрижень культурного життя – централізована система управління, а разом з ним і єдина культурна політика. Як зазначає Анна Шор-Чудновська, радянські люди, що потрапили в ситуацію пострадянського, відчули трагічну профанацію творчості: гучна радянська ідеологія створення «нового суспільства» стикалася з постійною заборонаю дій, які виходять за встановлені рамки. Парадоксальним чином, творча енергія людини була підпорядкована суворому диктату. Одним з ключових питань для молодих держав, стало визначення шляхів подальшого культурного розвитку, що утворило дискусійний простір, як для спільної творчості, так і для розбіжностей. Діапазон пошуків надзвичайно широкий: від наслідування зразків західних капіталістичних країн, до апології ізоляціонізму.

Необхідно підкреслити, що 1990-ті роки стали результатом процесів, які почалися раніше, що стає очевидним, якщо звернутися до так званої андеграундної культури, неофіційного мистецтва, яке хронологічно зародилося ще в радянський період, будучи «не-радянським» за своїм змістом. Акілле Боніто Оліва, в своїй праці «Искусство на исходе второго тысячелетия», зазначає, що ще задовго до 1980-тих років, деякі художники працювали поза межами ідеологічного диктату, створюючи справжнє мистецтво альтернативи і протесту, ґрунтуючись на автономії творчості й ідеї культурного опору. У Східній Європі, художній пошук був спровокований прагненням змін та необхідністю опору. Йдеться про мистецтво заперечення, незгоди.

Як зазначає М. Епштейн, причиною витіснення соц-арту за рамки офіційного радянського мистецтва було те, що він за своєю естетикою був набагато ближче до нього, ніж інші напрямки в мистецтві 1960–1980-тих років. Соц-арт був тією течією, яка передбачила завершення епохи соцреалізму як стилю. Соц-арт – це художня гра зі знаками соцреалізму, однак звільненого від необхідності відповідати дійсності та створення «ілюзії правдоподібності. Знаки соц-арту – це сукупність ідей, замкнутих у собі як концепти: знаки виражають власну знаковість».

Г. Вітте зазначає, що у випадку з колишнім неофіційним мистецтвом Москви в 1990-ті роки сталося раптове звільнення художників від статусу неофіційності, що співпало зі швидким процесом національної канонізації та широким міжнародним визнанням. Тобто, всі ті, хто раніше вважалися маргінальним явищем, різко перетворилися у всесвітньо визнаних представників російського мистецтва та літератури, що в свою чергу суттєво впливало на ситуацію в Росії, де ці письменники і художники стали нині майже культовими фігурами, визнаними засновниками нового російського мистецтва.

Художник і мистецтвознавець Андрій Хлобистін у своїй лекції «Неоакадемические ужастики 1990-х годов. Бездна и маятник» розмежовує московські та петербурзькі художні практики. Для московського мистецтва, яке представлено московським концептуалізмом й акціонізмом, характерно дотримання негативної тріади *секс-влада-насильство*. Для петербурзьких – розуміння того, що влада змінилася: вона більше не репресивна, а спокуслива. Так само, в даному процесі визнається істотний вплив мас-медіа, що обумовлює вже в 1980-ті роки орієнтацію мистецтва на медіа. Таким чином, в 1990-ті роки для московського мистецтва характерний модус мова-влада, а для петербурзького – неоакадемізм, орієнтований на медіа. На початку 1990-тих, також, змінюється відчуття смислу та фактури мистецтва: для Москви характерна «нова щирість», а для Санкт-Петербурга «новий моралізм».

Згідно з М. Епштейном, в його праці «Постмодерн в России: литература и теория», «нова щирість» або постконцептуалізм – це досвід використання

омертвілих мов з трепетним, натхненним ставленням, долаючи відчуження до них. Також, різницю між концептуалізмом і постконцептуалізмом він встановлює в тому, що перший керується абсурдистською установкою, а другий – ностальгічною. У ностальгічній установці ліричне виникає на антиліричному матеріалі. Так само, Епштейн підмічає парадоксальність у тому, що представники концептуалізму, радикальної версії постмодернізму, виявилися найбільш чутливими до цієї сентиментальної естетики. Поворот до «нової щирості» в 1980-ті роки оголосив Дмитро Прігов, лідер московського концептуалізму. Ця неосентиментальна естетика визначається взаємодією щирості автора та цитатності стилю, межа відмінності в яких розмивається. В альтернативному мистецтві 1990-тих років, виділяються такі напрямки як московська «нова щирість» і петербурзький «неоакадемізм». У пострадянській масовій культурі спостерігається зміна акценту з мовного на візуальний компонент, стрімке поширення продуктів західної масової культури. Висвітлено особливості практик споживання одягу, що формувалися в несприятливих для них умовах, особливості становлення «модного», вплив «уявного Заходу» на дані процеси.

Чернікова Д.

НТУ «ХП»

САМОБУТНІЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Мова українців пройшла дуже довгий та самобутній шлях формування та розвитку, в ньому відобразилися історичні, політичні та релігійні події, що відбувалися на теренах нашої землі. Українська мова походить від православ'янської - спільної мови всіх слов'янських племен. У розвитку української мови можна відокремити умовно періоди, що свідчать про її становлення: протоукраїнський, староукраїнський, середньоукраїнський. Але вже з написанням І.Котляревським «Енеїди» ми спостерігаємо процес

впровадження української мови в класичну літературу та подальший її розвиток на новому рівні.

Про загальнослов'янську добу та протоукраїнські діалекти, які існували впродовж декількох століть (600-900 рр. н.е.), мало чого відомо, бо не залишилось письмових пам'яток. Особлива роль в історії формування української мови належить церковнослов'янській мові (модерна назва, традиційно вона називалася просто «слов'янською»). З церковнослов'янської походить основна християнська термінологія в усіх слов'янських мовах. У всіх православних слов'ян вона стала слугувати за літературну мову в царині всієї високої культури, яка фактично збігалася з релігійною. Поряд з церковнослов'янською писемністю в світській сфері склалася писемність на основі місцевих слов'янських ідіом що дала початок новій добі в історії української мови, яку ми називаємо давньоукраїнською (стосовно українських земель) або «давньоруською» стосовно усіх земель Русі.

Згідно з найбільш поширеними науковими традиціями, нова доба української мови, а саме «середньоукраїнська доба» (XIV–XVIII ст.), коли після занепаду давньоруських держав українські землі увійшли в склад Великого князівства Литовського та Королівства Польського й на відміну від російських земель опинилися в зоні потужних культурних впливів з Західної Європи. Під тиском польської Контрреформації українські й білоруські інтелектуальні еліти, які зорганізувалися в братських школах та працювали церковнослов'янською мовою. З 2-ї половини XVI ст. саме українські землі стали наймогутнішим центром розвитку церковнослов'янської культури. Про це свідчить видання Острозької Біблії 1581 р. – перша повна друкована церковнослов'янська Біблія. Також у 1619 р. виходить надзвичайно впливова «Граматика церковнослов'янської мови» М.Смотрицького.

Проте вже впродовж XVIII ст. українська мовна культура занепадає, цьому сприяють історичні події. Українська мова за часів Російської імперії сприймається як другорядна, використовується зазвичай у гумористичному контексті. Час складний та несприятливий для розвитку української мови,

здавалося б, але вже наприкінці XVIII ст. розпочинається несподівано новий етап в її формуванні, пов'язаний з виданням «Енеїди» І. Котляревського у 1798 р., написаною живою розмовною мовою українців. Так продовжується нестримне життя української мови та започатковується новий етап у розвитку української літературної мови, мистецтва і науки.

Шапошникова А.

ХДАДМ

УКРАЇНСЬКЕ КНИГОВИДАННЯ: СТАН І ПРОБЛЕМИ

Розбудова української держави неможлива без розвитку національного книговидання. Українське книговидання відіграє важливу роль у самоусвідомленні нації, формуванні культури, духовності та водночас є свідченням національно-культурного відродження українського народу. Книга була і залишається найефективнішим засобом передавання знань та ідей у їх єдності та цілісності, а читання книги – найактивніше сприяє виробленню універсальної та фундаментальної картини світу, формування різнобічного світогляду, глибинних переконань людини, стимулюванню її участі в житті суспільства. Численні засоби масової інформації не можуть у цих аспектах конкурувати з книгою, так як дають короткострокову і фрагментарну інформацію про навколишній світ.

Розвиток сучасних ЗМІ та інформаційних технологій повинен надавати нові можливості для розвитку книговидання. В умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні повинна формуватися державна політика, спрямована на розвиток вітчизняного книговидання з метою задоволення культурно-освітніх потреб суспільства; забезпечення захисту національного інформаційного простору; забезпечення конкурентоспроможності української книги на внутрішньому, а в майбутньому і зовнішньому ринках шляхом використання суб'єктами видавничої справи нових технологій книговидання та поліпшення якості української книжкової продукції.

Аналізуючи стан розвитку даної галузі слід відзначити низку значних проблем, що стримують розвиток книговидання, зокрема недостатній рівень державної підтримки даної галузі, низька конкурентоздатність, низький рівень попиту українців на книжкову продукцію, зумовлений зростанням цін на книжкову продукцію, зменшенням реальних доходів населення (за даними Держкомстату питома вага витрат домогосподарств на задоволення культурних потреб (в т.ч. на придбання книг) та відпочинок за останні роки становить 2,4%). і відсутністю інтересу до книжкової продукції.

Якщо для пострадянської системи характерна домінантна роль відповідних державних інститутів у регулюванні розвитку книговидання, то за французької і американської моделі провідне значення мають недержавні інститути та мережеве розповсюдження, що позитивно впливає на збільшення попиту з боку населення та збільшення конкурентоздатності галузі.

Вплив держави у західних суспільствах, в першу, чергу полягає у створенні сприятливих умов для розвитку книговидання, зокрема створення системи податкових пільг (зокрема у США, Великобританії, Франції, та інших країнах). Аналізуючи досвід інших країн, слід відзначити позитивний досвід Канади, що за своїми проблемами досить схожа з Україною, так як перебуває під потужним конкурентним тиском в культурній сфері з боку Великобританії, Франції, Сполучених Штатів Америки. Ще в 1979 р. федеральним канадським урядом була прийнята спеціальна Програма розвитку книговидавничої сфери, головною метою якої було створення сприятливих умов для видання і розповсюдження книжок канадських авторів. Ця програма й до нині є головним інструментом державної політики у книжковій індустрії. Її щорічний бюджет складає близько 30 млн. доларів. Розподілом коштів займається Міністерство канадської спадщини. Федеральний уряд Канади також заснувавав низку програм із надання позик і кредитів канадським видавничим фірмам, зокрема була створена Програма надання позик для канадських книговидавців і книгорозповсюджувачів, в рамках якої вісімнадцяти книговидавцям були надані кредити на суму понад 3 млн. доларів. Нині ця програма перебуває в

стадії реструктуризації. Підтримують книговидавців також Фонд розвитку культурних галузей та Канадська рада (федеральне агентство з підтримки й пропаганди культури і мистецтва в Канаді). Зокрема остання виділяє понад 7 млн доларів у вигляді грантів для канадських видавців художньої літератури. За останні п'ять років випуск видавничої продукції в нашій країні становить близько однієї книжки в рік на людину. Це низький показник. Останні два роки ринок потроху зростає, попит збільшується, а, значить, – відкриваються нові видавничі ніші. За результатами соціологічного дослідження, проведеного Громадською організацією «Форум видавців» за підтримки програми Європейського Союзу «Книжкова платформа», кількість українців, які протягом року не прочитали жодної книги, складає 42%, читають протягом року від однієї до п'яти книг – 35%, від 6 до 10 книг – 13%, понад 10 книг – 10%.

Важливим елементом діяльності видавництв є потужна мережа збуту. Проте нині в Україні більш-менш нормальна ситуація із книгарнями тільки в Києві, Харкові, Львові та Дніпрі. В інших містах магазини можна порахувати по пальцях однієї руки, а в більшості українських міст, навіть обласних центрах, у кращому випадку є максимум один книжковий магазин.

Фінансовий стан українського видавничого сектору залишається на незмінному рівні. На коливання статистики друку впливають державні замовлення підручників, але це ніяк не впливає на ринкову літературу, якою займаються видавці.

Про різноманітність видавничого ринку говорять і в Книжковому Клубі «Клуб сімейного дозвілля». «Кожне видавництво в Україні унікальне: хтось може займатися випуском 2–3 книжкових проектів на рік, а хтось, як, наприклад, наш Книжковий клуб, випускає протягом року близько 700 нових видань загальним накладом 13–14 млн. на рік», – зазначає PR-менеджер видавництва Іван Лопатченко. І додає, що саме виходячи з масштабів різними будуть і витрати видавництва. У будь-якому разі, скільки б не видавало кожне видавництво книг окремо, в цілому видавничий бізнес явно демонструє

непогану статистику. Так, згідно з даними того ж Держкомтелерадіо, в 2016 р. надійшло і зареєстровано 19717 назв книг і брошур накладом 45034,8 тис. екземплярів. Це на 13872,7 тис. примірників більше, ніж у 2015 р.

Зростання книговидавництва в Україні почалося після початку конфлікту на Донбасі, коли громадяни принципово почали відмовлятися від російських книг. «Після того, як почалася агресія з боку Росії, люди відійшли від російської книги. Якщо до війни вона займала 80% усіх продажів, то наразі – до 40–60%. І ця частка продовжує зменшуватися. Люди просто голосують гривнею. Крім того, з'являються справді чудові книги українських видавців – того ж Книжкового клубу «Клуб сімейного дозвілля», «Видавництва Старого Лева» та інших», – пояснює Мартинов.

Українські книговидавці не відстають від світових тенденцій. «Якщо поглянути на ТОП-продажів книжкових магазинів, то можна спостерігати певні тенденції, що простежуються як на світових ринках, так і в Україні. Останній рік був роком активного зростання попиту українців на non-fiction літературу. Після складних останніх років у людей з'явилося активне бажання щось змінювати у своєму житті, і вони вирішили почати саме із себе. Мотиваційні, психологічні, наукові видання наразі знаходяться на вершинах ТОПів продажів. Також завжди користуються стійким попитом світові бестселери, перекладені українською», – розповів Іван Лопатченко. Важливим елементом діяльності видавництв є потужна мережа збуту.

На коливання статистики друку впливають державні замовлення підручників, але це ніяк не впливає на ринкову літературу, якою займаються видавці. Окрім того, Олександр Афонін зазначає, що очікування щодо обсягу кількості цього річних книжок складає 34 млн. примірників. Прогнози щодо ринкової книги – 15–16 мільйонів. Водночас у категорію «ринкової книги» входять також наукові видання. Загалом усі зміни, що відбувалися і відбуваються на книжковому ринку, стосуються лише зміни кількості за назвами і накладами видань в окремих жанрових нішах. Це відбувається за рахунок збільшення кількості назв книжок в одних нішах і зменшення в інших.

Однак це не призводить до стрімкого і суттєвого нарощування обсягів видання вітчизняних книжок за сумарними накладками. Фінансовий стан українського видавничого сектору залишається на незмінному рівні.

Shvets A.D.

NTU "KhPI"

CHRISTIAN CHURCH ORGANIZATIONS OF UKRAINE REGARDING THE CREATION OF A UNITED ORTHODOX CHURCH

In connection with the opportunities of creating a single local church in Ukraine, there is an urgent necessity to study the religious identity of Ukrainians, namely, the number of believers of different faiths and their relationship to the perspective of the formation of the holistic state Orthodox cathedral.

Analyzing the records of the State Statistics Service of Ukraine from 2013 to 2018, we can come to the following conclusions. During the last five years, the number of believers in the largest confessions in the country has significantly changed. If in 2013 there were more than 70.6% Orthodox, then in 2018 it was 67.3%. The number of Roman Catholics decreased from 1.3% to 0.8%, Greek Catholics, vice versa, increased from 5.7% to 9.4%, and Protestants from 0.8% to 2.2%. The number of Muslims decreased from 0.7% to 0.2%.

There were 11.3% of atheists in 2005 and by 2015 their number had grown to 16.3%, however, in 2018, it was almost equal to the data of five years ago. More than 11% of Ukrainians do not consider themselves to any religion. Almost 1% did not give an answer regarding their religious preferences.

Whatever the faith of the respondents, 30% of all interviewed believe that Patriarch Filaret (UOC (KP)) should lead the unified local church, 7% of them support Metropolitan Onuphrius (UOC (MP)), and 3% of survey participants maintain Metropolitan Macarius (UAOC). More than 11% believe that none of them should lead the local church, but the overwhelming majority – 42% – have not decided yet.

These results of the research allow recognizing the complexity and diversity of contemporary Ukrainian religious life and the necessity to provide more educational activities in this field for the general population. Universities should also offer religious studies as a social and humanitarian discipline for the students.

Швець С.
НТУ «ХП»

КОЛОРИСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВАНКИ

Колір відіграє важливу роль у розвитку культури. Вже на ранніх стадіях існування первісного суспільства колір був засобом позначення найважливіших галузей людського досвіду, допомагав орієнтуватися в просторі й часі та виглядав ефективним засобом регулювання відносин між людиною і предметним світом, між світом людей і світом природи. Вже здавна колористика в житті та світогляді українців займала вагоме місце.

Традиційними для українського світогляду та культури постали червоний, білий та чорний кольори, що яскраво відобразилося у колористиці української вишиванки. Фарбуючи в певний колір необхідні предмети побуту, люди намагалися вплинути на непідвладні їм злі сили і привернути до себе добрі. Використання білого та певні символи вказували на їхню світлу сторону, на те, що вони були частиною Світла, робило їх ближчими до Світла Отця. Таким чином і вишивка білим по білому більш сприймається духовними людьми, якими керують високі ідеали. Подібна вишивка має призначення для розглядання духовного, спокійного, медитативного.

Чорний колір, навпаки, є знаком абсолютної темряви, вказує на глибину Божественної Таємниці. Чорний вбирає в себе усе, навіть енергетику носія, тому він безпечний для тих людей, які є дуже міцними та захищеними. Прикладом двозначного існування цього кольору, його багатогранності та глибинного символізму є те, що чорні вишивки використовуються по Україні в

різних ситуаціях. В деяких регіонах чорним вишиваються навіть весільні сорочки – сокальські вишивки. Чорний також є кольором землі, багатства.

Базовим також виглядає червоний – це колір активності, агресії, динаміки, колір збуджуючий, підживлюючий. Червоний стверджує життя, саме тому захисна функція притаманна саме йому. Це символ чоловічої енергії в природі, стихія вогню, він захищає та зігріває. Можливо, саме тому він найактивніший на весільних рушниках, говорить про нерозривний зв'язок родини, зв'язок кровний. Цей колір мають всі символи, чия сила направлена на зміцнення родини та створення щасливого життя сім'ї: серце, калина. Також цікавими та важливими в українській вишиванці виглядають синій, жовтий та зелений кольори, вони набувають певної символіки. Наприклад, синій сприймається як символ жіночої енергії, жовтий символізує щастя, а зелений набуває значення пробудження, життя, молодості, зростання та сили.

Таким чином, за думкою В. Овсійчука, барва є тонким камертоном часу. Кожне століття чи великі історичні епохи так чи інакше витворюють притаманний їм кольоровий феномен, бо народ в силу географічних умов, історико-суспільного розвитку, традицій, духовного потенціалу виробляє своє відношення до кольору.

Шулєжко Д. В.

НТУ «ХП»

«БЕРЕЗІЛЬ» – НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР

Театр М. Садовського – перший постійний український театр, з якого почалася кар'єра Леся Курбаса, – базувався на класичному репертуарі й реалістичній манері гри. Молодий Курбас, якого запросили на ролі актора-коханця, зрештою заснував власний модерний театр, виступивши як талановитий новатор у царині музично-драматичного мистецтва.

Револьюційні зміни він запроваджував у форму й зміст драматургії, керуючись принципами експресіонізму, тобто оновленням формально-

стилістичних засобів, художньої образності та виразності. Наприклад, «Березіль» зрікся всього пасивного й безвольного, зосередившись, словами Курбаса, «на ритмічній стороні, рушійному, динамічному началові». Як зазначає О. Світлична, «система Курбаса рішуче і категорично переводила всі ланки сценічного мистецтва з інтуїтивного мислення у простори свідомості». Глядача провокували не тільки співпереживати в атмосфері розкнутості, а й мислити. Як цього домагалися? Режисер вважав, що гра акторів повинна бути наповнена сенсом, а не просто приваблива для очей. Дихання відіграє велику роль у закріпленні контакту актор-глядач. «Глядач несе з собою додому згадку про актора і виставу остільки, оскільки цей актор у ньому якось зазвучав. Коли актор дихає неправильно, то дає не звучання, а тільки поштовх і звук одразу обривається». Актор мав ніби доторкнутися до душі, тому Лесь Степанович вимагав виразної декламації і багато занять присвячував роботі над віршованим розміром. «В кожній ролі і так само в кожному вірші є якась фраза, що розкриває собою весь вірш – вона є основною настроєвою темою даного вірша». Крім того, особливе значення для Курбаса мав голос актора. Запрошений як викладач Йосип Кунін, театральний педагог, мав навчити акторів керувати сімома емоційними сферами власного голосу. Перша – лобова – давала «мозкову інтонацію». Друга – носова – викликала нудьгу, роздратування, які були необхідні для повного вжитку у роль. Третя – горлова – надавала лірики, наївності. Четверта – бронхова – викликала захоплений романтизм. П'ята – легенева і серцева – створювали бадьорий, відвертий оптимізм. Шоста – діафрагмова – викликала голос обурення, страждання, тривоги. І сьома – сфера низу живота – надавала трагічного звучання пристрасі, гніву, нестерпного болю. Система Куніна була почасти адаптована Курбасом в його методиці створення потрібного враження через керовані зміни діапазону голосу. Задля більш ефектного поринання у роль, актору було необхідно оволодіти всіма цими навичками. Новації в театрі «Березіль» не обмежувалися системним удосконаленням акторської майстерності: «тренаж – вокал, акробатика, гімнастика, ритміка, мімодрами – відбувалися регулярно і був кількагодинним». Курбас не обминув увагою і зміст.

Мистецьке Об'єднання «Березіль» (МОБ) не випадково називають філософським театром, бо тут примушували глядача думати, через емоції зверталися

до розуму. Театр поєднав гру і літературу. У репертуарі були як класичні твори (В. Шекспір, Мольєр, І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, Т. Шевченко та ін.), так і тодішня сучасна драматургія (М. Куліш, І. Дніпровський, І. Микитенко тощо). Піднімалися проблеми голоду, соціальних конфліктів, долі митця, призначення людини, революційної боротьби, розбіжності ідеалів та реалій. Апокаліптична «Маклена Граса» – драма про занепад заводу, масову загибель, дитину, про віру духовно незрілої істоти, втрату ілюзій і цинізм. Тут свідомо відкинуті панівні на той час соціалістичний реалізм й ідейний оптимізм. Курбас не дав театру стати примітивним і зосередив увагу публіки на дійсності.

Отже, новаторство Л. Курбаса в сфері українського театру полягало в створенні зв'язку між актором на сцені і глядачем у залі. Актор ніби намагався доторкнутися до найвразливішої частинки душі глядача. Правильність звучання, декламація, голос актора прямо зверталися до почуттів, щоб через них викликати відповідні думки. Ця опосередкованість думки через художні образи дозволила виграти час для завуальованої критики радянської влади, але не врятувала від покарання.

Ель Бармаки Юссеф

ХГУПТ

СТАБИЛЬНОСТЬ И НОВИЗНА В НАШЕЙ ЖИЗНИ

Принято считать, что живые организмы, в отличие от неживых, являются неравновесными системами. Однако если мы внимательно посмотрим на нашу жизнь, то убедимся в том, что нам всегда хочется в большинстве ситуаций сохранить стабильность – если, конечно, эти ситуации не совсем неблагоприятные. «Новизна прибавляет много напрасных страхов», - заметил еще Плутарх. Современные исследователи обратили внимание, что восприятие человека избирательно по отношению к явлениям, сохраняющим стабильность и разрушающим ее. Звон будильника вызывает ощущение малоприятное, но мы не можем считать его сильным стрессом, так как, во-первых, он является ожидаемым, во-вторых, этот звон повторялся уже много раз, и не является для нас новостью. Подобная стабильность

позволяет организму приспособиться к раздражителю и выработать соответствующие реакции. Так мышцы спортсмена привыкают к постоянно меняющемуся мышечному напряжению, а организм полярника – к холоду. Но заставьте спортсмена решать сложные математические задачи или ученого, привыкшего работать головой, отправьте на тренировку с большой физической нагрузкой – и налицо будет стресс, причем не маленький. Стремление сохранить стабильность часто наблюдается у маленьких детей, которые просят рассказать им на ночь определенную, привычную сказку, причем требуют воспроизводить ее почти дословно. У взрослых есть свои сказки; большинство перед сном не возьмут в руки новейшее научное исследование или даже новую художественную книгу, а предпочтут уже известный, читанный не один раз роман, детектив или еще что-то не напрягающее. Причина этого в том, что на человека в течение дня обрушивается лавина информации, поступления которой мы чаще даже не осознаем, и усталость от информационного водопада можно погасить только обращением к привычному, знакомому, безопасному миру. Именно поэтому мы так любим фильмы и книги с предсказуемо счастливым концом.

Ставшее сейчас модным увлечение незавершенностью, разомкнутостью сюжета чаще вызывает негативное отношение у читателей и зрителей, чем даже несчастливый конец. Почему? Наверное, потому, что подобная незавершенность заставляет напрягаться, искать потерянные концы, отвечать на поставленные вопросы, т.е. проделывать определенную дополнительную мыслительную работу.

Всегда ли личность стремится к стабильности? Когда у человека возникает желание нарушить её? В какие периоды жизни возникает желание сохранять установившийся порядок, а в какие хочется его разрушить? Подобные вопросы давно волнуют исследователей, и, безусловно, изучение проблемы взаимодействия в сознании стремления к стабильности и поиску нового будет продолжаться.

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ Й ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

Анохіна А.О.

НТУ «ХП»

ТРАНСФОРМАЦІЙНЕ ЛІДЕРСТВО

На даному етапі розвитку нашої країни тема лідерства набуває значну актуальність, тема лідерства є однією з найбільш цікавих та динамічних як для наукового співтовариства, так і для суспільства. У сучасних умовах інтерес до проблеми лідерства помітно виріс. Проблема підготовки майбутніх лідерів є однією з важливих проблем, а в умовах кризи – однією з головних проблем у педагогіці вищої освіти. Для її вирішення необхідне знання закономірностей наукових підходів до вивчення явища – лідерства.

Наприкінці 20-го, на початку 21-го століття виникли транзакційна і трансформаційна теорії лідерства. Транзакційний керівник (transactional leader) направляє або мотивує своїх підлеглих на досягнення намічених цілей, чітко пояснюючи їх ролі і вимоги, пропоновані для виконання тієї чи іншої задачі.

Трансформаційний керівник (transformational leader) – керівник, який проявляє турботу про кожного члена колективу, стимулює їх інтелектуальний розвиток і володіє харизмою. При трансформаційному стилі управління керівник спонукає своїх співробітників підпорядкувати свої власні інтереси інтересам організації і робить на них дуже сильний і неординарний вплив.

Початкові дослідження зображують транзакційне лідерство і трансформаційне лідерство як взаємовиключні, але дослідник Б. Басс визначає транзакційне і трансформаційне лідерство як континуум, а не протилежності. Трансформаційний стиль лідерства є доповненням до стилю транзакцій і, ймовірно, буде неефективний при повній відсутності ділових відносин між керівниками і підлеглими. Трансформаційний лідер сприяє перегляду місії

людей, продовження їх зобов'язань та реструктуризацію системи для досягнення мети.

Трансформаційний лідер закликає своїх послідовників любити своє ремесло і значення їх власного внеску, роблячи позитивні зміни до майбутніх лідерів. Цей стиль керівництва являє собою лідера, який надихає своїх послідовників, знає своїх послідовників. Перевага транзакційного лідерства, у тому що воно чітко визначає ролі та очікування від лідера і послідовників. Цей тип лідерства також гарантує, що культура в організації ведеться у відповідності з визначеними правилами та поведінковими нормами. З іншого боку, стиль транзакційного лідерства означає, що нездатність досягти очікуваного результату може привести до наслідків, як скорочення заробітної плати, відсутність премій, або звільнення, що стимулює членів колективу.

Переваги транзакційного лідерства виявляються і в трансформаційному лідерстві. Як приклад трансформаційного лідерства можна навести визначення дефініції Б. Бассом, згідно з яким лідерство - це взаємодія між двома або більше членами групи, яка часто включає формування чи переформування ситуацій, сприйняття членів групи та їх очікувань.

Лідерство з'являється, коли один член групи видозмінює мотивацію або компетенції інших членів групи. За Б. Бассом лідери - це носії змін, чії дії впливають на інших людей більше, ніж дії якихось інших осіб.

Таким чином, трансформаційний лідер команди має цілий ряд особливостей і характеристик, які спонукають членів команди слідувати за ним. Формуючи бачення, трансформаційний лідер переконує підлеглих ретельно працювати для досягнення нових цілей. Він вносить істотні зміни в місію форми або підрозділу, шляхи управління людськими ресурсами, для того щоб досягати свого бачення. Він піддає перегляду всю філософію, систему і культуру організації.

РОЛЬ ЛІДЕРА У СТУДЕНТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Проблема лідерства і керівництва – одна з кардинальних проблем студентського самоврядування.

Лідер (від англ. leader – провідний, керівник) – особистість, що користується визнанням та авторитетом в групі і за якою група визнає право приймати рішення про дії у важливих ситуаціях, бути організатором діяльності групи і регулювати відносини в ній.

Лідер – це член групи, який добровільно взяв на себе значну міру відповідальності у досягненні групових цілей. Формальний лідер призначається або вибирається, набуваючи таким чином офіційного статусу керівника. Неформальний лідер – це член групи, який найбільш повно у своїй поведінці відповідає груповим цінностям і нормам. Він веде групу, стимулюючи досягнення групових цілей і виявляючи при цьому більш високий рівень активності порівняно з іншими членами групи.

Лідер і керівник мають справу з однопорядковим типом проблем, а саме – вони повинні стимулювати групу, націлювати її на вирішення певних задач. В психологічних характеристиках їх діяльності є багато спільних рис. Однак лідерство – це чисто психологічна характеристика поведінки окремих членів групи. Керівництво у більшості є соціальною характеристикою відносин у групі, перш за все з точки зору розподілу ролей управління і підпорядкування.

Лідери розрізняються за: **способом організації змісту діяльності колективу.**

а) лідер-програміст – спроможний створити способи колективної діяльності і надихає колектив на її виконання; б) лідер-виконавець – організовує виконання вже створеної (опрацьованої) програми; в) універсальний лідер – уособлює в собі програміста і виконавця; **характером діяльності.**

а) лідер діяльний – який постійно демонструє свої здібності; б) лідер ситуативний – який виявляє себе лише в певних ситуаціях.

Практика показує, що у студентському середовищі самим ефективним є неформальний лідер, який є універсальним лідером за своїми спроможностями та діяльним лідером за своїм характером діяльності. Такі характеристики лідера випливають з того факту, що студентські лідери в силу специфіки своєї діяльності завжди знаходяться між студентською спільнотою та адміністрацією навчального закладу, а це потребує від нього вміння проявляти свої здібності часто в неординарних та несподіваних ситуаціях з урахуванням багатьох нюансів стосунків, як по лінії студент – студент, так і по лінії студент – викладач, або студент – адміністрація. Універсальні якості лідера ще важливі і при веденні роботи студентських рад, як головного чинника студентського самоврядування, в якому часто стикаються різноманітні інтереси та виникають непередбачувні ситуації. Виходячи з вищезазначеного можливо твердити, що для студентського лідера головними рисами, які можуть допомогти йому у його діяльності є вміння брати на себе відповідальність, а також бажання допомогти іншим студентам у вирішенні їх проблем. Важливим також є для лідера не зупинятися на місці і проявляти бажання до постійного самовдосконалення та самоосвіти. Тільки в такому випадку студентський лідер зможе по справжньому виконувати свої функції та бути дієвим елементом студентського самоврядування.

Гарань Н.С.

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,

ХНЕУ ім.Семена Кузнеця

РОЛЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТСЬКІЙ МОЛОДІ

Одним із пріоритетних завдань вітчизняної освіти визначається патріотичне виховання дітей та молоді. Виховання почуттів громадянськості та

патріотизму, проводиться у тісному поєднанні з формуванням лідерських якостей у студентів, що особливо чітко проявляється в умовах професійної освіти, при підготовці молоді до самостійного зрілого життя, захисті інтересів держави, активної участі у соціально-політичному й економічному житті суспільства, свідомої готовності служінню Вітчизні.

У сучасних умовах ринку праці конкурентоспроможність випускника закладу вищої освіти безпосередньо залежить від наявності у нього організаційно-управлінських навичок, ініціативності, активності, комунікабельності, креативного мислення, вміння приймати самостійні рішення, брати відповідальність за своє професійне становлення, відповідати за особисті результати роботи та результати командної взаємодії. Означений комплекс соціально-психологічних особливостей випускника закладу вищої освіти відноситься саме до лідерських якостей фахівця. Спираючись на умови сьогодення та потреби сучасного суспільства необхідна чітка, виважена система формування лідерських якостей у студентської молоді.

Проаналізувавши практичний досвід патріотичного виховання у закладі вищої освіти, нами було виділено низку протиріч: між існуючими потребами суспільства та держави у формуванні громадянина-патріота на основі національних історичних надбань і культурних традицій та переважної орієнтації молоді на матеріальні цінності; між потребою навчатися перспективній майбутній професії, соціального самоствердження та реальними умовами для включення молоді в активну патріотичну діяльність. Головна мета формування лідерських якостей у студентів тісно пов'язана з перспективами їхньої соціалізації в суспільстві, з формуванням чіткої громадянської позиції, почуттів патріотизму. Під метою формування лідерських якостей ми розуміємо заздалегідь спрогнозовані результати, конкретні якості особистості, що будуть сформовані в процесі навчально-виховної роботи. Гуманітарний аспект роботи з формування лідерських якостей обумовлює пошук, розробку, а також упровадження необхідних виховних програм, які б реалізовували визначені цілі, сприяли досягненню поставленої мети, вирішували окреслені завдання.

Вважаємо за необхідне також підкреслити, що при підборі педагогічних кадрів, які залучаються до роботи з формування лідерських якостей у студентів, необхідно враховувати такі важливі моменти, як підготовленість педагогів до виховання лідерів, розуміння ними актуальності, важливості та значущості розв'язуваної проблеми для держави і суспільства, їх особисте бажання займатися таким видом діяльності, а також наявність у самих педагогів розвинених лідерських якостей, активної життєвої позиції, високого рівня національної свідомості, глибоких патріотичних почуттів, відповідальності за доручену справу.

Підсумовуючи, зауважимо, що державі необхідні фахівці, зі сформованими лідерськими якостями, здатні працювати в умовах жорсткої ринкової конкуренції, які вміють знаходити нові підходи до вирішення нагальних проблем, відстоювати та захищати інтереси держави. Тому підготовка лідерських якостей у студентської молоді стає загальнодержавним, стратегічним завданням. Із його вирішенням пов'язані надії на прогресивні перетворення в суспільстві, на створення основи для сталого соціально-економічного та духовного розвитку, забезпечення миру та національної безпеки у її найширшому сьогочасному розумінні.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у висвітленні досвіду роботи кураторів академічних груп з формування лідерських якостей у студентів закладів вищої освіти.

Голякова Є.О.

НТУ «ХП»

ВИЯВЛЕННЯ МОТИВІВ ТА ФАКТОРІВ БУЛЛІГОВОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Глобальною проблемою у психології на сьогодні є психічне здоров'я підлітків. Довгий час цю проблему ігнорували. Але у сучасному світі ця проблема є досить актуальною. Для її вирішення потрібно докорінно змінити

ставлення людей до підлітків та їх проблем у цьому віці. У цьому контексті було розглянуто положення про мотиви, які впливають на появу буллінгової поведінки у підлітковому віці, та врахування цих мотивів під час підбору методів боротьби з буллінговою поведінкою підлітків.

На даному етапі нашого життя виховання дітей проходить за стандартною схемою. Цей факт у подальшому житті підлітків може спонукати до виникнення неврозів, почуття неповноцінності та неможливості реалізуватись у власному житті.

В ході дослідження нами було встановлено, що основними мотивами буллінгової поведінки в підлітковому віці є: агресивність, проблеми в родині, неадекватно завищена самооцінка, екстернальний локус-контроль. На прояв буллінгової поведінки впливають такі фактори: фактори персонального характеру (неналежне виховання і тощо), поведінкового характеру (вандалізм, погана успішність у школі, ранні сексуальні контакти, судимість), соціального характеру (засоби масової інформації, поведінка батьків, культ насилля у соціумі), внутрішньо-сімейного характеру (розлучення батьків, поява прийомного батька чи мати, поява іншої дитини), особисті проблеми (пубертатний період). У вітчизняному підході виділяють такі види буллінгу: емоційне насилля, фізичне насилля, сексуальне насилля або спокушення, економічне насилля. Знаючи мотиватори та фактори буллінгової поведінки то ми маємо можливість підібрати стратегію та методи боротьби з нею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вперше проблема шкільного насилля виникла ще у двадцятому сторіччі – у 1905 році, коли К. Дьюкс опублікував своє дослідження, але справжнє систематичне дослідження було проведено скандинавськими вченими такими як Д. Олвеус, П. П. Хайнеманн, А. Пикас, Е. Роланд. Також представленою проблемою займалися такі вчені: Е. Пелігріні, С. Салмівалі, Р. Дж. Хезлер, В. Бесаг, Д. Лейн, Д. П. Таттум, Д. Хед, К. Хальцер. Це свідчить про важливість дослідження питання мотивів та факторів буллінгової поведінки у підлітків, адже саме ці знання будуть

спонукати до точного обрання методів боротьби з нею та здійснення цього процесу із найбільшою ефективністю.

Однак, маємо зазначити, що проблемі добору методів та способів боротьби з підлітковим буллінгом приділено недостатньо уваги.

Тому метою статті є вивчення мотивів та факторів, що впливають на прояв тривожності у підлітків, а також аналіз стратегії поведінки в залежності від особливостей прояву буллінгової поведінки.

Вивчення мотивів та факторів виникнення буллінгової поведінки у підлітків, та особливостей їх прояву, а також вивчення особливостей підлітків, дає можливість встановлення зв'язку між буллінговою поведінкою та ефективними способами вирішення цієї проблеми. Якщо цього не зробити, то будуть виникати проблеми під час соціалізації особистості в різних соціальних групах: сім'я, школа, школа, університет, професійний колектив.

Буллінг за своєю природою є одним з типів деструктивної поведінки, в якій закладені насильницькі дії по відношенню до жертви, яка не спроможна себе захистити. Такі дії направлені з конкретною метою, а саме нанести збитків і шкоди жертві, і робити це на протязі довготривалого часу. Образник робить це з метою отримання задоволення психологічного та фізіологічного.

Також буллінг за своєю природою характеризують: страждання та шкоду жертві наносять навмисно; він спрямований на те щоб жертва втратила впевненість у собі та своїх силах; придушити здатність супротивитись; його дія направлена на приниження та повне знищення людської гідності; підриє духовного та/або фізичного здоров'я людини.

У загальноприйнятих класифікаціях буллінгової поведінки, як системи в цілому присутні такі рольові позиції, а саме агресор або образник, жертва пасивного чи агресивного характеру, свідок, також нерідко присутнім є захисник. Характерною особливістю цих ролей є те, що вони не мають жорстко обмежених кордонів. За результатом дослідження ми можемо зробити висновок, що булінгу регулярно підвергаються 17% з усієї вибірки, а це 5

респондентів з вибірки. 18 респондентів ніколи не підвергались булінгу (60%). Та 7 (23%) респондентів з вибірки відповіли, що іноді траплялось.

За часту насилля проходить за участю однолітків (67%), яке в більшості випадків відбувається на перерві (50%). Нерідко вибір на форму насилля падає саме на приниження (44%), рідше на плітки (18%) та інші форми, фізичному насиллю віддали перевагу 14%. За емоційним станом переважають дві складові: 1. Відповісти тим же (22%) 2. Жертви відчувають страх (21%).

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Дослідженням булінгу в цілому та булінгової поведінки в підлітковому віці займалось багато дослідників, але питання методів та стратегій боротьби з булінгом досі залишається відкритим та невирішеним. Ми зустрічаємось з ситуаціями булінгу постійно, особливо це відноситься до загальноосвітніх закладів. Якщо не вийшло попередити ситуацію булінгу, то потрібно негайно на неї реагувати. Аби досягнути вдалого результату під час боротьби з булінгом, необхідно об'єднатися адміністрації, вчителям, батькам, місцевим органам влади та організаціям громадського типу, також варто залучити учнів. Повинна бути одна сумісна думка про булінг – це аморальна поведінка, що засуджується суспільством.

Передбачаємо дослідження, пов'язані з вибором стратегій та методів боротьби з булінговою поведінкою в залежності від особливостей її прояву та в залежності від індивідуальності підлітків та дорослих.

Горбач І.О.

НТУ «ХП»

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЗДІБНОСТЕЙ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

В умовах активної фази проведення євроінтеграції й загострення суспільно-політичної та економічної ситуації в Україні обумовило значне зростання інтересу науковців і суспільства в цілому до лідерства в загалі та

харизматичного лідерства. Вирішення більшості сучасних проблемних питань досить часто пов'язують з діяльністю наділених особливими рисами й здібностями лідерів — харизматичних особистостей, здатних раціонально здійснити розподіл сил та засобів на подолання тих чи інших кризових ситуацій, мобілізувати і повести за собою послідовників, незважаючи на перешкоди та особисті жертви.

Враховуючи вище наведене виникає потреба дослідження основних концепцій пояснення харизматичного лідерства та засобів впливу на розвиток і напрямки застосування здібностей харизматичного лідера.

На протязі багатьох років харизматичним лідерством цікавилися науковці. Харизматичний лідер має вплив на людей за рахунок сильних емоційних проявів, він може зачіпати не тільки почуття, але й розум послідовників. «Харизма» з грецької перекладається як «дар», «милість». В Античну епоху воно зазвичай вживалося в значенні «дар богів». У нашому контексті — це особливі риси й здібності, якості людей, які вражали своєю надзвичайністю інших. Відтак, вони безмежно довіряли харизматичним лідерам й беззастережно підкорялися їх волі, слідували за ними.

За межі релігійної традиції, поняття «харизма», вивів Соціолог Макс Вебер. Харизма визначається ним як основа одного з типів легітимного панування — харизматичного. Воно виникає з відносин лідера, наділеного особливими якостями й здатністю впливати на людей, та його послідовниками, які сприймають їх як надприродні, надлюдські, «даровані» зверху для виконання ним особливої місії. Більшість сучасних науковців, таких як В.М. Басс, Б. Шамір, Р.Й. Хозе, М.Б. Артур та інші, на основі запропонованих М. Вебером визначень вбачають харизматичне лідерство, як мотивуючий вплив керівника через механізм наслідування, прийняття членами групи його цінностей і поведінки за зразок, наділення його харизмою. Мати здатність впливу на цінності інших людей та їх зміну можуть далеко не всі, «обрані» лідери.

З.А. Черваньова писала про те, що харизматичний лідер виділяється з-поміж інших завдяки наявності ряду якостей і особливостей структури його особистості. Харизму лідера підсилює його персональна захопленість колективними цілями, готовність йти на особистий ризик заради їх досягнення, ідентифікація себе з ними та групою. Харизматичні лідери всіляко підкреслюють символічний характер трудової діяльності, її моральні аспекти. Завдяки цьому внесок співробітників в реалізацію організаційних цілей отримує внутрішню моральну мотивацію: вони пов'язують свою роботу і групову роль з самоповагою і особистою гідністю (Черванева З.А. Харизматическое лидерство как социальнопсихологический феномен / З.А. Черванева // Теорія і практика управління соціальними системами. – Харків : НТУ «ХП», 2017. – № 1. – С. 76–86).

Серед інших дослідників харизматичного лідерства згадаємо Д. Хауелла, який, спираючись на введені Д. Мак-Клелландом поняття соціалізованого й персоніфікованого прагнення до влади, виділяє, відповідно, соціалізований та персоналізований вид харизматичного лідерства. Для першого характерно стримане прагнення до влади, індукуванням інтерналізації (тобто виникнення цінностей, спільних для лідера і послідовників), прагнення до цілей, які відповідають потребам підлеглих, постійної їх підтримкою та інтелектуальної стимуляцією. Для персоналізованого виду харизматичного лідерства — нестримне прагнення до влади й непомірне її використання. Лідер переслідує власні цілі й нав'язує їх організації, підтримує послідовників лише тоді, коли це вигідно йому.

О.Г. Романовський в залежності від впливу харизматичного лідера на послідовників виділяє етичні та неетичні прояви харизми. Етичний харизматичний лідер пов'язує власні інтереси з інтересами організації. Його самореалізація невідривно пов'язана з розвитком колективу та підлеглих. Одним з головних особистісних мотивів такого лідера виступає служіння іншим та інтересам справи. Неетичними харизматичними лідерами є такі, що використовують інших для досягнення власних цілей, а серед основних засобів впливу мають маніпуляції та обман. Влада такого лідера як правило має багато ознак демонстративності,

авторитарності, домінантності. Такі лідери готові піти на будь-які жертви заради перемоги. При чому під перемогою вони часто розуміють приниження суперника (Романовський О.Г. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г. Романовський, Т.В. Гура, А.Є. Книш, В.В. Бондаренко – Харків, 2017 р. – 100с.).

Отже у процесі підготовки фахівців, особливо майбутніх керівників обов'язково необхідно визначати, розвивати та зорієнтувати у раціональному напрямку прояви здібностей харизматичного лідерства.

Технологія визначення, розвитку та спрямування здібностей харизматичного лідерства, буде ефективно здійснюватися за наявності наступних педагогічних умов:

- забезпечення позитивної мотивації професійної підготовки (ціннісне ставлення до майбутньої професії, професійно-пізнавальний інтерес, мотивація досягнення, професійне самовиховання) в контексті особистісно-орієнтованого підходу до навчання та виховання;
- забезпечення педагогічного керівництва в особі викладачів-лідерів у процесі професійного виховання особистості;
- широке впровадження тренінгів, орієнтованих на формування професійно-значущих якостей керівників-лідерів.

У даній статті наведено необхідні педагогічні умови для визначення, розвитку та спрямування здібностей харизматичного лідерства, сутність яких може бути розглянута у подальших дослідженнях.

Заболотна Є.Є.

НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

На теперішній час в умовах постійного розвитку технологій та глобалізації, особливо важливим завданням для вищих навчальних закладів є підготувати студента, який вчора ще був школярем, а завтра вийде висококваліфікованим науковцем чи менеджером, вчителем школи чи

конструктором літальних апаратів вже з новим баченням світу. Зараз випускник ВНЗ має бути не тільки спеціалістом у певній сфері, а й повинен володіти лідерськими якостями та навичками, які допоможуть йому втілити творчий потенціал у практичну діяльність.

А. Кузьмінський, В. Омеляненко визначають, що в педагогічному аспекті лідер (з англ. leader – той, який веде, керує) – це член колективу, який у важливих ситуаціях здатний помітновпливати на поведінку членів колективу, виявляти ініціативу в діях, брати на себе відповідальність за діяльність колективу. Проблема лідерства, формування умов для становлення лідерських якостей і створення соціально активної особистості розглядається у дослідженнях О. Романовського, Г. Шевченко Д. Алфімова, В. Татенко, В. Ягоднікової та інших.

Тож, чи можна навчити лідерства? Дослідження, проведені у Великобританії, показують, що 70% лідерів навчаються в процесі поточної роботи і під час виконання спеціальних проектів, 20% роблять це за рахунок використання зворотного зв'язку і в процесі коучингу, 10% навчаються в процесі роботи над собою і участі в тренінгових програмах.

По-перше, візьмемо за основу, що всі великі лідери народжуються без знання принципів лідерства, їм потрібно вчитися.

Т. Соломанидина, В. Соломанидин вважають, що потенційні лідери зазвичай отримують освіту, яка виходить за рамки основних предметів. Насамперед лідерство розквітає в людях, які мають мотивуючу середу, надихаючі моделі і дбайливих наставників.

По-друге, як пише Л. Скібіцька, концепція харизматичного лідерства передбачає наявність у лідера харизми, яка є формою впливу на інших шляхом особистісної привабливості, що викликає підтримку та визнання лідерства. Отже, харизматичним вважається той лідер, який завдяки своїм особистісним якостям спроможний глибоко впливати на послідовників.

Саме тому можна вважати наявність таких предметів, як педагогіка та психологія необхідними серед базових навчальних дисциплін, які

стимулюватимуть до вияву лідерських якостей та розвивати правильний світогляд майбутніх керівників та спеціалістів з управління.

Отже, виховання лідерських якостей – це важливий аспект у становленні молоді особистості, а починати його потрібно якомога раніше. Ефективна організація виховного процесу передбачає створення неодмінних соціально-педагогічних умов, завдяки яким стане можливим формування лідерських якостей учнівської молоді.

Захарова О.Н.

НТУ «ХП»

ПЕРЕВАГИ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Проблема підготовки майбутніх лідерів є однією з важливих проблем, а в умовах кризи – однією з головних проблем у педагогіці вищої школи. Для її вирішення є необхідним знання закономірностей та механізмів становлення та розвитку лідерського потенціалу (Ріпко І. В. Особливості становлення лідерського потенціалу у студентів вищих навчальних закладів // Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта та соціальний прогрес: тези доп. Міжнар. наук.-теор. конф. студ. і аспір., 7-8 квітня 2015 р., м. Харків : у 3 ч. Ч. 1 / редкол. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ [та ін.]. – Харків : НТУ "ХП", 2015. – С. 223-225).

Для вирішення цих питань потрібно знати основні положення сучасних теорій лідерства, насамперед теорії харизматичного лідерства та його переваг.

На нашу думку, харизматичний стиль один з найважливіших та найуспішніших видів лідерства. Такі лідери мають природні якості, які допомагають їм досягати успіху та мати вплив на свою команду. В давні часи, люди вважали, що харизма це «дар», яким людина наділяється при народженні та що неможливо отримати її на протязі життя. Що ж таке харизма? Харизма - це наділення особистості властивостями, що викликають високу повагу до неї та безумовну віру в її можливості; висока обдарованість, особлива привабливість. Дослідники виявили, що ті лідери, яких послідовники вважають

харизматичними, володіють такими якостями як: рефлексія, здатність впливати, мотивувати, надихати; включеність у соціальні процеси; самоактуалізованість.

У сучасності, вже прийнято вважати, що харизматичні якості можна придбати та розвивати в собі. В чому ж привабливість даного виду лідерства? Харизматичні лідери розташовують до себе людей завдяки комунікативним навичкам, довіри, вони підтримують всіх своїх союзників. Завдяки цьому, послідовники починають сприймати лідера як зразок для наслідування, як героя. Коли послідовники натхненні лідером, вони починають працювати із задоволенням і сприймають роботу як улюблену справу.

Деякі вчені (Bass B. M. Bass and Stogdill's handbook of leadership: A survey of theory and research / Bass, B. M. – New York : Free Press, 1990. – 1184 p.; Bennis W. G. Leaders: The strategies for taking charge / Bennis W. G. & Nanus, B. – New York : Harper & Row, 1985. – 235 p.) вважають, що харизма одна з найнеобхідніших умов ефективності лідерства, тому що істинно харизматичні лідери ніколи не сприймають існуюче положення речей, вони завжди задаються питанням: «Що можна зробити, щоб було ще краще?» Харизматичні лідери вміють створювати яскраві образи, завдяки яким, у послідовників з'являється бажання працювати, творити. Слід зазначити, що харизматичні лідери вміють користуватися мовою, посмішкою, рухами, вони знають як треба посміхнутися чи подивитися, щоб отримати саме те, що бажають. Кожній людині важливо відчувати свою потрібність, люди хочуть бачити, що їх цінують, поважають, до їх думки прислухаються. Харизматичні лідери завжди знають, як дати відчуття людині, що вона потрібна. До того ж, такі лідери вміють керувати емоціями, вони показують підтримку, підбадьорення, команді легко працювати, тому що в групі позитивний емоційний фон.

Отже, харизматичний стиль лідерства має багато плюсів, тому що він спрямований на те, щоб усім було комфортно працювати. Завдяки, гарним стосункам між групою та лідером робота виконується вправно та старанно. Та найголовніше те, що такий лідер має значний авторитет серед команди. Виконавець на рівні підсвідомості відчуває, що підкорення допоможе стати

схожим на керівника та посприяє заробити повагу в очах лідера. Ми вважаємо, що саме такі лідери досягають найбільших висот, тому що на протязі життя вони переслідують єдину, велику мету, вони покладають усі сили та можливості на те, щоб її досягти.

Іваненко М.О.

НТУ «ХП»

ПСИХОЛОГІЯ СПОРТУ – ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА

Психологія спорту — область психологічної науки, яка вивчає закономірності формування та прояву природних психічних процесів та психологічних феноменів у спортивній діяльності. Психологію спорту вважають доволі молодого галуззю психологічної науки. У 1965 році в Римі заснували Міжнародну спілку психології спорту (МСПС). Це стало свідченням міжнародного визнання спортивної психології як окремого напрямку психології. МСПС з 1970 року починає видавати «Міжнародний журнал психології спорту». У 1967 році з'явилась Північноамериканська спілка психології спорту, а у 1969 році — Європейська асоціація психології спорту. Згодом аналогічні спілки відкрили в Японії, Англії, ФРН, Франції, Австралії, Бразилії та багатьох інших країнах. Трохи пізніше фронт досліджуваних спортивною психологією питань помітно розширився. Стали розробляти програми з урахуванням специфіки не лише індивідуальних здібностей спортсменів, а й конкретного виду спорту. При цьому використовували досягнення загальної, педагогічної, соціальної та вікової психології (індивідуальна робота зі спортсменом, колективні тренінги тощо).

Також значну увагу приділяли розвитку способів уяви, поліпшенню спостережливості, тактичному та стратегічному мисленню, якісній взаємодії в групах (Клименко В. В. Психологія спорту: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Клименко. — К.: МАУП, 2006. — 432 с.).

Доктор медичних наук, завідувачий лабораторією психології здоров'я

Московського державного психолого-педагогічного університету В. М. Касаткин, визначаючи завдання, які вирішує спортивна психологія, великого значення приділяв спортивному психологу. Саме спортивний психолог працює зі спортсменом, дозволяючи йому вирішити такі основні завдання: 1) Підвищення загальної ефективності тренувального процесу за рахунок вироблення потрібного рівня мотивації, чіткої орієнтації на конкретну мету, а також формування потрібних рухових умінь і навичок. 2) Створення необхідних психологічних умов для досягнення кращої психологічної витривалості, високих показників сили, спритності, а також для розвитку спеціалізованих видів сприйняття. 3) Грамотна психологічна підготовка спортсмена до змагань. 4) Психічна регуляція. 5) Формування особистості спортсмена для кращої взаємодії з тренером, а також іншими спортсменами в команді. 6) Підвищення у спортсмена сили волі в ситуаціях, коли цей показник перебуває або на недостатньому для успішних спортивних виступів рівні, або цей показник дуже високий і є ризик того, що спортсмен може «перегоріти» ще до старту змагань. 7) Оперативна допомога спортсмену. Йдеться про роботу зі спортсменом у найбільш напружені для нього моменти — від зняття передстартових хвилювань і роботи зі стресом до допомоги у разі невдалих виступів і пов'язаних з ними переживань.

Насамперед, діяльність спортивного психолога полягає в грамотному психологічному супроводі усього спортивного життя спортсмена й включає в себе наступні основні напрямки: психодіагностика; індивідуальна психологічна підготовка спортсмена; психологічні тренінги — індивідуальні та колективні; ситуативне управління поведінкою та станом спортсмена; гендерна психологія в спорті.

Роль спортивної психології в сучасному спорті підвищується з кожним роком. Без спортивного психолога важко уявити собі роботу того чи іншого спортивного клубу, не кажучи вже про національну збірну з того чи іншого виду спорту. Окремі національні олімпійські збірні мають у штаті психологів для кожного виду спорту. Активно йдуть дослідження в галузі вивчення

психологічних можливостей спортсменів. Принципово важливим моментом для майбутнього спорту є і те, в якому стані буде перебувати дитяча спортивна психологія. Сьогодні багато уваги приділяють питанням тестування та відбору спортсменів, а також їх грамотного виховання на різних вікових стадіях і в процесі тренувань.

Окремим важливим напрямом спортивної психології варто вважати і роботу зі спортсменом, який вирішив покинути великий спорт: як допомогти людині зробити це максимально грамотно і щоб він зміг почати нове життя поза великим спортом (Торлецкий С. А. - спортивный психолог. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://sportpsi.ru/>).

Таким чином, та робота, яку спортивний психолог проводить із спортсменами, цілком може бути адаптована до формування лідерських якостей у студентів, для їх підготовки, до тих викликів, які їм висуває життя. Психологія спорту - це краще рішення для спортсмена, що бажає підготуватися до змагань, але деякі моменти з неї можна запозичити для формування лідерського стилю поведінки у студентів в освітньому процесі. Тому, для досягнення успіху в різних областях, зокрема, в професійній сфері рекомендуємо викладачам та студентам вивчити роботу спортивного психолога зі спортсменами і використовувати методики психології спорту для формування у студентів психології переможця-лідера.

Каблаш В.В.

НТУ «ХП»

НЕОБХІДНІСТЬ ВИХОВАННЯ ЛІДЕРОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сьогодні у всьому світі йде тенденція виховувати та розвивати у студентів лідерські якості й задатки лідерів. Це пов'язано з тим, що наш світ дуже швидко модернізується. Часи жорстких кордонів і рамок відходять в минуле. Потрібні нові фахівці з прогресивними поглядами, які мають свою точку зору на різні проблеми, вміють і хочуть брати на себе відповідальність, емпатичні, які володіють розвиненим

емоційним інтелектом, тощо. У багатьох компаніях (найбільше ІТ - спрямованість) на даний момент стирається жорстка ієрархічність у відносинах між підлеглими і керівником. На перший план виходять такі стилі керівництва, як демократичні, товариський, навчальний, які передбачають позитивні відносини «начальник - підлеглий». Такі вчені як О.Г. Романовський, Л.М.Карамушка, Т.В.Гура, А.Є.Книш, М.Х.Мескон, С.В.Калашнікова, Ф.Хедоурі розглядають лідерство як основу сучасного управління та менеджменту.

Від вищих навчальних закладів залежить, яким буде особистість майбутнього фахівця. На даний момент в українських вищих навчальних закладах проходять різні фестивалі лідерства, конференції для студентів і аспірантів, впроваджуються нові умови, при яких студенту доводиться брати більше відповідальності за результати свого навчання. Часто кафедри пропонують студентами самостійно проводити тренінги, відкриті заняття для школярів. В університетах діють організації студентської ради та молодих вчених. Все це допомагає студенту розвивати свої лідерські якості та проявляти себе як лідер.

Ми вважаємо, що необхідно продовжувати модернізацію системи навчання і виховання у вищих навчальних закладах для того, щоб освіта не відставало від сучасних компаній і їх вимог. Необхідно пам'ятати, що від того, як зможуть влаштувати своє професійне життя випускники вищого навчального закладу залежить репутація самого університету, його престиж і конкурентоспроможність серед інших університетів.

Карпусь В.В., Садковська В.В.

Харківський комп'ютерно-технологічний коледж НТУ «ХПІ»,

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Дистанційна форма організації навчального процесу - форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники (об'єкт і суб'єкт

навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово й переважно екстериторіально (на відстані, яка не дозволяє і не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч, коли учасники територіально перебувають за межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою).

Згідно з діючим положенням про дистанційне навчання, затвердженого наказом Міністерства освіти та науки України №466 від 25.04.2013 року, така форма навчання може бути реалізована як окремо так і як частина будь-якої іншої форми організації навчального процесу. В другому випадку непотрібно отримувати додаткових дозволів від Міністерства.

Використання технологій дистанційного навчання у навчальному процесі вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації ускладняється через вікові особливості формування контингенту (14-20 років), які в той же час є і позитивним фактором, що стимулює впровадження інформаційно-комунікативних технологій в освітній процес.

Можна висунути гіпотезу, що відсутність або достатнє зменшення прямої комунікації повинно вимагати від засобів та методів, що використовуються при організації дистанційного навчання, виконання певних вимог які дозволяють:

- студентам - сприймати інформацію не відволікаючись на механізм її передачі;
- викладачу - реалізувати функції передачі інформації, контролю виконання завдань та аналізу засвоєння навчального матеріалу студентами не відволікаючись на тонкощі механізму управління навчальним процесом.

Дослідження факторів що впливають на ефективність педагогічного процесу в розріз вікових особливостей фокусною групи є актуальною проблемою для майбутньої передфахової вищої освіти в Україні. Базуючись на конкретному практичному досвіді викладачів Харківського комп'ютерно-технологічного коледжу НТУ «ХПІ» можна зробити попередні висновки, що

результат впровадження та реалізації дистанційного навчання прямо залежний від засобів дистанційного навчання. Було проаналізовано інформацію про результати навчання академічних груп в межах кожної окремої спеціальності по окремих дисциплінах. Порівнювались результати успішності студентів що навчались без використання дистанційних засобів навчання, студентів що навчались з використанням дистанційних засобів Moodle та Google (Classroom, Forms). Поряд з аналізом успішності навчання студентів проводився аналіз успішності впровадження дистанційних засобів Moodle та Google викладачами різних вікових груп (до та після 35 років). Зазначимо, що результати за успішністю навчання можна розташувати в наступному порядку (від гіршого до кращого): звичайне навчання - Moodle– Google. В той же час для викладачів незалежно від віку простіше було використовувати засоби Google, хоча для старшої вікової категорії дистанційні засоби поступались за популярністю класичному підходу. Це зумовлено саме простоті, не перевантаженості, логічності інтерфейсу та звичності для більшості студентів і викладачів засобів Google. Таким чином психологічно легше використовувати нові можливості знайомого «нового», а ніж двічі стикатись з незнайомим та незвичним: навчатись засобам навчання заради навчання певним новим знанням з спеціальності. Результати цього дослідження будуть використані при написанні курсової роботи та дипломної роботи.

Картавікіна Ю.О.

НТУ «ХПІ»

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ, ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА, ПЕРЕКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ

Динамічний розвиток сучасного суспільства та галузей знань висуває нові вимоги до системи вищої професійної освіти, передбачає формування і розвиток у майбутніх фахівців таких якостей, як лідерство, мобільність,

ініціативність, самостійність під час отримання нових знань, готовність до ефективної міжособистісної та професійної взаємодії. Виходячи з цього, можна з упевненістю стверджувати, що комунікативна компетенція є невід'ємною частиною сучасного фахівця - лідера.

Професійна діяльність перекладачів у сучасному динамічному інформаційному суспільстві стрімко розвивається, ускладнюється та трансформується під впливом інтенсивного технологічного та змістового наповнення інформаційного простору, урізноманітнення способів взаємодії та збільшення ролі міжкультурної взаємодії. Тому необхідно підкреслити важливість комунікативної компетентності для професії перекладача іноземних мов, бо саме людина такої професії щоденно має справу з живим спілкуванням, якщо мова йде про послідовний або синхронний усний переклад. У різних ситуаціях перекладач має знаходити правильні слова, бути толерантним, вирішувати конфліктні ситуації, знаходити влучні слова, взаємодіяти з спільнотою, розуміти її «з півслова». Для цього необхідно працювати над комунікативною компетентністю і постійно розвивати її.

Безумовно, будь-яка комунікація – це, передусім, засіб, який дозволяє на відстані дізнаватись про людину, її поведінку і звички, передавати свій досвід і знання. Комунікація – процес, за допомогою якого здійснюються і розвиваються усі різноманітні людські взаємовідносини, символи і знаки, а також засоби для їх передачі у просторі і збереження в часі.

Комунікація спрямована на спільну діяльність усього живого на Землі, на об'єднання усіх людей в єдину соціальну структуру. І саме мова виступає тим засобом, який забезпечить єдиний комунікативний простір, вільну циркуляцію інформації в соціальних групах.

Комунікативна компетентність розглядається часто як система внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікативної дії в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії. Як і всяка дія, комунікативний акт містить у собі аналіз і оцінку ситуації, формування мети.

Проаналізувавши погляди різних вчених щодо важливості комунікативної компетентності у професійному спілкуванні, слід зазначити, що вона сприяє професійному успіху і кар'єрному зростанню фахівця, допомагає йому почуватися впевнено у суспільстві, легше проявляти свої лідерські якості, відповідати сучасним вимогам суспільства до особистості як високому професіоналу, культурній особистості. У структурі професійної компетентності сучасного фахівця – лідера значно зросла роль і значущість комунікативної компетентності.

Комунікативна компетентність сприяє формуванню навичок ділового спілкування. Спеціаліст у рамках його професійної діяльності взаємодіє з іншими людьми і виконує управлінські завдання різного рівня складності».

Сучасний лідер повинен бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати спільно в різних областях, у різних ситуаціях, легко запобігти або вміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій.

До складових комунікативної компетентності належать:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда;

- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин, умов соціального середовища;

- адекватна орієнтація людини в самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, ситуації;

- готовність й уміння будувати контакти з людьми;

- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій ;

- знання, уміння і навички конструктивного спілкування;

- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії.

Тому дуже важливим є відповідність лідера зазначеним складникам, зокрема перекладачам іноземних мов.

Виходячи із усього вище зазначеного, можна зробити висновок: комунікативна компетентність являє собою структурний феномен, що містить як складові цінності, мотиви, установки, так і соціально-психологічні стереотипи, знання, уміння й навички.

Процес формування комунікативної компетентності майбутніх перекладачів потребує перманентного вдосконалення через постійне зростання вимог до роботи зазначених фахівців, зростання попиту на їх кваліфіковану роботу, змінами у сфері глобальної комунікації.

Колісник О.О.

Харківський комп'ютерно-технологічний коледж НТУ «ХП»

ХАРИЗМАТИЧНА ОСОБИСТІСТЬ: МОЖЛИВІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАСЛІДКИ ЇЇ ХАРИЗМАТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ

Сучасне українське суспільство характеризується високим ступенем нестабільності. З одного боку, це обумовлено особливостями проходження транзитивного етапу розвитку нашою країною. З іншого боку – процесами глобальної трансформації, які також торкнулися України як частини світового співтовариства. Як свідчить історичний досвід, у періоди соціальної нестабільності й суспільних криз значно зростає роль випадкових факторів, які здійснюють вплив на всю суспільну систему. Найчастіше в ролі такої випадковості виступає діяльність тієї або іншої особистості. Як правило, реальний вплив на систему здійснюється не звичайною, середньостатистичною людиною, а такою, яка володіє певними особистими якостями, що виділяють її з інших. До таких людей можна віднести так званих “харизматичних особистостей” – особистостей, наділених незвичайними якостями (Бендас Т.В. Психология лидерства: Учебное пособие. — СПб.: Питер, 2009. — 448 с.)

Подальший хід історії знаходиться, якщо і не в безпосередньої залежності від такої особистості, то значною мірою модифікується з її допомогою. Причому вчинки харизматичних особистостей досить важко прогнозувати.

Тому для стабільної життєдіяльності суспільства необхідно виявляти таких людей, аналізувати і прогнозувати їх вплив на політичний процес.

Термін “харизма” відноситься до основних категорій педагогічних та психологічних науки, поряд з такими поняттями як знання, викладання, розум та інші (Гандапас Р. Харизма лидера / Радислав Гандапас. — М.: Манн, Иванов и Фербер, 2013. — 224 с.). У той же час “лідерська харизма” — одна з тих категорій, дискусії про яку йдуть практично постійно: тоді як одні вчені плідно застосовують дане поняття в дослідженнях сучасних процесів, інші говорять про неадекватність і недоцільність його використання.

Сучасна наука дотепер практично не приділяла уваги проблемі лідерської харизматичної ідентифікації. Вивчення цього аспекту дозволило б висвітлити можливі напрямки діяльності харизматичної особистості і передбачати наслідки її харизматичної активності та алгоритм поведінки її джерел (Гибсон Дж.Л., Иванцевич Д.М., Доннелли Д.Х.-мл. Организации: поведение, структура, процессы / Пер. с англ. — 8-е изд. — М.: ИНФРА-М, 2000. — XXVI, 662 с.; Гликман Р. Главный навык высокоэффективных людей. — Оптимальное мышление / Розалин Гликман. — СПб.: Прайм — ЕВРОЗИАК, 2007. — 256 с.).

Тема такого дослідження представляє особливу актуальність для України сучасного періоду, оскільки проблема лідерства тісно співвідноситься з питаннями соціально-політичних змін і інновацій, створення нових інститутів, а також проблемою підтримки порядку, надання йому значимості й легітимності. У цьому зв'язку привертає увагу той факт, що хоча в Україні поняття “харизма”, “харизматичний лідер” користуються популярністю, проте вони ввійшли, скоріше, в публіцистичний обіг ніж в науковий. В вітчизняній науці тема харизми практично загалом випадає з наукового дискурсу. Вживання поняття “харизма” широким колом громадськості звело його до ринкового синоніма популярності, чарівності особистості.

У цілому, в українській науці проблематика харизми недостатньо розроблена (у порівнянні зі світовою): відсутній загальний аналіз найбільш впливових і перспективних концепцій харизми, розроблених у світовій

політології, не обговорюється можливість їх застосування в аналізі української реальності (Теорія і практика формування лідера: навч. посібник / О. Г. Романовський [та ін.]; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Друкарня Мадрид, 2017. – 100 с.). Ці обставини призводять до того, що термін “харизма” втрачає зміст, піддається сумніву його цінність і теоретична значимість.

Подана і проаналізована інформація буде корисною при подальших дослідженнях феноменів лідерства і буде корисною при написанні курсової та дипломної робіт.

Корженко А. С.

НТУ «ХП»

ЖІНОЧЕ ЛІДЕРСТВО В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Сьогодні ми можемо констатувати суттєве зростання інтересу до проблеми жіночого лідерства. Це обумовлено тим, що лідери-жінки досягають успіху не шляхом прийняття традиційного стилю керівництва командування та контролю, а використовуючи унікальність свого жіночого досвіду, тому жіноче лідерство є одним з ключових питань становлення харизматичного лідера. Жінки частіше описують себе як трансформаторів власних інтересів підлеглих на турботу про всю організацію, використовуючи такі особистісні риси як харизма, навички міжособистісного спілкування для мотивації інших. Питання харизматичного лідерства торкаються проблем жіночого лідерства.

На думку О. Романовського «Лідери-жінки практикують те, що можна назвати "інтерактивним лідерством" – намагаючись зробити кожну взаємодію з колегами позитивною для всіх залучених, заохочуючи участь; ділитися владою та інформацією; робити людей важливими та заохочувати їх» (Теорія і практика формування лідера: навч. посібник / О. Г. Романовський [та ін.]; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків: Друкарня Мадрид, 2017. – С.90).

Дж. Розенер провела опитування, в якому брали участь всі члени Міжнародного жіночого форуму. Кожну респондентку просили назвати лідера-чоловіка зі схожими обов'язками в схожій організації. «Грунтуючись на результатах свого дослідження, Дж. Розенер прийшла до переконання, що лідери-жінки більш трансформаційні і що вони успішні завдяки, а не всупереч якостями, які зазвичай розглядаються як «фемінні». Вона стверджує, що перші жінки -керівники були змушені приймати стиль і звички, успішні для чоловіків» (Шеклтон В. Психология лидерства в бизнесе / В. Шеклтон. – СПб.: Питер, 2003. – С.176).

Дослідники відмічають, що в наш час прийшла друга хвиля жінок. Вони вже не наслідують чоловікам, а використовують ті навички і установки, які розвинули на основі свого досвіду. Ми згодні з О. Романовським, що у лідерів-жінок на шляху досягнення лідерських позицій виникають певні перепони, такі як: феномен «скляної стелі», феномен «теплиці», бар'єр відбору. «Феномен «скляної стелі» ґрунтується на класичних стереотипах про жінок, які несвідомо передаються між всіма співробітниками компанії.

Стереотипами є: жінки занадто емоційні, щоб бути лідерами; жінок турбують тільки сім'я і діти, вони не можуть приділяти достатньо уваги управлінню; жінки не здатні до виконання складних та комплексних завдань, що потребують витримки та стресостійкості; у жінок недостатньо управлінського досвіду, щоб серйозно розглядати їх в якості кандидатів на управлінські позиції. З феноменом «теплиці» зіштовхуються жінки, що досягають лідерських посад. Але відразу після отримання такої посади починають відчувати себе так, ніби вони закриті в скляній теплиці, а за всіма її діями дуже уважно спостерігають оточуючі, очікуючи на помилку. Це може призводити до підвищення тривожності та зростанні невпевненості у власній компетентності. Бар'єр відбору полягає в тому, що більшість вимог для зайняття лідерських позицій від самого початку пишуться з вираженням маскулінним уклоном. Тобто, роботодавці таким чином формулюють вимоги, що задовольнити їх може тільки чоловік» (Теорія і практика формування

лідера: навч. посібник / О. Г. Романовський [та ін.]; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків: Друкарня Мадрид, 2017. – С.91). Ми вважаємо, щоб відновити рівновагу потрібно забезпечити жінці індивідуальне навчання і можливості для розвитку. Необхідно, щоб була допомога наставника, який буде допомагати порадами і сприяти особистому розвитку жінки-лідера.

Таким чином, жіноче лідерство в наш час дуже сильно цікавить багатьох вчених. Жінки схильні використовувати більш демократичний або партнерський стиль лідерства, а чоловіки-бути більш авторитарними або директивними. Сьогодні чоловіки як і раніше частіше, ніж жінки, займають керівні посади, але ситуація поступово змінюється, тому особливо потрібні дослідження механізмів подолання бар'єрів жіночого лідерства.

Коршенко Я.А., Маяцкий Д.С.

КЗОЗ «ХОМК», НТУ «ХПИ»

ФОРМИРОВАНИЕ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВА У СТУДЕНТОВ В ПЕРИОД ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Высокие требования к качеству *профессиональной подготовки студентов* предъявляются в настоящее время. Ориентируются на воспитание студента как саморазвивающейся, конкурентоспособной личности, готовой к лидерству и успешному выполнению своей профессиональной деятельности.

В процессе вузовского обучения студент должен научиться принимать *самостоятельные решения* и нести *ответственность* за них.

Главной целью педагогического процесса является *развитие личности* студента, формирование у него лидерских качеств, преподаватель должен организовывать учебно-воспитательный процесс, учитывая социально - психологические особенности лидерства.

Лидер - это человек, обладающий наибольшим, сравнительно с другими членами группы, набором желательных черт личности и характера и побуждающий других к выполнению групповой задачи. Лидерство это процесс

межличностного влияния, возникающий между лидером и последователями. Лидер инициирует групповые действия, направляет группу на решение стоящих перед ней задач.

Роль делового или инструментального лидера направлена на решение стоящей перед группой задачи, а роль эмоционального или экспрессивного лидера направлена на усиление внутригрупповой интеграции.

Знания о существовании ролевой дифференциации лидерства помогут преподавателю грамотно выстроить учебно-воспитательный процесс в студенческой группе. Поддерживая и развивая у студентов *качества инструментального лидера*, преподаватель содействует повышению качества профессиональной подготовки, направляет студентов на эффективное решение учебно-профессиональных задач.

Формируя у студентов *качества эмоционального лидера*, преподаватель способствует созданию благоприятных морально-психологических отношений в студенческой группе, усиливает командный дух; развивает у студентов чувства взаимопомощи, поддержки, эмпатии.

Изучая литературные источники и проведя тестирование в среде студенчества было установлено, что для формирования лидерских качеств у студентов, преподавателям необходимо учитывать особенности ролевой дифференциации в группе, идентификацию как механизм влияния в лидерстве.

Инструментальный лидер организует группу на решение поставленной перед ней учебно-профессиональной задачи, эмоциональный лидер студенческого коллектива будет заботиться о создании благоприятного психологического климата в группе.

Знания об идентификационных и эталонных качествах в лидерстве дают возможность преподавателю наиболее полно представить внутренние условия процесса межличностного влияния в студенческой группе и, следовательно, оказывать более эффективное воспитательное воздействие на студентов.

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСНОВИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРА

Освіта є одним із важливих інститутів культури, який визначає її зміст і спрямування, стимулює розвиток. Від перших років існування незалежності України постало питання реформи освіти. Головне завдання освітянської системи – виховання творчої особистості, яка забезпечить підйом у країні, може бути конкурентоспроможною у світовому просторі.

У сучасному світі освіта – складне й багатоманітне суспільне явище, сфера передавання, засвоєння й перероблення знань і соціального досвіду. Вища освіта розглядається як головний фактор соціального та економічного прогресу так як основним капіталом сучасного суспільства є людина, яка постійно шукає нові знання й ухвалює нестандартні рішення.

З огляду на те, що система сучасної вищої освіти є соціальним інститутом, індустрією кадрового забезпечення усіх інших сфер, втягнутих в процес глобалізації, вона змушена сама активно змінюватися, щоб відповідати вимогам часу. Виходячи з цього, метою статті є дослідження соціокультурних основ вищої освіти, розкриття сутності ЗВО як фактора становлення соціального капіталу.

Сьогодні відбувається процес перетворення вищої освіти в глобальний фактор розвитку людства. Проблема ролі вищої освіти є практично питанням визначення її місця і значення в життєдіяльності суспільства, передусім зумовлене соціальними потребами, які вища освіта задовольняє, та соціальними функціями, які вона виконує.

Сучасний світ характеризується мінливістю, нестійкістю, нелінійністю розвитку та ризикогенністю. Глобальна інтеграція, що відбувається в освітньому співтоваристві, все більше втягує систему освіти в єдиний світовий потік. Значного розвитку набуває інформаційна підготовка в умовах в галузі

освіти, формування навичок життя майбутніх спеціалістів в умовах мережевого інформаційного впливу.

ЗВО як соціальний інститут готує спеціалістів для потреб соціуму. Майбутнє суспільства залежать від того, наскільки якісно вища освіта виконує свої функції. Саме вона готує фахівців, які визначатимуть долю держави, її безпеку, незалежність і добробут через 10–15 років. Компетенції фахівця, сформовані в сучасному ЗВО, закладають фундамент соціального капіталу, який є проявом соціально-економічних умов суспільства, пусковим механізмом для конкурентоспроможних знань.

Особливо актуальною для психології та педагогіки є загальне розуміння проблеми покращення підготовки майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі, яка потребує аналізу сутності його професійної компетентності з точки зору ефективності професійної діяльності.

Професійна підготовка фахівців повинна відповідати вимогам суспільного розподілу праці в Україні і мобільності системи підготовки фахівців для задоволення вимог ринку праці.

Дані знання свідчать про високий рівень розвитку освіти, яка впливає на імідж ЗВО та сприяє досягненню основних його цілей. Отже, імідж і репутація ЗВО впливають на подальшу кар'єру і отримання спеціалістом певного місця в суспільстві, а значить, сприяють накопиченню професійного досвіду, який згодом передається іншим учасникам соціального буття. Таким чином, соціальний капітал складає ядро престижності ЗВО. При осмисленні проблеми ролі інституту вищої освіти як фактору становлення соціального капіталу ключовими стали праці П.Бурд'є, Р. Патнема, Дж. Коулмана, А. Горца, Г. Беккера (Бурдье П. Воспроизводство: элементы теории системы образования / Пьер Бурдье, Жан-Клод Пассрон / [пер. Н.А. Шматко]. – М.: Просвещение, 2007. – 267 с.).

Діючи від імені інституту, людина покладає на нього частину відповідальності за свої дії і їх наслідки, з яким вона ототожнює свою роль як частину з цілим (Губерський Л. Культура, ідеологія, особистість: методолого-

світоглядний аналіз / Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко. – К.: Знання, 2002. – 577 с.).

Враховуючи вище зазначене, приходимо до висновку, що засобом існування вищої школи є інституціоналізована система, яка поєднує традиційні функції навчання та готує спеціалістів для потреб соціуму. Норми, цінності і етичні принципи, які прищеплюються студентам у ЗВО, закладають фундамент соціального капіталу, який є складовою іміджу ЗВО.

Крамчанінова Д., Голодна А.

НТУ «ХП»

КОНТЕКСТ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК ВАГОМИЙ ФАКТОР ТІМБІЛДІНГУ

Синергетичний потенціал сучасного суспільства спонукає суб'єктів освітнього процесу до пошуку найбільш оптимальних шляхів для адаптивної кооперації з метою цілеспрямованого ефективного росту та прогресу. На сучасному етапі формування систем комунікації важливо передбачити їх результативну взаємодію з метою підвищення результативності діяльності учасників. Практична діяльність на професійному поприщі спонукає особистість до використання всіх своїх потенційних ресурсів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Саме тому виникає потреба у заходах, що сприятимуть розвитку особистості, ефективній взаємодії її суб'єктів та спонукають до отримання якісних високих результатів.

Важливим фактором, який вплине на оцінку взаємодії, є визначення ситуації. До факторів ситуації традиційно відносять загальний контекст, наявність в цьому контексті чинників, що ускладнюють або пом'якшуючих гостроту взаємодії сторін. Крім того, фактором «ситуації» виступає позиція і поведінка його партнера.

Вчені виділяють переважно кілька контекстів взаємодії, одними з них є кооперативний або конкурентний. Тобто на перший план виступають або

взаємні інтереси, або суперництво. Якщо суперництво спрямоване на досягнення загальних цілей, зокрема і партнерів, тоді результативність буде відчутною, тоді як контекст можна змінити на взаємні інтереси – і вона відчутно зросте. Таким важелем може стати один із заходів, які спрямовані на створення команди.

Вчені звернули увагу на різні варіанти створення команди та налагодження взаємовідносин в ній. Високих результатів можна досягти через використання тимбілдингових заходів. Тімбилдінг потрібен для розвитку ініціативи, здатності адекватно реагувати на будь-який контекст взаємодії, наполегливості у вирішенні завдань.

Успішне подолання труднощів спільними зусиллями дає позитивний досвід і допомагає, наприклад, під час запуску нового проекту, при злитті або створенні нових відділів та представництв, оцінці дій партнерів. Для освіти постійними показниками, які слід ураховувати при оцінці, є фактор змін, потреба бути «в тренді», інноваційність, одночасно із досвідом суспільним та власним, що передусім допомагає забезпечувати зв'язок поколінь тощо.

Однозначно легше реагувати на зміни і одночасно забезпечувати безперервне виконання своїх професійних обов'язків, коли можна розраховувати на підтримку та розуміння партнера. Таку ефективність можна забезпечити за рахунок проведення певних заходів із командоутворення.

Такі заходи розрізняються за двома напрямками: або "фан" (fun - розважальні заходи), або об'єднання команди через психологічні ігри. В першому випадку це може бути пейнтбол, рафтинг, тобто заходи, що стосуються фізичних способів об'єднань. Наслідки такого проведення часу можуть допомогти побачити партнера у зовсім іншому ракурсі, допомогти розуміти його точку зору.

Інший спосіб – коли це дійсно психологічний процес, в результаті якого змінюється самовідчуття людини в команді і з'являється певна командна свідомість.

Якщо розглядати викладацький колектив та адміністрацію, які знаходяться постійно у творчих пошуках та доборі адекватних способів взаємодії з кожним суб'єктом навчання, особливо актуальним стає процес створення позитивного сприятливого клімату, що сприятиме ефективній та комфортній діяльності.

У нагоді стануть заходи тимбіндингу, які допоможуть розкритися та розподілити ролі, які будуть ідеально підходити відповідно до індивідуальних особливостей людини. І фізичні, і психологічні види заходів будуть актуальними і сприятимуть вирішенню багатьох проблемних аспектів.

Тобто будь-який контекст взаємодії в освітньому середовищі може бути перетворено на користь для всієї команди завдяки програмі із створення команди, ретельно розробленій, а також тимбіндинговим заходам, що спонукатимуть розкриття потенціалу особистості і позитивній ефективній комунікації між суб'єктами освітнього простору.

Кричка Н.В., Гура Т. В.

ХНМУ, НТУ «ХПІ»

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ В СИСТЕМІ ВИМОГ ДО ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Розвиток інформаційного суспільства призводить до зміни парадигми освіти, яка спрямовується на формування в студентської молоді не тільки знань, умінь і навичок, але й необхідних компетентностей, перш за все мотивів реалізації власного потенціалу, активної життєвої позиції та самовдосконалення впродовж життя (Мітлош А. В. Моделі лідерської обдарованості / А.В. Мітлош // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. – К.: —Логос, 2006. – Том VII: Екологічна психологія. Вип. 9. – С. 238-244).

В громадському житті неможливо уявити зміни без зростання духовного потенціалу людини, формування її лідерських умінь, навичок, потенціалу

(Смит Д. Лидерство в сфере профессиональных услуг / [Д. Смит]; пер. с англ. Л.И. Байсара. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. – 288 с.).

Медична освіта не є винятком, вона покликана здійснювати підготовку сучасного, висококваліфікованого працівника медичної галузі. Лідерство у медичній галузі зумовлено тим, що в рамках міждисциплінарної медичної допомоги або відсутності спеціалістів інших медичних напрямів лікар має бути готовим узяти на себе лідерську місію в забезпеченні благополуччя пацієнта та суспільства. Отже, актуальним є питання розгляду особливостей у фахівців медичної галузі лідерських якостей при визначенні їх потенціалу. Під час досліджування даної теми науковцями розкрито певні аспекти проблеми формування лідерських якостей особистості. Водночас проблема лідерських якостей фахівців медичної галузі окремо не розглядалася, що і зумовило цей науковий пошук. Мета нашого дослідження: розкрити особливості лідерських якостей фахівців медичної галузі. Надання медичної допомоги, яка фокусується на пацієнті й супроводжується всіма необхідними функціями (консультування, моніторинг лікарської терапії, а також технічні аспекти щодо надання медичних послуг) є головною метою, що постає перед медичною практикою.

Лідер – це найавторитетніша особистість у певній групі людей, яка завдяки своїм особистим якостям відіграє головну роль у різних моральних, соціальних та інших ситуаціях, має значний вплив на підлеглих, приймає рішення у значущих для групи ситуаціях і несе за них відповідальність. Серед основних якостей, якими повинен володіти лідер, у тому числі у медичній галузі, можна виділити такі: гнучкість; адаптивність, проникливість, далекоглядність; точна самооцінка; прагнення до змін для використання новаторських підходів до розв'язання проблемних ситуацій та завдань, що постають перед лікарем; комунікабельність; енергійність, цілеспрямованість та ініціативність, уміння концентруватися на головному, наполегливість; прагнення вчитися, прагнення до постійного самовдосконалення і критичного сприйняття дійсності, висока вимогливість до рівня досягнень; позитивний настрій, оптимізм; емпатія, здатність розуміти інших людей, схильність до надання допомоги, підтримка оточуючих, їх навчання; відповідальність, здатність

керувати часом, собою і стосунками; турботливість; креативність; чесність; емоційна стійкість, доброзичливість, тактовність. Такі негативні якості лідера, як залежність і надмірне прагнення до схвалення оточуючих, надмірна схильність до суперечок, зверхність, нерішучість, надмірна ексцентричність, байдужість, імпульсивність, мінливість можуть призвести до погіршення якості його роботи. Важливе значення на розвиток лідерських якостей лікаря мають фактори мікросередовища (сімейні стосунки; освіта; друзі), мезосередовища (культурна різноманітність, релігія (духовність), отримувана інформація, подорожі) та макросередовища (суспільно-політичний устрій держави). Під впливом конкретних умов діяльності і на основі генетично визначених факторів у лідера формуються моделі поведінки, які відрізняють його від інших людей. На формування моделей поведінки великий вплив мають потреби, інтереси, схильності й цілі особистості. Таким чином, сучасні вимоги до лікарів передбачають збільшення їх лідерської ролі в медичній галузі, посилення впливу в управлінських органах, закладах охорони здоров'я, освітніх установах, становлення лікарів як лідерів у боротьбі з хворобами. Основними якостями лідера-лікаря є такі: гнучкість, проникливість, прагнення до змін, комунікабельність, енергійність, прагнення вчитися, схильність до керівництва, оптимізм, емпатія, відповідальність, турботливість, креативність, чесність, емоційна стійкість та інш. Перспективними є висвітлення особливостей формування лідерських якостей в освітньому просторі вищих медичних навчальних закладів, розкриття потенціалу оздоровчої діяльності для виховання якостей лідера.

Круглова Ю.О.

НТУ «ХПІ»

ХАРИЗМАТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО

На даному етапі розвитку нашої країни тема лідерства набуває значну актуальність. Лідерство засноване на особистих якостях лідера і соціально-психологічних відносинах. Лідерство - це тип управлінської взаємодії між лідером і послідовниками, заснований на найбільш ефективному для даної

ситуації поєднанні різних джерел влади і спрямований на понукання людей до досягнення загальних цілей. Одним з найпоширеніших різновидів лідерства виступає харизматичне лідерство. Воно відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні нормальної життєдіяльності суспільства.

Харизматичне лідерство – це специфічна властивість, характеристика явища причетності до харизми. В існуючих двох типах управління - харизматичному і адміністративному – харизматичний тип управління є найбільш ефективним у демократичному суспільстві. О. Г. Романовський визначає ті якості харизматичного лідера, які дозволяють йому вести за собою людей: самостійність суджень і здатність до прийняття рішень, спроможність повністю покладатися на себе, незалежність, активність та енергетизм, сугестивні здібності, вміння слухати і чути співрозмовника, особистий магнетизм, вміння зосередити увагу на найголовнішому, мотивувати себе й інших, вміння ставити перед собою та іншими чіткі цілі, впевнено доносити їх іншим людям, привабливість, комунікабельність, здатність знаходити індивідуальний підхід до кожного, вміння стимулювати послідовників на професійне і духовне самовдосконалення, також регулювати свої емоції та почуття, гнучкість, тактовність, відкритість у поєднанні з прямоотою, надійністю, впевненістю в собі і багатьма іншими подібними якостями (Романовський О. Г. Парадокси харизматичного лідерства / О. Г. Романовський, О. С. Пономарьов // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2017. – № 1. – С. 47-56).

З. О. Черваньова висвітлила відмінності харизматичного і нехаризматичного лідера. Лідер втрачає харизму, коли стає пасивним, губить сприйнятливість до змін, починає слідувати традиційним формам поведінки, а діяльність керованого ним закладу чи соціальної групи стає стабільною і розміреною (Черваньова З. О. Харизматичне лідерство як соціально-психологічний феномен / З. О. Черваньова // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2017. – № 1. – С. 76-86.).

Т. В. Гура зазначає, що харизма є не тільки бажаним, а й необхідним елементом прояву лідерства. Відсутність в поведінці та особистості лідера елементів харизматичності буде вказувати на нездатність людини до стабільного та адаптивного прояву лідерства (Гура Т. В. Виховання харизми як основи досягнення успіху майбутнім фахівцем-лідером технічного профілю / Т. В. Гура // Лідери ХХІ століття. Формування особистості харизматичного лідера на основі гуманітарних технологій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 вересня 2017 р. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 17-20).

Таким чином, можна зробити висновок про те, що харизматичний лідер - це людина сильна, енергійна, що володіє здатністю впливати на групову свідомість, на широкий загаль людей, емоційно «заряджати» їх своєю внутрішньою силою, надихати, бути креативним, мобілізувати послідовників на надзвичайні зусилля і дії.

Курочка А.О.

НТУ «ХПІ»

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Люди постійно взаємодіють між собою, це є необхідною умовою задоволення їх потреб. Жодна людська спільність не може ефективно взаємодіяти, якщо індивіди, які до неї належать не будуть вміти встановлювати між собою контакт і не порозуміються. Вся історія людства є історія взаємодії людей. Особливо майбутні педагоги, психологи-практики перед якими стоїть складне завдання, не зможуть ефективно працювати, якщо не встановлять взаємозв'язок з людьми.

Раніше підготовка майбутніх психологів проводилася, в основному, в теоретичному плані. У зв'язку з цим провчившись у ВНЗ кілька років і вперше потрапивши на психологічну практику, багато хто зі студентів-практикантів не можуть відразу адаптуватися до нових умов. Одним з проявів подібної

дезадаптації є слабе використання ними комунікативних умінь своєї професійної діяльності.

Теоретичними основами формування комунікативних умінь займались Л.С. Виготський, А.В. Запорожець, Д.Б. Ельконін, С.Ю. Мещерякова, Н.М. Щелованов, М.І. Лисина та ін. Серед вітчизняних науковців ці питання розглядали О.Г. Романовський, Т.О. Солодовник та інші дослідники.

Педагогічні умови - сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених чинників, які сприяють забезпеченню бажаної ефективності навчання.

Н.М. Костиця в дисертаційному дослідженні для формування професійного мовлення пропонує під психолого-педагогічними умовами розуміти «суттєві компоненти у процесі навчання мови, внутрішні і зовнішні обставини, які обумовлюють, впливають і сприяють активному процесу засвоєння професійного мовлення», де під зовнішніми обставинами мають на увазі педагогічні умови, а під внутрішніми – психологічні.

Комунікативні уміння - це комплекс усвідомлених комунікативних дій, заснованих на високій теоретичній та практичній підготовленості особистості, що дозволяє творчо використовувати знання для відображення і перетворення дійсності. Розвиток комунікативних умінь - важлива умова нормального психологічного розвитку особистості. А також одне з основних завдань підготовки до подальшого життя та професійної діяльності. Майбутнім психологам потрібно розуміти, що сказати і в якій формі висловити свою думку, віддавати собі звіт в тому, як інші будуть сприймати сказане, володіти умінням слухати і чути співрозмовника, уміти грамотно вести діалог, уміти встановлювати емоційний контакт, завойовувати ініціативу в спілкуванні, керувати управляти своїми емоціями. І саме тому важливо визначити педагогічні умови для формування комунікативних умінь майбутніх психологів.

У ході роботи було розглянуто педагогічні умови формування комунікативних умінь майбутніх психологів такі, як: використання на заняттях діалогів між студентами і викладачами, включення в освітню програму

використання ділових і ролевих ігор, використання вправ і завдань, спрямованих на підвищення комунікативної активності.

За даними анкетування, яке було орієнтовано на дослідження рівня розвитку комунікативних умінь, було виявлено, що половина студентів має низький рівень комунікативних умінь. Такі люди дуже замкнуті, сором'язливі, їм важко знайомитися з людьми та встановлювати контакти. Дещо менша кількість студентів має середній рівень комунікативних умінь. Це свідчить про те, що ці люди достатньо відкриті до спілкування, загалом спокійно і без труднощів можуть знайомитися з новими людьми і встановлювати контакти.

Найменша кількість студентів має високий рівень розвитку комунікативних умінь. Вони з легкістю заводять нові знайомства, встановлюють контакти. Оточуючі дуже цінують їх енергійність та здатність вести діалог. Для формування більш високого рівня комунікативних умінь майбутніх психологів, було обрано ігри: «Унікальні слова» та «На прийомі у психолога». Під час проведення ігор, студенти покращували свої уміння вести діалог, грамотно висловлювати свої думки, уміння уважно вислухати співрозмовника, формували уміння поводити себе так, щоб дати можливість співрозмовнику проявити свої відчуття та емоції, встановлювали контакти з іншими студентами та вчилися культури мовлення. Розглянута проблема буде у подальшому більш розвинута в дипломній роботі.

Лебедева Ю.О.

НТУ «ХП»

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ Й ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

У статті розглядається проблема формування харизматичного лідерства, а також роль педагогіки й психології в його формуванні. Харизматичне лідерство – це особливі риси й здібності, це влада, побудована не на логіці, не на давній традиції, а на силі особистих якостей людини, її привабливості.

Організація виховного процесу, що визначається як закономірна, послідовна, безперервна зміна етапів розвитку та становлення взаємодіючих суб'єктів, передбачає застосування ефективних способів та створення необхідних соціально-педагогічних умов, завдяки яким стане можливим формування лідерських якостей учнівської молоді.

В педагогічному аспекті лідер – це член колективу, який у важливих ситуаціях здатний помітно впливати на поведінку членів колективу, виявляти ініціативу в діях, брати на себе відповідальність за діяльність колективу. Виховання сучасного лідера є умовою підготовки молодого покоління до керування власним життям та зміцнення Української держави.

Зрозуміло, що ефективне виховання лідерів передбачає врахування вікових особливостей школярів. Відомо, що лідерство виявляється на різних вікових етапах розвитку та становлення особистості, але має свої особливості щодо мотивації, висування та ефективності. Юність визначає етап переходу від залежного дитинства до самостійної та відповідальної дорослості, що передбачає досягнення соціальної зрілості особистості. Науковці наголошують, що саме в юнацькому віці самопізнання, самооцінка, саморегулювання, самоствердження стають провідними потребами особистості. У юнацькому віці формуються основні риси характеру особистості. Дедалі більшого значення набуває система переконань, нових потреб, інтересів та ідеалів, які визначають напрям життєвої активності, ставлення до оточення, самого себе, громадянських обов'язків, лідерства.

Сформульовано ті якості харизматичного лідера, які дозволяють йому вести за собою людей: незалежність, самостійність суджень і здатність до прийняття рішень, спроможність повністю покладатися на себе, активність та енергетизм, вміння слухати і чути співрозмовника, вміння зосередити увагу на найголовнішому, мотивувати себе й інших, вміння ставити перед собою та іншими чіткі цілі, впевнено доносити їх іншим людям, комунікабельність, здатність знаходити індивідуальний підхід до кожного, вміння регулювати свої

емоції та почуття, гнучкість, тактовність, відкритість у поєднанні з прямою, надійністю, тощо.

Лідер у психологічному аспекті – це: 1) член групи, за яким вона визнає право приймати рішення в значущих для неї ситуаціях; 2) особистість, здатна виконувати основну роль в організації спільної діяльності та регулюванні стосунків у групі; 3) особистість, здатна впливати на окремих членів або групу загалом, спрямовувати їхні зусилля на досягнення визначеної мети.

Вказуючи на високий соціальний статус та історичне значення харизматичного лідера, психологи зазначають, що це особистість з глибоко розвиненою духовною сферою. Його життєві вчинки зумовлені ідеями, які відчуються ним інтуїтивно, безпосередньо, тобто - феноменологічно. Бунтівний та свавільний дух «харизматика» має бути зумовлений не безвідповідальністю, а інтуїтивно відчутим намаганням поринути у світ внутрішніх метафізичних відчуттів та запальним бажанням перетворити їх на дійсність. Таким чином, ми обґрунтували, що виховання лідерських якостей – це важливий аспект у становленні молодого особистості, тож починати його потрібно якомога раніше. Ефективна організація виховного процесу в цьому аспекті передбачає створення неодмінних соціально-педагогічних умов, завдяки яким стане можливим формування лідерських якостей учнівської молоді.

Лебеденко Д.Н.

НТУ «ХПІ»

ХАРИЗМАТИЧНІСТЬ ЯК РИСА ОСОБИСТОСТІ ЛІДЕРА - ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ

«Я зрозумів, що неможливо слідувати за лідером,
не захоплюючись ним. Захоплення - це більш сильне почуття, ніж
відчуття влади. Харизма більш ефективна, ніж примітивний тиск »

(Августо Курі)

У наші дні, називаючи лідера-педагога вищої школи харизматичним, ми маємо на увазі, що він володіє такими емоційно-психологічними здібностями,

які роблять його привабливим для студентів, притягують їх до нього, завдяки чому він здатний чинити на них вплив.

Харизматичне лідерство було визначено як здатність «принудити звичайних людей поступати екстраординарно в екстремальній ситуації» (Психологія лідерства в бізнесі: навчальний посібник / Т. Гура, О. Романовський, А. Книш. – Харків : «Друкарня Мадрид», 2017. – С.35).

Харизматичний лідер-педагог вищої школи повинен бути впевненим в собі, сміливим, рішучим та мудрим. Харизматичний лідер-педагог повний життя, енергії і пристрасті. Студенти повинні заряджатися від нього цією енергією і з радістю слідувати за такою особистістю (Культура і компетентність сучасного вчителя-лідера : матеріали обласного науково-практичного семінару, присвяченого 290- річчю з дня народження Г.С.Сковороди [укладачі: Л.В. Литвинюк, Т.О. Бондар]. – Полтава: ПОІППО, 2012. – 84 с.)

Лідер - педагог повинен вміти виступати перед аудиторією. А чи можна бути хорошим оратором, не володіючи харизмою? Природно, так. І таких людей досить часто можна зустріти на чолі технічних процесів на виробництві або у викладацькому складі навчальних закладів. Речі таких людей часто можуть бути наповнені здоровим глуздом і незаперечною правотою, але в них немає іскри, яка б пробудила дрімаючі почуття студентів та відродила інтерес до майбутньої професії. Тому значення харизматичності як риса особистості у формуванні професійної компетентності лідерів-педагогів та досягнення ними високого рівня професійних якостей є актуальним для сучасного вишу.

Деякі психологи вважають харизму вродженою якістю, інші стверджують, що людина може розвинути в собі харизму сама. Харизматичний лідер- педагог – це людина, яка може вести не за собою, а вести себе, вона повинна бути прикладом для студентів. Як наголошував французький письменник і педагог Жозеф Жубер: «Виховувати треба не повчанням, а власним прикладом». Тому харизматичний лідер-педагог вищої школи повинен сприяти підвищенню рівня харизматичності студента і це має сенс лише в тому

випадку, якщо є бажання самому керувати власним життям і більш ефективно досягати намічених цілей.

Отже, харизматичність є не лише невід'ємною частиною образу лідера-педагога вищої школи, а й інструментом впливу та управління діяльністю студентів, тому мистецтво і техніка створення образу майбутнього харизматичного лідера-педагога вищої школи повинна бути врахована в планах підготовки майбутніх педагогів вищої школи.

Лютий М.М.

НТУ «ХП»

ЛІДЕРСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОBOB'ЯЗKOBA УMOBA УСПІШНОСТІ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Перехід закладів вищої освіти України від знаннєвої до компетентнісної моделі вимагає від викладачів не тільки високого рівню професіоналізму, а й цілої низки якостей та компетентностей, що здатні забезпечити реалізацію трансформаційних процесів в системі освіти. В останні роки все більше вітчизняних (Т. Гура, С. Калашнікова, О. Паламарчук, О. Романовський та ін.) (Романовський О.Г. Формування лідерської позиції майбутніх інженерів у закладах вищої технічної освіти : навч. посібник / О. Г. Романовський [та ін.] ; ред. О. Г. Романовський ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : НТУ "ХП", 2018. – 194 с.) та закордонних вчених (В. Баміатці, К. Байт, Дж. Варнік, С. Дудлі-Браун, Д. Кадо та ін.) звертають увагу на важливість лідерської компетентності для ефективної діяльності викладача закладу вищої освіти. Тому особливої актуальності набуває роль лідерської компетентності у забезпеченні успішності професійної діяльності викладача вищої школи.

С. Калашнікова зазначає, що лідерство являє собою соціально-психологічний процес, що пов'язаний з груповою динамікою та відображається у процесах підпорядкування членів групи лідерів для досягнення певної мети

(Калашникова С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки управлінців-лідерів в умовах сучасних суспільних трансформацій : дис. доктора пед. наук : 13.00.06 / С. А. Калашникова. – К., 2011. – 462 с.).

Викладач закладу вищої освіти проявляє лідерство через керування навчально-виховним процесом студентської групи при опануванні загальними та професійними компетентностями в рамках конкретної предметної області. В цьому ракурсі лідерська компетентність викладача потребує: 1) високого рівня розвитку лідерських якостей таких, як: комунікативність, організованість, рефлексивність, самоповага, креативність, емоційний інтелект; 2) спрямованості на трансформацію навчального процесу шляхом використання інноваційних педагогічних технологій; 3) здатності викладача до ефективного здійснення науково-педагогічної діяльності через використання власних наукових результатів в процесі викладання та поєднання в науково-педагогічній діяльності в одній особі викладача ролей наставника, мотиватора, керівника, дослідника, коуча; 4) готовності дотримуватися високих морально-етичних принципів.

Позитивний вплив лідерської компетентності на якість підготовки студентів засвідчено дослідженнями вітчизняних та закордонних науковців. Так, А. Музенда підкреслював, що викладач з високим рівнем лідерської компетентності здатний до особливої трансформації знань, що призводить до кращого засвоєння навчального матеріалу студентами (Muzenda A. Lecturers' Competences and Students' Academic Performance / A. Muzenda // International Journal of Humanities and Social Science Invention. Vol. 3, Issue. 1, 2013. – P. 06-13).

На думку А. Акірі та його колег, такий викладач здатний знаходити індивідуальний підхід до студентів (Akiri A. A., Ugborugbo N. M. An Examination of Genders Influence on Teachers productivity in Secondary Schools. J. Soc. Sci, 17(3), 2008. – P. 185-191), а А. Адедівур довів, що саме лідерська компетентність викладача сприяє становленню у студентів професійної компетентності (Adediwura A. A., Tayo T. Perceptions of Teacher Knowledge,

Attitude and Teaching Skills as Predictor of Academic Performance in Nigerian Secondary Schools / Adediwura A. A., Tayo T. // Educational Research and Review, 2(7), 2007. – P. 165-171).

Таким чином, існує суперечність між важливістю лідерської компетентності в діяльності науково-педагогічного працівника та недостатньо розробленою та науково обґрунтованою моделлю формування цієї компетентності у педагога вищої школи. Це актуалізує напрямок наукових досліджень, пов'язаний з розробкою моделі формування лідерської компетентності майбутнього педагога вищої школи.

Малєєв А.А.

НТУ «ХП»

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

На сьогоднішній день в умовах швидкого технічного прогресу, вагомих змінах у складі управлінського персоналу та великої конкуренції на сучасних підприємствах велике значення набуває дослідження гендерних особливостей управління персоналом, як пошук шляхів підвищення ефективності діяльності. Нова тенденція в управлінні веде до поступового закріплення жінок на місцях великих керівників. Активна інтеграція жіночої та чоловічої моделей поведінки в бізнесі створює передумови і формує усвідомлену необхідність вивчення гендерних особливостей поведінки особистості в управлінській діяльності та організаційно-методичні аспекти менеджменту в залежності від статі керівника.

Потрапляючи в організаційну сферу, чоловікам та жінкам необхідно виконувати управлінські функції: планування, регулювання, мотивування, організації, контролю. Але кожна з функцій підпорядковується гендерному аспекту, який визначає особливості реалізації обов'язків менеджерів різної статі в одній управлінській ситуації. Від впливу особистісного чинника ключовим чином залежить вибір управлінського рішення. Тому для забезпечення

ефективності роботи будь-якої організації необхідно саме його досліджувати максимально повно. Зарубіжний досвід дослідження гендерних особливостей в професійній діяльності у різних сферах достатньо великий, але ми вважаємо, що пряме перенесення зарубіжних даних неможливе через інакші умови соціального, економічного середовища, різного суспільного строю, культури та національних особливостей. Задля соціокультурно адаптованого вивчення гендерних особливостей управління персоналом в організації ми провели дослідження на 40 керівниках відділів та підрозділів підприємства ПАО «ФЕД», яке показало деяку гендерну відмінність між керівниками в професійній діяльності.

Результати показали, що лідерські здібності у жінок та чоловіків знаходяться на одному рівні. Але за методикою Кеттелла була виявлена відмінність за шістьма факторами: товариськості, емоційної чутливості, де показники жіночої групи вищі за чоловічу, та за шкалами емоційної стійкості, домінантності, самостійності та підозрілості, високі показники за якими відрізняють чоловічу групу. Такий результат показує, що і чоловіки, і жінки можуть здійснювати ефективне керування, але досягають вони цього різними шляхами. За результатами тесту на діагностику лідерських стилів по Журавльову всі жінки мали колегіальний стиль керівництва, серед чоловіків 27 % мають директивний стиль керівництва, 33% - змішаний та 40% - колегіальний. Результати нашого дослідження показали відмінність у чоловічому та жіночому переважному стилі керування.

Малєєва О.А.

НТУ «ХПІ»

РОЗВИТКОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

На сьогоднішній день істотно зросли вимоги до якості підготовки фахівців в системі вищої освіти. Забезпечення цих вимог можливо, по-перше, за умови вдосконалення технологій навчання, по-друге, - за умови психолого-

педагогічного супроводу процесу соціалізації особистості. Через те відбуваються безперервні зміни в системі освіти через впровадження інноваційних навчальних технологій як пошук шляхів підвищення якості навчання, виховання і розвитку фахівців. Необхідною умовою реалізації належного рівня освіти є розвиток лідерських якостей студентів в цілому та майбутніх педагогів зокрема, сприяючи забезпеченню цільової підготовки майбутніх викладачів нової формації.

Проблема формування та впровадження лідерства у вищій школі цікавила вчених напротязі багатьох років, але на сьогоднішній день ця тема є особливо актуальна. Педагогічні аспекти формування лідерських якостей в умовах вищого навчального закладу стали предметом дослідження таких вчених: О.Г. Романовського, О.А. Ігнатюк, Д.В. Алфімова, О.С. Пономарьова, Ю.В. Бабанського, тощо. Але аналіз отриманих даних за результатом констатувального етапу проведеного дослідження серед студентів-педагогів політехнічного університету показав достатньо низький рівень розвитку визначених нами показників лідерського потенціалу.

Модель освіти останніх років будується на інноваційних психолого-педагогічних технологіях навчання, які ґрунтуються на зміні вимог до особистості викладача, ролі знань і висуненні на перший план соціальної природи діяльності - розвитку лідерських здібностей. Тому одним з основних завдань у підготовці висококваліфікованого професіонала у вищій школі є виховання лідера-педагога.

Комплексний розвиток лідерських якостей майбутніх педагогів сприяє формуванню їх психологічної готовності до професійної діяльності, яка структурно включає в себе емоційний, когнітивний і діяльнісний компоненти. Наявність такої внутрішньої інтегральної готовності, на нашу думку, забезпечує успішне виконання особистістю ролі лідера на практиці.

Задля досягнення головної мети нашого дослідження ми провели констатувальний експеримент, в якому перевірили рівень розвиненості лідерських якостей середмай бутніх педагогів. Результати дослідження

показали, що студенти оцінюють свої лідерські якості на середньому рівні, вони не впевнені в собі як в лідері, ефективність взаємодії в організаційному середовищі залежить відгендерної складової, а в самозвіті переважали негативні особистісні якості в оцінці себе. За методикою діагностики лідерських якостей Жарікова, Крушельницького було виявлено, що тільки 20% студентів мають високий рівень розвиненості лідерських якостей.

На основі отриманих даних ми розробили та провели ряд педагогічних заходів у формі навчального тренінгу, в якому інформаційне наповнення у вигляді лекцій поєднали з емоційним та практичним - у вигляді гр, дискусій та мозкового штурму. У зв'язку з досвідом, отриманим відпрактичного використання набутих знань через програвання ролей в заданих ситуаціях, цей комплекс створює необхідні умови для розвитку необхідних якостей, орієнтованих на практичне використання у повсякденному житті. Дослідження розвитку лідерських якостей триває, його результати будуть висвітлені у подальших наукових працях.

Манєва Р.І.

ХКТК НТУ «ХП»

МЕТОДИ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРІВ-ПРОГРАМІСТІВ

Формування лідерських якостей майбутніх фахівців дозволить більш ефективно діяти самостійно та керувати колективом у різних ситуаціях, створити команду, яка б плідно працювала для досягнення взаємних цілей.

Залежно від функцій, які виконують методи виховання у формуванні особистості, їх поділяють на:

- 1) методи формування свідомості;
- 2) методи формування суспільної поведінки, методи стимулювання діяльності й поведінки;
- 3) методи контролю й аналізу ефективності виховання.

Формування лідерського потенціалу майбутніх фахівців інженерів-програмістів у навчальному закладі буде ефективним за таких педагогічних умов: спрямування мотиваційно-ціннісної сфери на лідерство в процесі навчання; здобуття сукупності інтегрованих знань про лідерство в педагогічній діяльності; забезпечення розвитку лідерських умінь в процесі навчання; набуття практичного досвіду лідерства.

Для проведення педагогічного експерименту було підібрано діагностичний інструментарій дослідження, визначено експериментальні групи.

Основна мета формувального етапу педагогічного експерименту полягала в перевірці педагогічних умов формування лідерських якостей майбутніх фахівців в різних групах різними способами: розробка індивідуального освітнього маршруту (ІОМ), організації навчально-дослідницького проекту (НДП), проведення професійно-педагогічного тренінгу (ППТ).

Дані розробки будуть використані у курсовому та дипломному проектах.

Мартиненко О.М.

НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ЯК ВІЗІЯ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЛІДЕРІВ

Сьогодення висуває безліч складних питань, одним чи не з головних є підвищення якості підготовки сучасних фахівців, розуміння ними їх місії та візії у формування особистості та професійній підготовці.

Не виключенням є і військово-професійна діяльність, значущість і зростаючі вимоги до якої наразі тільки посилюються і зростають. Тож, проблема особистісно-професійного розвитку будь-якого фахівця стає актуальною і доцільною відповідно до вимог, які висуваються суспільством і професією до фахівця. Дійсно, сучасність вимагає від молодих людей адекватного уявлення про себе, високої соціальної пластичності, володіння

навичками ефективної комунікації. Повною мірою цими якостями повинні володіти молодіжні лідери. Вони повинні стати зразком зрілої адаптивної поведінки, уміти управляти інтеграційними процесами, як усередині організації, так і за її межами - в рамках всього соціокультурного простору. Їм повинні бути притаманними такі характеристики, як: здатність не терпіти двозначність, мотивувати до дії інших людей, гнучкість мислення; здатність критично міркувати, легкість вербального сприйняття; здатність творчо вирішувати проблеми; активність, здатність уловлювати нові взаємини в групі. Варто відзначити, що в індивідуальній стратегії розвитку особистісних та професійних якостей у молоді, набуває значущості формування інтересу до ідентифікації і розвитку лідерських якостей у майбутнього покоління. Дійсно, кожне суспільство потребує рольових моделей поведінки і лідерів. Не викликає сумнівів, що такі сфери, як медицина, освіта, бізнес, промисловість, політика і мистецтво та особливо військові не можуть обійтися без людей, які мають володіти креативним і творчим мисленням.

Отже, за своїм соціальним становищем офіцер є формальним лідером свого підрозділу, але цього найчастіше виявляється недостатньо для ефективного керівництва підлеглими в обстановці, яка ускладнюється і висуває підвищені вимоги до професійно-особистісних якостей офіцера.

Проблема лідерства у військовому колективі розглядалась у роботах В.І. Вдовюка, Д. М. Коцеруби, Г. П. Кривошея, В.К. Луценка, Г. Г. Шевченка, В.В.Ягупова. Проте, проблема готовності у курсантів до формуванню особистісно-професійного розвитку в умовах військового колективу не була предметом спеціального дослідження. Як свідчить здійснений нами аналіз наукової літератури та досліджень учених, формування готовності до особистісно-професійного розвитку майбутніх офіцерів сьогодні має недостатній характер. Формування професіоналізму майбутніх офіцерів здійснюється стихійно та обумовлюється комплексом випадкових факторів, а не ретельно підбраною технологією формування готовності до особистісно-професійного розвитку конкурентоспроможного фахівця військової сфери.

Аналіз досліджень і публікацій довів, що багато вітчизняних педагогів і психологів, які займаються проблемами вищої школи, досить обґрунтовано довели, що якості особистості значною мірою залежать від характеру її діяльності. (Б. Ананьєв, О. Анісімов, І. Бех, Л. Божович, В. Вдовюк, Л. Вяткін, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, А. Карпов, Г. Костюк, Л. Меншин, С. Самигін, А. Сиротенко, Л. Столяренко та ін.). Однак, аналіз стану роботи з професійної підготовки офіцерів, особливо визначення організаційно-педагогічних умов формування якостей майбутнього офіцера, показав, що ця проблема стосовно військово-професійної діяльності ще мало вивчена. Тому виникла необхідність дослідження у формування готовності майбутніх офіцерів до особистісного-професійного розвитку в умовах ВВНЗ та формування якостей лідера у курсантів, здійснення оцінки складових її окремих компонентів і виявлення їхнього впливу на успішність навчально-виховного процесу, та особистісно-професійної підготовки військових спеціалістів, що володіють лідерськими якостями, та зможуть ефективно керувати підлеглими.

Марченко А.І.

НТУ «ХПІ»

ЕМОЦІЙНА СИЛА ПРОСТОРУ

Перше, що рухає людиною - бути в просторі. Якщо його вистачає, то бажання, рішення проблем здійснюється. Якщо простору мало, то де їм реалізовуватися? Що рухає людиною? Це питання, на які пробує відповідати екзистенційно-аналітична теорія емоцій Колін Еллард в своїй роботі «Навколишнє середовище: Як архітектура впливає на нашу поведінку і самопочуття» звернув увагу на те, що мозок людини Масштаб будівель, їх різноманітність і естетичні якості, наявність зелених насаджень, переважання прямих кутів або плавних ліній, судячи з розповіді Елларда, все це може в значній мірі впливати на якість життя, прийняття рішень і світовідчуття. У своїй роботі він використовує широкий спектр досліджень, пов'язаних з

урбаністикою, біологією, психологією і культурологією. Автор посилається на знамените есе Вальтера Беньяміна «Твір мистецтва в епоху його технічної відтворюваності» і відкриття соціального психолога Філіпа Зімбардо, цитує філософів Хайдеггера і Боргмана, письменника-фантаста Брюса Стерлінга і багатьох інших. «Благоговіння» від архітектури автор намагається осмислити, розбираючись в причинах подиву, страху і своєрідного трансцендентального досвіду, які може викликати природа, матеріальні споруди. Він аналізує враження від Великого каньйону, безмежного зоряного неба або значних будівель (наприклад, Стоунхенджа). Його висновки: Мозок є сверхпластичним, який «живе, працює» саме в простор.

Виникає запитання: «Що формує цей простір?». Саме емоції. Як саме? Нашим світом «керують» електромагнітні хвилі, що породжуються нашими емоціями. Електромагнітні хвилі формують простір і матерію, події і явища, наш стан і наш світ. Емоції людини породжують електромагнітні хвилі, які створюють і руйнують, впливаючи на інших людей і саму реальність на квантовому рівні. Всі частинки, з яких складаємося ми, наш світ і мільярди зірок взаємопов'язані, тому випромінюючи свої емоційні думки у Всесвіт, ми впливаємо на незліченну кількість цих частинок, які формують те, що ми звикли називати реальністю. Це Закон тяжіння або Принцип дзеркала. Все людське існування засноване на принципі дзеркала, що випромінюєш, то і отримуєш.

Є багато літератури, присвяченій психології середовища, простору, яке впливає на щасливий стан людини. Також є розділ останнього напрямку - позитивна психологія, яка була створена Мартіном Селігманом в 1998 році. Останнім часом вона відчутно розвинулася. На жаль, зараз позитивну психологію часто плутають з екстремальними випадками позитивного мислення (адепти милування світанком замість лікування депресії тільки вітають цю плутанину). В цьому напрямі використовують методи підрахунку щастя. Так, наприклад, Дачер Келтнер пропонує оригінальний метод підрахунку щастя людей в тому чи іншому просторі - «рівень дзен» (jen ratio).

Вважати посмішки і компліменти може здатися дивною ідеєю, яка зводить нанівець всю їхню щирість - але саме вони мають величезний вплив і значення при формуванні відчуття щастя.

Висновки. Сьогодні емоції, які привязані до простору, вивчає наука в різних вимірах та в різних ситуаціях.

Міщенко М.Т.

НТУ «ХП»

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙУ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ДОСЛІДНИКІВ

Різноманітною постає палітра концепцій харизми та харизматичного лідерства в психології. Ґрунтуючись на твердженнях Г. Лебона та Г. Тарда, С. Московічі визначає харизму лідера як відповідь на виклик і потреби суспільства в екстраординарній особистості, здатній зламати існуючі стереотипи й повести за собою не обіцянками благ, а на основі причетності до реалізації високої місії.

Відповідно до аналізу професійної діяльності інженерів-дослідників, спираючись на ключові загальні та професійні компетентності зазначені в освітньо-професійній програмі підготовки магістрів, Стандартах вищої освіти, з підготовки магістрів за спеціальністю 142 «Енергетичне машинобудування» спеціалізація 142.04 «Двигуни внутрішнього згоряння», слід визначити діяльнісні складові, які потребують формування та розвитку у магістрантів лідерських якостей, під час реалізації освітнього процесу їх фахової підготовки, а саме:

- необхідність мати лідерські якості та бути готовим виконувати обов'язки будь-якого члена команди;
- здатність працювати в команді, приймати рішення, у тому числі в екстремальній ситуації, та нести за них відповідальність;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп

різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- здатність генерувати нові ідеї;
- здатність розв'язувати складні задачі і проблеми, які характеризується невизначеністю умов і вимог, у галузі енергетичного машинобудування або у процесі навчання, що передбачає організацію виробництва обладнання з використанням сучасних технологій і організацію експлуатації обладнання, проведення досліджень та здійснення інновацій;
- здатність відповідати за розвиток професійного знання і практик команди у сфері енергетичного машинобудування, здійснювати оцінку її стратегічного розвитку;

З огляду на вище зазначене очевидною є значна роль педагогіки та психології у формуванні компетентностей майбутнього інженера-дослідника, як новатора, пошуковця, організатора – лідера. В цьому сенсі фахівець постаєконцентрованим і найяскравішим втіленням цінностей команди (колективу), які він ставить вище своїх власних інтересів, генеруючи нові ідеї, прагнучі до наукового пошуку, самовдосконалення, беручи, при цьому, на себе відповідальність за прийняті рішення. Ставлення до харизматичного лідера в колективі засноване на вірі в нього. Колектив прагне лідерів, які запропонують йому нові ідеї, покажуть нові перспективи розвитку, поставлять якісно інші цілі, які спонукають до ефективної діяльності та позитивних результатів.

Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується переходом на компетентнісний підхід, що наповнює традиційний освітній процес особистісно-орієнтованим, практично-спрямованим, гуманістичним змістом.

Гуманістична парадигма освіти передбачає концентрування навчального процесу не на змісті навчальних дисциплін, а на особистості того, хто навчається, тобто є людино-центрованим, і формування та розвиток лідерських якостей є одним з провідних напрямів, який забезпечить майбутньому фахівцеві в процесі його професійної діяльності розкриття творчого потенціалу,

оскільки нові умови господарювання потребують насамперед сформованості професіоналізму особистості, спроможності до самореалізації, успішної життєдіяльності, самостійного вирішення складних життєвих завдань, які виникають внаслідок інформаційних, економічних та соціальних процесів.

Мороз О.В.

Хуачжунський науково-технічний університет

(Huazhong University of Science and Technology, Wuhan, China)

КОНЦЕПЦІЇ ЛІДЕРСТВА: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА

Генезис лідерства має глибоке історичне коріння. Інтерес до даного соціального явища спостерігається протягом всієї історії людства, є актуальним і на сучасному етапі. Як об'єкт наукового дослідження, лідерство почали вивчати на початку 20-30 рр. минулого століття. У цей період активно виявлялися властивості та особисті характеристики ефективних керівників (лідерів) (Moroz S. The motif of the status of professional activity and its place in the development of labor potential at universities in the public-administrative perspective / S. Moroz, Y. Chala // Theory and Practice of Social Systems Management – 2016. – №3. – С. 33–42.).

У західній науці поняття лідерство і різні його концепції виникли спочатку на базі емпіричних досліджень малих груп. Однак розуміння його причин і механізмів значно еволюціонували і продовжують розвиватися на сучасному етапі.

У 90-х роках XX століття лідерство розглядалося, як феномен, що включає в себе процеси, структуру, функції лідерства, особистість лідерів і ведених, внесок в спільну трудову діяльність, цілі і завдання групової роботи, процеси сприйняття людьми один одного, образи уявлень про особистості лідера, типах лідерів, уявлення про індивідуальний внесок кожного учасника групи, процеси міжособистісного спілкування, тощо.

Аналіз феноменології лідерства в рамках різних теорій і концепцій, показав, що існує їх велика різноманітність. Найбільш повними є нові концепції лідерства: концепція атрибутивного лідерства, концепція харизматичного лідерства та концепція реформаторського лідерства (Романовский А. Г. Новые возможности профессионалов в самоформировании харизматического лидера / А. Г. Романовский // Лідери ХХІ століття. Формування особистості харизматичного лідера на основі гуманітарних технологій : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 21-22 вересня 2017 р. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 6-8).

Концепція атрибутивного лідерства спирається на теорію атрибуції, яка пояснює причинно-наслідковий зв'язок між тим, що сталося, і тим, що люди вважають причиною події.

Основним положенням даної концепції є те, що висновки лідера і поведінку послідовників, обумовлені реакцією лідера на їх поведінку. В рамках даного підходу лідер головним чином виконує роль інформаційного процесора з пошуку інформативних підказок, які допомагають йому відповісти на питання, чому те чи інше відбувається.

Особливою, досить сучасною групою концепцій лідерства, що примикає до теорії рис, є концепції харизматичного лідерства, які сходять до робіт М. Вебера (Вебер М.. Харизматическое господство // Социологические исследования, 1988, № 5, с.139-147).

Концепції харизматичного лідерства виходять з того, що ідеальний працівник відповідає особистості керівника, служить відображенням лідера, здатного впливати на трансформацію його цінностей.

Основними проявами такого ідеального працівника виступають віра в лідера, шанування керівної особистості, а також спонукання до дій і натхнення, яке відчувається від її впливу. Мотивуюча дія керівника здійснюється через механізм наслідування, прийняття членами групи його цінностей і поведінки за зразок, наділення його харизмою. Мати здатність впливу на цінності інших людей і їх зміна можуть далеко не всі, «обрані».

Модель реформаторського лідерства має багато спільного з харизматичним лідерством, але трактується зовсім інакше.

Лідер - реформатор мотивує послідовників шляхом підвищення рівня їх свідомості в сприйнятті важливості і цінності поставленої мети, надання їм можливості поєднати свої особисті інтереси із загальною метою, створення атмосфери довіри та переконання послідовників у необхідності саморозвитку.

Лідер - реформатор - це перетворювач, а не рятівник, він проявляє творчість, веде послідовників від результату до результату, а не від обіцянки до обіцянки, він орієнтує людей на працю, а не на дивіденди, його мета не змінити світ, а змінитися у світі через розвиток; передбачає наявність у лідера і послідовників певної поведінки, стимулює творче рішення проблеми в кризовій ситуації. Вивчення процесу ефективного лідерства призвело до створення системної моделі, яка в значній мірі ввібрала в себе ідеї розглянуті вище і істотно розширила погляд на лідерство.

Овчиннікова О.В.

НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сьогодні серед основних і найважливіших проблем розвитку суспільства в світі, розглядається проблема лідерства. Феномен лідерства вивчається вже давно, але в сучасних умовах виникла необхідність в модернізації змісту цього терміна і його структури.

В умовах сучасного світу здатність впливати на людей, вправно організовувати працю, вміло керувати ситуацією, є надзвичайно актуальною та важливою.

Якості лідера закладаються і стрімко розвиваються під час навчання у ЗВО. Завдання кожного педагога всіляко сприяти становленню лідерів серед студентів з метою підготовки конкурентоздатних працівників, що є дуже важливим для розвитку нашої країни.

Лідер виконує безліч соціальних ролей, кожна з яких вимагає наявності конкретних особистих якостей.

Лідерство як феномен вивчається багатьма вченими і розглядається такими дисциплінами як педагогіка, психологія, соціологія, філософія, політологія, історія та ін.

Проблемами розвитку лідерських якостей майбутніх фахівців у закладах вищої освіти займалися: І.А. Зязюн, О.Г. Романовський, Т.В. Гура, О.А. Ігнатюк, Т.О. Солодовник, О.В. Квасник, Р.Л. Кричевський, Б.Д. Паригін, Л.І. Уманський, Г.М. Андрєєва, А.В. Петровський, О.С. Чернишов, Д.В. Дьоміна, Ю.Н. Ємельянов, О.Л. Журавльов та багато інших.

Жодна людина не приходить у світ сформованою. Протягом життя вона безперервно розвивається, змінюється, прогресує. Формування особистості, яка здатна на нестандартні рішення, має свою точку зору, прагне до постійного саморозвитку та володіє лідерськими якостями, неможливе без постійної та активної роботи. Слід постійно шукати можливості для лідерського, тобто ініціативного, креативного, конструктивного, продуктивного, авторського, вільного і водночас високоморального життя.

Лідерство - це тип управлінської взаємодії заснований на поєднанні різних джерел влади в залежності від конкретної ситуації та спрямований на спонукання людей для досягнення спільних цілей. Іншими словами лідерство - система міжособистісних відносин в групі, які ведуть до наміченої мети.

Лідер - це особа, за якою решта всіх членів групи визнає право брати на себе найбільш відповідальні рішення, інтереси, що зачіпають їх, і визначальний напрям і характер діяльності всієї групи.

Серед проблем, що знаходяться в компетенції лідера, основними є: твердження і розвиток певного типу організаційної культури; побудова ефективної комунікації в організації; формування робочих груп і управління ними; управління конфліктами; побудова коаліцій і розвиток партнерських відносин; своєчасне реагування на динаміку зовнішнього середовища і управління змінами. В число найбільш важливих здібностей та умінь лідера

входять: уміння реалізувати, делегувати повноваження і відповідальність. Здібності до організації і мотивації групової роботи, встановленню пріоритетів, самопізнання і самооцінки, переконання, аналітичного мислення, розпізнаванню найбільш істотних факторів, системності, обробки і формування інформації, розробці програм, виявлення тенденцій, розподіл зусиль і часу.

Незважаючи на ґрунтовний аналіз попередників, проблема розвитку лідерських якостей у майбутніх фахівців потребує більш детального дослідження. Треба розробляти та впроваджувати заходи, які будуть сприяти розвитку лідерських якостей у майбутніх фахівців. Дослідження які проводяться у цій площині знайдуть подальший розвиток при написанні курсових та дипломних робіт.

Панамарьова О.Б.

ХКТК НТУ «ХП»

**ВИХОВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ
ТЕХНИКІВ-ТЕХНОЛОГІВ ХАРКІВСЬКОГО КОМП'ЮТЕРНО-
ТЕХНОЛОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ НТУ «ХП»**

Сучасне суспільство потребує активних фахівців, з актуальними компетенціями, здатних швидко й уміло визначати цілі власної діяльності, прогнозувати досягнення, будувати взаємини з людьми, працювати в команді, тобто повною мірою проявляти свій творчий потенціал та лідерські якості, які повинні неодмінно реалізуватися у подальшій професійній діяльності. Сучасні промислові роботодавці цінують людей, які вміють успішно діяти у середовищі з швидкозмінними сучасними технологіями, оперативно реагувати на ці зміни, самостійно приймати рішення, організовувати індивідуальну та колективну роботу й відповідати за її результати. Але зокрема головна мета виховання студентської молоді в коледжі ХКТК НТУ «ХП» – це формування особистості, яка буде вирішувати в суспільстві державні, виробничі, соціально-економічні проблеми.

В основу виховання студентської молоді коледжу закладаються наступні принципи:

1) Визнання спільнотою права кожного на свободу виявлення своєї творчої індивідуальності, усунення авторитарних методів виховання.

2) Виховання у студентів правової свідомості, поваги до конституційних прав та свобод людини.

3) Гармонійне поєднання теорії та практики - реалізації набутих студентами знань, умінь і навичок на практиці, включаючи самоврядну та громадську діяльність.

4) Консолідація студентів та педагогічних працівників у єдину академічну спільноту, об'єднану спільною мораллю та ідеями.

5) Виховна робота ґрунтується на принципах гуманізму: створенні умов для особистісної самореалізації, формуванні людяної, щирої, доброзичливої, милосердної особистості.

6) Виховні аспекти послідовно, системно і наскрізно привнесенні у всі форми освітнього процесу, зв'язок виховання з життям, майбутньою трудовою діяльністю.

7) Толерантне диференційне врахування у виховній діяльності рівнів фізичного, духовного, психічного, соціального, інтелектуального розвитку студентів, стимулюванні їхньої активності та розкритті творчої індивідуальності. Врахування багатогранної і цілісної природи людини, вікових та індивідуальних, соціально-психологічних особливостей студентів.

Питаннями виховання студентів займаються від викладачів, кураторів груп до адміністрації коледжу. Робота в закладі будується так, щоб кожен працівник коледжу, навіть атмосфера і обстановка, працювали на цю важливу та благородну мету і носили виховний характер. Відзначається великим розмаїттям форм та методів залучення молоді до активного формування професійних рис майбутнього фахівця, підготовки його до життя, виховання творчої особистості, зорієнтованої на загальнолюдські цінності і високий професіоналізм, що забезпечує фахову мобільність та

конкурентноспроможність на ринку праці. Проводяться зустрічі з представниками владних структур, правоохоронних органів, студентські конференції, бесіди, тематичні вечори, екскурсії, спортивні змагання та ін.

Виховна робота в коледжі базується на засадах демократизму, використання потенціалу студентського самоуправління і спрямована на забезпечення гармонійного цілісного розвитку особистості, здатної до логічного мислення, самоаналізу, досягнення поставлених цілей. Саме такою школою лідерів для студентів-активістів є органи студентського самоврядування та профспілкова організація студентів.

Таким чином, на базі ХКТК НТУ «ХПІ» створені умови для виявлення та розвитку лідерських якостей у студентів техніків-технологів.

Петренко В.О.

НТУ «ХПІ»

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

Все частіше активна позиція людини, яка намагається задовольнити свої потреби, розуміється нами як лідерство, а людина, що здійснює цю діяльність, стає лідером. Однак, як відомо «лідер» – це людина, що має послідовників. «Хороший лідер» – це не той кого люблять та обожнюють, це той, чий послідовники діють правильно, а «лідерство» – це лише результат діяльності лідера та послідовників.

Найчастіше дослідження лідерства зустрічаються в працях таких науковців близького зарубіжжя як: Е. Абашкіна; А. Баранов; А. Гайдаєнко; Е. Егорова-Гантман; Ю. Косолапова; А. Кудряшов; Б. Кухта; О. Марченко; А. Пахарів; С. Разворонєва; А. Реан; Т. Реданова; М. Сіверцев; Н. Теплоухова; Л. Трофименко та ін.

Харизматичне лідерство – це лідерство, побудоване на енергетиці, чарівливості, умінні надихати, вести за собою. У більшості випадків

формальний лідер, що володіє харизмою, одночасно є і неформальним: він користується повагою та симпатією колег не тільки як керівник, але і як людина. Його особа є сильним мотиваційним чинником для підлеглих. Харизматичний лідер легко об'єднує людей і створює гарні команди. Як правило, його підлеглі демонструють високий рівень лояльності. Існує два варіанти харизматичного лідерства – назовемо їх м'якою і жорсткою харизмою: Лідера з м'якою харизмою люблять, поважають, але не бояться. Він швидше схильний мотивувати і переконувати, ніж залякувати і карати. Як правило, з ним радяться у складних ситуаціях, обговорюють свої помилки і промахи, до нього частіше звертаються за підтримкою. Проте м'який харизматичний стиль може мати такі мінуси, як зниження субординації більше, ніж це можливо, ослаблення дисципліни, деякі елементи вседозволеності. Жорстка харизма – це «чарівливість і лякаюча сила». Така людина, безумовно, привертає до себе, іноді навіть зачаровує, але при цьому вселяє певний страх підлеглим. Плюси і мінуси такого стилю лідерства діаметрально протилежні попередньому варіанту.

З педагогічної точки зору слушною є думка Є. Климова, який підкреслював, що професійно важливі якості й рівень професійної підготовки формуються в людини поступово в процесі професійного навчання та здійснення професійної діяльності.

Першою педагогічною умовою формування харизматичного лідера є мотиваційно-ціннісне спрямування на успішну професійну діяльність за допомогою актуалізації позитивного досвіду досягнень і почуття успіху в спеціально змодельованих ситуаціях. Під професійною мотивацією в педагогічному аспекті слід розуміти систему стійких мотивів, які спонукають особистість до опанування відповідних знань, умінь і навичок з метою досягнення професійної компетентності. Виходячи з такої значущості професійної діяльності в житті людини, ми прийшли до висновку, що досягнення фахівцем успіху в професійній діяльності є важливим компонентом у становленні його як харизматичного лідера.

Другою педагогічною умовою визначаємо забезпечення засвоєння майбутнім фахівцем системи практично-орієнтованих, інтегрованих знань про феномен лідерства на основі пізнавальної активізації і критичної інтерпретації ними навчального матеріалу.

З метою впливу на індивідуально-особистісні та соціально-психологічні якості особистості, що дозволяють менеджеру власними діями об'єднувати та спрямовувати колектив, вважаємо доцільним розвиток відповідних лідерських умінь. Отже, третьою педагогічною умовою визначаємо застосування особистісно-орієнтованих технологій, спрямованих на формування в майбутнього фахівця лідерських умінь.

Виконання вправ із застосування низки умінь, які дозволяють застосовувати інтегративну та цілеспрямувальну функції лідера, сприяють розвитку інтегративно-діяльнісного та спрямовально-діяльнісного компонентів лідерських якостей.

З метою забезпечення формування якостей особистості майбутнього фахівця, що забезпечать здатність виконувати функцію лідера з об'єднання колективу (інтегративну), вважаємо необхідним розвиток під час навчання.

Таким чином, виходячи з вищенаведеного, можемо зробити висновок, що наявність у фахівця якісно сформованих умінь, які дозволяють приймати ефективні та своєчасні рішення, забезпечать:

виконання посадових обов'язків із забезпечення умов для безперебійної й ефективної роботи працівників підприємства та підтримання сприятливих умов і комфорту в офісі;

виконання однієї з основних функцій лідера – цілеспрямовання;

визнання та повагу серед підлеглих у зв'язку з проявом активної та результативної позиції;

психологічне задоволення менеджера своєю діяльністю, що позитивно впливає на прояв лідерських якостей.

З метою забезпечення формування якостей особистості майбутнього фахівця, що забезпечать здатність виконувати функцію лідера з

цілеспрямовання, вважаємо необхідним розвиток під час навчання.

Рівень сформованості лідерських якостей значно підвищиться, якщо в навчально-виховному процесі буде реалізовано низку педагогічних умов:

1. Мотиваційно-ціннісне спрямування на успішну професійну діяльність за допомогою актуалізації позитивного досвіду досягнень і почуття успіху в спеціально змодельованих ситуаціях.

2. Забезпечення засвоєння системи практично-орієнтованих, інтегрованих знань про феномен лідерства на основі пізнавальної активізації і критичної інтерпретації ними навчального матеріалу.

3. Застосування особистісно-орієнтованих технологій, спрямованих на формування прикладних лідерських умінь.

4. Формування сукупності інтегрованих знань, умінь і навичок, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту на основі тренінгових вправ з рефлексії (розуміння й усвідомлення емоцій) та емоційного впливу.

Подгорный К.Ю.

НТУ «ХПИ»

ОСНОВЫ И ПРИНЦИПЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ХАРИЗМАТИЧЕСКОГО ЛИДЕРСТВА

Рассматривая вопросы харизматического лидерства и его особенности, необходимо выделить главные качества харизматичного лидера, которые позволяют ему занимать лидирующие позиции в современных социальных системах (Романовский А. Г. Педагогика лидерства : монография / А. Г. Романовский, В. Е. Михайличенко, Л. Н. Грень ; Нац. техн. ун-т «Харьков. политехн. ин-т». — Харьков : Бровин А. В., 2018. — 500 с.).

Рассмотрим понятие «харизмы» и типы социального лидерства. Изучим феномен лидерства в различных системах организации власти — патримониализм, неопатримониализм и классические современные

европейские демократии. Введем в понятийный аппарат дефиницию – «экстремальное лидерство».

Современные исследователи определяют качества, присущие харизматичному лидеру. Так, Зинаида Черванева выделяет самостоятельность суждений и принятия решений, самостоятельность как способность полностью полагаться на себя, независимость, активность и энергетизм, суггестивные способности, умение слушать и слышать собеседника, личная магнетически притягательная сила, умение сосредоточить внимание на самом главном, мотивировать себя и других, умение ставить перед собой и другими четкие цели, доступно и уверенно доносить их другим людям, обаяние, коммуникабельность, способность находить индивидуальный подход к каждому (Червонева З.А. Харизматическое лидерство как социально – психологический феномен Теория и практика управления социальными системами: философия, педагогика. Психология №1, 2017 С. 76-86).

Харизма - это особая одарённость, исключительность личности в интеллектуальном, духовном или другом отношении. В современную социологию понятие харизмы ввел М. Вебер. В работе «Хозяйство и общество» Вебер указывает, что понятие харизмы «применяется к личностному качеству индивида, благодаря которому он отличается от других людей и воспринимается как обладатель сверхъестественных, сверхчеловеческих или исключительных способностей. Он поясняет, что «эти качества не свойственны обычному человеку, они приписываются божественному происхождению или воспринимаются как образцовые, благодаря чему индивид считается вождем (leader) (Вебер, Макс Хозяйство и общество: очерки понимающей социологии [Текст] : в 4 т. / Макс Вебер ; [пер. с нем.] ; сост., общ. ред. и предисл. Л. Г. Ионина; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». — М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2016. — Перевод изд.: Weber Max. Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der verstehenden Soziologie. 5. revidierte Auf l. Besorgt von Johannes Winckelmann. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1972. — 2000 экз. — ISBN 978-5-7598-0333-1 (в пер.)).

М. Вебер выделил три типа лидерства.

1. Традиционное лидерство, предполагающее веру подчиненных в законность власти. В силу этого власть правителя всецело опирается на традиционные нормы.

2. Рационально-легальное лидерство означает выбор лидера через демократические процедуры и предоставление ему полномочий, за злоупотребление которыми он несет ответственность.

3. Харизматическое лидерство, основанное на вере в магические способности лидера, предназначении выполнять определенную миссию, зависящее от личных качеств лидера. Именно харизматичный лидер в наибольшей степени способен воздействовать на умы и сердца людей, убеждать, вдохновлять и вести за собой.

Историческая действительность показывает, что в зависимости от формы организации власти в обществе мы можем наблюдать различные типы лидерства. Ш. Эйзенштадт выделяет патримониальные и неопатримониальные типы общества (Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций. / пер. с. англ. М.: Аспект Пресс, 1999. - 416 с.).

Первый тип - патримониальная система управления. Она исторически связана с патриархальным способом управления. Это самая ранняя система общественной организации. В ее основе лежит идея общества, как одной большой семьи. Власть лидера в этой системе основывается на традиции. Неопатримониальные – общества со смешанной системой распределения власти. Она предполагает совмещение в себе современных демократических институтов и традиционных форм управления. Лидер в подобных обществах хоть и может обладать харизмой, но в большей степени опирается в управлении на традиционные и клановые устои.

Современные европейские общества наиболее исторически отвечают требованиям формирования харизматического лидерства. Подчинение лидеру приобретает добровольные черты. Оно основано на вере в особую роль лидера.

В условиях нестабильной демократической системы, когда лидер вынужден принимать сложные и порой неординарные управленческие решения особую роль играет на наш взгляд «экстремальное лидерство». Предлагаем ввести это понятие в научный дискурс, как необходимое условие и качество лидера предусматривающие особую возможность выполнять свою функцию в особых социальных условиях.

В условиях демократизации и модернизации общества чрезвычайно важным является: выявление потенциальных, природных лидеров; применение инновационных подходов в формировании лидерских качеств у бенифициаров; создание не только единой методологии и практики на базе педагогики и психологии, но и системное ее применение.

Alona Sereda,

Ruhr-University, Bochum, Germany

PROJECT METHOD OF TEACHING STUDENTS MAJORING BIOCHEMISTRY

Modern education should help students to feel confident in the job market, be able to adapt to social changes and crises in society, be psychologically persistent and develop self-organization capacity. This task requires searching for new forms of the educational process organization, which would allow: provision of a high level of instrumental knowledge of graduates, the ability to independently acquire and apply them in practice; development of each student as a creative person capable of practical work; involvement of students in active cognitive activity; development of cognitive and research skills, critical thinking; formation of a coherent picture of the world; effective communication, work in a team, set up relationships; working competently with information and so on.

Nowadays the project method is considered to be a technology of the XXI century because it enables an effective development of students' key competences, such as general cultural, social, informational and communicative, professional, as

well as provides an opportunity to engage in research and scientific activities, create additional motivation for learning and develop intellectual and creative abilities.

The project method (from Greek: «the way of research») is a system of studying in which students acquire knowledge through planning and implementation of practical tasks (projects), which gradually become more complicated. The project method allows planning research effectively in order to achieve the result in an optimal way. For successful implementation, practical activities are carried out, which lead to the achievement of the set goal. The project-based activity is a special type of intellectual activity, the distinctive feature of which is perspective orientation, the research practically directed.

The project method is known in the pedagogy worldwide from the end of the XIX – the beginning of the XX century as a problem-based learning. It was associated with humanistic ideas in philosophy and education, developed by the American philosopher and teacher J. Dewey, as well as his disciple V. Kilpatrick.

Swiss pedagogue J. Pestalozzi's motto «Lernen mit Kopf, Herz und Hand» is used to describe the project activity as a learning process in which the mind, heart and hands are involved, that is, the comprehension of the self-acquired information is carried out through the prism of a personal relation to it and an evaluation of results in the final product.

The main requirements for using the project method are the following: the existence of a problem or a task that is significant in research or creative plan, which requires integrated knowledge and research finding for its solution; practical, theoretical, cognitive significance of the expected results; independent (individual, pair, group) activity; setting of the ultimate goal of joint or individual projects; determination of basic knowledge from the various fields of study required to complete the project; structuring of the project content (with indication of step-by-step results); using of research methods.

Main steps and content of the project work are the following:

1. Searching step: definition of the project topic, search and analysis of the problem, proposal of a hypothesis, goal setting and discussion of research methods.

2. Analytical step: analysis of input information, search of the optimal way to achieve the project goal, construction of the algorithm of activity, step-by-step work planning.

3. Practical step: performing the planned steps.

4. Presentation step: formalization of final results, preparation and conducting the presentation, project «defense».

5. Control step: analysis of results, adjustments, evaluation of project quality.

In general, projects are classified according to the following parameters: by the composition of the participants in the project activity (individual, collective: paired, group); by the nature of partner interactions (cooperative, competitive); by the level of realization of interdisciplinary connections (mono-, inter- and supradisciplinary); by the nature of project coordination (direct, concealed); by the duration (short, medium, lengthy); by the purpose and nature of the project activity (informational, educational, artistic, scientific research, design, etc.).

The most typical forms of work for educational projects are: group discussion, «brainstorm», «round table», independent work of students, consultation with project manager, consultation with experts, excursions; laboratory work, practical work, creative report and project «defense».

In European universities, the project method is used very often. The most common are paired mono- and interdisciplinary projects. Much attention is paid to the presentation step.

Frequently there are discussions in which students participate willingly. Teachers encourage students to carry out projects in two languages (German and English) for the development of bilingual competence.

Here are examples of the projects topics that were carried out within the discipline «Biochemistry»: «Model membrane systems and their application»; «Bioethics»: «Fairness issues related to patents and the protection of intellectual property».

The use of projects is extremely beneficial as they develop the student's research spirit; ability to acquire knowledge independently; ability to analyze and

synthesize accumulated material; ability to think independently and critically and express their own opinion; creative approach to the task; initiative and perseverance; tolerance and ability to work in a team.

References:

1. Kołodziejski, M. & Przybysz-Zaremba, M. (2017). Project Method in Educational Practice. University Review, Vol. 11, No. 4, pp. 26-32.;
2. Maida, C.A. (2011). Project-Based Learning: A Critical Pedagogy for the Twenty-First Century. Policy Futures In Education, 9(6), pp.759-768.

Сластіна А.О.

НТУ"ХПІ"

ЛІДЕРСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТУДЕНТА - СПОРТСМЕНА, МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЗІ СПОРТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПЕРШОМУ КУРСІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ "ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"

Навчально - спортивна діяльність вимагає від студента - спортсмена, майбутнього фахівця зі спортивного менеджменту, під час здобування знань, паралельно з фізичним удосконаленням, прояву лідерських якостей, оперативної пам'яті, високої працездатності та концентрації уваги в умовах перенапруги. Саме спорт, - як галузь, як сфера діяльності сучасної людини, в якій склалися досконалі умови виявлення, виховання, удосконалення притаманних особистості лідерських якостей, відкриває можливість набутти ті лідерські якості, яких для майбутніх фахівців, випускників закладу вищої освіти, було недостатньо.

Ступінь дослідження проблеми про прояву вже присутнього суб'єктивного уявлення про якості, притаманні лідеру, у майбутніх фахівців зі спортивного менеджменту, їх розвитку у процесі професійної освіти у студентів спортивного менеджменту на першому курсі навчання у Національному політехнічному університеті "Харківський Політехнічний Інститут" не вивчалася досконало. Практика показує, що групі студентів - спортсменів, майбутніх фахівців зі спортивного менеджменту, в певній мірі,

вже притаманні лідерські якості, що стало запорукою високих спортивних досягнень на всеукраїнському рівні, європейських і світових кубках та чемпіонатах, але цього рівня не достатньо, і це є актуальною проблемою на сьогоднішній день.

Проблема лідерства в будь-якому цивілізованому суспільстві пронизує всі сфери життєдіяльності. Ми пов'язуємо цей аргумент з проблемою підвищення ефективності комунікативних зв'язків між студентами, фахівцями спортивного менеджменту у сфері спортивних взаємовідносин, професійного спорту та спорту вищих досягнень, а саме у обміні досвідом, продуктивній співпраці з колегами, володінням інформацією, а також покращенням добродійних взаємовідносин, до злагодженої діяльності у колективі, для досягнення загальної цілі групи, мотивацією до професійної діяльності у спортивній сфері та фізичному вихованні.

Мета роботи - розкриття теоретичних та експериментальних позицій шляхом анкетування, підбором тестових завдань, щодо визначення лідерських якостей, першокурсника, менеджера спорту, зокрема, за такими компонентами, як *особистісний* компонент, який проявляється у комплексі особистісних якостей; *соціальний* компонент – якості, що знаходять свій прояв у відносинах в групі; *організаційний* компонент – якості, що проявляються в контексті самоорганізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій доводить, що обґрунтовано підхід до потреби формування лідерських якостей у процесі навчання, професійної підготовки, у майбутніх фахівців О.Романовським, Н.Беляковою, О.Маковським, Н.Мараховською, у позанавчальній роботі Н.Семченко; громадській діяльності М.Лукашевич, О.Снісаренко, Л.Сніцар. [28]. Належну увагу приділяють лідерству в окремих видах менеджменту у працях сучасні вчені, психологи, педагоги кафедри Педагогіки і психології управління соціальними системами, а саме: док.пед.наук О.Г.Романовський, док.пед.наук О.А.Ігнатюк, канд. мистецтвознавства Н.В.Середа, канд.техн.наук О.С.Пономарьов, канд.пед.наук Т.А.Солодовник, О.В.Квасник, канд.пед.наук

Ю.Г. Чебакова, канд.пед.наук І.В.Кастиря,канд.психол.наук А.І.Черкашин, канд.пед.наук Т.В. Гура та ін.

У порівнянні зі студентами перших курсів інших спеціальностей, майбутні фахівці зі спортивного менеджменту Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут", є більш успішними у здійсненні управлінських функцій, в першу чергу відносно самого себе, оскільки засобами фізичного виховання розкрили і сформували у собі такі лідерські якості, як наполегливість, стійкість до психологічних і фізичних навантажень, мотивацію до вищих досягнень, управління своїм часом, високим самоконтролем і працездатністю, фізичним здоров'ям, стресостійкістю та ін. присутніми вольовій людині, якостями.

У роботі виявлено рівень за трьома основними виділеними компонентами у структурі лідерських якостей першокурсника, менеджера спорту, а саме: особистісний компонент, який проявляється у комплексі особистісних якостей; соціальний компонент – якості, що знаходять свій прояв у відносинах в групі; організаційний компонент – якості, що проявляються в контексті самоорганізації. Самооцінка формується завдяки своєрідності спортивної діяльності, що сприяє тому, що форми і відтінки поведінки і спілкування стають багатограннішими, більш досконалішими.

Таким чином, досконале уміння, у процесі занять спортом та фізичною культурою, бути з людьми, взаємодіяти і спілкуватися з ними, знаходить відображення у професійній діяльності менеджера спорту. Спорт, спортивна робота, спортивні перемоги, вищі спортивні досягнення, не лише мета, все це працює як засоби прояву і вдосконалення лідерських якостей студентів - спортсменів, майбутніх фахівців спортивного менеджменту на першому і послідуєчих курсах навчання у Національному політехнічному університеті "Харківський Політехнічний Інститут".

Shelest B.O., Kovalova Y. O.

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

PEDAGOGICAL SKILLS AND PSYCHOLOGY AS NECESSARY FACTORS OF TEACHER'S WORK WITH FOREIGN STUDENTS

One of the most pressing problems of modern educational psychology is the emotional condition of the teacher. At the modern stage of higher education, the investigation of the emotional burnout phenomenon, described as a psychological and pedagogical phenomenon that has a negative impact on the health and efficiency of specialists, is of particular importance. This phenomenon arises due to various external (role-based and organizational) and internal (personal and professional) factors.

In our work, we would like to pay a special attention on the specifics and peculiarities of working with foreign students. Especially, both in our country and around the world, there is a tendency towards the growth of students who receive higher education abroad, that is, the growth of foreign students in the higher education system. Now, about 5 million people worldwide are studying abroad. Most foreign students study in the USA (20% of all foreign students), Great Britain, Germany, Australia and France.

The number of foreign students in Ukraine is also constantly growing. On January 2018, there were 66 thousand 310 foreign students, and on January 2016, 63906 foreign students studied. In 2011, there were 53,664 of them. That is, despite all the difficulties that we face, interest in getting higher education in Ukraine is constantly growing. The top five in the number of foreign students in Ukraine are India (almost 11 thousand students from this country), Azerbaijan (7.5 thousand), Morocco (5.8 thousand), Turkmenistan (4.5 thousand), and Nigeria (3.5 thousand). The most popular specialties among foreign students (45%) are medical specialties. In 2016, the V.N. Karazin Kharkiv National University (4528 students) and Kharkov National Medical University (3565 students) were the most popular among foreigners. Kharkiv city is the leader in the number of foreign students in Ukraine.

It is noteworthy that the majority of foreign students are from India, the countries of the Middle East, and Nigeria. These are people with another cultural, ethical, religious, social worldview, with completely different traditions, with a different mentality from ours.

An additional important feature for our country is that the number of foreign students receiving higher education in English is rapidly growing. Moreover, here another difficulty arises: this language is not native for the majority students or teachers. According to our observations, analyzing the experience of colleagues, from our own experience, we can conclude that the majority of teachers clearly distinguish work with Ukrainian students and with foreigners. Teachers make point that the pedagogical process with the last is more complex, psychologically tense, stressful, emotionally overloaded. In addition, it does not depend on the discipline (subject) of teaching, on the experience of pedagogical activity and on the gender of the teacher.

In this publication, we would like to pay attention on the increasing importance of mastering the knowledge and skills of the teacher in psychological security, and in the personal and professional development. Prophylaxis and prevention of the development of such a negative phenomenon as a burnout syndrome is becoming increasingly important. It is of crucial importance that the prophylaxis great responsibility rests both with the teacher personally and with the leadership of higher educational institutions, departments, departments. Prevention actions have to be realized in all possible ways.

Conclusion. The work of a teacher in a university with foreign students is an important additional factor of the emotional burnout development. Awareness of this problem is crucial, both for the employees themselves and for management. Prevention responsibility lies on teachers and on management. Preventing the development of this syndrome will lead to a more rational and efficient use of labor resources, increase the personal teachers' self-satisfaction, improve the quality and level of higher education. The data of this work will be further developed in the framework of the thesis on this issue.

ПЕДАГОГІКА УСПІХУ ЯК ЕФЕКТИВНІЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ

У сучасному суспільстві гостро стоїть проблема якості навчання студентів в вищих освітніх закладах. Освіта, як відомо, є способом розвитку особистості, створення інтелектуального і духовного потенціалу нації, визначальною умовою науково - технічного і соціального прогресу. Невідповідність змісту і якості професійної освіти сучасним вимогам є серйозною проблемою суспільства. Сучасні умови вимагають від вищої освіти підготовки молодих фахівців, компетентних і мобільних на ринку праці, які вміють критично мислити, приймати рішення, співпрацювати, здатні до саморозвитку і навчання протягом усього життя. Серйозні соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні, вимагають перегляду основних концептуальних підходів до вирішення цих завдань, вдосконалення форм і методів професійної підготовки фахівців ([Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб. / Т. Ю. Чернова, І. С. Голяд, О. А. Тіщук. – Київ: 2016. – С. 9\).](#)

Педагогіка успіху є одним з механізмів, за допомогою якого можна вирішити проблему підвищення якості освіти студентів.

О. Пометун, стверджує: «По-перше успіх – це те, чого люди домагаються лише завдяки своєму власним, тільки їм притаманному потенціалу своїй активності. По-друге, успіх – це рух на шляху до поставленої перед собою мети, це результат роботи наших переконань, цінностей, здібностей і звичок, які лежать в основі цього руху. При цьому важливо зрозуміти, що необхідною умовою розвитку нерозкритих можливостей людини є тільки та мета, яка є для нього значущою» (Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн./ О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. – К.: Видавництво. А.С.К., 2004 – С. 7).

Сучасний викладач має можливість застосовувати різноманітні педагогічні технології, включаючи технології педагогіки успіху. Ефективність їх використання суттєво впливає на рівень знань студентів, тому основна увага сучасних педагогічних

досліджень сконцентрована на формування ефективної методики навчання, яку викладач повинен застосовувати в освітньому процесі вищої школи. Педагогічні технології, які фокусуються на потребах студентів, реалізують шляхи підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. В вищому закладі, де освітні очікування є високими, вимоги до професійної діяльності викладачів теж високі. У випадку коли педагог не спонукає студентів до високих результатів, викладачам – референтам успіху важко залучити студентів до навчання. Лідерство, на якому ми зосереджуємо увагу, і яке націлює викладача на відповідальність за те, щоб майбутні фахівці оволоділи освітніми стандартами, має велике значення в освітньому середовищі вищої школи. Лідерська позиція викладача допомагає йому ставити перед студентами такі завдання, які приведуть майбутніх фахівців до успіху в професійній діяльності та житті. Коли у студентів чіткі цілі, спрямовані на покращення рівня знань, вони розуміють, що їх педагоги є безцінним партнером в цьому процесі, є референтом успіху (Романовський О. Г. Педагогіка успіху: підручник / О. Г. Романовський, В. Є. Михайличенко, Л.М. Грень; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків: НТУ "ХПІ", 2011. – С. 24). Таким чином, педагогіка успіху є ефективним механізмом підвищення якості освіти студентів, яке приносить і радість в процесі освіти.

Топчій С. В.

ХНМУ, НТУ «ХПІ»

ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

Процес формування іншомовної компетенції педагогів вищої школи має історичний характер. Десятки вчених, таких як Т. Коць, Л. Масенко, В.Пасинок, М.Сердюк, приділяли увагу питанням становлення та розвитку іншомовної компетенції, але разом з тим ця проблема в Україні залишається актуальною та малодослідженою на початку ХХІ ст. (Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. – Київ, 2004. – 342 с.). Вона набуває особливого значення у вищих

медичних закладах, тому що все більше іншомовних студентів прямує до України здобувати вищу освіту. Цьому передують багато чинників, які є також принципами освіти в Україні, насамперед, такі як гуманізація і гуманітаризація освіти, які дозволяють освітньому процесу бути направленим на особистість, мотивувати розвиток особистості у цілому, поєднувати практичні і теоретичні знання.

Об'єктом дослідження є сучасне викладання теоретичних дисциплін іншомовним студентам у вищих медичних закладах. Предметом дослідження є формування іншомовної компетенції викладача вищого медичного закладу, та її роль у лідерському колі.

Метою дослідження є діагностика процесу формування іншомовної компетенції викладача медика як фактору створення харизматичного лідера.

Гіпотеза дослідження полягає в виборі і реалізації програм мовленнєвої поведінки залежно від здібності людини орієнтуватися в обставинах спілкування з іншомовними студентами. Використані методи: теоретичний аналіз, синтез, порівняння, узагальнення.

У цій роботі ми проаналізували методи навчання іншомовних студентів першого курсу на кафедрі анатомії людини в ХНМУ і виявили, що система їх навчання має позитивні та негативні чинники. Ми провели опитування 50 студентів. За результатами опитування, ми робимо висновок, що залежно від рівня володіння іноземною мовою, здібностей викладача орієнтуватися в обставинах спілкування, а також вмінь класифікувати ситуації залежно від теми, тобто від рівня реалізації програм мовленнєвої компетенції залежить розуміння студентами теми, процес її засвоєння, та як наслідок, результати засвоєння того чи іншого матеріалу та їх задоволеність процесом навчання і мотивація. На це значною мірою впливає рівень професійної підготовки викладача, рік, досвід роботи, тощо. Але за результатами опитування та порівняння результатів навчання іншомовних студентів у різних викладачів з різним рівнем іншомовної компетенції, було доведено, що емоційне та особисте сприйняття інформації студентами робить значний внесок у набуванні знань, на

що в свою чергу, повинні впливати викладачі. Тому чим більше викладач спрямований на здобуття та покращення усіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції, тим ефективнішим є процес навчання, тим вищими є його результати, тим більш результативною є робота педагога та його роль у вихованні студентів та їх розвитку.

Хлиніна К.С.

НТУ «ХПІ»

ФЕНОМЕН ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

Відомий вислів говорить, що великі епохи народжують великих людей. Кожного разу, коли в житті будь-якого суспільства або держави назрівають серйозні зміни, на перший план виходить особлива порода людей. Вони помітно відрізняються від інших винятковим честолюбством і яскраво вираженими лідерськими якостями. Вони, власне, і несуть на своїх плечах нелегкий тягар прийняття рішень і відповідальності в ці критичні періоди.

Спогади сучасників, підручники історії доносять до вдячних (а частіше - до тих, що проклинали їх) нащадків пам'ять про цих непересічних персонажів, причому майже завжди ці спогади в істотних рисах виявляють явну схожість.

Герої критичних періодів історії виявляються завжди людьми видатних обдарувань (Фрейджер Р. Теории личности и личностный рост. / Р. Фрейджер, Д. Фэйдимен – 4-е изд. пер. с англ. М. : Изд. Мир, 2004. –2095 с.).

Це неодмінно яскраві особистості, які вже за зовнішніми ознаками виділяються зі звичайного кола людей. Вони виключно віддані ідеям, які складають сенс їхнього життя, і намагаються дати відповідь основним викликам їх часу. Це майже завжди прекрасні оратори, майстри яскравого слова і виразного жесту. Вони мають безсумнівну здатність підкоряти своїй волі інших людей (Адаир Д. Психология лидерства / Джон Адаир. – М. : Изд-во Эксмо, 2005. – 352с.). Тобто, є пряма відповідність видатних особистісних властивостей лідера і неординарності історичного моменту. Прийнято вважати,

що ці люди мають якусь особливу властивість, харизму. Ця властивість проявляється в особливому впливі на людей, уміння підпорядкувати їх своїй волі, викликати до себе довіру і симпатію (Буряк Т. П. Сучасні підходи до лідерства / Т. П. Буряк – К. : Наукова думка, 2009. – 200 с.).

У первісному значенні слова харизма - це благодать, божественна сила, послана людині для подолання гріховності та досягнення спасіння. Однак видатний соціолог Макс Вебер, досліджуючи на початку нашого століття феномен харизми в контексті суспільного життя надав йому дещо інше значення. Харизматичний лідер володіє, за М. Вебером, особливими даруваннями, пророчими, зокрема, здібностями, винятковими вольовими якостями. Серед відомих історії харизматичних персонажів є засновники світових релігій - Будда, Мойсей і Христос. До них відносяться творці напрямів усередині світових релігій - Лютер і Кальвін, наприклад. З іншого боку, це великі державні та військові діячі, такі, як Чингісхан або Наполеон. Безумовно, в XX столітті серед великих харизматичних персонажів - Гітлер і Муссоліні, Ленін і Троцький, проте також Ганді і Мартін Лютер Кінг. Справа йде таким чином, що властивість харизми відносно байдужа до роду діяльності і морально-етичного змісту цієї діяльності: це з рівним успіхом може бути і визнаний святим пророк і людина, відповідальна за масові військові злочини.

Якщо підсумувати всі основні харизматичні властивості, то загальним для них знаменником виявиться постійний вихід за межі повсякденної комунікації, трансгресія перетинає кордон рутинного контакту (Дяків А. А. Виховання лідера / А. А. Дяків – К. : Наукова думка, 2011. – 231 с.). В уявному просторі на кордоні контакту створюється особливе енергетичне поле, дуже привабливе для тих, хто в ньому опиниться. Отже, харизма являє собою певну єдність образу, ідеології та ініціативної дії, спрямовану на розширення свого простору і впливу. Ця дія повинна мати одну неодмінно цікаву особливість, а саме - вона повинна бути успішною. Харизма годується успіхом.

ЗАДАЧІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПСИХОЛОГА

В різних джерелах ми можемо прослідкувати, що визначення компетентності тісно пов'язане з педагогікою та психологією. Отже питання формування психологічної компетентності є актуальним не тільки для представників цієї спеціальності, а й взагалі для людини.

Серед її основних компонентів безумовно треба виділити вміння контактувати з людьми, та здібності до аналізу та самоаналізу поведінки. Проте дуже часто задля розуміння процесів комунікації, та будування стосунків в робочому колективі, серед підлеглих або ж у сім'ї людина звертається по допомогу до психолога. Тоді перед психологом постає питання професійнота грамотно сформулювати основні аспекти проблеми та підібрати найбільш ефективні методики для її вирішення у найбільш короткий час (але питання часу є індивідуальним питанням та залежить від різних факторів у кожному окремому випадку).

Отже для реалізації та здійснення професійної діяльності, психолог має володіти певним набором професійних якостей, що в цілому складають його професійну компетентність.

Психолог має володіти купою професійних знань умінь та навичок, а також має вміти кваліфіковано застосовувати їх в необхідних ситуаціях на практиці. Тому процес як формування так і практичного застосування умінь має починатися з моменту навчання у ВНЗ. Для цього педагогічними колективами, науковцями, чиновниками освіти мають бути розроблені та втілюватись у життя потрібні задля цього освітні програми.

Для аналізу та надання оцінки дисциплінам існуючих програм підготовки професійного психолога у ВНЗ пропонуємо сформувати необхідний перелік

завдань, що мають бути досягнуті у процесі формування професійної компетентності психолога у ВНЗ.

Згідно проведеного аналізу програм професійно-орієнтованих дисциплін психологічних спеціальностей, та проаналізованих дефініцій компетентності взагалі та компетентності психолога зокрема, можемо виокремити основні завдання формування професійної компетентності психолога:

- навчитись володіти необхідним термінологічним інструментарієм для здійснення професійної діяльності;
- набути необхідних методів, прийомів, знань, умінь та навичок, що будуть використовуватися психологом під час професійної діяльності;
- навчитись практично застосовувати набуті методи, прийоми, знання, уміння та навички, необхідні для здійснення професійної діяльності;
- володіти інноваційними методиками, що активно використовуються в сучасній практичній психологічній діяльності;
- знати історію розвитку психології та розуміти її сучасні наукові проблеми;
- розуміти та використовувати зв'язки психології з іншими науками, необхідні для пізнання психічних процесів людини та його поведінки;
- знати основні моделі поведінки людини наодинці та в групі;
- розвинути лідерські та комунікативні здібності, які будуть необхідні при безпосередньому контакті з клієнтом, або з групою людей;
- представляти собою ерудовану особистість, обізнану як у своїй спеціальності, так і в загальнолюдському аспекті;
- мати педагогічні здібності до викладання психології, як науки.

Результати досліджень щодо формування професійної компетентності психолога у ВНЗ знайдуть подальший розвиток і відбиток при написанні курсових і дипломної робіт.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА СУСПІЛЬСТВА

Гібридна війна, що ведеться проти України, є головною загрозою національній безпеці та суверенітету України. Вона підриває політичну, економічну і соціальну стабільність держави, призводить до численних людських жертв. Сучасна війна – це війна цінностей, війна моральностей, війна за громадську думку та емоції, війна, що використовує інформацію як зброю. Дезінформація, пропаганда, фейки, вербальне озброєння та роззброєння, лінгвістична агресія та лінгвістичний збиток, інформаційне гетто, мова ворожнечі тощо – це елементи воєнного протистояння.

Інформаційні виклики сьогодення стають дедалі агресивнішими та жорстокішими. Бурхливий розвиток інформаційних технологій призводить до їх використання з метою маніпуляції поведінкою людства, його управлінням в цілому. Для опору ворожій пропаганді, захисту населення України і особового складу Збройних Сил від негативного ІПВ необхідно мати чітке розуміння природи й характеру цього конфлікту. Сучасний етап науково-технічного розвитку, інформатизація всіх сторін громадського життя породили справжню революцію у військовій справі. Інформація стала чинником, здатним не лише спровокувати військовий конфлікт, але й призвести до поразки у війні. Інформаційно-психологічна боротьба стала обов'язковою складовою збройної боротьби.

Вирішення і досягнення своїх геостратегічних цілей, забезпечення безпеки, суверенітету і територіальної цілісності вирішується здебільшого в боротьбі на інформаційному полі. Основні завдання інформаційно-психологічних операцій:

- у мирний час: дестабілізація суспільно-політичної обстановки в державі; деморалізація народу й армії; внесення розбрату між політичними силами, створення передумов соціального вибуху;

- у воєнний час: підбив морально-психологічного стану військ противника; внесення розбрату між армією, народом і владою; підтримка опозиції та підбурювання до непокори владі.

Війна стрімко змінює своє обличчя. Методи бойових дій, теорія і стратегія, закони і правила, вимоги до бійців, наявність кримінальних воєнізованих угруповань, рівень видатків на проведення військової кампанії – всі ці взаємопов'язані аспекти війни швидко трансформуються під впливом глобальних і локальних тенденцій. Найважливішим завданням агресора виступає руйнування довіри між суспільством і урядом (владою). Першочерговою мішенню військових засобів «гібридної» війни стає система управління держави-жертви. Причому йдеться не тільки про військове управління, і навіть не тільки державне, але й про управління у широкому сенсі, насамперед політична сфера суспільства, а також громадянське суспільство. Саме цим пояснюється ключова роль інформаційних засобів у її веденні, а також майже повна підпорядкованість військових завдань політичним і медійним цілям. Починаючи з 2007 року російська сторона проводила активну діяльність із закріплення в українському інформаційному просторі за допомогою традиційних та електронних ЗМІ, а також соціальних мереж тем і меседжів, що мали підготувати цільові аудиторії до подальшої збройної агресії.

Чміль А.О.

НТУ «ХП»

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ КЕРІВНИКА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Тема лідерства є однією з найбільш цікавих та динамічних як для наукового співтовариства, так і для суспільства, що починає глибше усвідомлювати визначну роль лідерства у забезпеченні сталого розвитку всіх сфер життєдіяльності людини.

Поняття лідерства активно досліджується у науці, починаючи з 1920-х років. За час його дослідження науковцями було розроблено велику кількість понять, кожна з яких має свої підходи щодо визначення лідерства.

Незважаючи на теоретичну систему, в якій розглядається феномен лідерства, в ньому завжди можна виділити три базові компоненти, що стосуються дефініції «лідерства»:

- лідер – це особистість з певним набором якостей та навичок, що забезпечують здатність вести за собою інших;
- послідовники лідера – команда однодумців, що готові слідувати за лідером для досягнення цілі;

Мета лідерства – певний результат, в якому зацікавлені і лідер, і його команда, досягнення якого об'єднує всіх учасників в спільній діяльності (Романовський О.Г. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г.Романовський, В.В.Бондаренко, Т.В.Гура, А.Є.Книш - Х.»Друкарня Мадрид», 2017. – С.5-6).

Кожен керівник має бути лідером не тільки формальним, але й неформальним, а саме, тому він повинен вміти знайти спільну мову з усіма співробітниками, правильно поставити завдання перед підлеглими та роз'яснити підлеглим, що досягнення поставленої мети потрібно не особисто цьому співробітнику, а й усій організації в цілому.

Розглянемо особливості прояву лідерських якостей керівника в торгівельній сфері на прикладі супермаркетів «Сільпо».

Розгалужена мережа супермаркетів має велику кількість працівників, тому керівник повинен мати лідерські якості для роботи з підлеглими, щоб забезпечити конкурентоспроможність підприємства. Величезна проблема цієї мережі також полягає в великій кількості керівного складу: регіональні директори, операційні директори, куратори, інспектори та ін. Але і це не головне, магазин має приносити прибуток, що можливо тільки коли буде вистачати на кожному відділі працівників, а контролювати весь процес буде керуючий-лідер. Якщо керівник має не просто працівників, а справжню

команду, в якій кожен чітко виконує свої обов'язки, а також допомагає колегам в інших секціях, тоді цей магазин буде не тільки конкурентоспроможним, а й вийде на дуже високий рівень обслуговування та підвищить свій рейтинг.

Великою перевагою мережі «Сільпо» є використання керівниками-лідерами заохочення працівників, а саме, це велика кількість конкурсів серед магазинів для підняття командного духу в колективах, тому що коли твій магазин виграє нагороди, кубки, грошові премії, тебе охоплює гордість, що ти працюєш саме тут і працівник заохочений в своїй роботі.

Серед таких заходів – є конкурси: «Лідер куща», «Лідер регіону», «Лідер мережі» а також турніри з боулінгу, футболу тощо. І тільки, якщо керуючий магазином має лідерські якості і вміє заохотити свій колектив до перемоги, магазин має змогу отримати всі ці нагороди.

Тому використання керівником-лідером заохочувальних премій та пам'ятних призів сприяє розвитку корпоративної культури та росту конкурентоспроможності торговельного підприємств.

Таким чином, можна зробити висновок, що мотивація підлеглих є однією з головних лідерських якостей керівника в торговельній сфері. Результати дослідження тривають і знайдуть відображення при написанні курсових і дипломної робіт.

Шкарупа М.В.

Харківський машинобудівний коледж,

голова студентської ради,

член Харківської обласної студентської ради

РОЛЬ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В АСПЕКТІ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Відповідно до статті 40 Закону України «Про вищу освіту» в вищих навчальних закладах має діяти студентське самоврядування, якому відводиться важлива роль в організації освітнього процесу. Студентське самоврядування є

важливим фактором удосконалення освітнього процесу, спрямованим на якісне навчання, виховання духовності і культури студентів, зростання у студентській молоді соціальної активності, ініціативи та відповідальності за доручену справу, гармонійного розвитку особистості, оволодіння організаторськими навичками, які будуть необхідні в майбутній діяльності за обраним фахом. Передусім, студентське самоврядування – це система добровільної участі студентів в громадській та суспільній діяльності, яка є невід’ємною частиною громадського самоврядування навчального закладу. Студенти, які б самотійні вони не були потребують насамперед педагогічної та психологічної допомоги, що виявляється у формуванні та розвитку лідерських якостей, роз’ясненні можливостей, перспектив, а головне значущості їх діяльності.

Харизматичне лідерство в контексті діяльності студентського самоврядування, перед усім, постає методом заохочення до конкретної поведінки, шляхом красномовного спілкування, переконання і сили особистості. Харизматичні студентські лідери мотивують студентський актив до запровадження передових ідей, чіткого виконання конкретної справи або покращення способів виконання певних дій, заходів – до ефективної діяльності. Це досягається шляхом залучення інших до досягнення поставленої мети або бачення. Харизматичний стиль лідерства в студентському середовищі має свою основу у вигляді «героїзму» та завзятості. Лідер студентського середовища, а тим більше, студентського активу вже від початку процесу самоорганізації студентського середовища може виділятися на загальному фоні – за певних обставин, у конкретний визначений момент – він відіграє свою роль. Лідер у колективі може виявитися внаслідок стихійного вибору, в порядку самовисунення, висунення колективом або педагогами. Спонтанний лідер зазвичай відчуваючи настрій і переконання колективу налаштовується на них й порівняльно легко може спонукати колектив до певних дій. Самовисуванець навпаки – прагне керуватися власним емоційним станом, прилаштовуючи до нього колектив, і намагається нав’язати йому свою стратегію дій, що зробити значно важче, але в разі успіху ефект такого лідерства тримається значно

довше. У разі висування лідера колективом, так само як і педагогами, важливим є мотивація колективу чи педагогів щодо висунення саме цієї особи, адекватна оцінка його моральних, етичних, психологічних та інших якостей. Оскільки помилка може привести до ускладнень. Так лідер, який діє спонтанно є важкопрогнозованим. У такому випадку його поведінку скоріше треба співвідносити з типовою поведінкою слабо організованого колективу. І навпаки – вчинки наперед знаного лідера можна спрогнозувати, виходячи із знання про його особисті якості. У кожному з цих випадків з'являється можливість керувати колективом третіми особами через цілеспрямований вплив на лідера.

Найбільшу небезпеку становлять психічно нестійкі лідери. Для них будь яка безглузда ідея, яку вони захищають, стає догмою і їх переконання не можна вразити раціональними доводами, їх поведінка в колективі стає майже не передбачуваною.

Беручи до уваги, що студентське середовище має свої особливості та принципи формування і діяльності – свої «закони» життя, важливим є хто і як саме буде впливати та формувати його основні засади. Лідери студентського активу як лакмусовий папір «проявляють» процеси, що відбуваються в студентському колективі як в освітньому процесі так і поза ним.

Шляхова К.

ХНУПС ім. Івана Кожедуба

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СИЛ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Важливим напрямком забезпечення національної безпеки України є розвиток і вдосконалення системи військової освіти, спрямованої на формування і відтворення кадрового потенціалу Збройних Сил (ЗС) України, гарантування високої якості підготовки військових фахівців.

Пріоритетним у концептуальному баченні забезпечення національної безпеки є питання якості та ефективності підготовки командного (керівного) складу для сил оборони держави.

Основними чинниками розвитку системи військової освіти України є: інтеграція вітчизняної системи вищої освіти в європейський освітній простір; подальше реформування Збройних Сил України, у тому числі оптимізація системи військової освіти; приведення існуючої нормативно-правової бази до сучасних вимог підготовки військових фахівців і можливостей системи військової освіти в умовах триваючого збройного конфлікту.

Серед завдань, що мають бути вирішені силами військових навчальних закладів – запровадження ефективних технологій навчання та створення новітніх підходів, які органічно поєднували б глибокі наукові дослідження з процесом навчання, що забезпечують підготовку компетентних військових кадрів. Урахування вищенаведених перспектив розвитку військової освіти має забезпечити її інноваційний, динамічний рух, престижність у майбутньому вітчизняному інформаційному суспільстві та вагомий внесок у надійне зміцнення національної безпеки України.

Для України є корисним урахування основних тенденцій розвитку сучасної системи військової освіти за кордоном, а саме: системний підхід до організації й здійснення підготовки офіцерських кадрів, розвинена інфраструктура системи підготовки офіцерських кадрів, багатоступеневість військової підготовки, використання спеціалізованих навчальних центрів, підготовка військових фахівців відповідно до реальних потреб військ як у мирний, так і воєнний період, підвищення кваліфікації протягом усієї військової служби, створення потужних університетів, навчально-наукових комплексів шляхом об'єднання окремих ВВНЗ, забезпечення престижності навчання, поваги до історії, традицій, фундаменталізація, гуманізація, демократизація, інформатизація й технологізація освітнього процесу, упровадження системи управління якістю освіти.

Впровадження інноваційних технологій навчання у вищих військових закладах освіти, реалізація концептуальних засад реформування військової освіти і науки сприяє забезпеченню переходу до нового типу гуманістично-інноваційної військової освіти, зростанню престижу та іміджу військової служби у суспільстві, розвитку військово-професійного, духовно-морального потенціалу військових фахівців.

Розробка та реалізація сучасних педагогічних технологій у військовій освіті дає можливість: здійснити системний комплексний підхід до організації навчально-виховного процесу, досягти синхронності та злагодженості всіх його елементів і, як наслідок, – підвищити ефективність, поліпшити управління педагогічним процесом та прогнозування кінцевого результату.

Шокало Д.В.

НТУ «ХП»

МОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ

Сьогодні мова і культура об'єдналися у царині духовних цінностей українського народу. Мова є засобом саморозвитку й самовираження особистості, тому необхідно виховувати культуру мови, дбати про те, щоб мовці послуговувалися нею, активно її вивчати, оволодівати виражальними засобами рідної мови. Культура мови є першою ознакою загальної культури людини. Відомий український мовознавець М. Русанівський зазначав, що: «Мовна культура – це надійна опора у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів, у вихованні діяльного, справжнього патріотизму (Українська мова: [енциклопедія] / В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – 842 с.).

Культура мови передбачає вироблення етичних норм міжнаціонального спілкування, які характеризують загальну культуру нашого сучасника ». З часу виникнення науки про мову можна говорити й про складову частину

мовознавства – культуру мови. Адже з культурою мови насамперед пов'язують уміння правильно говорити й писати, добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети й обставин спілкування.

На сьогоднішній день сучасний розвиток охоплює все більше і більше держав, стираючи перешкоди та вимагаючи спілкування на більш високому рівні. Тому мовна підготовка набуває надзвичайно актуального значення для подальших перспектив у працевлаштуванні, співпраці навіть з іноземними компаніями та представництвами для майбутніх фахівців (Півняк Г.Г. Мовна освіта майбутніх фахівців України як чинник ефективної міжнародної співпраці [електронний ресурс] – режим доступу: <http://im.nmu.org.ua/ua/library/BOOK%2013.11.pdf>).

В Україні створено систему безперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість опановувати рідну мову національної меншини та іноземні мови. Освіта сприяє розвитку високої мовної культури громадян, вихованню поваги до державної мови та мов національних меншин України, толерантності у ставленні до носіїв різних мов і культур.

Реалізація вище зазначеної системи ставить нові вимоги перед освітою, щодо підготовки майбутніх фахівців України, зокрема щодо мовної освіти. Прагнення країни стати повноправним членом європейської спільноти в усіх сферах суспільно-політичного життя спонукає студентів і фахівців до вивчення зарубіжного освітнього досвіду. Завдання вищої технічної школи - не тільки підготовка компетентних фахівців у своїй галузі, але й інтелігентних особистостей. Визначальна роль у формуванні мислячої, діяльної, творчої, національно свідомої людини належить мові. Відповідно до Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») та Концепції національного виховання головні завдання мовної освіти – це виховання культури, формування інтелекту, розвиток мовленнєвих здібностей особистості в процесі розв'язання життєвих проблем (побутових, виробничих, духовних) засобами мови.

Сучасний ринок праці висуває свої вимоги до якості знань і рівня мовної підготовки фахівців до роботи в умовах ринкової економіки. Навчальним закладам нині доводиться враховувати ці вимоги в навчальному процесі. Для підприємств, наприклад, важливо, щоб випускники вузів не тільки добре володіли комп'ютерною технікою, але й знали, як правильно застосовувати мовні засоби для налагодження корисних відношень, що є одним з визначальних факторів у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця. Таким чином, мовна освіта, як шлях до набуття мовної компетенції є одним із найважливіших чинників формування національної свідомості, збереження ідентичності нації, водночас і запорукою ефективної міжнародної співпраці.

Щербак А.С.

НТУ «ХП»

УЯВЛЕННЯ ПРО СІМ'Ю У ПІДЛІТКІВ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІКУ

Сучасні умови соціально-економічного, соціально-побутового, екологічного та політичного життя суспільства мають великий вплив на особистість та її психічний стан, на формування взаємин між людьми, на ускладнення сімейних зв'язків та інститут сім'ї загалом. Зміни у суспільному житті впливають і змінюють систему сімейних цінностей, що відіграють велику роль в процесі формування і розвитку особистості, а, отже, сьогодення і майбутнього суспільства. Велику роль на формування уявлення про сімейні взаємини в особистості відіграють не тільки батьки, вчителі і суспільство в цілому, але і психологічна зрілість підлітка, його психологічний вік.

У процесі дослідження шляхів формування здорового уявлення стосовно сімейних взаємин в залежності від рівня психологічного розвитку взяли участь учні 7-9 класів. Респондентів було розділено на три групи, на основі методики «Психологічний вік особистості» А. А. Кроник: 1 група – психологічний вік

вище за хронологічний; 2 група – психологічний вік дорівнює хронологічному; 3 група – психологічний вік нижче за хронологічний. За результатами тесту Сакса-Леві «Незакінчені речення» (Метод SSCT), тесту М.Куна «Хто Я?» та проективної методики у вигляді твору «Розповідь про сім'ю» були отримані наступні відмінності: стосунки з матір'ю в підлітків першої групи більш зрілі, ніж в підлітків третьої групи, а «Розповідь про сім'ю» в підлітків першої групи складається на основі опису повсякденних подій з прямим зазначенням на те, що мова йде саме про батьків підлітка, в той час як підлітки третьої групи частіше звертаються до односкладних речень в описі побутових дій, без певного емоційного забарвлення.

Те, як дитина сприймає власну сім'ю, як сім'я ставиться до виховання дитини, як складаються батьківсько-дитячі взаємини, усе це впливає на те, як підліток ставиться до себе. За методикою М.Куна «Хто Я?» так само були встановлені певні відмінності в результатах першої та третьої групи. Так, наприклад, підлітки, в яких психологічний вік нижче частіше використовують в самоописі певні плани на майбутнє: вони часто звертаються до своїх побажань в професійній сфері «я майбутній стоматолог, бізнесмен, мільйонер і т.п.» та в сімейній сфері «майбутній батько, чоловік/мати, дружина». Підлітки з вищим психологічним віком більш орієнтовані на сьогодення. Так само діти з третьої групи частіше в самоописі звертаються до особливостей власного характеру та поведінки: «я добрий, я турботливий, я веселий, я агресивний», астрологічні характеристики: «я народився під знаком Водолія і в рік Півня», пишуть свої прізвиська: «мене називають котиком, пушистиком і ін.», тощо. Підлітки першої групи звертаються до «рефлексивного Я» так само часто, як і підлітки третьої групи, але перша група вдало вміє варіювати самоописом, починаючи від зовнішніх характеристик і закінчуючи своєю етнічною приналежністю.

Отже, можна зробити висновок, що на основі того, як складаються стосунки в сім'ї підлітка, складається і його власне уявлення про себе. Чим більше непорозумінь в сім'ї, тим більш дисгармонійною росте в ній дитина, яка знаходить в собі багато протилежних поглядів на світ, яка знаходить в собі

причину батьківських сварок, або навпаки бачить проблему у всіх окрім себе. Дитина, яка росте в гармонії і батьківській любові, стає успішним членом суспільства, досягає усіх поставлених цілей, а в її особистості не існує розбіжностей.

Юдіна А.Г.

НТУ «ХП»

ІНШОМОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Значення мови в наш час надзвичайно велике, вона допомагає розвиватися людському суспільству, а отже і кожній людині. Зокрема, людина, яка володіє мовами - це дуже сильна, розвинута особистість, яка володіє кращими здібностями до вивчення чогось нового та більш впевнена у спілкуванні. Існує така приказка: «Скільки мов ти знаєш, стільки раз ти людина». Тобто, чим більше мов знаєш, тим ти краще.

У наші дні іноземні мови відіграють дуже велику роль: ми живемо в такий час, коли дедалі ширше розвиваються зв'язки з різними країнами. Незалежно від того, яку професію ми оберемо після закінчення школи, на якій ділянці будемо працювати, знання іноземної мови, як мінімум однієї, може бути просто необхідним. З усіх світових можна виділити англійську. Вона стала найважливішою мовою світу, мовою політичних, наукових і торговельних відносин. Багато наукової літератури написано англійською мовою. Також це є мова комп'ютерних технологій. Кожному кваліфікованому фахівцю потрібно знати цю мову. Вивчення іноземних мов є нелегкою справою. Це тривалий процес, який вимагає багато часу і зусиль. Тому не кожна людина володіє іноземними мовами. Слід звернути увагу на те що, випускники сьогоденних шкіл, як правило, мають дуже низький рівень знання англійської мови.

Проблема полягає у наступних факторах:

по-перше, у відсутності достатньої кількості матеріальної бази, часто навіть достотної кількості підручників не вистачає в школах. А шкільна програма досить часто стикається з фінансовими труднощами, що в свою чергу, впливає на якісне

вивчення англійської мови. Особливо, це стосується школярів, які живуть в селищах міського типу, селах.

По-друге, це проблема низької зарплати вчителів і, як результат, малоефективної продуктивності праці. Більшість вчителів не зацікавлені в застосуванні інтерактивного навчання, дотримуються застарілих традиційних методів, які гальмують розвиток мовленнєвої компетенції школярів.

По-третє, спеціалізовані школи, гімназії, де англійська мова вивчається майже не щодня, є фінансово недоступними для більшості українських сімей. Щоб домогтися успіхів в професійній діяльності майбутнім фахівцям насамперед необхідно володіти іноземними мовами, бо знання мови не тільки розширює горизонти спілкування. Іноземна мова стає ключем, що відчиняє двері знань. Однак, володіючи лише однією мовою отримати повний огляд з того чи іншого питання просто неможливо. Знання ще однієї мови дає можливість ознайомитися з безліччю думок, на основі яких можна сформулювати свій світогляд. Також безумовно, для того, щоб домогтися успіхів на трудовому поприщі, знання іноземної просто необхідно. У наш час практично жодна компанія не замикається на внутрішньому ринку. Вигоду приносять лише ті підприємства, що неухильно розвиваються, розширюючи коло партнерів. А вести ділові переговори, оформляти папери при роботі з іноземними компаніями необхідно мовою партнерів.

Таким чином, можемо визначити, що володіння іноземними мовами, насамперед англійською є необхідною умовою досягнення успіху в професійній діяльності майбутнього фахівця будь якого профілю, тому вивченню іноземної мови студентами у вищій школі належить приділяти більше уваги ніж зараз.

Янова Е.В., Руднева Н.И.

КЗОЗ «ХОМК», ХТУ «ХПИ»

ЛИДЕРСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ: СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА

Лидерство, являясь специфическим свойством личности, представляет собой важный компонент качества подготовки будущих специалистов

технического профиля, так как многие из них в процессе профессиональной деятельности становятся руководителями. Перед системой образования стоит задача – создать благоприятные педагогические условия для раскрытия и развития лидерского потенциала студентов, его активизации. Рассмотрим подробнее, что же представляет собой потенциал человека. Раскрывая содержание этого понятия, его структуру определяем разработку концептуальной основы развития лидерского потенциала.

Анализируя психолого-педагогическую литературу по этой проблеме, можем утверждать, что потенциал личности следует рассматривать как систему природно-обусловленных и возобновляющихся ресурсов, реализация которых в течение жизни приводит к определенным, с точки зрения личности и общества, значимым личностным достижениям.

На основе понимания лидерского потенциала как разновидности более общей категории «потенциал личности» он также представляет собой диалектическое единство его явных и скрытых ресурсов. Лидерский потенциал является системной характеристикой личности, в связи с этим представляет интерес его психолого-педагогическая сущность, которая является предметом изучения со стороны различных ученых.

Согласно определению И. В. Дрыгиной, лидерский потенциал является качественной характеристикой личности, отражающей совокупность внутренних потребностей, возможностей, ценностного отношения, средств, способствующих достижению такого уровня интеграции компетентности, ответственности, активности и коммуникативности, который обеспечивает ее ведущее влияние на членов группы при совместном решении задач в различных областях жизнедеятельности и задает позитивную направленность процессу ее профессионального становления (Дрыгина И. В. Активизация лидерского потенциала личности студента в образовательном процессе ВУЗа: дис. канд. пед. наук: 13.00.01. / И. В. Дрыгина – Красноярск, 2004. – 198 с.).

Учёные Ю. Н. Емельянов и П. Е. Овсянкин определяют лидерский потенциал как совокупность индивидуальных характеристик, обеспечивающих

успешное становление личности, которые становятся действенным способом активизации её потенциала только при наличии соответствующих ценностей, мотивации, стремления достигнуть того или иного результата и веры в свою способность его достичь. Для этого необходимо не только приобретение определенных знаний и умений, но и модификация мотивационной системы, смысловых структур личности, направленных на активизацию лидерского потенциала (Емельянов А. Л. Повышение профессионализма управленческой деятельности / А. Л. Емельянов. – М.: МААН, 1997. – 209 с.).

Профессор НТУ «ХПИ» В.Е. Михайличенко предлагает охарактеризовать потенциал лидера через совокупность признаков, *объединенных в группы*, которые отражают специфику организационного руководства и отражают его структуру:

личностно-рефлексивный компонент: знание самого себя, рефлексия своих лидерских способностей и качеств, самооценка, самоэффективность, способность к самосовершенствованию;

когнитивно-профессиональный компонент: познавательная, когнитивная, профессиональная, социально-психологическая компетентность, включая знание требований, предъявляемых к современному лидеру;

ценностно-мотивационный компонент: осознание своих ценностей, мотивов, убеждений, знание ценностей группы и ориентация на них;

поведенческий или организационно-управленческий компонент, отражающий целенаправленное поведение лидера, связанное со спецификой деятельности группы и направленное на её успешное выполнение, включая постановку целей, знание стратегии и тактики их достижения, межличностное и ролевое взаимодействие;

эмоциональный компонент: эмоционально-волевая сфера, эмоциональная зрелость, эмпатия и толерантность в общении, стрессоустойчивость;

коммуникативный: навыки межличностного общения, взаимодействия, влияния лидера на своих последователей и последователей на лидера (Михайличенко В.Е. Лидерский потенциал и его структура / В.Е. Михайличенко

// Лідери ХХІ століття. Формування особистості харизматичного лідера на основі гуманітарних технологій. Матеріали І міжнар. научн.-практ. конф. (21 – 22 вересня 2017): тези доп. – Харків, НТУ «ХПІ», 2017. Х. НТУ «ХПІ», – 2017. – С. 90-91).

Характеристики роли приведенных компонентов в формировании эффективного лидера приведены на основе результатов многочисленных исследований по этой проблеме.

Современной системе образования нужны новые психолого-педагогические подходы к процессу формирования лидерских качеств у студенческой молодёжи, что соответствует современным требованиям и системе ценностей общества. В связи с этим необходимо разработать целенаправленную систему организации процесса раскрытия, развития и активизации лидерского потенциала. Решение данной проблемы предполагает поиск и выбор эффективных педагогических технологий с целью подготовки лидеров во время обучения в высшем учебном заведении.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Адресьєв А.Р.

НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

В сучасних умовах проблеми експортно – імпорتنих взаємовідносин дедалі стають важливими для розвитку країни в умовах міжнародної глобалізації. Кажучи про експорт– це вивіз із митної території країни за кордон товарів і послуг без зобов'язання їхнього зворотного повернення. Факт експорту фіксується в момент перетину товаром митного кордону, надання послуг та ін.

Зовнішня торгівля України це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та інших держав, яка має місце як на території України, так і за її межами і яка зводиться до посередництва між виробниками і споживачами по здійсненню угод купівлі-продажу товарів або послуг. Зовнішня торгівля України поділяється на експортну (вивізну) – рух товарів або послуг від українського виробника до іноземних споживачів, та імпорتنу (ввізну) – рух товарів/послуг від іноземного виробника до українських споживачів.

Станом на 2018 рік найбільш усього Україна експортувала такі продукти як: чорні метали, зернові культури , жири та олії тваринного або рослинного походження, залізні локомотиви, ядерні реактори, котли, мінеральні палива, добрива, насіння і плоди олійних рослин, папір та картон. Україна імпортує свої товари у такі країни як: Туреччина, КНР, Єгипет, Італія, Польща, Індія, Німеччина, Іспанія, Угорщина.

Існує кілька фундаментальних причин виникнення проблем експорту. Основною перешкодою є політичне минуле країни. Україна, як і багато інших пострадянських держав, успадкувала принципи і підходи замкнутої системи, залишившись не залученою в міжнародну кооперацію. І хоча з часу розпаду Союзу

минуло чимало років, для перебудови міжнародних відносин і завоювання певних позицій на ринку цього поки недостатньо.

За оцінками експертів Всесвітнього економічного форуму, проблеми, з якими стикаються українські експортери – це відсутність доступу до торгового фінансування, недостатній рівень технологій виробництва та навичок персоналу, труднощі у визначенні потенційних ринків і покупців, невідповідність продукції міжнародним технічним вимогам і стандартам, а також проблеми доступу до імпорتنих ресурсів, необхідних для виробництва. На думку українських експортерів, найменш проблемними процедурами в Україні є отримання сертифіката походження та проходження екологічного контролю, а найбільш проблемними залишаються відшкодування ПДВ і валютний контроль. Основними причинами небажання експортувати товари залишаються несприятлива економічна ситуація в Україні, відсутність партнерів за кордоном, обтяжливість внутрішніх експортних процедур і відсутність фінансування. Починати викорінення прогалин в експортній політиці країни, потрібно з системних питань, а саме, правильної організації діяльності. Звичайно ж іноземний досвід не можна сліпо наслідувати, в кожній країні ситуація унікальна. Таким чином розвитку українського експорту багато в чому буде сприяти внесення в законодавство змін, що враховує міжнародні економічні конвенції. Зокрема, потрібно забезпечити можливість укладення усних договорів, переглянути ставлення до інвойсу та іншими правилами поставок. Сприяти вирішенню експортних проблем держава також може, забезпечивши внутрішні економічні свободи.

Белих К.О.
НТУ «ХП»

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Економічне життя суспільства характеризується об'єктивно обумовленими процесами інтернаціоналізації світового господарства, тобто за

межі країни виходять товари, робоча сила, виробничий процес, капітал. Міжнародну економіку формує економіка країн цілого світу, а розвитку міжнародних економічних відносин сприяє співпраця міжнародних і національних економік. З іншого боку, економіка розвинених країн перейшла у постіндустріальну фазу розвитку на основі інновацій та високих технологій. Транснаціональні корпорації незацікавлені в передачі унікальних та корисних методів розвитку країнам, що розвиваються (непотрібна зайва конкуренція), тому самостійне планування економічного росту допоможе державам бути повноправними членами міжнародного обміну товарами і послугами.

Безумовно, кожна держава має свою стратегію виходу на міжнародний ринок, застосовуючи власну логіку розвитку та долаючи протиріччя. Україна – це європейська держава, що має надзвичайно вигідне економіко-географічне і геополітичне розміщення у центрі Європи з виходом до головних сухопутних і морських шляхів сполучення.

Але, на жаль, економічне зростання в Україні відбувається переважно екстенсивним шляхом, тобто без науково-технічного та високотехнологічного розвитку. Пожвавлення в традиційних індустріальних галузях, що тривалий час перебували у стані депресії, завдяки застарілим енергоємним технологіям та експорт переважно сировини та продуктів промисловості – все це характерне для економіки нашої держави. Крім того, перебудова економіки неможлива без регулярної перекваліфікації фахівців, що є запорукою конкурентоздатності на ринку праці. Безумовно, здобуття необхідних професійних навичок має безпосередній зв'язок з освітою. На сьогоднішній день, внаслідок низького фінансування з боку держави, існує проблема одержання безкоштовної та якісної середньої чи вищої освіти.

Кадрове послаблення наукової бази України, процес "відтоку мізків" за кордон, старіння матеріально-технічної бази науково-дослідних інститутів, низький рівень доступу до мережі Інтернет та забезпечення комп'ютерним обладнанням – все це гальмує динаміку економічного росту в Україні.

Проаналізуємо наслідки вступу України до СОТ. Погіршення показників діяльності окремих галузей економіки, банкрутство підприємств, що не в змозі витримати конкуренцію з іноземними компаніями, погіршення загального рівня життя та зростання соціальної невдоволеності у суспільстві, низький рівень зайнятості населення – все це є наслідками посилення конкурентної боротьби на внутрішньому ринку України у зв'язку зі вступом до СОТ. Незважаючи на це, галузі промисловості, що працюють на експорт, наприклад, металургійна, хімічна, легка, та інші, можуть виграти від участі в міжнародній торгівлі.

Доволі невтішною є ситуація в АПК нашої країни, що частково обумовлено підписанням Угоди про сільське господарство. Так само спостерігається низький рівень державної підтримки сільського господарства, фінансування дослідницьких програм, виплат на відшкодування збитків від стихійних лих, страхування та інших соціальних пакетів.

Отже, можна впевнено стверджувати про гостру необхідність запровадження інноваційної моделі структурної перебудови й економічного зростання України, ефективного використання інтелектуального потенціалу, проведення трансформації системи ринкових відносин.

Рішення задач та актуальних економічних проблем України, що пов'язані з переходом до нового етапу, до інноваційної економіки, може бути здійснено на шляху зміцнення державного регулювання економічних процесів, чітко сформульованого плану включення економіки України в глобальні процеси та структури як повноправного суб'єкта міжнародних економічних відносин.

Бобко К.Є.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ВИЩА МАТЕМАТИКА В МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Успішна підготовка маркетологів багато в чому залежить від засвоєння студентами на першому курсі фундаментальних дисциплін. Однією з таких

дисциплін є вища математика. Математичні методи, опановані при проходженні даної дисципліни, використовуються при вивченні багатьох споріднених і фахових дисциплін на старших курсах (економічна теорія, мікрота макро економіка, менеджмент тощо). Найбільшу практичну цінність становлять розділи вищої математики, які спрямовані на підготовку студентів до маркетингових досліджень засобами математичного моделювання. Математичні моделі можуть бути призначені для дослідження як різних функціональних складових економіки (виробничо-технологічної, соціальної, територіальної структури), так і його окремих частин.

Економіко-математична модель - це виражена у формально-математичних термінах економічна абстракція, логічна структура якої визначається як об'єктивними властивостями предметами опису, так і суб'єктивним цільовим чинником дослідження, для якого цей опис робиться. Конструктивно кожна математична модель представляє собою сукупність взаємопов'язаних математичних залежностей, що відображають певні групи реальних економічних залежностей. Брискін В. [1] сформулював такі вимоги до економіко-математичних моделей:

- 1) адекватність - відповідність моделі своєму оригіналу;
- 2) об'єктивність - відповідність наукових висновків реальним умовам;
- 3) простота - НЕ засміченість моделі другорядними факторами;
- 4) чутливість - здатність моделі реагувати на зміну початкових умов;
- 5) стійкість - малому збуренню вихідних параметрів має відповідати мала зміна поліному розв'язків задачі;
- 6) універсальність - широта області застосування.

Аналізуючи літературні джерела [1-4], можемо виділити наступні економіко-математичні методи, що застосовуються при вирішенні маркетингових завдань: Кореляційно-регресійний аналіз; Дисперсійний аналіз; Аналіз рангових кореляцій; Методи одномірного шкалювання; Факторний аналіз; Кластерний аналіз; Багатовимірне шкалювання; Дискримінантний аналіз; Нейронні мережі (задачі класифікації об'єктів); Нейронні мережі;

Математичне програмування; Логлінійний аналіз; Авторегресійний аналіз; Метод прогнозової екстраполяції; Експертні методи; Методи теорії гри.

В результаті можна зробити висновок про те, що вивчення економіко-математичних моделей та методів, які використовуються в маркетинговій діяльності є важливим при підготовці маркетологів, а базові знання, які студенти отримують при вивченні вищої математики є необхідною умовою засвоєння професійно спрямованих дисциплін.

Література:

1. Брыскин В. В. Математические модели маркетинга / Брыскин В. В. – Новосибирск : ВО «Наука». Сибирская издательская фирма, 1992. – 160 с.; 2. Гузь Н. Г. Моделирование маркетинговых решений в управлении производством / Н. Г. Гузь, А. Г. Ремпель. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 1998. – 25 с.; 3. Данько Т. П. Количественные методы анализа в маркетинге: монография / Т. П. Данько., И. И. Скоробогатых. – СПб. : Питер, 2005. – 384 с.; +4. Марішук Ю. А. Стратегічні та тактичні плани-моделі маркетингу: монографія / Марішук Ю. А., Марюта О. М. – Дніпропетровськ : Системні технології, 2007. – 197 с.

Василевський І. П.

НТУ КПП ім. І. Сікорського

ЩОДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ФРАНЧАЙЗИНГУ НА РИНКУ УКРАЇНИ

Сьогодні економіка України переживає досить тяжке становище. Країна лише поступово починає набирати обертів, вирішуючи такі питання як безробіття, воєнно-політичний конфлікт з Росією, нестабільність економіки.

В умовах напруженого становища в країні франчайзинг може стати тією рушійною силою, яка призведе до покращення економічного становища України. Франчайзинг є відносно новим явищем для українського ринку, але в останні роки його роль в економіці країни значно зросла. Тому актуальність даного дослідження полягає в тому, що франчайзинг несе позитивний економічний ефект як на мікро- так і на макрорівнях для населення та економіки України.

Однак існує ряд проблем, які заважають франчайзингу в Україні. До них можна віднести наступні:

- велика вартість франшиз;
- неякісна нормативно-правова база;
- високий рівень тіньової економіки.

В залежності від популярності франшизи, ціни на неї можуть значно різнитися. В середньому інвестиції у франшизу становлять від 5 до 20 тис дол., згідно асоціації франчайзингу України [1]. Але цифри можуть сягати 2 млн. дол., якщо мова йде про таку франшизу як McDonald's [2]. Саме тому, розпочати бізнес за допомогою франчайзингу досить недешево, з точки зору малих підприємців.

За ступенем розвитку правового поля франчайзингові відносини в Україні відносять до законодавчо не підкріплених, оскільки на сьогодні не існує жодного нормативно-правового акту, який би їх безпосередньо регулював, адже норми ЦКУ та ГКУ охоплюють лише одну з його форм – комерційну концесію. Правомочність укладення договору франчайзингу впливає лише з ст. 42 Конституції України у відповідності з якою кожен має право на підприємницьку діяльність не заборонену Законом [3].

Рівень тіньової економіки також негативно впливає на розвиток франчайзингу, адже франчайзинг передбачає безпосередньо прозору діяльність. Однак рівень тіньової економіки від ВВП країни у 2018 році скоротився на 4% в порівнянні з 2017 роком [4].

Виходячи з наявних проблем необхідно розробити комплекс дій, які будуть поступово посилювати позиції франчайзингу в Україні, покращуючи при цьому загальне економічне становище.

По-перше, для цього треба на законодавчому рівні впровадити зменшені відсоткові ставки по кредитах, які будуть надаватися потенційним франчайзі для ведення своєї діяльності. Це дасть змогу активно розвиватися малому бізнесу.

По-друге, необхідно розробити закон України «Про франчайзинг», де будуть передбачені всі нюанси як для франчайзі так і для власника франшизи. Цей закон буде регулювати відносини двох сторін та забезпечуватиме захист кожному з учасників франчайзингової діяльності.

По-третє, економіка України потребує подальшого виходу з тіні, що можна забезпечити за рахунок посилення довіри підприємців до держави. Цього можна досягти за допомогою активної боротьби з корупцією, поступового зменшення податкового навантаження, зменшення субсидій тощо.

Підводячи підсумок необхідно зазначити, що всі ці проблеми має вирішувати уряд країни, який існує і функціонує лише на благо своєї держави, а всі ці питання безпосередньо стосуються покращення не лише становища франчайзингу в Україні а й загальної економіки країни.

Література:

1. Асоціація франчайзингу України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://franchising.org.ua>; 2. Про франшизу McDonald's [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ffc.expert.uk/blog/istoriyi-veliki-h-franchajzeriv-mcdonalds/>; 3. Про нормативно-правову базу франчайзингу [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Pravo/73749.doc.htm; 4. Рівень тіньової економіки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mert-tiniova-ekonomika/29447621.html>

Ворон А.А.

ХНПУ імені Г.С.Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В умовах ринкової орієнтації національної економіки, глобалізації і міжнародної інтеграції посилення взаємодії кооперації і держави набуває особливої актуальності, яка у перспективі значно зростатиме.

Основними напрямками державної політики підтримки розвитку кооперації слід визнати: створення умов для розвитку всіх видів кооперації; активізацію діяльності кооперативів, посилення ролі кооперативного сектора у

реалізації соціальної політики і економічному зростанні; правовий захист кооперації.

Створення умов для розвитку всіх форм і видів кооперації передбачає економічні, соціальні, політичні, соціально-культурні та інші аспекти. Економічні умови, які повинні створити відповідний економічний клімат для розвитку кооперації, включають економічну свободу, систему економічного регулювання, захист економічних інтересів кооперативних суб'єктів, багатокладність економіки. Усі ці компоненти поступово вдосконалюються і посилюють свою дію на кооперативний рух. Соціальні умови мають забезпечити розвиток кооперативної ідеї й кооперативних цінностей, соціальну підтримку і соціальний захист пайовиків, надійне соціальне обслуговування. В Україні ці умови створюються за рахунок соціальної орієнтації економіки, активізації соціальної політики, соціального відродження села, соціальних гарантій. Політичні умови пов'язані з демократією, плюралізмом, можливістю реалізації політичних програм, де кооперативний рух об'єктивно повинен бути присутнім. Водночас нові політичні умови не повинні дозволяти політичним партіям і рухам використовувати кооперацію у власних інтересах, як це не одноразово відбувалося в історії вітчизняного кооперативного руху.

Активізація діяльності кооперативів передбачає стимулювання їх розвитку, економічну підтримку, правовий захист, забезпечення умов для розвитку кооперації. Для посилення ролі кооперативного сектора, крім активізації кооперативів, потрібний також їх розвиток у межах соціально-економічних національних і регіональних програм, поєднання завдань кооперації з проблемами суспільства.

Державна підтримка і правовий захист кооперації передбачає наступне: правове забезпечення розвитку кооперативного сектора; надання кооперативам статусу неприбуткових підприємств; диференціація податків, оптимізація ціноутворення; полегшення доступності до кредитів; реструктуризація заборгованості, відшкодування витрат, пов'язаних із виконанням кооперативами соціальних, економічних функцій, які належать державі;

сприяння соціальному обслуговуванню пайовиків; забезпечення правового захисту майна кооперативів, а також гарантій невтручання у їх господарську і соціальну діяльність. Нормативно-правове забезпечення розвитку кооперації має відбуватися шляхом удосконалення Законів України “Про кооперацію”, “Про сільськогосподарську кооперацію” та інших. Крім того, необхідна структурна перебудова, яку без сприяння держави об’єктивно неможливо здійснити. Питання розвитку кооперації обов’язково має включатися в загальнонаціональні програми, комплексні плани, стратегії соціально-економічного розвитку України, галузей, регіонів.

У межах політики щодо кооперації держава повинна активно взаємодіяти з кооперативними організаціями, використовуючи потенціал кооперації для розв’язання найбільш актуальних і гострих соціально-економічних проблем, зокрема, забезпечення продовольчої безпеки країни, нарощування виробництва товарів і послуг, реформування аграрної сфери, формування аграрного ринку, скорочення безробіття і призупинення міграції робочої сили, розширення систем послуг і поліпшення якості торговельного, побутового, соціально-культурного обслуговування населення, підтримка співробітництва української кооперації з міжнародними кооперативними організаціями.

Выдря П. В.

НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМЫ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РАВНОВЕСИЯ В УКРАИНЕ

Рост актуальности вопроса макроэкономического равновесия на рынке Украины связан с перераспределением ограниченных производственных ресурсов и поиска решения их оптимального использования в условиях дефицита бюджета Украины в целом.

Бюджетно-налоговая политика государства является одним из основных инструментов макроэкономической политики. Однако в последнее время мы

все чаще слышим о дефиците государственного бюджета и привлечении иностранных инвестиций, при этом качество бюджетно-налоговой политики во многом определяет поступательное, динамическое развитие любого государства, его устойчивость к различным финансово экономическими кризисами.

Еще одним фактором влияющим на изменения макроэкономического равновесия является уровень безработицы в стране .

Пути решения проблем бюджета и безработицы в Украине следующие:
а) важно ограничить дефицит бюджета уровнем (4-5%), обеспечить интеграцию бюджетного планирования в процесс формирования и реализации долгосрочной стратегии; внедрить программные бюджеты на всех уровнях управления, в том числе утвердить основные государственные программы; улучшить условия жизни граждан, адресное решение социальных проблем, повышение качества и доступности государственных услуг. Нарращивание государственных инвестиций должно происходить параллельно с расширением доходной базы бюджета;

б) уровень безработицы можно регулировать с помощью создания условий для роста спроса на товары путем увеличения экспорта; также проводить экономическое стимулирование молодежной занятости и создание фирм, предлагающих работу молодым специалистам.

Таким образом можно сказать, что макроэкономическое равновесие это совокупная пропорциональность: производства и потребления; ресурсов и их использования; предложения и спроса, и его достижение – является важнейшей задачей для Украины. Вопрос макроэкономической стабильности зависит в значительной мере от стратегии развития национальной экономики Украины на долгосрочную перспективу. Для достижения макроэкономического равновесия есть определённые методы регулирования роста уровня безработицы и бюджетных поступлений с помощью специально разработанных государственных инструментов регулирования, основанных на законодательной базе.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

На теперішній час питання соціальної відповідальності бізнесу у світі регламентуються стандартами, у тому числі міжнародними : AccountAbility 1000 (AA1000), Global Reporting Initiative (Глобальна ініціатива зі звітності» (GRI), SA 8000 «Соціальна відповідальність», «Системи управління навколишнім середовищем», «Система оцінювання професійної безпеки та здоров'я», «Системи менеджменту щодо охорони праці й попередження професійних захворювань». У лютому 2010 р. завершено голосування національних органів по стандартизації на користь отримання статусу кінцевого проекту міжнародного стандарту ISO 26000 «Системи управління соціальною відповідальністю. Вимоги».

Розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні консолідується навколо міжнародних організацій та проектів, зокрема Представництва ООН в Україні, яке в 2006 році започаткувало та підтримує діяльність української мережі Глобального договору ООН, що охоплює понад 140 організацій. В Україні більшість компаній (як великих, так і середніх) не мають визначеної стратегії соціальної відповідальності бізнесу (СВБ), перебувають на етапі дотримання законодавства та одиничних доброчинних проектів. Основними чинниками ведення вітчизняними підприємствами СВБ є: по-перше, позитивна репутація, як спосіб конкурентної боротьби для ТНК в Україні та компаній, що здійснюють міжнародну діяльність; по-друге, власні переконання; по-третє, розширення ринків, що можливо внаслідок включення до груп заради створення нової продукції, послуг або виходу на нові ринку збуту; по-четверте, можливість доступу до дешевих фінансових ресурсів, що виявляться при оцінці можливості отримання відносно дешевих кредитних ресурсів для розвитку бізнесу, особливо від міжнародних фінансових інституцій; по-п'яте,

підвищення капіталізації, що є наслідком збільшення привабливості підприємств перед інвесторами.

Основним інструментарієм СВБ в Україні є: впровадження систем управління СВБ, запровадження соціальної звітності та верифікації; організація партнерств з групами впливу, що дозволяє підприємствам долучитися до вирішення певних складних соціальних та екологічних проблем завдяки об'єднанню фінансових, людських та адміністративних зусиль на прозорих та чітких умовах; розробка інноваційних товарів та послуг, які допомагають подолати конкретні соціальні проблеми; адаптація міжнародних проектів та стратегій до українського ринку.

Краще та ширше впровадження СВБ українськими компаніями може допомогти створити нові ринки в Україні та за її межами, допомогти вирішити соціальні та екологічні проблеми, покращити доступ компаній з українським капіталом до міжнародних ринків, підвищити капіталізацію українських компаній та забезпечити сталий розвиток країни у цілому.

Література:

1. Ворона О. В. «Практика реалізації соціальної відповідальності бізнесу в Європі та в Україні». Інформаційно-аналітичний матеріал / О.В. Ворона. Режим доступу: [\[http://www.rusnauka.com/10_NPE_2010/Economics/62028.doc.htm\]](http://www.rusnauka.com/10_NPE_2010/Economics/62028.doc.htm).; Науковий вісник національного лісотехнічного університету України. Збірник науково-технічних праць. вип. 18.6. О.Я. Маліновська, «Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: етапи становлення», Львів: НЛТУ України, 2008, с. [200-205].; Комарова К.В., Ковальчук Н.В. «Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України», Дніпро, Університет митної справи та фінансів, 2016, с.[1-10].

Гапонова В.Э.

НТУ «ХП»

УРОВЕНЬ ТЕНЕВОЙ ЭКОНОМИКИ В УКРАИНЕ И ПУТИ БОРЬБЫ С НЕЙ

Проблема теневой экономики преследует Украину с первых дней ее независимости и, к сожалению, в наши дни ситуация не меняется. Теневой бизнес по-прежнему наносит значительный ущерб бюджету государства, хотя

стоит заметить, что за первый квартал 2018 года уровень теневой экономики уменьшился на 4% по сравнению с 2017 годом и составил 33%, но согласитесь, результаты так и остаются плачевными.

Чтобы понять всю глубину этой проблемы необходимо разобраться, чем же так опасен теневой бизнес для Украины. Начнем с того что теневая экономика замедляет темпы экономического роста и развитие отраслевой структуры хозяйства страны. Помимо этого, она негативно воздействует на денежно-кредитную систему страны. Невозможность контроля над притоком и оттоком денежного капитала подразумевает дополнительные трудности, что влечет за собой увеличению инвестиционных рисков, стимулирует инфляционные процессы, деформирует денежно-кредитные отношения, а так же может негативно влиять на курс национальной валюты.

Для того чтобы разобраться как следует бороться с такой масштабной проблемой, которая затрагивает не только Украину, но и мировую экономику в целом, необходимо понять причины ее зарождения. На самом деле эти причины очень просты и находятся на поверхности. Одна из причин это высокая налоговая ставка - официально вести бизнес становится невыгодно, так как вся прибыль уходит на выплату налогов. Во-вторых, чрезмерное вмешательство государства, а именно частые визиты налоговых инспекций, которые выставляют немаленькие штрафы. Ну и конечно частые кризисные явления - во время экономического спада вести легальную экономическую деятельность становится невыгодно и тогда все стараются уйти в тень.

Учитывая все вышесказанное, мы обращаем внимание, что проблема теневой экономики должна быть решена или сведена к минимуму. Мы рассматриваем такие методы решения данной проблемы:

- 1) проведение реформ налоговой системы;
- 2) снижение вмешательства государства в частный бизнес путем уменьшения количества надзорных органов и инспекций;
- 3) повышение контроля над денежными потоками, которое будет препятствовать отмыванию «грязных» денег;

- 4) выявлять подпольные предприятия и прекращать их деятельность;
- 5) создание макроэкономической среды, в которой будет выгодно вести честный бизнес.

Главацька А. П.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ОСОБЛИВОСТИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та світової мережі Інтернет вимагає прогресу і від сфер економіки, а саме засобів платежу, ведення бізнесу. Розвиток економічних відносин супроводжується виникненням нових форм розрахунків між суб'єктами економічних відносин. Позитивна динаміка збільшення Інтернет-аудиторії, розвиток та наростання темпів інтерактивної торгівлі спричиняють появу нових можливостей для ведення бізнесу – розраховуватися за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги електронними грошима.

Електронні гроші (e-money) – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. [1,2] Електронні гроші (Electronic money) або електронні методи платежу (new electronic payments methods) – це різні платіжні механізми, створені в цілях здійснення поточних розрахунків споживачами товарів і послуг. [3]

Розвиток електронних грошей - це вдосконалення механізму руху, зберігання та функціонування грошей. Виникнення електронних грошей обумовлене: розвитком інформаційних і криптографічних технологій, які дозволяють зберігати на технічних пристроях гроші і передавати їх; потребами систем електронної торгівлі, яким необхідний інструмент для здійснення

беззбиткових платежів. Електронні гроші є грошовими зобов'язаннями емітента в електронному вигляді та зберігаються на електронному пристрої власника. У системах, які здійснюють розрахунки електронними грошима, банківські рахунки використовуються тільки у процесі введення і виведення грошей з системи. Електронні гроші поділяють на два типи: на базі смарт-карт та на базі мереж. І перша, і друга група поділяються на анонімні (неперсоніфіковані) системи, в яких можна проводити операції без авторизації користувача, й неанонімні (персоніфіковані) системи, що вимагають обов'язкової ідентифікації користувача.

Українці мають змогу купувати та продавати в Інтернеті за допомогою таких систем: WebMoney, RBK Money, E-Gold, LiqPay, Z-Payment, Paypal, Liberty Reserve, Moneybookers, тощо. Такий розвиток електронних грошей є показником еволюції вітчизняного бізнесу, його поступового наближення до світових стандартів. Широкому використанню електронних платіжних засобів в Україні перешкоджає не врегульоване правове поле та законність обігу електронних платіжних засобів в Україні. Суб'єкти, які здійснюють операції з електронними грошима мають право їх здійснювати лише за правилами, узгодженими з Нацбанком. Нацбанк не узгодив правила використання електронних грошей WebMoney Transfer, Інтернет. Гроші, VkrMoney, RBKMoney, Яндекс. Гроші, QJWI, E-gold.

Отже, можна стверджувати, що Україна ще не цілком вдосконалила способи платежів, зокрема електронних. Необхідно врегулювати правову базу, оскільки від цього залежить процес управління фінансовими ресурсами на підприємстві, що, своєю чергою, впливає на платіжну дисципліну, своєчасні розрахунки з контрагентами і платоспроможність підприємства загалом.

Література:

1. Про електронні гроші в Україні: положення НБУ від 04.11.2010 р. № 481. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>;
2. Щодо використання електронних грошей суб'єктами господарювання: 139 лист НБУ від 26.06.2014 р. № 25-109/33434. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>;
3. Грицюк П.Ю. Електронні гроші – нове досягнення криптографії та інформаційних технологій // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.1 – С. 339-347.

Гордієнко В.О., Лаврик Т.А., Мозглякова Н.Г.

НТУ «ХП»

МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ ТНК НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

На початку ХХІ сторіччя саме розвиток транснаціональних компаній визначив сутність та сценарії розвитку глобальних соціально-економічних процесів. Нині у світі діють більш ніж 80 тисяч ТНК та близько 800 тисяч їх філіалів у різних країнах світу. На долю ТНК припадає 52% світової та 67% зовнішньої торгівлі; їм належить близько 80% патентів та ліцензій. Масштаби діяльності ТНК та обсяги акумульованого ними капіталу зробили їх ключовими акторами світової економіки, які визначають стан конкуренції світових ринків товарів та послуг, а також стають гарантами фінансово-економічної стабільності у світі. Загострення конкурентної боротьби вимагає ТНК шукати шляхи розвитку та джерела конкурентних переваг. Однією з умов формування їх конкурентних переваг є маркетинг інновацій.

Коли традиційні сили і чинники економічного розвитку майже вичерпують себе, на їх місці формуються нові фактори економічного зростання, такі як інформація, знання та інновації, що стали сьогодні запорукою глобальної конкурентоспроможності. Вивчення цього аспекту визначило інноваційну конкуренцію як процес створення конкурентних переваг, викликаних впровадженням інновацій, де інновація являє собою матеріалізований результат, отриманий від вкладення капіталу в нову техніку чи технологію, нові форми організації виробництва, праці, надання послуг та управління, що забезпечують нові форми та методи контролю, обліку, планування та аналізу. Проте інноваційна конкуренція простежується на внутрішньогалузевому та міжгалузевому рівнях, що обумовлює суперництво між різними сферами діяльності, галузями виробництва, формами бізнесу та країнами, а її розвиток зумовлено високими темпами трансформації суспільних потреб, підвищенням вимог до якості товарів

та послуг, що прискорює розбудову інноваційної моделі розвитку, бо лише відповідність їй дозволить компаніям розвиватися та зміцнювати свою конкурентоспроможність.

Для того, щоб відповідати сучасним світовим вимогам та здійснювати ефективну інноваційну діяльність, транснаціональна компанія має бути динамічною та гнучкою, швидко реагувати на зміни та вживати відповідних заходів. Але маємо зауважити, що на сучасному етапі набули актуальності інновації в менеджменті та маркетингу. Гармонічне поєднання інноваційних продуктів та методів управління компанією сприятимуть не лише витісненню конкурентів з ринку, а також розвитку лідерського потенціалу та досягнення стратегічних цілей компанії. Отже, стратегія та тактика ефективної транснаціональної компанії фокусується не на перемозі над конкурентами, а на їх випередженні (див. рис.1).

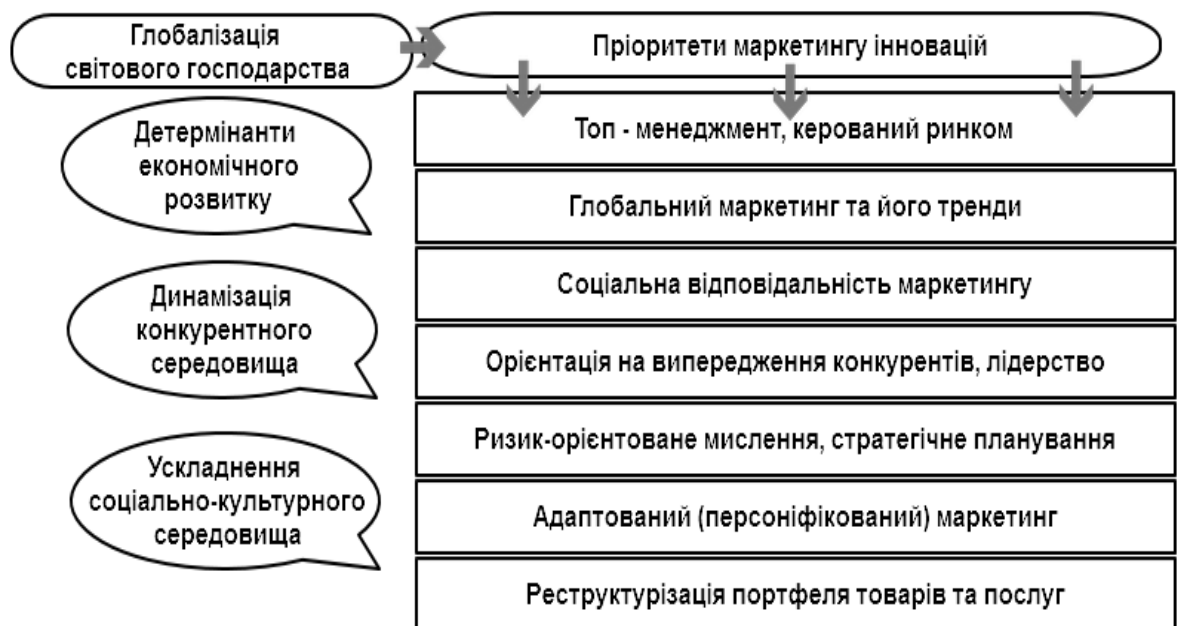

Рис.1. Пріоритети маркетингу інновацій як конкурентної переваги ТНК.

Інноваційні процеси набувають високих темпів у світі, при цьому розвиваються різні види інновацій: товарні, технологічні, ресурсні, управлінські, збутові тощо. Загострення інноваційної конкуренції вимагає від ТНК створення конкурентоспроможної інноваційної продукції, впровадження інноваційних

технологій найбільш ефективним і оптимальним шляхом й забезпечення тим самим стійких конкурентних переваг на міжнародному ринку.

Гришко О.О

КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку та за умови глобалізації Україна направлена на Європейський вектор розвитку, що змушує підприємства все більше і більше конкурувати, використовувати нові економічні методи, та розширювати власну «нішу» на ринку. Покращення позицій підприємства на вітчизняних та міжнародних ринках потребує дедалі більшого внеску працівників у досягнення найбільш важливих цілей компанії, а отже вимагає докорінної зміни у мотивації праці. В умовах європейської інтеграції дана проблема вимагає реформування всіх управлінських ланок та формування нових кадрових структур, які зможуть швидко вирішувати складні політико-правові та соціально-економічні проблеми. Досвід найрозвинутіших країн світу стверджує, що жодну управлінську задачу не можливо вирішити без зацікавленості в їх вирішенні працівників. Саме нехтування цим фактором призводить до скорочення продуктивності праці, дисципліни, якості виготовленої продукції [1, С. 179].

Мотивація персоналу є вагомим структурним елементом управління підприємством загалом, який покликаний стимулювати працівників до трудової діяльності задля досягнення високих результатів. В економічній літературі поняття «мотивація персоналу» трактують неоднозначно, хоча більшість його визначень багато в чому схожі. Одні автори наголошують на тому, що мотивація – це сукупність усіх мотивів, які справляють вплив на поведінку людини [1, С. 136]. На думку інших, мотивація – це процес свідомого вибору людиною того або іншого типу поведінки, зумовленої комплексним впливом зовнішніх (стимули) та внутрішніх (мотиви) чинників [2, С. 67].

Для формування якісної системи мотивування персоналу на українських підприємствах слід використовувати вже накопичений світовою практикою досвід. З усього розмаїття моделей систем мотивації праці в ринковій економіці більшості промислово розвинених країн можна виділити як найбільш характерні французьку, британську, японську, американську, шведську та німецьку.

Так, для французької моделі характерне мотивування праці за рахунок двох основних складових щодо плати за працю: індивідуалізація оплати праці та індексація заробітної платні в залежності від вартості життя. До основної переваги цієї моделі можна віднести достатню стимулюючу дію щодо ефективності та якості праці, а також інформованість працівників про економічний стан в якому знаходиться компанія [2, С.86].

У британській моделі наявні також дві складові оплати, які залежать від того наскільки прибутковим є підприємства: акціонерна, що являє собою часткову оплату у вигляді акцій, а також грошова, яка має за основу постійну доплату частини прибутку до основної заробітної плати. У загальному за статистикою дохід звичайного працівника від акцій становить 3%, тільки в окремих компаніях може складати близько 10% від заробітної платні [2, С.85].

Основними факторами для японської моделі мотивування персоналу є: вік, кваліфікація та стаж роботи. Основою для визначення особистої ставки заробітної платні являються вік та стаж, а для трудової тарифної ставки або «ставки за кваліфікацією» - професійний розряд та ефективність праці. Навчання, ротація та перекваліфікація кадрів існують як єдиний мотиваційний механізм, який сприяє забезпеченню підприємства висококваліфікованими кадрами, відданими підприємству [3, С. 66].

Мотивування за рахунок різних матеріальних стимулів характерне для американської моделі. Погодинна оплата праці та різні форми премій за overtime є найпоширенішими. Гнучкість ставки досягається за допомогою періодичної атестації працівників, після чого встановлюється рівень заробітної платні на наступний період. Оплата праці, зазвичай, переглядається, у перший

рік роботи раз на три місяці, а після раз у півроку чи рік. До найбільших переваг даної моделі можна віднести: зменшення кількості персоналу, відсутність проміжних управлінців, висока мобільність трудових ресурсів [2, С.84].

Разом із тим, шведська модель характеризується тим, що на перше місце виносяться нематеріальні цінності, такі як дружба, колектив, партнерство, а також цікавість роботи. Лише на останніх щаблях в них фіксується розмір заробітної плати. Особливо вирізняється дана модель соціальною спрямованістю на скорочення майнової нерівності при допомозі перерозподілу доходу, за рахунок чого відбувається вирівнювання доходів низькооплачуваних та високооплачуваних працівників [1, С. 180].

У центрі німецької моделі мотивації праці перебуває людина з її інтересами як вільна особистість, що усвідомлює свою відповідальність перед суспільством. Свобода в економічному значенні — це розуміння інтересів суспільства й знаходження свого місця в системі «виробництво - споживання». Соціальна справедливість і солідарність — неодмінні передумови суспільного консенсусу. Ця модель забезпечує рівною мірою як економічний добробут, так і соціальні гарантії.

На сьогоднішній день основною проблемою вітчизняних компаній є те, що вони майже не приділяють увагу своїм співробітникам, означене є основною причиною високої плинності кадрів майже на всіх підприємствах країни. Разом із тим, найпоширенішим методом мотивації в більшості випадків виступають погрози зниження заробітної платні або ж взагалі звільнення, що абсолютно неприпустимо в європейських країнах. Слід додати, що для українського ринку праці є характерним: низький рівень дисципліни, неякісне виконання обов'язків, низька ефективність керівників, слабка перспектива кар'єрного зростання, низький рівень кваліфікації персоналу, висока конфліктність та плинність кадрів.

Отже для того, щоб вітчизняні підприємства були конкурентоспроможні, державі потрібно створювати умови для розвитку корпоративної культури та

системи цінностей для працівників за допомогою створення відповідної законодавчої бази, стимулювання трудової активності кадрів та підвищення ефективності виробництва.

Література:

1. Колот А. М. Мотивація персоналу: підручник / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2002. – 337 с.;
2. Крамаренко В. І. Управління персоналом фірми: навч. посіб. / В. І. Крамаренко, Б. І. Холод. – К.: ЦУЛ, 2003. – 272 с. С. 83–87.;
3. Бондаренко А.А. Трудовая мотивация: проблемы и развитие // Инновации. – № 4. – 2008. – С. 65-66.

Давидюк Р. С.

НТУ «ХП»

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Економічний розвиток сьогодення характеризується високим впливом процесів інтернаціоналізації, міжнародного співробітництва, взаємозближення держав та регіонів. Тому розробка шляхів ефективного розвитку національних економік на основі процесів глобалізації стає дуже актуальною. Україна повинна розумно використати способи підвищення своєї спроможності конкурувати з розвиненими країнами світу задля збільшення ролі у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та створення ефективних шляхів розвитку національної економіки.

Глобалізація економіки є вихідною ланкою процесів інтернаціоналізації господарського життя та міжнародного поділу праці. Перевагами глобалізації, насамперед, є розвиток технологій, підвищення рівня життя, зростання кількості і якості споживчої продукції та ін. Також існують негативні наслідки процесу глобалізації: збільшення впливу ТНК, суспільне розшарування, нестабільний економічний розвиток та ін. Для мінімізації впливу таких факторів на національну економіку країни виникає потреба посилення її конкурентоспроможності. Тобто збільшення можливостей економічної системи забезпечувати соціально-економічну стабільність враховуючи зовнішні та

внутрішні чинники, а також використання економічного потенціалу системи з максимальною користю.

Державам необхідно сконцентруватися на створенні стратегій оборонного і наступального характеру для сьогоденної геополітичної ситуації. Сутність оборонної стратегії полягає у протидії шкідливим для економіки наслідкам процесів глобалізації. Дана стратегія повинна визначити рівень відкритості національної економіки враховуючи її інтереси, а також тим самим підтримати вітчизняних виробників. Держава для цього мусить приймати дії, направлені на захист внутрішнього ринку, контролювати рух капіталів, слідкувати за тим, аби інвестиції залишалися в країні та використовувалися задля її розвитку.

Основним завданням наступальної стратегії є інтеграція національних економік до економічного простору усього світу. При цьому вона повинна існувати у довгостроковому періоді та враховувати усі зміни, що відбуваються у господарській системі світу. Основною функцією держави повинна бути обробка, аналіз та використання інформації щодо змін світових господарських зв'язків та їх вплив на національну економіку. Це дозволить у найкоротші строки приймати важливі рішення, які зможуть мінімізувати негативний вплив або отримати максимальну користь від цих змін.

Також при створенні стратегії розвитку національної економіки в умовах глобалізації варто врахувати проблему забезпечення найефективніших інвестицій. Тобто, державам варто віддавати перевагу залученню якісних інвестицій, а не кількісних. Саме перспективні якісні інвестиції будуть збільшувати конкурентоспроможність національних економік на світовому ринку.

Більшість вчених, що досліджують процес глобалізації, вважають, що наразі немає підстав вважати глобалізовану світову економіку створеною. Отже, можна стверджувати, що основною рисою процесів глобалізації протягом тривалого проміжку часу буде саме суперечливість. Безпека національних економік буде залежати від їх уміння протистояти впливу найсильніших держав та використовувати особливості процесів глобалізації у

своїх інтересах. Економічна політика повинна все більше орієнтуватися на зміни, що відбуваються у системі господарювання світу, адаптуватися до нових реалій, та при цьому забезпечувати власну цілісність та незалежність. Саме на цих принципах повинні складатися стратегії розвитку національних економік в умовах глобалізації.

Даценко Д.Н.

НТУ «ХПИ»

АНАЛИЗ ПРИЧИН РАЗВИТИЯ БЕЗРАБОТИЦЫ В УКРАИНЕ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Экономическое развитие – это существенное повышение жизненного стандарта, который включает в себя материальное благосостояние, образование, здравоохранение и защиту окружающей среды. Актуальными проблемами экономического развития в мире и конкретно в Украине в условиях глобализации являются: падение доходов населения; усиление налогового давления; рост безработицы; отсутствие инвестиций; отсутствие реформ; коррупция. Особенно хотим остановиться на проблеме роста безработицы, которая приобретает массовый характер. Что же из себя представляет безработица? Википедия дает следующее определение: «безработица – наличие в стране людей, составляющих часть экономически активного населения, которые способны и желают трудиться по найму, но не могут найти работу». Если конкретнее, безработица – это сложное явление, которое характерно обществу с рыночной экономикой. С началом экономического кризиса начнется спад производства. Это приводит к снижению спроса у потенциальных покупателей, а также к нехватки денег на осуществление и внедрение инновационных проектов. И как результат, производители вынуждены экономить и сокращать производство, а самый простой способ – сокращение рабочих мест.

Сокращение рабочих мест приводит к увеличению уровня безработицы в огромных количествах. Опыт минувших десятилетий свидетельствует о том, что безработица приобрела постоянный характер. Существует обширная застойная безработица, которая не рассасывается даже в условиях значительного ускорения

экономического развития. Она стала основным фактором усиления неустойчивости социально-экономического положения и приобрела тяжелые формы, поразив широкие слои молодежи, став хронической. Увеличивающаяся безработица осознается как главная проблема мирового развития, уходящая корнями в изменение структуры производства и в политику. Если рассматривать вред, который безработица наносит людям, то это – бедность определенных групп населения; отсутствие возможности применить свои умения; увеличение конфликтности в обществе; рост проявлений асоциального поведения; подрыв отношений в семье. Если рассматривать эту же проблему на уровне страны, то это – сокращение объемов производства; падение валового внутреннего продукта; проблема наполнения бюджета; потеря кадрового потенциала.

Мы считаем, что для снижения уровня безработицы необходимо выполнить следующее: 1) создать привлекательные условия для инвестиций и как следствие – их привлечение; 2) снизить ставки налогов; 3) обеспечить доступное кредитование для бизнеса; 4) расширить рынки сбыта; 5) обеспечить поддержку профессионально-техническим училищам, которые занимаются подготовкой квалифицированных специалистов рабочих специальностей; 6) упростить условия регистрации, отчетности в работе малого бизнеса; 7) расширить сферу предоставления услуг.

Дуднікова Є.Ю.

НТУ «ХПІ»

СТАНДАРТИ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

На даний момент єдиного підходу до трактування корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) не існує. Цей термін вживається в настільки різних контекстах, що, по суті, втратив конкретне значення. Це і етичний бізнес взагалі, і зобов'язання перед суспільством (причому неймовірно різноманітні як за масштабом, так і за змістом: від вирішення глобальних екологічних проблем,

боротьби з поширенням СНІД та інших епідемій, що лише набирають обертів, добродійності на користь проблемних соціальних груп до впорядкування території якогось провінційного міста).

За визначенням Ф. Котлера, під корпоративною соціальною відповідальністю бізнесу слід розуміти вільний вибір компанії на користь зобов'язання підвищувати добробут суспільства, реалізуючи відповідні підходи до ведення бізнесу та виділяючи корпоративні ресурси. Він виділяє такі типи корпоративних соціальних ініціатив: 1) просування соціально значимої проблеми; 2) корпоративний соціальний маркетинг; 3) благодійний маркетинг; 4) корпоративна філантропія; 5) волонтерська робота на благо суспільства; 6) соціально-відповідальні підходи до ведення бізнесу [1]. Кожна ініціатива поєднує в собі користь для суспільства та вигоду для підприємства, що є взаємодоповнюючими та взаємовигідними за умови вдалого втілення. Так підприємство може акцентувати увагу суспільства на соціально важливій проблемі. Підприємства можуть використовувати у своїй діяльності одну або декілька запропонованих Ф. Котлером ініціатив.

Об'єктами, на які поширюється КСВ є: працівники компанії; споживачі продукції та послуг; конкуренти; інвестори; жителі місцевості, де функціонує організація; громадяни, які потребують особливої уваги суспільства (діти, інваліди, сироти, вагітні жінки, пенсіонери, студенти тощо); органи влади; навколишнє середовище. Світ давно розглядає програми КСВ не як витрати, а як інвестиції, які приносять прибуток і окуповуються. Виграші від КСВ лежать у довготривалій перспективі: формується позитивний імідж організації; підвищується інтерес інвесторів; поліпшуються взаємовідносини з громадськістю та місцевою владою; підвищується мотивація та продуктивність працівників; збільшується обсяг продаж і ринкової частки; зменшуються операційні витрати.

Для України запровадження СКВ і стандартів її звітності є важливим питанням, оскільки підвищується довіра суспільства до підприємницьких

структур; відбувається реформування системи надання звітності відповідно до міжнародних стандартів і практик.

Водночас варто зауважити, що у нашій державі, на жаль, лише окремі великі компанії беруть на себе зобов'язання щодо ведення та надання соціальної звітності. Отже, існує нагальна необхідність подальшого розвитку ініціатив корпоративної соціальної відповідальності та впровадження стандартів звітності як важливого елемента підвищення рівня взаємовідносин бізнесу, влади та громадськості. Необхідність впровадження соціальної звітності (наприклад, за стандартами GRI — Global Reporting Initiative) в Україні зумовлена цілою низкою об'єктивних причин. До них, зокрема, належить те, що Україна має «наздоганяти» більшість країн у їхніх намаганнях розкрити свій потенціал корисності суспільству. Отже, доцільно орієнтуватися на найсучасніші тенденції та стандарти в публічності надання інформації. Окрім своєї основної функції, яка полягає в розробці вимог до розкриття інформації, GRI задає загальносвітові тренди, формуючи таким чином нову філософію управління стійким розвитком [2]. Отже, корпоративна соціальна відповідальність має бути відображена у соціальній нефінансовій звітності підприємств, організацій і установ.

Міжнародні стандарти соціальної відповідальності бізнесу усувають різні підходи до етичної оцінки практики господарювання в різних країнах, узагальнюють багаторічний досвід розвинутих країн у даній сфері, дозволяють порівняти і визначити стан соціальної відповідальності компаній в усьому світі, а для країн, що розвиваються, допомагають обрати пріоритети розвитку СББ. Міжнародні стандарти сприяли поширенню принципів соціальної відповідальності бізнесу в усьому світі. Окремі з міжнародних стандартів мають відповідні національні (українські) версії, зокрема у сфері управління якістю, усунення небезпек у харчових продуктах, охорони навколишнього середовища, умов праці тощо. Саме ці стандарти є основою для проведення сертифікації систем управління на вітчизняних підприємствах. Наприклад, ПАТ «Оболонь» старається виконувати і дотримуватись цих стандартів, і для

багатьох інших українських підприємств ці стандарти є позитивними у використанні і впровадженні даного підприємства.

Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу приносить користь не лише підприємству, але й державі та суспільству в цілому. Завдяки їй підвищується рівень життя суспільства, досягається збереження навколишнього середовища та природних ресурсів, забезпечується можливість якісного життя людей не лише у короткостроковій перспективі, але й на майбутнє. Упровадження соціальної відповідальності в бізнесі сприяє розвитку взаємовідносин між приватним і державним секторами в межах реалізації стратегій соціально-економічного розвитку [2; 3]. Крім того, соціально-етичний підхід до ведення бізнесу зміцнює позиції держави на міжнародному рівні. Також підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств за рахунок завоювання споживчих симпатій, про що йшлося вище, призводить до збільшення обсягів продажів та отримання додаткових прибутків, що, у свою чергу, сприяє поповненню державного бюджету.

Zubko A., Mischenko D., Volkodav V.

National Technical University

“Kharkiv Polytechnic Institute”

TRENDS OF MARKETING: PAST, PRESENT AND FUTURE

Marketing concept has started to be object for debates and analysis since marketing becomes independent scientific discipline. During past five decades, marketing has got new categories and contexts, as like as kind of activity in not-for-profit, political and social sectors because of innovative technologies, techniques and media have created more space and new opportunities for re-defining marketing. The ideas of marketing as it is understood in the modern era began during the time of the Industrial Revolution. This period spanned the late 18th century and lasted long into the 19th century. It was a time of rapid social change motivated by innovations in the scientific and technological industries.

It was during the Industrial Revolution that purchasing goods began to be easier for a consumer than make things themselves. Mass production created many industries engaged in the same endeavor to serve the needs of a growing consumer market. The infrastructure for transportation as well as mass media took hold. It created a need for producers to find better ways to develop products customers needed and a more sophisticated approach to informing them about these commodities.

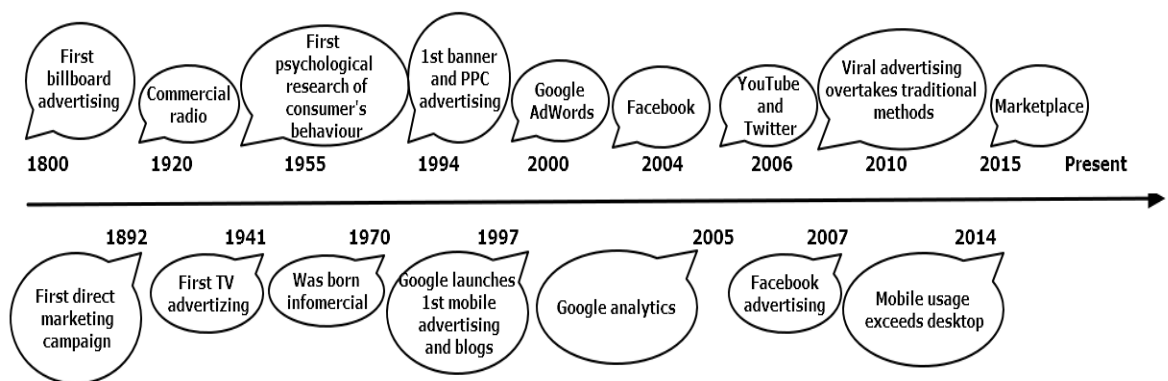
Starting in the early twentieth century to the late 1940s competition in the business world became intense. The need to increase selling by using marketing techniques became an essential part of being competitive. The competition also drove the need to increase production outputs and market shares within all industries. Marketing began to emphasize distribution methods as well as types of consumer communication. The goal soon became to persuade consumers the goods and services provided by one company were better than those of another company offering the same thing. Starting in the 1960s the markets in many industries became saturated with competition. This was when marketing management developed the sophistication necessary to be an essential part of business success. Marketing managers began to be involved with strategic planning. Their input was important for determining the cost, the methods used to communicate information about products and services to consumers and more. The world of marketing began to change during the 1990s. A product or service was created and instantly a brand was developed. Companies began to realize they could focus on selling more high-quality products and build a better brand for them. With the evolution of the web, websites started being an essential tool for commercialization. During the late 1990s, simple company websites that were text-based began to flourish. They were initially utilized to provide information about a company's products or services.

The modern blog developed as an online diary. Individuals would provide daily accounts of their personal lives. During the late 1990s, blogs became an important part of marketing. In 1999, there were approximately 23 active blogs. It is estimated that there are currently over 150 million active blogs.

Many of such new definitions describe different aspects and coherent terms but sometimes they can't even to convey broader ideology and process it as element of

marketing. Recurring themes used in definitions are presented decade by decade so that themes can be summarized and comparisons made. It then discusses the value and use of both traditional and more flexible definitions and interpretations of marketing for the twenty first century. There are two factors that have cardinally changed marketing (see picture 1): arrival of Internet and rise of global branding.

Both of them have contributed to revolutionary changes that have taken place in marketing since begin of the century: (1) PR now is more important than advertising, (2) category is more important than the brand, (3) name is more important than the strategy, (4) visual is more important than the verbal and (5) multiple brands are more important than single brands.

Picture 1. Evolution of marketing.

Зозуля М.

НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМЫ БЕЗРАБОТИЦЫ В УКРАИНЕ И ИХ ПОСЛЕДСТВИЯ

Проблема безработицы является одной из главных среди глобальных проблем современности. Для некоторых стран она является постоянным кошмаром, для других – рычагом повышения производительности труда, для третьих – это новая проблема, с которой нужно бороться. Для Украины – это сложная проблема. Она порождает споры, страх, демагогические спекуляции. И как каждая проблема, безработица – явление многогранное. Из всех макроэкономических проблем, с

которыми сталкивается страна, безработица представляет наибольшие угрозы ее экономическому строю и благополучию, такие как:

- замедление темпов роста экономики в результате недоиспользования производственных возможностей;
- значительное снижение уровня жизни людей, оказавшихся безработными, поскольку работа является для них основным источником средств существования;
- увеличение налоговой нагрузки на занятых из-за необходимости социальной поддержки безработных, выплат пособий и компенсаций и т.д.

Помимо чисто экономических издержек безработица имеет и значительные социальные и психологические последствия, зачастую менее очевидные, но более серьезные, чем экономические, такие как:

- обострение криминогенной ситуации, рост преступности, поскольку значительное число правонарушений и преступлений совершается неработающими лицами;
- деформация личности безработного и его социальных связей, выражающаяся в появлении жизненной депрессии у вынужденно незанятых граждан;
- устаревание знаний, потеря квалификации людьми, которые лишены возможности работать.

Последствия безработицы носят долговременный характер. Бывший безработный и после трудоустройства характеризуется пониженной трудовой активностью, психологической нестабильностью, что требует значительных усилий по реабилитации безработных. Также, согласно экономическим расчетам, при росте уровня безработицы на 1% показатель ВВП национальной экономики на 2-3% ниже потенциального уровня. Правительство Украины с началом либерализации экономики предпринимает шаги для того, чтобы снизить уровень безработицы и обеспечить трудоспособное население страны рабочими местами.

Можно отметить, что в течение первого полугодия текущего года количество вакансий в базе данных службы занятости увеличилось на 8%. Количество

трудоустроенных при содействии государственной службы занятости составило 428 тысяч человек, 47% из них было трудоустроено оперативно, еще до присвоения статуса безработного. Количество работодателей, которые сотрудничали с центрами занятости, составило 129 тысяч, что на 4% больше по сравнению с аналогичным периодом прошлого года.

На современном этапе формирования рынка труда главное совместить решение вопросов занятости и экономического развития. Политические партии, аналитические центры, негосударственные экономические структуры могут и должны помочь государству в решении наших глобальных задач в интересах всего украинского общества.

Ильина О.К.

НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМЫ ТРУДОУСТРОЙСТВА ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ ВЫПУСКНИКОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ: МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Актуальность этой темы набирает обороты, в связи с растущей проблемой в постсоветских странах не востребованности высшего образования. Это вызвано немалым спросом на рынке труда рабочих профессий, которые не требуют наличие диплома, и завышенным требованиям к молодым специалистам.

В 2017 г. Украина вошла в пятерку стран Европы, где студенты после окончания вузов не работают по своей специальности. 49% украинцев, или, почти, каждый второй, работают не по специальности.

Так же можно отметить, что тенденция, неработающих, по своей специальности растет быстрыми темпами. К примеру в 2007 процент занятости не по вузовской подготовки составлял всего 15%, в 2012 – уже 43%, а на данный момент, по неофициальным данным, - 68%.

Данная проблема набирает обороты из-за того что уровень квалификации, в некоторых университетах, не соответствуют запросам работодателей на рынке труда.

При этом следует отметить, что работа не по специальности не доставляет дискомфорта украинцам. Более того те, кто выбрал сферу указанную в их дипломах, в большинстве, недовольны своим выбором. Это обусловлено следующими факторами:

- их профессия не дает им желаемого уровня доходов;
- завышенные требования работодателей, которые не соответствуют оплате труда;
- отсутствие перспективной карьеры по их специальности.

Одним из факторов данной проблемы, так же является, то, что образовательные учреждения подготавливая специалистов, не берут во внимание, соотношение востребованности профессии на рынке труда и количества выпускаемых специалистов.

Таким образом политика государства в сфере образования должна быть направлена на решение вопроса о качестве предлагаемого образования, его соответствии запросам на рынке труда и достаточной востребованностью среди работодателей. А так же необходимо разработать государственные меры по обеспечению занятости выпускников и выполнять подготовку молодых специалистов с учетом потребности в них страны.

Ільченко І.Ю.

НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

В Україні, яка позиціонує себе як країна ринкової економіки, закономірно виникло питання про організацію ринку землі. Введення ринку сільськогосподарських земель є також багаторічною вимогою МВФ та ЄС до українського уряду.

Найактуальнішим залишається зняття мораторію на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення. В Україні сільгоспугіддя надавались людям, які раніше працювали в колгоспах. Заборона продажу земель повинна була завадити її концентрації в руках кількох олігархів. Проте основною проблемою залишається те, що українські громадяни не можуть у повному обсязі розпоряджатися землею, яка перебуває в їх приватній власності, зокрема продавати та купувати. Ще одним невирішеним питанням, яке обумовлює існування мораторію, полягає в тому, що особи, які не є громадянами України та юридичні особи, що незареєстровані на території України, (нерезиденти), не можуть бути власниками сільгоспугідь. Це значно звужує можливості зовнішніх інвесторів вкладати кошти в Україні.

Однак, з огляду на сучасний економіко-правовий стан, негайно відмінити мораторій ризиковано. Таке рішення породить дисбаланс на ринку землі. Причиною ситуації є нерівні фінансові можливості майбутніх покупців земель та завищена ціна на землю, яка встановиться. За оцінками експертів Інституту аграрної економіки, один гектар землі сільськогосподарського призначення після зняття мораторію на її продаж прогнозовано коштуватиме 2,5 тис. доларів (близько 70 тис. грн). Але для третини землекористувачів прийнятною для викупу земель є ціна, яка не перевищує 500 доларів (13,5 тис. грн) за гектар. Пропозиція на ринку земель у разі його запровадження може складати 1,5-2,8 млн га сільгоспугідь.

Транзакції з купівлі-продажу земельних ділянок практично вже відбуваються, але безконтрольно та непрозоро. У власників немає можливості використовувати земельні ділянки в якості реальної застави для одержання кредиту через земельну іпотеку.

В Україні вже майже сформовано правове середовище для відкриття ринку земель, зокрема функціонує електронний земельний кадастр та реєстр прав власників, існує законодавство про оцінку земель, проводяться транзакції по несільськогосподарським земельним ділянкам. Невирішеною проблемою в українському законодавстві є встановлення прозорості та обмежень щодо

покупців земельних ділянок. У всьому світі вважається нормальним, якщо власниками землі мають ставати ті особи, які будуть в подальшому на них самостійно працювати, а не олігархічні гравці фінансових ринків. Також необхідно ввести обмеження щодо кількості землі в одних руках. Це завершить формування законодавства, необхідного для запуску ринку. Таку думку висловив представник асоціації «Земельна спілка України» Андрій Мартин.

Запровадження прозорого ринку земель та чесної конкуренції повинно підняти рівень сільськогосподарського виробництва та його експортну складову.

Кавун М.В

НТУ «ХП»

КРИПТОВАЛЮТИ ТА ЇЇ РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Нині криптовалюта набуває все більшої популярності серед користувачів Інтернету, що викликає питання про її правове регулювання на національному та на міжнародному рівнях. Криптовалюта - це новий вид активів, який відрізняється від звичайних грошей або інших фінансових активів тим, що володіння валютою виконується напрямку, без посередників в обличчі банків, зберігаючи накопичення в особистому електронному гаманці. Одиниця криптовалюти – це унікальний код, який народжується в результаті складних комп'ютерних математичних обчислень.

Використання віртуальних грошей має певні переваги: усі транзакції є анонімними, виконуються напрямку між власниками валюти, тобто немає необхідності звертатися до банків; криптовалюту неможливо підробити, бо кожна одиниця електронних грошей має власний неповторний код; курс і операції цілком регулюються користувачами електронних гаманців; переважна кількість криптовалюти захищена від емісії обмеженістю максимально можливої кількості одиниць валюти, що зумовлено скінченністю можливих комбінацій символів, які закріплені за кожною одиницею електронної валюти.

Це випереджає виникнення невиправданого об'єму грошової маси в обігу та сприяє зниженню рівня інфляції.

Але окрім переваг криптовалюта має певні недоліки: через анонімність та конфіденційність розрахунків з'являється можливість використання криптовалюти у злочинних операціях. Наприклад купівля та продаж наркотиків, торгівля людьми, нелегальне придбання зброї, фінансування тероризму, тощо.

Існують певні фактори, що гальмують узаконення криптовалюти. Особисто в Україні це наступні фактори:

1. Основною проблемою є необхідність повністю переглядати діючі нормативні акти стосовно валютного регулювання та укладання нових, що будуть відображати специфіку використання криптовалют.

2. Страх перед тим, що масове використання криптовалюти поставить під сумнів ліквідність та авторитет гривні у цілому;

3. Широке використання криптовалюти в усіх сферах життєдіяльності може негативно вплинути на банківську систему, бо ринок віртуальних грошей зовсім не залежать від банків і не може ними регулюватися.

4. Небажання приймати незалежну валюту, оскільки український уряд звик контролювати більшість сфер діяльності суб'єктів господарювання, а ринок криптовалют діє централізовано і принципово не може бути підпорядкований якомусь конкретному органу;

5. Фактично ж вартість криптовалюти не підкріплена ні вартістю золота, а ні товарною масою, тому владні органи відмовляються визнавати криптовалюту як власне справжню валюту.

В Україні офіційне визнання криптовалют грошовими коштами потребує відповідного рішення на рівні закону, що на сьогодні є малоімовірним. Але незабаром віртуальні гроші набудуть ще більшої популярності та розповсюдженості, тоді усі держави, зокрема Україна, будуть вимушені розробляти правову основу для офіційної дії цифрової валюти в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Halchenko V.V., Shvets A.D.
National Technical University
“Kharkov Polytechnic Institute”

DEMAND AND SUPPLY IN THE LABOR MARKET IN TERMS OF OCCUPATIONS AND ACTIVITIES

During January-October 2018, employers informed employment centers about availability of 998.5 thousand vacancies, which is 11% more than in January-October 2017. By types of economic activity: every fifth vacancy was offered at enterprises and institutions of the processing industry; 17% was offered in wholesale and retail trade and 16% was offered in agriculture.

According to professional groups, the biggest demand of employers is observed for the service workers, equipment operation ones, representatives of the simplest professions, workers in the sphere of trade and services, skilled workers with the tool. In terms of occupations, the greatest demand of employers is observed by skilled workers such as drivers, seamstresses, operators and engineers of boiler houses, electromechanics, electric gas welder, locksmiths, operators of machines and installations, turntables, road workers, cable assemblers, masons, painters, etc.

Service workers (sellers, cooks, bakers, guards, waiters, bartenders, nurses, hairdressers, social workers, etc.) are demanded.

Tractor driver, poultry farmers, agricultural production workers, vegetable growers, milk producers, livestock growers are the most popular in the agricultural sector.

There is a high demand for qualified workers like accountants, doctors, civil servants, educators, teachers, engineers of various industries, economists, pharmacists, and pharmacists.

Utility workers, loaders, cleaners, wipers, stackers, packers, storekeepers, kitchen workers and watchers are the most sought among the simplest professions.

On November 1, 2018, the number of vacancies declared by employers to the state employment service increased by 33% and amounted to 97.3 thousand units in

comparison with the corresponding date of last year. In addition, the employment data base contained information on 49.0 thousand job offers received from other sources.

The average wage in vacancies was 5.4 thousand UAH. (for the corresponding date of 2017 it was 4.6 thousand UAH), in 79% of vacancies wages are higher than the minimum.

Among the regions of the country, the biggest wages were offered by employers of the Kiev region (6,5 thousand UAH), in Kyiv (6,4 thousand UAH) and in Lviv region (5,8 thousand UAH). In other regions, the average wage in vacancies ranged from 4.2 thousand UAH to 5.7 thousand UAH.

The highest salary is offered in vacancies for workers of technical specialties, such as, a welding engineer (25 thousand UAH), a project manager and program in the field of material (non-material) production (25 thousand UAH), a concertmaster of the vocal class (25 thousand UAH), chief software specialist (21 thousand UAH).

In addition, a high level of wages is offered to pipe insulators on the line (20 thousand UAH), makers of glass-making machines and semi-automatic machines (20 thousand UAH) and slaughterers on batting hammers (18 thousand UAH).

Кальченко В. Ю.

ХНУ ім. В. Н. Каразіна

IBM: ЗМІЦНЕННЯ ЛІДЕРСТВА НА СОФТВЕРНОМУ РИНКУ ТА У СФЕРІ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Корпорація IBM є одним з провідних світових виробників і постачальників апаратного та програмного забезпечення, а також ІТ-сервісів і консалтингових послуг. Стратегією компанії є підтримка науково-дослідної діяльності через щорічні інвестиції IBM не менше 6 млрд. дол. США.

Звіт IBM за третій квартал 2018 року розчарував учасників ринку: виручка впала на 2,1% до 18,8 млрд. дол. США; прибуток склав 3,42 дол. США на акцію, а чистий прибуток - 2,7 млрд. дол. США [1].

Корпорація розраховує зміцнити свої позиції на тлі величезної конкуренції з боку двох інших гігантів хмарного ринку - Microsoft і Amazon. Як наслідок, компанія IBM оголосила про найбільше поглинання в історії софтверного ринку - покупці відомого розробника ПЗ з кодом Red Hat. Загальна сума операції складає 34 млрд. дол. США, що робить її найбільшою в історії Блакитного гіганта. Після злиття Red Hat продовжить працювати автономно в складі підрозділу Hybrid Cloud, зберігаючи свою структуру та керівництво. Очікується, що операція буде завершена в другій половині 2019 року.

Сьогодні в центрі уваги інвесторів хмарні технології і сервіси, пов'язані з використанням платформи з елементами штучного інтелекту IBM Watson. У сегменті хмари виручка виросла на 10% до 4,5 млрд. дол. США. Платформа штучного інтелекту Watson має великі довгострокові перспективи, але потрібно десятиліття для створення масштабної екосистеми і закріплення лідерства IBM на новому ринку послуг штучного інтелекту.

Таким чином, інвестиції в IBM носять довгостроковий характер - компанія представила нову платформу для управління додатками для захисту і зберігання даних, сервісами штучного інтелекту і іншими інструментами інформаційних технологій. Якщо компанії це вдасться, вона зможе повернутися до стійкого зростання виручки і прибутку. IBM намагається отримати лідерство в областях, де поки у конкурентів недостатній потенціал.

Козюк О.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

РОЗРАХУНОК ДОЗИ ДОБРІВ ДЛЯ ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ

Оброблені ділянки землі, засіяні культурними рослинами, називаються полями. Поле — це штучна екосистема. Для одержання високих урожаїв людина має

доглядати за полем: своєчасно проводити обробку ґрунту, знищувати бур'яни, боротися зі шкідниками культурних рослин, вносити добрива. Добрива – це неорганічні й органічні речовини, застосовувані для підвищення врожайності культурних рослин. Вони бувають: мінеральні, органічні і бактеріальні. Добрива містять основні елементи живлення:

1) Азот – обумовлює ріст рослин, забезпечує протікання усіх важливих фізіологічних процесів. Нестача азоту негативно впливає на фотосинтез, вміст хлорофілу у листі залежить від вмісту в них азоту.

2) Фосфор – входить до найважливіших речовин, із яких складаються мембрани клітин, до нуклеїнових кислот, які передають спадкову інформацію. Без фосфору не утворюються сполуки, які мають запас енергії. Нестача фосфору подавлює фотосинтез.

3) Калій – впливає на інтенсивність асиміляції вуглекислого газу, дозволяє рослинам зберігати воду, регулюючи роботу прорихів. Добра забезпеченість рослин калієм підвищує їх морозостійкість. [1]

Для розрахунку дози добрив використовують прості відсотки та частки.

Формула розрахунку дози внесення добрив виглядає так [2]:

$$D = \frac{H}{A} \quad \text{де } D - \text{доза внесення добрив, кг/га; } H - \text{орієнтовна норма добрив, кг/га;}$$

A - вміст діючої речовини в добриві, %. Норма внесення добрив – це оптимальна кількість елементів живлення в кг/га (т/га), необхідна для нормального росту і життєдіяльності рослинного організму. Доза внесення добрив відповідно – це необхідна кількість добрива в кг/га (т/га), необхідна для нормального росту і життєдіяльності рослинного організму.

На прикладі покажемо можливий розрахунок дози добрив через прості відсотки та частки: Калійна селітра (KNO_3) містить 14% азоту (N) і 46% калію (K). Аміачна селітра ($\text{NH}_4 \text{NO}_3$) містить 35% азоту. Скільки аміачної селітри необхідно додати до 25 кг калійної селітри, щоб вміст азоту в суміші дорівнював вмісту калію?

Розв'язок: Нехай x кг – це кількість аміачної селітри, яку необхідно додати. Тоді у новій суміші масою $(25+x)$ кг буде $(3,5+0,35x)$ кг вмісту азоту, а вміст калію дорівнюватиме 11,5 кг. Складемо рівняння:

$$\begin{aligned}\frac{3,5 + 0,35x}{25 + x} \cdot 100\% &= \frac{11,5}{25 + x} \cdot 100\% \\ \frac{3,5 + 0,35x}{25 + x} &= \frac{11,5}{25 + x} \\ 3,5 + 0,35x &= 11,5 \\ x &= 22,86(\text{кг})\end{aligned}$$

Отже, для того щоб відношення калію і азоту в суміші відповідало 1:1, в новостворену суміші необхідно до 25 кг калійної селітри додати 22,86 кг аміачної селітри. Згідно з цим вміст азоту і калію відповідатиме:

$$\begin{aligned}\frac{3,5 + 0,35 \cdot 22,86}{25 + 22,86} \cdot 100\% &= 24,03\% - \text{азоту} \\ \frac{11,5}{25 + 22,86} \cdot 100\% &= 24,03\% - \text{фосфору}\end{aligned}$$

На практиці подібні задачі допомагають розрахувати найоптимальніше для кожного виду рослин співвідношення елементів живлення в відповідності до їх вимог.

Література:

1. Гордієнко М. І. Лісові культури/ Гордієнко М. І., Гузь М. М., Дебринюк Ю. М., Маурер В. М. //підручник. -Львів: Камула, 2005. – 608 с.; Лях С. Економіка в задачах з математики / С. Лях//Шкільний світ. - 2007. - 128с.

Колочко К. В.

НТУ «ХП»

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Фінансова діяльність займає особливе місце в організаційній та управлінській роботі підприємств. Вона представляє собою систему форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей, тобто це практична

фінансова робота, що забезпечує життєдіяльність підприємства, поліпшення її результатів. В сучасних економічних умовах оптимізація фінансового стану суб'єктів господарювання всіх форм власності (незалежно від їх галузевої приналежності) потребує ефективної організації фінансової діяльності підприємства, через що питання організації фінансової діяльності підприємства набуває особливої актуальності.

Необхідно зазначити, що спроможність підприємства досягнути успіху на ринку залежить від ефективності управління його фінансовими ресурсами. Фінансова діяльність, як складова господарської діяльності, спрямована на забезпечення планомірного надходження й витрати грошових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власного і позикового капіталу та ефективного його використання [2]. Вона зумовлює зміни як величини, так і складу власного та залученого капіталів підприємства вона спрямована на вирішення низки завдань, серед яких: забезпечення фінансовими ресурсами поточної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства; пошук резервів збільшення доходів і рентабельності підприємства; забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами, бюджетом і цільовими фондами; фінансове забезпечення виробничого розвитку підприємства; контроль за розподілом і цільовим використанням фінансових ресурсів; складання прогнозів на майбутнє; організація роботи фінансової служби [3]. Таким чином ми можемо виділити наступні елементи системи управління фінансовими ресурсами підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства.

Формування і функціонування соціально орієнтованої та економічно ефективної господарської діяльності можливі за умови створення належного господарського середовища, що має інтегрувати в собі сприятливу суспільно-економічну ситуацію в країні (регіоні), спиратися на розвинену ринкову економіку з відповідними активними правовими та соціально-економічними регуляторами й ринковою інфраструктурою. Таким чином, ефективне управління підприємством залежить від професіоналізму його управлінського персоналу, яка в свою чергу складається з якісних показників діяльності окремих його підрозділів та груп працівників різного рівня освіти і кваліфікації.

Література:

1. Бердар М. М. Фінанси підприємств : навчальний посібник / М.М. Бердар. – К. : ЦУЛ, 2010. – 352 с.;
2. Левицька С.О. Організація фінансової діяльності підприємства як об'єкта бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/n23/67.pdf>.;
3. Міхневич Т. П. Шляхи підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2012/Economics/7_110613.doc.html.

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Стан української економіки, нажаль, сьогодні знаходиться не у найкращому стані та потребує подальшого розвитку. Тому саме зараз важливі нові ідеї, які були б достатньо ефективними для стабілізації економічного стану та відновлення сталого розвитку економіки країни. Тому актуальність теми полягає у конкретизації цілей та реформуванні напрямів стратегії економічного розвитку, з визначенням основних пріоритетів окремо до кожної галузі економіки, що дозволить Україні покращити рівень життя та досягти статусу економічно розвиненої країни.

Політика України зараз спрямована на освоєння Європейських ринків та інтеграцію Європейським союзом, але якщо на найближчі 5-10 років змінити пріоритети нашої політики, а саме, разом з європейськими освоювати також азійські ринки, то ми зможемо стабілізувати економічний розвиток країни та забезпечити зростання бюджетних надходжень.

Зростання експорту в ЕС – це добре, але рівень експорту товарів та послуг з ЕС в Україну перевищує рівень імпорту на \$ 4 млрд., рівень імпорту з США до України також перевищує експорт товарів та послуг у США на \$ 1,4 млрд., а рівень зовнішньої торгівлі з Африкою – \$ 3 млрд. та з Азією – \$ 3 млрд. Таким чином, ми компенсуємо від’ємний рівень зовнішньої торгівлі з ЕС і США за рахунок експорту вітчизняних товарів у країни Африки та Азії.

На сьогодні Україна розширює свої ринки збуту готової продукції, тому зараз спостерігаємо, що українські товари експортуються в такі країни, як Японія – 5,7%, Китай – 4,2, Білорусь – 4,1%.

Якщо ми і продовжимо співпрацю з країнами Африки та Азії, то ми зможе більше експортувати не сировину, як у Європу, а вже кінцеві товари, а як ми знаємо, що з кінцевих товарів ми повинні отримати більший прибуток.

Коли країна збільшить фінансові надходження підприємств та державного бюджету, то матиме змогу реорганізувати, удосконалити вітчизняне виробництво та забезпечити його відповідність європейським та світовим стандартам.

Деякі фахівці вважають, що єдиною можливістю виходу України з не стабільного стану економіки є надходження міжнародного капіталу, але залишається актуальним питання з приводу джерел їх надходжень. За рядом деяких причин, міжнародне рейтингове агентство Moody's вважає, що «політика гальмує прихід величезних інвестицій в Україну», зауважуючи, що «дефіцит поточного рахунку платіжного балансу України складе 5,5% ВВП, а державний борг - 72,3% ВВП». Загальний зовнішній борг України досягає 104,6% ВВП. Зберігається політична невизначеність, як геополітична, так і внутрішня, яка обмежує інвестиції в Україну. Але співпраця з МВФ призвела до продовження інституційного зміцнення України.

На наш погляд, щоб змінити стан економіки у країні, та стати надійною державою для подальших інвестицій, треба збільшувати кількість та ефективність роботи вільних економічних зони, головна мета яких залучення міжнародних інвестицій. Інвестори матимуть змогу споруджувати будь-які підприємства, види бізнесу або займатимуться іншою діяльністю, але при цьому платити податки по пільговим ставкам. Треба акцентувати увагу на тому, щоб дії інвесторів відповідали вітчизняному законодавству, та були повністю безпечні для життя населення. Тим самим збільшиться надходження інвестицій і будуть нові робочі місця для населення України. Цю ідею ми могли б запозичити в ОАЕ, яка стала центром фінансових інвестицій.

Термін цих реформ розрахований на наступні 5-10 років, за цей час Україна має стабілізувати свою економіку, запровадити Європейські стандарти на виробництві, залучити міжнародні інвестиції, вийти та завоювати Європейські ринки, створити та освоїти випуск конкурентоспроможної продукції.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ

При вивченні складних економічних процесів та явищ часто застосовується моделювання. Модель — це спеціально створений об'єкт, на якому відтворюються певні характеристики досліджуваного явища. Моделювання — це конкретне відтворення характеристик, що дають змогу вивчати можливу поведінку явища без проведення експериментів над ним.

Для економіки, де неможливе будь-яке експериментування, особливого значення набуває математичне моделювання. Завдяки застосуванню математичного апарату воно є найефективнішим і найдосконалішим методом.

Прикладами економічних моделей є моделі споживчого вибору, моделі фірми, моделі економічного зростання, моделі рівноваги на товарних, факторних і фінансових ринках.

Побудова економічно математичних моделей у загальному випадку складається з розглянутих далі етапів.

1. Постановка економічної проблеми та її якісний аналіз.
2. Побудова математичної моделі. Цей етап полягає у формалізації економічної моделі, тобто вираженні її у вигляді конкретних математичних залежностей (функцій, рівнянь, нерівностей тощо).
3. Математичний аналіз моделі. На цьому етапі суто математичними прийомами досліджують загальні властивості моделей та розв'язків.
4. Підготовка вихідної інформації. В економічних задачах це, як правило, найбільш трудомісткий етап моделювання, оскільки тут замало самого лише пасивного збору даних. Математичне моделювання висуває жорсткі вимоги до якості інформації.

У процесі системного економіко-математичного моделювання результати функціонування одних моделей виступають вихідною інформацією для інших.

5. Чисельне моделювання. Цей етап передбачає розробку алгоритмів чисельного розв'язання задачі, підготовку комп'ютерних програм та безпосереднє виконання розрахунків.

6. Аналіз чисельних результатів та їх застосування.

Відмітимо, що основним при використанні економіко-математичного моделювання є чітке визначення задачі економічного дослідження. Наведемо групи задач пов'язаних з використанням економіко-математичного моделювання:

1. Задачі економетричного напрямлення. Їх основою є встановлення форм залежностей між ключовими факторами на основі причинно-наслідкових зв'язків в економіці та отримання можливих варіантів взаємодії між ним. Прикладом таких розробок є модель валового національного продукту (залежність валового національного продукту від витрат споживачів, інвестиційних витрат, витрат уряду);

2. Задачі оптимізаційного напрямлення. При цьому доцільним є застосування методів лінійної та нелінійної оптимізації. А зокрема: задача побудови мережевих графіків виробництва, розробка оптимальних графіків операційного циклу підприємства, задачі розподілу ресурсів на мікро та макрорівні (в розрізі регіонального управління); транспортні задачі; задачі теорії ігор; задачі управління запасами; задачі теорії масового обслуговування.

3. Задачі розробки економічних комплексних оцінок: кластерний аналіз, експертні оцінки, багатовимірне шкалювання.

Таким чином, як ми бачимо, застосування методів економіко-математичного моделювання є одним із найперспективніших напрямків економічних досліджень, що дозволяють не тільки оцінити процес з якісної сторони, а надати обґрунтовану кількісну оцінку функціонування економічних систем та процесів, що в них відбуваються.

УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНИМ БІЗНЕСОМ КОМПАНІЇ BİM (BİM BİRLEŞİK MAĞAZALAR A.Ş.)

Дослідження системи управління міжнародної компанії BİM є актуальним як у загальноекономічному, так і у прикладному аспектах через абсолютну новизну такого дослідження та можливості подальшої імплементації схожої моделі у бізнесі в інших країнах через її інтернаціонально зрозумілу та просту ідею. Метою цього дослідження є вивчити управління BİM Birleşik Mağazalar A.Ş. як міжнародною компанією, і для цього ми проаналізували її економічні та соціальні особливості. Мережа супермаркетів BİM відкрила двері своїх перших двадцяти магазинів в 1995 році в Стамбулі, ставши піонером моделі "жорсткого дисконту" в Туреччині. Місія компанії полягає в тому, щоб запропонувати споживачам основні продукти харчування та споживчі товари за найнижчими цінами, зберігаючи при цьому найвищу якість і знаходячись якомога ближче до домівок своїх покупців. Зараз мережа володіє 6118 магазинами, з них 382 - в Марокко, 265 - в Єгипті. Тільки у 2017 році було запущено 767 нових магазинів, з яких 125 за кордоном, а операційна прибутковість зросла на 15%. Все це - завдяки своїй організаційній структурі, ефективному управлінню витратами та обмеженому портфелю продуктів (портфель продукції має приблизно 700 найменувань, 67% яких є власними ринковими марками мережі, що не продаються за її рамками). BİM володіє та управляє всіма своїми магазинами і не пропонує такі форми співробітництва як дилерство, філії чи ліцензії на франчайзинг.

Компанія будує свою концепцію жорстких продажів на трьох основних напрямках управління:

- Прискорення процесу прийняття рішень та впровадження шляхом створення динамічної логістичної та інформаційної мережі між регіональними офісами та магазинами з децентралізованою організаційною структурою;

- Уникнення непотрібних витрат, які можуть підвищити ціни на продукти, мінімізування витрат на керування, дизайн магазину, персонал, розподіл, маркетинг та просування;

- Ефективний контроль стандартів якості, продуктовий портфель, що задовольняє 80% базових добових потреб домогосподарства.

Система управління компанією має як слабкі сторони - відсутність інтернет-маркетингу, орієнтація на дешевизну, що відлякує споживачів з вищим доходом, та обмежений асортимент продукції, так і сильні - велика кількість магазинів, висока популярність (2,8 мільйонів клієнтів щодень) та товарообіг. Подальшого дослідження потребують також такі розділи цієї теми, як перспективність подібного роду міжнародних підприємств в Україні з оглядом на різницю ментальності націй та економічне положення країни, переваги і недоліки системи управління BİM Birleşik Mağazalar A.Ş. стосовно українських і загальноєвропейських реалій бізнесу. Отже, система управління BİM має можливості для покращення, такі як клієнтоорієнтований підхід, поширення мережі магазинів за кордоном та створення онлайн-магазину, і знання про її структуру та основні принципи зможуть допомогти нам у розумінні управління міжнародним бізнесом у сфері роздрібної торгівлі взагалі та на прикладі конкретної мережі супермаркетів.

Лісова А.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Моделювання як метод дослідження широко використовується у сучасній науці і не тільки. Використовують математичні моделі для одержання спрощеного опису реальності за допомогою математичних понять, адже даний

спосіб дозволяє замінити реальний об'єкт його моделлю і потім вивчати останню.

В економіці даний метод зручно використовувати для прийняття управлінських рішень. Існує ряд причин, які зумовлюють використання математичного моделювання економічних систем: складність реальних об'єктів управління; неможливість експериментування; орієнтація управління на майбутнє.

Взагалі економіко - математична модель допомагає об'єднати складні фактори у чітку схему, яку можна детально проаналізувати, що допомагає одержати й оцінити альтернативні можливості функціонування економічної системи та передбачити наслідки управлінських рішень.

Наведемо етапи економічного моделювання: постановка завдання (сформулювати сутність проблеми, виокремити найважливіші властивості об'єкта моделювання, дослідити зв'язки із зовнішнім середовищем); побудова економіко-математичної моделі (введення змінних моделювання і вираження їх залежності одна через одну); підготовка даних; числове розв'язання задач; аналіз отриманого (перевірка відповідності результатів, одержаних на основі моделі реальному об'єкту); прийняття управлінського рішення.

На прикладі покажемо етапи побудови економіко-математичної моделі.

На ринок поставляється картопля з трьох фермерських господарств за цінами відповідно 80, 75 та 65 коп. за 1 кг. На завантаження 1 т картоплі в господарствах відповідно витрачається по 1, 6 та 5 хвилин. Замовлено 12 т картоплі, і для своєчасної доставки необхідно, щоб на її завантаження витрачалось не більше сорока хвилин. Потрібно визначити, з яких фермерських господарств і в якій кількості необхідно доставляти картоплю, щоб загальна вартість закупівлі була мінімальною, якщо фермери можуть виділити для продажу відповідно 10, 8 та 6 т картоплі. [1]

Позначимо: x_1, x_2, x_3 — кількість картоплі, що буде закуплена у першому, другому і третьому господарствах відповідно (т).

Поставка потрібної кількості картоплі описується рівністю:

$$x_1 + x_2 + x_3 = 12,$$

наступне обмеження описує витрати часу на завантаження продукції:

$$x_1 + 6x_2 + 5x_3 \leq 40,$$

обмеження щодо можливостей поставок продукції з кожного господарства:

$$\begin{aligned} x_1 &\leq 10; \\ x_2 &\leq 8; \\ x_3 &\leq 6. \end{aligned}$$

Вартість продукції визначається як сума добутків ціни на її обсяги. Ціни 1 т картоплі відповідно дорівнюють 800, 750 та 650 грн. Отже, цільову функцію можна записати так: $F = 800x_1 + 750x_2 + 650x_3$.

Економіко-математична модель задачі має вигляд:

$$\min F = 800x_1 + 750x_2 + 650x_3$$

Отже, завданням економіко-математичного моделювання є: аналіз економічних об'єктів і процесів; прогнозування їх розвитку; прийняття управлінських рішень на всіх рівнях керування.

Література:

1. Приклади побудови економіко-математичних моделей економічних процесів та явищ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scribub.com/limba/ucraineana/62913.php>

Лучна Є.О.

НТУ «ХП»

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ: ПОНЯТТЯ, РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

У сучасному світі транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють все більшу роль. ТНК присутні як у світовій економіці, так й у світовій політиці. Їх значення в світовій економіці обумовлено переважно можливістю і необхідністю переливу капіталу з країн з його відносним надлишком в країни з його дефіцитом, де в надлишку є інші фактори виробництва, які не можуть бути раціонально використані в відтворювальних процесах через брак капіталу. Вплив на світову політику здійснюється шляхом посередницької діяльності

ТНК у переговорах між державами, сприяючи, таким чином, вирішенню міжнародних проблем та побудові наднаціональних структур, які мають керуючий вплив на країни і національні уряди.

Метою дослідження стало проведення дослідження з теоретичного обґрунтування поняття ТНК, їх ретроспективного розвитку та сучасного стану.

Слід зазначити, що у своєму розвитку транснаціональні корпорації багатьох розвинених країн пройшли довгий еволюційний шлях, змінилось декілька їх поколінь. Проведення комплексного аналізу літературних джерел дозволило нам конкретизувати ретроспективний розвиток ТНК та їх форми за періодами розвитку[3]:

- друга половина XIX ст. – перша половина XX ст. - розробка та видобуток сировини в Азії, Африці та Латинській Америці, його переробка на своїй території, *форма ТНК* - картелі, синдикати;
- період між двома світовими війнами - виробництво військово-технічної продукції, *форма ТНК* – трести;
- кінець 50-х – 70-ті роки XX ст. - концентрація ТНК в атомній енергетиці, електроніці, освоєнні космосу, автомобілебудування, *форма ТНК* - концерни, конгломерати, концентрація виробництва і капіталу в формі злиття і поглинань;
- початок 80-х рр. – кінець XX ст. – відбувається злиття підприємств у бік нафто- і газодобувних, переробних, а також металургійних компаній, ТНК конкурують в виробництві нових товарів, не припиняючи боротьбу за ринки збуту, *форма ТНК* – економічні об'єднання та спілки, що включають кілька країн;
- початок XXI ст. – сьогодення - характеризується масовим злиттям і поглинанням компаній, спостерігається тенденція перенесення акценту з двостороннього партнерства на створення мереж за участю декількох компаній, безперервно ростуть і постійно поглиблюються торгово-економічні, фінансово-валютні, науково-технічні і виробничі зв'язки між сучасними ТНК, *форма ТНК* – довготривалі стратегічні союзи між корпораціями різних галузей і країн.

Сьогодні майже 50% світового промислового виробництва та 63% зовнішньої торгівлі зосереджено в ТНК, які контролюють до 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технології та «ноу-хау». Під їх контролем знаходиться й 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джуту та залізної руди, 85% - ринку міді і бокситів, 80% - ринку чаю та олова, 75% - сировини нафти, натурального каучуку і бананів.

Висновки.

- У своєму розвитку ТНК пройшли довгий еволюційний шлях, змінюючи свою форму від картелів та синдикатів до стратегічних союзів між корпораціями різних галузей і країн (сучасність).
- Визначено, що сьогодні майже 50% світового промислового виробництва та 63% зовнішньої торгівлі зосереджено в ТНК, які стають найважливішими дійовими особами в сучасному світовому господарстві. Добробут країни, її рівень інтегрованості у світове господарство і її міжнародна конкурентоздатність дедалі більшою мірою залежать від того, наскільки успішна діяльність ТНК, що базуються в її економіці.
- Створення українських ТНК дозволить певною мірою захистити національні економічні інтереси, сприятиме подальшому розвитку українських господарських структур, інтернаціоналізації їхнього виробництва й капіталу, інтеграції України у світову економіку, її участі в глобальних трансформаційних процесах.

Література:

- 1) A History of Attempts to Regulate the Activities of Transnational Corporations: What Lessons Can Be Learned? // Friends of the Earth-England, Wales and Northern Ireland. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.corporate-accountability.org/eng/; 2) Скавронська І.В. Місце і роль ТНК у розвитку національних економік / І.В. Скавронська, О.В. Мадараш // Молодий вчений. — 2016. — № 4(31). — С. 197–200.; 3) Гринь О. В. Роль ТНК в сучасній світовій економіці [Електронний ресурс] / О. В. Гринь // Міжнародні відносини Серія "Економічні науки". — 2016. — Режим доступу до ресурсу: journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3061/2749; 4) Щербак А.В. Глобалізація і ТНК в світовій економіці / А.В. Щербак, А.А. Семенов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНІК У МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

На нашу думку, інтерактивні техніки відіграють велику роль у мотивуванні персоналу. В сучасних умовах глобалізації такі методи широко застосовуються та переважають над матеріальною мотивацією, але, на жаль, мусимо констатувати, вони не такі вже й популярні в Україні.

Означені техніки дають змогу працівникам усвідомити, які професійні якості є їх перевагами та як саме їх розвивати, навчають персонал використовувати отримані знання з метою професійного та особистісного вдосконалення. Інтерактивні техніки забезпечують визначення конкретних проблем, які існують в організації, та шляхів їх вирішення. Також сприяють набуттю спеціальних умінь і навичок, що підвищують ефективність діяльності організації. [1, с. 278].

Інтерактивні техніки, що використовуються для мотивації працівників, поділяють на дві групи: організаційно-спрямовуючі та змістовно-сміслові. До групи організаційно-спрямовуючих технік відносять: організаційно-підготовчі техніки, спільну розробку правил групової роботи, форми роботи, які позитивно позначаються на мотивуванні персоналу, створення малих груп та ін. До групи змістовно-сміслових інтерактивних технік відносять: заповнення робочих анкет, «мозкові штурми», дискусії з відкритим кінцем, аналіз професійних ситуацій, рольові ігри, тренінги тощо [2, с. 565].

Організаційно-спрямовуючі інтерактивні техніки мотивують учасників до вирішення поставлених перед ними завдань, створюють комфортні умови для працівників і підтримують їх залученість та інтерес до заняття. Змістовно-сміслові інтерактивні техніки більше спрямовані на безпосереднє вирішення завдань, що поставлені на занятті [3, с. 113 - 117].

Без сумніву, кожна організація повинна приділяти чимало часу та інших ресурсів в напрямку розробки ефективної системи мотивації, і в сучасних установах лише матеріальної мотивації вже недостатньо. Інтерактивні техніки спрямовані не лише на

виявлення та вирішення проблем у колективі, вони також забезпечують створення більш комфортних умов та дружніх відносин між працівниками, що напряду впливає на задоволення від роботи, а отже і її продуктивність. Інтерактивні техніки допомагають керівникові визначити рівень психологічної та організаційної культури в колективі, мотивувати працівників до самовдосконалення та розвитку особистих якостей, необхідних для плідної і злагодженої роботи у колективі.

На разі, за умов глобалізації стандарти управління персоналом змінюються, у тому числі і підходи до мотивування працівників. У розвинутих країнах відчувається фінансова стабільність, тому питання заробітної плати постає не так гостро. Матеріальні стимули цікавлять людей все менше, адже у сучасному світі перевага надається комфорту і задоволенню. При умові глобалізації в Україні очікується, що люди відчують більшу фінансову впевненість, і при таких умовах нематеріальна мотивація буде досить актуальною.

Література:

1. Карамушка Л. М. Види інтерактивних технік та особливості їх застосування у підготовці менеджерів та працівників організацій / Л. М. Карамушка, М. П. Малигіна // Актуальні проблеми психології. Том. 1: Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія. Частина 6. — К.: Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2002. — С. 275—284; 2. Провоторова Н. В. Застосування інтерактивних методів при формуванні мотивації до професійної діяльності державних службовців як представників соціономічних професій / Н. В. Провоторова // Проблеми сучасної психології. Вип. 7. — Кам'янець Подільський: Аксіома, 2010. — С. 561—571; 3. Кларин М. В. Корпоративный тренинг от А до Я.: Науч. практ. пособие / М. В. Кларин // М.: Дело, 2000. — 224 с.

Маркова Є. М.

ХНУ ім. В. Н. Каразіна

ПРОБЛЕМА ВИБОРУ ПРАВА У РЕГУЛЮВАННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Згідно з міжнародними договорами, зовнішньоекономічною є операція, що здійснюється сторонами, які знаходяться у різних країнах або включає вибір юрисдикції з-поміж різних держав [1]. У зв'язку зі стрімкою глобалізацією економічних відносин необхідним є розгляд проблеми вибору права тієї держави, яке встановить найбільш вигідні умови співпраці для сторін.

Головною метою вибору права є визначення умов здійснення зовнішньоекономічних операцій. Без зазначення такого вибору можуть виникнути колізії. Наприклад, при укладенні іспанською фірмою договорів з підприємствами КНР та США виникає мінімум три варіації можливого регулювання договору. Отже, необхідність вибору права є очевидною.

Задля найбільш ефективного вибору права слід чітко визначити мету укладення договору та шляхи його імплементації [1]. Також варто врахувати місце реєстрації сторін договору, місце його виконання тощо. Слід уникати правових систем, де очевидно є упередженість суду чи присутня корупційна складова. Доцільно обрати право, яке не дискримінує жодну зі сторін.

Отже, існує необхідність розгляду сторонами зовнішньоекономічних відносин питання вибору права, застереження щодо якого у положеннях договору сприятиме більш ефективній співпраці сторін.

Література:

1. The Choice of Law Contract Maria Hook Description. Oxford, Portland, Oregon: Hart Publishing, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://media.bloomsburyprofessional.com>

Надрага В.
НТУ «ХП»

ІНФЛЯЦІЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР ВПЛИВУ НА ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Інфляція є однією з найбільш гострих проблем сучасного розвитку економіки в Україні. Вже в 1991 році, після проголошення курсу на незалежність, Україну охопила глибока інфляція, з якої вона остаточно не вийшла за 27 років. Інфляція – це знецінення грошей, що виявляється через зростання цін.

За даними Мінфін, рівень інфляції в Україні на 2018 рік складає 9,8 %. Наслідком цього є низький рівень заробітної плати, відсутність соціальних

гарантій, зростання цін. Високий рівень інфляції руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, сприяє її витісненню у внутрішньому обігу іноземною валютою, підриває можливості фінансування державного бюджету.

Інфляція в негативному плані кардинально впливає на життя суспільства. Критичний стан економіки нашої країни та військовий конфлікт на Сході змушує українців сумніватись щодо «завтрашнього дня». Виходячи з цього, маємо інтелектуальну міграцію. На жаль, сьогодні понад 30% українських вчених працюють на розвиток економіки зарубіжних країн. Але ж найважливіша умова розвитку цивілізації в XXI столітті – це інтелектуальний ресурс. Звичайно важливими є і природні ресурси, якими Україна в міру володіє: за показниками Україна належить до головних мінерально-сировинних держав світу і за запасами основних видів корисних копалин з розрахунку на душу населення посідає одне з перших місць у Європі. Але найбільшим «вдаром» є те, що за запасами нафти та газу Україна посідає четверте місце в Європі, то чому ми, «багата» країна, маємо платити значну долю, а саме 40 %, від доходів за тепло в будинках?

Таким чином, з викладеного вище видно, що на сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні питання зниження рівня інфляції постає досить гостро. Саме ефективне вирішення даного питання запорука сили держави та процвітання добробуту українців. На сьогоднішній день існує досить багатий асортимент самих різних грошово-кредитних, бюджетних, податкових стабілізаційних заходів, за допомогою яких можна впливати на інфляційні процеси. Особливу увагу варто звернути на співвідношення темпів підвищення рівня життя населення з реальними можливостями економіки, нормалізування валютного курсу, приборкання тимчасових коливань цін на окремі товари та послуги, розвивання фінансового ринку, приборкання конфлікту на Сході. Такі дії сприятимуть успішному розвитку нашої країни, її стабільності за збалансованості.

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ

Банківська система – це сукупність відносин фінансово-кредитних установ, які акумулюють грошові кошти та інші нагромадження між економічними суб'єктами. Без сумнівів, успішне функціонування цієї системи неможливо без ключового каталізатора будь-якої фінансової операції – довіри. Але глобальні зміни останніх років в економічному та політичному сферах України призвели до низки проблем, і з них одною з головних є стрімке падіння довіри населення, одного з ключових суб'єктів відносин, до всіх фінансових установ.

Як відомо, НБУ не взаємодіє напряду з населенням, і більшість кредитних і фінансових операцій проводиться в стінах комерційних банків. Але після кризи 2014 року вся банківська система України показала наявність купи недоліків. Згідно повідомлення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, близько 55% населення країни не відчують довіри до банків та банківської системи в загалом, і цей відсоток продовжує зростати. Виходячи з цього, висока частка готівки, що могла стати джерелом розвитку економіки країни при правильній політиці держави, залишається поза банківською системою. Саме тому, повернення довіри українців до фінансових установ має стати ключовою ціллю НБУ.

Насамперед, для досягнення цього, слід дотримуватися ряду простих принципів, які показали свою ефективності у більшості європейських країн:

1) принцип прозорості і інформативності — довіра до НБУ є важливою передумовою для досягнення всіх монетарних цілей, і чітке встановлення планів та стратегії монетарної політики, а також оголошення їх для фінансових установ та населення, допоможе уникнути нерозуміння між органами влади і іншими суб'єктами фінансових відносин;

2) забезпечення конкурентоспроможного середовища на ринку — кредитні установи повинні бути рівними у своїх правах незалежно від їх розміру (в Україні простежується тенденція високої концентрації банків, а отже, і наявність відчутної конкуренції у великих торговельно-промислових центрах, але практично повний монополізм двох-трьох банків у менш розвинених регіонах);

3) безпека — зведення до мінімуму фінансових і операційних ризиків (вдосконалення правової бази та регулюючих її органів; стабільне фінансове підґрунтя, що може реалізуватися за допомогою формування системи страхових, резервних та статутних фондів та підвищення ефективності нагляду за Фондом гарантування вкладів і загалом державними банками; впровадження системи регулярної оцінки ефективності діяльності комерційних банків та визначення рейтингових показників).

Саме ці принципи, на мою думку, допоможуть найбільш ефективно поліпшити стан довіри населення до всіх фінансових інститутів, і не тільки призведуть до приливу коштів з внутрішнього сектору країни, а й допоможуть залучити іноземні інвестиції, що в подальшому позитивно вплине на всі макроекономічні показники України.

Радченко О.А.

ХНПУ імені Г.С.Сковороди

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ТА ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність інноваційної моделі розвитку зумовлюється стрімким зростанням впливу науки і нових технологій на соціально-економічний розвиток, що відбувся протягом останніх років. Нові технології докорінно і швидко змінили структуру світової економіки. Виявилося, що неспроможність країни здійснити структурну перебудову економіки відповідно до нового

технологічного укладу не просто гальмує її розвиток, але й призводить до економічної деградації та відсуває її на периферію світових економічних процесів. Європейський вибір України на шляху інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище зумовлює необхідність формування та запровадження інноваційної моделі розвитку, яка повинна забезпечити високі та стабільні темпи економічного зростання, вирішити певні соціальні та екологічні проблеми, забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати її економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі.

Україна значно відстає від країн ЄС за рівнем технологічного розвитку та продуктивністю виробництва. Останнім часом спостерігається зниження рівня здатності здійснювати інноваційну діяльність, погіршилась якість науково-дослідних закладів, скоротились витрати компаній на здійснення НДДКР та обсяги закупівель державою високотехнологічних товарів. Також відзначається низький рівень співпраці у дослідній діяльності між закладами освіти та промисловістю, кількості зареєстрованих патентів на винаходи, забезпеченості вченими та інженерами. Збереження існуючої моделі розвитку реального сектору економіки України з орієнтацією на низькотехнологічні виробництва та експорт може призвести до зниження конкурентних позицій держави і подальшого нарощування технологічного відставання від інноваційно розвинутих країн. Тому стратегічними пріоритетом має бути перехід до інноваційної моделі розвитку, підвищення рівня технологічного розвитку та інтеграція вітчизняної економіки у європейський економічний простір.

На підставі аналізу світового досвіду інноваційних перетворень виокремимо основні напрями та механізми активізації інноваційного розвитку в національних умовах:

- формування ефективної державної інноваційної політики, вибір її типу з урахуванням стратегічних цілей держави щодо забезпечення реалізації інноваційної моделі розвитку;

- розробка національної системи впровадження науково-технічних досягнень завдяки механізму створення і реалізації науково-технічних програм («освіта – наука – технології – промисловість»);
- удосконалення механізму взаємодії бізнесу, науки і влади, що передбачає формування і розвиток розгалуженої системи інституційних утворень;
- розробка законодавчих та нормативно-правових механізмів управління інноваціями;
- розвиток фондів державного венчурного капіталу та венчурного бізнесу;
- подальший розвиток інноваційних структур регіонального типу і створення пільгових умов для їх функціонування;
- активізація процесу кластерного підходу до реалізації інноваційної діяльності.

Для запровадження інноваційної моделі розвитку економіки в Україні головними напрямками діяльності мають стати: розбудова технологічного рівня економічної системи, підвищення рівня конкурентоспроможності економіки, розбудова національної інноваційної системи, визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності регіонів, створення мотиваційних механізмів для ефективного використання освітнього та наукового потенціалу.

Рудько Т.М

НТУ «ХП»

МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Враховуючи специфіку та особливості соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) в окремих країнах, її моделі розрізняють за географічним підходом: американська, європейська та азійська.

З кожним роком питання соціальної відповідальності стають все актуальнішими для України, що пов'язано з багатьма групами причин, найвпливовішими з яких є: глобалізація економічного простору, інтелектуалізація праці й виробництва загалом, зростання загрози техногенних та екологічних катастроф, соціалізація трудових відносин та ін.. Концепція соціально відповідального бізнесу відобразила в собі соціальні очікування. Вони пов'язані з ідеєю державного добробуту. Ці принципи збереглися у значної частини населення розвинених країн. У результаті чого відбувся своєрідний зсув відповідальності з держави, яка дотепер сприймалася як останній і безумовний гарант соціального благополуччя, на бізнес.

В американській моделі СВБ розглядається як моральний обов'язок власників і керівництва корпорації, а держава фактично виконує класичну ліберальну роль «нічного сторожа». Взаємодія у сфері СВБ здійснюється по лінії «корпорації – суспільство» на добровільній з боку бізнесу основі.

У європейській традиції вважається, що менеджмент корпорації повинен урахувати інтереси тих груп, на які компанія впливає в рамках своєї діяльності. Соціальна відповідальність у цьому випадку покликана врівноважувати внутрішні суто економічні цілі керівництва із соціальними, політичними та економічними інтересами стейкхолдерів. Таким чином, крім виконання вимог законодавства компанія повинна прагнути зробити певний внесок у життя соціуму. Азійська (японська) модель сформувалась під впливом культурних традицій та тривалої активної участі держави у стратегічному плануванні бізнесу. З-поміж основних моделей СВБ європейська є оптимальною для впровадження у народне господарство України, позаяк умови його ведення уже значною мірою імplementовані або продовжують наближуватись до європейських. До того ж ця модель є найефективнішою з точки зору інвестування, оскільки реалізація соціальних проєктів, як правило, веде до збільшення активів підприємства (зростає довіра до соціальноорієнтованої компанії, що згодом конвертується у збільшення попиту, лояльність контрагентів, вмотивованість працівників та прихильність населення).

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Все більшого значення у забезпеченні конкурентоспроможності, досягненні високої продуктивності та прибутковості виробництва починають набувати соціально-відповідальні функції підприємства. У загальному вигляді соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) є впливом діяльності підприємства на суспільство, відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, перед тими, на кого прямо чи опосередковано ці рішення впливають.

Ідеї соціальної відповідальності безпосередньо пов'язані з необхідністю забезпечення сталого розвитку, досягнення балансу інтересів між корпоративними, державними та громадськими інтересами.

Соціальна відповідальність бізнесу – це добровільний внесок бізнесу в розвиток суспільства в соціальній, економічній і екологічній сферах, пов'язаних з основною діяльністю підприємства або тими, що виходять за рамки певного мінімуму.

Соціальна відповідальність як підхід до справ бізнесу має наступний набір характеристик:

1. СВБ – це добровільний вибір компанії, в умовах зростання конкуренції й зниження довіри до бізнесу.
2. СВБ включає всіх членів місцевого суспільства: бізнес, ЗМІ, владу, населення, інвесторів та ін.
3. СВБ – це не засіб вирішення проблем суспільства за рахунок бізнесу, а засіб участі в розвитку того середовища, де працює бізнес.

Для українських компаній соціальна відповідальність переважно носить разовий характер, спрямований на покращення репутації, без бажання розглядати даний процес як тривалий і безперервний, нарешті, відсутня конструктивна, взаємовигідна взаємодія роботодавців і найманих працівників.

У сфері СББ в Україні найбільш активно та ефективно працюють міжнародні компанії, їх представництва, франчайзери. Вони переносять в український бізнес сучасні світові принципи, практики та стандарти. Проте вітчизняні підприємства теж удосконалюють свою роботу, переходячи на новий рівень, що базується на засадах концепції відповідального управління.

Значною мірою Європейський Союз сприяє просуванню ідеї корпоративної соціальної відповідальності, виділяючи значні кошти на її реалізацію, зокрема, фінансування здійснюється у рамках програми COSME 2014-2020.

Центр «Розвиток КСВ» є найбільшою в Україні спільнотою соціально-відповідального бізнесу. Сьогодні українському бізнесу особливо потрібно згрупувати зусилля довкола вирішення соціальних проблем, і цей Центр є для цього чудовою платформою.

Політика соціальної відповідальності є результатом діалогу, а також ініціативності підприємств, своєрідною філософією та ідейною площиною бізнесу, що є надзвичайно важливим, насамперед, для стимуляції результативності та ефективності функціонування усіх зацікавлених сторін.

Зазначимо, що єдиного універсального підходу до формування соціальної відповідальності бізнесу підприємств та необхідної для цього структури не існує. Кожний окремий випадок специфічний і має враховувати особливості роботи підприємства, мету його діяльності, розмір, вид економічної діяльності, культурно-географічні особливості тощо.

Зважаючи на те, що соціально відповідальна діяльність будь-якої компанії пов'язана з високими витратами, доступна вона в даний час виключно великим компаніям. До позитивного ефекту призводять тільки ті соціальні ініціативи, які добре узгоджуються з місією компанії. Менш великим компаніям, навіть у разі прихильності принципам соціальної відповідальності, найчастіше не під силу проведення такої політики з причин слабого фінансового стану.

Старанов В.
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Математичне моделювання є одним із основних сучасних методів дослідження. За визначенням В.М. Глушкова, математична модель – це множина символічних математичних об'єктів і співвідношень між ними, за М.М. Амосовим, математична модель – це система, що відображає іншу систему [1, с. 228].

На початку 1950-х, з появою перших ЕОМ, математичне моделювання політичних процесів виходить на якісно новий рівень. Найбільш масштабні аналітичні проекти в даній області були реалізовані американським дослідницьким центром "Rand Corporation" на замовлення Пентагону і державного департаменту США. Так, значущим результатом проекту, що мав відношення до моделювання перебігу і наслідків гіпотетичної Третьої світової війни, став науково обґрунтований висновок про неминуче настанні "ядерної зими" і загибелі людської цивілізації. Результати цього дослідження мали безпосередній вплив на військово-політичні плани американського політичного керівництва, спонукавши його виключити застосування ядерної зброї з арсеналу інструментів своєї стратегії. Спочатку дослідження в даному напрямку мали строго секретний характер, проте вельми скоро накопичений у вузьких предметних областях досвід комп'ютерного моделювання став відкрито застосовуватися в різного роду розробках як американських, так і європейських і японських учених-політологів, які поступово розширювали спектр і сферу його використання [2, с. 156].

Математичне моделювання вихідні припущення політичних процесів описує вичерпним чином (це відноситься, наприклад, до правил виборчої процедури), і висновки моделі не потребують перевірки. Але оскільки реально всі моделі соціальних процесів припускають значний елемент випадковості,

емпіричні тести допомагають встановити також і передбачувану силу моделі. Перевірка моделі включає в себе ті ж самі етапи операціоналізації, вимірювання та статистичного аналізу, хоча для перевірки математичної моделі нерідко потрібна певна адаптація стандартних статистичних методик. Так, широке поширення в політичному аналізі, зокрема при дослідженні конфліктних ситуацій, а також проблем роззброєння та контролю над озброєннями, має метод аналізу ієрархій (MAI), розроблений відомим американським математиком Т. Сааті [3, с. 2]. Підсумком даного аналізу є, зокрема, виявлення учасників політичного процесу, виділення неполітичних сил (національних, соціальних, фінансових, економічних тощо), що стоїть за кожним з таких учасників, а також оцінка рівнів політичного впливу та інших ресурсів кожного з учасників подій і підтримуючих його сил.

Література:

1. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : [підручник]/ В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 431 с.; Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень: підруч. /Д. М.Стеченко, О. С. Чмир. – К. : Знання, 2009. – 309 с.; Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій/О. В.Кустовська. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 124 с.

Тверська Я.М.

НТУ «ХП»

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Актуальність даної теми полягає в необхідності створення ефективного внутрішнього ринку інновацій та проведення систематичного аналізу його стану шляхом побудови ефективної стратегії інноваційного розвитку задля стабільного розвитку держави. Останнім часом у розвинених країнах світу наявна зміна факторів економічного зростання, за якої основним каталізатором структурних змін стають ті, що стимулюють інноваційний розвиток певної країни.

Важливим показником, що характеризує рівень інноваційності економіки, є глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index). В рейтингу країн світу за глобальним інноваційним індексом відбулись позитивні зрушення позицій, що займає Україна. Продемонструємо це на діаграмі, побудованій на підставі даних [2].

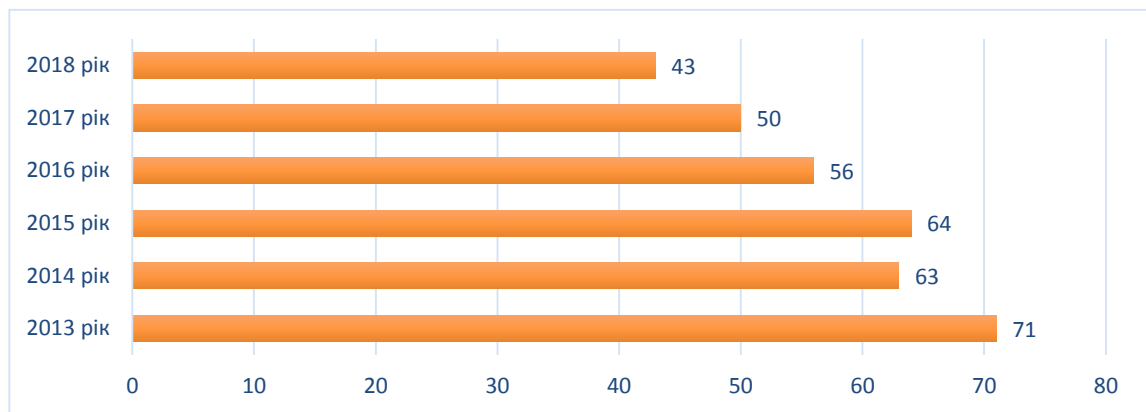

Рисунок 1 – Місце України в рейтингу 127 країн світу за глобальним інноваційним індексом

Як наочно свідчать дані з наведеної діаграми, Україна перемістилася з 71 місця у 2013 р. до 43 місця у 2018 р. у рейтингу серед 127 країн світу.

Але позитивні зрушення в світовому рейтингу можуть відбуватись як в результаті власного інноваційного розвитку, так і за рахунок погіршення ситуації в інших країнах [1].

Сучасний стан інноваційної діяльності в Україні є наслідком відсутності стратегічного бачення та послідовної політики щодо переведення нашої країни на інноваційний шлях розвитку, формування національної інноваційної екосистеми, яка забезпечувала б його реалізацію і підвищувала розвиток інноваційної культури в державі, використовуючи, крім фінансових, інші механізми розвитку інноваційної діяльності.

Все ж таки, в Україні процес розвитку інноваційної діяльності надзвичайно сповільнений, хоча й закріплений на законодавчому рівні. Тому аби підвищити рівень розвитку і конкурентоспроможності вітчизняних

підприємств необхідно проводити ретельне дослідження сучасних умов здійснення інноваційної діяльності.

Таким чином, для сталого розвитку країни необхідно забезпечити сприятливі умови для створення та функціонування інноваційно активних підприємств, розвитку екосистеми інновацій, залучення вітчизняних та іноземних інвесторів. З цією метою було розроблено Стратегію інноваційного розвитку України на період до 2030 року, у якій запропонований функціональний підхід на подолання проблем, які гальмують інноваційний розвиток будь-якої сфери економіки. Реалізація Стратегії дасть змогу утворити в Україні інноваційну екосистему, яка зможе стати рушієм прискореного економічного зростання, сприятиме впровадженню нових технологічних рішень.

Література:

1. Максименко Я. А. Інноваційна діяльність в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку / Я. А. Максименко // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – Серія „Економічні науки”. – № 1. – 2018. – С. 231-238.; 2. The Global Innovation Index 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>

Таболіна Д.А.

НТУ «ХП»

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО

В сучасних умовах, коли наша країна стикається з такими важливими питаннями, як посягання на внутрішній суверенітет, спроби втручання у внутрішні справи, військово-політична нестабільність, регіональні та локальні конфлікти, – як ніколи стає актуальним питання про захист своїх кордонів і громадян.

Найвпливовіший політичний і економічний блок, який об'єднує більшість країн Європи, США і Канади – це НАТО. Чи допоможе він вирішити проблеми в країні? І що буде з Україною, коли вона стане членом Альянсу?

НАТО починало свою діяльність у далекому 1949 році з дня свого заснування. Після ряду подій в 1947 – 1949 рр. міжнародне становище загострилося. Підписавши в березні 1948 року Брюссельський договір, п'ять західноєвропейських країн – Бельгія, Великобританія, Люксембург, Нідерланди і Франція – створили спільну систему оборони. Потім відбулись переговори з США і Канадою щодо створення єдиного Північноатлантичного союзу, які завершилися підписанням у квітні 1949 року Вашингтонського договору, що вводить в дію систему загальної оборони дванадцяти країн.

Керуючись принципами Статуту ООН, НАТО покликана гарантувати свободу і безпеку всіх своїх членів в Європі і Північній Америці. Першочерговими завданнями НАТО є: виступати основою стабільності в євроатлантичному регіоні, служити форумом для проведення консультацій з проблем безпеки, здійснювати стримування і захист від будь-якої загрози агресії проти будь-якої держави – члена НАТО, брати участь у кризовому регулюванні.

Здавалося б, що ще потрібно для України? Сильний тил, який повністю подбає про територіальну безпеку, захистить від будь-якої агресії з боку сусідніх країн, згладить нестабільні економічні цикли. Всі плюси вступу до військово-політичного блоку на обличчя: знайшовши членство в НАТО, Україна отримає доступ до системи прийняття політичних рішень, що впливають на широкий спектр європейських процесів. Крім того, оборона в рамках НАТО буде дешевше, ніж повноцінна оборона власними силами. Нинішній рівень захищеності України не можна назвати адекватним вартості її матеріальних і людських ресурсів (Україна витрачає на військові потреби більше 3% від ВВП). Відточена за багато років процедура оптимізації колективної оборони дозволить обійтися середнім по НАТО рівнем військових витрат в 2% ВВП, включаючи військові пенсії. Таким чином, потенційна щорічна економія складе щонайменш 1% ВВП.

Але все може складатися і не так райдужно. По-перше, вступивши до НАТО, Україна повинна буде нести свою частку відповідальності за загальну

безпеку. Теоретично, можна уявити собі ситуацію, коли Україна опиниться втягнутою в рішення далеких для власної безпеки проблем. По-друге, членство передбачає приєднання до колективного ядерного планування. Члени Альянсу повинні визнавати фундаментальну роль ядерної зброї в забезпеченні загальної безпеки і брати участь у розподілі ядерних ролей. Будь-якої обов'язкової участі в підготовці до операцій з використанням ядерної зброї або розміщення його на своїй території не потрібно, хоча це принципово і не виключається. Однак, сам факт необхідності визнавати фундаментальну роль ядерної зброї може розбурхати колективну свідомість українців.

У зв'язку з перерахованими обставинами, відносини Україна – НАТО повинні перейти від рівня переговорів щодо вступу в Альянс до досягнення нашою країною більш конкретних цілей: боротьба з бюрократизмом і корупцією, прозорість військового бюджету країни, наближення внутрішнього життя до стандартів ЄС. Доля нашої країни – в наших руках.

Література:

1. О сроках введения стандартов НАТО [Електронний ресурс] / Кореспондент.net. – 2019. – Режим доступу: <https://korrespondent.net/tag/196/>; Відносини Україна-НАТО в цифрах і фактах [Електронний ресурс] / Державна служба фінансового моніторингу України. – 2019. – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=273&art_id=1674&lang=uk

Sheianova E. D.

National Technical University

“Kharkiv Polytechnic Institute”

PLACE IN GREAT GAME: IMPACT OF GLOBALIZATION ON DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ECONOMICS

Many of scholars traditionally describe globalization as polycentric, all-consuming and sophisticated process by its nature and origin. Anyhow, geostrategic interests of global key players traditionally determine role and place of each country in so-called “great game” – international relations, interactions and integration into world economy. Globalization demarks borders of national states, change structure of

their economics as like as economic policy on local and global levels. Contemporary international as like as political conflicts usually have economic nature: contest of individual or corporative interests that have place on different levels. Current situation in Ukraine now runs in stage of geo-economic conflict: confrontation between Ukraine and Russia also called “hybrid war” has economic and geostrategic background and variety forms of affective interactions implemented in economic, military, public diplomacy or soft-power instruments and performed in actions of key political actors [4]. This situation needs for comprehensive analysis.

According to research that was conducted by International Kiev Institute of Sociology during May-September of 2018 in the frameworks of “Join up” project under support of USAID among 10169 respondents, was detected that the most dangerous problem today in Ukraine is high level of corruption: political (73,2%), consumer (53,3%) and business (47,4%). Obtained results confirm that today private interests secured by political institutions are higher than public ones (social protection, employment, quality medical assistance and welfare). Private economic interests of some politicians who are oligarchs or who represent interests of their sponsor-oligarchs [1, p. 18-20], usually are not interested in increasing level of salaries and incomes of people or in transparency for foreign direct investment into development of domestic market, due to fear to lose their monopoly or leadership positions if will come new strong players with modern technologies and social guaranties. That is why today Ukraine has transformed from manufacturing-agrarian into oriented on export agrarian country with high level of unemployment and labor migration into Western Europe due to absenteeism of social guaranties that can simply turn our country into a bankrupt state [2, p. 199-200]. We should observe political theory to apply economic data and geopolitical trends for getting whole picture of current situation.

According to network-state theory of Manuel Castells, current situation in Ukraine just confirms that epoch of nation-states as apex of power is ended and that puts institutions of liberal democracy under considerable stress [4, p. 104]. Starts age of network society where new sources and forms of power arising in scale of global

community where decision making process as like as transfer of capitals can be done by local or regional key players or world policy-makers beyond borders of national state territory, traditional economic or political institutions. Crisis of liberalism as like as crisis of based on soviet heritage in economic policy describe set of reasons why state should be managed as like as organization where all mechanisms and processes must be coherent in all levels, where unity is result of practical implementation of mission, vision and strategic targets, fixed by Constitution and Law in social and political institutes as like as in political processes [3]. Only in this case Ukraine will get chance to become prosper social responsible and welfare state.

REFERENCES

1. Магда Є. Шостий. Спогади про майбутнє / Є. Магда. – Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017. – 102 с.;
2. Національні та глобальні детермінанти економічного зростання України: наукова доповідь / за ред. І.М. Бобух. – К.: 2018. – 390 с. – Режим доступу: <http://ief.org.ua/docs/sr/299.pdf>;
3. Castells M. Another economy is possible: culture and economy in a time of crisis / M. Castells. - Cambridge: Polity Press, 2017. – 224 p.;
4. Stadler F. Manuel Castells: The theory of network society / F. Stadler. – Cambridge: Polity Press, 2006. – 255 p.

Трачук Ю.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ В МАРКЕТИНГОВОМУ АНАЛІЗІ

Вища математика в економіці - це не тільки визначення кількісних характеристик та здійснення підрахунків, засобами математики можливе дослідження економічних проблем, використання числового матеріалу для виявлення економічних залежностей і закономірностей, що сприятиме прийняття на цій основі різного роду рішень.

Найбільше застосування в задачах маркетингового аналізу мають методи математичної статистики, крім цього використовуються методи елементарної математики, диференціальне та інтегральне числення, варіаційне числення,

кореляційно-регресійний аналіз, однофакторний і багатофакторний аналіз, дисперсійний аналіз, різні види програмування, експертні системи, нейронні мережі та багато інших. Можна виділити кілька груп економіко-математичних методів, які використовуються при проведенні маркетингового аналізу:

1. Статистичні методи обробки інформації (визначення середніх оцінок, величин помилок, ступеня узгодженості думок респондентів і т.д.).

2 Багатовимірні методи (в першу чергу факторний і кластерний аналізи). Вони використовуються для обґрунтування маркетингових рішень, в основі яких лежать численні взаємопов'язані змінні. Наприклад, визначення обсягу продажів нового продукту в залежності від його технічного рівня, ціни, конкурентоспроможності, витрат на рекламу та ін.

3. Регресійні і кореляційні методи. Вони використовуються для встановлення взаємозв'язків між групами змінних, що описують маркетингову діяльність.

4. Імітаційні методи. Вони застосовуються тоді, коли змінні, що впливають на маркетингову ситуацію (наприклад, описують конкуренцію), не піддаються визначенню за допомогою аналітичних методів.

5. Методи статистичної теорії прийняття рішень (теорія ігор, теорія масового обслуговування, стохастичне програмування) використовуються для стохастичного опису реакції споживачів на зміну ринкової ситуації. Можна виділити два головних напрямки застосування цих методів: для статистичних випробувань гіпотез про структуру ринку і припущень про стан ринку, наприклад дослідження ступеня лояльності до торгової марки, прогнозування ринкової частки.

6. Детерміновані методи дослідження операцій (в першу чергу лінійне і нелінійне програмування). Ці методи застосовують тоді, коли є багато взаємопов'язаних змінних і треба знайти оптимальне рішення - наприклад, варіант доставки продукту споживачеві, що забезпечує максимальний прибуток, по одному з можливих каналів товароруху.

7. Гібридні методи, об'єднуючі детерміновані і імовірнісні (стохастичні) характеристики (наприклад, динамічне і евристичне програмування), застосовуються перш за все для дослідження проблем руху товару. [1, 2]

Труднощі використання економіко-математичних методів у маркетингових дослідженнях пов'язані з тим, що вони вимагають у фахівців високої кваліфікації, величезного обсягу відповідних знань та використання сучасних інформаційних і обчислювальних технологій, тому підготовка фахівців, які могли б успішно проводити маркетинговий аналіз починається з освоєння базових дисциплін, серед яких знаходиться і вища математика.

Література:

1 Данько Т. П. Количественные методы анализа в маркетинге: монография / Т. П. Данько., И. И. Скоробогатых. – СПб. : Питер, 2005. –384 с.; 2. Маркетинговий аналіз [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://studme.com.ua/1056112710436/ekonomika/marketingovyy_analiz.htm;

Широков С.
НТУ «ХП»

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВА СПОЖІВАЧА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Суспільство споживання—це невід'ємна частина розвиненого суспільства. Це суспільство базується на трьох основних принципах. Перший принцип – це позитивний розвиток економіки. Другий – постійні модифікації товарів. Третій – агресивна реклама. Говорячи про значення економічного зростання, слід зазначити його безпосередній зв'язок із підвищенням якості життя, зокрема і зниженням бідності. Проте, хоча саме покращання економічної ситуації є ключовою детермінантою, функціонального зв'язку між цими процесами немає. Якщо оцінювати результати економічного розвитку України тільки за макроекономічними параметрами, то з 1999 по 2010 – слід визнати в цілому вдалим: ВВП збільшився на 61,4%, масштаби безробіття (за методологією МОП) скоротилися на 40,3%. Та немає ознак адекватного покращення якості життя: за розрахунками фахівців Інституту демографії та соціальних

досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, рівень бідності (за відносним критерієм) залишився практично незмінним; середня тривалість життя зросла надто мало; не поліпшилась доступність якісних медичних та освітніх послуг, індекс людського розвитку підвищився лише на 0,06 бала, і за цим показником Україна посідає 69 місце в світі.

Чим більше займає часу процес виробництва виробу, тим більше вимагається вкладень у виробничий капітал. Капітал, яким в даному випадку ризикують, і організація, яка вже існує, мають бути сплачені. Витрати повинні знаходитися під контролем, щоб можна було компенсувати несприятливі коливання за допомогою контрольованих цін. Мають бути зроблені зусилля з метою забезпечити сприятливу реакцію відносно цього виробу з боку споживача, інші невизначені чинники, що мають зовнішній характер по відношенню до фірми мають бути зведені до мінімуму, а зовнішні потреби фірми забезпечені. У вирі сучасного світу реклама безсумнівно виступає одним із основних рушіїв торгівлі. Вона допомагає дізнатися про нові товари і послуги, зорієнтуватися в виробництві і споживанні. Та реклама не лише інформує. Рекламне звернення може пробуджувати почуття, які в кінцевому підсумку також впливають на ставлення до продукту й на поведінку покупця. Чуттєві реакції бувають або позитивними, або негативними. «Чуттєвою» є реклама, для якої основне значення має емоційна, чуттєва реакція цільової аудиторії і в котрій, як правило, присутня або незначна кількість інформації, або такої нема взагалі.

Шпирко А.О.

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ПОБУДОВА ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Економіка, економічна статистика та математика – це основні компоненти економетрії, які визначають головне призначення економетрії, а

саме побудова економетричних моделей. Економетричні моделі – важливий клас моделей, які пропонує математика аналітику. З допомогою цих моделей описуються явища, в яких присутні статистичні фактори, які не дають можливості пояснювати їх в чисто детермінованому підході. [1]

Введемо випадкову змінну u , яка включає в себе частину варіації результативного показника y , яка не пояснюється незалежними змінними. Тобто між розрахованими за моделлю значеннями \hat{y}_j та фактичними y_j будуть спостерігатися відхилення u_j : $u_j = y_j - \hat{y}_j$ або $y_j = \hat{y}_j + u_j$. (1)

де j – індекс спостереження, $j = \overline{1, n}$.

Випадкову величину u назвемо збуренням (залишком). Її значення можуть змінюватися від одного спостереження до іншого. Наприклад, при вивченні залежності національного доходу від капітальних вкладень збурююча змінна включала би в себе вплив на національний дохід таких факторів, як число працюючих у сфері виробництва, продуктивність праці, використання основних фондів, а також інші випадкові чинники. Таким чином, найпростішу економетричну модель можна представити :

$$y = \hat{y} + u, \text{ тобто } y = f(x) + u \text{ або } y = f(x_1, \dots, x_n) + u. \quad (2)$$

Завдяки введенню випадкової величини u змінна y також стає випадковою, оскільки при заданих значеннях пояснювальних змінних x_1, \dots, x_n змінній y не можна приписувати або ставити у відповідність тільки одне певне значення. Якщо, наприклад, ми вивчаємо залежність обсягу податкових надходжень від величини ставки податку, то задавши значення ставки податку, можна вказати інтервал, в якому можуть знаходитися відповідні обсяги надходжень.

Важливе значення при побудові економетричних моделей має групування окремих співвідношень у вигляді моделі. Вміння її побудови полягає в тому, щоб сумістити якомога більшу лаконічність параметризації моделі з достатньою адекватністю опису саме тих сторін моделювання реальності, які

представляють інтерес. Для більш повного розуміння економетричних моделей, наведемо приклад моделі грошового обігу, яка складається з рівнянь:

$$y_1 = f(y_2, x_1, x_2) + u_1, (3)$$

$$y_2 = \varphi(y_1, x_1, x_3) + u_2, (4)$$

де y_1 – грошовий обіг; y_2 – оборотність грошей; x_1 – фіктивна змінна; x_2 – грошові доходи населення; x_3 – розмір вкладу в ощадбанк. Перше рівняння системи (3) відображає залежність грошового обігу y_1 від оборотності грошей y_2 і грошових доходів населення x_2 . У другому рівнянні (4) оборотність грошей y_2 визначається у виді функції від грошового обігу y_1 та розміру вкладу в ощадбанк x_3 . Між обома залежними змінними – грошовим обігом y_1 та оборотністю грошей y_2 існують одночасні співвідношення, оскільки кожна з них в одному рівнянні виступає як залежна, в другому рівнянні – як пояснювальна величина.

Отже, економетрична модель – це функція чи система функцій, що описують кореляційно-регресійний зв'язок між економічними показниками, один або декілька з яких є залежною змінною, інші – незалежні. Крім регресійних функцій, вона може включати тотожності.

Література:

1. Економетричні моделі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://studme.com.ua/133402039293/ekonomika/ekonometricheskie_modeli.htm

Шумейко І.В.

НТУ «ХП»

НАПРЯМКИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Глобалізація світової економіки посилює конкуренцію країн на світовому ринку, що часто ініціює зниження регуляторного навантаження на суб'єкти господарювання з метою підвищення їх конкурентоспроможності. Тому,

сьогодні набуває актуальності дослідження специфіки та визначення напрямків удосконалення регуляторної політики. Зважаючи на поточний стан розвитку національної економіки України, виникає потреба у визначенні стратегічних напрямків та пріоритетів регуляторної політики у сфері підприємництва у контексті економічної безпеки держави.

Традиційно державну регуляторну політику у сфері підприємництва визначають як дії, спрямовані на побудову оптимального механізму підприємницької діяльності, мінімізації існуючих правових, економічних та адміністративних перешкод для реалізації права здійснювати підприємницьку діяльність. Зазвичай до кола завдань державної регуляторної політики у сфері підприємництва входять:

1. Упорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності.
2. Запровадження цілеспрямованої, послідовної та передбачуваної єдиної державної регуляторної політики.
3. Вдосконалення практики регулювання діяльності суб'єктів підприємництва.

Реалізація державної регуляторної політики на практиці зазвичай забезпечується шляхом:

- ✓ координації діяльності органів різних рівнів виконавчої влади з планування регуляторної діяльності, підготовки проектів регуляторних актів із застосуванням процедури публічного обговорення;
- ✓ визначення ефективності проектів регуляторних актів та оцінки економічних і соціальних результатів їх упровадження;
- ✓ удосконалення законодавства з метою зменшення надмірного державного втручання у сферу підприємництва;
- ✓ висвітлення проблем реалізації регуляторної політики у засобах масової інформації.

Окрім цього державна регуляторна політика повинна бути спрямована на забезпечення умов сталого економічного зростання та вдосконалення

механізмів державного управління, через що на тлі українського сьогодення це питання потребує більш детального та комплексного вивчення. Слід зазначити, що економіка України базується на застарілому виробничому і технічному потенціалі, і тому регуляторна політика держави спрямовується лише на реформування економіки.

Конкурентоспроможність національної економіки напряду залежить від спроможності держави здійснювати активну регуляторну політику, спрямовану, в першу чергу, на створення конкурентного середовища, охорони та підвищення продуктивності праці. Державна регуляторна політика повинна враховувати спроможність існуючих механізмів господарювання забезпечувати сталий зв'язок між прибутковістю його суб'єктів, зростанням обсягів доходів населення, збільшенням доходної частини бюджетів та раціональним використанням фінансових ресурсів, а також обсягом інвестицій в основний капітал.

Отже, впровадження регуляторної політики потребує установа на законодавчому рівні простих, чітких, зрозумілих для всіх умов підприємницької діяльності та правових гарантій та механізмів їх забезпечення.

Література:

1. Васильків Т. Г. Удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в Україні / Т. Г. Васильків // Стратегічні пріоритети. – 2009 – № 10.; 2. Любанова Т.П. Стратегічне планування на підприємстві [Текст]: навч. посіб./ Т.П. Любанова, Л.В. Мясоедова, Ю.А. Олейникова. - Март, 2009. - 400 с.; 3. Про заходи державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності Закон України від 11 вересня 2003 р.

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Kolomiets Yu.

National Technical University
«Kharkiv Polytechnic Institute»

THE REASONS OF ASPIRATION OF COUNTRIES TO UNITARISM

Since about 85% of all countries are precisely unitary states, the question “Why?” involuntarily arises. In order to answer it, it is necessary to understand what the main differences of the unitary states from the federal ones are. Unitarism is a system of political views consisting in upholding the unitary principles of state organization. A unitary state is a form of government in which the territory of a state is subdivided into administrative-territorial units that are subordinate to the central authorities and do not possess signs of state sovereignty. In contrast to a unitary state, a federation is a complex state consisting of state entities with legal and definite political independence. The main differences between federal and unitary states are as follows [2].

1. In federal states, there are two systems of higher state authorities - federal and federal subjects, which are formed separately by their election by the population, respectively, of the entire country or subject of the federation and to which, respectively, other federal bodies or bodies of the subject of the federation are subordinate. In unitary states, a unified system of supreme bodies of state power, whose jurisdiction extends over the entire country.

2. The subjects of the federation have constituent power, that is, the right to adopt their own constitution or other basic law that determines the structure of the highest authorities of the subject of the federation governing their relationship and activities. On the territory of a unitary state, one Constitution operates without exceptions or limitations, since all administrative-territorial units of the state have equal legal status. It determines the nature and structure of the central organs.

3. The subjects of the federation are state entities and have a certain sovereignty, which is limited by the sovereignty of a federal state. The constituent parts of a unitary state do not have state sovereignty.

4. Subjects of the Federation have their own systems of legislation and judicial bodies. The system of legislation of the subject of the federation consists of normative legal acts adopted by the legislative and other bodies of this subject of the federation within their competence. A unitary state presupposes uniform, common for the whole country, supreme representative, executive and judicial bodies, which manage the relevant local bodies.

5. In a federal state, as a rule, a bicameral parliament. At the same time, one chamber is elected by the entire population of the country, and the other is formed from representatives of the subjects of the federation. In a unitary state, the parliament is usually unicameral. But there are exceptions, such as France, Italy, Poland and others.

6. In a federative state there are two systems of state taxes - the federal and tax systems of the subjects of the federation, and accordingly two state budgets are formed. In unitary states there is one system of state taxes and one state budget [3].

Based on the foregoing, it can be concluded that the federation is a complex form of government, and unitarism is simple, which also gives the state the right to independence, and this is a very good reason for the development of any country.

LITERATURE

1. Chuprina M. List of unitary states: features of different countries [Electronic resource] – Access mode: [http://fb.ru/article/323576/spisok-unitarnyih-gosudarstv-osobennosti-ustroystva-raznyih-stran.](http://fb.ru/article/323576/spisok-unitarnyih-gosudarstv-osobennosti-ustroystva-raznyih-stran;);
2. Kushnir. A. Unitary State. – M.: Science, 1991., p. 217.; 3
- +3. The difference between a unitary state and a federation [Electronic resource] – Access mode: https://otherreferats.allbest.ru/law/00043546_1.html.

Абабий К.І., Слюсарева Ю.В., Хлуєва А. С.

НТУ «ХП»

МОВНА ПОВЕДІНКА ЕМІГРАНТІВ

Сьогодні, міграція відбувається по всьому світу. Характерними рисами міжнародної міграції є постійне збільшення її масштабів, залучення до

міжнародного кругообігу населення практично всіх країн світу, швидке зростання в ньому частки трудової міграції, зокрема міграції кваліфікованих працівників. Міграція населення - складний за своєю природою, формами прояву та наслідками процес. Наслідки міграції для України мають суперечливий соціальний характер та потребують більш детального аналізу.

Еміграція — вимушена чи добровільна зміна місця проживання окремих груп людей (емігрантів, переселенців), переселення зі своєї батьківщини, країни, де вони народилися і виросли, в інші країни глобального суспільства з економічних, політичних або релігійних причин. На сьогодні, актуальною проблемою міграції населення є оцінка позитивних та негативних наслідків міграції для процесів соціальної трансформації в Україні та вдосконалення міграційної політики. Особливу увагу необхідно приділити причинам міжнародної міграції. До них передусім належать: низький життєвий рівень, що змушує шукати можливості вищого заробітку в країнах, де інтелектуальна праця високо оплачується; низький та такий що продовжує знижуватися престиж науки; недооцінка суспільством соціальної значущості інтелектуальної праці; незахищеність прав власності на продукти інтелектуальної праці, матеріальні, інформаційні й інші перешкоди у спілкуванні із закордонними колегами; обмеженість доступу для талановитих молодих учених з периферії до великих наукових центрів; розпад наукових колективів; сімейні стратегії, спрямовані на укладання шлюбів між громадянами різних держав.

В умовах глобалізації, розвитку культурних контактів, переміщення і міграції населення все більше зростає значення такого явища, як двомовність або білінгвізм. В цілому можна сказати, що білінгвізм – це володіння, поряд зі своєю рідною мовою, ще однією мовою в межах, що забезпечують спілкування з представниками іншого етносу в одній або більше сферах комунікації, а також практика використання двох мов в одному мовному співтоваристві. За типом засвоєння другої мови білінгвізм ділиться на штучний і природний. При штучному білінгвізмі вивчення іноземної мови проходить в рамках освітніх установ, які, за визначенням науковців, пропонують широкий вибір мов для

вивчення і забезпечують учням можливість розвивати багатомовну компетенцію: різноманітні табори, школи, асамблеї, на яких можна набути досвіду міжкультурного спілкування, оскільки в процесі навчання і спілкування інтегруються люди, що належать до різних культур. У ситуації природного білінгвізму знання мов набуваються в умовах іншомовного оточення. Найбільш типовий випадок даного виду білінгвізму – це двомовна сім'я, де батьки говорять на різних мовах. Білінгвізм є дуже гострим соціальним питанням сьогодення в Україні і в світі, оскільки білінгви вживають слова в невласливому їм значенні, з неправильним наголосом, будують незрозумілі синтаксичні конструкції, це так званий ненормативний білінгвізм, коли особа володіє обома мовами на дуже низькому рівні, втрачає компетенцію в обох мовах.

Таким чином, Україна потребує комплексного, узагальненого бачення всіх видів міграційних процесів, які відбуваються на території держави, їхнього співвідношення, розмірів, інтенсивності, тенденцій, соціальних наслідків, а також дослідження мовних проблем, що виникають у зв'язку з цим.

Андрущенко А., Чумак Р.

НТУ «ХПИ»

НАРКОМАНИЯ КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

Наркомания является важнейшей медицинской и социальной проблемой современности. Каждый год появляются новые, все более агрессивные наркотики, стремительно разрушающие жизни миллионов людей. Наркомания значительно снижает продолжительность жизни, вызывает моральную, нравственную и интеллектуальную деградацию. К социальным причинам употребления наркотиков на наш взгляд, можно отнести: потребность быть принятым в компании сверстников, употребляющих наркотики, стремление поддержать и облегчить общение, желание быть похожим на кумиров, кризис ценностей в обществе, скрытую пропаганду аморального поведения в песнях, книгах, фильмах, отсутствие системы детских и юношеских организаций, в

которых подростки могли бы общаться и проявлять свою активность другими способами.

Родителям следует учитывать, что постепенное взросление детей проходит через два основных этапа: на первом этапе – в возрасте 12-15 лет молодые люди начинают обретать прочные связи в своей среде, меньше бывают дома и реже обращаются к родителям. Они начинают сталкиваться с реалиями действительности, пытаются найти основные жизненные ориентиры; на втором этапе – в возрасте 15-18 лет наступают первые признаки взросления. Это период самоутверждения и обретения уверенности, но и в этом возрасте молодые люди нуждаются в родителях, в их поддержке, помощи, понимании.

В рамках общей профилактики реализуются следующие направления работы: формирование позитивных ценностей через эмоциональную сферу подростков; информирование общественности и представителей целевых групп о государственной стратегии, позиции властей, а также реализуемой профилактической деятельности в отношении наркомании; формирование общественного мнения направленное на изменение норм, связанных с поведением «риска», и пропаганду ценностей нормативного здорового поведения; информирование о поведении, наносящем ущерб здоровью, о рисках, связанных с наркотиками; стимулирование подростков к обращению за психологической и иной профессиональной помощью.

Бабаніна К.

НТУ «ХП»

СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНИХ КОНФЛІКТІВ

Відомо, що кожна держава починається з національної мови, яка є основою культури, національної моралі, самоідентифікації. Мовна свідомість народу — це ознака його зрілості, національно-державницької самовизначеності. У світовій науці окремі спроби проаналізувати причини виникнення „мовних конфліктів” здійснювали А. Белік, Дж. Де-Вос, І. Кон, В.

Малахов та інші. Щоправда, у більшості випадків вчені робили акцент на взаємозв'язку „мовний конфлікт – етнічна ідентичність”. Наприклад, М. Шульга аналізує мовну практику за такими критеріями, як національне самовизначення, уявлення про рідну мову, мова спілкування в родині, мовні переваги у роботі з документами. Найгірший показник україномовності суспільства вимальовується за останнім критерієм: традиційно лише 40 — 45 % респондентів обирає україномовні анкети. Найвищий же рівень україномовності спостерігається у спілкуванні в родині, а саме цей критерій можна вважати найоб'єктивнішим, бо саме тут найкращі умови для вільного вибору — не впливає позиція начальства та не тисне російськомовне оточення. Отже, як стверджує М. Шульга, в сімейному спілкуванні співвідношення мов становить 50:50, і ця пропорція, мовляв, свідчить, що наше суспільство складається з двох приблизно рівних мовних спільнот.

Донедавна мовний конфлікт, як правило, скоріше трактувався з точки зору політичної боротьби за територію, аніж з культурно-психологічної точки зору на те, що відбувається з внутрішнім світом людини, коли обставини змушують її приймати нову віру або навіть оволодівати новою мовою, щоб брати участь у житті етнічно чужого їй, але політично домінуючого суспільства.

Конфлікти як такі найчастіше виникають між близькими спільнотами, що живуть поряд, по сусідству, наприклад, іспанці і португальці, англійці і шотландці. З. Фрейд дав назву цьому феномену: «нарцисизм малих відмінностей». Він являє собою зручне і відносно нешкідливе задоволення агресивності, яке сприяє солідарності між членами спільнот, до яких відносяться і нації. Близькість народів у культурному, мовному і етнічному смислі лише посилює подальше відторгнення і сприяє актуалізації національної ідентичності.

„Мовні конфлікти”, які час від часу штучно продукуються в Україні, сприяють етнічній мобілізації як українського етносу, так і нетитульних етносів. В останній час дискутувалося питання про ймовірність зникнення

мовних проблем та конфліктів у високоцивілізованих країнах. Зокрема, І. Кон стверджував, що мовні проблеми, які періодично виникають в поліетнічних суспільствах, не переростатимуть в серйозні конфлікти та не викликатимуть масового національного руху за умови вирішення глибоких соціально-економічних суперечностей. Аналізуючи мовні проблеми в Канаді, вчений стверджує, що там мовний бар'єр відображає історичне відставання франкомовної провінції Квебек і глибоко вкорінену економічну, соціальну та культурну нерівність англо- і франкоканадців. Там, де подібних проблем не існує, окремі культурно-лінгвістичні розходження не переростають у серйозний конфлікт.

Відтак, можна стверджувати, що мовні проблеми (реальні чи вигадані) підвищують мобілізаційну роль етнічної ідентичності як українців, так і представників національних меншин, активізуючи її емоціональний компонент, і водночас негативно впливають на формування позитивної національної ідентичності у значної кількості громадян України, посилюючи соціальну конфліктність в умовах поліетнічного суспільства.

На мою думку, виникнення мовних конфліктів можливе у будь-яких країнах, де є дві або і більше лінгвістичних спільнот – незалежно від того, на якій стадії розвитку вони перебувають.

Байдак В.

ХНУРЕ

ОНЛАЙН ІГРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Онлайн ігри – явище інформаційного суспільства. Їх популярність зростає з розвитком інформаційних технологій та оволодінням ними все більшого кола зацікавлених в них людей. Онлайн ігри зайняли особливе місце в сучасній культурі, вони стали значним сегментом дозвільної сфери сучасного людства. Комп'ютерні ігри взагалі та онлайн зокрема сприяли появі нових поведінкових

навичок, з ними пов'язані нові традиції, вони принесли нові коди та символи в сучасну культуру.

Онлайн ігри виникли разом з Інтернетом, і найперші спроби їх аналізу відсилають до кінця 1980-х років, однак по-справжньому поширеними в світі вони стали до кінця 1990-х, а в Україні – трохи пізніше. Можна сказати, що на сьогоднішній день вони зайняли стабільне місце на ринку як дозвільно-ігрової індустрії взагалі, так і в житті багатьох людей. Для онлайн ігор, з одного боку, характерні ознаки будь якої гри (хоч спортивні змагання, хоч настільні ігри): вона є вільною діяльністю, до якої людина звертається за власним бажанням, вона відбувається за умови наявності інтересу, якщо цієї умови немає, то людина може просто припинити гру. Онлайн комп'ютерна гра, так само як і звичайна, не є самостійною реальністю, гравець усвідомлює нереальність того, що відбувається. Гра обмежується місцем, простором і часом. З іншого боку, онлайн гра дещо відрізняється від традиційної, оскільки її широкі візуальні можливості роблять простір продуктом розумової діяльності не гравця, а розробника, який створює правила гри [1]. Також декілька відрізняються причини гри в онлайнігри. В них грають намагаючись заповнити вільний час або, навпаки, втискуючи їх в свій щільний графік, шукаючи можливості поспілкуватися з людьми і знайти нових друзів або, навпаки, приховати свої риси і уявити себе тим, ким гравець в реальності не є. Одні люди постійно витрачають гроші, купуючи нове спорядження, здібності, особливі переваги або що-небудь ще для своїх персонажів в іграх, інші – зробили заробіток за допомогою онлайнігор своєю справою, професійно «прокачувати» героїв і потім продаючи їх. Все це в сумі робить світ онлайнігр окремим і ізольованим, де відбувається спілкування і взаємодія зі своїм правилами, які часто відрізняються від правил, прийнятих в «реальному» світі взаємодій віч-на-віч.

Таким чином, феномен онлайн ігор має складну структуру і соціокультурні функції: в його структурі можна побачити елементи багатьох інших культурних реалій, таких як мистецтво, віртуальна симуляція, семантика,

інформаційні технології. Також онлайн ігри є зразками багатоканального культурного тексту, що спирається на різні сенсорні канали людини.

Література:

1. Щербина В. Субкультура геймерських онлайн-спільнот – складова культуротворення в середовищі нових медіа /В. Щербина // Культурологічна думка. – 2015.– №8. – С. 164 - 167

Безрученко Т.

НТУ«ХПІ»

ПОНЯТТЯ СОЦІОЛОГІЇ ГРОШЕЙ

Соціологія грошей - це галузь соціології, яка вивчає закономірності та способи взаємодії суб'єктів суспільства з вироблення і реалізації всіх видів рішень, які пов'язані з грошима. Поняття «соціологія грошей» виникло недавно, в середині 1970-х років на Заході. Вперше категорія «філософія грошей» була вжита Г. Зіммелем в його однойменній роботі (1900). Предмет соціології грошей - соціальна взаємодія і його символічний характер - це те, як суб'єкти можуть прийняти грошові рішення в залежності, коли на ці рішення впливають різні фактори не пов'язані з економікою, що не мають спільних і звичних одиниць виміру, і те, як відбувається «зважування» даних несхожих факторів.

Гроші як і цивілізація розвиваються паралельно. Проникаючи в усі соціальні сфери життя вони не розглядалися як соціологічна категорія. Проводилися соціологічні дослідження грошей, але вони носили лише описовий характер. Тільки кілька десятиліть тому з'явився інтерес до вивчення і проведення емпіричних досліджень соціальних аспектів проблеми грошей. Гроші є соціальним феноменом, який виходить за рамки предметних кордонів традиційних суспільних наук. Л. М. Толстой визначав гроші як найгіршу форму рабства, М. Вебер перебував під глибоким враженням емансипуймої ролі грошей, О. де Бальзак стверджував, що гроші - це шосте почуття, що дозволяє нам насолоджуватися п'ятьма іншими. К. Маркс підтримав слова У. Ю. Гладстона про те, що навіть кохання не зробило стількох людей дурнями,

скільки мудрування з приводу сутності грошей [1]. Гроші об'єктивують себе між чимось добрим і злим, волею і рабством, насильством і довірою - це феномен, який не піддається чіткому визначенню. Вони можуть приносити щастя в будинок і навпаки, вони можуть руйнувати життя. Їх можна обожнювати, не любити, ненавидіти, але без них неможливо існувати.

Говорячи про вивченні грошей класиками, слід зупинитися на поглядах К. Маркса. Він один з перших в своєму науковому аналізі заглибився в дослідження економічного феномена грошей і виявив, що по відношенню до суспільства вони не тільки виконують економічну функцію, а й формують особливий тип соціальних відносин, що породжують відчуження і товарно-грошовий фетишизм. Він вважав, що гроші - це справжнє зло. К. Маркс розкрив економічну і соціальну природу грошей.

Вивчення грошей, згідно поглядам американського спеціаліста в області економічної соціології В. Зелізер, зводиться до того, що соціально-культурні чинники визначають, що є саме грошима, як вони працюють, а також що і яким чином може використовуватися в якості грошей. Іншими словами, вважається, що винесена за дужки контексту використання, грошово купюра «безбарвна», вона не володіє будь-якими якостями крім особливостей, пов'язаних з матеріальною формою (вона може бути порваною, брудною або зім'ятою), і номіналу. Однак якщо ту ж саму банкноту відтворити в соціальному контексті, вона придбає нові якості, і вони вже не будуть залежати від її зовнішнього вигляду. Так, люди по-різному ставляться до грошей в залежності від деяких суб'єктивно значущих чинників. Гроші можуть наділятися неоднаковим значенням, це залежить від того, як вони здобуті: наприклад як ми називаємо «брудні гроші» є результатом незаконних або несхвалюваних суспільною мораллю угод. На мікрорівні розглядаються як придбання грошима цих нових властивостей в процесі міжособистісної комунікації, так і особливості функціонування маркованих подібним чином грошей.

Говорячи про гроші в цілому вони не вимагають перекладу, гроші мають свою мову, яку знає і розуміє кожен. В силу своєї абстрактності і

універсальності вони формують і здійснюють відносини універсалізму. Мають здатність порівнювати людей. Завдяки тотальній раціоналізації на всі сфери життєдіяльності людей поширюються методичністю і точністю. В. Зелізер говорила: «Майже кожному виду соціальних відносин відповідає свій вид грошей».

Література:

1. Бекерт Й. Десять вопросов об экономическойсоциологии // Эконом. социология. 2008 Т. 9, № 5. С. 8 – 10.; Зелізер В. Социальное значение денег: деньги на булавки, чеки, пособия по бедности и другие денежные единицы. М.: 2004.

Безугла Я.

НТУ«ХП»

ТЕОРІЯ СУСПІЛЬСТВА ГЕРБЕРТА СПЕНСЕРА

Актуальність даної теми полягає в розгляді особливості соціологічної концепції Герберта Спенсера у розумінні принципів розвитку суспільства. Ціль роботи: ознайомлення з теорією Герберта Спенсера та виокремлення основних принципів еволюції згідно з його дослідженнями. Над даною темою працювали безліч вчених. Зокрема, Волович В. І., Головченко Г. Т. в спільній праці "Соціологія", Сірий Є. В. "Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві телрії", Лукашевич М. П. "Соціологія"та інші. Г. Спенсера(1820-1903) вважають одним з вчених, який вніс величезний вклад в заснування та розвиток соціології як науки. Йому належить опис речей, тобто зовнішнього світу, який еволюціює. Його теоретичні погляди формувались виключно під впливом природничих наук, які в той же час звертались до ідеї еволюції. Саме це є центральним його пунктом вчення.

Деякі соціологи вважають його концепцію прямим продовженням вчення О. Конта, а інші схиляються до праць Ч. Дарвіна з його думками про походження видів у тваринному світі. Сам Спенсер вважає, що Дарвін запозичив в нього ідею еволюції. За його словами, він на сім років раніше розвинув теорію про принципи природного відбору та боротьби за існування.

Зупинемось детальніше на вченні Г. Спенсера, викладеному в працях «Вчення соціології», «Основи соціології», «Соціологія як предмет вивчення» тощо. Межею еволюції є рівновага системи. При порушенні її може виникати розпад, з якого починається новий процес еволюції. Спенсер довів, що все існуюче в обов'язковому порядку проходить через цей цикл розвитку, розпаду та творення нового.

У своїх працях Спенсер виділяє три види еволюційних процесів:

- Органічний, який стосується живої природи
- Неорганічний
- Над-органічний, який використовується в суспільстві

Автор зауважує, що суспільство є частиною природи. Воно ніяк не може бути створеним штучно ні людьми, ні волею Божою. Для Спенсера суспільство є соціальним організмом, яке дуже схоже на біологічну систему, адже розвивається воно за системними принципами. В ході розвитку нарощує масу (чисельність населення, матеріальні ресурси, тощо). Зростання цієї маси призводить до ускладнення існуючої структури. Під час цього виконується розподіл функцій на окремі частини. Це означає, що кожен соціальний інститут має свої функції, які забезпечують існування суспільства.

На його думку, у біологічному організмі всі частини служать для одного цілого при тому як у суспільстві ціле існує заради частин, тобто для блага членів суспільства. Г. Спенсер у своїх дослідженнях зауважив, що первісне суспільство є продуктом біологічних та психологічних факторів еволюції, та виникає внаслідок нових процесів інтеграції. Саме тому Герберт цінує ідеї Огюста Конта про зв'язок біології з соціологією та їх залежність. Соціальний організм розглядається як суто біологічний. На основі знання закономірностей суспільних і в тому числі виробничих відносин і всупереч ним людина може активно втручатися в процес розвитку і управління ними.

Оцінюючи повною мірою роль Спенсера у становленні соціології, можна зазначити, що він приділяв увагу більше зв'язку соціальних та природних явищ,

та в якійсь мірі принижував роль людини в суспільному розвитку, вважаючи, що людина безпосередньо залежна від еволюційних процесів, і лише від них.

Вєцу Н.

НТУ«ХП»

НЕРІВНИЙ ШЛЮБ

Нерівний шлюб (мезальянс) - це офіційне оформлені шлюбні відносини між людьми, що мають суттєві відмінності між собою за віком, рівнем освіти, матеріальною забезпеченістю. Нерівний шлюб, як і будь-які особисті відносини між чоловіком і жінкою має свої плюси і мінуси. Їх знання може допомогти уникнути якихось негативних моментів в таких шлюбах, зрозуміти, на що слід звернути увагу і прийняти рішення, як діяти в тій чи іншій ситуації. Немає єдиної думки, чи буде такий шлюб міцним чи ні, серйозно подружжя ставляться до цього або це все гра, але в будь-якому випадку, головне, щоб у ньому були щасливі саме подружжя, в незалежності від того, що говорять оточуючі. Створюючи шлюб, людина намагається задовольнити свої потреби, але слід уявляти додаткові складності, що можуть виникати при мезальянсу.

До основних видів мезальянсу відносять шлюби в яких є різниця між подружжям у віці більш 10 років. Вони - лідери серед інших видів мезальянсу, причому найчастіше це шлюби, де чоловік старший за дружину. Вони відповідають традиційному гендерному розподілу сімейних ролей. Перевагами в таких шлюбах є більш спокійне, стабільне сімейне життя, не виникають скандали через дрібниці, тому що старший партнер авторитетний, його лідерство підкріплюється життєвим досвідом, він готовий нести відповідальність за сім'ю, більш молода дружина приваблива та надає можливість йому увійти в світ інтересів та поглядів іншого покоління, стати більш активним, відчувати себе молодше. Складностями в такому шлюбі є можлива різниця в сексуальних вимогах, молодшому партнеру доведеться зіткнутися з проблемами по здоров'ю та життєвою активністю партнера,

можуть виникати проблеми прийняття партнера до кола друзів кожного з них. Крім того, молодшому партнеру складніше відстоювати власну думку. Шлюбний союз в якому жінка старша за чоловіка засуджується частіше та викликає непорозуміння оточуючих, ніж союз в якому чоловік старший за жінку. Часто суттєва різниця у віці підкріплюється різницею за фінансовим станом партнерів.

Коли в одруженні беруть участь партнери з різним рівнем доходу, більш заможний шлюбний партнер надає матеріальну підтримку менш забезпеченому, а той в свою чергу проявляє більше турботи і моральної підтримки. Може викликати сумнів щирість почуттів партнера. В наш час основною цінністю шлюбу вважається взаємне кохання, при якому саме індивідуальність партнера, його унікальні властивості цінуються і викликають сильну емоційну прихильність. Холодний розрахунок і раціональний вибір опошляють ці почуття, принижуючи того, хто якби «купує за матеріальне забезпечення» ставлення до себе (зображення любові і вираз турботи). Підозра в нещирості може зруйнувати цей шлюб, а зведення його до взаємного двостороннього економічного контракту знецінити з точки зору моральних норм і викликати незадоволеність життям.

Шлюби, в яких є суттєва різниця у подружжя за рівнем освіти допомагають інтелектуальному і культурному розвитку одного за допомогою іншого з подружжя, але це може супроводжуватися відсутністю спільних тем для розмови, різними поглядами на проведення вільного часу, та прагненням «вирівняти сім'ю», знизивши рівень культурних домагань і спростити життя більш освіченого, адже стати простіше і примітивніше завжди легше, це не вимагає зусиль. Особливо відверто і відкрито про нерівні шлюби стали говорити в останні двадцять років. Причиною розповсюдження нерівних шлюбів стало поширення демократичних поглядів в суспільстві і свобода вибору шлюбного партнера. Люди повинні без осуду ставитися до подібних явищ, тому що це тільки особиста справа двох.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ МОЛОДІ

Актуальність проблеми зумовлена принципово якісними соціальними змінами, що зазнало людство на рубежі XX-XXI століть, які спричинені поширенням глобалізаційних процесів на всі галузі людського життя. Початок XXI ст. ознаменувався черговими пошуками інтелектуалами нових масштабів, вичерпних відповідей, оригінальних, спрямованих у майбутнє, утопій. Наразі, маємо справу зі світоглядним процесом трансформації, що містить у собі намагання відійти від шаблонів минулого століття, глибше та більш всебічно пізнати людину та запропонувати їй нові політико – суспільні цінності.

Глобалізація передбачає утворення загального міжнародного економічного, правового і культурно – інформаційного простору. Про глобалізацію як суперечливий процес писав З. Бауман: «Глобалізація роз'єднує не менше, ніж об'єднує, вона роз'єднує об'єднуючи - розколи відбуваються з тих самих причин, що й зростання одноманітності світу. Паралельно до того процесу планетарного масштабу, який виник у бізнесі, торгівлі й потоках інформації, рухається процес «локалізації», закріплення простору. Те, що одним видається глобалізацією, для інших обертається локалізацією; для одних - це провісник нової свободи, для інших - несподіваний і жорстокий удар волі» [1, с. 64].

Під вплив як позитивних, так і негативних факторів глобалізації в першу чергу потрапляє молодь, яка є найбільш вразливим до зовнішнього впливу шаром суспільства. Так, глобалізація світової економіки перетворює світовий простір в єдину зону, де вільно переміщаються інформація, товари та послуги, капітал. Це призводить до збільшення трудової та освітньої мобільності молоді, з'являються організації, що надають послуги по студентському обміну, наприклад, «Work and travel», «DAAD», «International Exchange center». Молодь починає активно використовувати досвід закордонного

підприємництва, реалізуючи свої стартапи на території України, так з'являються нові сфери економіки.

Політична глобалізація дала поштовх на утворення великих міжнародних молодіжних організацій, які вже сформувалися як новий сучасний політичний інститут. В якості прикладу можна навести: «AIESEC» – міжнародна молодіжна організація, що об'єднує активну молодь зі 107 країн світу, «Enactus» – міжнародна програма підприємницьких студентських проєктів, міжнародна молодіжна організація, яка об'єднує студентів з 1700 університетів більш ніж з 40 країн світу. Небезпека в процесах глобалізації полягає в побудові культури, у якої немає суб'єкта, за неї ніхто не несе відповідальності. Тому вона може бути якою завгодно: бездуховною, низькою, злісною, руйнівною. Якщо ця культура нічия, то ніхто не зобов'язаний розвивати та покращувати її. Вона перетворюється в набір формальних реакцій на проблемні ситуації і перестає виконувати свою сутнісну функцію: розуміння людиною навколишнього світу, надання сенсу її життя і буття. Внаслідок цього в молодіжній культурі починає домінувати схильність до однаковості [2].

Отже, глобалізація по-різному впливає на зміну цінностей молоді і не завжди носить позитивний характер. Разом з тим, вона сприяє активному залученню молоді в процес трансформації світової системи, відіграє важливу роль у формуванні єдиного політичного, економічного і соціокультурного простору. Беручи виклики технологічної революції, молодь не тільки грає важливу роль в економічному житті, а й змінює характеристики цивілізаційного та соціокультурного середовища. Завдяки глобалізації в молодіжному середовищі наростає політична лібералізація суспільної свідомості, розширення кола соціальної терпимості і плюралізм політичних і суспільних поглядів.

Література:

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / Зигмунд Бауман; [пер. з англ. І. Андрущенка ; за наук. ред. М. Винницького]. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 109 с.;
2. Косиченко А.Г. Національні культури в процесі глобалізації // Електронний інформаційно-аналітичний бюлетень. № 8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.orda.kz

БРАЧНОЕ ПОВЕДЕНИЕ И КРИТЕРИИ БРАЧНОГО ОТБОРА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Цель работы: изучение особенностей брачного поведения как социального явления. Интерес к проблеме актуален и обусловлен ситуацией нестабильности в обществе, отсутствием единой системы ценностей, что может привести к распаду семьи как социального института. На брачное поведение молодых людей, оказывают влияние, прежде всего, такие факторы как: отношения в родительской семье, социально-культурные особенности общества и ближнего окружения (однокурсники, друзья), ценности и нормы которых, закладывают основы семейно-брачных установок.

Брачное поведение – это поведение, целью которого является удовлетворение потребности в браке, поведение, связанное с выбором брачного партнера (т.е. с брачным отбором). Под брачным отбором понимается процесс, в результате которого из совокупности возможных выборов брачного партнера, тем или иным способом отбирается тот, в каждом данном конкретном случае единственный партнер (партнерша), который (которая) и становится мужем (женой) или тем, с кем "живут вместе". Процесс брачного отбора исторически конкретен, он зависит от экономических, социальных, социокультурных и других условий, существующих в обществе. Основные особенности процесса брачного выбора связаны с тем, что в разных культурах и на разных стадиях исторического развития различны.

Кто выбирает? В животном мире при моногамном браке всегда выбирает самка. Очевидно, что именно такой отбор в замаскированном виде происходит и у людей. В своих отношениях с мужчинами, женщины инстинктивно преследуют две, в общем-то, слабо связанные цели. С одной стороны, с мужчин хочется взять побольше материальных благ (иногда не только инстинктивно, но и сознательно!), с другой - хочется такого мужчину, чтобы сердце замирало при

мыслях о нём. Например, женщины уверены, что мужчине гораздо легче найти себе женщину, чем женщине мужчину, хотя исследования социологов и психологов доказывают обратное. Получается, что все женщины, желая доминантов, создают конкурс 5-10 человек на место. Желаемых ими мужчин для моногамных семей, естественно, на всех не хватит - именно отсюда исходят все стоны о нехватке мужчин. Но всех хуже в этом отношении приходится низкоранговым мужчинам. Хотя с точки зрения ценностей семейной жизни они очень часто предпочтительнее доминантов, т.к. с семейными обязанностями они справляются лучше, чем высокоранговые. Низкоранговому мужчине брак нужен, главным образом, чтобы общаться и иметь детей. Их беда и причина одиночества в том, что они не вызывают у женщин почти никакого инстинктивного интереса. Как выбирают мужчины? Биологи считают, что красота, привлекательность - это искренний, откровенный сигнал, связанный с успехом в репродукции. Красота - признак хороших генов. Поэтому, мужчины, как правило, выбирают красивых женщин. Женщины выбирают по положению мужчины в обществе. Но чтобы было из кого выбирать, она должна нравиться по возможности всем мужчинам. И чем большему количеству мужчин она нравится, чем больше у неё поклонников, тем шире её выбор. Идеал - влюбить в себя всех, но принадлежать – одному, наилучшему

В заключение можно сказать что при выборе того единственного партнера важные роли играют привлекательность женщин и статус мужчин – это главные критерии брачного отбора, характерные соответственно для мужчин и женщин. Но и те, и другие желают в первую очередь того, кто добрый и понимающий. Ваш партнер должен обладать именно этими качествами, если вы рассчитываете на прочный, длительный и стабильный союз. Вот почему это важнейшие критерии подбора.

ФЕДЕРАЛІЗМ ЧИ УНІТАРИЗМ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ

У сучасному світі є дві форми державного устрою, унітарна та федеративна. Україна є унітарною державою. Її територія поділяється на адміністративно-територіальні одиниці (області, райони, міста, райони в містах, селища і села), які у сукупності становлять адміністративно-територіальний устрій. На початку 90 – років ХХ ст., в процесі розробки і прийняття Конституції незалежної України, розгорнулися дискусії щодо можливих форм державного і територіального устрою України. Зберегти на Україні унітарну державу або обрати шлях, що веде до федералізації, проблема, гострота якої після прийняття Конституції спала, але яка продовжує залишатися актуальною.

Крапку в цій дискусії, хоча б на час, поставлена в ст. 2 Конституції, в якій йдеться про те, що "Україна є унітарною державою". Державна аргументація виходить з необхідності вирішення специфічних для держави завдань. Одна з них – консолідація українського народу, оскільки досягнення національної і політичної єдності на сьогодні є однією з найбільш гострих проблем української держави. Унітаризм в умовах України – це гарантія забезпечення територіальної цілісності, непорушності державних кордонів. Унітарний устрій дозволяє здійснити заходи щодо зміцнення центральної влади, яка продовжує залишатися слабкою. Унітаризм сприймається і як засіб протидії тенденціям сепаратизму і іредентизму. Особливе значення унітаризм може мати в перехідний період для вирішення завдань економічної трансформації в Україні як засіб для здійснення єдиної державної економічної політики по досягненню не тільки політичного, а й економічного суверенітету. Відомо, що в світі існує тільки 21 федерація, інші держави – унітарні. Для світової практики було б унікальним випадком, якби унітарна держава з ініціативи центрального уряду було б перетворено в федерацію.

В сучасному українському суспільстві деякі вчені розглядають федералізм як технологію сепаратизму. Слід зазначити, що явище сепаратизма потенційно присутнє в будь-якому державному утворенні. Воно активізується в певних умовах, під впливом різних груп факторів, пов'язаних з політичною і соціокультурною трансформацією суспільства, суттєвим послабленням або посиленням центральної влади. Сепаратизм має не тільки негативні, а й позитивні функції в політичному процесі і не завжди веде до розпаду держави. Цілями сепаратизму виступають сецесія, іредентизм або політична автономія. Цілями влади в конфлікті з сепаратизмом є збереження політичного суверенітету і територіальної цілісності, інтеграція, консолідація окремих регіонів і країни в цілому. Позитивними функціями сепаратизму є:

1. Сигнально-інформаційна (вона фіксує невдоволення політикою центральної влади і сигналізує про соціокультурні, економічні і політичні інтереси населення регіону);
2. Політична соціалізація населення (посилення уваги жителів до політики федеральних і регіональних влад, збільшення політичної активності мас);
3. Формування місцевої політичної еліти;
4. Коригування регіональної політики центральної влади;
5. Ініціювання підготовки до прийняття політичних рішень, адекватних потреб регіону;
6. Ліквідація соціально правових основ міжрегіональної нерівності.

Важливим аргументом економічного характеру на користь федералізму є те, що в унітарній державі приймаються несправедливі рішення по відношенню до багатьох регіонів.

Негативні для України наслідки федералізації пов'язують з тим, що:

1. Вона має слабку владу в Центрі, багато гілок влади ще не мають необхідного досвіду розбудови країни. Федералізація в цьому випадку може придбати власну інерцію, що взагалі може поставити під сумнів існування України як держави;

2. Фактор економічної регіоналізації, як у випадку з планами оголошення Закарпатської області вільною економічною зоною, може неконтрольовано перерости в фактор федералізації і швидко стимулювати процес розпаду держави;

3. Федералізація могла б підняти і питання про столицю, на яку може претендувати Харків;

4. Федералізм несе для України більше проблем, тому вона і звернулася до унітаризму.

Федеративний устрій міг поставити під загрозу збереження територіальної цілісності, територіального верховенства держави, різко стимулювати всі регіональні тенденції, в тому числі і пов'язані з реанімацією давніх протиріч між окремими регіонами, виникненням проблем перерозподілу територій, що абсолютно очевидно призвело б до розколу України і втрати її державності.

Гольштейн М. М., Воронцова В. О., Політюк А. І.

НТУ «ХПІ»

МОВНА ПОВЕДІНКА ТА ГЕНДЕР

Соціологія мови, соціолінгвістика, гендерна лінгвістика, лінгвістична гендерологія тощо досліджують питання, пов'язані із лінгвістичними особливостями гендеру, відмінностями мовної та мовленнєвої поведінки, а також засоби формування та конструювання гендерної поведінки та як впливають на цей процес соціальні фактори та комунікативне середовище. При цьому, треба зазначити, що об'єктом цих наукових напрямків є, здебільшого, жіночий варіант мовної поведінки, тому що зазвичай мовна поведінка чоловіків розглядається як норма, а жінок – як відхилення від неї. Соціолінгвіст У. Лабов, проаналізувавши записи усних інтерв'ю жителів Нью-Йорка, встановив, що жінки прагнуть вживати стандартні фонологічні варіанти більше, ніж чоловіки. Це прагнення зближує їх зі стильовою манерою середнього класу і віддаляє від стилю спілкування у робочих кругах.

Робота лінгвіста П. Традгіла, проведена на матеріалі англійської мови показала, що жінки частіше вживають більш престижні форми вимови. Це пояснюється меншою можливістю самореалізації та самоствердження у професійній сфері, подання прикладу «правильної мови» своїм дітям. Чоловіки використовували непрестижний варіант у випадках, коли до них зверталися на діалекті, а не стандартною англійською мовою, тож, непрестижна форма була символом солідарності і групової приналежності. Основоположною роботою в галузі соціолінгвістики та соціології мови щодо гендерних відмінностей стало дослідження Робін Лакофф «Мова і місце жінки», яка обґрунтувала антропоцентричність мови і ущербність образу жінки у картині світу. За Р. Лакофф, існують наступні основні відмінності жіночого варіанту мови від чоловічого:

- жінки використовують слова, які не використовують чоловіки (mauve – рожево-ліловий);
- пустих «оцінюючих» прикметників більше у висловлюваннях жінок (adorable, sweet, divine, cute);
- жінки обирають питальні форми (включаючи tag questions) у тих випадках, де чоловіки – стверджувальні;
- форми, що виражають невпевненість (well, you know, I wonder, I guess, I believe) більше зустрічаються у мовленні жінок;
- інтонаційні підсилювачі типу so, very, really більш характерні для мовлення жінок (so nice, very nice, really charming);
- гіперкоректність в граматиці – характеристика, частіше притаманна жінкам (hyper-correct grammar);
- використання вибачень («I'm sorry, but I think that...») та модальних конструкцій (can, would, should, ought: »Should we turn up the heat?») характерно для жінок;
- брак почуття гумору (lack of a sense of humour) – жінки не вміють розповідати жарти і часто не розуміють анекдотів.

Отже, на думку Р. Лакофф, мовна поведінка жінок відмінна від поведінки чоловіків, що зумовлено, перш за все соціальними чинниками. Мовну поведінку жінки можна схарактеризувати як невпевнену, менш агресивну (порівнюючи з чоловічою), гуманну, уважну, компромісну, недомінантну і таку, що концентрує увагу на співрозмовнику.

Ейсмонт К.

НТУ «ХП»

ЧИННИКИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ СТАРШОКЛАСНИКАМИ

Сучасні умови ринкових відносин супроводжуються багатьма соціально – економічними проблемами, де з найбільш значущих проблем є проблема зайнятості, яка нерозривно пов'язана з молоддю, та її виробничою діяльністю. Перед молоддю постає питання вибору професії і планування подальшої кар'єри. Приналежність до певної професії – одна з багатьох суспільних ознак людини, завдяки професійним ознакам люди можуть поєднуватися в категорії або групи людей, які займаються однаковим видом трудової діяльності, але професійний вибір це не тільки виконання того, чи іншого виду роботи, але й приєднання до певної групи людей з її етичними нормами, правилами, принципами, цінностями та способом життя. Професійне самовизначення – це усвідомлення людиною рівня розвитку своїх професійних здібностей, структури професійних мотивів знань і навичок; усвідомлення відповідності їх вимогам, які діяльність пред'являє до людини. Процес професійного самовизначення відбувається тривалий час, зачатки його найчастіше формуються в дитячому віці, коли діти починають в ігровій формі пізнавати світ професій. Протягом цього періоду відбувається не тільки професійне і соціальне, а разом з тим і життєве самовизначення особистості.

Професійне самовизначення є важливим фактором самореалізації особистості в конкретній професії. Постійний пошук свого місця в світі професій дозволяє особистості віднайти себе як фахівця, спеціаліста,

потрібного суспільству, саме воно істотно впливає на формування життєвої перспективи: на матеріальне благополуччя, психологічну гармонію, самооцінку, на місце проживання, поїздки і переїзди, й на багато іншого – важко назвати хоча б один аспект способу життя, на який не впливав би істотно вибір професії.

Для старшокласників, вибір професії - це складний процес, обумовлений багатьма факторами, як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. Найбільший вплив на професійне визначення старшокласників впливають: позиція старших членів сім'ї, позиція товаришів, подруг (однолітків), позиція вчителів, шкільних педагогів, класного керівника, особисті професійні плани, здібності, рівень домагань на громадське визнання, інформованість, схильності. Орієнтація на певний вид діяльності та вибір професії набуває широкого значення, виступає в якості однієї із сторін орієнтації соціальної – спрямованості індивіда на входження у певний соціальний клас, прошарок, соціальну групу суспільства. Зазвичай, перелічені чинники впливають на вибір майбутнього фаху приблизно тій послідовності, у якій перераховані. Тобто чим вище розташований чинник, тим більший силу він має. Окрім цього, на професійний вибір молоді особистості впливають політичні аспекти розвитку суспільства; соціально-економічні умови; соціальне середовище; ринковий попит на кадри певної професії; вимоги ринку праці до особистості як до фахівця, а також до стану його здоров'я, психофізіологічних властивостей і психологічних якостей; доступність освіти (обмеження у виборі кількості професій тими учнями, які проживають у сільській місцевості чи невеличкому містечку); професійно-освітні вимоги (спеціальні вміння та знання, відповідний досвід їхнього застосування для вирішення професійних завдань у певній галузі народного господарства); перспективи професійного зростання, кар'єри, підвищення кваліфікації; особливості професії, яка обирається (умови праці, оплати, престиж, імідж професії в суспільстві тощо).

Також, треба зазначити, що в українському суспільстві, одним з найважливіших чинників професійного вибору є мода, яка є невід'ємним

атрибутом сучасності, яка виступає в якості механізму соціальної регуляції суспільної поведінки, позначає різницю у класовій приналежності та соціальному статусі індивіда. Сьогодні культ моди, опановує свідомість і набуває універсального характеру, що позначається у прагненні більшої частини підлітків орієнтуватися на зовнішні ознаки приналежності до тієї або іншої групи. І саме мода, модні течії, стилі, модні речі, професії, модні стандарти поведінки дозволяють реалізуватися цій потребі. Підлітки завдяки моді пристосовуються до оточуючого суспільства, навчаються бути як усі і водночас виділятися, показуючи свою індивідуальність. Вплив моди не закінчується на тому, що орієнтує молодь тільки на конкретний вид одягу, музики, послуги, чи модного закладу, її вплив має більш питому вагу, завдяки їй здійснюється подальший професійний вибір молодої людини, який має втілити в життя її особистісні задуми.

Таким чином, всі вищезгадані принципи в значній мірі впливають на ціннісні орієнтації сучасних підлітків, великої значущості вони досягають тоді, коли мова стосується подальшого вибору професії, та входження до певної професійної групи, яка буде відповідати його запитам.

Жовтобрюх Ю.

НТУ «ХПІ»

ПОНЯТТЯ «СПОЖИВАННЯ» В МЕЖАХ СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЇ

Історично споживання виникло з появою людського суспільства, але говорити як про окремий феномен соціального інститута, можна тільки з другої половини 19-го століття, тобто з формуванням сучасного суспільства. Споживання – це використання продукту в процесі задоволення потреб. У соціології «споживання» розглядається як соціально-психологічний феномен, як сфера соціалізації, формування соціальних норм, культури і цінностей, де зосереджуються зв'язки і відносини між людьми, завдяки чому споживання цікавить дослідників. На сьогоднішній день найбільша частина споживчих благ

виражаються не речами, а послугами, які частіше за все, не мають предметну форму, а виробляються шляхом відносин між індивідами. В економіці проблематика споживання займає четверте місце, стоячи після виробництва, розподілу і обміну. Вважається, що найбільш базисні відносини зосереджені в процесах виробництва, а споживання є чимось виробничим, але виступає кінцевою метою. У зв'язку з тим, що людство прийняло багато змін, які в свою чергу призвели до розвитку суспільства: змінився характер, функції споживання, його місце в суспільстві і роль в повсякденному житті.

Якщо розвиток буде продовжуватися, то він призведе до настання епохи вже «гіперспоживання», яке може породити декілька проблем:

- 1) соціально-економічна - зростання нерівності серед споживачів;
- 2) політична - боротьба регіонів за представництво на ринку;
- 3) екологічна - нераціональне споживання природних ресурсів, що призводить до нестійкості структур споживання;
- 4) психологічна - речі стають одним з основних способів самоіндіфікації.

Як результат постає питання про майбутнє споживання, так як більшість вважає, що воно поступово перетворюється на некерований, стихійний процес.

Можна також виділити групи капіталів:

- 1) економічний (матеріальні цінності);
- 2) культурний (культура і освіта);
- 3) соціальний (сім'я, друзі, групи до яких належать);
- 4) символічний (репутація, престиж).

В рамках соціології до факторів, що впливають на функціонування інституту споживання можна віднести культуру, гендер, вік, приналежність до соціального класу. Соціологічна методологія дозволяє описати і виділити різні форми споживання, виділених соціальними рамками або цінностями які відбулися в суспільстві. Мікросоціологічний рівень розглядає споживання як процес формування ідентичності. У фокус дослідження потрапляють культура, гендер, вік та соціальні групи. Макросоціологічний – спрямований на споживання, як на принцип соціальної організації. Тобто, на встановлення у

суспільстві нормативного соціального порядку та діяльності спрямованої на його встановлення та підтримання.

Соціологія споживання, як самостійна наука, необхідна для детального дослідження питання щодо розуміння трансформаційних процесів у культурній та економічній свідомості та поведінці як індивіда, так і всього суспільства.

Золотова Ю.

НТУ «ХПИ»

ПРОПАГАНДА КАК ФЕНОМЕН КОММУНИКАЦИИ

Пропаганда – это распространение фактов, аргументов или других сведений намеренно искаженных и вводящих в заблуждение, с целью формирования общественного мнения или иных целей преследуемых пропагандистами.

При рассмотрении пропаганды принято выделять субъект и объект её воздействия. Субъект, заинтересованный в формировании определенного общественного мнения, трансформируется из правящих верхушек государств - элиты, так называемой «демократии», основой которой являются ведущие международные организации, ведущие финансово-промышленные блоки стран и мира, также со временем он может изменяться. Объектом воздействия выступает сознание человека, социальные и идеологические установки. Для того чтобы пропаганда сработала необходимо наличие нескольких факторов, а именно: идеи, целевой аудитории и собственно наличие средств, чтобы донести идею до целевой аудитории.

Проведя анализ всей доступной информации о пропаганде можно выделить три основных критерия содержания эффективной пропаганды:

1. Наличие центрального тезиса;
2. Легкость для понимания целевой аудиторией;
3. Сложность для критики (обоснованность тезисов, их непротиворечивость).

Таким образом, будет продвигаться некоторая идея, легко доступна к пониманию аудиторией и устойчивая к критике со стороны. Причем должен быть соблюден баланс. Если баланс не соблюден, то идеи будут просто непонятны значительной части целевой аудитории, или слишком уязвимы для контрпропаганды [1].

Как правило, источниками информации являются СМИ, адресатом – государство, институты власти, политические партии и их лидеры, в роли адресата выступает массовое сознание граждан или определенной группы населения. При действии пропаганды в сознании людей происходят эмоциональные и логические изменения, которые ведут к формированию социальных установок, влияющие на социальное поведение людей. Как следствие этого нарушается вся эмоционально-волевая сфера личности. Пропаганду чаще всего можно выделить и увидеть в политической коммуникации, но также пропаганда может использоваться другими социальными институтами или коммерческими организациями, например, пропаганда здорового образа жизни органами здравоохранения страны. Сущность и особенности политической пропаганды в СМИ определяются рядом факторов, к которым прежде всего относятся: становление демократического государства и формирование гражданского общества и, соответственно изменение коммуникационного взаимодействия политической власти и общества; наличие разнородных политических сил и конкуренция между ними; развитие самой системы массовой, политической коммуникации; смена политических ориентиров, ценностей в общественном сознании; организация и проведение массовых политических кампаний на федеральном и региональных уровнях; формированием и постоянным совершенствованием правовых основ информационно-пропагандистской деятельности[2].

Если применить данную информацию к современной Украине то можно увидеть, что феномен присутствует на разных уровнях жизнедеятельности общества. На уровне государства он более заметен. Примером пропаганды может выступать подписание безвизового режима с странами Евросоюза. В

новостях говорят, что можно заключать договора о поставке, работать там и еще много плюсов. На самом деле, нам разрешили посещать данные страны при условии наличия биометрического паспорта и денежных средств на счету, в достаточном количестве. Каждая страна имеет свои условия для посещения, другие же виды деятельности запрещены. Это пропаганда, которая распространяется с целью успокоить людей и показать как хорошо работает современное правительство.

Важно уметь анализировать информацию и доверять только проверенным источникам. Если мы будем бдительны, то другим будет сложнее навязать нам заведомо искаженные факты.

Література:

1. Белоусов А. Что такое социологическая пропаганда // Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. — 2018. — № 3; 2. Бернейс Э. Пропаганда. — М.: HippoPublishing, 2010

Івченко М.

«НТУ» ХПІ

МАНІПУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ

У термін «маніпуляція» нині вкладають значення "приручити" іншого, "прибрати його до рук", намагання перетворити його у слухняне знаряддя, маріонетку. Вчені Г. Шіллер і Д. Волкогонов характеризують маніпуляцію як приховане програмування думок, намірів, почуттів, ставлень, установок поведінки та панування над духовним станом людей, управління зміною їх внутрішнього світу. Вважається, що маніпуляція громадською думкою відбувається за допомогою навіювання масам певних стереотипів мислення, формування такої громадської думки, яка є вигідною маніпуляторів. Маніпулятивна діяльність перетворює вибір громадян із вільного свідомого рішення у формальний акт, заздалегідь запрограмований спеціалістами по формуванню громадської думки.

Переваги маніпуляції громадською думкою, порівняно з силовими й економічними методами панування, полягають в тому що: по-перше, вона здійснюється непомітно для тих, ким маніпулюють; по-друге, вона не несе за собою прямих жертв і крові; і, по-третє, маніпулювання не вимагає великих матеріальних затрат, які необхідні для підкупу або заспокоєння численних політичних противників. Найважливіша роль у процесі маніпулювання громадською думкою належить ЗМІ, а особливо Інтернету. Інтернет виражає і формує громадську думку, яку прийнято розглядати як колективне судження людей, в якому ставлення до подій і явищ виявляється у формі схвалення, осуду або вимоги.

В цілому громадська думка формується під впливом усіх засобів масової інформації. Маючи на меті привернути увагу громадськості до актуальних проблем, ЗМІ намагаються повніше відтворити у своїх матеріалах такі елементи змісту, як значущість розв'язання поставленої проблеми безпосередньо для індивіда, його сім'ї, колег тощо.

Найпоширеніші методи маніпулювання громадською думкою:

- «Визначення». Ідеї, особистості, об'єкти поєднуються з певними характеристиками (позитивними чи негативними залежно від завдань, які ставлять перед собою маніпулятори), які через їх часте повторення засвоюються людьми як очевидні, які не потребують доказів.

- «Блискуча всезагальність». Зображуючи якісь події у яких необхідно заручитися підтримкою аудиторії, застосовують вирази, які переконують, що абсолютна більшість суспільства підтримує таку точку зору («переважна більшість», «громадська думка»).

- «Рекомендація». Потрібна теза вкладається в уста особистості, яка користується високою популярністю в певних суспільних колах. У суспільній свідомості вкоренився стереотип, нібито людина, яка досягла вагомих успіхів у певній галузі, компетентна і в усіх інших сферах.

– «Підміна». Полягає у використанні позитивних визначень для позначення негативних дій або навпаки. Так, бандитів називають «борцями за свободу», а найманців – «добровольцями».

– «Свої хлопці». З допомогою цього прийому створюють обманливе відчуття близькості певної суспільної групи чи певної особи.

Основним матеріалом, за допомогою якого ЗМІ здійснюють свої маніпуляції є інформація. А інформацію можна: сфабрикувати, видаючи її за справжню, спотворити шляхом неповного, однобокого подання, відредагувати, добавивши різноманітні вигадки, інтерпретувати факти у вигідному для маніпулятора світлі, приховати важливу інформацію, якісь суттєві деталі, відбирати факти, відповідно до своєї позиції, опублікувати правдиву інформацію тоді, коли вона вже втратила свою актуальність, неточно процитувати, навівши лише частину фрази або виступу, яка будучи вирваною з контексту набуває іншого, іноді протилежного сенсу.

Таким чином, засоби масової інформації є фундаторами багатьох соціальних процесів, що відбуваються у суспільстві, вони впливають на ставлення людей до певних явищ, і значною мірою формують громадську думку.

Ільїна О.

«НТУ» ХПІ

ПОДРУЖНІ КОНФЛІКТИ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Актуальністю даної теми є те, що у сучасному світі мають місце такі проблеми як насилля в сім'ї, конфлікти та непорозуміння. Тому необхідно виявити специфіку цих дій та шляхи вирішення родинних суперечок. Внаслідок конфліктних ситуацій виникає стан повної сімейної незадоволеності. Зазвичай сімейна тривога з'являється після сімейного конфлікту. Нервово-психічне напруження є результатом створення внутрішнього конфлікту, безперервного психологічного тиску та перешкод до задоволення необхідних потреб у ласці та

увазі дружини або чоловіка. В залежності від частоти, глибини і гостроти конфліктів сім'ї можуть поділятися на такі як:

1. Кризова родина – протистояння інтересів і потреб подружжя носить гострий характер і охоплює важливі сфери життєдіяльності родини.

2. Конфліктна родина - між подружжям існують такі сфери, де їхні інтереси постійно зіштовхуються, породжуючи сильні і тривалі негативні емоційні стани. Проте їх шлюб може зберігатися завдяки компромісним рішенням конфліктів.

3. Проблемна родина – їй характерне тривале існування труднощів, які здатні завдати досить відчутного удару стабільності шлюбу.

4. Невротична родина - основну роль грає вплив психологічних труднощів, з якими постійно зустрічається родина на своєму шляху.

Однією з умов завершення конфлікту можна вважати зберігання основ люблячого подружжя - не мати наміру перемогти. Бо перемогу задля поразки коханої людини не треба вважати досягненням. У подружніх стосунках важливо поважати іншого, яка б провина не лежала на ньому. Тільки від самого подружжя залежить благополуччя родини. І розуміння цього повинно не давати втягувати в свої конфлікти інших - батьків, дітей, друзів, сусідів і знайомих.

Таким чином можна зробити висновок щодо попередження подружніх конфліктів. Поважай себе, а тим більше іншого. Пам'ятай, що це найближча для тебе людина. Не робіть зауважень один одному в присутності інших. Не перебільшуй власні здібності і досягнення, не вважай себе завжди правим.

Карпов А.

НТУ ХПИ

ТОВАР КАК СПЕКТАКЛЬ

1. В доиндустриальные времена, начиная с первобытного общества, производство не отделено от естественной жизнедеятельности людей, в целом это хозяйство скорее присваивающее, чем производящее. В Древнем мире

формируется оседлый образ жизни и разделение труда на земледелие и скотоводство, появляются ремесла. В Средние века земледелие сохраняет свое значение, но ремесло и торговля играют все более важную роль. В эпоху капитализма основой становится промышленное, массовое производство, которое отделяется от экономической системы (как экономика в целом отделяется от общества) и существует относительно самостоятельно без непосредственной связи с общественным потреблением. В этом смысле современное производство становится ведущим фактором, это "производство ради производства" – производство не ради реальных потребностей, а ради прибыли, потребность в которой бесконечна. Такая ситуация неизбежно приводит к различным кризисам, поскольку реальные потребности в товарах удовлетворены, а стремление получить прибыль нет. Тогда на помощь бизнесу приходит реклама или спектакль.

2. Спектакль, в который превращается жизнь современного общества, своими корнями уходит в товарное производство. Через массовый спектакль происходит манифестация экономики, существующей ради себя самой. Экономики, которая производит товары только для того, чтобы иметь возможность и дальше производить товары. По мысли известного французского социолога Ги Дебора в большинстве своем современное производство товаров – это производство «реально существующих иллюзий».

Технологии достигли такого уровня, что фирмы-производители просто не способны конкурировать друг с другом по качеству продукции. Очень сложно по-разному удовлетворить простые физиологические потребности, потребности же более сложного психологического характера до недавнего времени решались общением, а не товарами. Однако как только простой товар начал удовлетворять духовные и социальные нужды, всё сразу встало на свои места. Когда потребности в товарах перестали зависеть от практических, утилитарных качеств товаров, ими стало возможно гибко управлять. Для этого уже давно сформировался мощный инструмент, который прежде применялся лишь на представителях высших сословий, а теперь стал оружием «массового

поражения» – мода, а с приходом средств массовой информации возможности моды стали поистине безграничными.

3. Другим действенным средством стали различные виды PR технологий. В рекламных буклетах, на официальных сайтах, в мемуарах основателей фирмы всегда можно найти душещипательную легенду построения успешной компании сквозь боль, грязь, кровь и пот – и всё ради того, чтобы предоставить нам, потребителям, товар высоких стандартов качества. И мы покупаем этот товар. Чтобы разделить все лишения, через которые прошли коммерсанты. Чтобы отблагодарить их за самоотверженность. Чтобы показать, что мы разделяем общие с ними ценности, вкусы и даже политические взгляды. Или даже чтобы поощрить автора истории за интересное приложение его писательского таланта. И мы купим не только сам товар – мы купим всё, что с ним связано, всё, на чём стоит узнаваемый логотип. Именно поэтому существуют и успешно продаются кеды и шарфики Lamborgini.

4. Мы живём в обществе, где производство товаров производится исключительно для поддержания жизнеспособности системы производства товаров, иными словами — экономика существует ради экономики. Ценность работника отныне определяется не только его физической силой и временем, затрачиваемым на работу, но и его интеллектуальным потенциалом и творческими способностями в разрезе их применимости для фирмы в долгосрочной перспективе. С развитием Спектакля, капитал всё больше автоматизирует производство, вытесняя человеческую рабочую силу из сферы производства в сферу распределения. Всё меньше людей занимаются производством реальных товаров, всё больше людей занимаются производством и продажей образов.

5. Одной из проблем индустриального общества, является конфликт между работой и семьёй. Если раньше семья играла важную роль в обществе для воспитания потомства, ведения совместного хозяйства, в качестве источника любви, и психологической поддержки, то теперь всё чаще эти роли берёт на себя работа или они отдаются на аутсорсинг.

Товар в современном обществе — это оружие спектакля. При изготовлении товара делается упор не на качество, а на количество. Вводится в оборот термин «товарный гуманизм», который означает на первый взгляд смену отношения к рабочему классу, предоставляя ему услуги и хорошие отношения, однако это часть политической экономики. Ведется уничтожение жизненных ценностей. Чтобы быть не вне общества и не умереть, человек должен постоянно покупать все новые и новые товары. Одни товары сменяются другими, человек не может купить их, поэтому «выпадает из жизни».

Кізіло А.

НТУ «ХП»

ТЕОРІЯ НАСЛІДУВАННЯ ТАРДА

Ідея наслідування має давнє коріння. Про значення наслідування для виховання людини писав ще Арістотель, але розгорнуту концепцію цього психологічного явища дав один з основоположників французької соціальної психології, соціолог і криміналіст Габріель Тард (1843-1904). Основна його праця – «Закони наслідування» (1890), де Тард ставить у центр свого дослідження індивіда, а суспільство розглядає як продукт взаємодії індивідів. Варто зазначити, що книга «Закони наслідування» займає одне з центральних місць в бібліографії автора. Ця робота присвячена соціально-комунікативної діяльності індивідів, вираженої наслідуванням, яка і є основою розвитку суспільства. У цьому він вбачає принципову відмінність суспільства від природи і розглядає органіцизм та еволюціонізм як концепції, не здатні пояснити особливості соціальних явищ [1]. В основі соціології, говорить Г. Тард, є колективна психологія, чи «інтерпсихологія», яка вивчає відношення нашого «Я» з іншими «Я» та їх взаємовплив. З цього елементарного факту повстає все життя. Кожна людина – унікальна самобутня монада – неподільна єдність і першооснова всього; суспільство існує завдяки індивідам і в індивідах. Але коли б різні «Я» були цілком незалежними одне від одного, то що б їх тоді

об'єднувало, тим більше що соціальні факти існують у матеріальних формах над-індивідуального буття [2].

Тард ретельно розробляє всі деталі процесу наслідування. Він розрізняє два типи наслідування – звичаї і моду. З традиційному суспільстві панує звичай, у сучасному – переважає мода. Відкриття завжди сприймається менш болісно, якщо воно відповідає існуючим традиціям. Адаптація тоді настає швидше, виникає логічний союз наслідувань. І навпаки, коли новація суперечить існуючим звичаям, уявленням, знанням, то гострішою стає логічна дуель наслідувань. Традиційне суспільство характеризується дещо гострішими конфліктами у впровадженні новацій, ніж новітнє. Автор вказує на феномен виникнення однакових ідей, думок, обрядів у товариств, які не контактували один з одним, а відповідно не можуть бути елементами наслідування.

Література:

1. Історія соціології: навчальний посібник / За ред. І. П. Рущенка. – Х.: ТОВ «Планета-Прінт», 2017. – 143 с.; 2. Тард Г. Закони наслідування - М.: Академічний проспект, 2011 р.; Фірсова Н. Провісник досліджень дифузії інновацій Габріель Тард: Суспільство - це наслідування». М.: Академічний проспект, 2011 року.

Ключко С.

НТУ «ХП»

ВЛИЯНИЕ ФИЛЬМОВ ЖАНРА ФАНТАСТИКИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ЛИЧНОСТИ

Могут ли повлиять на развитие личности человека фильмы такого жанра как фантастика? На рассмотрение данной темы, меня натолкнула одна история, на которую я наткнулась в интернет пространстве: Калифорнийский пятиклассник неоднократно подвергался издевательствам, нападкам и избиению со стороны хулиганов в своей школе. Эйдан Вэзкьюз был настолько сильно избит, что потребовалось медицинское вмешательство и несколько швов, чтобы закрыть рану под бровями. Когда его мать спросила, почему он не давал сдачи, мальчик процитировал «Звездные Войны», сказав, что «это не путь

джедая». Марк Хэмилл, исполнитель роли Люка Скайуокера, не остался в стороне и сделал официальное заявление на своем аккаунте в Twitter. «Хвалю Эйдана Вэзкьюза за его мужество и мудрость перед лицом опасности. Я так горжусь тобой за то, что ты доказал, что настоящие джедаи среди нас. Поздравляю, Эйдан – да пребудет с тобой Сила... всегда!!!» – процитировал Хэмилл. На данный момент полиция ведет расследование, а школа отказалась давать комментарии по этому инциденту.

На сегодняшний день жанр фантастики набирает всё большую популярность. Вряд ли можно найти человека, неважно взрослого или ребенка, не знакомого с такими словосочетаниями «кинокомиксы», вселенная MARVEL/DC, «Звездные войны» и т. д.

Целью данной работы является рассмотрение влияния фильмов жанра фантастики на формирование личности.

Согласно статистике, дети поддаются больше влиянию от фильмов, чем взрослые. Фантастические миры прописаны настолько реалистично, что ребенок находится в большом искушении поверить в то, о чем он читает или что он смотрит. Этот мир может стать для него куда привлекательнее, ведь дети склонны отождествлять себя с героями. Особенно велика угроза, если в реальном мире ребенок несчастлив, переживает из-за каких-то своих недостатков, а в мире фантазийном он кажется себе неуязвимым героем, побеждающим всех и каждого, вызывающим всеобщее восхищение, которого ему так не хватает в жизни. Если ребенок слишком много времени проводит наедине с книгами, фильмами или играми в жанре фантастики, неохотно идет с Вами на контакт или приписывает реальным предметам некие волшебные свойства, необходимо принимать срочные меры. Рассел Вебстер, доктор психологии в университете Канзаса, недавно пришел к выводу, что люди чувствуют фантазийные фильмы по-разному, это и объясняет, почему некоторые любят их больше других.

По данным исследования Вебстера, люди участвуют в фантазиях на разных уровнях когнитивной и эмоциональной напряженности, что и помогает определить, насколько сильно им нравится та или иная фантастическая книга или фильм.

«Фантазия – это основа, с которой человек может «работать». У вас есть фантазия, в которой позже развиваются действия, драма, отношения или что-то другое, все это человек переносит на себя».

«Мы хотели посмотреть, сможем ли предсказать субъективное состояние воображения каждого из людей», – пояснил Вебстер. "Мы также оценили эмоциональное состояние людей: насколько они наслаждались увиденным, насколько они погружались в то, что видели или слышали, и как чувствовали себя после этого».

Тип фантазийного повествования (письменная или визуальная форма) также может играть роль в удовольствии. При чтении человек должен прилагать больше усилий при воображении повествования, чем при визуальных картинках. "Визуальное повествование в данном случае гораздо легче воспринимается, особенно, когда речь идет о кино, в котором есть движущиеся изображения, действие и драма. То есть там присутствует не просто фантастический элемент". Таким образом, фильмы играют огромную роль в формировании личности. Мы создаем себе кумиров, находим персонажей, которые становятся примером для подражания. О популярных и известных фильмах говорят повсюду, и мы волей-неволей сами заинтересовываемся ими. След от них остается в нашей жизни. Кинематограф действительно влияет на человека и занимает в его жизни определенное, важное место.

Конякина Ю.

НТУ «ХПИ»

ГЕНДЕРНЫЕ СТЕРЕОТИПЫ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Ни для кого не является тайной, что в мире иногда случается кризис. Речь на данный момент идет вовсе не о капитале, а о кризисе женственности и мужественности. Подобной темой увлекались такие авторы статей, как Татьяна Ткачук, Галина Шереметева, Леонид Такеев и др. Ранее представителю сильного пола, для того чтобы являться мужественным, было достаточно уничтожить мамонта. Таким образом он имел возможность пропитать

собственную женщину и потомство. Женщине же было необходимо беспокоиться о детях и воспитывать их. Мужчина защищал семью, а женщина берегла. Таким образом, мужественность – это, в первую очередь, ответственность за представительницу слабого пола, за семью, за государство, за дело и т.д. Женственность – это безмерная, жертвенная любовь к детям, к супругу. Однако, подобные времена канули в лету и в данный период явление несколько деформировалось.

Одной и наиболее очевидной считается создание некоего течения под наименованием «феминизм». Первоначально его целью было декларирование равенства мужчин и женщин. Это предоставило право девушкам ходить на работу, обладать возможностью голоса, влиять в жизнедеятельность государства. Однако затем равноправие плавно перешло в равенство. Что привнесло это в нашу действительность? Если девушка равна мужчине, то что выходит в результате? Нет ни того, ни другого, имеется лишь что-то среднее. Образовывается унисекс, равно как культура, манера и стандарт поведения. Женщины, по сути своей, преобразились в мужеподобный субъект, который позабыл о собственной женской природе, о том как следует выглядеть девушке и как она обязана себя вести. Второй причиной могут быть навязанные эталоны по отношению к представителям сильного пола. Утопические стандарты из серии «у любого почитающего себя мужчины к тридцати годам обязана быть собственная жилплощадь и автомобиль и дача в Канарах». При этом мало кто берёт в расчёт, что стоит всё это больших денег, в особенности в условиях финансового кризиса. Третьей причиной считается то, то что женщины излишне опекают мужчин. К огорчению, в рамках того, что достаточно часто мальчишек воспитывают матери, а никак не отцы, те растут с недопониманием мужской роли и женским видом поведения. Решение этих проблем достаточно-таки простое: следует в первую очередь не забывать о том, носителем какого гендера является человек. В любом имеется и женское, и мужское начало, однако перевешивать все же обязан тот аспект, который принадлежит гендеру данного человека. Так же следует осознавать материальные возможности мужского

пола и не строить повышенных к нему притязаний. Еще одним значимым нюансом считается правильная структура семьи. Так как любому понятно, что в воспитании представителю сильного пола требуется аскеза, подвиг, неудобства. Только лишь в таком случае он растёт и одолевает себя, учится менять мир и нести ответственность. Для этого необходим либо отец, либо человек, на которого он способен равняться.

Таким образом, возможно сделать заключение, что прервать данный круг можно только лишь формируя соответствующие нормы, учитывая социально-экономические условия, учитывая мнение каждого пола.

Котляр Д.

НТУ «ХП»

ДОЗВІЛЛЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СІМ'Ї

Одним із головних інститутів розвитку та виховання особистості є інститут сім'ї. В основі організації та оптимізації сімейного середовища пріоритетну роль відіграє дозвілля. Воно стає необхідною умовою гармонійного розвитку кожного члена сім'ї, позитивного психологічного клімату, зміцнення подружніх стосунків, взаєморозуміння між батьками та дітьми. Збагачене дозвілля дозволяє кожному в сім'ї бути цікавою особистістю для своїх близьких, змінювати духовну єдність з ними. Як свідчать соціологічні дослідження, проведені Інститутом соціології НАН України близько 80% вільного часу ми проводимо у власних домівках разом з сім'єю. На даний момент співіснують дві протилежні форми ведення дозвілля: активна (туристичні подорожі, спортивні розваги, відвідування дозвіллевих комплексів) та пасивна (читання, настільні ігри, перегляд відео, спільне ведення домашнього господарства). Характер сімейного дозвілля визначається роллю, яку відіграють в життєдіяльності сім'ї соціально-культурні чинники (спрямованість культурних інтересів батьків, структура та спільність

дозвіллевих занять, рівень розвитку духовного світу дорослих, фінансове становище, стиль життя, інтереси членів сім'ї).

Дозвілля сім'ї залежить і від віку подружжя: кожна вікова група, кожен життєвий цикл сім'ї вимагають своїх специфічних форм та методів дозвіллевої роботи. Молоді сім'ї тяжіють до масових форм дозвілля, віддаючи перевагу інноваціям, тимчасовому бажанню, моді, стихійності. Молоді сім'ї прагнуть збалансувати індивідуальні та сімейні інтереси. Звичка проводити дозвілля відповідно до особистих інтересів, бажання розвивати індивідуальні дозвіллеві інтереси, врівноважуються народженням спільного сімейного дозвілля.

Слід наголосити на тому, що головним принципом сімейного дозвілля є спільна участь у дозвіллевих заходах батьків та дітей.

Дослідження науковців переконують, що сімейне виховання безпосередньо впливає на розвиток моральної ідентифікації дитини. Одержані результати свідчать, що спільне проведення дозвілля, спільна участь батьків та дітей в соціальній, культурній, рекреаційній діяльності сприяють формуванню у дитини високих моральних якостей та позитивній соціалізації особистості. Приклад батьків, які вміють правильно організувати своє дозвілля, унаслідкується дітьми у майбутньому дорослому житті. Теплі, дружні стосунки між батьками й дітьми, проведення разом дозвілля є необхідною умовою для активного розвитку моральності дитини, а їх спільна творча діяльність формує у підростаючого покоління відповідальність та високі моральні обов'язки перед суспільством. Вирішення проблеми поколінь значною мірою залежить і від наявності спільних інтересів у батьків та дітей, від розвитку цих інтересів у години дозвілля. Спільні захоплення допомагають зміцнити взаєморозуміння, зближують. Необхідно вказати й на доцільність формування в сім'ї активної позиції, а не лише споживання духовних цінностей. На формування моральності особистості впливає не лише сім'я, але й дозвіллеві установи (клуби, соціальні служби, рекреаційні агенції, молодіжні організації).

Сімейне дозвілля не може ефективно виконувати свої основні функції без прилучення до засобів культури і мистецтва. Художня література, театр, кіно,

образотворче мистецтво, музика надають великих можливостей для збагачення духовного світу сім'ї. Проте значна частина сімей досить рідко звертається до культурно-дозвілєвої діяльності, яка пов'язана з мистецтвом. Так, майже половина населення країни не буває в театрі, 3/4 – на виставках, у музеях, на концертах класичної музики. Звичайно, значну диспропорцію у засобах долучення населення до культурних цінностей певною мірою можна пояснити значним поширенням засобів масової комунікації. Сучасний розвиток супутникового телебачення та Інтернет мережі знизили потребу у читанні, відвідуванні театрів, концертів. Також не можна відкидати й матеріальний чинник. За статистикою, у першому кварталі 2018 року видатки українців на їжу становили 49,3%, в той час як на дозвілля – лише 3% від усіх витрат.

Сімейне дозвілля має приносити задоволення кожному членові сім'ї – від змістовного й доброзичливого спілкування, від реалізації своїх потреб у русі, пізнанні, розвитку. Тільки тоді воно впливає як розвиваючий захід і на дітей, і на дорослих, підвищує їхній культурний рівень, дає відчуття єднання сім'ї.

Зрушень у структурі дозвілля населення можна досягти, якщо сім'я сприятиме поширенню активних форм дозвілля, і, насамперед, різноманітних видів самодіяльної та художньої творчості, прилучення членів родини до високих зразків культури і мистецтва. Адже сім'я є тим соціальним осередком, де діти соціалізуються і прилучаються не лише до духовної культури, а й до створення, формування, виховання дозвілєвої культури особистості.

Криворучко М.

НТУ «ХПИ»

ОПАСНОСТЬ ВНЕШНЕГО ВМЕШАТЕЛЬСТВА В ГРАЖДАНСКИЕ КОНФЛИКТЫ В УСЛОВИЯХ ГИБРИДНОЙ ВОЙНЫ

Конфликт — это естественно: он абсолютно неизбежен и будет существовать всегда. Это не хорошо и не плохо - это неотъемлемый механизм. Соответственно, гражданский конфликт — это так же естественное состояние

общества, (и частный случай социального конфликта) невозможно его полностью избежать или же исключить. Более того, популярностью пользуется теория, которая говорит нам о том, что через конфликт мы достигаем развития общества. И если у Маркса конфликт был неразрешимым, то в рамках социологической теории, разрешение конфликта снимает противоречия, которые появились в обществе и, собственно, привели к конфликту.

Касательно структуры конфликта стоит упомянуть, что у любого конфликта есть стороны (участники), условия в которых он протекает. Кроме того, есть предмет конфликта, собственно совокупность действий участников, которая является основным содержанием конфликта и есть некий исход, цель на которую ориентируются участники.

Ряд факторов могут в значительной степени мешать конструктивному решению конфликта и усугублять его. К примеру, когда между сторонами нет доверия, отсутствует коммуникация, присутствует демонизация, и в это время вносится какой-то элемент дестабилизации, некий спорный прецедент, то это сразу воспринимается как агрессия, вызывает страх и может привести к необдуманным и неадекватным действиям. Раскручивается спираль конфликта или даже спираль насилия, для чего может быть достаточно и одного прецедента.

Гражданский конфликт – противоречие между социальными группами внутри государства. Всё чаще в мире можно наблюдать ситуацию, когда в гражданский конфликт вмешивается третья сторона. Обычно в гражданском конфликте участвуют две стороны, но появляется третья, которая может, как помочь погасить конфликт (посредничество, миротворческие операции), так и наоборот, преследовать свои корыстные, даже преступные интересы и усугубить конфликт, вывести его на новый, радикализированный уровень.

В целом в мире последнее время господствовала идеология примирения, тушения конфликта, особенно когда он приобретал угрожающий характер и переходил в стадию войны. К примеру, если бы не вмешательство международных сил в конфликт на Балканах - война бы продолжалась еще

долго. Сейчас ее удалось заморозить. Или же во время геноцида в Руанде, когда началась резня между двумя племенами, или во время многих других миротворческих операций, можно было наблюдать всё ту же идею миротворческих сил - идею того, что нужно примирять и гасить конфликт.

Сейчас мы имеем дело с обратным подходом, с желанием конфликт усугубить и раздуть как можно сильнее. Идея злонамеренного вмешательства в чужие конфликты далеко не нова, можно найти множество исторических примеров таких вмешательств с различными целями. Но если раньше, подобные действия воспринимались скорее, как военная хитрость в поддержку к традиционным боевым действиям с привлечением армий, то для современного, относительно цивилизованного мира, уже закончилось то время, когда агрессор мог добиться своего лишь при помощи армии и вооруженного подавления. Такие действия имеют за собой серьезные, порой необратимые последствия, что обуславливает необходимость поиска иных, более сложных и аккуратных методов воздействия. Эту задачу и решает концепция гибридной войны, которую сейчас можно назвать основным методом военного воздействия, размывая границы между миром и войной.

Для гибридной войны характерно применение «жесткой силы» вместе с невоенными методами воздействия. При этом доля невоенных методов в разы превышает долю традиционных боевых действий. Активно применяется пропаганда, различные манипуляции в информационном пространстве, злонамеренное вмешательство во внутренние конфликты на территории противника и поддержка сепаратизма, экономическое давление и хакерские атаки. Агрессор при этом может занимать позицию правдоподобного отрицания причастности к происходящему. Так же, одной из причин по которым гибридная война столь опасна является то, что для начала действий агрессору требуется минимум усилий и ресурсов, в то время как жертва вынуждена серьезно вкладываться в противодействие. Отследить злонамеренное вмешательство в информационное пространство или гражданский конфликт порой бывает практически невозможно, соответственно

и противостоять такому вмешательству крайне затратно во многих смыслах. Агрессор при этом может затягивать конфликт постоянно его подогревая, истощая ресурсы жертвы и выматывая ее.

Важную роль в концепции гибридной войны играет теория управляемого хаоса. Любой конфликт усиливает хаос в обществе и иногда это может превратиться в пожар. Практически во всех современных конфликтах, относящихся к западной цивилизации, было замечено вмешательство России. Из громких современных примеров, можно отметить вмешательство в выборы в США. Так называемая фабрика троллей, с множества аккаунтов в социальных сетях, поднимавшая темы, раскалывающие общество - на расовой почве, экологической и пр. Всеми возможными силами эта группа подливала бензин в огонь для усугубления раскола. Вмешательство в той или иной форме было так же замечено в Великобритании (брекзит), Испании (Каталония), Франции (выборы президента, желтые жилеты), Нидерландах (голосование об ассоциации с ЕС), Македонии (попытки бойкота референдума), Венесуэле. Как только в какой-то важной для запада точке начинается конфликт, тут же оказывается, что меняется информационная политика России, фокусируясь на этом событии, активизируются боты и тролли, включаясь в этот конфликт, вливаются ресурсы для поддержки участвующих в конфликте не системных движений, политических партий. Эти организации могут выступать против евроинтеграции, это могут быть радикальные группировки, правого, либо левого толка, хотя сейчас, если речь идет о Европе, акцент всё же делается больше на правых, так как их идеи сейчас более выгодны, для разделения и ослабления ЕС. При этом, такой подход возведен в степень военной доктрины целого государства.

А что касается современной Украины, то конечно же стоит обратить внимание на выборы. Смена власти или даже ее перспектива ощутимо ослабляет государство. Различные политические силы, очевидно, так же становятся инструментом гибридной войны, ведь протолкнув к власти "своего" кандидата и партию, инструментов воздействия становится на порядок больше.

Очевидно, что современные военные тренды нашли отклик, как в научной, так и в государственной (военной) сферах. Созданы центры, занимающиеся проблематикой гибридного воздействия, противодействием ему, отслеживанием фейков и в целом мониторингом информационного пространства. Но созданы они в Европе, а не в государстве, которое фактически находится в состоянии войны и уже понесло существенный ущерб. Сейчас в Украине хоть и предпринимаются попытки противодействия, проводятся научные форумы и конференции, создаются группы и организации, но проблема в том, что они не объединены в единую систему на государственном уровне. Фактически, интеллектуальный потенциал страны в этой сфере практически не используется. В научной среде проблематика гражданских конфликтов и гибридной войны в целом не является особо популярной. В современном мире критически важным становится мониторинг информационного пространства и тщательное наблюдение за любым конфликтом, возникающем на территории государства.

Куліш І.

ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долінського НАН України»

СОЦІАЛЬНИЙ КОНФЛІКТ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ

З проголошенням незалежності перед Україною постало дуже складене і важливе завдання – у найкоротші терміни здійснити перехід до ринкової економіки. Слід наголосити, що досвід управління процесами такого типу був повністю відсутній не лише всередині країни, але й зовнішні експерти мало чим могли допомогти та порадити, адже у тих країнах, котрі хотіла б взяти України за зразок, ринкова економіка будувалась поступово і її механізми були дієвими у сформованих капіталістичних відносинах. Проблема підсилювалась тим, що до налагодження життя у нових умовах було не готове і населення України.

Громадяни були поставлені перед фактом необхідності зміни своєї точки зору практично на усі аспекти життя, у тому числі, не пов'язані з економікою, але спричинені змінами у ній. Уявлення про відносини, що виникають не під впливом соціалістичної пропаганди були незрілими і формувались з окремих фрагментів, деколи абсолютно не реальних, а часом навіть навіяних художніми фільмами та літературою.

Так з'явився прошарок людей, які отримали у своє розпорядження великі обсяги капіталу. Якщо порівнювати з радянським часом, коли демонстрування добробуту, вищого від середнього, було небажаним, і навіть небезпечним, то нині більшість таких осіб мають схильність поводитись як «нувориші». Це проявляється у купівлі найдорожчих автомобілів, предметів розкоші, будівництві маєтків тощо. Виникають цілі поселення, де проживають особи, що купують місця під забудову не на нововиділених ділянках, найчастіше за межами міст – подалі від галасу та смогу, а будуються у вже існуючих сільських населених пунктах. Таким чином виникає новий вид сільських жителів, які рідко мають щось спільне із селом та сільським господарством. Навіть у випадку, коли заможна людина є вихідцем із села, свій котедж вона, як правило, розташовує деінде, але не у власному селі.

Відносини між такими «новими» селянами та корінними мешканцями деколи є дуже складними. У цьому контексті порівняння соціально-економічного стану та якості життя селян та інших категорій населення України, показує, що з 16 основних видів економічної діяльності, середня заробітна плата на одного працюючого у сільському господарстві протягом тривалого часу залишається на передостанньому місці. Окрім того, рівень зайнятості у сільській місцевості також досить низький – про це, зокрема, свідчить той факт, що окрема статистична звітність щодо розвитку ринків праці для територій цього типу не ведеться.

Ситуація, за якої особи з високими доходами оселяються у сільській місцевості, на перший погляд здається позитивною, адже можна очікувати, що наявність фінансової можливості викличе бажання якось покращити

середовище, у якому живуть люди, тобто поліпшити соціальну інфраструктуру, прокласти комунікації, відремонтувати дороги тощо, однак, насправді це не так. Заможні «нові» селяни вкладають кошти лише у той благоустрій, який стосується тільки їх власного житла, а налагодження контактів із жителями навколишніх сіл у їх плани не входить. Той факт, що для когось із селян може з'явитись нове місце праці (в умовах безробіття, котре у сільській місцевості є вищим, ніж у місті), проблеми не вирішує, адже все одно, усі потребуючі працевлаштовані не будуть. Усе це сприяє загостренню поки що прихованого конфлікту між соціальними прошарками села, який поступово може перерости у протистояння. Без сумніву, перший крок повинні зробити «нові» селяни, однак без зусиль обох сторін плідних результатів щодо нівелювання соціального конфлікту між різними прошарками суспільства на селі отримати не вдасться.

Лашенко О.

НТУ «ХП»

ФЕНОМЕН МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ ТА ЙОГО ВИВЧЕННЯ В СОЦІОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Масова свідомість - це один з видів суспільної свідомості, найбільш реальна форма її практичного існування та втілення; особливий специфічний вид свідомості суспільства, властивий «масам», який визначається як збіг у якийсь момент (суміщення або перетин) основних і найбільш значущих компонентів свідомості великої кількості різноманітних «класичних груп» суспільства (великих і малих), проте не зводиться до них. Масова свідомість не існує сама по собі, а пов'язана з реальними процесами, які супроводжують життя людей в суспільстві. Специфічними особливостями масової свідомості є норми, звичаї, оціночні уявлення і потреби, які висловлюють існуючі в суспільстві цінності і норми.

У масовій свідомості людей завжди присутні, принаймні, два основних рівня: свідомість буденна у вузькому сенсі цього слова і свідомість практична. До повсякденної свідомості відноситься все те, що пов'язано з повсякденними потребами. А практичне мислення включає в себе весь життєвий досвід людини. Наявність в масовій свідомості суперечливих елементів є основою для його оцінки як дуже мінливого, рухомого. Рухливість і мінливість характерні для деяких елементів свідомості - думок, чуток, які безпосередньо і швидко відображають зміни в житті. В цілому ж масова свідомість завдяки традиційним формам закріплення відрізняється інерційністю, консерватизмом та стереотипністю.

Масова свідомість має ряд особливостей:

1) складність і суперечливість – в масовій свідомості присутні несумісні погляди - прогресивні і негативні реакції;

2) синкретизм;

3) розмитість, фрагментарність, аморфність, розірваність;

4) емоційність;

5) «спрощене» відображення соціальної дійсності.

До проблем, які пов'язані з вивченням масової свідомості в соціології та соціальній психології можна віднести наступне:

по-перше, існують об'єктивні труднощі вивчення масової свідомості. Вони пов'язані з його природою і якість, які погано піддаються фіксації і опису; по-друге, є труднощі суб'єктивного характеру, які існують, перш за все, у вітчизняній науці. Вони до теперішнього часу пов'язані з переважанням догматизування суспільно-класових уявлень, а також недостатньою розробленістю термінологічного апарату.

В даний час масова свідомість в науковій літературі розглядається з двох сторін. З одного боку, масова свідомість – це певний варіант, різновид суспільної свідомості, яка може помітно проявляти себе тільки в бурхливих, динамічних періодах розвитку суспільства. У ці періоди у суспільства, часто, немає абсолютно ніякого інтересу щось досліджувати. У звичайні і стійкі

періоди розвитку масову свідомість діє на повсякденному рівні. Відповідно з цією точкою зору, прояви масової свідомості носять випадковий характер і грають роль ознак тимчасового і малозначимого стихійного варіанти розвитку.

З іншого боку, масова свідомість це, в принципі, самостійний феномен. У такому випадку вона розглядається як свідомість певного соціального носія (тобто, деякою «маси»). Вона уживається в суспільстві нарівні зі свідомістю класичних груп. З'являється вона як відображення, переживання і розуміння значущих соціальних масштабах подій, в різних відносинах загальних для членів різних соціальних груп, що виявляються в схожих життєвих умовах.

Таким чином, масова свідомість - узагальнююче поняття, яке об'єднує в собі свідомість значної частини людей, тому вона виступає одним з найбільш важливих каналів впливу на людей і, отже, маніпулювання ними.

Ленко І.

НТУ «ХП»

ДЕСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Наявність такого соціального явища, як корупція супроводжує людство майже весь час його існування. Руйнівна дія корупції призводить до падіння престижу й авторитету влади на всіх рівнях, деформації моральних засад суспільства, зниження поваги громадян до закону, втрати соціальної солідарності, поширення в соціумі настроїв політичної апатії й цинізму, правового нігілізму та індиферентності, зростання рівня злочинності. Все це впливає на зменшення потенціалу інститутів громадянського суспільства, порушення прав людини, дискредитує державу на міжнародному рівні. Так за дослідженням міжнародної організації [Трансперенсі Інтернешнл](#) у 2018р. в [рейтингу корумпованості](#) Україна посідала 120-те місце зі 180 країн.

В українському суспільстві корупція пронизує різноманітні сфери суспільного життя, що призводить до її «корозії». На жаль люди сприймають це

негативне явище як норму життя, що витісняє правові, моральні відносини в соціумі та стає звичайним правилом поведінки для значної частини населення нашої країни. Переважна більшість громадян змушена при прийнятті тих або інших рішень керуватися не правовими і моральними нормами, а винятково міркуваннями особистої вигоди. У результаті відвертого правового цинізму влади, яка демонструє зневажливе, зухвале ставлення до загальноприйнятих принципів, правил, норм моралі відбувається деформація свідомості соціуму. У громадян зникає повага до права, люди починають свідомо ігнорувати вимоги закону, цінності права, зневажливо ставитися до правових принципів і традицій, що породжує правопорушення, у тому числі кримінального характеру. У соціумі поширюється правовий нігілізм, затверджується ще одна з форм проявів деформації правосвідомості – конформізм. Таким чином, корупція стає своєрідним засобом мислення, який обумовлює принципові засади життя. Поступово перетворюючись із соціальної аномалії, за якої руйнуються моральні цінності суспільства, поступаючись прагматичним інтересам, позбавляючи людей порядності та посилюючи їх надлишкове прагнення до матеріальної вигоди, як правило, корупція стає не тільки звичним засобом вирішення життєвих проблем, а й нормою функціонування влади і засобом життя значної частини населення. Отже, корупція як багатовекторне явище має виразне політичне забарвлення: з одного боку, вона є продуктом діяльності влади, а з другого – безпосередньо впливає на формування та функціонування владних інститутів, значною мірою визначає саму сутність публічної влади.

Сьогодні в Україні існують такі правові інститути як Національне агентство із запобіганням корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро, розроблена Антикорупційна стратегія на 2018-2020, працюють громадські об'єднання протидії корупції на місцях тощо. Але їх діяльність не має послідовного та системного характеру, а тому викликає багато нарікань з боку суспільства. На нашу думку, для ефективної боротьби з корупцією особливу увагу необхідно звернути на наступне.

По-перше, потрібно переформатувати саму владу, через скорочення управлінського апарату, особливо з рівнобіжними функціями. По-друге, підвищувати вимоги до державних службовців через реально діючу адміністративну та кримінальну відповідальність за службові правопорушення і злочини. По-третє, розробити алгоритм дій стосовно нетерплячого ставлення громадян до корупційної діяльності. Постійна інформованість громадськості щодо результатів антикорупційної кампанії сприяє підвищенню рівня політико-правової культури соціуму, моралі, суспільних та людських цінностей. Саме тому особливої популярності здобули чисельні телевізійні шоу і теледебати на яких обговорюють питання виникнення найпоширеніших корупційних діянь та їх провідних форм. Фахівці роз'яснюють, яку шкоду завдає корупція нашій державі, суспільству, коментують найважливіші положення нових антикорупційних законів, періодично оприлюднюють результати перевірок в інститутах влади, прокуратурі, судах та інших установах і закладах. По-четверте, реальне, а не формальне залучення громадян до реалізації антикорупційної політики. Громадський контроль за принципом прозорості політики повинен слідкувати за виконанням або ігноруванням чи свідомим блокуванням місцевою владою антикорупційних завдань, що приймаються на вищому державному рівні.

Кажучи взагалі, успіхи у боротьбі з корупцією сприятимуть подоланню психологічної залежності від етично виправданого на сьогодні соціумом засобу вирішення особистих проблем та стануть запорукою змін, які відповідають інтересам більшості. Відомий фахівець з проблем протидії корупції Сар Дж. Пундей зазначав, що «... корупція не є інфекцією, яку раптом може «підхопити» здорове суспільство. Вона є наслідком явищ та тенденцій політики, економіки та розвитку держави. Жодна країна не була ніколи повністю вільною від неї і ніколи не буде». Змінюються лише її обсяги і прояви, а також її можливості, що визначаються ставленням до цього небезпечного явища держави і суспільства.

Литвиненко Ю. В.

Головко М. В.

НТУ «ХП»

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ПРОЦЕСИ В СФЕРІ МІСЬКИХ НАЙМЕНУВАНЬ

Лексика міста зберігає його історію і, в той же час, оперативно реагує на зміни суспільного життя. У нашому дослідженні міська лексика розкривається на прикладах системи міських найменувань. Ми розглянули дві сфери: найменування міських територіальних об'єктів (вулиці, проспекти, тощо) та міські вивіски. Інколи найменування аргументовані суспільно – політичною або культурною ситуацією. Харків – культурне місто, тут багато університетів, які сприяють розвиненню науки та мистецтва. Тож багато видатних вчених, митців, діячів культури мають певний зв'язок з нашим містом. Як наслідок, багато об'єктів носять їх імена: проспект Льва Ландау, вулиця та ринок Академіка Барабашова, вулиця, будинок Алчевських. Впродовж певного періоду у Радянському Союзі використовувався принцип іменування міських об'єктів на честь радянських політичних діячів, героїв війн, письменників, які не мали відношення до конкретного міста. Так у Харкові є Проспект Гагаріна, проспект Героїв Сталінграду, вулиця Маршала Жукова (тепер – Петра Григоренка). Варто також поглянути на деякі райони конкретно. Наприклад район ХТЗ і близькі йому об'єкти у більшості несуть назви об'єктів індустрії. Навіть поглянувши на гілку метро, це наявно: станція Індустріальна, Тракторний завод. Район Олексіївки містить переважну більшість найменувань, пов'язаних з героями та подіями Другої Світової Війни: станція 23 серпня, Перемога. Ще одна дуже розповсюджена тенденція – створення урбаноніма за домінуючим об'єктом міського простору: Бурсацький спуск, вулиця Благовіщенська. Або ж за призначенням: Базарна площа, Рибна площа. В Харкові, як у більшості міст, є умовно-символичні найменування з обов'язковою позитивною конотацією: вулиця Сонячна, Світла, Квітковий

в'їзд. Або найменування за просторовими характеристиками: вулиця Овражна, Горна.

Крім назв вулиць, проспектів та станцій, до досліджуваних одиниць можна віднести вивіски, задача яких – привернути увагу адресата. Деякі вивіски схожі навіть на заклики вуличних торговців. У нашому місті є такі експресивно окрашені назви як: ресторанний комплекс «Не гоні!», кафе «Час поїсти!» і т.д. Часто зустрічаються оцінювальні найменування: «Добрий Магазин», торговий ряд «Вдала покупка». Найменування різних типів міських об'єктів відбиває такі соціальні процеси, як поява нових форм власності, нових видів товарів та услуг. В ряду найменувань можна назвати нову регулярну модель зі зв'язним компонентом -маркет: супермаркет, минимаркет, оптмаркет, строймаркет. Значно поповнився ряд найменувань спеціалізованих кафе: Арт кафе, кафе клуб, кафе бар, гриль бар, суши бар.

Розгляд слів на вивісках з комунікативних позицій дозволяє помітити значущі зміни в характері будь-якої взаємодії між адресантом та адресатом. Раніше такі найменування, як «булочна Тетяна», «меблі Іван», містили узагальнений образ покупця, виражений іменем. Тепер – найменування за іменем означає не адресата, а адресанта, тобто власника: «У Тетяни», «Мишкина малина» (кафе на Алчевських). У якості нейтральних найменувань можуть актуалізуватись старі найменування: кафе «Йолки-палки», трактир Диканька, корчма «Тарас Бульба», кабак «у Петровича». Існують також назви, що спираються на міську топоніміку: кафе «Стрілка», магазин «Олімпійський» на вулиці Олімпійській. Деякі назви відображають територіальне розташування об'єкта, при цьому називаючи локацію мовою, максимально близькою адресату (Бар «Пушка-Миндаль» на Пушкінській, ресторан «Гершир» на перехресті Героїв Труда та Широнінців). Інші – відображають живу мову, що використовується суспільством кав'ярня «ЛяТюШо».

Таким чином, система міських найменувань є хорошим ідентифікатором для моральних, етичних, політичних та соціальних цінностей міста. У назвах

вулиць, площ, окремих установ та навіть вивісках відображається реальність, характерна даній території у певний час.

Мірончук А.

НТУ «ХП»

ОСНОВНІ ТИПИ КОНФЛІКТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Парадигма управління людськими ресурсами особливе значення надає психологічному комфорту перебування людини в організаціях. Формування правильного організаційно-психологічного клімату переслідує мету підвищення ефективності роботи персоналу, в тому числі за рахунок виявлення та усунення соціальної напруженості в колективі у вигляді конфліктів. Щоб продуктивно управляти конфліктом, необхідно розуміти його тип та причину виникнення. Вивчення основних типів конфліктів в організації, механізмів та причин їх виникнення і способів успішного вирішення залишається актуальним дослідницьким завданням.

Питання конфлікту в організації досліджували багато вітчизняних і зарубіжних дослідників, таких як А. Я.Анцупов, В. Зигерт, С. І.Еріна, М. М.Кашапов, А. І. Кіт, Л. Ланг, А. В. Липницький, Б. Ф.Ломов, А. А.Малишев, Т. І.Марголіна, В. С. Мерлін, Л. А.Петровська, Ю. П.Платонов, В. П. Сальніков, В. І.Хальзов, Ю. А. Шаранов, В. Шутста інші науковці.

Поняття «конфлікт» характеризується винятковою широтою змісту і вживається в різноманітних значеннях. Конфлікт – один із типів соціальних зв'язків, спосіб взаємодії на тлі зіткнення несумісних поглядів, позицій та інтересів, протиборство взаємопов'язаних, але які мають свої цілі, двох або більше сторін. В управлінні конфлікти можуть руйнувати організацію, знижувати ефективність управління. Вони вказують на приховані негативні процеси, реальне існування розбіжностей, тенденції їх розвитку.

Виявлення причин конфліктів в організації визначає вибір відповідних шляхів та методів запобігання, конструктивного їх вирішення. Причини

конфлікту – це явища, події, факти, ситуації, що передують конфліктові та викликають його за певних умов діяльності суб'єктів. Об'єктивними причинами конфлікту є ті обставини соціальної взаємодії людей, що призводять до зіткнення їхніх думок, інтересів, цінностей. Суб'єктивні причини конфліктів обумовлено індивідуально-психологічними особливостями й безпосередньою взаємодією людей під час об'єднання у соціальні групи.

Існують наступні типи конфліктів в організаціях: виробничо-економічні (основою яких є виробничо-економічні протиріччя); ідеологічні (в основі яких лежать суперечності в поглядах); соціально-психологічні (виникають у зв'язку з протиріччями в соціальній сфері, а також особливостями психіки людини); загальні, локальні, швидкоплинні та короткочасні (виникають на основі індивідуальних психологічних особливостей, відрізняються агресивністю конфліктуючих сторін); гострі тривалі, затяжні (виникають при наявності глибоких протиріч); внутрішньо особистісні (пов'язані із зіткненням протилежно спрямованих іманентних мотивів особистості); міжособистісні (при зіткненні інтересів двох особистостей); міжособистісно-групові (при яких протиборчими сторонами є, з одного боку, особистість, а з іншого – група); міжгрупові (виникають при зіткненні інтересів двох соціальних груп); об'єктивні та суб'єктивні; організаційні (відбуваються в зв'язку зі зміною зовнішніх обставин або порушенням регламентованого порядку); емоційні (пов'язані, як правило, з особистісним сприйняттям того, що відбувається навколо, з чуттєвої реакцією на поведінку і дії інших людей, розбіжністю в поглядах; соціально-трудова (викликані розбіжністю, конфронтацією приватних і загальних інтересів, несумісністю цілей окремих осіб і соціальних груп); ділові та особистісні; горизонтальні (в яких беруть участь люди, що не знаходяться, як правило, в підпорядкуванні один одного); вертикальні (учасники пов'язані тими чи іншими видами підпорядкування.); змішані (представляють відносини підпорядкування і непокори); конструктивні та деструктивні (в основі яких лежать або об'єктивні протиріччя, що сприяють удосконаленню діяльності організації, або відповідно суб'єктивні причини, що

сприяють росту соціальної напруженості і погіршенню діяльності організації); антагоністичні та компромісні (супроводжувані непоступливістю і непримиренністю сторін чи ті, що допускають різноваріантність подолання розбіжностей, взаємозближення поглядів, інтересів, цілей); позитивні і негативні (вирішення конфлікту сприяє розвитку організації або ведуть до погіршення діяльності організації та руйнування соціально-економічної системи);

Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасних умовах ринкових відносин чинником, що регулює благополуччя та процвітання організації, є продуктивний і працездатний колектив. Завдяки своєчасному вирішенню та запобіганню конфліктних ситуацій будь-яка організація може досягти планових цілей за рахунок плідної, згуртованої роботи колективу. Важливими напрямом роботи служби управління персоналом є формування сприятливого мікроклімату, зокрема за рахунок виявлення конфліктних ситуацій їх запобіганню/ вирішенню.

Література:

1. Криса О.Й. Природа конфліктів в організації // Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції «Маркетинг та логістика в системі менеджменту». – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – 396 с.; Грей К. Организации. Теории, конфликты и менеджеры / Пер. с англ. – Х.: Изд-во «Гуманитарный Центр», 2008. – 196 с.; Конфліктологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.igidravlika.com/novosti/9-podrobnaya-klassifikacziya-konfliktov-prichiny-kotoryx-ix-vyzyvayut-i-dinamika-protekaniya-ponyatie-qkonfliktogenq.html>

Платановская А., Степанова А.

НТУ «ХПИ»

АНДЕГРАУНД КАК НОВОЕ ПОКОЛЕНИЕ СУБКУЛЬТУР

Одной из актуальных тем про общество, является его изменения. Общество в целом делится на различные группы. В разных социальных условиях создаются новые культурные формы. Среди них есть и молодежные субкультуры. Они делятся на группы по музыкальным вкусам, по увлечениям

и взглядом на мир в целом. Молодежь как наиболее восприимчивая социальная группа одна из первых воспринимает новые формы развития общества со всеми его положительными и отрицательными явлениями. Молодежные субкультуры стали одним из важнейших средств обновления современного общества.

Субкультура – это часть культуры общества. Отличающейся своим поведением от преобладающего большинства. Одной из таких субкультур является андеграунд культура. В чем же особенности этой культуры? Какие цели у представителей андеграунда?

Андеграунд как непрерывный эксперимент над собой, своим сознанием и одновременно эксперимент над окружающим миром. Для андеграунда характерны разрыв с господствующей идеологией, игнорирование стилистических и языковых ограничений, отказ от общепринятых ценностей, норм, от социальных и художественных традиций, нередко эпатаж публики, бунтарство. Основными признаками или критериями андеграунда можно назвать: отсутствие четко выраженной коммерческой основы; противопоставление масс-культуре; независимость; экспериментальность. Термин возник во второй половине XX века. К андеграунду относили некоторые виды музыки. Часто латино – и афроамериканцы бедных районов собирались в небольшие группы под мостами, в парках и старых клубах для «чеканки» и рэп-батлов. Впоследствии из таких «тусовок» и произошли андеграундные стили, позже ставшие весьма популярными.

В СССР андеграунд приобрёл иные формы. Из-за официальной цензуры почти всякое не признанное властями искусство, включая музыку и литературу, оказывалось андеграундом. Так появлялись независимые книжные публикации – самиздат, распространение музыки – магнитиздат, неофициальные концерты – квартирники. В Европе андеграунд перерос в техно вечеринках, этот сугубо развлекательный жанр, стал своеобразной альтернативой для меланхоличной гитарной музыки, властвовавшей в те годы – пост-панка и готик-рока. Любители рейвов смотрели на мир через желтые очки, одевались в удобную спортивную одежду кислотных цветов и поголовно

употребували наркотики, чаще всего психоделики (ЛСД) и эмпатогены (MDMA, он же – екстази).

Андеграунд розвивається і зараз. Ця група культури набрала популярності в Україні в 2014 році, коли виникла нова хвиля техно рейв культури. «СХЕМА» – це андеграунд вечірки, на які приходили і приходять до сих пор люди з бажанням творити, самовиражатися, уникати від реальності. Для того, щоб сійти на «Схемі» за свого, бажано одетися відповідно. Хоча, в сутності, всім все однако, як ти виглядаєш, кожен горить покрасуватися. Перша вечірка відбулася після двох місяців після революції Гідності на покинутих складах і під мостами. Молодь, яка шукала спосіб уникати від розборок влади, знала своє притулок в нічних техно вечірках.

Основною метою «Схеми» було об'єднання всіх груп молоді, щоб відчути себе вільним в самовираженні. Після 4 років їх маленької вечірки під мостом виросла ціла культура молоді з своїм стилем і своїм новим баченням життя. На справу сьогоднішній андеграунд – спільнота талановитих і повністю сформованих громадян. Він привертає своєю непередбачуваністю і відмовою слідувати яким-то жорстким правилам.

Покатілова Т.

НТУ «ХПІ»

ПОМИЛКИ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ПРОЦЕСІ ВИВІЛНЕННЯ ПЕРСОНАЛУ

Складна економічна ситуація в Україні внесла корективи в різні сфери життя суспільства. Відбулися зміни в організації праці, деякі підприємства підлаштовуються під сучасні реалії, змінюючи профіль діяльності. І цілком зрозуміло, що це вплинуло на життя та трудову діяльність працівників підприємств. Актуальність даної теми обумовлюється появою надлишку робочої сили порівняно з запланованою потребою в ній, через що в умовах

нестабільної економічної ситуації питання планування вивільнення персоналу є надзвичайно важливим.

Даним питанням займалися такі вчені, як: Балабанова Л.В, Сардак О. В., які вивчали управління процесом вивільнення персоналу. Також це Савельєва В., Мурашко М., Крушельницька О. У вітчизняній науці різні проблеми та аспекти соціально-трудоих відносин та економіки праці розглядалися в роботах таких авторів, як В.Е. Гімпельсон, І.А. Денісова, Р.І. Капелюшніков, Р.П. Колосова, Г.Г. Мелікян, Т.О. Разумова, С.Ю. Рошнін. Планування роботи зі звільненими співробітниками базується на класифікації типів вивільнення персоналу. Критерієм класифікації в даному випадку виступає ступінь добровільності виходу працівника з організації. За цим критерієм можна виділити наступні типи вивільнення персоналу:

- припинення найму на роботу і звільнення персоналу за рахунок плинності кадрів;
- скорочення тривалості робочого дня;
- введення укороченою робочого тижня(практика показала, що 10% скорочення робочого часу призводить до значного ущільнення графіка роботи в умовах відсутності найму персоналу);
- локаут – тимчасова зупинка роботи (або суттєве скорочення обсягів виробництва) підприємства роботодавцем, коли припиняється виплата зарплати працівникам.

Існують також наступні підстави звільнення персоналу: по-перше, звільнення за ініціативи співробітника (за власним бажанням); по-друге, звільнення за ініціативи працедавця (за ініціативи адміністрації), по-третє, вихід працівника на пенсію або за об'єктивних обставин (призов на службу в армії або мобілізація). Звільнення за ініціативою адміністрації може, наприклад, означати скорочення персоналу або закриття організації, що є неординарною подією для будь-якого співробітника. Але поміж тих, хто підлягає звільненню за ініціативи адміністрації можуть бути ті особи, що не пройшли атестацію, систематично порушують дисципліну, отже, керівництво

прийняло рішення позбавитися від працівника, що не відповідає певним вимогам. Проте вивільнення не завжди означає вихід з організації, тобто звільнення. В певних випадках працівнику підбирають нове місце всередині організації, може бути висунута вимога перекваліфікуватися та оволодіти певною новою професією.

Грамотне оформлення кадрової документації є одним з основних вимог кадрового обліку. Від того, наскільки правильно це буде зроблено, залежать подальші трудові взаємовідносини між роботодавцем і працівником. Основна кількість помилок служби управління персоналом при веденні кадрової документації пов'язано з порядком заповнення трудових книжок. Доволі поширеним недоліком є відсутність повного або скороченого найменувань організації, наявність у записах скорочень будь-яких слів, брак завіреного запису щодо прийому працівника на роботу підписом і печаткою керівника організації тощо. Вважаємо помилкою не укладання трудового договору з працівником, який працює за сумісництвом на тому ж підприємстві. Нерідкі випадки, коли роботодавець з метою підвищення продуктивності праці, залучення більшої кількості клієнтів і з інших причин переводить працівника з одного структурного підрозділу в інший. Але при цьому не уточняється, чи вказано структурний підрозділ в трудовому договорі працівника. Якщо вказано, то невнесення будь-яких змін до трудового договору або не складання додаткової угоди, тобто неоформлення переведення працівника, є також помилкою. У разі звільнення працівника за вчинення винних дій (наприклад, прогул, втрата довіри), роботодавець вважаючи, що працівник «підлягає покаранню», не здійснює з ним остаточного розрахунку або не включає в цей розрахунок компенсацію за невикористану відпустку. Це також можна розглядати як помилку кадрової служби, що дає підстави звільненому працівнику звертатися до судових інстанцій для захисту власних трудових прав.

Таким чином, вивільнення персоналу є важливою функцією управління персоналом. В системі управління персоналом виокремилася самостійна

функція кадрової роботи – управління вивільненням персоналу, що полягає в певних методах роботи з особами, які проходять процедуру звільнення, передбачає дотримання правових норм та правильне оформлення відповідної документації.

Література:

1. Вивільнення персоналу як елемент сучасно кадрової політики організацій// Ломоносов-2005. Міжнародна конференція студентів, аспірантів та молодих вчених з фундаментальних наук, 2005. ; Егоршин А.П. Управління персоналом. - 3-е изд. - Н. Новгород: НІМБ, 2001.; Кабушкин М.М. Основи кадрового менеджменту. - М .: ЮНИТИ, 2003.; Типові помилки кадровика [Електронний ресурс].– Режим доступу:<http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/3827>.

Прокопенко А.

НТУ «ХПІ»

ПЛЮСИ ТА МІНУСИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ПРОСТИТУЦІЇ

Проституція є однією з найдавніших видів професійної діяльності. Вона існує стільки, скільки й саме суспільство. Саме слово «проституція» (від лат. *prostituo* – ганьблю) – це вступ за плату у випадкові, позашлюбні сексуальні відносини, які не базуються на особистій симпатії [2]. Проституція як вид діяльності інституалізована, тобто включає в себе наступні складові: свої статуси і ролі (проститутка, клієнт); матеріальні ресурси (приміщення, меблі, специфічний одяг); групи та організації, що об'єднані регуляцією надання послуг інтимного характеру (офіційні або неофіційні, нелегальні заклади); люди професійно зайняті (ті особи, що надають інтимні послуги, організатори їх діяльності). Це може бути легалізований й офіційно врегульований (формальний) соціальний інститут, або не легалізований, неформальний, участь в якому за офіційними нормами карається.

Проституція на початку ХХ століття в Російській імперії була легалізована, та представляла собою будинки розпусти трьох модифікацій, в залежності від фінансових можливостей споживача: 1) дорогі, розраховані на заможних споживачів; 2) численні і варіабельні будинки менш високої

категорії, для споживачів з середнього класу (дрібного чиновництва, студентства і молодших офіцерів) 3) дешеві, для бідного люду (майстрів, солдатів та навіть жебраків). Але разом з легалізованою проституцією існувала й неофіційна, яка відтворювала організаційно подібну композицію, що складається знову ж з трьох модифікацій: 1) аристократичних клубів-кубел; 2) організацій для середніх класів (танцкласи, квартирні «салони», «сімейні будинки»); 3) кубел дна («малини», «кути») [3].

Основним джерелом поповнення контингенту професійних повій (проституток) були, є та будуть самотні матері і дівчини з неблагополучних сімей, приїжджі шукачки високих заробітків, студентки вузів, невдалі абітурієнтки, молоді жінки зі сфери обслуговування (продавці, офіціантки, медсестри, персонал готелів і т.п.) [3]. В Україні проституція не легалізована, але зміна її статусу на легальний принесе низку позитивних моментів, а саме:

- для клієнта: більше гарантій збереження здоров'я завдяки регулярним медоглядам тих, хто надає інтимні послуги; обслуговування за визначеними стандартами та гарантованою ціною; більш безпечне перебування в цих закладах (зменшення вірогідності крадіжки речей, отрути клієнта, наявність охорони в закладі підвищує особисту безпеку, факт візиту не буде використаний для шантажу, більша пожежна безпека в закладі);

- для тих, хто безпосередньо надає інтимні послуги: отримання стабільного, гарантованого і захищеного заробітку, як і інші люди, які працюють; гарантований захист у вигляді охоронців, що не допустять відхилення від стандартів надання послуг, тобто якщо клієнт поводитиметься некоректно, то йому це не дозволять; обов'язкові медогляди дозволять своєчасно виявляти та лікувати захворювання; обов'язкове використання методів контрацепції також допомагає збереженню здоров'я; можливість отримання накопичувальної пенсії, відпустки й медичної страховки;

- для держави: поповнення державної скарбниці завдяки стягуванню офіційного податку з оплачених послуг; зменшення числа нелегальних

притонів; зменшення розповсюдження венеричних захворювань та ВІЛ через посилення медичного контролю.

– Проте не треба забувати, що разом з позитивними моментами легалізації проституції будуть і негативні сторони, а саме:

– для клієнта легалізація цього явища нібито вказує, що в ньому немає нічого поганого, що сприяє на думку клієнта більш лояльному ставленню до нього та його дій оточуючими, але моральні норми це засуджують, тому може зрости число розлучень, через зраду чоловіка, яку він не вважав зрадою;

– для повії легалізація її професійної діяльності не зменшує її цькування й приниження з боку оточення, тому що моральні норми її засуджують, але вийде із «тіні» та про її діяльність може стати відомо більш широкому колу осіб; залишається ризик зараження венеричним захворюванням від клієнта, тому що його ніхто не перевіряє, коли він приходить за інтимними послугами;

– для суспільства в цілому формується більша толерантність до цього явища; державі потрібно виділити кошти, що підуть на побудову приміщень, медичні огляди, навчання людей, які будуть відповідальними за дотримання норм в закладі [1].

Література:

1 Малахов А.С. [Три столетия российской проституции](#) / А.С. Малахов // «[Коммерсант Деньги](#)». — 05.05.2001. — Вып. 321—322. — № 17—18. — С. 204-223.; 2 [Прохоров](#) А. М. Проституція / [А. М. Прохоров](#) / Велика радянська енциклопедія — 3-є вид. — М, 1969—1978. — С.155- 181; 3 Форми проституції та типи проститутток. [електронний ресурс] – Режим доступу: <https://studopedia.org/4-138650.html>

Разно М.В., Филиппенко А.Ю.

НТУ «ХП»

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І НАЦІОНАЛЬНА МОВА

Глобалізаційні процеси охоплюють усі найважливіші сфери буття людини: соціальну, економічну, інформаційну, комунікативну, культурну тощо. Цивілізаційні інтеграційні процеси в економіці, торгівлі, культурі тощо потребують міжнародної мови як засобу спілкування світової спільноти. У

лінгвістичних дискусіях про подолання мовного бар'єру здебільшого пропонувалося ввести спільну допоміжну мову, тобто перейти на глобальний білінгвізм. У XX столітті такою «загальносвітовою» мовою де-факто стала трансформована базова англійська мова (її звичайно називають «американською англійською»), яка швидко поширюється як друга мова насамперед у спеціальній комунікації. Деякі фахівці вважають американський варіант англійської мови саме тією універсальною мовою, яку можна використовувати практично скрізь і поширення якої є необхідним у добу інтеграційних процесів.

На наш погляд, є підстави говорити про те, що в українській мові поширюється тенденція використовувати англіцизми для найменування не лише нових понять, але й добре відомих. Опитування мовців засвідчує, що чим вищий рівень знання англійської мови у респондента, тим позитивніше ставиться він до вживання запозичень не лише у професійній мові, але й у повсякденному вжитку. Усі суперечності й виклики світової глобалізації відбиваються на термінології кожної мови, оскільки цей шар лексики, з одного боку, чутливий до науково-технічних та цивілізаційних змінень, а з другого, – важливий для сучасної комунікації людей.

Отже, можемо говорити про вплив глобалізаційних процесів на розвиток національних мов, одним із виявів якого є те, що слова і словосполучення з американського варіанта англійської мови поступово витісняють питомі одиниці й заступають їх. Науковці пишуть про експансію «глобальної» мови, зокрема, через Інтернет, що становить реальну загрозу національним мовним системам. В Україні проблеми національної мови, пов'язані з інтеграційними світовими процесами, ще не стали складником державної мовної політики, а є об'єктом уваги науковців.

Науковці відзначають, що в українській мові англіцизми, як й інші чужі слова, можуть видозмінювати план вираження, оскільки мова пристосовує їх до своєї системи (наприклад, поряд зі словами маркетинг, пресинг почали вживатися маркетування, пресингування). Відбувається швидка адаптація до

системи української мови саме тих англіцизмів, які є комунікативно значущими для мовців. Таким чином українська мова реалізовує свої системні можливості й змінюється на різних рівнях, а це є розвитком мовної системи, зумовленим як лінгвальними, так і позалінгвальними чинниками. Ми вважаємо слушною думку Б. Ажнюка, що, «розхитуючи мовну норму і дестабілізуючи мовне життя, глобалізація дає водночас і значний імпульс для оновлення й розвитку української мови, зростання її інформаційного ресурсу й розширення функціональної сфери». Отже можна сказати, що глобалізація парадоксальним чином дасть новий імпульс до «неоромантичного» розвитку національних мов і розвитку всього того, що ми називаємо справжньою, високою культурою».

На сьогодні минуло ще замало часу аби розглядати лінгвістичну глобалізацію в одній площині: лише негативно чи позитивно. З одного боку, володіння англійською мовою забезпечує взаєморозуміння у світовій комунікації, що особливо важливо в добу глобалізації. З другого боку, тотальне використання англійської мови не лише впливатиме на лексичний склад та словотвір національних мов, але з часом обмежуватиме сферу їхнього функціонування.

Рібун А.

НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Останні роки Україна переживає перехідний період. З однієї сторони, в країні відбувається процес пристосування вже існуючих інститутів та структур до нових умов існування, а з іншої сторони поступово утворюються нові інститути та механізми ринкової економіки, застосовуються нові підходи та ідеї. В результаті чого виникають суперечності між формою та змістом нових інститутів.

В межах даного періоду економічна культура також має суперечливий характер. Її формування відбувається в процесі модернізації суспільства, коли відбувається злам старої тоталітарної системи управління економічними інститутами і упровадження ринкових моделей господарювання.

Економічна культура в сучасному українському суспільстві залежить від соціально-економічних та національних прототипів, які формувалися протягом тисячоліть та, які впливають на економічні реалії суспільства, економічну систему, відносини індивіда. Особливість України полягає в тому, що вона має майже безконфліктне співіснування європейських та євразійських рис в культурному відношенні. Слід зауважити, що в значної частини населення радянські навички щодо соціально-економічної поведінки виявилися глибоко вкоріненими.

Також значний вплив на українську економічну культуру оказали цінності православної релігії. Так, наприклад, в православній релігії переважають духовні та моральні мотиви життєвої поведінки й праці на відміну від матеріальних інтересів, саме тому певною мірою можна вважати, що православ'я обумовило існування бідності, як типу культури. Тому що умова життя, яка була впроваджена в радянську трудову культуру передбачала отримання мінімуму харчування і не більше.

Існує думка, що український індивідуалізм став основою розвитку ринкових стратегій в країні, тому як вченими були проведені дослідження в ході яких український індивідуалізм набув різноманітного тлумачення. Так, наприклад, В. Янів зазначає: "Український індивідуалізм, який насправді об'єднує нас у певному сенсі з індивідуалістичною Європою, коли переходить межі, веде нас до прірви анархізму". Мова йде про те, що характер українського індивідуалізму не відповідає рівню громадського індивідуалізму та існує тільки на побутовому рівні. Український індивідуалізм сформувався в малих групах, а не в великих спільнотах, тому існує обмеженість комунікації. Таким чином можна сказати, що індивідуалізм України є обмежений, що пояснює парадоксальність сьогоденної ситуації, коли в нації індивідуалістів не

вистачає соціально активних людей. З іншого боку, своєрідний український індивідуалізм може стати передумовою для створення в незалежній Україні нової ринкової капіталістичної культури, умовою розвитку розвинутого громадянського суспільства, що функціонує за принципами ліберально-економічних свобод.

Останні роки значній трансформації економічної свідомості українського населення сприяли політичні, економічні та соціокультурні перетворення. Соціологами було відзначено зростання орієнтації на особисті сили, тенденцію індивідуалізації цінностей, раціоналізація поведінки.

Однак в слід недостатнього економічного реформування, в країні з'явилася негативна оцінка населенням економічної ситуації в Україні. Причинами цього стали масова бідність, значне соціальне розшарування, відсутність соціального захисту та ін.. На сучасному етапі в українському суспільстві водночас діють старі і нові соціально-економічні інститути, які встановлюють подвійні норми економіки. Слід зауважити, що старі цінності вже майже відкинуті, а нові ще не прийняті суспільством, тому ця ситуація знаходиться в маргінальному стані. Економічна культура є фактором для оновлення економіки та розвитку процесів трансформації. Саме тому на сьогодні в Україні спостерігається дефіцит ринкової культури. Значна частина населення ще досі перебуває в полоні стереотипів, які перешкоджають зростанню потенціалу економічного розвитку суспільства.

У процесі формування нової економічної культури та соціальних механізмів її реалізації необхідно використовувати досвід, який здобули розвинені демократичні країни. Однак при цьому сліпе копіювання нових економічних цінностей викликатиме реакцію відторгнення. Треба намагатися оптимально поєднати національні традиції і культурні зразки із новим потенціалом, який надає інтеграція в глобальному соціоекономічному просторі.

СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ШКІЛЬНОГО ВЧИТЕЛЯ

Професія вчителя завжди була і залишається однією з найважливіших, найшановніших, та водночас найскладніших та найвідповідальніших професій. Своєю працею вчитель створює майбутнє країни, від його професіоналізму залежить рівень розвитку знань у молодого покоління, його світогляд, життєві орієнтири та моральні цінності. Успішність виконання вчителем своїх професійних обов'язків, передусім, залежить від рівня теоретичної та практичної підготовки педагога, наявних професійних та моральних якостей. Однак, в умовах сучасного світу, особливу цінність набуває вміння педагога встановлювати та керувати уявленням оточуючих людей про себе, тобто будувати власний професійний імідж.

Професійний імідж представляє собою образ людини як представника певної професії, який формується у індивіда (як представника цільової аудиторії) на основі діяльності об'єкта, ціннісних орієнтацій і стереотипних установок, та спонукає його до певних дій.

Для вивчення професійного іміджу вчителів загальноосвітнього середнього закладу м. Харкова було проведено соціологічне дослідження, в якому взяли участь 162 учні та 10 вчителів.

Результати дослідження показали, що серед складових професійного іміджу вчителя найбільш важливими, на думку респондентів, є його професійні навички, рівень знань з дисципліни, що викладається, відповідальне ставлення до навчального процесу та манера поведінки. Серед найважливіших зовнішніх характеристик вчителя респонденти відмітили грамотність мови та охайність педагога.

Образ ідеального вчителя суттєво відрізняється в свідомості учнів та самих вчителів. Серед найважливіших професійних характеристик вчителів

вказали вміння мотивувати учнів до навчання, глибокі знання за дисципліни та вміння привносити інновації у навчально-виховний процес. В той же час, учні обрали ті навички, які напряду стосуються навчального процесу (вміння легко та доступно пояснювати матеріал уроку, вміння знаходити та пояснювати учням практичне застосування теоретичному матеріалу).

Моральні якості ідеального вчителя, на думку опитаних учнів та вчителів, також мають відмінності. Так, більшість опитаних учнів вважають, що найголовнішими якостями ідеального вчителя повинні бути почуття гумору, відповідальність, доброта та терпіння. А от самі вчителі обрали головними такі якості: відповідальність, справедливість, доброту, чесність та пунктуальність.

Стать педагога не має значення, а от базова освіта з дисципліни, яка викладається, є необхідною. Що стосується віку ідеального вчителя, то переважна більшість опитаних педагогів вважають, що вік вчителя не має значення. В той же час, більше половини опитаних учнів вказали, що ідеальний вчитель має бути молодого або середнього віку.

У своєму одязі ідеальний вчитель має притримуватися ділового або напівділового стилю. Проводячи урок він повинен обов'язково застосовувати комп'ютер, мультимедійну дошку або інші ілюстративні матеріали (плакати, картки). Так вважають більшість опитаних вчителів. На думку учнів, найбільш необхідними засобами проведення уроку є додаткові матеріали, що стосуються теми уроку (книги, статті з газет, роздруківки з Інтернету) та комп'ютер.

Більшість вчителів загальноосвітніх закладів м. Харкова володіють глибокими знаннями з дисципліни, загальною ерудицією, вмінням планувати, організовувати та контролювати роботу учнів на заняттях. При цьому, загальні оцінки, які давали учні вчителям нижчі, ніж ті, що давали вчителі своїм колегам.

Моральні якості, притаманні більшості реальних вчителів, також відрізняються у відповідях опитаних учнів та педагогів. На думку опитаних вчителів, більшість їх колег справедливі, добрі, відповідальні та толерантні, що цілком відповідає уявленням педагогів про особистісні характеристики

ідеального вчителя. Моральний образ реальних вчителів частково відповідає і уявленням учнів, в свідомості яких, більшість педагогів добрі та відповідальні, мають почуття гумору. Проте, майже половина школярів відмічали строгість та серйозність як одні з найголовніших якостей, що характеризують вчителів їх школи. В той же час наявність таких бажаних якостей як терпіння та відповідальність вказали лише 26% та 33% учнів.

Стиль одягу типових представників педагогічної професії відповідає стилю одягу ідеального вчителя. А от засоби проведення уроку в реальності відрізняються від тих, які є бажаними для учнів та самих вчителів. Не враховуючи використання базового підручника, більшість опитаних вчителів вказали, що використовують комп'ютер та ілюстративні матеріали (плакати, картки). Школярі ж серед головних засобів проведення уроку, крім базового підручника, вказали додаткові підручники та конспекти. Ілюстративні та додаткові матеріали (статті з газет, роздруковки з Інтернету, тощо) на уроках у своїй школі бачила лише третина опитаних школярів.

Професійний імідж вчителя складається у результаті його порівняння з образом ідеального педагога, який існує в суспільстві. При цьому, образ вчителя може відрізнятися в свідомості представників різної аудиторії, оскільки на формування уявлення про ідеального представника тієї чи іншої професії впливають ряд суб'єктивних факторів. Результати проведеного дослідження підтверджують дану закономірність. Образи ідеального та реального вчителів відрізняються в свідомості учнів та самих педагогів. Розходження існує також між ідеальним образом вчителя та образом більшості вчителів середньої школи, що актуалізує необхідність більш детального вивчення професійного іміджу вчителя та пошук шляхів його вдосконалення.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРИ: ТЕНДЕНЦІЇ І ПРОТИРІЧЧЯ

Процеси глобалізації культури відносяться до числа найбільш значимих цивілізаційних тенденцій сучасності. Глобалізація як явище зовсім не є чимось унікальним і властивим виключно сучасній епосі. Прагнення до необмеженого росту, експансії та нескінченної асиміляції будь-якого інокультурного матеріалу властиво будь-якій культурній системі. Новітній етап глобалізації почався після закінчення Другої світової війни. Різні держави і соціальні групи, які живуть в цих державах, дуже по-різному беруть участь в цих потоках глобалізації.

У той же час сучасним глобалізаційним процесам притаманний ряд особливих рис. Всі колишні глобалізаційні проекти в історії здійснювалися шляхом насилля. Головним засобом реалізації такого проекту було пряме військово-політичне насильство, а його історичним втіленням - теократична імперія. Тепер же, коли епоха ідеалів змінилася епохою інтересів, пряме військово-політичне насильство виявляється засобом неадекватним. Йому на зміну приходить неоліберальний проект глобалізації.

При аналізі сучасних тенденцій слід враховувати наступні фактори:

1. Глобальні процеси розгортаються на тлі наближення системної кризи всієї людської цивілізації, який за усередненими підрахунками повинен відбутися близько 2025-2030 рр.. (Розрахунок групи С. П. Капіци та ін.)

2. Найважливішим фактором сучасного культурного клімату є постмодернізм, що виник як художнє явище в середині 1950-х рр. у США в архітектурі, скульптурі й живописі, а потім швидко поширився на літературу, музичне мистецтво й науку. Сьогодні він є головною формою стихійного світогляду більшої частини освіченого людства.

3. Одним з визначальних факторів структурно-якісних трансформацій культурно-цивілізаційних параметрів сучасного світу і самої психіки людини

найближчого майбутнього, є екранна революція, порівнянна за своєю значимістю, хіба що з виникненням писемності.

Але віртуалізація реальності, подібно будь-якої соціально-інформаційної технології, є амбівалентним процесом, володіє подвійним призначенням, тобто характеризується не менш потужним соціальним негативом. Завдяки новому інформаційному режиму сучасний соціум стає проникним для будь-яких інформаційних імпульсів. Інформаційне суспільство, знайшовши небачену раніше свободу, єдність у різноманітті, динамізм розвитку, знайшло і нову ступінь уразливості перед деструктивними факторами і різними соціальними девіаціями. Негативні фактори, що отримали в глобальній системі нові стимули і можливості, різноманітні, їх діапазон простягається в межах від міжнародного тероризму до хакерства, стандартизації культурних цінностей, поширення маніпулятивних технологій і т. п.

Очевидно, що світове співтовариство ще не опанувало повною мірою новими інструментами соціального управління, не освоїлося з реальністю глобальної інформаційної системи, не навчилося приборкувати свавілля інформаційних гравців. Необхідне формування нової культури - інформаційної, нової етики - етики віртуальних комунікацій, нових знань і вмінь, навчання новим професіям і технологіям. Саме в цьому векторі розвитку суспільств та особистості можна бачити джерело соціального оптимізму.

Як процес багатогранний і, по всій видимості, незворотний, глобалізація характеризується такими явищами, які обумовлюють собою неоднозначне ставлення до них. Усвідомлюючи сильні сторони, тобто позитивні моменти впливу нових інформаційно-комунікативних технологій на сфери освіти та стану культури повсякденності, багато вчених відчують тривогу з приводу негативних тенденцій глобалізації в цілому. До їх числа відносять такі феномени, як інформаційну невпорядкованість і втрату критеріїв відбору інформації. Намічається явний розрив між технологічним потенціалом інформатизації соціуму і особистості і якісними характеристиками глобалізації стосовно стану культури.

Глобальна інформаційно-комунікаційна система кардинально змінила умови для культурного обміну і взаємодії, освіти, бізнесу, міжособистісного спілкування, все більш успішно стираючи просторові, тимчасові, соціальні, мовні та інші бар'єри, формуючи єдиний інформаційний простір.

Позитивне значення даних процесів важко переоцінити. Завдяки їм величезні пласти людей були визволені з інформаційно обмеженого кола буття з переважанням матеріальних, соціальних параметрів і занурені в постійно розширюється інформаційний простір нового часу. Наш сучасник отримав можливість осягнення світу в режимі он-лайн і інтерактивної участі в процесі культурогенезу, межі його сприйняття постійно розширюються.

Таким чином, глобалізація культури має як негативні, так і позитивні сторони для формування культурної людини в сучасному світі. До негативних слід віднести стандартизацію культурних цінностей, поширення маніпулятивних технологій та інші деструктивні фактори. До позитивних належить розширення культурного обміну, формування єдиного інформаційного простору. У цих умовах необхідне формування нової культури - інформаційної, нової етики, нових знань і умінь.

Тер-Акопов А.

НТУ «ХПІ»

УПЕРЕДЖЕННЯ І СУЧАСНА ЛЮДИНА

Більшість людей на питання, чи мають вони упередження, дадуть негативну відповідь. У сучасному, інтелегентному і освіченому суспільстві думати в рамках упереджень вже вважається моветоном, але за статистикою, тільки одна людина з десяти може дійсно похвалитися тим, що у неї їх немає. Поява упереджень - наслідок соціальних умов і результат прагнення людини спростити складний світ. Визначення, які дають цьому поняттю фахівці, можуть бути абсолютно різними, але суть їх одна – це заважає людині реально і нормально сприймати навколишній світ. Упередження – це судження людини

про інших людей або події, речі, часто вони є необґрунтованим і практично завжди мають негативне забарвлення. Причому, фактами такі передсуди не підтверджені, а використовуються вони без доказів.

Джерела виникнення подібного типу мислення сягають своїм корінням в ті часи, коли суспільство тільки починало з'являтися. Головним фактором того, що упередження виникли, вважає більшість соціологів, стала нерівність в соціальних, культурних, економічних особливостях життя. Упередження виникли, як неправильне уявлення про що-небудь, через неповну або спотворену інформацію, часто отриману не на своєму досвіді, а на досвіді інших людей. Упередження бувають в різних сферах життя, їх існує безліч видів, кожне з них, так чи інакше, зачіпає кожну людину живе в суспільстві.

До них відносяться:

Соціальні упередження – спостереження, які дійсно були засновані на реальних ситуаціях і фактах, які людина могла побачити у своєму житті.

Гендерні упередження – роль, яку виконують чоловік і жінка в суспільстві, теж покрита упередженнями. Якими повинні бути вони в суспільстві, на роботі, в сім'ї визначається особливостями культури.

Расові упередження – недоброзичливе ставлення до людини тієї чи іншої раси, часом таке ставлення вороже і доходить мало не до абсурду.

Національні упередження – національні стереотипи і упередження вироблялися протягом століть, і склалися з уявлень про народ, про націю в цілому.

Побутові упередження – нав'язані суспільством по відношенню до власної поведінки або зовнішності, до різних прикмет чи забобонів, продуктів харчування.

Вікові упередження – кожен вік людини, починаючи з народження і закінчуючи глибокою старістю, пов'язаний з певними стереотипами, які нав'язані суспільством.

Сексуальні упередження – в результаті подібних стереотипів лежать всі невинправдані очікування, пов'язані з інтимним життям.

Політичні упередження – у багатьох частинах однієї країни існують різні думки людей. Часом одній половині їх упередження не дають зрозуміти іншу групу людей.

Культурні упередження – жести, емоції – все це універсальна мова для людей, чиї культура і звичаї схожі, але ось у інших народів, культура яких відрізняється, це все приймає зовсім іншого забарвлення, і набуває часом протилежне значення

Для людини, яка прагне до саморозвитку займається самовдосконаленням не припустимо мислити штампами і кліше. Все більше людей намагаються вийти за рамки упереджень. Людина без упереджень - це вільна людина, яка здатна бачити реальних людей дивитися на багато речей реально.

Швачка К.

НТУ «ХПИ»

СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ ПОЛИТИЧЕСКОГО ЭЛИТИЗМА

Элитистский подход, дополненный теорией социальной стратификации, стал в западной социально-политической науке преобладающим. Выделим несколько наиболее распространенных в ней современных элитистских концепций, предварительно сформулировав возможные основания для классификации теорий элитизма: свойства, характеристики элит их представителей:

- взаимоотношения внутри элиты, степень ее сплоченности;
- способы и характер отношений элиты с массами;
- роль элиты в обществе;
- способы и каналы рекрутирования (формирования и пополнения) элиты.

К основоположникам модернизированной, ценностной, классической теории элит иногда относят В. Парето, который рассматривал элиты с точки зрения социальной и политической антропологии. Он подчеркивал, что при «замыкании» элиты на себя, отказе от ее пополнения лучшими выходцами из неправящей элиты и средних слоев, аристократия вырождается (лучшим подтверждением этого стала судьба российского дворянства и царской бюрократии, а, затем, – коммунистической номенклатуры). Замечательный представитель русской эмигрантской социально-философской мысли Н. Бердяев даже сформулировал своеобразный числовой критерий. Если элита пополняется из широкого слоя высшей и верхней средней страт (5% населения), то развиваются и общество, и элита. Если из узкого слоя (1% населения), то неизбежно превращение ее в касту и вырождение. В рамках ценностного подхода сформулирована теория меритократии (власти лучших), известную еще с античности (когда аристократией называли власть немногих, но лучших и в интересах всех).

Своеобразную леволиберальную элитистскую концепцию создал сразу после второй мировой войны американский ученый Чарльз Райт Миллс (его последователем был другой американский политолог Ральф Милибанд). Отрицая марксистский, классовый подход, Ч.Р. Миллс, представитель подлинно либерального (то есть свободного и защищающего права и свободы каждого человека) крыла американской интеллигенции, решительно критикует американскую элиту как сплоченную и замкнутую касту, выражающую интересы финансово-промышленной олигархии. Главным элитообразующим признаком леволибералы считают «командные высоты», занимаемые представителями элиты. Но, пожалуй, преобладает в западной науке, равно как активно исследуется социально-политической наукой Украины, теория демократического элитизма (или концепция плюрализма элит). В рамках естественного для социогуманитарного знания парадигмального многообразия в ней сосуществуют и либеральный подход (классик американского социально-политического бихевиоризма Г. Лассуэл в межвоенные годы), иструктурно-

функциональный анализ. Классиками демократического элитизма, наряду с Г. Лассуэлом, являются Й. Шумпетер и К. Мангейм.

При всем многообразии подходов, постараемся выделить главное, что объединяет плюралистические и демократические концепции элитизма. Многообразие элит, политической, партийной, элит «групп давления», приводит к формированию элиты по функциональному признаку, а не признакам заслуг, положения, знатности или власти. Это позволяет, в значительной мере, преодолеть «железный закон олигархии», используя свободные и конкурентные выборы как механизм взаимной ответственности элитарных групп друг перед другом, каждой из них - перед избирателями, равно как и ответственности граждан за свой выбор. Для характеристики политического режима современных западных стран нередко используется термин «полиархия», введенный американским политологом Робертом Аланом Далем. Само понятие, возможно не слишком удачное (то ли многовластие, то ли власть многих), определяется, как правление меньшинства, избираемого народом на конкурентных выборах, и нередко используется в современной западной литературе. Р. Даль рассматривает демократию как идеальную норму, а реальные сообщества, претендующие на звание демократических (как государства, так и общественные организации) предлагает рассматривать как полиархии. «Иными словами, – пишет современный российский исследователь творчества Р. Михельса В. Иваницкий, – известной гарантией против оформления олигархии оказывается действующий политический плюрализм, межпартийная борьба и конкуренция из-за власти».

Проблемы формирования новой элиты являются едва ли не краеугольным камнем социально-политической модернизации и формирования гражданского общества в современной Украине. При всей противоречивости переходных процессов, рядовые граждане достойно восприняли новые реалии: они изыскивают дополнительные источники заработка, пробуют себя в предпринимательской деятельности. Именно элита поняла свободу как свободу воровать. Появление большого числа публикаций авторов, не знающих ни К.

Маркса, ни М. Вебера и объясняющих, что воровство и взяточничество – это неизбежные синонимы первоначального накопления капитала, отражает мнение худшей части номенклатурной элиты, пополненной криминалитетом.

Шлейко А. Н., Фадеева А. С., Красногор Я. В.

НТУ «ХПИ»

НЭТИКЕТ – ЭТИКЕТ В ИНТЕРНЕТЕ

Нэтикет — это сетевой этикет, совокупность правил поведения и обхождения, принятых при использовании компьютерных сетей, неформализованные традиции и культура интернет сообщества, которых придерживаются большинство веб-мастеров и пользователей. Впервые это понятие появилось в середине 80-х годов XX века в эхоконференциях сети FIDO. Так как интернет стремительнее всего развивался в англоязычной среде, большинство правил нэтикета были направлены непосредственно на англоязычную аудиторию. Тем не менее, в русском варианте сделал попытку создать сборник правил сетевого поведения Роман Шевченко, в серии параграфов «Нэтикет: Современная этика». Правила нэтикета не являются всеобщими и жестко установленными — каждое сетевое сообщество формирует свои правила. Обычно правила записаны, и даже оформляются в виде формального устава, а иногда и просто в виде списка FAQ (Frequently Asked Questions) – собрание часто задаваемых вопросов по какой-либо теме и ответов на них.

В общем, положения (рекомендации) нэтикета можно разделить на три категории: психологические и эмоциональные, например – обращаться на Ты или на Вы; технические и оформительские – использование строк определенной длины или использование транслита; административные – правила заголовков тем, правила цитирования, допустимость рекламы, а так же необходимость придерживаться тематики сообщества. Практически во всех интернет-сообществах требуют ознакомиться с правилами и выразить своё

формальное согласие на их соблюдение. Так как основная цель этикета состоит в том, чтобы не затруднять общение в сообществе, правила могут устанавливаться исходя из целей сообщества, принятого стиля общения, технических ограничений, и т. д.

К основным правилам нэтикета относят следующие правила. Находясь онлайн, следует помнить, что Вы говорите с человеком. Для удачного и продуктивного общения советуют поставить себя на место человека, с которым Вы говорите. Так же, следует придерживаться тех же стандартов поведения, что и в реальной жизни. Стандарты поведения могут отличаться в разных точках виртуального пространства, однако, они не более мягкие, чем в реальной жизни. Еще одно правило подразумевает, что необходимо помнить, где именно Вы находитесь в киберпространстве. То, что без колебаний принимается в одном месте, могут посчитать за грубость в другом. Это предполагает сначала тщательно подумать о теме, которую Вы собираетесь затронуть – поймут ли Вас правильно, и поддержат ли Ваш разговор. Затем, следует так же уважать время и возможности других. В контексте онлайн-общения не стоит ждать немедленного ответа, так как Вы не можете знать ситуацию, в которой находится человек, которому Вы адресуете сообщение. При выборе онлайн-пространства для общения, необходимо сохранять лицо. В Сети (например, в конференциях) Вы можете встретиться с теми, кого никогда бы не встретили в реальной жизни и никто не осудит Вас за цвет кожи, глаз, волос, за Ваш вес, возраст или манеру одеваться. Однако Вас будут оценивать по тому, как Вы пишете. Следовательно, аналогично тому, как вы выбираете то, как вы будете выглядеть каждый день в реальной жизни, уделите время тому, чтобы создать именно тот онлайн-портрет, по которому Вы хотите, чтоб Вас узнавали и оценивали.

Интернет развивается, появляется всё больше пользователей. И, начиная общение в Интернете, люди допускают ошибки, на первый взгляд незаметные. Ошибки появляются из-за незнания сетевого этикета. Так можно доставить

неприятности не только собеседникам, но и себе лично. Это именно те причины, по которым необходимо придерживаться правил хорошего тона.

Плохой тон, в свою очередь включает в себя следующие плохие привычки, которые, к сожалению, часто встречаются на просторах Интернета: моветон, привлечение к себе внимания, флейм, флуд, спам, оффтопик, хотлинкинг, оверквотинг, и другие. Несмотря на то, что с точки зрения нэтикета, вышеупомянутые феномены рассматриваются с негативной точки зрения, некоторые из них считаются полезными с точки зрения социологии. Например, доктор философских наук Валерий Валентинович Пациорковский видит положительную сторону оффтопика в сообществе в том, что он даёт для пользователя форума возможность разрядки «путём отсылки сообщения, возможно и далекого от интересов сообщества, но важного на данный момент для него лично».

Таким образом, несмотря на тот факт, что в определенном контексте Интернет является свободным пространством, которое никем не управляется, некоторые правила из реальной жизни в этом пространстве активно применяются. Примером таких правил может служить нэтикет – так же известный как этике в интернете. Внедренный в массы в конце 20-го века, феномен нэтикета продолжает пользоваться популярностью и сейчас, ограждая интернет-пространство от непозволительного поведения.

Шмалько О.

НТУ «ХПИ»

СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА ИЗРАИЛЯ ПО ОТНОШЕНИЮ К СЕМЬЕ И МАТЕРИНСТВУ

Культ семьи – одна из основ, на которой держится всё израильское общество, и это заметно сразу невооруженным глазом: повсюду много детей, папы везут коляски, а мамы несут младенцев на спинах или животах. Семья является одной из главных ценностей. Брак считается нормальным состоянием

человека, а его отсутствие скорее свидетельствует о его недальновидности. Израильское общество неоднородно. В целом его можно разделить на две категории: светское и религиозное. Подходы к жизни и к воспитанию детей у данных двух категорий существенно различаются. Если светская часть еврейского народа больше похожа на европейцев в жизненных ориентирах и в организации жизненного пространства, то религиозная часть общества – хасиды очень сильно ориентированы на религию, на соблюдение всех религиозных канонов и обрядов, которых в иудаизме великое множество.

Для светских семей в Израиле среднее число детей примерно двое, а для религиозных семей, как правило пять или шесть. Средняя рождаемость в стране – где-то порядка трех детей на одну женщину. Такие семьи довольно просто выделить из толпы. И не только по количеству детей, но и по внешнему виду – зачастую они одеты в черную, не всегда опрятную одежду и отличаются нагловатым поведением. Нередко дети в таких семьях несколько закомплексованы и отстают в развитии в сравнении со сверстниками. Беременность в Израиле – совершенно обыденное состояние женщины. Никому не приходит в голову воспринимать счастливое ожидание как болезнь или как преимущество. Что касается финансовой помощи от государства, то выплата при рождении первого ребенка составляет 1400 шекелей (около 4500 грн). Для сравнения, это стоимость детской коляски среднего уровня. Ежемесячно государство выплачивает на ребенка 140 шекелей (стоимость полноценного питания семьи из 3 человек на 1 день – 100 шекелей). Если же говорить о национальных особенностях воспитания, то детей запрещается наказывать, а грубое отношение пресекается законом. Таким образом воспитывается свобода и чувство собственной значимости. Зачастую это дает обратный эффект. Наглые, необузданные, капризные, падающие на пол в супермаркете дети, орущие в требовании купить новую игрушку – обычное явление. Ребенок в Израиле может позвонить в полицию и пожаловаться на родителей, и в том, что будут приняты меры, даже не стоит сомневаться. Также никого не удивит тем фактом, что соседи, услышав звуки порки ребенка, немедленно оповестят об

этом власти. Такая бдительность может закончиться плачевно – ребенка заберут из семьи, отдадут во временный приют, а потом и в приемную семью. И не стоит думать, что это страшилки из бульварной прессы – это абсолютно реальные и часто встречающиеся эпизоды.

Подобного рода «перекосы» в правах детей порой серьезно мешают воспитательному процессу. В глазах украинских родителей, выросших с ощущением внутреннего авторитета и послушания, подрастающее поколение Израиля выглядит как минимум странно – маленьких израильтян растят в полном ощущении, что мир вращается вокруг них. В обществе понятия возрастной субординации практически не существует. Ребенок лет 7-10 будет смело разговаривать с вами, как со своими сверстниками. И не только потому, что в иврите нет обращения к человеку на «вы». Даже почтенный возраст собеседника ни в коем случае не помешает ребенку делать и говорить то, что он считает нужным. Дети рано осознают свои правовые «возможности» и не упускают случая получить от жизни все удовольствия.

Щляхта К.

НТУ «ХПИ»

К ВОПРОСУ О ВЗАИМООТНОШЕНИЯХ МЕЖДУ ГРАЖДАНСКИМ ОБЩЕСТВОМ И ГОСУДАРСТВОМ

Взаимодействие государства и общества – необходимое условие политической стабильности и экономического развития страны. В Украине такое взаимодействие тем более необходимо, поскольку страна переживает период кардинальных преобразований. Ни одна реформа, затрагивающая интересы больших групп людей, не может быть осуществлена только силами политиков без поддержки структур гражданского общества.

Гражданское общество представляет собой разнообразие отношений самостоятельных и равноправных личностей, развивающиеся в условиях правовой государственности и рынка. Его создание происходит, как правило,

инстинктивно и снизу, выступая итогом социального и духовного освобождения людей, превращая их в свободных граждан государства, которые обладают чувством собственного достоинства и не боятся ответственности за принимаемые решения.

В структуре гражданского общества можно выделить три уровня общественных отношений:

I уровень – охватывает сферу, связанную с воспроизводством человека, воспитанием подрастающего поколения, семейными отношениями, образованием;

II уровень — подразумевает экономическую сферу, в которой действуют разнообразные существующие здесь субъекты;

III уровень составляет политическая жизнь общества, основными субъектами в которой действуют граждане, созданные ими объединения, а также государство.

Характерной особенностью гражданского общества выступает его тесная связь с политической системой в обществе, поскольку в них функционируют одинаковые субъекты. Однако вместе с тем структура гражданского общества гораздо шире, нежели структура политической системы, так как последняя не включает в себя такие элементы, как социально-экономические отношения, семья, воспитание и образование. Посредством политической системы гражданское общество вплотную связывается с государством. Формированию и дальнейшему развитию гражданского общества содействуют: правовой характер данного государства; культурное состояние конкретного общества; увеличение объёма прав и свобод членов общества.

Главной же преградой на пути эволюции гражданского общества является преобладание государства над обществом. При демократическом режиме общество способно добиться децентрализации государственной власти благодаря расширению прав самоуправления, кроме того, происходит укрепление представительного принципа в комплектовании высших органов власти. Данные меры способствуют усилению контроля обществом государства

и формируют предпосылки безусловному гарантированию прав и свобод граждан.

На пути сбалансированного развития и взаимоотношений между гражданским обществом и государством стоит ряд объективных факторов. Главным из них является построение государства в виде вертикальной системы органов власти, которые связаны отношениями подчинения. Основной же функцией любого государства выступает управление обществом, причём очень часто она идёт во вред интересам общества. Напротив, гражданское общество базируется на системе горизонтальных связей между его элементами, взаимодействие которых происходит по принципу равенства и свободы. Государство действует, основываясь на праве, в то время как деятельность гражданского общества превышает рамки правовых норм.

Развиваясь при демократическом режиме, гражданское общество осуществляет довольно тесное сотрудничество с государственной властью, тогда как в авторитарных и тоталитарных политических режимах находится в оппозиции (пассивной либо активной) по отношению к данному режиму. Государству под силу основательно сократить деятельность гражданского общества, однако оно не может запретить гражданское общество так как оно выступает исходным по отношению к государству.

Сегодня в украинском социуме пока отсутствуют политические механизмы и правовые нормы, а тем более демократические традиции, которые определяют порядок формирования взаимодействия государства и гражданского общества. В современной Украине в силу того, что государственное управление носит преимущественно авторитарно-олигархический, клановый характер взаимоотношения государства и гражданского общества строятся как влияние первого на второго. Изменение этой ситуации в решающей степени зависит от обретения гражданским обществом качественных характеристик, позволяющих быть полноценным и эффективным субъектом политических отношений с государством.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Бабурнич Д.
НТУ «ХПИ»

О СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЕ В УКРАИНЕ

Согласно ст. 46 Конституции Украины «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом».

Обратимся к правовой сфере нашей жизни. Соблюдаются ли наши права? Социальная защита и обнадёживающие пенсии, что обеспечивают жизнь без забот – вот что гарантирует 46 статья II раздела Конституции Украины. В статье ясно указано, что пенсии должны обеспечивать уровень жизни не ниже, чем прожиточный минимум. Закон соблюдается, но появляется следующий вопрос: «Возможно ли прожить в Украине на 2000 грн. в месяц?»

Новостные порталы сообщают, что на данный момент размер прожиточного минимума составляет 1777 гривен. С 1 января он должен вырасти до 1853 гривен. Как много изменит 250 гривен в жизни пенсионеров? Статистика гласит, что в течение 2017 года средний размер пенсии в Украине

вырос на 35,7% , то есть всего лишь на 652,15 грн. – до 2480 грн. Считаю, что в месяц пенсионер не может прожить даже на 3000, если цены на продукты стремительно растут, а пенсии и зарплаты остаются такими же мизерными.

Политический кризис, а также приближающийся экономический кризис, возрастающие проблемы в социальной сфере, негативно отражаются на психологическом состоянии украинцев, в следствии чего население Украины сокращается. Кризис государственной идеологии ухудшил политические отношения с большинством наших соседей-государств. Только подумать, из-за неэффективного управления государством и коррупции, Украина ежегодно теряет около 26 миллиардов долларов. За эти неполученные деньги можно было бы поднять зарплаты всем украинским медикам более чем в три раза, а также увеличить выплаты пенсионерам почти в половину.

К сожалению, власть Украины не проявляет никакого уважения к украинскому народу и никак не пытается улучшить качество жизни в нашей стране. По данным МВФ 2018 года уровень зарплат и пенсий, как и уровень жизни украинцев, остается самым низким в Европе.

Баштавенко Д.В.

НТУ «ХПИ»

ПРОБАЦИЯ В УКРАИНЕ

Пусть первые инициативы в отношении probation в Украине начались еще в 2002 году но не все из них были продуктивными и в некоторые года вопрос probation был буквально заморожен. В Украине в 2018 году был создан «Центр probation» для эффективной реализации поставленных задач. Probation может способствовать более объективному и справедливому вынесению решения судом, и более выгодному для государства наказанию подсудимых.

Например, досудебная probation может дать отчетливую социальную и психологическую картину подсудимого с целью прогнозов на его исправление и потенциальные повторные преступления, тем самым став участником

криминального процесса. Это обеспечивает более детальный подход, а следовательно, и более истинное вынесение решения.

Содержание заключенных в тюрьмах не несет практически никакой выгоды государству и обществу, потому во всем мире отдается предпочтение альтернативным видам наказаний. В настоящее время МВД активно выполняет функции предоставления индивидуальных профилактических работ, в виде альтернативных способов наказаний. С появлением probation данная возможность значительно расширена. Работники probation смогут вести учетный контроль над подсудимыми и наказанными с целью улучшения качества, и расширить спектр предоставляемых работ.

По моему мнению, probation это очень весомая система, которая позволит улучшить различные правовые институты и процессы, улучшая социально-психологический аспект криминальной сферы права. А так же усилит индивидуальный анализ участников данного процесса в отношении возраста, пола и других не менее важных аспектов. В глобальном смысле probation позволит получать государству большую выгоду в отношении наказаний, предоставляя альтернативные методы, приносящие определенную пользу.

Безрученко Т.

НТУ «ХПИ»

ОБ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ В УКРАИНЕ

В каждой стране и в каждом обществе существуют права и обязанности человека, а так же законы, которых должны придерживаться граждане общества и государство. В нашей стране эти законы выписаны в Конституции Украины.

Во втором разделе Конституции Украины обращает внимание ст. 66, в которой написано: «Каждый обязан не наносить вред природе, культурному наследию, возмещать причиненные им убытки». В этой статье говорится о

том, что любой вред природе и культурному наследию должен быть возмещен причинёнными убытками, но я считаю, что вырубку леса на территории нашей страны или же выброс различных токсических отходов в атмосферу, компенсировать практически невозможно.

Думаю, что этот закон не достаточно соблюдается в Украине, как гражданами, так и государством. Потому что люди не понимают ответственности, которую они несут перед своей страной, природой и перед всем миром. К сожалению, для удовлетворения множества человеческих потребностей мы используем нашу природу и причиняем ей вред, не понимая, что тем самым убиваем её. Например, пластик и полиэтилен – сегодня неотъемлемы в нашем быту, множество продуктов храниться именно в тубах из этих материалов. Как всем известно, для их разложения требуется много лет, а некоторые виды и вовсе не разлагаются.

В современном обществе нашли выход, как перерабатывать пластик и утилизировать полиэтилен. Множество развитых стран используют эти технологии и тем самым оберегают природу, людям просто требуется для этого сортировать мусор, пластик выбрасывать отдельно, стекло отдельно. Например, такой закон существует и в Польше, люди сортируют мусор, после чего его перерабатывают, и тем самым в атмосферу не выходят токсины. Не исполнение этого закона гражданами Польши наказуемо, водитель машины с отходами, обнаруживший смешанный мусор, обязан сообщить в соответствующие органы о нарушении, и жильцы указанного дома должны заплатить штраф. После сборки, мусор утилизируется в определённых местах.

У нас же в стране существует множество незаконных свалок, где мусор лежит и накапливается годами, с ним просто ничего нельзя сделать, кроме как сжечь. И все это идет в нашу атмосферу. Граждане страны не чувствуют ответственность, которую они несут перед страной и природой.

Следуя новым тенденциям, правилам и обращая внимание на законы и их исполнение в высокоразвитых странах, стремясь быть похожими на них,

государство и граждане смогут прийти к единому согласию и исполнению законов, принятых в Конституции Украины.

Белевцов В.А.

НТУ «ХПИ»

АНАЛИЗ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ ОБ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Украина имеет достаточно обширное законодательное поле в сфере интеллектуальной собственности.

Национальное законодательство постоянно изменяется под воздействием всевозможных международных договоров. Положения таких международных договоров имплементируются в национальное законодательство путем принятия новых законов либо путем изменения уже действующего законодательства.

Частью национального законодательства признаются *международные договора*, согласие на обязательность которых дано Верховной Радой Украины (часть 1 ст. 10 Гражданского кодекса Украины).

Конституция Украины является самым главным законодательным актом, который закрепляет основные права и свободы гражданина, в том числе и в сфере интеллектуальной собственности.

Статья 54 Конституции Украины гарантирует:

- свободу литературного, художественного, научного и технического творчества;
- защиту интеллектуальной собственности;
- защиту авторских прав;
- защиту моральных и материальных интересов, возникающих в связи с различными видами интеллектуальной деятельности

- Статья 41 Конституции Украины закрепляет следующие права:

- право владеть, пользоваться и распоряжаться своей собственностью, результатами своей интеллектуальной, творческой деятельности;
- право на результаты своей интеллектуальной, творческой деятельности;
- никто не может использовать или распространять их без его согласия, за исключениями, установленными законом.

Законодательство Украины в сфере интеллектуальной собственности можно представить следующим образом: Международные договора; Конституция Украины; Кодексы; Законы; Специальные законы в области интеллектуальной собственности; Законы регулирующие отдельные виды деятельности; Подзаконные акты; Постановления Кабинета министров Украины; Другие подзаконные акты (ведомственные приказы, распоряжения и другие).

Государственные органы, задачей которых является формирование и реализация государственной политики в сфере интеллектуальной собственности: Министерство экономического развития и торговли Украины;

Государственная служба интеллектуальной собственности Украины.

Защита прав интеллектуальной собственности осуществляется в судебном порядке.

Государственная служба интеллектуальной собственности является регулятором в сфере интеллектуальной собственности.

К объектам интеллектуальной собственности относятся: Объекты авторского права и смежных прав; Результаты научно-технического творчества; Коммерческие обозначения.

Ознакомимся со специальным законодательством в сфере права интеллектуальной собственности. (Глава 36 ГКУ - Произведения в области науки, литературы и искусства, Глава 37 ГКУ - Исполнения, видеограммы, фонограммы, программы (передачи) организаций вещания, Глава 39 ГКУ - Изобретения и полезные модели, Глава 39 ГКУ - Промышленные образцы, Глава 46 ГКУ - Коммерческая тайна, Глава 43 ГКУ - Коммерческое

(фирменное) наименование, Глава 40 ГКУ - Компоновка (топология) интегральных микросхем, Глава 44 ГКУ - Торговые марки (знаки для товаров и услуг), Глава 45 ГКУ - Географические указания, Глава 41 ГКУ – Рационализаторские предложения, Глава 42 ГКУ - Сорты растений, Глава 42 ГКУ - Породы животных, Глава 38 ГКУ - Научные открытия.

Для объектов, рассмотренных в главах 36, 37, 38 ГКУ используется «Закон об авторском и смежном праве», в главе 39 ГКУ – «Закон об изобретениях» и «Закон о промышленных образцах», в главе 40 ГКУ - «Закон об ИМС», в главе 44 ГКУ - «Закон о знаках для товаров и услуг», в главе 44 – «Закон о знаках для товаров и услуг», в главе 45 – «Закон о происхождении товаров», в главе 42 – «Закон о сорте растений», в главе 42 – «Закон о племенном деле».

Нельзя обойти стороной и законы, регулирующие отдельные виды деятельности, связанные с созданием и использованием объектов права интеллектуальной собственности. Без знания этих законов картина мира интеллектуальной собственности будет неполной.

Правовое поле объектов права интеллектуальной собственности не исчерпывается приведенными законами. Действует множество других законов, в соответствии с которыми регулируются вопросы налогообложения доходов физических и юридических лиц. Вопросы учета объектов права интеллектуальной собственности также прописаны в законодательных актах.

Беседа Д.В

Луганський національний університет внутрішніх справ

імені Є.О. Дідоренка

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ТА НЕДОТОРКАНІСТЬ

В усі часи ключовим та найбільш важливим правом людини визнавалось право на життя, свободу та особисту недоторканість. Тому, й не дивно, що

Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. в статті 3 закріпила дане право. Крім того, недоторканість і безпека людини визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Конституційне право на свободу та особисту недоторканість людини закріплюється ст. 29 Конституції України. Тому, необхідно визначити сутність досліджуваного права людини детальніше.

Варто зазначити, що стаття 3 Загальної Декларації прав людини містить фактично три права: 1) на життя; 2) на свободу; 3) на особисту недоторканість, кожне з яких має свої специфічні особливості.

Конституційне право на свободу є одним з найбільших соціальних благ, яке не тільки створює умови, необхідні для всебічного задоволення потреб особи, а й забезпечує демократичний розвиток суспільства. Право на свободу є не що інше, як сама свобода, тобто можливість здійснювати будь-які правомірні дії. У цьому праві закладено обмеження для свободи інших людей, особливо посадових осіб, які мають можливість застосовувати примус до людей.

Ст. 5 Конституції України гарантує людині особисту недоторканість, захищаючи її, зокрема, від свавільного арешту чи затримання. Вона гарантує визначені основні процедурні права, такі, як право бути належним чином поінформованим про підстави арешту, право негайно постати перед суддею чи іншою службовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і право на швидкий розгляд судом законності затримання або продовження строку затримання.

Разом з тим, у нерозривному зв'язку з ним знаходиться особиста недоторканність людини, яка поширюється на її життя, здоров'я, честь, гідність. Ніхто не вправі силою або погрозами примушувати людину до будь-яких дій, піддавати її катуванню, обшуку чи завдавати шкоди здоров'ю. Людина вправі сама розпоряджатися власною долею, обирати свій життєвий шлях (укладати шлюб, брати участь у голосуванні, найматися на роботу тощо). Гарантії свободи і безпеки особи виступають у формі кримінально-правової заборони будь-яких зворотних дій громадян і посадових осіб. Обмеження цієї

свободи допускаються тільки на основі закону та в законних формах, усі заходи примусу мають бути під судовим контролем.

Ефективність гарантії цього права, передбаченого ст. 29 Конституції України, забезпечується тим, що держава гарантує кожній особі з моменту затримання право захищати себе та користуватися правовою допомогою захисника. Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів затриманого чи заарештованого.

Разом з тим, це право не є абсолютним, що підтверджують положення ч. 2 ст. 29 Конституції України. Відповідно до вказаної норми у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Але при цьому, затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Варто зазначити, що в судовій та правозастосовчій практиці дуже багато випадків, коли затримують невинну особу, але при цьому, для того, щоб розкрити злочин часто потрібно затримати особу, щоб вона не змогла сховатися від слідства. В цьому випадку в певній мірі слідчим доводиться ризикувати та арештовувати людей, які підозрюються у вчиненні злочину. На мою думку, це є виправдано, оскільки якщо зробити право на свободу та особисту недоторканість абсолютним то рівень злочинності в державі суттєво збільшиться і правоохоронні органи не зможуть контролювати ситуацію. При цьому, необхідно відмітити, що кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника. Тому, фактично, якщо людина не винна, то вона або сама або за допомогою захисника може довести свою невинуватість. Хоча все ж таки, будемо відвертими, також багато

ситуацій коли трапляються помилки в судовій практиці і невинні люди відбувають покарання.

Також необхідно відмітити, що відповідно до ст. 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну (Загальна декларація прав людини (ст. 13), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ст. 12), Конвенція про захист прав і основних свобод людини з Протоколом № 4 до неї та інші міжнародно-правові акти).

Таким чином, дійсно ефективна реалізація права на свободу та особисту недоторканість особи можлива виключно за умов дотримання положень національного законодавства та міжнародного права.

Борзенкова Д. В.

НТУ «ХПИ»

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ГОСУДАРСТВОМ И БИЗНЕСОМ

Сформировалось убеждение о том, что механизмом единения действий всех трёх сторон – государства, общества и бизнеса – является создание социального партнёрства. Этим термином назвали организованное взаимодействие, от которого зависит реализация приоритетов во взаимоотношениях перечисленных субъектов. Теория взаимодействия бизнеса и государства предполагает обязательность существования трипартизма. Он оказывается вполне достижимым, если государство и общество создадут: социальную стабильность и общественный порядок; условия для устойчивого роста экономики; правовую среду для защиты прав и свобод личности. Для реализации этого в государстве реально должна существовать третья сторона трипартизма – структура, защищающая интересы общества. Некоторые

экономисты признают, что в единстве трёх сторон, обеспечивающих развитие бизнеса, первое место принадлежит обществу. Оно представляет собой среду, где возникают потребности в плодах бизнеса. Государство функционирует опосредованно – как управляющая система – через законы либо иные нормативные акты. К содержанию.

Взаимодействие государства и бизнеса Обобщение практики реальной взаимосвязи власти с бизнесом показывает, что она может выражаться в виде четырёх моделей – это формы взаимодействия государства и бизнеса: патронаж – органы власти довлеют над бизнесом; приватизация власти – крупный капитал узурпирует власть над обществом; подавление – власть оказывает на бизнес репрессивные действия; партнёрство – компромисс между всеми сторонами. В некоторых регионах с доминирующим партнерским подходом налицо существенные достижения: введены налоговые льготы; предоставляются дешёвые кредиты; предоставлено финансирование на социальное и экономическое развитие; разработаны и внедрены совместные комплексные программы экономического и социального развития.

Можно выделить две основные формы взаимодействия власти и бизнеса: административно-властные отношения; государственно-частное партнерство. Административно-властное взаимодействие бизнеса и власти основано на отношениях подчиненности предпринимателей решениям, принимаемым субъектами власти в рамках тех полномочий, которые выделены им законом. Это важный блок координирования собственной деятельности в рамках соответствия административно-правовым требованиям. Однако для получения действенных инструментов достижения своих основных предпринимательских целей следует более подробно изучить формы именно партнерского взаимодействия между бизнесом и властью.

Основными сферами влияния бизнеса являются: создание материальных благ; создание рабочих мест; формирование потребительского спроса; включение членов общества в систему отношений собственности; Если более внимательно посмотреть на все перечисленные сферы влияния, то очевидно,

что ни одна из них не может обслуживаться исключительно стараниями государства или бизнеса. Весь этот конгломерат представляет собой социально-экономическую систему взаимодействия бизнеса, общества и власти. То же касается и обеспечения безопасности и стабильности в обществе. Чтобы наладить действительно эффективную систему безопасности, государство не может обойтись без работы бизнес-структур, обеспечивающих всю систему необходимыми материальными ресурсами. Социальное обеспечение невозможно без эффективного задействования трудоспособного населения государства в качестве рабочей силы на коммерческих производствах и т. д. Бизнесмену очень важно понимать свою принципиальную и ведущую роль в деле построения и развития современного общества. Такое понимание позволит: наладить конструктивный диалог с государственной властью; правильно сформировать свои предпринимательские цели; определить круг доступных инструментов для достижения поставленных предпринимательских целей.

Проблемы взаимодействия

Если говорить о проблемах взаимодействия бизнеса и власти, то в качестве основной можно назвать неспособность последней обеспечить игру по установленным правилам. Она, в свою очередь, зависит от: неэффективности механизмов принятия решений; коррупции; отсутствия прозрачности государственных служб; стремления государства преследовать сразу две цели – игру в рамках закона и достижение конкретной цели; не слишком высокое качество решений, принимаемых властными структурами; низкой квалификации чиновников на некоторых этапах власти. Все это непременно ведет к тому, что предпринимательские круги лишаются возможности работать в нормальных здоровых условиях и вынуждены искать обходные пути, которые уже ведут к соблюдению интересов не общества, а в первую очередь самих предпринимателей. Подводя итог, можно отметить, что для успешного сосуществования двух важных составляющих нашей жизни им необходимо

научиться договариваться и не исключать из триединства важный элемент – общество.

Борыгин Д.В.

НТУ «ХПИ»

ПИРАТСТВО, КАК НАРУШЕНИЕ АВТОРСКИХ И СМЕЖНЫХ ПРАВ В СФЕРЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Среди условий становления современного рынка авторского права и смежных прав важное место занимает запрет пиратства и борьба с ним. Что же такое пиратство и как это понятие определяется международным и отечественным законодательством?

Пиратство зародилось в далекой давности одновременно с развитием морского дела и, как следствие, торговли. Греческое «*peirates*» означает грабитель, разбойник, морской разбой. В международном праве – это насильнические действия (задержка или затопления, грабеж), содеянные против торговых судов в открытом море частными или государственными судами.

Пиратство в сфере авторского права и смежных прав в его современном понимании связанное с возможностью копирования произведений или их записей без разрешения автора, исполнителя, производителя фонограммы (видеограммы), радио-, телеорганизации или другого лица, которому такие права принадлежат.

Так, регламентом № 3295/94 Совета Европейского сообщества от 22 декабря 1994 г. предусмотренные мероприятия, направленные на запрет свободного распространения, экспорта или реэкспорта, и установления режима временного запрета для подделанных и пиратских товаров. Последние определяются как «товары, которые являются копиями или содержат копии, изготовленные без согласия владельца авторских или соприродных прав, или владельца прав относительно рисунка или модели, зарегистрированных в соответствующем национальном праве».

Интернет-пиратство связано с использованием глобальной сети не только для незаконного копирования, а и для незаконного распространения компьютерных программ. Соответственно положениям Закона под пиратство подпадает распространение именно контрафактных экземпляров произведений, фонограмм, компьютерных программ, баз данных и т.п., в частности, скопированных через сеть «всемирной паутины».

Важно, что при попытке определения понятия «пиратство» часто берется к вниманию именно коммерческая сторона и противоправный аспект деятельности. Например, «пиратство – в сфере авторского права и смежных прав понимается как любые действия, направленные на воспроизведение, распространение или любое другое использование произведений или объектов смежных прав без разрешения правообладателя, как правило, с целью получения прибыли и в коммерческом масштабе». В данном определении пиратство охватывает не только экземпляры произведений, фонограмм и т.п., а включает в себя использование произведений или объектов смежных прав, которое есть более широким определением понятия пиратства. Одним из основных признаков пиратства есть незаконное использование авторского права и смежных прав без разрешения субъектов этих прав и как следствие – без выплаты им вознаграждения.

Тем не менее, по всему миру люди объединяются в т.н. «Пиратские партии».

1 января 2006 года в Швеции появилась первая в мире Пиратская партия, выступавшая за отмену авторского и патентного права и, тем самым, за легализацию «пиратства». Первой среди аналогичных партий она добилась успеха и на высшем законодательном уровне – в 2009 году она получила в Европарламенте одно из 18 мест, закреплённых за Швецией. Вслед за шведской основалась также Пиратская партия США (US PirateParty), Пиратская партия Германии, Партия Пиратов Эстонии (MTÜ Piraadipartei) и Пиратская партия России.

Основной способ борьбы с «пиратством» – учет всей выпускаемой продукции.

Но некоторые производители компьютерных программ считают иначе. Например разработчики игры «MirrorsEdge», шведская компания EADICE, поиздевались над «пиратами» по-своему. Если на компьютер устанавливалась нелицензионная копия игры, то «пират» не сразу узнавал, что был пойман. Стоит уточнить, что игра очень динамичная, и промедления в ней могут стать причиной проигрыша. Проходя игру, в определенный момент главная героиня просто переставала бежать, и преодолеть препятствия становилось просто невозможно, а это фундаментальная часть геймплея.

А разработчик «Croteam» со своей игрой «SeriousSam 3» сделали все куда проще. Они ввели в игру бессмертного врага, который все время мешал Вам играть.

По данным киберполиции Украины, в первой половине 2018 уже открыто 34 уголовных производства, в полтора раза больше, чем 2016. Заблокировано свыше 30 аккаунтов в соцсетях, осуществлено 6 обысков и изъятий оборудования, открыто 23 уголовных производства, 2 дела переданы в суд, более 15 приложений удалено с GooglePlay и AppStore, 20 провайдеров уличены в underreporting'е, 4 дела по факту продажи техники с ПО для доступа к пиратскому контенту, проведено. Также за три года было закрыто 162 пиратских сайтов и 50 интернет-кинотеатров. Впрочем, пока прецедентов относительно осуждения за пиратство не было.

Таким образом, в Украине пиратство определяется в законодательстве в узком значении. А потому остается вопрос отнесения к понятию пиратства использования произведений, фонограмм, компьютерных программ, распространенных без производства их копий, а также предоставления в прокат их экземпляров с нарушением прав авторов, исполнителей других субъектов сопредельных прав.

ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

Завдяки зручній технології виробництва, розподілу й споживання, електрична енергія займає чільне місце серед інших видів енергії. Одночасно з цим існує цілий ряд проблем, пов'язаних з правовим регулюванням енергетичних відносин. В Україні, для забезпечення якості електричного струму, постачає мого безпосередньо до споживачів та його захисту від несанкціонованих правопорушень створена ціла низка статей у кримінальному кодексі, адміністративному кодексі та цивільному кодексі України. Енергетика, як галузь економіки, охоплює діяльність з розвідування і видобутку, переробки і виробництва, зберігання і транспортування, передачі і розподілу, торгівлі і збуту чи продажу енергетичних продуктів – палива, електричної і теплової енергії. Через її багатофункціональність провідним енергосистемам та користувачам доводиться долати велику кількість проблем, як правових так і економічних, на різних етапах виробництва та розповсюдження.

Система правового регулювання в енергетиці формувалась спонтанно, діяла, в деяких напрямках, в інтересах окремих груп впливу. Внаслідок цього держава втратила контроль над активами підприємств, відбувся відтік професійних кадрів, знизився рівень науково-технічного забезпечення галузі.

Загальний стан систем та розподільчих мереж потребує негайної модернізації. Мільйонні втрати електроенергії нам приносять корпорації, некваліфікований персонал та правопорушники (протиправна та безвідповідальна діяльність яких також має місце бути). За протиправну діяльність у цій сфері існують різного виду стягнення, покарання та інші заходи, які передбачені кримінальним та адміністративним кодексами України.

Правове регулювання альтернативної енергетики потребує змін через його застарілість. Регулювання в цілому здійснюється законами України: «Про альтернативні джерела енергії», «Про електроенергетику», «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів», а також підзаконними нормативно-правовими актами, спільними для всіх відновлювальних джерел енергії, наприклад, постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики: «Про встановлення «зеленого тарифу» для окремих об'єктів альтернативної енергетики на певний період часу», «Про затвердження Порядку формування та ведення реєстру об'єктів електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії», «Про затвердження примірних договорів, які укладаються із суб'єктами господарювання, що виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії», «Про порядок видачі Національною комісією регулювання електроенергетики ліцензій на провадження діяльності, пов'язаної з виробництвом, передачею та постачанням електричної енергії, комбінованим виробництвом теплової та електричної енергії, виробництвом теплової енергії на теплоелектроцентралях та установках». Та іншими нормативно-правовими актами.

Державне регулювання електроенергетичної сфери може здійснюватися безпосередньо за допомогою окремих законів, таких як : «Закон України про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», «Закон України про ринок електричної енергії» та «Закон України про електроенергетику».

Сучасний стан електроенергетики України потребує негайних змін законів та підзаконних актів в галузі електропостачання з метою покращення якості обслуговування та розподілу електроенергії .

ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ. СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ

Україна є співучасницею багатьох міжнародних договорів, які передбачають стандарти захисту права на свободу та особисту недоторканність, зокрема Міжнародного Пакту про громадянські і політичні права та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка ратифікована Законом України від 17 липня 1997 року (далі – Конвенція).

Ст. 5 гарантує людині особисту недоторканність, захищаючи її, зокрема, від свавільного арешту чи затримання. Вона гарантує визначені основні процедурні права, такі, як право бути належним чином поінформованим про підстави арешту, право негайно постати перед суддею чи іншою службовою особою, якій Закон надає право здійснювати судову владу, і право на швидкий розгляд судом законності затримання або продовження строку затримання.

У ч. 1 ст. 5 Конвенції встановлений вичерпний перелік випадків, коли позбавлення особи свободи допустимо у демократичному суспільстві, ст. 1 Протоколу № 4 до Конвенції забороняє позбавляти особу свободи за невиконання контрактного зобов'язання. Якщо національним правом держави передбачені інші випадки обмеження свободи особи, то вони визнаються Європейським судом такими, що порушують ст. 5 Конвенції. Кожна особа, у випадку її затримання або арешту державними органами, наділяється процесуальними гарантіями, передбаченими у ч. 2-5 цієї статті.

Згідно з п. «с» ч. 1 ст. 5 Конвенції, законний арешт або затримання особи здійснюється з метою припровадження її до компетентного законного органу на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або, якщо є розумні підстави вважати за необхідне, запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше, як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом (ст. 29 Конституції України). КПК України закріплює підстави затримання особи, підозрюваної у скоєнні злочину (ст. 177), підстави взяття особи під варту (ст. 183).

Відповідно до ст. 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну (Загальна декларація прав людини (ст. 13), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (ст. 12), Конвенція про захист прав і основних свобод людини з Протоколом № 4 до неї та інші міжнародно-правові акти).

Згідно зі ст. 64 Конституції України та Законів України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року, «Про правовий режим воєнного стану» від 6 квітня 2000 року свобода пересування обмежується лише в умовах надзвичайного або воєнного стану і лише на території, на якій запроваджено такий стан.

Отже, можна зробити висновок по те, що право на свободу та особисту недоторканність знайшло своє конституційне закріплення. Так, відповідно до Конституції України, свобода і недоторканність особистості людини і громадянина відображає не лише стан того, хто не перебуває під вартою, в неволі, але й відому особисту незалежність, відсутність довільних стиснень і обмежень поведінки людини у найрізноманітніших сферах його життєдіяльності.

Право на особисту свободу означає відповідну міру можливого і юридично дозволеного в поведінці громадянина розпоряджатися собою, своїми вчинками і часом. Як і будь-яке інше суб'єктивне право, право на особисту свободу не існує поза будь-яких обмежень. Проте, останні можуть встановлюватися лише законом, і в порядку, ними же передбаченому.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УКРАИНЫ И ЕС ОБ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Интеллектуальная собственность, как и любой другой вид собственности, часто является объектом противоправных действий со стороны третьих лиц и соответственно нуждается в правовой защите.

Согласно законодательству Украины, право интеллектуальной собственности включает в себя личные неимущественные права (право на признание человека создателем объекта интеллектуальной собственности и др.) и имущественные права (право на использование объекта интеллектуальной собственности, право разрешать или препятствовать неправомерному использованию и др.). Объем прав на объект интеллектуальной собственности определен нормативно-правовыми актами, в частности, Гражданским кодексом Украины и соответствующими законами.

Очевидно, что для защиты прав интеллектуальной собственности, прежде всего, необходимо этими правами обладать, а также иметь документальное подтверждение своих прав (патент, свидетельство, лицензионный договор и др.).

С провозглашением независимости Украины на ее правовом поле стал возрождаться законодательный подход к интеллектуальной собственности. Так, в соответствии со ст. 41 Закона «О собственности» достижения науки, литературы и искусства, открытия, изобретения, полезные модели, промышленные образцы, рацпредложения, знаки для товаров и услуг, сорта растений и другие продукты интеллекта человека являются интеллектуальной собственностью и ею можно владеть, пользоваться и распоряжаться как имуществом. Эти объекты права делятся на объекты авторского права и смежных прав и объекты промышленной собственности, так называемого патентного права. Имущественное право на ОИС является таким же правом, как и право на материальные объекты (Автомобиль, дом и т. д.).

На пути гармонизации правовой охраны интеллектуальной собственности в ЕС является принятие Директивы 2004/48/ЕС от 29 апреля 2004 г. об обеспечении защиты

прав на интеллектуальную собственность. Необходимо подчеркнуть, что меры, процедуры и средства правовой защиты интеллектуальной собственности, предусмотренные в Директиве 2004 г., применяются к любым нарушениям прав на интеллектуальную собственность, предусмотренным как наднациональным правом, так и законодательством соответствующего государства-члена ЕС. Государства-члены ЕС должны предусмотреть в своем национальном законодательстве меры, процедуры и средства, необходимые для обеспечения защиты прав на интеллектуальную собственность и предусмотренные положениями Директивы о защите прав на интеллектуальную собственность. Устанавливается специальная презумпция права на применение мер, процедур и средств правовой защиты в отношении объектов интеллектуальной собственности, в соответствии с которой для применения мер, процедур и средств правовой защиты автор или обладатель смежных прав не должен предъявлять доказательств своего авторства или наличия исключительных прав. Государства-члены ЕС должны обеспечить, чтобы по требованию стороны, представившей обоснованные и достаточные доказательства в поддержку своих требований и определившей доказательства в поддержку своих требований, находящиеся под контролем второй стороны, компетентные судебные органы могли истребовать необходимые доказательства от второй стороны при условии обеспечения сохранности конфиденциальной информации.

Жовтобрюх Ю.

НТУ «ХПИ»

О МЕДИЦИНСКИХ РЕФОРМАХ В УКРАИНЕ

Согласно ст.49 Конституции Украины, каждый имеет право на охрану здоровья, медицинскую помощь и медицинское страхование. Охрана здоровья обеспечивается государственным финансированием соответствующих социально-экономических, медико-санитарных и оздоровительно-профилактических программ. Государство создает условия для эффективного и доступного для всех граждан медицинского обслуживания. В государственных

и коммунальных учреждениях здравоохранения медицинская помощь предоставляется бесплатно; существующая сеть таких учреждений не может быть сокращена. Государство способствует развитию лечебных учреждений всех форм собственности. Государство должно проявлять заботу в плане развития физической культуры и спорта, обеспечивать санитарно-эпидемическое благополучие.

Каждый человек имеет право на медицинскую помощь и медицинский уход в случае болезни, медицинскую помощь и страхование.

Это право должно предусматривать: 1) жизненный уровень, включая пищу, одежду, жилище, медицинский уход, социальное обслуживание и обеспечение, что необходимо для поддержки здоровья человека; 2) безопасную для жизни и здоровья окружающую природную среду; 3) безопасные условия труда, учебы, быта и отдыха; 4) квалифицированную медико-санитарную помощь (свободный выбор врача и учреждения здравоохранения); 5) правовую защиту от дискриминации, связанную с состоянием здоровья; 6) возмещение причиненного здоровью вреда.

Теми же правами наделены и иностранные граждане и даже лица без гражданства, которые длительное время проживают на территории страны.

Решение проблем здравоохранения в Украине обеспечивают различные программы, а именно медико-санитарные, оздоровительные, профилактические, социальные, экономические.

Медицинское страхование выступает механизмом финансирования здравоохранения и является системой создания денежного фонда. Данный фонд служит для распределения средств на различные медицинские услуги, содержание больных в профилактических учреждениях.

Государство должно обеспечивать функционирование системы медицинского страхования граждан, которое должно осуществляться за счет бюджета Украины, организаций и личных средств населения.

Эффективность и доступность медицинских услуг – одно из направлений здравоохранения, которое предоставляется путем развития лечебных,

профилактических, реабилитационных учреждений, бесплатной медицинской помощи любой формы собственности, а так же уходом за инвалидами и нетрудоспособными.

Порядок обеспечения санитарного и эпидемиологического благополучия населения находится в комплексе мероприятий здравоохранения. Он проводится благодаря соблюдению санитарно-гигиенических и санитарно-противоэпидемических правил и норм. Физическая культура неотъемлемо связана с охраной здоровья и имеет курс на укрепление и развитие здоровья и способности нации.

Журавлев С.

НТУ «ХПИ»

СОЦИАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ УКРАИНЫ

Как известно, образ жизни человека состоит из трех категорий: уровня, качества и образа жизни. Изменения, которые происходят в обществе, влияют на социальное положение отдельной личности и общества в целом. Потребности человека обеспечиваются возможностями, которые мы хорошо чувствуем на себе через цены, зарплаты, развалы в экономике, политические столкновения.

Мир меняется настолько быстро, что реформаторские усилия правительств за этими изменениями часто не успевают. Необходимо менять образ мышления в подходе к решению проблем, который должен исходить из потребностей современного общества. Реформы, принятые в последнее время, должны были улучшить жизнь людей.

Пенсионная реформа, а отдельно, увеличение пенсионного возраста для женщин и страхового стажа наоборот не снимает, а увеличивает напряжение в обществе. Повышение платы за коммунальные услуги, цен на медицинские препараты, лечение в учреждениях здравоохранения приводит к расслоению населения на богатых и бедных. Статистические данные о состоянии аграрного

сектора Украинской экономики тоже не могут порадовать большинство населения области, а резкое подорожание продуктов питания все больше снижает его жизненный уровень.

Решение проблем пожилых людей, ветеранов, чернобыльцев, детей войны должно стать приоритетом социальной политики Государственной и местной власти. Хочется, чтобы и старшее, и младшее поколение никогда не забывали о вкладе, который сделали эти люди в дело защиты Украины. Власти объясняют все проблемы нехваткой денег, слабой экономикой, а борьба с коррупцией не дает ожидаемых результатов и положительных шагов.

Современные общественные процессы резко изменили социальное, материальное и политическое положение молодежи. Обострилось немало молодежных проблем, среди которых главные: низкий уровень жизни, безработица, материальная необеспеченность, отсутствие ресурсов для улучшения жилищных условий, плохое состояние здоровья и рост уровня социальных отклонений, социальной перспективы и жизненного оптимизма.

Молодое поколение осталось без надежных социальных ориентиров. Разрушение традиционных форм социализации повысила личную ответственность молодежи за свою судьбу, поставив ее перед необходимостью выбора, выявила неготовность большинства из них включиться в новые общественные отношения. Выбор жизненного пути стал определяться не способностями и интересами молодого человека, а конкретными обстоятельствами.

Среди проблем, касающихся обеспечения здорового образа жизни: состояние окружающей среды, экология, низкий уровень медицинского обслуживания, злоупотребление курением, недостаточные возможности для занятий физической культурой и спортом, алкоголизм.

К числу особо тревожных тенденций относится падение престижа общего и профессионально-технического образования, увеличение числа молодежи, начинающей трудовую деятельность с низким уровнем образования, без желания продолжать обучение. В молодежной среде царит высокий уровень

вынужденной безработицы и отсутствие современной программы молодежного жилья. Это свидетельствует о ряде проблем не только в системе образования, но и в обществе в целом. Образовательный потенциал молодежи не реализуется в должной мере, из-за несоответствия между системой образования и потребностями рынка труда. Отдельная проблема – критическая изношенность материально-технической базы учреждений образования всех уровней и недостаточные темпы ее модернизации.

Считаю целесообразным улучшить доступность образования через систему социальной поддержки учащихся, студентов и молодых ученых, ускорить темпы модернизации образовательного процесса и расширить сеть новых форм обучения, создать специальные программы по информатизации учебных заведений, повысив заинтересованность в получении информации.

Такой подход к социальным вопросам молодежи позволит ей познать и развить себя на основе собственных умений и, достигнув зрелости, максимально реализоваться, что является неременным условием личного счастья, динамического и устойчивого общественного прогресса.

Золотова Ю.

НТУ «ХПИ»

ОБ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ В СТРАНЕ

Согласно ст. 66 Конституции Украины «Каждый обязан не причинять вреда природе, культурному наследию, возмещать все причиненные убытки». Это гарантирует сохранение окружающей среды в первозданном виде. Оберегать наше культурное наследие и поддерживать его в хорошем состоянии.

В условия современного мира проблема сохранения окружающей среды и культурного наследия стала очень актуальной. Это связано и с так называемым «паровым эффектом», когда тают ледники и уровень воды в мировом океане увеличивается, и с тем, что старые дома «с историей» сносятся под строительство многоэтажек и торговых центров. Очень активно идет вырубка

лесов, особенно актуально это для Украины сегодня, в условиях конфликтных отношений с главным поставщиком газа для страны, проблема отопления становится невероятно «острой». В связи с этим появляется очень много людей занимающихся незаконной вырубкой лесов и как следствие, возрастает уровень коррупции в стране. Все в мире взаимосвязано и это не исключение. На месте вырубки лесов сейчас стоят пустые поляны, они не заполняются, как должны, новыми посадками деревьев. И данная ситуация очень печальна.

В связи с наступлением глобального потепления меняется и климат Украины. Эти процессы происходят постепенно и тем не менее они не обратимы. В связи с этим, многие растения гибнут, ведь они не приспособлены к жизни в новых условиях, а те растения, что приспосабливаются, становятся иными, без тех свойств, что были изначально заложены природой.

Говоря о культурном наследии, мы все чаще имеем дело с фотографиями величайших строений и шедевров архитектуры, а не с их материальным воплощением. И это очень прискорбно. Для постройки нового торгово-развлекательного центра сносятся дома с вековой историей и это никак не наказывается, разве что штрафом. Для людей, которые занимаются подобного рода строительством это не существенные потери.

Чтобы избежать подобного рода ситуаций и сохранить наш мир для будущего, надо просто следовать Конституции. Соблюдение 66 статьи важно не только со стороны государства, но и со стороны населения, ведь нарушения есть с обеих сторон.

Украина взяла курс на Запад и старается перенять его традиции и некоторые законы. Важно чтобы изменились не только законы, но и сам менталитет народа нашего государства, чтобы появилось более бережное отношение к природе и наследия в целом.

Самым простым и наглядным примером для начала изменений является мусор, а именно его сортировка и утилизация. На территории Украины много локализованных мусорных свалок и заводы, которые существуют, не справляясь с его переработкой. Как следствие, почва пропитывается опасными

химическими веществами, загрязняется воздух и вода, много птиц гибнет, находя еду на таких мусорных свалках.

С развитием цивилизации нужно модернизировать и законы, которые будут действовать в этом мире. Важно чтобы каждый человек понял, что именно от него зависит будущее не только той области, в которой он живет, но и государства, и целого мира. Изменяясь, сохраняя и оберегая наш мир, мы имеем все шансы сохранить ту культуру и среду, что для нас сохраняли и передавали наши предки. Нужно быть ответственными не только в потреблении природных ресурсов, но и сохранять её, например, высаживая деревья и помогая в защите нашего культурного наследия.

Кольцов П.И.

НТУ «ХПИ»

КОРРУПЦИЯ КАК УГРОЗА НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Коррупция – это использование лицом, предоставленных ему служебных полномочий и связанных с этим возможностей с целью получения неправомерной выгоды.

Коррупция приводит разрушительное воздействие на все сферы жизни украинского общества, является серьезным препятствием для реформ в экономике, тормозит становление рыночных институтов, препятствует поступлению инвестиций и представляет угрозу национальной безопасности Украины. Она является одной из основных причин политической и социальной нестабильности в Украине, на что неоднократно обращалось внимание в выступлениях Президента Украины, Верховной Рады Украины и Генеральной прокуратуры Украины.

Коррупция сводит на нет любые реформы в стране, а также вызывает отчуждение Украины в мировом пространстве.

Именно коррупция является одной из главных угроз для демократии Украины и является проявлением непрофессиональных действий в работе

высших органов управления. Коррупцию смело можно сегодня считать реальной угрозой национальной безопасности Украины. Примером падения доверия населения ко всем уровням власти является украинский Майдан (2013-2014), который впоследствии перерастает в массовые беспорядки, а в конечном итоге - войну.

Если бы не поражение украинского общества коррупцией, все могло быть по-другому. Поэтому коррупция становится проблемой национальной безопасности № 1 для Украины.

Последствиями дальнейшего воздействия проявлений коррупции являются:

- потеря национального имиджа государства;
- ухудшение политических, экономических, социальных и правовых позиций на мировой арене;
- международная изоляция от мирового рынка;
- нежелание принимать Украину в престижные мировые организации;
- подрыв экономической системы государства в целом;
- криминализация и тенизация экономики;
- девальвация нравственных ценностей.

Коррупция как социально-правовое явление

Коррупция как социально-правовое явление представляет собой деятельность коррумпаторов и коррупционеров, направленную на извращение нормальных общественных отношений, криминализацию их содержания путем использования должностными лицами (коррупционерами) с корыстной целью своих служебных полномочий, должностного статуса вопреки интересам службы, способствуя тем самым наступлению последствий, наносящих вред государственным интересам и причиняющих ущерб обществу .

Административные причины возникновения коррупции:

- высокая степень свободы в принятии управленческих решений;

- возможность монополизировать общественные материальные ценности;
- низкий уровень подотчетности органов государственной власти.

Высокая стоимость жизни и низкий уровень правовой и политической культуры в Украине обуславливают распространение коррупции как социального явления. Она является существенной причиной падения уровня общественного доверия ко всем институтам государственной власти.

Корх Е.О.

НТУ «ХПИ»

АДМИНИСТРАТИВНОЕ НАКАЗАНИЕ ЗА ПРАВОНАРУШЕНИЕ В СФЕРЕ ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКИ

Действующим законодательством Украины регулируется широкий массив отношений в сфере поставок и использования электрической энергии, которые, однако, образуют сложнейшую систему общественно-экономических отношений. Важное место среди актов нормативно-правового регулирования в сфере электроэнергетических отношений занимает Конституция Украины, Закон Украины «Об электроэнергетике», Закон Украины «О естественных монополиях», Закон Украины «О комбинированном производстве тепловой и электрической энергии (когенерации) и использовании сбросного энергопотенциала», КоАП и др.

Однако, несмотря на относительно высокую степень урегулированности правоотношений в указанной сфере, следует указать на численный уровень совершенных правонарушений.

Совершение административных правонарушений в сфере поставок и использования электрической энергии не только создает аварийные ситуации, но и вызывает крайне негативное влияние на надежность и бесперебойность поставки электроэнергии ее конечному потребителю.

Это накладывает определенный отпечаток убыточности на обеспечение электроэнергетикой промышленных и бытовых потребителей, что обусловлено преимущественно нарушением работы служб обеспечения жизнедеятельности. При этом сами правонарушители зачастую и необоснованно ставят под угрозу собственную жизнь и жизнь людей, которые их окружают.

Однако вопросом административной ответственности за правонарушения в сфере электроэнергетики достаточного внимания в научных кругах не уделялось, они исследовались лишь фрагментарно, в контексте общих энергетических ресурсов. С течением времени исследована сфера общественных отношений начала постепенно регулироваться, так Закон Украины «Об электроэнергетике» с целью обеспечения надежного (бесперебойного) снабжения потребителей электрической энергии как составной энергетической безопасности Украины ввел внедрения стандартов операционной безопасности функционирования объединенной энергетической системы Украины и показатели качества услуг по распределению и поставки электрической энергии.

Был урегулирован виды права собственности на электроэнергию. Отмечалось, что последняя может находиться не только в государственной, но и частной собственности и ввел такое понятие, как «Государственный надзор» в сфере электроэнергетики.

Преимуществом применения административных взысканий к правонарушителям в сфере поставок и использования электрической энергии среди других видов юридической ответственности является, характер их использования на предупреждение данного вида правонарушений и недопущения совершения правонарушений в будущем не только привлечены к ответственности лицами, но и другими людьми.

Еще одним пунктом выступает относительная простота их применения, что позволяет оперативно выявлять правонарушения и реагировать на их совершение.

В заключении данного вопроса можно сказать что несомненно есть законы и станции регулирования нарушений, однако на данный момент нужно пересмотреть административные взыскания, меры выявления нарушений, и возможности предупреждение этих нарушений.

Кузнецова А.

НТУ «ХП»

ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯНИНА

Згідно Конституції, громадяни України повинні дотримуватися політики толерантності й не підтримувати такі явища, як расизм, сексизм й інші форми дискримінації. В нашому суспільстві ми часто стикаємося з цим, хоча вже 21 століття, й це вже повинно було зникнути ще давно, але всі ці явища так або інакше присутні в нашому суспільстві.

Ст. 24 Конституція України має наступний текст: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками...

Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони прав і здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам і матерям».

Текст доволі райдужний й плекає надії на дотримання.

Але, щодо розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 року № 229-р офіційною статистикою за 2015 рік середньомісячна заробітна

плата жінок на 25,1 відсоток нижче, ніж у чоловіків, і в Україні не врегульовано механізм захисту та надання допомоги постраждалим від дискримінації.

Згідно статистики жіночого консорціуму України, 1,8 мільйона жінок в Україні страждає від фізичного домашнього насильства. У 90% випадків – це насильство чоловіків по відношенню до жінок, і лише 10 % повідомлень про насильство в сім'ї доходить до правоохоронних органів. За офіційними даними, у 2017 році близько 600 жінок загинуло від рук насильників.

Про яку рівність може йти мова?

В нашій країні не захищають жінок від домагань, дискримінацій та насильства.

Жінки не відчують себе захищеними, коли йдуть по вулицях та й в своїх сім'ях.

Кожна дівчина стикалася з огидливими залицяннями хоча б один раз.

Абдул Гаффар-хан, послідовник Махатми Ганді говорив: «Якщо ви хочете дізнатися, наскільки цивілізована культура, подивіться, як в ній поведуться з жінками».

Держава не популяризує рівність й повагу поміж людьми, що й може бути коренем нашого сьогоденного стану.

Лямзенкова А.

НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В УКРАИНЕ

Утверждение инновационной модели экономического роста и интеграция Украины в европейское сообщество потребует существенного повышения роли и значения национального интеллектуального капитала, активизации процессов вхождения государства в международные структуры, которые регулируют отношения интеллектуальной собственности.

Анализ показывает, что на сегодня в Украине сделаны важные шаги на пути формирования и развития института интеллектуальной собственности, создание соответствующего законодательного поля, гармонизированного с международными требованиями. В ст. 41 Конституции Украины провозглашается право каждого гражданина «владеть, пользоваться и распоряжаться своей собственностью, результатами своей интеллектуальной, творческой деятельности».

Фиксация права интеллектуальной собственности в Конституции Украины означает, что государство берет на себя обязательства обеспечить своим гражданам эффективную защиту этого права, поддержку и охрану всех видов творческой интеллектуальной деятельности. В то же время ст. 54 Конституции Украины гарантирует защиту не только моральных, но и материальных интересов авторов, провозглашая, что никто не может использовать или распространять произведения без согласия автора, за исключением случаев, установленных законом.

Вопросами развития института интеллектуальной собственности в Украине занимаются также такие общественные организации, как Всеукраинская ассоциация патентных поверенных, Всеукраинская ассоциация интеллектуальной собственности; Всеукраинская ассоциация авторских и смежных прав, Общество изобретателей и рационализаторов Украины, Украинская ассоциация владельцев товарных знаков Украины и др.

Действующее сегодня законодательство Украины включает значительный перечень нормативных актов в сфере интеллектуальной собственности, в том числе законы Украины «Об авторском праве и смежных правах» (1993), «О распространении экземпляров аудиовизуальных произведений и фонограмм» (2000), «О печатных средствах массовой информации (прессе) в Украине» (1992), «Об издательском деле» (1997), «О телевидении и радиовещании» (1993) и т.д.

В то же время, по мнению отечественных специалистов, серьезной проблемой, которая тормозит инновационное развитие нашего государства и

вхождение ее в ВТО, является отсутствие действенной защиты имущественных прав на объекты интеллектуальной собственности и надлежащего исполнительной инфраструктуры по реализации имеющегося законодательства.

Процесс формирования института интеллектуальной собственности в Украине связан с рядом проблем, сказывается на развитии научно-технологического потенциала и сдерживает становление новой инновационной модели отечественной экономики.

Например, проблемы регулирования отношений, возникающих между субъектами инновационной деятельности при создании объектов интеллектуальной собственности: спецификации прав собственности на результаты научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ, финансируемых за счет государственного бюджета или через государственные учреждения. Или проблемы обеспечения надежной и эффективной охраны и защиты прав интеллектуальной собственности, экономико-правового стимулирования развития индустрии информационных технологий, в том числе отсутствия согласованной целостной системы охраны и защиты прав интеллектуальной собственности, действенных механизмов защиты от пиратства. Существенны для Украины также проблемы производства контрафактной продукции, совершенствованию механизмов функционирования рынка интеллектуальной собственности, методики стоимостной оценки прав на ее объекты и др.

Таким образом, на сегодня в Украине есть целый ряд проблем, связанных с защитой прав и экономических интересов субъектов инновационного процесса, созданием надлежащих социально-экономических условий для развития цивилизованного рынка интеллектуальной собственности, обеспечением трансфера современных технологий, международного обмена информацией и знаниями. их решения будет способствовать ускорению продвижения отечественной экономики в цивилизационном русле становления высокоразвитого информационного общества и рост благосостояния населения.

Вместе с тем необходимо учитывать, что развитие интеллектуальной собственности предполагает рост не только социально-экономических (благополучия, доходности, долговечности нововведений), но и национально-духовных аспектов развития инновационного общества, связанных с прогрессивностью и демократичностью новых идей и духовным обогащением нации.

Малимон И.И.

НТУ «ХПИ»

ПРАВООБЛАДАТЕЛИ ПРОТИВ ИНТЕРНЕТ - ГИГАНТОВ

В эпоху цифрового развития различные категории населения массово испытывают потребность в информации. Чаще всего поиски обмен информацией происходит в наиболее известных поисковиках, таких, как Яндекс и Google, а также на крупных сайтах и Интернет - площадках, таких, как Youtube и Facebook. Ежедневно копируются документы, скачиваются фильмы и музыка, изменяется и просматривается огромное количество файлов, которые доступны практически без ограничений. Такой неконтролируемый доступ привел к появлению претензий авторов произведений к Интернет-ресурсам, где они расположены.

Основной причиной увеличения нарушений авторского права является высокая цена на произведения, что приводит к их несанкционированному распространению. Такие материалы размещаются пользователями на сайтах различной направленности: новостных, социальных, специализированных (сайтах фильмов, видео, музыки). Остальные пользователи имеют свободный доступ к этим файлам, из-за чего правообладатели предъявляют претензии к ресурсам, на которых размещены файлы. Они справедливо полагают, что вправе требовать возмещения понесенных убытков за массовое бесплатное использование произведений, а иногда и за несоблюдение договора. Примером тому послужила ситуация в компании Grumpy Cat Limited (правообладатель

изображения хмурой кошки, которое стало популярно в интернете в 2012 году), произошедшая в 2015 году. Кофейная компания GrenadeBeverage заключила контракт на 150 тысяч долларов по продаже охлажденных кофейных напитков с изображением хмурой кошки, но наряду с этим продавала и другие продукты с этим изображением. Правообладатель подал в суд за нарушение договора об использовании изображения, отсудив более 700 тысяч долларов за ущерб, нанесенный из-за нарушения авторских прав и товарных знаков. Правообладатели не только активно борются с нарушителями с помощью существующих законов, но и выступают за реформирование законодательства в области авторских и смежных прав, за приведение его в соответствие с цифровой эпохой. Они считают необходимым сбалансировать отношения между правообладателями и онлайн-платформами. С этой целью 12 сентября 2018 года Европейским парламентом была принята директива о копирайте Copyright in the DigitalSingleMarket. Сторонниками закона выступали издательские дома, СМИ, авторские общества, киностудии и другие правообладатели контента, противниками – крупнейшие технологические компании, интернет-активисты, защитники свободы интернета. Главным образом, критиковались две статьи закона – т. н. «Налог на ссылку» и «Фильтр на загрузку». Первая статья позволяла издателям требовать деньги у компаний, которые цитируют их произведения, вторая – требовать от крупных интернет-платформ блокировать репосты материалов, которые защищены авторскими правами. Статья предполагала создание некоторого механизма фильтрации загружаемого пользователями контента, который по факту мог являться механизмом для широкой цензуры. Законопроект уже рассматривался в Европейском парламенте в июле 2018 года, но из-за шквала критики был отправлен на доработку. После этого были допущен ряд поправок, которые касались облегчений для малого бизнеса, Википедии, платформ с открытым исходным кодом, то есть теперь директива относится только к крупным интернет-корпорациям. Окончательное решение о утверждении законопроекта будет приниматься в январе 2019 года, но уже сейчас с полной уверенностью

можно сказать, что он будет принят. Несмотря на то, что активисты за свободу информации считают, что борьба еще не прекращена, правообладатели добиваются улучшения законодательства в части защиты авторских прав. Борьба с нарушениями авторских прав идет, в частности, и в Российской Федерации. Кроме усовершенствования старых законов и введения новых, а также ужесточения ответственности за нарушения, правообладатели предлагают решить проблему и мирным путем, т. е. заключить договор о взаимодействии в цифровой сфере. С таким намерением 1 ноября 2018 года правообладатели (Первый канал, ВГТРК и другие ведущие медиахолдинги) и крупнейшие интернет-площадки (Яндекс, Mail.ru, Rambler, Кинопоиск) заключили меморандум о сотрудничестве в борьбе с нелегальным контентом. Документ предполагает досудебное разрешение споров между правообладателями и поисковиками. Интернет-ресурсы должны в течение шести часов после внесения в реестр удалить ссылки на пиратский контент, тем самым усложнив к нему доступ пользователей. Защитники свободы интернета также подвергли критике меморандум, так как поисковики удаляли ссылки не только на пиратские сайты, но и легальные. Несмотря на это, стороны договора намерены разработать закон, чтобы законодательно закрепить прописанные в меморандуме положения. Тем не менее, сайты стараются обходить блокировку различными методами, к примеру, регистрируют сервер в других странах, изменяют адрес сайта, домен. Но эти методы не всегда действенны и со временем подобные изменения становятся известны, а сам сайт опять вносится в черный список. К сожалению, в Украине борьба с интернет-пиратством развивается не так быстро, как того требуют современные реалии. Законодательство Украины не содержит адекватных норм для обеспечения эффективного соблюдения прав интеллектуальной собственности. На эту проблему в июле 2017 года указали представители Евросоюза, высказав недовольство медленным прогрессом в законодательной реформе в области интеллектуальной собственности. Они отметили, что еще в 2015 году совместно с экспертами ЕС были разработаны соответствующие законопроекты

и рассмотрены Министерством экономического развития и торговли Украины, но до сих пор не направлены на рассмотрение в Верховную Раду, как того требуют условия углубленной и всеобъемлющей зоны свободной торговли (УВЗСТ). С момента вступления в силу УВЗСТ прошло около 2 лет и принятие требуемых норм помогло бы Украине быстрее интегрироваться в мировую систему торговли. Тем не менее, единичным положительным достижением в области соблюдения авторских прав отмечено усиление борьбы против интернет - пиратства (заккрытие и запрет сайтов, которые чаще всего были замечены в нарушениях авторских прав, к примеру, в 2016 году прекращена работа крупнейшего файлообменника ex.ua), а также закон о кинематографе. Главным образом, он обеспечивает лучший контроль интернет - пространства для предотвращения размещения нелегального контента на украинских веб - сайтах. Несмотря на это, в целом в Украине недостаточно развита система защиты авторских прав, что подтверждают международные эксперты, указывая на то, что даже в рамках УВЗСТ правительство не стремится выполнять взятые на себя обязательства и законопроекты, которые предотвратили бы дальнейшие значительные потери со стороны правообладателей. Эта проблема освещена и в материале, который 18 сентября 2017 года был приведен на портале TorrentFreak. В нем указаны претензии и недовольства Американской киноассоциации (МРАА), Американской ассоциации звукозаписывающих компаний (RIAA) и других гигантов индустрии развлечений тем, что Украина неэффективно борется с онлайн - пиратством. Американские компании понесли миллионы долларов убытков из-за одной из основных проблем – то, что хостинговые компании предлагают свои услуги сайтам, нарушающим авторские права, и не обрабатывают заявки на удаление пиратского контента. Международный альянс интеллектуальной собственности (ИПА) указывает также и на неправильное функционирование обществ по сбору авторских отчислений, т. е. правообладатели не получают должной компенсации. К тому же звучат неоднократные призывы к сотрудничеству, однако в силу отсутствия законодательства такие усилия обычно безуспешны. В связи с этим ИПА

рекомендует правительству США приостановить распространение общей системы торговых преференций для Украины до тех пор, пока не будут приняты должные меры по обеспечению защиты интересов правообладателей.

С развитием Интернета, как способа обнаружения и использования любого контента, пользователи чаще стали нарушать авторское право на пользование и копирование файлов. Правообладатели стараются ограничивать доступ к контенту и из-за распространения нарушений разрабатывают законопроекты, позволяющие защитить их права. Для разрешения споров в досудебном порядке между Интернет - гигантами и правообладателями заключаются меморандумы о сотрудничестве в борьбе с пиратским контентом. Иногда сотрудничество установить не удается в силу отсутствия соответствующего законодательства и нежелания ответственных лиц выполнения условий и обязательств. Несмотря на прилагаемые усилия со стороны нарушителей авторского права по обходу блокировок, существующие в большинстве стран законы оказываются практически в полной мере эффективными.

Мирошниченко Д.Р.

НТУ «ХПИ»

КИБЕРТЕРРОРИЗМ

Прогресс в технической сфере развивается достаточно стремительно, особенно это можно заметить в сфере информационных технологий. За последние 20 лет в мире появилось новое определение, которое с каждым годом набирает все большие обороты, которые связаны с развитием электронно-вычислительных машин – кибертерроризм.

Анализ интернет - литературы показал, отчасти борьба с компьютерным терроризмом во всех сферах началась в 2016 году, именно в этом году были приняты закон о господдержке украинского кино №3081-д. Этот закон регулирует защиту авторских и смежных прав, в связи с ним был заблокирован

такой сайт как EX.UA, который всегда был одним из самых посещаемых сайтов Украины.

Раздел 16 Уголовного Кодекса Украины предусматривает преступления в сфере электронно-вычислительных машин (компьютеров), систем и компьютерных сетей, сетей связи которое предусматривает штраф размером от 600 до 1000 необлагаемых минимумов доходов граждан, или ограничение свободы сроком от 2 до 5 лет.

В современном мире возрастает роль и актуальность проблемы обеспечения безопасности во всех сферах жизнедеятельности, особое место в этом выделяется сфере информационной безопасности. Проблемы кибербезопасности наиболее актуальны в наше время, когда информационные технологии присутствуют во всех сферах жизнедеятельности, будь то сфера промышленности, оборонная промышленность страны, а также каждый из нас ежедневно пользуется интернетом на компьютере, смартфоне.

Если взглянуть на кибербезопасность в Украине, то в последнее время наиболее явной киберудар – вирус под названием «Петя», который охватил Украину и часть некоторых стран ЕС, парализовав многие предприятия на длительный срок. Суть данного вируса заключалась в том, что программа шифровала файлы на жестком диске и перезаписывала.

Компьютерный терроризм в наше время имеет слабую степень раскрываемости преступлений, это также связано с тем, что с развитием информационных технологий развиваются также и схемы злоумышленников, которые помогают им оставаться инкогнито.

Мишакова Д.

НТУ «ХП»

ПРАВА ЛЮДИНИ

Права людини, засновані на формальній рівності, стали одним з головних ціннісних орієнтирів суспільного розвитку, справили величезний вплив на

характер держави, стали обмежувачами її всевладдя, сприяли встановленню демократичної взаємодії між державною владою та індивідом, звільнивши останнього від надмірної опіки і придушення його волі та інтересів з боку владних структур. Формування правової держави неможливо без утвердження в суспільній свідомості і практиці прав людини.

Демократична правова держава – це ідеал, до якого людство прагнуло століттями. Уявлення людини про державу як організацію, що функціонує на базі справедливого закону, почали формуватися вже на ранніх етапах розвитку людської цивілізації. Важливою ознакою правової держави є реальне забезпечення прав і свобод особистості. Права людини – це квінтесенція правової держави, найважливіший фактор у розвитку суспільства в цілому, які запроваджуються на законодавчому рівні. Але, якщо вони визначені нечітко або якщо є протиріччя поміж статей, означає чи це, що права особистості порушуються на законодавчому рівні?

Так, наприклад, розглядаючи II розділ Конституції України, ст. 21 та 24, які говорять про рівність людей у своїй гідності, правах і перед законом та в IV розділі ст. 80, яка говорить про депутатську недоторканність, ми бачимо протиріччя, яке закріплене у головному законі держави. Цю проблему може вирішити Конституційний Суд України, щоб забезпечити дійсну рівність громадян держави. Людина, її права і свободи становлять у правовій державі найвищу соціальну цінність, саме на їхнє забезпечення й найповнішу реалізацію у суспільному житті має бути спрямована уся державна діяльність і насамперед діяльність у сфері державного управління. Адже конституційний лад України ґрунтується на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості та безпеки найвищою соціальною цінністю, пріоритету її прав і свобод. Гарантування прав і свобод людини є головним обов'язком держави, держава відповідальна перед людиною та суспільством за свою діяльність.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ І ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Проблеми реалізації та захисту прав і свобод людини в останній чверті ХХ і на початку ХХІ століття набули, глобального значення і вийшли на перше місце у міжнародній системі критеріїв оцінювання рівня розвитку демократії у певній державі та суспільстві на земній кулі.

За 27 років Незалежності України принципи прав людини, та Конституції України, закладені в законодавстві, міжнародних зобов'язаннях, поки що так і залишилися прожеками та дороговказами державного й соціального будівництва, але не стали реальними підвалинами громадянського суспільства та механізмами державного управління. Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. У 1991 році Україна, ставши незалежно державою, зробила перший крок на шляху до ствердження демократичності, верховенства права.

Права людини в Україні частіше за все залишаються вивіскою. Вони виступили та продовжують виступати свого роду заручниками складних процесів державотворення, об'єктом системних політичних спекуляцій з боку практично усіх політичних сил, що в значній мірі, в суспільній свідомості, нівелювало й саму цінність прав людини. В суспільстві та державі продовжує домінувати тоталітарний підхід, яким права людини підміняються політичними – «нація», «народ», «соціальна справедливість», «звичайний українець», груповими категоріями.

Такий знеособлений підхід формує соціальну відчуженість особи й громадянина, унеможлиблює вироблення реальної дієвої державної політики, і тим паче її реалізацію, створює несприятливі умови для розвитку потенціалу особистості й соціуму загалом. Адже в такому разі людина виступає засобом, а не ціллю діяльності держави.

У Державі рівень недовіри до правоохоронних органів зростає. В цьому винні не тільки правоохоронці та держаппарат, але і самі громадяни, які не знають свої права!

Тому на мою думку саме незнання своїх прав, та не усвідомлення їх загання наших громадян все далів омут недовіри та безвихідності, адже ті самі люди які не знають своїх прав, та в цілому правової системи потрапляють до лав національної поліції та інших правоохоронних органів, через не якісний відбір кадрів і неповноцінну підготовку, як до вступу у лави, так і після. Інколи виходить так що громадяни повинні самі відстоювати свої права від тих хто повинен їх захищати.

При цьому саме права людини мають стати (і тільки вони можуть бути) міцним фундаментом новітньої України – її справжньою, не видуманою національною ідеєю, – що об'єднає усіх громадян в український народ і соціум, в якому комфортно жити кожній людині, а громадяни пишатимуться своєю державою.

Методи вирішення поставленої проблеми:

Курси та тренінги для громадян, на яких люди зможуть дізнатися свої права у спрощеній формі (Простою мовою). Такі курси підвищать рівень обізнаності серед громадян, розширять їх кругозір, допоможуть в подальшому встановленню нових реформ, які покращать життя та безпеку суспільства.

Ввести програму співпраці громадян і поліції, суспільні тренування та курси, це допоможе підвищити рівень довіри громадян до поліції, а поліцейським зрозуміти, що вони повинні в першу чергу буди гарантами не тільки безпеки і життя, а і прав людини.

Підвищити рівень підготовки спеціалістів, та покращити відбір до лав виконавчих органів.

Регулярно проводити перевірку знань працівників правоохоронних органів, та проводити курси підвищення кваліфікації.

БОРЬБА С ИНТЕРНЕТ ПИРАТСТВОМ В УКРАИНЕ

Проблема пиратства в самых различных сферах – музыкальной и киноиндустрии, электронного вещания, глобальной сети Интернет, компьютерных технологий – по-прежнему является острой и актуальной.

Многие вопросы в области охраны интеллектуальной собственности на законодательном уровне в настоящее время в основном решены: предусмотрены гражданско-правовые и уголовно-правовые меры защиты авторского права. Однако доля пиратской продукции на рынке продолжает оставаться непозволительно высокой. Приходится констатировать недостаточную эффективность исполнения существующих законов: уголовного, об административных правонарушениях, авторского законодательства, о защите прав потребителей.

При этом, специалисты приходят к единой точке зрения – прежде всего необходимо заставить работать существующие механизмы, для чего необходима государственная воля в решении проблемы пиратства в стране.

Поскольку нарушения авторских и смежных прав в Интернете приобретают все больший размах, а пираты становятся все более изощренными и изобретают все новые формы, это наносит экономический ущерб Украине, а также значительному количеству других стран.

По оценкам экспертов Международной торговой палаты (МТП) число преступлений, совершаемых при помощи Интернета, растет пропорционально числу пользователей. Криминализации Интернета способствует анонимность преступника и возможность оставаться на расстоянии многих тысяч километров от своей жертвы.

Защита прав интеллектуальной собственности строится преимущественно в соответствии с системой частного права. Однако было бы ошибкой безоговорочно относить авторские и смежные права к сфере только частного

права и делать вывод о том, что государство вообще не должно вмешиваться в эти вопросы.

В этой связи становится необходимым применение именно уголовно-правовых мер защиты авторских и смежных прав в Интернете.

Одной из причин, по которым возникают проблемы борьбы с интернет - пиратством, специалисты называют анонимность, предоставляемую преступникам техническими средствами сети, в результате чего становится крайне затруднительным выйти на конкретных исполнителей. Идентифицировать нарушителя в Интернете гораздо труднее, чем в реальном мире. Среди других проблем борьбы с контрафактом в Интернете является отсутствие достаточного количества специалистов этой сферы в правоохранительных органах

Вместе с тем, следует констатировать, что только превентивными мерами решить проблему пиратства невозможно. Необходима продуманная система мер по профилактике этого вида правонарушений, где важную роль играет повышение уровня правосознания граждан, особенно молодежи.

В Украине 80% программного обеспечения, установленного на компьютерах, не имеет необходимых лицензий. Об этом говорится в тексте исследования BSA GlobalSoftwareSurvey.

Отмечается, что с 2016 года проникновение нелегального ПО в Украине снизилось на 2 % (для сравнения в США показатель снизился на 15%).

Всего проникновение пиратского ПО в восточной Европе составляет 57%. Самый низкий уровень пиратства наблюдается в странах Северной Америки (16%) и Западной Европы (26%), что оказывает влияние на общемировую статистику: в целом по миру использование «пиратского» софта составляет 37%. В исследовании также приводятся сведения по объему и стоимости нелегального ПО. В Украине, по результатам исследования, стоимость всего ПО, установленного без лицензий за 2017 год, составила 108 млн. долларов. В денежном эквиваленте Украина на третьем месте после России (1,2

млрд. долларов) и Чехии (149 млн. долларов) по региону Центральная и Восточная Европа. А по процентному соотношению – на шестом месте.

В связи с этим становится совершенно очевидной необходимость воспитания у граждан Украины правильного отношения к такому явлению, как пиратство.

Пилипчук А.

НТУ «ХПИ»

НОВИНКИ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ АЛИМЕНТНОГО ОБЯЗАТЕЛЬСТВА В ОТНОШЕНИИ ДЕТЕЙ

В настоящее время в Украине зарегистрировано большое количество разводов. Актуальность данной темы заключается в том, что немало семей в наше время разводятся или же проживают с разногласиями между собой. В результате чего, вся ответственность за ребенка ложиться на одного из родителей. На второго родителя возлагаются алиментные обязательства.

Алименты – это средства на содержание несовершеннолетнего ребенка, поэтому суть алиментов заключается в своевременной передаче денежных средств в необходимом количестве, которое будет отвечать интересам ребёнка. Алименты требуются для оплаты расходов на здоровье, физического, психического, духовного и нравственного развития детей. Алиментные обязательства могут быть установлены и исполнены как по соглашению сторон, если родитель добровольно соглашается на их уплату, так и через суд, при несогласии последнего оплачивать расходы на ребенка.

Для того, чтобы у ребенка всегда были средства на содержание, нужно постоянно следить за нововведениями в законодательстве, ведь всегда нужно быть бдительным, так как в законе есть множество мелких нюансов.

В августе 2018 года приняли нововведение, в котором указано, что были увеличены размеры минимальных алиментов до размеров прожиточного минимума. В настоящий момент минимальный размер алиментов составляет 1

559 гривен для детей до 6 лет и 1 944 гривен для детей от 6 до 18 лет. В случае, если алименты не выплачиваются в течение года, то их сумма автоматически увеличивается на 20%, если в течение 2 лет – на 30%, а если алименты не выплачиваются более 3 лет, то их сумма увеличивается на 50%. Увеличены штрафы для родителей, которые не создают необходимых условий для жизни, обучения и воспитания детей. Если ранее речь шла о сумме в сотни гривен, то теперь штраф составляет от 850 до 1700 гривен, а за повторное нарушение в течение года – от 1700 до 5100 гривен.

Закон также ужесточает ответственность за неуплату алиментов, еще в начале года был введен закон Украины «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» в ч. 13 статті 325⁴ «Наслідки ухилення особи від виконання суспільно корисних робіт», в котором указывается, что должники алиментов не могут выехать за пределы Украины и водить транспорт.

В нововведениях административного кодекса также были увеличены срок обращения и период, за который могут быть взысканы алименты: уменьшается совокупный размер задолженности за неуплату алиментов до 3 месяцев для назначения общественно-полезных работ. В случае совершения повторного административного правонарушения в течение года, связанного с неуплатой алиментов, предусматривается применение административного взыскания в виде общественно полезных работ на срок от 240 до 360 часов.

Для стабильного развития детей необходимо их своевременное и надлежащее содержание. И согласно статье 150 семейного кодекса – это обязанность лежит на родителях и их отношение не должно отражаться на детях.

ПРОБЛЕМАТИКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

В ХХІ столітті соціальні мережі зайняли особливе місце. За допомогою соціальних мереж люди спілкуються, здійснюють обмін текстової інформації, фото та відео контентом, будують бізнес-комунікації, створюють майданчики для продажу. Типи, та цілі кожної соціальної мережі мають відмінності, які розглянуть нижче на прикладі найпопулярніших соціальних мереж в Україні у 2018 році.

– Facebook – це ділова соціальна мережа. В ній будують ком'юніті за різними напрямками. Дана соціальна мережа виступає сторінками людей, компаній, які навколо себе створюю спільноти зацікавлених користувачів. Facebook має багато додаткових функцій окрім того, що він слугує майданчиком для спілкування, його застосовують, як місце для продажу товарів та послуг. Для Facebook характерні великі текстові інформації, які розбавляю медіан-контент (фото та відео).

– Instagram – ділить власника разом з Facebook з 2012 року, але виконує функцію соціальної мережі, яка направлена для обміну медіа-контентом. В даній мережі розвинуто створення спільнот для продажу товарів та послуг, що підкріплено доступом до статистики різного характеру, яка допомагає аналізувати ефективність рекламних кампаній. Instagram відрізняється від Facebook метою, типом аудиторії та звичайно функціоналом.

– Youtube – соціальна мережа мета якої ділитися відео-контентом. Хоча 66% користувачів із опитуваних автором з метою проведення дослідження даного питання, відповіли, що Youtube не вважають соціальною мережею, але це не так. Тому що в даній мережі є аудиторія та їх акаунти, рекламні можливості та спосіб спілкування зареєстрованих користувачів, що відповідає всім критеріям соціальної мережі. За даними опитування Tech Informator

Youtube займає 3 місце за популярність серед українців, а тому входить в ТОП-3 соціальних мереж в Україні.

Кожна з вищеперехованих мереж є основним майданчиком використання Інтелектуальної власності, адже в кожній мережі існує авторське право та право на торгівельний знак. Користувачі мереж використовують інформацію, яка може порушувати авторська право чи право на торгівельний знак, що переслідується законом. На даний момент, головними та актуальними проблемами інтелектуальної власності в соціальних мережах є:

- відсутність єдиних принципів правового регулювання відносин у соціальних мережах;
- відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та захист в соціальних мережах;
- проблеми правового регулювання реклами, електронної комерції та використання торговельних марок у соціальних мережах;
- забезпечення інформаційної безпеки та захисту персональних даних користувачів соціальних мереж.

Так, кожна з перерахованих мереж має функціонал, де можна повернути своє авторське право за допомогою оскаржень, позовів через підтримки, але в кожній мережі воно має свій рівень розвитку і не несе моральної компенсації. А захист авторських прав та торгівельних знаків в соціальних мережах через уряд має багато прогалин та суперечностей.

Так певні правила містяться в галузях права, таких як цивільне та кримінальне законодавство. Проте, цих принципів та прав не достатньо для управління та регулювання процесів в соціальних мережах. Проблема соціальних мереж, має необхідність створення єдиних та уніфікованих інформаційних норм для врегулювання правових відносин у соціальних мережах.

ПЕНІТЕНЦІАРНА РЕФОРМА УКРАЇНИ

Стан вітчизняної системи виконання кримінальних покарань завжди викликав виправдану критику з боку як міжнародних, так і вітчизняних правозахисних організацій, громадськості і навіть державних органів. Саме тому, я хотів би найбільше висвітлити проблематику сучасної пенітенціарної реформи в Україні та її наслідки.

Щодо мого особистого погляду на проблему покарання та перевиховання засуджених, слід вирішити та кардинально змінити такі аспекти: привести у відповідність умови утримання в установах, впровадити дієвий механізм законодавчої ініціативи щодо реформування, забезпечити дієвість системи альтернативних покарань на прикладі служби пробації, змінити примусову систему залучення засуджених до праці на соціально-доцільну, створити дієву систему ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених з метою відмови останніх від подальшої злочинної діяльності, забезпечити нормальне медичне обслуговування, загальноосвітнє та професійно-технічне навчання засуджених

Юридичною підосовою для зміни структури пенітенціарної служби та навіть, міжнародним зобов'язанням України є Європейські пенітенціарні правила (1987 р.), прийняті в рамках Ради Європи, членом якої є й Україна.

Правила, зокрема, досить детально регулюють загальні принципи управління пенітенціарними установами (прийом і реєстрація, розподіл і класифікація, розміщення засуджених), особистої гігієни, одягу, харчування, медичного обслуговування, дисципліни і покарання ув'язнених, засоби стримування, порядок надання інформації та подання скарг, спілкування із зовнішнім світом, релігійної та моральної підтримки тощо. Таким чином, незважаючи на те що Правила не мають за мету детальну регламентацію всіх аспектів діяльності пенітенціарних установ, поводження з ув'язненими, навіть

перелік охоплених ними питань є ширшим за той, що закріплений українським законодавством.

Міністр юстиції України П. Петренко серед головних завдань Мін'юсту на 2016 р. назвав початок реформи пенітенціарної служби, концепцію якої розроблено спільно з експертами Євросоюзу й Великобританії.

Реформування української пенітенціарної системи підтримала і Верховна Рада України, яка 9 грудня 2015 р. прийняла ряд змін до Кримінально-виконавчого кодексу, розширивши права ув'язнених. Технічний аналіз законопроектів було здійснено експертами Ради Європи Д. МакГакіном та Е. Сванідзе. Так, парламент прийняв законопроект № 2251а (від 03.07.2015 р.), який спрямований на впорядкування процедури застосування заохочень та стягнень до засуджених при відбуванні покарання.

Прийнятим за основу законопроектом № 2252а (від 03.07.2015 р.) передбачено внесення змін, які докладніше регулюють питання відбування засудженими всього строку покарання в одній виправній чи виховній колонії. Також ним пропонується закріпити додаткові гарантії процедури застосування примусового лікування засуджених до позбавлення волі і передбачаються додаткові гарантії захисту прав засуджених жінок і жінок, які мають при собі дітей, а також неповнолітніх (наприклад, дозволити жінкам побачення з дітьми без обов'язкової присутності представника колонії)

Законопроект також обумовлює норму, яка дає можливість здійснювати телефонні розмови засудженим відразу ж після прибуття в установу відбування покарання, у тому числі й під час знаходження в ділянці карантину, діагностики і розподілу. Законопроект обмежує загальну тривалість перебування осіб у дільниці посиленого контролю виправних колоній шістьма місяцями.

Згідно з документом, з Кримінального виконавчого кодексу вилучається норма про заборону використовувати нецензурні або жаргонні слова, давати і присвоювати прізвиська, наносити собі або іншим особам татування.

Відповідно до законопроекту № 2253а (від 03.07.2015 р.), засуджені відбуватимуть покарання в межах своєї адміністративно-територіальної

одиниці. Можливий і перехід засудженого за власним бажанням у колонію, яка розташована в адміністративно-територіальній одиниці, де проживають його родичі (відповідно до ст. 8 про забезпечення права на приватне та сімейне життя Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). Наступний проект закону – № 2254а (від 03.07.2015 р.) – передбачає внесення змін до ч. 2 ст. 64 ККУ, які спрямовані на те, щоб виключити можливість застосування довічного ув'язнення до жінок, які вчинили кримінальне правопорушення (в Україні довічне покарання відбуває лише 24 жінки, і їхня кількість не збільшується вже протягом тривалого часу).

Прийнятий законопроект № 2255а (від 03.07.2015 р.) передбачає підвищення ефективності захисту прав людини шляхом удосконалення доступу до правосуддя осіб, які утримуються в установах попереднього ув'язнення та виконання покарань. Проект закону № 2291а (від 06.07.2015 р.), який вносить зміни до Закону України «Про попереднє ув'язнення», спрямований на наближення законодавства України, яке регулює порядок і умови тримання осіб, узятих під варту, до стандартів Європейського комітету з запобігання тортурам, нелюдського або принижуючого людську гідність поводження чи покарання. За словами авторів законопроекту, його прийняття дасть змогу суттєво зменшити важкі негативні наслідки взяття під варту, пов'язані з надзвичайно суворим обмеженням контактів із зовнішнім світом, запобігти порушенню прав ув'язнених в установах попереднього ув'язнення шляхом збільшення їхньої інформаційної відкритості.

Отже, міжнародна співпраця ДПтСУ здійснюється в трьох площинах: реалізація міжнародних проектів та впровадження зарубіжного досвіду на гуманітарних засадах; залучення інвестиційних надходжень від іноземних донорів; виконання висновків і рекомендації органів ООН і Ради Європи. Таким чином, ми можемо вважати, що програми реформи пенітенціарної служби на 2015-2020 рік має досить широкі плани та глобальні реформи в змінах її дії. На законодавчому рівні, більшість реформ вже була прийнята, але на жаль, до 2018 років лише деякі з статей закону № 2255а та 2291а мають

реальне відображення у змінах роботи Міністерства внутрішніх справ, а саме в колоніях та місцях тимчасового утримання.

Рибун А. В.
НТУ «ХПИ»

О СВОБОДЕ СЛОВА В УКРАИНЕ

Согласно ст. 34 Конституции Украины: «Каждому гарантируется право на свободу мысли и слова, на свободное выражение своих взглядов и убеждений. Каждый имеет право свободно собирать, хранить, использовать и распространять информацию устно, письменно или иным способом –по своему выбору. Осуществление этих прав может быть ограничено законом в интересах национальной безопасности, территориальной целостности или общественного порядка с целью предотвращения беспорядков или преступлений, для охраны здоровья населения, для защиты репутации или прав других лиц, предотвращения разглашения информации, полученной конфиденциально, или обеспечения авторитета и беспристрастности правосудия».

На мой взгляд, наше время смело можно называть Информационной Эпохой, ведь на сегодняшний день информация –это одна из самых главных ценностей. Однако в условиях современного мира и нынешнего политического состояния Украины данная тема ставит под вопрос наличие возможности свободного выражения своих взглядов и убеждений. Сами украинцы признают ситуацию со свободой слова тревожной. Об этом свидетельствуют исследования, проведенные Киевским международным институтом социологии по заказу Национального союза журналистов Украины и ОО «Информационная безопасность». Согласно социологическим данным 34,6% украинцев считают, что в Украине нет свободы слова, 55% граждан убеждены, что у нас свобода слова есть. При ситуации, что большинство граждан настроены положительно и не подтверждают, что в стране существуют

проблемы негативного характера, процент тех, кто верит в отсутствие возможности свободно выражать свои мысли, довольно высок.

О том, что в Украине ухудшается ситуация со свободой слова в интернете заявляют не только социологические исследования, но и правозащитная организация Freedom House Ukraine на своей странице в Facebook.

На мой взгляд, на данный момент Украина характеризуется как «частично свободная». Можно предположить, что это связано с работой украинских силовых структур, так как их деятельность часто направлена на контроль и запрет выражения в сети, несмотря на то, что законодательство Украины ее не ограничивает. Кроме того, встречаются случаи внесудебной блокировки интернет-ресурсов в Украине соответствующими решениями различных органов власти. Подтверждением стал Указ Президента Украины о запрете социальных сетей «ВКонтакте», «Одноклассники», а так же сервисы «Mail.ru» и «Яндекс». Данное решение было оценено Международной правозащитной организацией Human Rights Watch как «страшный удар по свободе слова на Украине».

На мой взгляд, в сложившейся ситуации украинские СМИ в большей мере сосредоточены на конфликтной ситуации между Украиной и Россией, что приводит к усиленному контролю журналистов. В следствии этого Европейская федерация журналистов осудила «растущее вербальное насилие, в том числе в интернете, в отношении журналистов в Украине».

Я считаю, что для страны, которая выбрала для себя европейский путь, подобные ситуации перечат всем принципам развития демократического государства. Поэтому на сегодняшний день рабочей группе парламентского комитета по вопросам свободы слова и информационной политики по адаптации отечественного медиа законодательства к европейским стандартам, необходимо работать над реформами в данной сфере и осуществлять их на практике.

ПРАВА, ОBOB'ЯЗКИ І СВОБОДИ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

Проблема усвідомлення деяких прав, свобод і обов'язків досить актуальна в наш час, не всі люди розуміють, наскільки це важливо для розвитку держави і просування нації соціальними шаблями еволюції.

Перше питання, яке мені б хотілося розглянути – це самі люди, які голосно висловлюються про свої права і свободи, однак забувають про свої обов'язки і права, а так само свободи інших людей, адже, як казав один відомий філософ: «Свобода однієї людини закінчується там, де починається свобода іншого». Коли в світі гостро стоїть питання толерантності, а так само не толерантності, яка іноді переходить в стан ксенофобії, в безлічі передових країн враховуються всі подібні нюанси, права, обов'язки, свободи дотримуються, як самими людьми, так і представниками закону.

Однак, на мій погляд, в нашій країні існує така проблема, як надання привілеїв за рахунок релігії, кольору шкіри, політичних переконань, статі, сексуальної орієнтації і т. д одним, і обмежень будь-яких конституційних прав іншим, за цими ж критеріями. Одні люди не можуть почути і зрозуміти інших, чому вони вибрали будь-які політичні, релігійні переконання. Основна мета в таких дискусіях – це довести, що думка їх опонента невірна, а не надання будь-яких фактів і доказів своїх вимог. У другому питанні мені хотілося б розглянути не лише якості людей, які впливають на розвиток національної самосвідомості громадян країни, але і такий важливий аспект, що впливає на зростання соціальної взаємодії між громадянами не тільки нашої країни, а й інших. Конституція України, як головний документ країни, передбачає її виконання щодо обов'язків та свобод, які передбачають захист інтересів, підтримку громадян України. Однак є деякі моменти, виникнувши в які можна засумніватися у виконанні того, що було викладено в Головному документі країни.

Наприклад, ввімкнувши телебачення можна побачити, що по всіх каналах показують не те, що люди хочуть бачити і чути, а ту інформацію, яка видається важливою для власників каналів телебачення. На жаль все рідше йде мова про стан літніх людей і розміри їх пенсій, які не співмірні з цінами, про стан аварійних будинків. Про те, що взимку в деяких містах відсутнє опалювання, гаряча вода, а то і все разом. Редактори каналів вважають, що кожен бажає знати, які заклади «Ревізор» радить відвідати, або хто отримає перемогу (хлопці або дівчата) в розважальних передачах, складеться чи ні шлюб наосліп? Таким чином працює політика «замилування очей населенню» від реальних проблем життя, така «завуальована» цензура проти свободи слова. Тих, хто намагається пробитися на телеканали з якимись різкими заявами про реальний стан життєвих проблем і ситуацій, одиниці, а потім і самі канали, які «допускають» таких ораторів, і самі страждають від своєї сміливості, їм погрожують закриттям. Як висновок хочу сказати, що були і завжди будуть «лазівки» в законодавстві, які будуть знаходити і використовувати, яким би ідеальним воно не було, якщо людина почне з себе і буде поважати чужу думку, шанувати те, що є навколо нього, то завжди є великий шанс того, що до нього будуть ставитися так само, з розумінням. Ніхто, крім самих громадян не зможе пробудити в собі стан самосвідомості. А з боку Парламенту необхідно виховувати у громадян України політичну культуру Нового громадянського Суспільства, яка мусить бути культурою Злагоди, Громадянського миру, Пошани до Свобод і Прав Людини.

Таболина Д.

НТУ «ХПИ»

ПРОБЛЕМЫ ПРЕКРАЩЕНИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Создать успешный бизнес в Украине — это и вызов и возможность одновременно. Большинство аргументируют это тем, что могут стать более

свободными, самостоятельно располагать своим временем, в перспективе создать крупный бизнес и добиться лучшей жизни. К счастью, законодательство этому всячески способствует: процедура регистрации физического лица предпринимателя упростилась донельзя. Достаточно зайти на сайт Министерства Юстиции, создать частный кабинет и заявление, поставить электронную цифровую подпись и нажать «ОК». После этого вы получаете электронный или бумажный документ и официально становитесь ФЛП. Такая процедура занимает два дня.

Но что, если предприятие не приносит ожидаемую прибыль и работает себе в убыток, а государство накладывает все большие налоги? Одним из самых реальных на сегодняшний день способов является прекращение его деятельности.

По словам юристов, алгоритм действий по закрытию предпринимателем своего бизнеса в общем выглядит следующим образом: сначала надо подать госрегистратору заявление о прекращении предпринимательской деятельности. Затем составить и подать годовые отчеты, если они не были поданы ранее. Если ФЛП работал на едином налоге – нужно оплатить единый социальный взнос и единый налог за месяц, в котором было подано заявление о прекращении госрегистрации. А также погасить все долги по этим налогам (если таковые имеются). Кроме этого, подать ликвидационные отчеты и закрыть счет банке, если такой был открыт.

ФЛП обязаны подать налоговую декларацию за последний базовый отчетный период (месяц, квартал, год), где указаны все доходы, связанные с предпринимательской деятельностью. Срок подачи – 30 календарных дней с момента внесения записи в реестр о прекращении физлица.

Если не подавать отчетность, то за каждый случай неподачи декларации или отчета, а также за каждое опоздание по срокам подачи полагается штраф в 170 грн. Если за отчетный год плательщика уже наказывали за такое нарушение, то штраф за каждый случай вырастает до 1020 грн.

Существует два пути: подать заявление на ликвидацию и ждать реакции налоговой, а можно самому написать заявление на проверку. В любом случае, Государственная фискальная служба составляет акты сверки расчетов. Придется заплатить все налоги на момент прекращения регистрации и штрафы за просрочку подачи документов. Часто налоговики сами просят написать заявление на проверку, чтобы упростить себе работу, так как Налоговый кодекс лишь дает право налоговикам провести документальную проверку, но не обязывает предпринимателей ее проходить. Зато предприниматели обязаны подать сами за себя последний отчет о суммах своего дохода и начисленного ЕСВ.

В конечном итоге, нельзя предугадать, сколько времени и денег придется потратить. Иногда при закрытии совершенно одинаковых предприятий в разных налоговых приходилось платить суммы, которые отличались в несколько раз. Известно только то, что процесс прекращения предпринимательской деятельности занимает ни день и ни два, это сложный механизм, который требует большой ответственности и терпения. Государство в то же время не должно препятствовать этой процедуре, и сделать все возможное, чтобы прекратить деятельность ФЛП так же просто, как его зарегистрировать.

Ткачев Ю. В.

НТУ «ХПИ»

КРИПТОВАЛЮТЫ И ИХ ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ

В большинстве прогрессивных стран, таких как страны Европейского союза, Канада, США, Япония, Китай в нынешний период наблюдается тенденция развития крипто валют, и соответствующего им правового регулирования. К примеру, Государственной комиссией США еще в 2013 году было применено к операциям с крипто валютами финансовое законодательство, впоследствии было выпущено ряд законодательных проектов в сфере крипто

валют как биржевых единиц и товаров. В Германии, Министерством финансов был легализован свободный оборот крипто валют в 2013 году, и крипто валюта была приравнена к электронной валюте, а после к «финансовому инструменту». В Украине же законодательство в отношении крипто валют недостаточно развито, по мнению участников крипто рынка и представителей крипто бизнеса. Наблюдая за ситуацией в стране, оборот крипто валют находится в тени и не подлежит необходимому налогообложению, что упрощает деятельность различных мошеннических финансовых операций.

Хотелось бы отметить, что развитие правового регулирования крипто валют несло и несет положительную практику в развитии крипто бизнеса, биржевого рынка и способствует развитию многообразия экономики и диверсификации активов. Соответственно чем быстрее Украиной будут приняты соответствующие правовые нормы регуляции транзакций и операций обмена крипто валют в качестве «финансовых инструментов», тем быстрее крипто валюты будут способствовать экономическому развитию государства, и тем быстрее они станут менее «теневыми» благодаря соответствующему налогообложению. Также делая крипто валюты контролируемыми, государство может благоприятствовать раскрытию различных финансовых махинаций и преступлений с их использованием в мире кибербезопасности. На самом деле, по моему мнению, причина некачественного регулирования рынка крипто валют кроется в том, что в Украине нет устойчивого и качественного регулирования общего рынка финансовых инструментов, по сравнению с развитыми странами.

Исходя из выше сказанного, украинским правовым институтам и органам стоит задуматься о качественном правовом регулировании крипто валют, с целью улучшения данной сферы бизнеса и расширения экономических возможностей.

НАКАЗАНИЕ ЗА УГОЛОВНОЕ ПРАВОНАРУШЕНИЯ В СФЕРЕ ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКИ

Согласно Статьи 236.УК Украины нарушение правил экологической безопасности: нарушение порядка проведения экологической экспертизы, правил экологической безопасности при проектировании, размещении, строительстве, реконструкции, вводе в эксплуатацию, эксплуатации и ликвидации предприятий, сооружений, передвижных средств и других объектов, если это повлекло гибель людей, экологическое загрязнение значительных территорий либо иные тяжкие последствия, наказывается лишением свободы на срок от пяти до десяти лет с лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок до трех лет.

Согласно Статьи 239. УК Украины загрязнение или порча земель:

В случае электроэнергетике это незаконное или не правильное захоронение радиоактивных отходов наказываются ограничением свободы на срок от двух до пяти лет или лишением свободы на тот же срок, с лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок до трех лет или без такового.

Согласно Статьи 241. УК Украины загрязнение атмосферного воздуха: Наказываются ограничением свободы на срок от двух до пяти лет или лишением свободы на тот же срок, с лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок до трех лет или без такового.

Согласно Статьи 253.УК Украины проектирование или эксплуатация сооружений без систем защиты окружающей среды:

Разработка и сдача проектов, другой аналогичной документации заказчику должностным либо специально уполномоченным лицом без

обязательных инженерных систем защиты окружающей среды или ввод (приемка) в эксплуатацию сооружений без такой защиты, если они создали опасность тяжких технологических аварий или экологических катастроф, гибели или массового заболевания населения либо иных тяжких последствий, если они повлекли последствия, предусмотренные частью первой настоящей статьи, наказываются ограничением свободы на срок от трех до пяти лет или лишением свободы на срок до пяти лет.

Согласно Статьи 274.УК Украины нарушение правил ядерной или радиационной безопасности:

1. Нарушение на производстве правил ядерной или радиационной безопасности лицом, которое обязано их соблюдать, если оно создало угрозу гибели людей либо наступления иных тяжких последствий или причинило вред здоровью потерпевшего, наказывается ограничением свободы на срок до четырех лет или лишением свободы на тот же срок, с лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок до трех лет.

2. То же деяние, если оно повлекло гибель людей либо иные тяжкие последствия, наказывается лишением свободы на срок от трех до двенадцати лет с лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок до трех лет.

Фёдоров Н. В.

НТУ «ХПИ»

ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В УСЛОВИЯХ СТАНОВЛЕНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Дальнейшее демократическое развитие Украины требует утверждения института гражданского общества как неотъемлемой составляющей демократии. Процесс его становления в Украине является сложным и противоречивым, зарождение и развитие гражданского общества происходит в

течение длительного периода эволюции современной цивилизации. Этот процесс имеет много закономерностей, общих для многих стран. Но каждое государство, развивая гражданское общество, вносила что-то особенное, характерное именно для нее. Нормативные документы определяют важность всех звеньев общества в этом процессе важная роль отводится образованию, так Национальная доктрина развития образования (Указ Президента Украины от 17.04.2002 г.) определяет цель развития образования, «заключается в создании условий для развития личности и творческой самореализации каждого гражданина Украины» (ст. 1). В ней указано, что образование является движущей силой развития гражданского общества «в условиях становления в Украине гражданского общества, правового государства, демократической политической системы образования должна стать важнейшим фактором гуманизации общественно-экономических отношений, формирования новых жизненных ориентиров личности. Предпосылкой утверждения развитого гражданского общества является подготовка образованных, нравственных, мобильных, конструктивных и практичных людей, способных к сотрудничеству, культурного взаимодействия, которые имеют глубокое чувство ответственности за судьбу страны, ее социально-экономическое процветание. Гражданское общество в Украине может оказаться под серьезной угрозой стагнации. На сегодня только незначительная часть граждан осознает, что собой представляет и для каких целей должно быть гражданское общество, неосознанная также роль рядовых граждан в его развитии. Институты гражданского общества должны корректировать государственную политику, одновременно должны способствовать усилению возможностей государства. Слабое государство вредит гражданскому обществу, в идеальном варианте – государство и гражданское общество развиваются вместе, а не за счет друг друга.

Основными функциями гражданского общества является:

- 1) создание оптимальных условий для удовлетворения потребностей и интересов его членов

2) формирование политических институтов, защиту собственных основ.

Именно в гражданском обществе реализуются основные, неотъемлемые права человека: на жизнь, свободу, личную неприкосновенность, на свободу слова, мысли, религиозных убеждений, на право владеть имуществом, участвовать в управлении общественными делами.

Гражданское общество в Украине может формироваться, существовать и достичь своей цели только при определенных условиях. Оно должно сконцентрировать свои усилия на том, как построить отношения с государством, чтобы создать эти условия.

Одним из направлений деятельности гражданского общества является формирование политической системы в целом и государственных органов в частности. В демократических обществах это происходит путем выборов с участием народа. Формируя политическую систему, и в первую очередь, государство, гражданское общество ожидает, что государство своей деятельностью обеспечит людям равные условия во всех сферах жизни; будет действовать в интересах всего общества; регулировать основные ценности гражданского общества и права человека;

Можно выделить главные признаки гражданского общества:

1) приоритет общества над государством, гражданских прав над государственными законами

2) признание человека, его прав и свобод наибольшей общественной ценностью

3) экономическая, идеологическая, политическая свобода граждан и их добровольных объединений;

4) рыночные отношения;

5) преодоления отчуждения человека от средств производства и результатов его трудовой деятельности, наличие развитой социальной структуры и соответствующая система представления ее интересов через политические партии.

Становление гражданского общества в Украине требует: внедрение правовых основ в деятельности государства, ограничение его вмешательства в частную и общественную сферу жизнедеятельности человека, через деятельность государственных органов создание реальных правовых возможностей для эффективного и всестороннего контроля за государственными органами, обеспечение участия граждан в принятии политических решений, преодоление отчуждения граждан от власти, развитие местного самоуправления, обеспечение реальных возможностей граждан быть экономически независимыми владельцами;

Цапенко В.

НТУ «ХПИ»

ОТЛИЧИЯ В ПОНЯТИЯХ «ПРАВА ЧЕЛОВЕКА» И «ПРАВА ГРАЖДАНИНА»

Вопрос прав и свобод человека и гражданина на сегодня является важнейшей проблемой. Свобода человека – это исходное понятие проблемы прав человека и гражданина. Различают права человека естественные, т. е. связанные с самим существованием и развитием, и приобретенные, которые в основном характеризуют социально-политический статус человека и гражданина. Современные государства формировались с одной стороны под влиянием лозунгов французской буржуазной революции. Французская Декларация прав человека и гражданина 1789 года провозгласила, что «все то, что не запрещено законом, то дозволено».

В чём же отличие понятий: «права человека» и «права гражданина»? Теория права и правовая практика различают понятия «права человека» и «права гражданина». В первом случае речь идет о правах, связанных с самым человеческим существом, его существованием и развитием. Человек как субъект прав и свобода здесь выступает преимущественно как физическое лицо. По Конституции Украины к этому виду прав принадлежат: право на

жизнь, право на уважение к достоинству человека, право на свободу и личную неприкосновенность, право на невмешательство в личную и семейную жизнь, и тому подобное. Что же касается прав гражданина, то они обусловлены сферой отношений человека с обществом, государством, их институциями. Основу этого вида прав составляет принадлежность человека к государству, гражданином которого он является.

Кроме того, гражданин имеет право защищать свои права всеми способами, не противоречащими закону. Защита прав и свобод человека – это прежде всего конституционные гарантии того, что человек является свободным, а его права – невозможно нарушить без разрешения на то суда.

Проанализировав собранные материалы, можно с уверенностью сказать, что государство обязано защищать человека, а человек соответственно обязан защищать свое государство, не смотря на различия в понятиях «человек» и «гражданин». Человек, как субъект прав и свобод, здесь выступает преимущественно как физическое лицо. Права гражданина, обусловлены сферой отношений человека с обществом, государством.

Права человека – сложное многомерное явление. В различные эпохи проблема прав человека, неизменно оставаясь политико-правовой, приобретала либо религиозное, либо этическое, либо философское звучание в зависимости от социальной позиции находившихся у власти классов.

Чепурина И.
НТУ «ХПИ»

ГАРАНТИИ ПРАВ ГРАЖДАН

Согласно ст. 31 Конституции Украины «Каждому гарантируется тайна переписки, телефонных разговоров, телеграфной и другой корреспонденции. Исключения могут быть установлены только судом в случаях, предусмотренных законом, с целью предотвратить преступление или выяснить истину во время расследования уголовного дела, если иными способами

получить информацию невозможно». Исходя из этого, можно отметить, что ограничение этого права должно устанавливаться судом. Суд может устанавливать такие ограничения лишь в случаях, предусмотренных законом; такие случаи должны быть обусловлены целью предотвратить преступление или выяснить истину во время расследования уголовного дела и являются законными лишь тогда, когда другим способом получить информацию невозможно. В уголовном производстве такое право может быть ограничено на основании закона во время проведения таких следственных действий, как, например, наложение ареста на корреспонденцию и снятие информации с каналов связи. Телеграммы, письма считаются собственностью адресата, их можно использовать путем опубликования лишь по согласию направившего их лица и адресата. Если же они содержат информацию, которая касается личной жизни другого физического лица, на распространение такой информации необходимо согласие и этого лица. Как видим, в украинском законодательстве гарантируется тайна передачи информации между людьми и невозможность ее разглашения лицами, которые вовлечены в этот процесс или вследствие определенных обстоятельств имеют возможность стать своеобразным наблюдателем или очевидцем этого процесса;

Нарушение тайны корреспонденции является преступлением более общественно опасным, чем нарушение тайны сведений о личной и частной жизни. Режим охраны таких сведений (конфиденциальной информации) устанавливает само лицо, в то время как охрану тайны корреспонденции должно осуществлять государство. Таким образом, охрана тайны переписки или другой корреспонденции любого лица является не правом, а обязанностью государства, и что за нарушения тайны переписки должна устанавливаться юридическая ответственность, в т. ч. и уголовная. Если этим правом будут пренебрегать, в обществе воцарятся произвол и хаос.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Формування громадянського суспільства – наріжна проблема розвитку модернізаційних процесів. Вона завжди була і залишається провідною у світовій політичній думці від античних часів і до наших днів. В сучасній науковій літературі зазначається, що громадянське суспільство є базисом прогресивного розвитку держави, ініціатором в ній раціональних змін. Держава, у свою чергу, захищає принципи самоврядування всіх недержавних організацій, які формують громадянське суспільство. Нерозвиненість громадянського суспільства є однією з причин існування тоталітарних й авторитарних режимів. На противагу цьому високий рівень розвитку громадянського суспільства забезпечує демократичність держави.

Стосунки між державою та громадянами розвиваються на ґрунті удаваного демократизму, який є наслідком несформованості стійких груп інтересів громадян, з одного боку, а з іншого – нездатністю або небажанням правлячої еліти створити нові «правила гри» в якості обов'язкових для усіх груп, включаючи і себе.

Отже, однією з головних умов забезпечення соціально-політичної стабільності є належний розвиток громадянського суспільства. Серед шляхів покращення ситуації з формування громадянського суспільства в Україні можна назвати такі: 1) утвердження принципу верховенства права; 2) підвищення рівня гарантованості прав і свобод; 3) позбавлення людей страху бути покараними «за ініціативу» й самостійні дії; 4) створення адекватної соціальної структури на основі розвитку приватної власності й ринкових відносин; 5) формування середнього класу; 6) підвищення життєвого рівня основної маси людей. Я вважаю, що в нинішній Конституції України недостатньо закріплено правові гарантії формування інститутів громадянського суспільства, на формування якого, зрештою, має бути спрямований весь державно-правовий механізм.

ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОBOB'ЯЗКИ ЛЮДИНИ НА ГРОШАХ?*«Гроші – це карбована свобода»**Ф.М. Достоевський*

Для жодного не секрет, що гроші правлять світом, що все в ньому вимірюється їхньою кількістю. Але чи пов'язаний матеріальний стан людини з його правами, свободами та обов'язками? Слід розібратися.

Один з найголовніших принципів функціонування будь-якого суспільства – рівність усіх громадян. Добре, але чи всі рівні перед законом та владою? Як показує нам реальність сьогодення – чим більше в тебе гаманець, тим чесніша твоя правда, тим більше відкритих перед тобою дверей та можливостей. Будь-яке питання можна вирішити, будь-який злочин прикрити, будь-який конфлікт вичерпати за певну кількість папірців певного номіналу, кольору та символу. Тобто, якщо в моєму гаманці не вистачає декілька копійок, то я вже на одну сходинку соціальної драбини нижче. І тут ти можеш почути щось на кшталт: «Так створюй власну справу і заробляй гроші, адже кожен має право на ведення підприємницької діяльності». Добре, багато громадян намагалися відкрити власну справу, але в них опускалися руки, коли вони зустрічалися з певними перевітками, отриманням ліцензії і таке інше. І знову ми повертаємося до того, що будь-яке питання можна вирішити грошима.

Опинившись ще на одну сходику нижче, людина починає згадувати про свою свободу, а саме свободу слова. Якщо мені не дають можливість реалізувати власні права, то я буду реалізовувати свій потенціал «голосових зв'язок». Будь-який мітинг, на якому люди використовують власну свободу слова придушується силами влади. Але і цього можна було б уникнути, адже будь-який конфлікт є вичерпаним за певну кількість папірців.

Добре, якщо мою свободу слова порушили, то я згадую про те, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. І ось перед тобою сидить

жіночка (як це частіше буває) у чорній мантиї та делегує Конституційну промову, а з боку від тебе сидить твій опонент, який впевнений у власному виграші. Ось він виграв справу і ти помічаєш, що його гаманець став трохи меншим, а в Феміди чаша дещо схилилася.

Кожна людина має право на творчість, свободу думку та обов'язок захищати культурну спадщину, але культурна спадщина закінчується там, де купується аерозольна фарба підлітком, або там, де чоловік, трохи хильнувши зайвого, йде мірятися силами з пам'ятником Т.Г.Шевченку. Кожна людина має невід'ємне право на життя, але життя має свою вартість. Сьогодення показує, що від злочинця до набожника лише одна купюра. Певний злочин має власну вартість, строки відбування покарання так само.

Живе, існує і функціонує лише та країна, де більше грошей, де стабільна економіка, де щасливі люди, які розуміють, що їхнє життя в безпеці. Шкода, що покарання за вбивство людини менше, ніж, якщо ти привселюдно розірвеш купюру номіналом в п'ять сотень гривень. В такому разі в людину полетить «вербальне каміння» на кшталт: «Краще б бабусі з низькою пенсією відав. А ось я багатодітна мати, в мене кожна копійка на рахунку. В Африці діти голодні. В країні криза, а ти...» і тому подібне. В нашому світі все залежить від грошей, а твої конституційні права – від їхньої кількості. І, як каже один відомий телеведучий: «Багато вчинки здаються набагато правильнішими, якщо дивитися на них крізь пальці, які тримають гроші».

Якименко І.В.

НТУ «ХПИ»

БЛОКЧЕЙН

Блокчейн – построенная по определённым алгоритмам непрерывная последовательная цепочка блоков, содержащих различную информацию. Чаще всего копии цепочек блоков хранятся на множестве разных независимых серверов. Блокчейн представляет сейчас собой одно из наиболее

востребованных направлений бизнеса во всем мире. Но к сожалению, мало где можно указать минимальное сформировавшееся правовое регулирование этой отрасли.

Для того, чтобы продуктивно рассмотреть вопрос правового регулирования криптовалюты, необходимо сказать несколько слов о тех вопросах, которые возникают в украинском правовом поле:

1) Одна из основных проблем заключается в том, что сама тема криптовалюты остается не до конца прозрачной для людей, которые напрямую тесно не связаны с цифровыми технологиями и не могут до конца осознать ее отличий от таких более привычных видов цифровой валюты, как, скажем, электронные деньги. Фактически криптовалюта является производным объектом в блокчейне – цепочке функционирующих по установленным программным алгоритмам правилам информационных блоков. Также отличительной особенностью криптовалюты является то, что при ее создании и использовании применяются криптографические (зашифрованные) методы обработки информации, содержащейся в указанных блоках, как следствие, обеспечивающие ее конфиденциальность и защищенность.

2) В правовом контексте тема криптовалюты остается еще менее определенной, так как в отношении даже электронных денег законодательство содержит весьма неоднозначные регулирующие нормы. Так, электронные деньги можно рассматривать в двух форматах: как объект гражданского права в целом, а также как средство платежа.

В случае если рассматривать криптовалюту как средство платежа, законодательное регулирование вопроса также не становится очевидным.

Иными словами, это специальное право уполномоченного на осуществление платежа лица, которое оно способно реализовать при наличии соответствующих технических средств. Таким образом, принимая во внимание изложенные нормы, можно сделать вывод, что криптовалюта может представлять собой что-то одно – либо объект, который вправе полноценно

участвовать в гражданско-правовом обороте, либо электронное средство платежа как особое право.

3) Отдельной проработки также заслуживает вопрос правового регулирования токена. Ранее данное понятие в правоприменении было связано исключительно с техническим обеспечением безопасности доступа к расчетному счету в системах Клиент – Банк. Сейчас термин приобрел также иное значение, сопряженное с оборотом криптовалюты. К примеру, есть необходимость осуществить определенный проект, для которого привлекаются ресурсы инвесторов. По мере того, как проект реализовывается, каждый из участников, в том числе инвесторы, получают определенную прибыль пропорционально вложенным им ранее средствам. По сути эта схема ранее получила название «краудфандинга», и она также не имела четкого законодательного регулирования в Украине. Краудфандинг проводился путем заключения различного вида договоров, предполагающих совместное участие партнеров для реализации единой цели в рамках общего проекта. Наиболее часто использовались договоры простого товарищества, купли-продажи, мены. Популярностью также пользовался инвестиционный договор, несмотря на то, что до сих пор в законодательстве отсутствует единообразие при регулировании данного вида договора в зависимости от сферы его использования. В отдельных случаях использовался даже договор дарения. Однако сам факт вложения средств и корреспондирующего права лица на получение прибыли должен быть чем-то подтвержден. В условиях блокчейнотаким подтверждением стал токен – по сути новая единица (вид) криптовалюты, которая выдается в обмен на уже существующую криптовалюту по установленному курсу, предполагающая получение определенной прибыли. Размер прибыли соответственно зависит как от успешности самого проекта, под который были выпущены токены, так и от их текущего курса на криптобирже, хотя данные показатели, безусловно, между собой связаны. Правила обращения токенов, начиная от формирования на них цены в криптовалюте и заканчивая правилами получения прибыли от участия,

дополнительных бонусов (в том числе в виде тех же самых токенов по новым проектам), определяются общими условиями реализации проекта, сформулированными в проспектах-презентациях, именуемых «WhitePaper». Процедура сбора криптовалют и выпуска токенов получила название ICO (InitialCoinOffering) по аналогии с IPO для эмиссий ценных бумаг.

Резюмируя все изложенное выше, хотелось бы отметить, что, по всей вероятности, вопрос отсутствия правовой четкости и однозначности в сфере блокчейна в Украине, временный. Сейчас проводится ряд мероприятий, призванных проработать вопрос должного законодательного регулирования. Тем не менее, одним из наиболее важных факторов является то, чтобы все указанные структуры создали единый правовой фундамент, который бы соответствовал не только пониманию блокчейна для целей государственного регулирования, но и соответствовал практической стороне вопросу, в том числе в предпринимательской деятельности.

МОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ

Артеменко В.

НТУ «ХП»

МІСЦЕ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СВІТІ

Що таке мова? Мова – це не тільки інструмент для спілкування між різними людьми. Значення рідної мови в житті людини набагато важливіше та глибше. Людина є носієм культури, традицій та історії кожного народу. Кожна мова – це душа краю. Адже мова – це відображення думки як однієї людини, так і групи людей, цілої нації. Це визначна складова національної єдності, яка об'єднує зовсім різних людей.

Нашою рідною мовою володіють близько 46 млн осіб, більшість з яких живе в Україні. Українська мова займає за кількістю її носіїв, відповідно до різних джерел, 25 або 22 місце у світі. Поза межами України нею володіють: у Росії (володіють 1,8 млн осіб), Молдові (без врахування Придністров'я, українська є рідною для 181 тис. осіб, мовою щоденного спілкування українська є для 130 тис. осіб), Канаді (володіє 174 тис. осіб), СІЛА (129 тис. мовців), Казахстані (вільно говорять українською 128 тис. осіб, однак можуть розмовляти до 732 тис. осіб), Білорусі (рідною називає 116 тис. осіб), Румунії (57 тис. мовців), Польщі (23 тис. осіб, що постійно проживає на території Польщі та від 20 до 450 тис. осіб з числа трудових мігрантів), Бразилії (щонайменше 17 тис. мовців). Словаччині (11 тис. осіб, які назвали свою мову українською та 24 тис. осіб, які назвали своєю мовою «русинську») та інших країнах.

Українська мова належить до східнослов'янської підгрупи мов. Вона є спадкоємицею мов ще тих слов'янських племен, що населяли територію сучасної України, – полян, древлян, сіверян, тиверців, уличів та ін. Її писемність налічує понад тисячу років. Наша мова, як і будь-яка інша, посідає унікальне місце. Іноземні дослідники часто підкреслюють милозвучність і

лексичне багатство української мови, найчастіше зіставляючи її з італійською. Дуже цікаво, що у 1934р. в Парижі було проведено своєрідний конкурс мов світу, на якому українська посіла третє призове місце, після французької та перської.

Становлення української мови, як державної мови України, суттєво вплинуло на її розвиток. Існування окремої української мови не було загально визнаним до початку XX століття, коли українська мова розглядалась як «малороський діалект» російської мови. Радянські науковці були схильні визнавати різницю між українською та російською лише в пізній період.

Не можемо не звернути увагу на те, що 9 листопада в Україні щороку відзначається День української мови та писемності. За православним календарем – це день вшанування пам'яті Преподобного Нестора-Літописця – послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія. Українці з повагою ставляться до цього свята та проводять різні заходи задля залучення якомога більше населення.

Традиційно, у цей день покладають квіти до пам'ятника Несторові-Літописцю, відзначають найкращих популяризаторів українського слова, заохочують видавництва, які випускають літературу українською мовою тощо. Українська діаспора не забуває про цю визначну подію. Це значимий день в історії української мови. Це свято, яке об'єднує українців по всьому світу.

Говорячи про українську мову, не можна не згадати письменників, котрі прославляли нашу мову. Основоположником нової української літературної мови є Тарас Шевченко, який підніс її на високий рівень суспільно-мовної та словесно-художньої культури. Не дивно, що твори Кобзаря перекладені всіма слов'янськими мовами, а також грузинською, вірменською, казахською, узбецькою, німецькою, англійською французькою, датською, новогрецькою, іспанською, хінді, японською, в'єтнамською, корейською, румунською, італійською, угорською, малайською, бенгальською та багатьма іншими мовами. Найбільшу кількість разів перекладений літературний твір «Заповіт»: 147 мовами народів світу.

СТРУКТУРАЛІСТСЬКА ТЕОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОВИ

На сьогодні у світі існує безліч мов. Усі вони різноманітні та чудові. Для когось це лише засіб спілкування та передачі своїх думок оточуючим, а для інших – справжній витвір мистецтва, який передавався з покоління в покоління, змінюючись та удосконалюючись. Ця тема є дуже актуальною, адже кожен повинен знати походження та структуру мови, якою він розмовляє.

Протягом історії розвитку мови виокремилось декілька теорій щодо походження та функціонування мови. Найбільш цікавою є структуралістська теорія, яку висунули Д. Соссюр, Р. Якобсон та інші.

Структуралізм – лат. термін *structura*, що означає будова, розташування, порядок. Почав складатися у 20 – 30-х роках ХХ ст., а у 60 – 80-х одержав найрізноманітніші філософські й естетико-мистецтвознавчі інтерпретації.

Культуру структуралісти розглядають як сукупність знакових систем, найважливішими з яких є передусім мова, а також наука, мистецтво, міфологія, релігія, звичаї, мода, реклама і т. ін.

Структурна лінгвістика Ф. де Сосюра.

Саме Соссюр ввів визначення мови як системи знаків. Значення окремих знаків визначається їх положенням у системі. Під мовним знаком розуміється фізичний об'єкт, що представляє єдність означуваного (те, до чого посилає знак, предмет думки) і означає, як пояснював Соссюр – як дві сторони одного паперового листа. Показово, що Соссюр розрізняв індивідуальне говоріння – мовлення – від мови як цілісної системи, яка існує незалежно від індивідуальних актів висловлювання. Без мови не може бути мовлення.

Для послідовників Соссюра це означало, що лінгвістика має вивчати не окремі знаки, а їх співвідношення в системі. Як ілюстрацію Соссюр наводить приклад цінності шахової фігури під час шахової гри: вона визначається її

положенням відповідно до інших фігур на полі і їх спільним взаємопереміщенням. Але тоді слід розрізняти різні підходи до дослідження мови. Соссюр вводить поняття діахронії і синхронії щодо мови. Синхронічна лінгвістика вивчає співіснування явищ в межах однієї системи поза часовими змінами, як єдине ціле. Діахронія надає явища як послідовні ланцюги змін, предметом зацікавлення стає зв'язок окремих елементів, що вона розташовані послідовно у часі.

Отже, досліджуючи та експериментуючи, вчені дійшли висновку, що мова складається з безлічі символів, знаків, заздалегідь створених дискретних моделей і одиниць, які залишаються незмінними, а змінюється лише послідовність їх вживання. Будь-яка інформація, яка надійде до однієї групи людей, в кінцевому результаті буде змінена кожною особистістю, її свідомістю. Теорій щодо походження та розвитку мови безліч. Структуралістська – лише одна з них. Але кожна людина може обрати собі одну, якою вона найбільше захоплюється, або довести іншу, свою теорію. Тому ми можемо з впевненістю сказати, що стільки існує в світі людей, стільки й думок. І кожна з них неповторна і має право на існування як окрема структура.

Бєлих К.

НТУ «ХПІ»

ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Будь-яка нація свою історію, багатовіковий досвід, духовність, культуру втілює у мові. Розглядаючи питання походження української мови, спочатку потрібно зазначити, що генеалогічно українська мова належить до індоєвропейської родини мов, слов'янської гілки, підгрупи східних слов'ян.

З індоєвропейської прамови приблизно в 3-ому тис. до н.е. виділилася праслов'янська мовна єдність. Цією подією розпочинається історія української мови. Праслов'янська доба тривала близько 2000 років.

Наступним етапом став спільний східнослов'янський період, який характеризується тривалістю близько 500 років, формуванням давньоруської мови, яка у свою чергу, була спільною для східних слов'ян. До речі, з 13 ст. на основі давньоруської мови виникли три східнослов'янські мови – українська, російська, білоруська. Як казав Мальт-Брюн: «Українці – це нащадки Київської Русі».

Тривалий проміжок часу охоплює дискусія, яка стосується мовної ситуації в Київській Русі. Однак, вчені виділяють дві основні думки в цьому питанні. По-перше, літературної мови слов'ян не було, була тільки церковнослов'янська. По-друге, під мовною ситуацією в Київській Русі розумілося функціонування двох мов – давньоруської та церковнослов'янської. Також існує припущення, що відбувалася сильна взаємодія старослов'янської мови та живої, усної мови давніх слов'ян.

Необхідно відзначити, що досліджували походження української мови багато вчених, як-от: Ю. Шевельов, І. Ющук та інші. Особливо вагомий внесок зробив лінгвіст Ю. Шевельов, запропонувавши періодизацію історії української мови:

Протоукраїнська мова (неписемна мова 1 – 10 ст.)

1. Староукраїнська доба (10 – друга половина 14 ст.) Створена церковнослов'янська мова на базі давньоболгарських діалектів Кирилом і Мефодієм. Цей етап виявився дуже важливим в розвитку нашої мови, адже старослов'янською мовою започаткована писемність, виходили релігійні, законодавчі та інші офіційні тексти. Вплив живої мови відчутний у літописах, наприклад, «Слово о полку Ігоревім».

2. Середньоукраїнська доба (друга половина 14 – початок 19 ст.)

а) ранній період (друга половина 14 – друга половина 16 ст.). У цей період важливими подіями стали підписання Кревської (1385) та Люблінської (1569) уній.

б) власне середньоукраїнська доба (друга половина 16 – початок 18 ст.) Підписання Берестейської унії (1596) сприяло розвитку полемічної літератури.

У козацьку добу бурхливо розвивається шкільництво, література, книгодрукування. Продовжує формуватися жива розмова мова.

в) пізня середньокраїнська доба (початок 18 – початок 19 ст.). Ця доба стала основою формування сучасної української мови. Зокрема в 1798 у Петербурзі було надруковано поему «Енеїда» І. Котляревського. Саме ця подія стала дуже важливою для подальшої історії, адже було започатковано новоукраїнську мову, яка згодом набула сучасних рис.

3. Сучасна українська мова (друга половина 19 ст. – наші дні).

Слід зауважити, що основні чотири пласти слов'янських слів містить основний словниковий фонд української мови, а саме: спільноукраїнська лексика, праслов'янські слова, запозичення та власне українські слова.

Протягом 20 ст. до лексичного складу нашої мови ввійшло багато русизмів, адже причиною були історичні факти – склад України в Радянському союзі, політика вищих політичних діячів.

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що процес еволюції формував неповторний український етнос. Чималий лексичний фонд, граматичні, фонетичні та стилістичні риси склали групу мовних особливостей. Безперечно, українська мова розвивається й на сьогодні, набуваючи нових форм завдяки внутрішньомовним ресурсам та асиміляції культур.

Бондар А.

НТУ «ХП»

СУРЖИК ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська мова часто ставала об'єктом нападу влади, внаслідок чого заборонялися українські переклади, закривалися школи, знищувалися літературні і культурні пам'ятки, вводилась цензура.

Наслідки тривалого негативного впливу на українську мову виявляються сьогодні, виникають проблеми з орфоепією, трапляються багато лексичних помилок, помилкове уживання слів.

Українська мова зазнає значного впливу російської мови навіть там, де вона активно вживається, внаслідок чого виникає суржик. Певна категорія українців вживає російськомовні слова, вважаючи їх правомірними та доцільними, у результаті чого утворюється російсько-український покруч.

Помилкове виділення суржику як окремої мови, надало українській мові статус непрестижної та безперспективної щодо розвитку, а постійне вживання української літературної мови в якості боротьби проти суржику, може бути помилково трактоване «націоналізмом».

Для успішної боротьби з суржиком необхідно спочатку визначити причини виникнення цієї проблеми в мовленні.

По-перше, носіями суржику стають як мешканці сіл, так і міст, які недосконало володіють як українською, так і російською мовами і не зважають на правильність вживання лексики. Немає чіткої територіальної різниці в інтенсивності його вживання, тому і на західній, і на центральній частині України проявляються русифіковані слова-суржики. Наприклад: розщитатися, до зустрічі, обіжаються, крепкий та інші.

По-друге, носіями суржику стають люди спілкуючись з певним колом людей, які вже вживають суржик у своєму мовленні, наприклад, спілкування в колі сім'ї. Досить поширеними є слова: не трогай, позориться, растраюваться, канешно, що попало та інші.

Сьогодні люди звиклися з іншомовними відповідниками, що часто не звертають уваги на них і не замислюються над своїм мовленням.

Під впливом російської мови ігноруються лексичні, граматичні, фонетичні, акцентувальні норми. Наприклад, говорять: ад, бутилка, карніз, магазин та інші. Досить часто ігнорується кличний відмінок: Андрій, Міша, Света та інші. Також відбувається проросійська вимога цілого ряду звуків і звукосполучень, наприклад, оглушення дзвінких приголосних звуків у кінці слів та м'яка вимога звука «ч».

Виправлення цієї проблеми – найголовніше завдання молодого покоління, яке знає українську мову краще завдяки вивченню її в навчальних закладах.

Українська мова потребує підтримки сучасного суспільства, яке можливо здійснити, беручи приклад з людей, які володіють українською мовою на високому рівні, читаючи улюблені книги, дивлячись фільми, намагаючись правильно спілкуватися українською мовою.

Отже, мова – це важливий чинник самовизнання нації, надійна основа розвитку держави, без якої жодна людина ніколи не буде повноцінною частиною свого народу, історії та культури.

Волошина І.

НТУ «ХП»

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Мета цієї роботи – донести до читача важливість модернізації методів викладання лінгвістичних дисциплін. Освіта також зазнає змін, оскільки багато сфер діяльності людини модифікуються та стають важливим використання сучасних інформаційних технологій під час вивчення мов.

Мова – це, перш за все, інструмент комунікації між людьми, тому у процесі її вивчення дуже важливе спілкування, під час якого виробляються навички використання мови. Але не завжди у людини є можливість знайти того, з ким можна буде спілкуватися у реальному житті, на це є багато об'єктивних причин. Тому інформаційні технології можуть стати помічником і виходом у такій складній ситуації. Всесвітня мережа Інтернет має незліченну кількість ресурсів, які надають послуги тим, хто бажає знайти людину для обміну знаннями та для спілкування іноземною мовою. Таким чином, лінгвістична практика стає можливою за будь-яких умов і у будь-якій частині світу.

Під час вивчення будь-якої дисципліни дуже важливими є збір, систематизація та запам'ятовування наукової інформації, що може стати проблемою через індивідуальні особливості кожного студента. У такій ситуації інформаційні технології можуть стати у нагоді не тільки шляхом збереження інформації. Існує багато програм, які слугують помічниками у запам'ятовуванні мовних одиниць, а саме, слів і словосполучень, тому що лінгвістична дисципліна-це, перш за все, словниковий запас та знання, а також оперування правилами, які так само можна відпрацювати за допомогою інтернет-симуляторів та практичних онлайн-тестів.

Ще однією важливою частиною внеску інформаційних технологій у вивчення лінгвістичних дисциплін є велика кількість наукової літератури різного характеру, яку можна знайти на просторах Інтернету. Існує безліч онлайн бібліотек з підручниками, посібниками, художньою літературою, дисертаціями, рефератами на різні теми, які стануть необхідними під час вивчення різних мовних напрямків. Це великий плюс, бо людина може знайти будь-яке джерело інформації навіть з іншого краю планети.

Отже, інформаційні технології мають стати невід'ємною частиною технології викладання лінгвістичних дисциплін для подальшого розвитку науки в усіх напрямках, для налагодження лінгвістичного обміну між різними країнами.

Гнатюк О.

НТУ «ХПІ»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІДЕОГРАФІЧНОГО ПИСЬМА

Виникнення та існування графічного письма як особливого засобу спілкування має надзвичайно важливе значення: письмо допомогло людству подолати простір і час, зберегти людський досвід і передавати його від покоління до покоління, від народу до народу.

Письмо, що складається з певної системи графічних знаків, пройшло у своєму розвитку кілька етапів.

Першим етапом була піктографія – відображення змісту повідомлення у вигляді малюнка або послідовності малюнків. За піктограмою не закріплено жодної мовної одиниці. Її можна «прочитати», тобто тлумачити як слово, синонім цього слова, словосполучку, речення, кілька речень. Від звичайного малюнка піктограма відрізняється тим, що завжди має умовний характер.

Сьогодні піктографічне письмо вже не використовують, проте піктограми у сучасному вигляді можна побачити у вітринах крамниць, у міському транспорті, на залізниці тощо.

З часом відбувся перехід від піктографії до ідеографії, де графічними знаками позначають поняття. Цей перехід був обумовлений потребою людства графічно передавати те, що не має наочності – абстрактні поняття, думки, почуття. Найдавнішими ідеографічними системами були єгипетська, китайська, ацтекська, майя тощо.

Наступний етап у розвитку графічного письма – це поява фонографічного письма, в якому знаки (літери) позначають звуки. Фонографічне письмо має три різновиди:

- силабічне письмо: система графічних знаків, які передають звучання складів слова;
- консонантне письмо: система графічних знаків, які передають приголосні звуки;
- буквено-звукове письмо: система графічних знаків, які передають і приголосні, і голосні звуки.

Більшість країн світу сьогодні користується буквено-звуковим письмом. Проте певні країни Дальнього Сходу ще й досі записують та передають інформацію за допомогою китайських ієрогліфів. Чи є досконалою така форма письма?

У XX ст. уряди деяких країн Далекого Сходу починають реформувати свою графіку і переходити до буквено-звукового письма. Такий перехід

відбувся у В'єтнамі (1918), у Північній Кореї (1947), у Південній Кореї (1973), частково – у Японії.

Раніше в японському письмі було понад 50 тисяч ієрогліфів. Людина, яка здобувала традиційну освіту, легко читала тексти тисячолітньої давнини та писала так само, як писали за багато століть до неї. Така освіта мала суто елітарний характер.

Через процеси демократизації освіти після Другої світової війни починаються реформи японської графіки. Для поширення освіти серед усіх прошарків населення Японії було створено Комісію з проблем рідної мови. У 1946 році вона запропонувала ієрогліфічний мінімум для видавництв та інших засобів масової комунікації – усього 1850 ієрогліфів.

Скоротили кількість значень ієрогліфів, спростили їх написання, розробили правила орфографії для японської допоміжної абетки (кана), а також розробили правила для змішаного запису слів – ієрогліфічним і фонографічним (буквено-звуковим) письмом.

Отже, щоб перебороти типову для феодальних культур відокремленість елітарної книжково-письмової мови від повсякденної мови народу, створили спільну мову сучасної Японії – мову масової комунікації та культурного спілкування.

Гончаров В.

НТУ «ХП»

РІЗНОВИДИ СОЦІАЛЬНИХ ДІАЛЕКТІВ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ МОВИ

Мова і суспільство – одна з центральних проблем сучасної лінгвістики. Мова – загальнонародне явище. Народ – це творець і носій мови, тому мова знаходиться у тісному зв'язку з суспільством. З одного боку, завдяки мові існує суспільство, з іншого – саме суспільство розповсюджує і розвиває мову. Тому

дуже важливо вивчати вплив на розвиток мови соціальних діалектів – основи розмовної мови різних прошарків населення.

Для подальшого вивчення цієї проблеми потрібно розібратись, що таке соціальний діалект. Соціальний діалект, або соціолект (від латинської *societas* – суспільство і грецької *dialektos* – наріччя) – це мова, якою розмовляє певна соціальна група, соціальний прошарок або яка переважає всередині певної субкультури. Соціолекти являють собою відгалуження загальнонародної мови. Утворення соціальних діалектів зумовлено такими чинниками, як: громадський характер виникнення, розвитку та функціонування мови; природа її зв'язків з суспільством; соціальна диференціація мови відповідно з поділом суспільства на класи, верстви і групи; соціальні відмінності у використанні мови у зв'язку з різноманітними сферами її застосування. Соціальні діалекти можна поділити на наступні групи: аргі (таємні мови), жаргон, сленг, професійні діалекти.

Безсумнівно, соціальні діалекти впливають на розвиток мови. Так, наприклад, жаргон – це набір специфічних слів і висловів, які позначають певні процеси та явища, вони переважно мають відповідники в літературній мові. Вони виникли внаслідок спроби різних суспільних груп відокремитися в мовному відношенні від навколишнього суспільства. Сленг – інтержаргонне явище, що не має чіткого окреслення від жаргону, наближається до просторіччя, використовується для посилення експресивності мовлення. Жаргон і сленг можуть як прикрашувати мову певного прошарку населення, так і забруднювати її. Але найбільш суспільно корисну функцію виконують саме професійні діалекти, що виникають внаслідок професійного розгалуження суспільства. Лексика, що входить до їх складу, зазвичай означає предмети та явища, які не мають відповідників у літературній мові, тож професіоналізми є багатим джерелом для творення термінології певної мови.

Отже, немає жодної сфери життя суспільства, куди б не проникла мова, і соціальні діалекти – це велика і невід'ємна її частина. Соціолекти мають вагомий вплив на розвиток мови. Завдяки соціальним діалектам у мові з'являються нові слова, що позначають різні явища, процеси, предмети, які

раніше могли не мати відповідників у літературній мові. Але вони можуть мати і негативний вплив, забруднюючи мову просторіччями та нецензурною лексикою.

Давидюк Р.

НТУ «ХП»

БАГАТОМОВНІСТЬ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Питання того, чи може Україна стати багатомовною вже багато років обговорюється в Україні. Особливо гостро проблема постала саме за останні роки. Суперечки не припиняються навіть попри одностайне рішення влади про відмову введення будь-якої іноземної мови як державної. Тому, питання багатомовності нині є дуже актуальним.

Розглянемо дану тему на прикладі таких країн як Канада, Швейцарія та Україна.

Канада – друга за площею країна світу. Вона включає в себе десять провінцій. Вісім з яких є англomовними, один франкомовним і один двомовним. При цьому, федеральний уряд країни також є двомовним. Канадська двомовність виникла у зв'язку з тим, що першими її територію колонізували французи, а вже пізніше – англійці. Тому, для запобігання можливості утворення мовних конфліктів та для побудови міцної держави, було вирішено зберегти двомовність на федеральному рівні.

Наразі, у Канаді переважає англійська мова і більшість населення користується саме нею. Тому, якщо у Канаді зустрінуться люди з різномовних регіонів, то скоріше за все вони зйдуться на англійській. Звичайно ж проблеми пов'язані з цим виникають, проте вони не носять глобального характеру. Наприклад, у випадку якщо урядова особа знає лише одну з офіційних мов, то зайняти високу посаду у неї не буде можливості.

Швейцарія – нейтральна федеративна республіка в Західній Європі. Країна, яка має аж чотири державних мови: німецьку, французьку, італійську та

ретороманську. Історія виникнення швейцарської багатомовності полягає в тому, що задля боротьби проти спільного ворога – Габсбургів, три центральні кантони об'єдналися на рівних правах усіх сторін. При цьому, кантони мали гарантію про недоторканість культури кожного з них. У випадку Швейцарії, якщо ти приїздиш до певного кантону то для повноцінного життя та спілкування ти повинен знати саме його офіційну мову, адже майже у всіх сферах життя використовується виключно вона

Україна ж, у свою чергу, має абсолютно інші особливості розвитку та функціонування багатомовності. На даний момент величезна частина населення розмовляє російською мовою. Немало людей розмовляють і багатьма іншими мовами, але вони не настільки поширені аби претендувати на роль загальнодержавних. Якщо населення сильно відрізняється в питаннях культури, то демократична держава повинна підтримувати рівні права усіх утворених груп. Проте історичний розвиток та мовна специфіка не дозволяють нам зробити російську мову державною.

Протягом кількох століть Україну колонізувала спочатку Російська імперія, а потім СРСР. Деякі держави, які здобули незалежність у XX столітті намагалися одночасно розвивати свою мову, стверджуючи власну самобутність та дотримуватися норм демократії, наданням особливого статусу мові країни з-під влади якої вони звільнилися. У результаті це призвело до майже повної одномовності в країні, при чому домінуючою ставала мова держави-колонізатора. Яскравими прикладами таких країн є Казахстан та Ірландія.

У випадку надання російській мові особливого статусу в Україні буде існувати дуже великий ризик виникнення такої ситуації.

Отже, багатомовність у незалежній державі може успішно існувати у різних формах. Проте, мають місце випадки коли багатомовність попри логічну потребу не є виправданою. Україна є прикладом саме такого випадку. Для вирішення цієї проблеми у майбутньому необхідно поглибити самосвідомість українських громадян. Дати їм зрозуміти, що навіть розмовляючи чужоземною мовою можна бути гордим патріотом своєї держави. Можливо в майбутньому

наша країна стане на шлях двомовності, але перед цим вона повинна вирішити низку проблем, які їй в цьому перешкоджають.

Дерев'янко О.

НТУ «ХП»

КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ

Проблема кліпового мислення є дуже актуальною, бо останнім часом людина краще розуміє тему і зміст, якщо вони показані з картинками або ж і зовсім самісінькою картинкою. Відбувається домінування візуальності над вербальністю – прикладом цього можуть бути телесеріали і відеоігри, якими захоплюється молодь.

Сьогодні підлітку вже важко не те що навіть зрозуміти, а прочитати хоч якусь літературу шкільної програми. Його більш цікавлять приколи з інтернету, зрозумілі й прості.

Над письмовою літературою переважають комікси, бо в них немає якогось потаємного сенсу, все подається просто, але дуже красиво. У кожного коміксу свій стиль подачі різної інформації, у більшості випадків вони цікаві, навіть дуже цікаві, але в них немає глибокої думки.

Література навчила людей емпатії та емоціям, друк призвів до сучасної картини світу розділену на держави зі своїми особливостями й історіями. Без книг, людина забуде, як мислити і уявляти.

На мою думку, кліпове мислення переважно формується завдяки рекламі на телебаченні та у соціальних мережах. Саме реклама користується візуальною подачею свого товару або іншої інформації.

Освіта перетворюється на безглуздзя, якщо основні потоки візуальні, а знання ми не навчилися «пакувати» у візуальну форму, і зникають люди, які в змозі працювати мізками по-старому. Або повинна бути придумана більш потужна система, ніж людський мозок, яка з кліпів буде створювати осмисленість вищого рівня, або система вищої освіти в майбутньому буде

деградувати, тобто залишиться лише кілька університетів, які працюватимуть з людьми із «нормальними» мізками.

Але не треба зовсім відмовлятися від візуальної подачі інформації, бо вона все ж формує якість, але мислення, і дає свій розвиток людині.

Значення мови в сучасному просторі є дуже актуальною проблемою. Мова – основний комунікаційний засіб людини. За допомогою мови ми висловлюємо свої думки, мова дає нам можливість спілкуватися. Словом можна як обласкати, так і болюче вдарити. Мова, безумовно, впливає і формує свідомість людини.

Можна розглядати це питання з різних точок зору. Наприклад, свідомість людини формується навіть від того, як звучить мова. У співочих народів і мова, як правило, звучить, як мелодія, наша рідна мова це доказує.

У кожного народу – своя мовна картина світу, тобто в мові виявляється ментальність, і водночас мова формує, забезпечує оригінальний, неповторний погляд на світ представників різних народностей. Найпростіший приклад: ми в природі чуємо тільки ті звуки, які є в нашій мові (р-р-р, ш-ш-ш, ку-ку, ку-ку-рі-ку, гав-гав, няв, дзень, хрусь, хляп тощо). В інших народів ці звуконаслідування звучать зовсім інакше.

Одним із найвищих виявів самоутвердження нації є державний статус її мови, який законодавчо забезпечує її функціонування в усіх без винятку сферах суспільного життя.

Отже, мова – скарбничка культури. Вона зберігає культурні цінності – у лексиці, у граматиці, у прислів'ях, приказках, у фольклорі, у художній і науковій літературі, у формах письмового й усного мовлення. Мова – передавач, носій культури, вона передає скарби національної культури, що зберігається в ній, з покоління в покоління. Опановуючи рідну мову, діти засвоюють разом з цим і узагальнений культурний досвід попередніх поколінь. Тому треба пізнавати її саме з літератури, а не з носіїв візуального сприйняття, треба привчитися любити читання, привчити себе роздумам. Без літератури нема мови, а без мови нема людини.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Історія освіти в Україні тісно пов'язана з усією історією українського народу. У 1632 році шляхом об'єднання Київської та Лаврської братських шкіл було засновано перший вищий навчальний заклад в Україні – Києво-Братська колегія (з 1701 р. – Києво-Могилянська академія). Освіта в ньому була в основному загальною. Навчальний курс тривав 12 років і був розділений на 8 класів. Студенти проходили філологічне навчання. Вони вивчали мови, розвивали поетичні і риторичні навички, вивчали класичну грецьку і римську літератури, історію, географію, філософію та теологію. Академія відігравала важливу роль у зміцненні культурних зв'язків між народами. В Україні навчалися серби, чорногорці, болгари, молдавани, греки. Деякі студенти і викладачі Києво-Могилянської академії проходили навчання в Польщі, Франції, Італії, Великобританії, Німеччини та Угорщини. Академія підтримувала наукові зв'язки з навчальними центрами в Кракові, Магдебурзі, Константинополі і т. Д.

Харківський університет був заснований у 1805 році за ініціативою В. Н. Каразіна. У його структурі було 4 факультети (фізико-математичний, історико-філологічний, медичний і правовий), 8 наукових співтовариств, астрономічна обсерваторія і фундаментальна бібліотека.

Новоросійський університет був заснований з ініціативи М. І. Пирогова в Одесі в 1865 році на базі Рішельєвського ліцею. З 1933 року він має назву Одеський університет.

Катеринославське вище гірниче училище було перетворено в гірничий інститут в 1912 році.

На території Західної України до 1918 року було 4 вищих навчальних заклади: університети у Львові і Чернівцях, політехнічний інститут і академія ветеринарної медицини у Львові.

У Сімферополі в 1918 році почалося навчання в Таврійській філії Київського університету, і через шість місяців це вже був Таврійський університет, який працював при повній підтримці Київського університету.

Напередодні Другої світової війни в Україні система вищої освіти складалася з шести класичних університетів – Київського, Харківського, Львівського, Одеського, Дніпропетровського та Чернівецького. Відразу ж після закінчення війни і приєднання Карпатських земель до України ще одна вища школа була інтегрована в систему вищої освіти – це був Ужгородський державний університет, перший університет в Карпатах.

У 1956 – 1957 роках були створені медичні установи у Ворошиловграді та Тернополі, куди перевелася частина студентів з Київського і Харківського медичних інститутів.

У період з 1960 по 1980 роки деякі інститути були реорганізовані, відкривалися нові. На базі Донецького педагогічного інституту був створений Донецький університет, на базі вечірнього відділення Харківського політехнічного інституту – Ворошиловградський вечірній інженерний інститут.

Після проголошення незалежності (1991) суверенна Україна почала формувати власну політику в сфері вищої освіти. На сьогодні в Україні функціонують 15 класичних університетів. У 90-х роках спостерігалася тенденція до реорганізації основних інститутів у державні університети. За останні роки державна монополія в сфері вищої освіти була подолана. Створено університети з різними формами власності: комерційні, приватні, міжнародні, які дають можливість отримати вищу освіту.

Дмитренко Г.

НТУ «ХПІ»

ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У світі існує понад 5,5 тисяч мов. Більшість із них не мають своєї писемності й державного статусу, ними послуговується невелика

кількістьмовців. Українська мова належить до східнослов'янської підгрупи слов'янської гілки індоєвропейської сім'ї мов. Частина дослідників вважає її однією з найстаріших мов Європи. Українська мова давніша за латинську й грецькі мови, а за кількістю людей-україномовців вона перебуває на 26-му місці у світі.

Найближчою до української зі східнослов'янських мов є білоруська, із південнослов'янських – сербохорватська, із західнослов'янських – сорбська (серболужицька). Близькими до неї є також польська і російська мови.

Відомий дослідник Степан Наливайко зауважує, що вивчати мову треба, починаючи із санскриту, тому що «на давній землі України жили індоарійські племена, отже, звучав і санскрит – мова священнодійств і жерців, мова літератури, науки і культури. Санскритом написані «Рігведа», «Магабгарата» й «Рамаяна», де воїни, царі, мудреці й могутні воїни мають імена, що нині побутують в Україні як прізвища, де діють племена, відомі античним авторам на теренах України».

Уже загальновідомо, що на території сучасної України в давні часи жили індоарійські племена, частина котрих у II тисячолітті до нової ери вирушила до Індії, а частина, залишившись,єдналася з балтійськими й слов'янськими народами, з-поміж них і українським. Величезна схожість між мовою індоарійської культури, культового дійства й жерців-брахманів – санскритом і балтійськими та слов'янськими мовами свідчить про найтісніші контакти цих народів у минулому. Подібність простежується не тільки в лексичному запасі санскриту, але й у граматиці, словотворі (префікси, суфікси, частки), морфології (відмінки і їхні закінчення, клична форма) тощо.

Мовознавець, дослідник давніх мов Станіслав Губерначук простежує найдавніші початки української мови. Аналізуючи мовні, археологічні, етнографічні, антропологічні й історичні факти, науковець приходить до висновку про спадкоємний зв'язок між мовним і культурним світом українців і мовно-культурним світом Трипільської цивілізації, тобто народу Праукраїни VI—III тис. до н. е. Автор застосував метод «слів і речей», дослідивши те, що

вміли і про що знали, у що вірили носії Трипільської культури. Мова трипільців стала основою для розвитку праукраїнської мови.

В основі сучасної української мови лежать полтавсько-наддніпрянські говірки. За радянських часів до її лексичного складу увійшло багато русизмів, які часто вводилися без адаптування до вимог граматичної системи. Останнім часом лексика української мови активно поповнюється запозиченнями з англійської мови. Але загальний розвиток мови відбувається завдяки внутрішньомовним ресурсам: нові слова творяться на базі вже тих, що існують.

Отже, протягом історії наша мова пройшла тернистий шлях розвитку. До чого тільки не вдавалися нищителі української мови! І офіційно забороняли, і оголошували неіснуючою чи придуманою німцями, і вважали діалектом російської чи польської мови, і тримали в мовних гето, й оцінювали як «хлопську», «колгоспну», і підлаштовували її під іншу мову з метою прискорити її злиття в ім'я світлого майбутнього всього людства, і прославляли її «небувалий розквіт» завдяки дружнім впливам.

Та, попри все це, українська мова, одна з найрозвиненіших, найбільших і найбагатших мов світу, вижила й успішно розвивається разом зі своїм безсмертним носієм— українським народом.

Заратуйченко Д.

НТУ «ХП»

ДВОМОВНІСТЬ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Незалежній Україні – 27 років, і це достатньо тривалий час, аби її мова сильно змінилася.

Україна належить до типу націєтворення, за яким мова та культура певного етносу стають наріжними об'єднувальними елементами. Недаремно історія української мови читається як історія боротьби за власну незалежність. Саме тому в країнах етнічного націєтворення найбільш знані поети стають революціонерами. І саме тому заклики до офіційної двомовності

сприймаються як поразка в творенні власної держави та захисті від позіхань іншого.

Із проголошенням та визнанням державної незалежності України проблема мови опинилася в центрі гострих політичних дискусій, причиною яких є ставлення до наслідків русифікації.

Колоніальна спадщина визначає специфіку мовно-культурної ситуації в Україні таким чином:

По-перше, тривалі й систематичні, прямі й непрямі утиски української мови й культури істотно ослабили їхні ресурси, їхню суспільну функціональність, а відтак і конкурентоспроможність стосовно панівних російських мови й культури, котрі подібних всебічних і радикальних утисків не зазнавали.

По-друге, політика русифікації, як елемент колоніалізму, не лише зробила більшість українців двомовними, а й перетворила багатьох із них на російсько-одномовних – насамперед у середовищах більш урбанізованих, а отже, як правило, освіченіших, економічно заможніших та культурно розвиненіших.

Українська мова є рідною для 60% громадян України (не враховуючи окуповані території). Російську мову вважають рідною 15%, обидві мови рівною мірою – 22%, іншу мову – 2%.

Проте говорять завжди або переважно українською удома лише 50% українців, російською – 24%, «іноді російською, іноді українською» – 25%.

Водночас на окупованих територіях Криму, Донеччини та Луганщини здійснюється стрімка примусова русифікація, українська мова витіснена з усіх сфер суспільного життя.

Усе це істотно розширює ринок для російськомовного культурного продукту «кращості і первинності» і водночас звужує для українськомовного, апріорі «гіршого».

На додачу, Україна має дуже багато спільного з Росією – це й належність до слов'янського світу, і православ'я, і тісно пов'язана історична спадщина, і близькість кордонів, алетотожність багатьох інших чинників не дає можливість

Україні визнавати російську другою офіційною мовою – такий крок неминуче призведе до повної культурної та мовної асиміляції. Тобто до неіснування України...

Зелена Д.
НТУ «ХП»

СУРЖИК ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНЕ ЯВИЩЕ

Мовне явище, що одержало назву *суржик*, належить до специфічної форми побутування мови в Україні. Його національну і соціальну природу відображає сам термін, запозичений із сільськогосподарської лексики. Тлумачний словник української мови фіксує слово *суржик* у двох значеннях: 1. «Суміш зерна пшениці й жита, жита й ячменю, ячменю й вівса і т. ін.; борошно з такої суміші; 2. (перен., розм.) Елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови; нечиста мова». Таким чином, семантичне ядро слова *суржик* поєднує два елементи значення – змішування двох різних субстанцій і пониження якості утвореного внаслідок змішування продукту.

Питання часу появи другого значення слова *суржик* внаслідок метафоричного перенесення на мовне явище конкретного поняття зі сфери сільського життя потребує спеціального дослідження. Можна припускати досить пізнє його походження, оскільки словник Б. Грінченка такого значення даної лексеми не фіксує. Проте саме явище – гібридне українсько-російське мовлення виникло задовго до укладання словника Б. Грінченка. Досить згадати хоча б мовну партію Возного з «Наталки-Полтавки» І. Котляревського. Багатий матеріал для дослідження історії суржику містять рукописні пам'ятки XVIII ст. з території Лівобережної України. На кінець XIX – початок XX ст. змішана субмова уже набула значного поширення, що зафіксовано в художній літературі і публіцистиці.

Наукове дослідження суржику в радянському мовознавстві було заборонено. Надто явно це скалічене мовлення частини українського соціуму самим фактом свого існування спростовувало офіційну псевдоісторію гармонійної двомовності і «благотворності» впливу російської мови на українську. Суворий нормативізм радянської доби наклав табу на будь-яку фіксацію цього нелітературного типу усного мовлення в писемній культурі. Виняток становили поодинокі факти використання суржику для мовної характеристики персонажів, наприклад у п'єсі О. Корнійчука «В степах України» або в гуморесках Павла Глазового. Популярний же гумористичний дует Тарапуньки і Штепселя, в якому партнер, що грав дурника, говорив суржиком, а в ролі розумного виступав носій літературної російської мови, влада схвалювала, бо він ефективно впроваджував у масову свідомість бажану для режиму модель українсько-російських стосунків.

Дослідження суржику вимагає передусім розв'язання проблеми кваліфікації цього типу мовлення, визначення його місця в системі усно-розмовних форм побутування української мови. Соціальне середовище, в якому виникає суржик, – це сільські жителі, що пристосовуються до російськомовних мешканців міста. Утворюється він шляхом стихійного засвоєння російської мови при безпосередніх контактах з її носіями, а не шляхом поступового опанування другої мови в процесі організованого навчання. Успішним таке засвоєння другої мови може бути тільки в дитячому віці, тому суржикові властива лексична й структурна неповнота, ущербність. Він утворюється внаслідок хаотичного заповнення зруйнованих ланок структури української мови елементами поверхово засвоєної російської. Проміжний характер цієї безладної мовної суміші, її меншовартість порівняно з кожною з двох мов, що беруть участь в утворенні суржику, усвідомлюють і самі його носії, котрі при опитуванні часом не можуть ототожнити своє мовлення ні з російським, ні з українським, ідентифікуючи його як «іншу» або «третю» мову.

Як соціолінгвістичний феномен суржик потребує ґрунтовного вивчення у трьох аспектах – лінгвістичному, психологічному і соціальному. Одним з

головних практичних завдань таких досліджень має стати створення навчальних методик, здатних заблокувати розростання й вплив цього хворобливого явища, що загрожує українській мові внутрішньою руйнацією усіх її рівнів.

Зеріна Ю.
НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ СУРЖИКУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Мовна культура сучасної молоді – показник не тільки рівня загальної культури особистості, а й рівня загальної культури нації, тому дана проблема залишається актуальною і сьогодні. Поява в мовленні сучасної молоді значної кількості жаргонних слів змушує серйозно замислитися над проблемою чистоти мови, що є ключовою з погляду національної і мовної культури.

Основною проблемою порушення чистоти української мови є так званий суржик. Поява цього феномену є результатом симбіозу багатьох культур і пов'язана з тим, що значна частина території України, як відомо, протягом багатьох століть перебувала в складі різних держав. Цей факт, безперечно, мав вплив на самобутність української культури і, як наслідок, культури мови. Суржик став чи не найголовнішою проблемою української мови в XXI столітті. Так, результати дослідження, проведеного у 2012 році, показали, що кожен десятий українець спілкується саме суржиком. Суржик – елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови (нечиста мова). Спілкування суржиком значно спотворює інформацію, оскільки мовець у цьому випадку може вживати слово в лише йому відомому значенні та ще й у формі, яка не відповідає загальноприйнятим граматичним нормам. Отже, порозумінню суржик не сприяє. Він свідчить про бідність мовної культури, незнання мовних норм. Це небажання контролювати себе та байдуже ставлення до культурних надбань власної нації.

Найбільш поширеним на теренах України є українсько-російський суржик, – субмова, zdegradovana під тиском русифікації форма української мови, що має негативний як лінгвістичний, так і психологічний вплив на свідомість. Зрозуміло, що кількасот річне приниження української мови і водночас насаджувannya іншої, тобто російської, не могло не позначитися на усному та писемному мовленні її носіїв. Українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнала такого негативного впливу російської, що перетворилися на суржик, на мішанину українських та російських слів, кальок, мовних покручів, які утворилися на базі цих двох мов .

Особливу тривогу викликає те, що частина носіїв української мови часто вживає російські слова з підкресленою бравадою, хизуючись при цьому своїми глибокими знаннями російської мови. Інша категорія україномовців – це люди, що не володіють українською літературною мовою і вживають російські слова, вважаючи при цьому, що це її літературні форми. Є ще й така категорія українців, що добре володіє літературною мовою, але часто лінується, не хоче напружити пам'ять і віднайти правильний український відповідник до російського слова, і як наслідок – українсько-російський покруч. Звичайно, процес взаємопроникнення слів з однієї мови в іншу – закономірний процес. В українській мові є багато законних, унормованих русизмів, полонізмів, германізмів, запозичень з інших мов. Однак, коли слова з чужої мови вживаються бездумно, безсистемно, коли перекручується їх зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову.

Зараз відсутнє повноцінне побутування живих форм українського розмовного мовлення. І допоки це питання не буде вирішене, суржик продовжуватиме паразитувати на мові, змінюючи її та знищуючи її самобутність. На жаль, однозначного вирішення цього питання не існує, а піднесення літературної української мови до загальноновживаного етапу – питання часу. Слід пам'ятати, що це можливо лише з допомогою самих українців. Саме тому необхідно виховувати сучасну людину, яка претендує на звання всебічно розвиненої особистості та усвідомлювати всю значущість

збереження унікальної та самобутньої літературної української мови; неприпустимість існування такого негативного явища-паразита як суржик .

Івах К.

НТУ «ХП»

УКРАЇНСЬКИЙ МОВНИЙ ЕТИКЕТ

За останнє десятиліття лінгвістами, письменниками, культурними, науковими діячами багато зроблено для відродження української мови, її самобутності, культури мови.

Український мовний етикет – це національний кодекс словесної добропристойності, правила ввічливості. Він сформувався історично в культурних верствах нашого народу й передається від покоління до покоління як еталон порядної мовної поведінки українця, виразник людської гідності та честі.

Мовний етикет відображає національний характер, ментальність, самобутній спосіб мислення та світосприймання. Це категорія в основному стала. Однак прогрес суспільства вносить у нього, відповідно до конкретних практичних потреб, певні корективи, спрямовані на подальше вдосконалення й розвиток. Скажімо, поява радіо, телевізора й телефону зумовила потребу у відповідному для них етикеті спілкування. І все ж основа мовного етикету незмінна – утвердження коректності й доброзичливих стосунків між людьми.

Український мовний етикет передбачає властиві українцям національно-специфічні правила мовної поведінки, утілені в системі стійких формул і виразів для прийнятих і запропонованих суспільством ситуацій чемного контакту зі співбесідником. До таких ситуацій належать: звертання до співрозмовника та привернення його уваги, вітання, знайомство, вдячність, пробачення, прощання тощо.

Українська народна педагогіка за допомогою національного мовного етикету вчить нас формувати щирі та доброзичливі взаємини з людьми. Вона

дуже вимоглива до дотримання мовного етикету, бо це – основа доброго ладу між людьми, ознака високої духовності та людської краси. Основна вимога мовного етикету – ввічливість, статечність, пристойність, уважність і чемність співрозмовників. Справді, вихована людина поштиво розмовляє завжди, скрізь і з усіма. Народна практика живого спілкування багата на слова ввічливості, які ще називають чарівними.

Українське виховання застерігає дітей і молодь від уживання грубих, лайливих, образливих слів. Осуджуються батьки, які сваряться при дітях. Сварки породжують потворність у взаєминах. «Як батько кричить, то син гарчить, а як батько лається, то син кусається», – каже народне прислів'я. У мовному спілкуванні красивим є тільки те, що сприяє пристойним людським стосункам.

Український мовний етикет – то велика духовна сила, яка відстоює нас як націю. Ось чому різні поневолювачі України, прагнучи денаціоналізувати українців, намагалися спотворити наш мовний етикет і запровадити чужинський. І дещо їм таки вдалося. Скажімо, у багатьох сім'ях діти, звертаючись до своїх батьків, дідусів і бабусь, уживають займенник «ти» замість нашого традиційного українського шанобливого «Ви». Чуже, не властиве українському етикету і звертання по батькові, бо принижує жінку – матір. Якщо вже називати батька, то треба не забувати і про матір (наприклад, «син Василя і Галини», «донька Миколи і Катерини»), або не називати нікого, адже називаючи одного, ми применшуємо того, кого не називаємо, а конче мусили б назвати. Тому за українським мовним етикетом ім'я поєднується з прізвищем.

Панування колоніального тоталітаризму в Україні негативно позначилося на всіх сферах національного життя українців, зокрема й на культурі спілкування. Офіційне ігнорування української мови в Україні й насадження російської спричинили такі потворні явища, як відречення від рідного слова, «суржиковий сурогат», тобто російсько-українську мішанину та різні словесні покручі.

АКТУАЛЬНІСТЬ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ

Очевидно, що комунікація виступає фундаментом при вирішенні багатьох задач та потужним інструментом впливу на фахівців. Комунікація може бути вербальною та невербальною, але в будь-якому випадку саме мова та вміння викладу думок відіграють вирішальну роль під час впливу на іншу людину, в тому числі і в сфері управління персоналом.

Варто відмітити, що сьогодні в Україні та світі спостерігаються суттєві зміни на ринку праці, зокрема, вимоги до кандидатів стають більш конкретними та вузькими. В той же час, високий рівень мовної підготовки кандидата є одним із факторів прийняття рішення про працевлаштування останнього.

Разом із тим, мовна підготовка майбутніх компетентних спеціалістів починається задовго до працевлаштування. Так, ще в школі та університеті здобувачі знань вдосконалюють українську та іноземні мови, вивчають риторику, мистецтво презентацій і, найголовніше, навчаються спілкуватися, відстоювати свою думку та життєву позицію. Вимоги в майбутньому до кадрів змінюються разом зі швидкоплинністю подій в усьому світі. Наразі, можна казати про те, що знання іноземних мов є вже не просто вагомим плюсом кандидата на посаду, за який можна отримати надбавку до зарплати, а стандартом, якого мають дотримуватись кадри майбутнього. Зокрема, цю думку висловили HR-менеджери одних з найбільших компаній в Україні, таких, як «METRO Cash&Carry», «MARS Ukraine» тощо під час щорічної конференції для молоді, присвяченої питанням кар'єрного старту – Youth Generation Conference. Спікери зазначили, що в найближчі роки серед вимог до кадрів буде знання не однієї, а вже двох іноземних мов. На жаль,

система освіти не завжди встигає підлаштовуватися під зміни на ринку праці, хоча насправді має випереджувати ці зміни. Тому дуже часто мовна підготовка кадрів виступає першочерговою задачею компаній, які приймають на роботу перспективного кандидата. Особливо це актуально для міжнародних корпорацій, котрі долають прогалини шляхом запровадження корпоративних курсів щодо вивчення іноземних мов, виступів спікерів, навчання мистецтву презентацій тощо.

Важливо наголосити, що мовна компетенція полягає не тільки у знанні мов, але й у вмінні викладу думок. Це починається зі співбесіди, реакції кандидата на неочікувані та нестандартні питання та може закінчуватись так званим «Elevator Pitch» / «Презентація в ліфті». «Elevator Pitch» – дуже популярна практика, яка використовується переважно у великих компаніях під час навчання працівників мистецтву презентацій та комунікації. Суть полягає в тому, що поїздка в ліфті займає приблизно 30 секунд, за цей час працівнику треба представити себе, або свій проект незнайомій людині, яка їде з нею в офісному ліфті, такою людиною може виявитися, наприклад, інвестор і основна задача фахівця полягає в тому, аби за пів хвилини показати свої найкращі компетенції та зацікавити інвестора в проекті, аби після виходу з ліфту розмова продовжилася.

Таким чином, мовна підготовка супроводжує нас в усіх сферах життєдіяльності і, при цьому, саме мовна підготовка може стати виключною компетенцією кандидата, завдяки якій його можуть обрати на посаду.

Ключка М.
НТУ «ХП»

МОВА ЧИ ДІАЛЕКТ?

Поширення мови на значній території неминуче призводить до її діалектної диференціації. Актуальним питанням лінгвістики є визначення

статусу певного територіального різновиду даної реалізації мовної системи – мова це чи діалект? Досівчені не можуть назвати точну кількість мов у світі саме тому, що лишається невизначеним мовний або діалектний статус окремих систем. Структурні особливості не можуть бути покладені в основу розрізнення мови й діалекту, тому що є діалекти однієї мови, які між собою структурно більш віддалені, ніж окремі близько споріднені мови. І все ж таки діалект – це реальність.

Основною причиною виникнення територіальних різновидів мови є послаблення зв'язків між різними місцевими угрупованнями мовної спільноти, що зумовлюється географічними, економічними, політичними, релігійними, демографічними та іншими обставинами. Межі між окремими діалектами дуже нечіткі, окремі мовні риси охоплюють різну територію, їхні кордони перетинаються, і лише досить приблизно можна встановити територію поширення мовного явища, як і кордони самих діалектів.

На основі нечіткості діалектних кордонів деякі лінгвісти прийшли до заперечення існування самих діалектів, але такий погляд спростовується реальністю діалектних рис та їх територіальною обмеженістю. Інколи причиною діалектних відмінностей може бути їх різне походження. Окремі діалектні риси можуть підтримуватися новими розходженнями аж до переходу окремих діалектів у статус мов. У минулому відмінності між окремими групами слов'ян були діалектного характеру, згодом на їх основі виникли окремі слов'янські мови. Формування націй веде до нівелювання діалектних особливостей і до виникнення національних мов.

Діалекти української мови відрізняються один від одного лексичним складом, фонетикою, стилістикою. Сучасна українська мова сформувалася на основі південно-східного наріччя, увібравши в себе окремі риси північних та південно-західних діалектів.

Однією з характерних особливостей кожного з наріч української мови є лексичні діалектизми – слова або стійкі словосполучення, які не входять до лексичної системи літературної мови, а є елементом лексики певного діалекту.

Найбільше діалектизмів є серед іменників, рідше – серед дієслів, прикметників, прислівників, службових частин мови. У північних говорах: *глива* (*груша*), *коросліп* (*пролісок*), *товар* (*худоба*), *конопляник* (*горобець*), *клювок* (*дятел*), *ключина* (*кроква*), *копаниця* (*лопата*). У південно-східних говорах: *жалива* (*кропива*), *курай* (*перекотиполе*), *перетика* (*перелісок*), *скот* (*худоба*), *бовдур* (*димар*), *вагани* (*ночви*), *кабиця* (*літня піч*). У південно-західних говорах: *крумпі* (*картопля*), *ярець* (*ячмінь*), *хонта* (*бур'ян*), *вивірка* (*білка*), *когут* (*півень*), *льоха* (*свиня*), *маржина* (*худоба*), *тайстра* (*торба*), *нецьки* (*ночви*), *плова* (*дощ*).

Територіальні діалекти як нижчі форми загальнонародної мови – це залишки попередніх мовних формувань, що виникли за часів феодалізму і не розвинулися до рівня мови народності чи нації. Залишки колишніх територіальних діалектів влилися в систему національної мови, зазнавши поступової нівеляції під впливом української літературної мови. Однак, не зважаючи на процес значної нівеляції говіркових рис, територіальні діалекти відзначаються великою стійкістю.

Королєх Є.

НТУ «ХП»

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ

Два-три десятка років – дуже короткий термін для помітних змін мови, але в історії бувають періоди, коли ці зміни прискорюються. Наш час, перші роки існування незалежної України є підтвердженням цього факту. Зміни в мові, їх соціальні причини та наслідки – одна з найцікавіших тем дослідження сучасної науки.

Мову розвивають люди, і значну роль у цьому процесі відіграють діти й підлітки, вільно займаючись мовною творчістю та словотворенням.

Узагалі лексичний склад мови поповнюється значною мірою за рахунок молодіжного сленгу. Учені відзначають, що елементи сленгу або швидко зникають, або входять через мовлення до літературної мови.

Молодь (особливо підлітки) з метою підвищення статусу серед однолітків починає вживати слова, що не входять до загальноприйнятої мовної норми.

Молодіжний сленг – це явище одночасно і стає, і динамічне.

Отже, на молодіжний сленг впливають:

1) розвиток комп'ютерних технологій. Прикладами такого сленгу можуть бути слова: *вірусняк, інет, смайли, глючить, мило, оперативка, міха, геймер* тощо.

2) вплив сучасної музичної культури. Музика – одне з головних захоплень підлітків. Приклади – *попса, дарк, реліз, трек, плейліст, збацати композицію*.

3) вплив іноземних мов. Ці жаргонізми розуміють навіть ті люди, які ніколи в житті не вчили англійську мову, настільки жаргонні слова влилися в сучасну мову.

4) комп'ютерні ігри, відео, мультфільми. Наприклад, *Превед, медвед!, Гобліни, Телепузик, Шрек* тощо.

5) хобі та захоплення молодих людей.

На формування й функціонування молодіжного сленгу можуть впливати просторіччя студентського колективу, реалії студентського життя, проблеми навчання, спілкування з однолітками, дотепність і почуття гумору.

За даними деяких досліджень, у молодіжному середовищі питома вага сленгу перевищує 50%. Виникає логічне питання: що з цим робити?

Активне вживання молодіжного жаргону починається в школі. Часто студенти використовують такі слова-паразити: «*типу*», «*коротше*», «*знаєш*», «*мовляв*» тощо. На жаль, студент часто не усвідомлює, що це негативно впливає на культуру рідної мови, збіднює її, не дозволяє використовувати повністю її багатий лексичний запас. Якщо студент у розмові з однолітками використовує, наприклад, сленгові фрази: «*я пролетів на екзамені*», «*лажовий*

material», то це демонструє надзвичайно низький рівень його мовної культури.

Отже, хоча сленг і виконує часто важливу мовну або соціальну функцію, не варто надміру захоплюватися вживанням жаргонізмів або сленгізмів, бо нормативне, правильне мовлення – показник як інтелекту, так і культури та освіченості носія мови.

Косолапова О.

НТУ «ХП»

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У сучасному світі, як ніколи раніше, стрімко розвиваються глобалізація та інтернаціоналізація. Ці процеси відкривають шляхи до найрізноманітнішої інформації, нових технологій і можливостей. Знання іноземних мов є своєрідним ключем, який надає доступ до них.

Для багатьох вивчення мов стандартними методами, як, наприклад, у школі, є малоефективним і навіть марним. Саме тому все частіше люди звертаються до нетрадиційних методів, які забезпечують індивідуальний підхід.

Більшість нетрадиційних методів у першу чергу спрямована на досягнення комунікативних і академічних цілей. Тобто оволодіння мовленням є пріоритетним. Розгляньмо найпопулярніші з них.

1. Метод повного занурення.

Учень повністю «занурюється» в роль іноземного громадянина. Він може обрати собі ім'я, біографію, певні знання, уміння та навички. Навчання повністю відбувається мовою, яка вивчається. Перекладати заборонено.

Лексика й граматику вивчаються під час розмов у групі, без підручників і підказок. Також розвиваються соціальні навички й театральні здібності, що є неодмінним плюсом.

2. Метод фізичного реагування.

Цей метод розробив професор психології Джеймс Дж. Ашер. Він ґрунтується на природньому процесі пізнання. Науковець пропонує вивчати іноземні мови так, як і свою рідну.

Перші заняття учень тільки слухає мову, при цьому ніяких відповідей і реагувань від нього не вимагається. Будь-яка реакція має відбуватися на фізичному рівні жестів. Таким чином, настає період, коли людина здатна вже спонтанно реагувати на процеси, що відбуваються, і брати в них участь, використовуючи іноземну мову. Проте метод вимагає наявності великої кількості вільного часу.

3. Мнемотехніка.

Мнемотехніка— це практичне застосування методів мнемоніки (сукупності правил і прийомів, які полегшують запам'ятовування великої кількості слів шляхом утворення додаткових асоціацій).

Головне правило цього методу – асоціації повинні бути шокowymi, абсурдними, смішними, провокаційними, безглуздими, перебільшеними тощо.

Таких альтернативних методів доволі багато, і кожен може обрати той, який підходить йому найбільше.

Важливо зауважити, що використання нетрадиційних методів під час вивчення іноземних мов не замінює традиційних підходів, а, навпаки, допомагає розглянути проблему під іншим кутом. Подальше їх упровадження в навчальний процес загальноосвітніх закладів і університетів є важливою запорукою розвитку освіти в цілому.

Кот Ю.
НТУ ХПІ»

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Мова – це суспільне явище, найважливіший засіб улаштування людських стосунків. Вона становить єдину неподільну відкриту систему, яка розвивається разом з народом. Сьогодні відкритість українського суспільства сприяє

значному розширенню кругозору та поглибленню знань у галузі іноземних мов. Зросла необхідність у інтенсивному спілкуванні з людьми, які користуються іншими мовами. З одного боку, відбувається збагачення мови новими словами, а з іншого, – надмірне використання запозичень, зокрема англіцизмів, може призвести до витіснення української лексики.

Мова – це функціональна система. Зазвичай, вона збагачується із внутрішніх джерел, але в наш час запозичені слова стали невід’ємною складовою української мови.

Поява запозичень тісно пов’язана з історією нашого народу. Тривалий час наша країна перебувала під впливом різних держав. Це стало приводом до проникнення на терени України запозичених слів. Але поява англіцизмів в українській мові відбулася значно пізніше, ніж поява запозичень з інших європейських мов. Зараз відбувається активний процес упровадження англіцизмів у нашу мову, що спричинив стрімкий розвиток економіки, науки та техніки англomовних країн.

Поняття «англіцизм» трактується, як «слова, запозичені з англійської мови». У наш час, наприклад, США мають відносну першість у всіх сферах діяльності людини, американська культура та стиль життя поступову починають з’являтися в Україні. Можливо, саме це і є головною причиною широкого впровадження англіцизмів у нашу мову.

М.Брайнер і Л.Крисін виділяють низку причин появи англіцизмів:

- 1) потреба у створенні назв для нових предметів і явищ, адже передові англomовні країни швидше впроваджують нові наукові досягнення;
- 2) відсутність відповідного найменування у свої мові;
- 3) експресивність новизни;
- 4) необхідність конкретизації слів.

Англіцизм є доречним, якщо він позначає поняття, що з різних причин ще не назване засобами української мови, або в ній відсутній рівновартісний відповідник. Але інколи англіцизми витісняють деякі питомі або запозичені терміни. Виникає низка проблем: поява дублетів; велика кількість небажаних

омонімів; запозичення власних назв без перекладу; вживання штампів-варваризмів; запозичення прислівників та вигуків, що мають на меті імітувати чуже.

Отже, можна стверджувати, що запозичення англіцизмів є безперервним процесом, який з кожним роком лише набирає обертів. Англіцизми, звичайно, стали звичними в нашій мові, але слід пам'ятати про багатство та тисячолітню історію української мови, любити та плекати її.

Кравцова В.

НТУ «ХП»

ТИПОЛОГІЯ ДОПОМІЖНИХ МІЖНАРОДНИХ МОВ

Одним із напрямків прикладної лінгвістики є інтерлінгвістика. Представники цього напрямку досліджують процеси взаємодії національних мов у сучасну епоху й аналізують досвід створення та функціонування штучних мов різного типу.

Розрізняють три типи допоміжних міжнародних мов: мови-посередники природного походження, штучні аналоги природних мов для міжетнічного спілкування, спеціалізовані штучні мови, пов'язані з професійною діяльністю щодо приймання та перероблення інформації.

Перший тип – це міжнародні (світові) мови, зокрема англійська, арабська, іспанська, китайська, французька і російська. Вони є офіційними робочими мовами міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО та ін.). За своєю основною функцією вони є засобом спілкування та рідною мовою для представників певного народу. А їх посередницька функція міжнародного спілкування є вторинною.

Використання конкретної мови в міжнародному спілкуванні пов'язано з соціально-історичними чинниками, перш за все, з внеском окремих держав і народів у світову економіку, науку, політику, культуру тощо.

До мов-посередників штучного походження належать такі: лінгва франка, койне і піджини.

Мови, які називають лінгва франка, – це торговельні мови. Їх використовують носії різних мов. Спочатку таким терміном називали конкретну гібридну мову, яка склалася в середні віки в східному Середземномор'ї на основі французької та італійської лексики та використовувалася у процесі спілкування арабських і турецьких купців з європейцями. Сьогодні терміном «лінгва франка» нерідко називають будь-яку усну мову-посередник у міжетнічному спілкуванні.

Терміном «койне» називають усні мови міжплемінного та наддіалектного спілкування споріднених етносів. На відміну від лінгва франка, койне має багато сфер комунікації й часто передуює літературній мові

Піджини – це усні мови торговельних чи інших ділових контактів, що виникли внаслідок змішування елементів певної європейської мови (англійської, голландської, іспанської, португальської чи французької) та елементів мови аборигенів.

Піджин – це суржик? Ні. Він є тимчасовим явищем. Піджин, на якому говорять батьки між собою, стає для дитини першою (материнською) мовою. Виростає покоління, для якого він є рідною мовою. І тоді це вже не піджин, а креольська мова. Креольськими мовами є, наприклад, мова суахілі – міжетнічна мова Східної Африки, яка належить до найпоширеніших мов планети; мова африкаанс – мова білих переселенців у Південно-Африканській Республіці тощо.

Мови третього типу – спеціалізовані штучні мови – створюють для точного передання, нагромадження, зберігання й поновлення різноманітної професійної інформації. Це мови програмування (інформаційно-керувальні, або алгоритмічні – для запису команд для комп'ютерів; проблемно-орієнтовані – для поділу складних завдань програм на певні складники, з кожним з яких можна працювати) та інформаційні мови (інформаційно-логічні – для подання

знань та інформаційно-пошукові – для опису змісту документів і змісту запитів з метою інформаційного пошуку).

Отже, до допоміжних мов належать знакові системи різного походження, які використовує людство для комунікації в умовах, за яких застосування звичайних етнічних мов недостатнє.

Лазарцева А.

НТУ «ХП»

ДИСЦИПЛІНА «УКРАЇНЬКА МОВА» У КОНТЕНТІ КОМУНІКАТИВНО-ІНТЕНЦІЙНОЇ МОДЕЛІ (КІМ) ЯК НОВОЇ ЗБАЛАНСОВАНОЇ ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ОСВІТИ (НБЕО)

На першому занятті з дисципліни «Українська мова» (УМ) викладач відразу чітко перелічив вимоги до складання УМ за рейтингом, і окрім стандартних «відвідування занять, наявності конспекту лекцій», там з'явилися такі, що їх не було раніше. Йшлося про нетривіальні підходи до розв'язання задач, міжпредметну та внутрішньогалузеву інтеграцію, здатність комунікувати з групою, про активне слухання, розширення свідомості, а також проголошувався (що було в унісон із нашим життям) важливий слоган занять : «Висловлюватися ємне та стисло!».

Ми, як це не дивно, вперше усвідомили, що проживаємо та функціонуємо в інформаційно-комунікативному суспільстві техногенної цивілізації, що саме цей факт потребує від нас навичок та умінь, що їх вимагає викладач. Ми зрозуміли, що тепер вже недостатньо для отримання позитивної оцінки, як це було раніше, просто занотувати під диктовку викладача лекцію, а потім прочитати (або повторити напам'ять) відповіді на його запитання.

Раптом УМ з неважливої другорядної дисципліни перетворилася на актуальне, складне, цікаве, безпосередньо поєднане з нашим життям явище. Ми дізналися про комунікативно-інтенційну модель (КІМ) як НБЕО викладання, що таке інтенція (мовний намір), що вона потрібна для зв'язку мислення з

мовленням, щоб перетворити навчання на усвідомлений процес. Нам сподобався слоган КІМ як НБЕО, слова Стіва Джобса «Thinkdifferent» (Думай по-іншому), ми навіть брали участь у розроблянні логотипу КІМ як НБЕО, у створенні Презентації про КІМ як НБЕО, у заповненні анкет щодо використання інноваційних засобів викладання – і таким чином залучилися разом із викладачем до креативного процесу трансформацій в сучасному освітянському просторі. Завдяки всьому викладеного вище ми сприймали себе як активних рівноправних партнерів викладача, як його однодумців.

Необхідно також розповісти про найважливіший елемент КІМ як НБЕО – систему творчих домашніх завдань (Д/З), що мають такий алгоритм: вербальний текст лекції, раціональна схема, схема з творчим компонентом, тобто проект. Причому третій етап є необмежено різноманітним за формою вираження (це можуть бути і малюнки, і кросворди, і чайнворди, і колажі, і презентації, і відео, анімація тощо). Спочатку це здалося схожим нам на дитячий садок, але після пояснень викладача про візуальне мислення, про необхідність розвитку правої півкулі мозку, його гнучкості та пластичності задля опанування методом творчого реагування, ми спробували виконати, але це виявилось не так просто, як нам здавалося. Адже ж необхідно знайти не абиякий візуальний образ, що є просто красивим фоном, але це візуальне зображення має адекватно з'єднатися з раціональною схемою лекції, бути якомога більше інформативними водночас нетривіальним. Ми усвідомили, що справжня творчість, тому що ми створюємо те, чого не існувало раніше, хоча ці раціональні знання всім відомі, хоча ці образи вже існують, але саме їх поєднання – це новина, що ми її створюємо.

Можна ще багато чого цікавого розповісти про наші заняття з УМ: написання есе замість рефератів, які ми намагаємося не читати, а розповідати, комунікуючи з групою; викладання лекцій за допомогою спеціальних запитань викладача; мозаїчна кліпова структура заняття, що передбачає обговорення викладача зі студентами (або студентів між собою – парне навчання як висока спеціальна технологія) їх творчих досягнень, запитання студентів, проблеми

пов'язані з Д/З, з новими технологіями саморозвитку людини (Трансерфінг, мислення за де Боно) тощо.

Отже, можна дійти висновку, що УМ виявилася цікавою завдяки КІМ як НБЕО.

Лебедєва С.

НТУ «ХП»

ПЕРШІ ПАМ'ЯТКИ ПИСЕМНОСТІ УКРАЇНИ

Мова – це одна з основних ознак, яка характеризує націю як спільноту людей. Мова розвивається спочатку в усному варіанті, щоб пізніше оформитися писемно. Українська писемність пройшла багатотисячолітній шлях розвитку, а тому ще не до кінця з'ясовані її витоки й першоджерела. Є всі підстави вважати, що українська мова – одна з найдавніших мов у світі, що вона своїм корінням сягає ще сонцепоклонницьких, дотрипільських і трипільських часів, причому спершу донесла їх до наших часів усна народна традиція, яка пізніше оформилася в писемну. Так, літописні географічні назви, язичницькі імена особові й дохристиянські обрядові пісні є пам'ятками української мови тієї доби, коли наші предки були сонцепоклонниками. Отже, наша мова є однією з найдавніших, праці таких учених, як М. Красуський, В. Шаян, Л. Силенко, С. Наливайко, В. Кобилуш, не дають сумніватися в тому, що праукраїнська мова виступає в ролі материнської мови санскриту (з-поміж деяких інших), а цією мовою створені індійські ведичні тексти, які дійшли до нас із чи не найдавніших часів.

Усі стародавні книжки: кам'яна книга, глиняна, книга-сувій (пергамент, папірус), берестяні грамоти, паперові книжки (рукописні, друковані), глиняні таблички, які збереглися до наших днів, називаються «писемними пам'ятками».

Археологічні знахідки в Україні засвідчують наявність писемних знаків на глиняному посуді, пряслицях, зброї тощо. Чи це було фонетичне, чи ієрогліфічне письмо – певної відповіді дослідження поки що не дали.

Те, що пам'яток стародавньої писемності обмаль, можна пояснити, окрім усього, й тогочасним способом писання: повсякденні записи вірогідно робилися на навощених дерев'яних дощечках або на бересті – матеріалі, який погано зберігається. Проте знаходять чимало писарських інструментів, так званих стилів. Добре збереглися графіто, накреслені на свіжій, ще не обпаленій глині. Горщики з написами часто мають вигляд речей повсякденного вжитку, простих, ліплених руками, що свідчить про їхнє місцеве походження. Деякі з цих графічних зображень вважають за тавра або тамги (знаки власності) майстрів.

У давні часи на українських землях традиційним матеріалом для письма вважалася кора берези (береста) і пергамент. Берестяні грамоти збереглися погано, тому зустрічаються мало. А книги, написані на пергаменті, дійшли до нашого часу. Пергамент здебільшого виготовляли з телячих шкур і завозили в Україну з грецьких земель. Понад 700 років тому його навчилися робити і в нас. Але пергамент коштував дорого, тож прагнули замінити його дешевшим матеріалом. Пізніше, уже після доби пергаменту, з'явився папір. Папір спочатку теж був недешевим матеріалом, але значно дешевшим, ніж пергамент. Із появою паперу пергамент почали використовувати тільки в особливих випадках – для виготовлення цінних книг.

Таким чином, писемні пам'ятки, починаючи з давніх-давен, з'являлися, розвивалися, вдосконалювалися і їхнє дослідження продовжується.

Логина А.

НТУ «ХПІ»

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ РОСІЇ

Київська Русь – держава з надзвичайно великою територією, кожен етнос якої мав своє місце проживання, свій етнічний ареал. У різні часи частини Русізнаходилися під впливом інших держав, кожен народ розвивався окремо, та

східнослов'янські народи(етноси) мали багато спільного в мові, культурі та релігії.

Пізніше на території України та Росії виникли окремі держави, вони мали багато спільного, але поступово почали з'являтися відмінності через вплив на Україну Речі Посполитої, Австро-Угорщини та самоізоляцію Московського царства від Європи.

Великоруська та українська культури почали відрізнятися тим, що Україна частково розвивалася разом з європейськими країнами, а Росія відставала протягом культурної, духовної та політичної ізоляції. Після поневолення частини українських земель у XVII–XVIII ст. Московія використовувала багатьох представників української еліти, які мали найкращу на ті часи європейську освіту, поставивши їх на службу своїй імперській політиці. Відчувши свою силу, Росія почала процес активної русифікації України. Отже, за допомогою більш освічених і «модерних» українців, росіяни знищували українську мову та культуру, присвоюючи в цей же час історію Київської Русі.

У часи Російської імперії українська мова знаходилася під заборонаю і вважалася «малоросійською», у той час як російська була офіційною мовою.

Починаючи з початку XVIII ст., один за одним видаються Укази (зокрема, 1708, 1709, 1720, 1721, 1726 рр.), які призводять не тільки до переривання природного розвитку української мови, але й до практично повної заборони україномовного книговидавництва. Разом з вивезенням українських архівів на територію Росії була проведена кампанія з масових перейменувань українських населених пунктів. Як відомо, саме топоніми свідчать про коріння й менталітет місцевих мешканців.

Проте вплив української мови й культури на розвиток російської імперії є незаперечним.

Російська мова прямо запозичила деякі українські слова. Зараз ці запозичення часто навіть не асоціюються з Україною (*местечковий, детвора, косовиця, хлебороб*).

Українські вчені заклали основи російської науки. Багато українських митців – літераторів, художників – досі вважаються гордістю росіян.

Отже, впливи української еліти не тільки на формування російської культури та мови, але й на розбудову російської імперії є очевидними.

Міщанин Є.

НТУ «ХПІ»

СУРЖИК ЯК ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Суржик – феномен не тільки мовної, а й геополітичної стратегії. Це симптоматичний варіант відповіді на питання вибору України. Найголовніша проблема української мови та її ворог – це суржик. Само це слово означає мішанину різних видів зерна та борошно з цього зерна, а також взагалі борошно низького гатунку. Але щодо мови не можна стверджувати, що це просто суцільна мішанина слів різних мов, і більш нічого. Суржик живе і розвивається за своїми законами: українські слова набувають дивовижних мовних форм, бо підкоряються правилам російської граматики та стилістики, змінюються за цими правилами, вживаються у правильному значенні. Тому суржик – це не запозичення з інших мов, що є цілком закономірним та природним процесом. Взаємопроникнення мов неминуче відбувається на історичному та культурному просторі, особливо коли культури та мови близькі. Але іншомовні слова, вирази, якщо вони не вживаються бездумно, зі зневагою до мовних норм, – тільки збагачують мову.

Суржик – це інше явище. Мовні покрути збіднюють таку могутню, таку красиву, таку багату українську мову, яка має досить лексичних художніх засобів, щоб можна було висловити будь-які думки, почуття, описати що завгодно, намалювати будь-яку картину. Хтось називає суржик штучною мовою. Але я вважаю, що це не зовсім так. Все ж таки суржик не створювали навмисно, хоча це й специфічна мова, мовний феномен. Він виник природним

шляхом і навіть має певні різновиди. Існує, наприклад, київський суржик та полтавський.

Причина появу суржику – це інтерференція. Інтерференція – це вплив системи однієї мови на іншу, що виявляється у відхиленні від норм цієї мови, це виникнення типових мовленнєвих помилок. В українській і російській мовах є низка близьких за звучанням і тотожних за значенням слів. Ось деякі з характерних для суржика особливостей:

- вживання русизмів замість нормативних українських відповідників: *даже (навіть), да (так), не (ні), «када» (коли), «ненада» (не потрібно), «еле» (ледве), «щас»/січас (зараз), всегда (завжди).*
- «українізовані» форми російських дієслів: *«уїхав» (поїхав), «волився» (звільнився), «дівся»(подівся).*
- «українізовані» форми російських числівників : *«перший»/перва.*
- змішування українських і російських форм займенників: *хто-то (хтось), що-то (щось), як-то (якось).*

Експерти Київського міжнародного інституту соціології стверджують, що суржиком спілкуються і пишуть від 11% до 18% українців (від 5 до 8 млн осіб - прим. ред.). Здебільшого це мешканці східних і центральних областей (21,7%), а найменше таких у Західній Україні (2,5%). Однак насправді українців, які перекручують мову, набагато більше, але підрахувати їх соціологи не в змозі. За даними дослідження, проведеного в 2012 році Інститутом Горшеніна, то однією, то іншою мовою, залежно від обставин, спілкується майже третина школярів. Експерти зазначають, що якщо раніше бідність мови відновлювало читання художньої літератури, то сьогодні молодь здебільшого «не читає». Суржик – це збіднена мова, позбавлена виразності та національного колориту. Тому суржик не повинен бути нормою спілкування. З першої хвилини, як тільки наш співрозмовник починає говорити, ми з великою точністю можемо дійти висновку, хто перед нами. Освічена інтелігентна людина та суржик – поняття не сумісні. Прислуховуйтесь до вашого внутрішнього цензора, який контролює вашу мову – і вона буде ставати раз від разу все краще і багатше.

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ

На сьогодні молодь активно застосовує запозичені слова та використовує атрибуції, які не притаманні культурному простору. Одним із прикладів такого явища є сленг, проблема якого стає дедалі актуальнішою. Зміст терміну «сленг» є доволі широким, але ми розглянемо лише один із варіантів. Сленг (від англ. slang- жаргон) – слова або вислови, які використовують люди деяких професій чи класових прошарків.

З часів виникнення мови, спілкування – невід’ємна частина життя кожної людини. Це однаково важливо як для дитини, підлітка, або студента, так і для дорослої людини. Головною метою спілкування між двома людьми є передача інформації від однієї людини до іншої, або для групи людей. Але молодь надто легко вдається до запозичень, синтезування власного середовища та використання атрибуції, яка часто не притаманнаї ментально-культурному простору. Не є винятком і явище сленгу в мовленні молодого покоління. Сленг традиційно протистоїть літературній мові й до кінця зрозумілий лише представникам порівняно вузького кола осіб, які належать до певної соціальної або професійної групи. Частіше за все до сленгу належать іншомовні, скорочені слова, які спрощують спілкування. За короткий час людина може передати більше інформації, використовуючи сленг, ніж без нього. Також це робить промову енергійною та сучасною. Найчастіше це запозичені слова з англійської мови. Наприклад, слова, що позначають предмети повсякденного життя: одяг, взуття, побутові речі: *шузи (shoes)*, *найки («Nike»)*, *боді (body)*, *гріндери (Grinders)*, *мон, монік (top)*, *тренди (trends)*, *фаст-фуд (fastfood)*, *дрінк (drink)*, *шот (shot-drink)*, *лонг (long-drink)*; гроші: *мані (money)*; кольори: *блек (black)*, *вайт (white)*.

Отже, можна зробити висновок, що молоде покоління часто використовує сленг у повсякденному житті. Це могло статися з будь-яких причин.

Наприклад, через те, що молодь прагне бути схожими на своїх іноземних кумирів, які розмовляють англійською. Можливо, через ЗМІ, які також інколи застосовують запозичені слова. А, можливо, через вивчення іноземної мови в школі, поширення літератури англійською мовою або захоплення англомовною музичною культурою.

Моря А.
НТУ ХП»

ВИКОРИСТАННЯ СЛЕНГІВ ПІД ЧАС СПІЛКУВАННЯ

Для розкриття цієї теми перед нами насамперед постає питання: а що ж таке «сленг»?

Сленг (від англ. Slang – жаргон) – слова або вислови, що використовують люди деяких професій чи класових прошарків. Сленг традиційно протистоїть офіційній загальноприйнятій мові й до кінця є зрозумілим лише представникам порівняно вузького кола осіб, які належать до певної соціальної або професійної групи, що впровадила в мову слово або вислів.

Практично кожна група людей, яких об'єднують спільні інтереси, має свій особливий тип мовлення, що реалізується в сленгових новоутвореннях і є притаманним лише цій групі. Це свідчить про те, що молодіжний сленг не є цілісною системою і включає в себе загальномолодіжний жаргон, що характеризує мову певного покоління та спеціальні молодіжні жаргони.

На формування молодіжного сленгу значний вплив має те, що більшість часу молодь спілкується в мережі Інтернет. Такому спілкуванню притаманні різноманітні скорочення та своєрідна символіка, яка зрозуміла в будь-якій країні. Це дозволяє спілкуватися молоді з різних національностей. Однією з причин виникнення такої «мови» вважається її виключна місткість, коли трьома-чотирма специфічними словами можна передати чималий абзац літературно опрацьованого технічного тексту. Урешті-решт комп'ютерний жаргон виражає навіть певні емоції. Специфіка молодіжного жаргону пролягає

в тому, що до нього весь час надходять нові, «свіжі» слова, які відбивають зміни в нашому житті.

Сленг має декілька важливих функцій у комунікації молоді:

- субмова дозволяє молоді відчувати себе більш згуртованою, надає відчуття єдності, взаєморозуміння;
- є мовою спілкування всередині певної соціальної групи;
- відіграє емоційно-експресивну функцію — внаслідок вікових особливостей, яскравого вияву юнацького максималізму зокрема, сленг допомагає вільно та найбільш повно виразити всі почуття та емоції;
- оцінну функцію — характеризує оцінні відношення, висловлює ставлення мовця до предметів та дійсності. Ця оцінка може коливатися від дружньо-іронічної до презирливо-принизливої;
- маніпулятивну функцію — наявна в провокаційно-спонукальних конструкціях, більшість з яких не передбачає негайного виконання волі мовця. Вони скоріше покликані для демонстрації роздратування мовця співрозмовником і, як правило, бажання припинити спілкування з ним.
- функція економії часу.

Сленг допомагає молоді підкреслити власну індивідуальність, що є психологічною необхідністю на певному етапі становлення, відійти від загальноприйнятих штампів та стандартів, учить грі слів. Проте спілкуватися сленгом необхідно лише в своєму колі та знати міру, адже часте та рясне використання сленгу призводить до зменшення словникового запасу, байдужості до правильності та лексичної точності мови.

Оскільки молодь є численним та соціально активним прошарком будь-якого суспільства, сленгізми проникають також і в інші підсистеми мови, зокрема й публіцистику. Таким чином, відбувається певного роду кругообіг: через молодь сленг потрапляє до засобів масової комунікації, які у свою чергу ще більше популяризують його не лише серед молоді, а й серед іншої частини населення, а відтак сленг стає не тільки елементом мовного середовища, а й елементом культури суспільства.

СУРЖИК – ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українці – народ, який протягом багатьох століть прагнув здобути незалежність і, нарешті, двадцять четвертого серпня 1991 року Україна досягла цієї мети. Але перед нами постала інша, набагато значніша проблема – «суржик».

Суржик – це розмовна мова, що містить елементи двох або більшої кількості мов, об'єднаних штучно, без дотримання норм літературної мови.

Ще в той час, коли Україна входила до складу СРСР, заборонялося розмовляти українською мовою. Британський історик Джеффри Хоскінг вважав, що русифікація входила в політику влади Російської імперії, тому що сприяла централізації влади, усуненню місцевих привілеїв та інших «аномалій». На його ж думку, русифікація також мала на меті надати всім народам Російської імперії відчуття, що вони належать до Росії, до її минулого, до її традицій. Український лінгвіст Г. П. Півторак вказує, що до правління Петра I всі українські міста були україномовними при тому, що в деяких великих містах в офіційній промові використовували і польську мову, а з часів Петра I і Катерини II Російська імперія проводила систематичну та послідовну політику русифікації українських міст, спрямовану на знищення української мови й української державності.

Українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнала такого негативного впливу російської, що перетворилася на суржик, язичіє, на мішанину українських та російських слів, кальок, а частіше за усе – мовнихпокручів, які утворилися на базі цих двох великих мов.

На сьогоднішній день «суржик» являє собою значну проблему для української мови. На лівобережній Україні вживання суржику збільшилося до 20%, у той час як на правобережній зменшилося до 2.5%.

Отже, згубний вплив на нашу мову мають не тільки самі русизми, тобто неунормовані, фонетично чи морфологічно спотворені лексеми, а й інші фактори, які деформують нашу мову, розхитують її зсередини, нівелюють її специфічні особливості й ознаки – усе те, що визначає її самодостатність як окремої мови, позбавляють її здатності протистояти російському впливу.

Новосьолова Ю.

НТУ «ХП»

СУРЖИК ЯК ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська мова впродовж багатьох століть була поставлена в такі умови, що можна тільки дивуватися, як вона збереглася взагалі. Зрозуміло, що кількасот річне приниження української мови і водночас насаджування іншої, тобто російської, не могло не позначитися на усному та писемному мовленні її носіїв. Але ця проблема залишається актуальною і сьогодні.

Українська мова навіть там, де вона активно функціонувала, зазнала такого негативного впливу російської, що перетворилася на суржик – елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без дотримання норм літературної мови, переважно це – «побутове мовлення». За умов бездержавності, коли вищі верстви українського суспільства були майже виключно російсько- (на Галичині польсько-) мовними, коли українська мова була обмежена лише селянським побутом, а вся інша фахова термінологія (церковна, правнича, лікарська, трохи згодом – фабрична тощо) існувала виключно в чужомовних варіантах, українець, вийшовши поза своє обійстя, по-перше, мусив прилаштовуватися до «панської» мови; по-друге, через свою неписьменність неминуче мішав елементи обох мов, рідної і «панської». Як наслідок, слово «суржик» набуло третього, основного для нас сьогодні значення: «елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови, нечиста мова». За даними досліджень Київського міжнародного інституту соціології, у 2003 р. поширеність подібної «суржикомовності» серед дорослого

населення різних регіонів України становила від 2,5 % (Західний регіон) до 21,7 % (Східно-Центральний регіон), а загалом по Україні – близько 12 %. Але варто враховувати, що через очевидні проблеми з проведенням чіткої межі між «суржикомовністю», вживанням окремих елементів суржику і «чистою» україномовністю чи російськомовністю такі оцінки можуть бути лише приблизними. Суржик існує у різноманітних формах. У багатьох україномовних інтернетівських форумах і блогах вживаються різноманітні форми суржику, що містять значну кількість русизмів, а також російськомовні вставки, записані українськими літерами, нецензурна лексика і інші елементи ігор з мовою та орфографією.

Через те, що суржик є проблемою сучасної української мови, він потребує повного знищення з побуту жителів країни. Щоб подолати суржик, я вважаю, українська влада повинна зайнятись цим питанням, а саме: фільтрувати мову на телебаченні. Усі ведучі повинні розмовляти українською мовою, а якщо репортаж подається російською мовою, то він повинен супроводжуватися субтитрами на українській мові. Сучасна література повинна також пройти перевірку на вміст суржику. Але література давніх часів, де суржик використовується для подання змісту тексту в гумористичній формі, повинен пояснюватись українською мовою у вигляді зносок внизу сторінок книжок. Проте зусиль влади не буде достатньо для подолання суржику, населення України теж повинно виявити бажання спілкуватися «чистою» українською мовою. Тоді процес внутрішнього мислення здійснюватиметься теж рідною мовою. Наступний етап вирішення проблеми мовного суржику – мовна самоосвіта.

Якщо ми матимемо гарну мовно-стилістичну підготовку, то не будемо плутати слова з обох споріднених мов, не змішуватимемо граматичні вимоги однієї мови з іншою, не тягтимемо бездумно в рідну мову слова, що суперечать традиціям нашої класичної літератури чи живої народної мови. Інакше суржик процвітатиме й надалі як ознака некультурності нації. Як висновок, я хочу

сказати, що така актуальна проблема, як суржик, потребує подолання для процвітання нашої країни.

Павленко В.

НТУ «ХП»

МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Норми та правила поведінки, що їх сповідує національна спільнота, відтворюють рівень і стан її зрілості, досконалості, цивілізованості, самодостатності, бо взаємини між людьми віддзеркалюють сутність народної психіки, народного характеру. Українці із споконвіку притаманними їм рисами - доброзичливістю, чутливістю, гуманізмом, етичною культурою - виробили розвинуту систему мовленнєвого етикету - умовних стереотипів спілкування, у підґрунті яких - прагнення до порозуміння, злагоди, грічності. Загальноукраїнські правила й норми мовленнєвого етикету поширені скрізь, де проживають українці.

Ступінь стандартизації одиниць залежить від частотності її вживання. Систему мовленнєвого етикету нації складає сукупність усіх можливих етикетних формул. Структуру його визначають такі основні елементи комунікативних ситуацій: звертання, привітання, прощання, вибачення, подяка, побажання, прохання, знайомство, поздоровлення, запрошення, пропозиція, порада, згода, відмова, співчуття, комплімент, присяга, похвала тощо. З-поміж них вирізняються ті, що вживаються під час з'ясування контакту між мовцями, - формули звертань і вітань; при підтриманні контакту - формули вибачення, прохання, подяки та інші; при припиненні контакту - формули прощання, побажання тощо.

Мовленнєвий етикет є однією з важливих характеристик поведінки людини, тому що без знання прийнятих у суспільстві форм етикету, без

вербальних форм вираження ввічливих стосунків між людьми індивід не може ефективно, з користю для себе й інших людей здійснювати процес спілкування.

За походженням одиниці мовленнєвого етикету в деякій мірі наближаються до умовних сигналів. Але набагато більше в них властивостей, що характеризують їх, як одиниці мови. Вони не довільні, позаяк з'явилися не у результаті штучної домовленості, а виникли, розвивались і розвиваються природно та поступово, на базі сучасної мови як вторинні утворення.

Мовленнєвий етикет соціальний за своєю природою, бо виявляє соціально-рольову сторону спілкування. Тобто на вибір тієї чи іншої одиниці мовленнєвого етикету впливає соціальна роль індивіда - нормативно схвалений суспільством спосіб поведінки, який очікується від кожного, хто займає дану соціальну позицію.

При зміні рольової структури ситуації спілкування індивід переключається з одних стереотипів поведінки на інші, послуговується різними стилями мови, різними одиницями мовленнєвого етикету тощо. Соціальні ролі мовної особистості є ключовими в розумінні сутності мовленнєвого етикету.

Мовленнєвий етикет досліджується різними лінгвістичними дисциплінами. На нього звертають свою увагу культура мови (перша за все, з погляду нормативності - ненормативності використовуваних одиниць щодо норм літературної мови), стилістика, соціолінгвістика. Дослідження явищ мовленнєвого етикету здійснюється в двох основних аспектах: соціолінгвістичному й стилістичному.

Письмова чи усна форма мовлення накладає певні обмеження на використання мовленнєвого етикету. Наприклад, епістолярний жанр, який представляє письмове мовлення, розробив специфічні для письма одиниці.

Мовленнєва практика сьогодення підтверджує: все цінне, що нагромаджено в усіх регіонах нашої незалежної держави, є загальним надбанням і може бути використано в подальшому розвитку рідної мови.

МОВНІ ТА ПОЗАМОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛЕКТІВ

Формування діалектної лексики в українській мові зумовлено дією комплексу мовних та позамовних чинників.

Серед позамовних чинників виокремлюються географічні та природо-кліматичні умови проживання носіїв мови. Географічні об'єкти, які є важливими в життєдіяльності людини, у процесі їхньої вербалізації зазнають більшої деталізації, ніж ті самі об'єкти в інших географічних умовах, де вони не такі важливі в житті людей. Наприклад, для жителів гірської місцевості особливу роль в життєдіяльності відіграють гори, тому, крім загальної назви «гора», залежно від різних її характеристик використовують ще низку лексем, семантика яких фіксує певні особливості: *кичера* – стрімка гора, поросла лісом (крім вершин), *магура* – висока відокремлена (стрімка) гора, *грунь*, *малява*, *гаргани*, *голиці* та ін. У мові жителів прибережжя Чорного й Азовського морів особливого значення набувають слова, пов'язані з іншими реаліями: *пукал* – грязь на дні соляних озер, *бабана* – піщаний острівцець на мілені; а також розгалужена система назви вітрів: *горішняк* – вітер з суші, *низовка* – легенький вітер з моря, *тишак*, *прибережняк*, *верховка*, *широкий* та ін.

Географічний чинник впливає й на рід занять населення, що зумовлює появу таких лексем: *бару* – оплата молокопродуктами, *бербениця* – бочка для бринзи або молока місткістю 30 л, *биреш* – пастух волів, *літнярка* – загін для худоби, *австріяк* – бичок, що водиться на дні лиману в болоті, *катілаж* – снасті та знаряддя для рибальства в човні.

Ще одним джерелом формування лексики є обряди, які в різних місцевостях неоднакові та мають низку своєрідних ознак, що викликають появу багатьох діалектних слів. Наприклад, обдаровування молодих скрізь є невід'ємним етапом весільного обряду, але лише на Гуцульщині він має назву *повниця*. Цим словом позначають ще й атрибут цього дійства – велику таріль.

Іншим позамовним чинником є контактування мов на рівні лексики. Багато діалектних слів української мови постало як наслідок контактування української мови з лексичними ресурсами інших мов: польської (*аршинник* – миш'як, *багатилька* – дурниця, *батяр* – гультяй, розпусник, *дерга* – покривало, *худобний* – бідний, убогий), румунської (*гушкір* – нежить, *бокор* – плід, збитий із кругляків, *рунтати* – турбувати, *бануш*, *гражба*, *вурда*, *баталів*, *обірка*, *брила*), російської (*аїст* – лелека, *болезнь* – хвороба, *свадьба* – весілля, *оддых* – відпочинок).

Мовним чинником розвитку діалектної лексики є дія фонетичних діалектних закономірностей, внаслідок чого звукове оформлення низки загальнонаціональних слів робить їх обмеженими певним ареалом і такими, що набувають статусу діалектних, наприклад, складно визначити, що в південно-західних говірках поширене слово *герка* означає дірка. Свою специфіку має діалектний словотвір (гуцульське слово *ватра* стало твірною базою для низки слів: *ватерка*, *ватеренник*, *ватарник*, *вартувати*) та словотвірна мотивація. Наприклад, в українській літературній мові на позначення орача мотиваційною ознакою стала дія (*орач*), а в деяких південно-західних говірках – знаряддя (*плугар*).

Отже, діалекти формуються під впливом як мовних, так і позамовних чинників. Загальновідомо, що діалект вважається нижчою формою мови, що вживання діалектизмів негативно впливає на загальну культуру мовлення. З іншого боку, наявність діалектів свідчить про багату та цікаву історію розвитку української нації та її мови. Також не слід залишати поза увагою процес стирання граней між українською літературною мовою та діалектами, що є однією з важливих закономірностей розвитку мови й потребує уважного вивчення.

ГРАМАТИЧНІ ЛЕКСИЧНІ СТИЛІСТИЧНІ ТА ІНШІ ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

Віртуальне спілкування – це спілкування з віртуальним співрозмовником у віртуальному просторі за допомогою електронних засобів. Завдяки комп'ютеру людина освоює новітні електронні засоби інформації та навчилася діяти в умовах відкритої комунікації. Глобального розмаху набуває проникнення інформаційних технологій у повсякденний побут людей. Сьогодні можна мати доступ до мільйонів документів, натиснувши кілька разів на кнопку «миші».

Аналізуючи приклади, узяті з так званого «комп'ютерного мережного сленгу», можна стисло схарактеризувати особливості мови Інтернет-спілкування.

1. Оскільки інформація, що передається, має максимально стислий зміст, вона подається без розділових знаків та розрізнення великих і малих літер.

2. Спостерігається вживання російських слів (*пока, приветики*), позначене елементарним незнанням або небажанням правильного написання слів (*извините, помагите*). Проте М. Кронгауз вважає, що мода на цю специфічну мову незабаром пройде, а такі слова стануть банальними мовленнєвими кліше, втративши свою новизну і привабливість.

3. Традиційними стали аббревіатурні скорочення англійських виразів (*ok* – з англ. *o'key* – добре; *norm* – усе нормально), молодіжні сленгові слова (*мобілка, по ходу*).

4. «Смайлики» (посмішки). Це спеціальні знаки, якими можна виражати свої почуття при написанні листів чи відповідей на них (досить повернути голову на 90 градусів ліворуч, щоб зрозуміти, що саме цей «смайлик» означає). Ось найбільш уживані: :-) – посміхаюся; ;-) – посміхаюся і підморгую (зміст листа варто сприймати як жарт); 8-) – посміхаюся в окулярах чи

посміхаюся із широко відкритими очима (подив); ;-* – цей «смайлик» означає поцілунок; :-(– суплюся, смутний, розстроєний (повідомлення несе дуже неприємні новини); ;- \ – той, хто пише, украй розчарований; 8-О – людина вкрай здивована чимось чи їй повідомили зовсім несподівану новину (круглі очі й широко відкритий рот); :-р – показую язик, іронізую, жартую; ;~-) – сльози капають з очей тощо. Найцікавіше, що «смайлики» ставляться зовсім не на початку листа (як варто було б припускати), а наприкінці, коли тон листа продиктований текстом і правильно зрозумілий. Доходить до того, що деякі відвідувачі чатів уже зовсім не сприймають текст без супровідних «смайликів», що вказують їм напрямок поворотів емоцій.

5. У словах, фразах чи реченнях великими буквами виділяються окремі букви або буквосполучення, що вказує на посилення емоційності та експресивності (*АааУУУУУууу! ПрООООшу!*).

Отже, мовна специфіка спілкування в Інтернеті полягає в поєднанні активної (писання) і пасивної (читання) форми реалізації мовленнєвої діяльності. Мова стає метамовою: національна мова у поєднанні із професійним сленгом, мовою програмування, символів, жестів, мовою газетних заголовків тощо.

Пилипенко С.

НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Кожен українець знає, який важкий шлях пройшла Україна у становленні незалежною державою. Проте на досягненні самостійності боротьба за повноцінне сприйняття українських культури, мови та народності не завершується.

Хоча наша країна отримала незалежність двадцять сім років тому, у нашому суспільстві і досі існують проблеми, викликані запереченням самого

існування всього українського, однією з яких є проблема становлення та функціонування нашої мови.

Серйозність зазначеної проблеми полягає в тому, що, передусім, самі українці вважають використання своєї мови ознакою «другосортності».

За все своє існування Україна побувала у складі різних держав, в першу чергу – у складі Російської імперії (а згодом і в складі СРСР), що не пройшло дарма для кожної сфери нашого життя.

Перш за все, відбувалося примусове насадження російської мови. Навіть після створення Радянського Союзу, офіційна двомовність зводилася до російської одномовності, а галасливо рекламований інтернаціоналізм насправді нічим не відрізнявся від російського великодержавного шовінізму.

Поряд з русифікацією відбувалися неодноразові заборони на використання української мови в державних інстанціях, школах, релігійних установах, а також друк нею будь-якої преси та літератури.

Не дивлячись ні на що, український національно-визвольний рух під гнітом країни-сусіда не згасав, а, навпаки, з роками лише розповсюджувався таріс, чому згодом посприяло послаблення радянського режиму, що спричинило значний підйом боротьби за національні права практично в усіх республіках СРСР.

Після проголошення незалежності України, законом була офіційно прийнята програма впровадження української мови в усі сфери суспільства: органи влади і посадових осіб мали забезпечити проведення дошкільного виховання, навчання у закладах освіти усіх видів та рівнів, ведення ділової документації в усіх установах, на підприємствах, в органах управління державною мовою.

На жаль, влада не зреагувала на це впровадження й всіляко спростовувала закон і відтягувала програму розвитку, через що проблема української мови як державної відійшла на другий план.

Для вирішення встановленого у нашій країні загрозливого білінгвізму необхідно, щоб українська мова стала реальною мовою політики, а не була такою лише на теоретичному рівні.

Мас-медійний простір повинен бути домінантно українським, а український продукт повинен мати додаткові пільги.

Для піднесення авторитету української мови повинна бути сформована національно свідомо еліта, яка слугуватиме інтелектуальним ядром нації.

Варто зрозуміти, що державна мова – це мова не тільки чиновників та політиків, а, в першу чергу – мова звичайного люду, і немає нічого поганого в тому, щоб нею спілкуватися в повсякденному житті.

Тільки після усвідомлення кожним українцем всіх цих факторів та самостійного прийняття української мови як рідної, ми зможемо подолати проблему розвитку та утвердження її як загальнонаціональної та по-справжньому державної.

Приходько Р.

НТУ «ХП»

СПОСОБИ УТВОРЕННЯ СЛЕНГОВИХ ОДИНИЦЬ

Сленгові утворення, що відповідають певним соціальним та професійним групам людей, є невід’ємною частиною мови. Існування різноманітних діалектизмів, сленгізмів тощо, доводить, що мова є динамічною системою, яка постійно живе і розвивається. Дослідники розглядають сленг не лише як шкідливе утворення мови, що вульгаризує її, а й як органічну та необхідну частину цієї системи. Актуальність дослідження полягає у виявленні способів творення та поширення сленгізмів.

Молодіжний сленг визначають як соціолект людей у віці 12 – 22 років, що виник із протиставлення себе не стільки старшому поколінню, скільки офіційній системі. Він існує в середовищі міської учнівської молоді: *лафа* – байдикувати, *шпора* – шпаргалка, *тема* – відмінно, подобається, *труба* –

покарання за проступки, *в лом* – лінь. Молодіжний сленг, як і будь-який інший, є лексиконом на фонетичній і граматичній основі загальнонаціональної мови і відрізняється розмовним, а іноді й грубо-фамільярним забарвленням. Найрозвиненішими семантичними полями є «Людина», «Зовнішність», «Одяг», «Житло», «Дозвілля». Характерною особливістю, яка відрізняє молодіжний сленг від інших його видів, є його швидка мінливість, яка пояснюється зміною поколінь.

Науковці виокремлюють декілька способів утворення функціональних одиниць сленгу, тим самим підтверджуючи тезу про постійне оновлення його словникового складу.

На першому місці за продуктивністю іншомовні запозичення, більшою мірою, англомовні: *мен* – особа чоловічої статі, *гірла* – дівчина, *ван сек* – через хвилину, *паті* – вечірка, свято. Цей спосіб органічно поєднується з афіксацією: *thankyou* (дякую) – *сенько*; *parents* (батьки) – *перенти*, *пренти*; *birthday* (день народження) – *безднік*, *безнік*, внаслідок чого слова мобілізуються в мові вже в українізованому вигляді.

Наступним потужним джерелом формування лексичного складу сленгу є метафоричне переосмислення значень наявних одиниць мови: *голяк* – повна відсутність будь-чого. Слова, що виникли таким способом, часто мають гумористичне трактування означуваного: *кудлатий* – лисий, *баскетболіст* – людина маленького зросту, *мерседес* *педальний* – велосипед.

Ще одним способом творення сленгізмів є заміна слів їх семантичними синонімами, тобто такими, що мають не зовсім доречний смисловий відтінок: замість словосполучення *іди сюди* вживаються *мандруй сюди*, *мігруй сюди*, *крокуй сюди* тощо.

Не можна погодитися з думкою деяких дослідників, що сленг обслуговує лише незначну кількість життєвих ситуацій. Сленг охоплює практично всі сфери життя, описує практично всі ситуації, крім нудних, оскільки сленгове слово народжується як результат емоційного ставлення мовця до предмета розмови. Сленг – це постійна словотворчість, у основі якої лежить принцип

мовної гри. Нерідко саме комічний, гральний ефект є головним у сленговому тексті. Молодій людині важливо не тільки «що сказати», але і «як сказати», щоб бути цікавим оповідачем.

Крім того, відбувається певного роду колообіг: через молодь сленг потрапляє до засобів масової комунікації, які в свою чергу ще більше популяризують його не лише серед молоді, а й серед іншої частини населення. Таким чином, сленг стає не лише елементом мовного середовища, а й елементом культури суспільства. Перспективним вважаємо дослідження шляхів проникнення молодіжного сленгу у мову інших вікових груп.

Семенко Є.

НТУ «ХП»

КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ ТА РОЛЬ МОВИ У СУЧАСНОМУ ПРОСТОРИ

Найголовнішою проблемою кліпового мислення є те, що людина не може тривалий час зосереджуватися на якій-небудь інформації, має низьку здатність до аналізу. Зараз люди все більше користуються інтернетом, віддають перевагу картинкам та яскравим підписам, а книги тим часом залишаються непоміченими. Через це, читаючи потім книги, які вимагають роздумів та аналізу, люди мають витратити значно більше зусиль, ніж потрібно.

Розлогі тексти сприймаються все складніше, і люди поступово все більше переходять на споживання лише заголовків або картинок із підписами. Під мінливий ритм життя поступово пристосовуються і ЗМІ, навчившись подавати інформацію у тому вигляді, в якому читач імовірніше її помітить – інфографіка й візуалізація, менше тексту і більше картинок.

У свій час література навчила людей емпатії та емоціям, що дозволяють краще розуміти інших. А зараз люди стали менше читати, і це позначається на тому, що вони втрачають здатність критичного осмислення текстів. Ця тема більше стосується саме сучасного покоління, бо молодь дійсно має повністю

кліпове мислення, не вміє відокремлювати головного, аналізувати, бачити причинно-наслідкові зв'язки.

Перший мінус кліпового мислення полягає в тому, що людина не спроможна довго концентруватися на інформації. Другий мінус його в тому, що воно послаблює відчуття співпереживання. Третій мінус, про який багато говорять в усіх освітніх закладах, – це зниження рівня успішності й коефіцієнту засвоєння знань. Четвертий мінус кліпового мислення – перенасичення рекламною інформацією.

В інтернеті люди постійно використовують мову як основний комунікаційний засіб. За допомогою мови вони висловлюють свої думки та спілкуються. Як нам відомо, немає жодного суспільства, яке б не знало мови та не володіло цим найважливішим засобом людської комунікації. Без мови людське суспільство взагалі не може існувати.

Мова може відображати не лише матеріальний світ людини, а й внутрішній. Саме завдяки їй, на основі моральних понять і ідей, формуються всі моральні переконання. Мова виступає універсальним засобом вираження внутрішнього світу людини, чого і потребує діяльність у сучасних просторах.

В інтернеті люди хочуть бути тими, ким вони, скоріше за все, ніколи не зможуть стати, хочуть розкрити те, про що мовчать серед знайомих. Саме мова дарує можливість їм це зробити.

Як на мене, раніше мова допомагала письменникам викласти свою душу на папері, а зараз дає змогу сучасному поколінню відкритися у просторах.

Свиридова Т.

НТУ «ХПІ»

НАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

На теперішній час можна простежити 5 підходів до розв'язання нагальних завдань упорядкування української науково-технічної термінології.

1-й підхід – *формальний*. Головним для нього є кількісний показник – якнайшвидше видання словника. Поквапливість у термінологічній справі не приносить користі – це в кращому випадку. У гіршому – розхитує терміносистему, подає неправильні орієнтири для користувачів. 2-й підхід – *етнографічний*. Він базується на ідеї відродження національної термінології Наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 1892–1939 рр.) та Інституту Української Наукової Мови (Київ, 1921–1931 рр.). Творці словників прагнуть повернути до сучасної української термінології майже всі терміни початку століття. 3-й підхід – *консервативний*. Його прихильники виступають за збереження української науково-технічної термінології в такому вигляді, якого вона набула за радянського часу. Це так званий принцип «реальної мови». 4-й підхід – *інтернаціональний*. Для нього характерне введення до української науково-технічної термінології великої кількості запозичень із західноєвропейських мов, особливо з англійської. 5-й підхід – *поміркований*. Він передбачає упорядкування української науково-технічної термінології з урахуванням історичних, національних, політичних чинників і вироблення її оптимального варіанту.

З огляду на сказане, а також з урахуванням особливостей функціонування української термінології в останні десятиріччя можна окреслити коло сьогоденішніх проблем, від розв'язання яких залежатиме напрям подальшого розвитку української наукової мови.

Проблема спадщини. Особливістю сьогоденішнього етапу розвитку української науково-технічної термінології є посилений інтерес до термінологічних надбань НТШ та ІУНМ. Сьогодні стало очевидним, що основний масив української науково-технічної термінології 20–30-х років, її «золотий фонд», повинен повернутися до активного наукового вжитку.

Проблема запозичень. Підраховано: близько 90 відсотків нових слів, що з'являються в кожній мові, – це терміни. Сучасна українська термінологія також активно поповнюється новими одиницями – переважно запозиченнями з англійської мови. Незважаючи на те, що українська мова частково асимілює

чужі слова, все одно велика кількість англіцизмів створює загрозу для зрозумілості національної терміносистеми і часто негативно впливає на швидкість навчального процесу.

Словотворча проблема. Словотвірно досконалий термін повинен бути також пластичним – мати здатність до творення похідних термінів. Сьогодні окремі терміни зазнають перегляду з погляду їх пластичності. Наприклад, термін «*телебачення*» не витримує такої перевірки – від нього важко утворити похідні (слова *телебаченнєвий*, *телебач* є неприродними для української мови). З цього огляду придатнішим є термін «*телевізія*» (порівн.: *телевізійний*, *телевізор*). В ідеальній терміносистемі за кожним суфіксом повинно бути закріплене лише одне, конкретне значення.

Висновки. Названі проблеми більшою чи меншою мірою характерні для всіх національних термінологій. Доки існуватимуть мови, доки вони змінюватимуться, доти існуватимуть і проблеми в називанні нових (чи старих) наукових понять. Завдання українських термінологів полягає не в укладенні єдиної, незмінної для всіх часів національної термінології, а в досягненні її стабільності і функціональної оперативності в певних (якомога ширших) часових межах.

Татарінова О.

НТУ «ХП»

МОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОРИСТУВАЧІВ САЙТІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Мільйони людей із різних куточків світу на сучасному етапі активно користуються Інтернетом у своєму повсякденному житті. Зараз популярними стали соціальні мережі, де люди можуть вільно спілкуватися один з одним, використовуючи будь-які мовні засоби у звичному для них стилі.

Соціальні мережі – це окремий світ спілкування зі своїми нормами та правилами етикету, які можуть бути, як особливими, так і відсутніми зовсім. У

онлайн спілкуванні люди доволі часто забувають про правила написання слів та побудову речень, вони висловлюються так, як їм зручно.

Наприклад, під час написання речення люди можуть пропускати розділові знаки, бо пишуть дуже швидко, або ж відсилають СМС поступово, тобто за допомогою одного слова. Якщо люди пишуть з ноутбука, а не з телефону, то доволі часто не змінюють першу літеру речення на велику, і тоді речення починається з маленької букви. Ще проблемою швидкого написання слів є випадкові помилки при натисканні літер на клавіатурі, іноді співрозмовники не помічають того, що натиснули зайву букву, або ж пропустили її взагалі, і відправляють СМС з помилками.

Соціальні мережі наповнені використанням сленгових та нецензурних слів, і це частково забруднює нашу мову. Інтернет дозволяє писати нам усе, що тільки заманеться, немає жодних заборон. Максимум зображення того, що слово не існує, написане з помилками, нецензурне чи заборонене є червона хвиляста лінія, яка дає нам про це дізнатися, але мало хто звертає на це увагу.

В Україні переважна більшість населення спілкується російською мовою з використанням англійських сленгових слів, бо для них така форма спілкування більш зручна та властива. Найбільш російськомовними частинами України є Харківська, Одеська, Київська та Дніпропетровська області. Люди, які живуть там, надають перевагу або російській мові, або суржику (елементи російської та української мов, які об'єднані штучно), тому і спілкування в соціальних мережах, на жаль, не відбувається рідною українською.

Сленг, який поширений на території України, тісно пов'язаний з англійською мовою. Наприклад, молодь доволі часто використовує у своєму лексиконі такі слова, як респект (повага), мейбі (можливо), кул (круто), гуд (добре), бед (погано) та інші. Ще існує багато запозичень та змішань з

російською мовою, точніше назвати це суржиком. Наприклад, останній (останній), поняв (зрозумів), вмісто (замість), нєнада (не потрібно) та інші.

Кожен регіон нашої країни має свої особливості у мовній культурі, але й рідна мова є доволі поширеною. Спілкування у соціальних мережах за

допомогою української мови розповсюджене у Львові, Полтаві та на Закарпатті. У цих містах переважає рідна мова, хоча вона і не завжди є чистою, адже кожному місту властиві певні діалектизми. Наприклад, найбільш розповсюдженими є такі діалектні слова, як айбо (аби), любаска (коханка), гадкувати (стерегти), зазвідати (запитати), таця (підніс) та інші.

Користувачі соціальних мереж обирають той спосіб спілкування, який їм зручний та притаманний. Інтернет не дає жодних обмежень у чатах, через це наша мова занепадає. Але й не можна не підкреслити те, що кожна людина – особистість, і вона має повне право на вираження особистих думок саме так, як їй заманеться, починаючи від вибору мови і завершуючи тим, як вона хоче завершити речення, чи то крапкою, чи то емоджі, або ж взагалі залишить речення незавершеним.

Толочко К., Толочко Д.

НТУ «ХП»

КУЛЬТУРА МОВИ ЯК ОЗНАКА СИЛЬНОЇ НАЦІЇ

Мова – це величне надбання людства. Вона не лише найпотужніший засіб спілкування, знаряддя мислення, а й історія народу, необхідна умова його існування. Мова є основою зростання особистості.

Культура мови є мовознавчою наукою, яка на ґрунті даних лексики, фонетики, граматики, стилістики виробляє критерії усвідомленого ставлення до мови й оцінювання мовних одиниць та явищ, механізми нормування і кодифікації (введення в словники та у їх мовну практику).

Культура мови – це рівень сформованості літературної мови, її розвитку, стилістичної диференціації, пізнавально-інтелектуальної глибини і місткості, показником чого є наявність і фіксованість її норм – орфоепічно-орфографічних, лексико-семантичних, граматичних і стилістичних – у канонічних фольклорних і художніх текстах, словниках, довідниках, енциклопедіях.

Якщо культура мови не залежить від конкретного звичайного мовця (якщо цей мовець не геній Тарас Шевченко чи титан мислі й праці Іван Франко – великі, геніальні мовотворчі особистості), то культура мовлення залежить від кожного мовця, від того, яку він створює навколо себе вербальну комунікативну ситуацію, мовну ауру, що формує мовний смак чи несмак.

Культура мовлення – це дотримання мовцями усталених мовних норм усної і писемної форм літературної мови та цілеспрямоване майстерне використання виражальних засобів мови залежно від стилю, жанру, типу мовлення і відповідна лінгво- методична наука про це, бо «лише прозорість мови дає змісту можливість діяти легко, сильно, художньо».

Культура національної мови її носіїв залежить від таких основних ознак: правильність (висловлювання має відповідати правилам, за допомогою яких сформульовано сучасні норми); змістовність (уміння чітко продумувати основну думку); точність (підбирати слова, які б повністю відповідали їхнім мовним значенням); логічність (говорити послідовно, виділяючи мікротеми і встановлюючи правильний зв'язок між словами); багатство (уникати повторень); чистота (сторонитися нелітературних елементів); доречність (висловлювання повинно відповідати ситуації спілкування) та ін.

Формування професійної культурної діяльності передбачає:

- глибокі професійні знання і оволодіння понятійно-категоріальним апаратом певної професійної сфери та відповідною системою термінів;
- досконале володіння сучасною українською літературною мовою;
- уміле професійне використання мовних стилів і жанрів відповідно до місця, часу, обставин, статусно-рольових характеристик партнера (партнерів);
- знання етикетних мовних формул і уміння ними користуватися у професійному спілкуванні;
- орієнтування у потоці різноманітної та різнотипної інформації українською мовою на різних каналах її передавання;

- уміння знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати та використовувати інформацію профільного спрямування;
- володіння інтерактивним спілкуванням, характерною ознакою якого є необхідність миттєвої відповідної реакції на повідомлення чи інформацію, що знаходиться в контексті попередніх повідомлень;
- володіння основами риторичних знань і умінь;
- уміння оцінювати комунікативну ситуацію швидко і на високому професійному рівні приймати рішення та планувати комунікативні дії.

Культура мови залежить від уміння граматично правильно будувати фразу, знайти потрібне слово і вимовити його відповідно до норми сучасної літературної вимови. Головне завдання культури мови – виховання навичок літературного спілкування, пропаганда й засвоєння літературних норм у слововжитку, граматичному оформленні мови, у вимові та наголошуванні, неприйняття спотвореної мови або суржику.

Торяник А.

НТУ «ХП»

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ОСВІТІ

У сучасному суспільстві інформаційно-комунікаційні технології з кожним днем стають невід'ємною частиною нашого життя, засобом спілкування все більшої кількості людей. Ресурси мережі Інтернет є безцінною базою для створення інформаційного середовища, освіти та самоосвіти. З огляду на це, останнім часом велика увага приділяється інформатизації системи освіти, включаючи й мовну освіту.

У навчальних цілях віртуальні технології почали застосовуватися ще в 1960-х роках. Сьогодні мова йде про створення віртуальної освітньої діяльності студентів і педагогів за допомогою мультимедійних, телекомунікаційних і інших електронних засобів навчання і технологій.

Віртуальне навчання підходить далеко не всім. Така форма буде ефективна лише для цілеспрямованих студентів, які чітко знають, чого прагнуть, і заощаджують час. Порівняйте: коефіцієнт утримання знань під час навчання без наставника, що сидить поруч, - в 3-4 рази нижче, ніж при контактному навчанні.

Для успішного віртуального навчання потрібно: по-перше, щоб студент був готовий ділитися з іншими професійним і освітнім досвідом. Інтернет допомагає подолати внутрішні психологічні бар'єри, що заважають активній участі в дискусії при візуальному контакті. По-друге, необхідні навички впевненого користування клавіатурою та уміння висловлювати свої думки в письмовій формі. По-третє, студент не повинен соромитися повідомляти про свої проблеми, а якщо ні, то викладач не зможе вчасно втрутитися в навчальний процес і надати необхідну допомогу, тому що більшість зовнішніх ознак, за якими у звичайній ситуації він міг би зрозуміти, що в учня виникли якісь проблеми (занепокоєння, втрата інтересу до предмета, пропуски занять тощо) при віртуальному навчанні виключені. Щоб збільшити ефективність, у провідні дистанційні методики сьогодні впроваджуються ігрові елементи, аудіо й відео, створюються форуми учнів, на яких нинішні студенти, і ті, що вже закінчили навчання, діляться практичними знаннями.

Але на сьогодні є чимало потенційних проблем з технологічної точки зору. По-перше, будь-яка дисципліна є досить об'ємною, що вимагає значних ресурсів для створення контенту на кожному темі заняття – у вигляді повного курсу або десятків і сотень невеликих додатків. По-друге, у разі дистанційного навчання навантаження з покупки пристрою віртуальної реальності лягає на користувача, або цим пристроєм може бути його телефон. Але освітнім установам необхідно буде купувати комплекти обладнання для аудиторій, у яких проходитимуть заняття, що також вимагає істотних інвестицій. По-третє, віртуальна реальність, як і будь-яка технологія, вимагає використання своєї, специфічної мови.

Незважаючи на труднощі, технології віртуальної реальності потрібно застосовувати у сфері освіти в першу чергу тому, що освітня система повинна пристосовуватися до процесів, моделей і теорій, які постійно ускладнюються, а студентам необхідно оперувати великою кількістю інформації та новими способами її подання.

Технології віртуальної реальності сьогодні - це додаткова можливість використання нового, розвиток когнітивних навичок, підвищення інтересу до предмета. Навчальні віртуальні програми не можуть повністю замінити викладання в закладах освіти. Їх доцільно широко використовувати під час вивчення найбільш складних тем різних предметів, у тому числі з мов, а також для тренінгу професійних навичок у різних видах діяльності.

Ходарева В.

НТУ «ХПІ»

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Сьогодні люди стикаються з великою кількістю спірних питань розмовляючи рідною мовою. У наш час англіцизми в українській мові є актуальною проблемою. Ми навіть не помічаємо, коли використовуємо англіцизми у діалозі.

Англіцизми-це слова або словосполучення, позичені з англійської мови або створені за їх прикладом. Коли вони з'явилися в українській мові точно невідомо, але приблизно у дев'яностих роках минулого сторіччя. Напевно, головними причинами поширення англіцизмів на території України є розвиток міжнародних відносин, мода та досягнення американців.

Раніше поширення англіцизмів мало слабкий потік. У двадцятому сторіччі вони набувають більшого розповсюдження. Ми використовуємо їх у всіх сферах життя.

Виділяють декілька видів запозичень:

Лексичні запозичення – використання цілих слів з їх формою і змістом. Приклад: мітинг – meeting, футбол – football.

Кальки – запозичення слів шляхом буквального перекладу. Приклад: хмарочос – wolkenkratzer (wolke – хмара, kratzen – чесати).

Гібриди – іноземні слова з українським суфіксом, префіксом або закінченням. Приклад: креативний – creative – творчий.

Екзотизми – слова, запозичені до української мови на позначення реалій життя іншої країни. Приклад: чизбургер – cheeseburger.

Варваризми – синонімічні, але просторічно-виразні вкраплення. Приклад: о'кей – ok, вау – wow!

Композити – слова з двох англійських коренів. Приклад: супермаркет – supermarket – універсам.

Жаргонізми – слова зі зміненим звучанням. Приклад: кльовий від clever – розумний.

Лжеангліцизми – новоутворення для позначення нових для обох мов понять зі складанням англійських або англійського та українського слів. Приклад: шоп-тур, люкс-тур.

Жаргонні англіцизми – слова, що відрізняються від літературної мови специфічним забарвленням.

Приклад: трафік – дорожній рух, фанат – уболівальник, шанувальник.

Тематичні англіцизми. Зараз виділяють такі джерела англіцизмів: кіно, реклама, спорт, косметика, музика та інше. Приклад: jeans – джинси, diving – дайвінг, crossword – кросворд.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що англіцизми додають фарб у нашу мову, також допомагають пояснювати деякі предмети та явища. Запозичення слів неможливо оминати, бо наша країна розвивається, і з цим розвитком ми використовуємо нові терміни, без яких ми не можемо обійтися. Але копіюючи англійську мову не можна втрачати свою рідну, бо вона зображує і спосіб життя, і особливість думок.

**ДІАЛЕКТИЗМИ У СУЧАСНІЙ ПРОЗІ
(НА МАТЕРІАЛІ Л. ДЕРЕША «ПОКЛОНІННЯ ЯЩІРЦІ»)**

Літературна мова й місцеві діалекти завжди перебувають у певному взаємозв'язку, хоч на різних етапах суспільного розвитку взаємовідносини між ними вилиються по-різному. Мова письменників перебуває в центрі уваги лінгвістів, адже літературна мова містить у собі багатство мовних ресурсів. Актуальність теми дослідження зумовлена потребою проаналізувати функціонування діалектизмів у розмовному стилі літературної мови та їх стилетворчу роль у романі Л. Дереша «Поклоніння ящірці».

Мета – проаналізувати діалектну лексику, використану у художній мові Любки Дереша, визначити лексико-тематичні групи цієї лексики, встановити значення кожного діалектизму та проілюструвати вживання кожного слова в художніх текстах.

Проблема входження діалектизмів у сучасну українську літературну мову та їх використання у художній мові цікавила і цікавить багатьох мовознавців, зокрема С. Бевзенка, П. Гриценка, Ф. Жилка, М. Жовтобрюха, Й. Дзендзелівського, Б. Кобилянського, П. Тимошенка, В. Чабаненка та ін.

Діалектизми загалом виконують три основні функції: комунікативну, етнографічну і експресивно-виражальну.

Територіальний діалект – різновид національної мови, якому властива відносна структурна близькість і який є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історично-культурних традицій, самосвідомості.

Як підкреслює П. Гриценко, діалектизм у художньому творі – це один із виявів багатогранного процесу взаємодії діалектів і літературної мови: вплив літературної мови прискорює стирання відмінностей говорів, перебудову їхньої

структури, зміну функцій їхніх елементів; разом з тим літературна мова живиться діалектизмами як засобом реалізації художнього задуму.

Введення діалектних форм у художнє мовлення – один із показників культури письма автора. Вдале поєднання книжно-літературного і розмовно-територіального мовлення свідчать про високу культуру художнього стилю, про вміння автора користуватися всіма багатствами нашої мови.

Письменник використовує діалектних назв осіб, наприклад: **вуйко** – дядько, **буба** – бабуса, **дєдя** – батько, **матка** – мати. *«Врешті-решт стара буба представилась...»* *«Вуйку, де село Гицлі?»*.

Використання діалектних назв осіб за родом діяльності: **дирехтор** – директор, **афіцянт** – офіціант. *«Дирехтор ще пробує когось надоумити...»*, *«...нас швидко розрахував афіцянт»*.

Ще одна група лексичних діалектизмів становлять слова, які позначають їжу: **зупа** – суп, **бараболя** – картопля, **яйка** – яйця, **студинець** – холодець. *«Дзвінка накрила паляну: гарячий зуп парував, бараболя із часником...»*.

« На сніданок були тільки яйка..».

Отже, вживання діалектизмів у мові художнього твору має бути завжди обумовлене або зображенням реалій, що пов'язані з тією територією, яку описує автор, або відтворенням усного мовлення персонажів. Діалектизми можуть виконувати також художньо-зображальну функцію. Вдале поєднання книжно-літературного і розмовно-територіального мовлення свідчить про високу культуру художнього стилю, про вміння автора користуватися всіма багатствами нашої мови.

ІСТОРІЯ НАУКИ Й ТЕХНІКИ

Аманназарова Д.А.

НТУ «ХПИ»

О ЗНАЧЕНИИ ТУРКМЕНСКИХ ИМЕН

Имя человека – это главный признак отличия личности. Во все времена и у всех народов детям давали красивые имена. Особый интерес представляют имена национальные. Особенно, учитывая давнюю традицию чередовать имена, называя детей в память об ушедших родственниках. Сравнивая их с ныне живущими людьми, можно увидеть, как трансформируются имена и какие из них оказались востребованными сегодня.

В последние годы стали считать, что русификация имен в Российской империи началась задолго до 1930-х годов, а затем лишь обрела законность. На Кавказе и в Средней Азии вопрос с фамилиями решали просто: давали фамилию по имени отца. Доходило до курьёзов: выдающийся аварский поэт Расул Гамзатов получил фамилию по имени отца, Гамзата. А его отец носил фамилию Цадаса – по аварски «из аула Цада».

Туркменские имена и сегодня несут оттенок старинных тюркских языков. Абсолютное большинство из них имеет очень почтенный возраст и обозначают некую положительную черту характера или иной положительный фактор. Считалось, что ребенок унаследует удачу, здоровье и положительный признак от своего имени. Сложно представить трусливого человека с именем Батыр – Смелый или Арслан – Лев. Сложно представить, что глаза девушки с именем Юлдуз – Звезда не привлекут своего поклонника, а именем Джамал – Красавица нарекут некрасивую девочку.

Приблизительно то же можно и сказать о других национальных именах: Аманазар – Взгляд Бога, Алихан – Правитель, Даянч – Опора, Байрам – Праздник, Довлет – Государство, Максат – Цель, Селим – Здоровый, Шатлык – Смех, Бегенч – Радость, Халим – Добрый, Буйч – Сила, Сылап – Уважение,

Вепа – Преданность, Ыхлас – Старание, Нуры – Луч Солнца, Бахтияр – Спутник счастья, Гуванч – Гордость, Кемал – Совершенство, Эзиз – Родной, Сердар – Глава, Мурат – Желанный, Мекан – Край, Азат – Свободный, Дидар – Свидание, Хиджран – Огненный, Непес – Вдох, Ягмыр – Дождь, Хенра – Спутник, Баллы – Медовый, Гурбан – Подарок, Сахы – Щедрый, Мердан – Мужественный, Нияз – Богоугодный, Сулейман – Мирный, Ахмет – Славный, Рюстем – Победитель, Шохрат – Слава, Ханджар – Кинжал, Галыч – Сабля, Дангатар – Рассвет.

Женские имена по своему значению не уступают мужским: Боссан – Цветник, Говхерт – Бриллиант, Лейла – Ночь, Нязли – Нежность, Джахан – Вселенная, Мелек – Ангел, Айпери – Богиня Луны, Айзада – Принцесса Луны, Айшохла – Луч Луны, Айгуль – Цветок Луны, Мяхри – Милая, Гезел – Красота, Айна – Зеркало, Сойли – Любимая, Арзув – Мечта, Бахар – Весна, Дженнет – Рай, Мержен – Жемчуг, Бахтыгуль – Цветок счастья, Чемен – Тюльпан, Мылайым – Услада души, Нурама – Лучезарная, Арзы – Недоступная, Шасенем – Королева, Шепер – Сладость, Бягуль – Роза, Гульчехра – Благоухание, Джейран – Антилопа, Солтан – Царица, Пакизе – Чистая, Артын – Золотая, Кюмуш – Серебро, Миве – Плод, Майса – Гордая.

Таким образом, туркменские имена лишний раз подчеркивают неповторимость национального колорита и стремление родителей дать своим детям счастливое имя.

Атанасова О.

НТУ «ХП»

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ПРОФЕСОРА В. Л. КИРПИЧОВА

Другим, за часом відкриття, на території України після Львівської технічної академії є Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Його фундатором та першим директором був В.Л.Кирпичов. 2013 р. виповнилося 100 років від дня смерті «батька української інженерної школи». Нині ми маємо досить широку бібліографію,

присвячену цій постаті. Однак внесок В. Л. Кирпичова у формування професорсько-викладацького корпусу ХПІ все ще недостатньо висвітлений. Це обумовлює актуальність даного дослідження. Перш за все слід зазначити, що Віктор Львович Кирпичов народився 26 вересня 1845 року в Петербурзі. На його подальшу діяльність мав великий вплив його батько, який працював викладачем інженерної справи.

Вже в 1869 році Віктор Львович починає викладати курс опору матеріалів у Петербурзькій артилерійській академії, де він отримував освіту. Цей період подарував йому знайомство з І. О. Вишеградським, який згодом відіграв важливу роль у житті науковця. Після стажування за кордоном, він викладає у Петербурзькому технічному інституті, там він читає такі курси: графічна статистика, опір матеріалів, деталі машин, вантажопідйомні машини та проектування. Згідно з цими курсами В.Кирпичов підготував і видав навчальні посібники.

Тим часом Вишеградський займається створенням Харківського технічного інституту і доручає основну роботу Віктору Львовичу, який і стає згодом його директором на довгий час, а згодом бере участь і у створенні Київського політехнічного інституту.

Як фундатор та перший директор Харківського практичного технологічного інституту (ХПТІ) та Київського політехнічного інституту (КПІ), В. Л. Кирпичов сформував основні засади інженерної освіти, на яких базується багаторічна історія двох провідних вищих навчальних закладів України.

Віктор Львович дотримувався суворого принципу, згідно з яким вища технічна школа повинна надавати учням науково-технічну та наукову освіту, а також вміння розвивати науки і використовувати їх на практиці. Виходячи з цього і відповідно до Статуту ХТІ за його безпосередньої участі для механічного і хімічного відділень були створені навчальні плани і проведено розподіл навчальних дисциплін.

Цілісності висунутій В.Л.Кирпичовим системі вищої технічної освіти надавали і його думки про роль естетичного виховання майбутнього інженера,

виховання художнього смаку з реалізацією його в інженерних розробках, засвоєнні елементів майбутнього дизайну. Він вважав, що швидкі успіхи техніки майже повністю позбавили інженерів та техніків будь-якого художнього чуття, і це призводить до деградації культурної цінності продуктів технології.

Його зусиллями у технічних закладах запроваджено практичні заняття з основних предметів: математики, механіки, фізики і хімії. Замість «репетицій» (проміжних іспитів) у ХПТІ було введено практичні заняття з механіки, на яких вирішувалися завдання, що ілюстрували теорію. Це зближувало науку з її технічними застосуваннями. Під керівництвом В. Л. Кирпичова створювалися нові курси лекцій і впроваджувалися нові форми проведення занять – лабораторні, практичні і семінарські заняття.

Тож, можна зробити висновок, що діяльність видатного вченого і педагога В. Л. Кирпичова свідчить про його величезний внесок у становлення і розвиток інженерної освіти в Україні. Можна стверджувати, що його ідеї і наполегливість щодо їх втілення у практику вітчизняної вищої технічної освіти все ще актуальні в умовах реформування системи національної освіти і наближення її до європейських стандартів.

Артиков Э.А., Абдуллаев Ш.И.

НТУ «ХПИ»

АШХАБАДСКОЕ ЗЕМЛЯТРСЕНИЕ. ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ

Сегодня Ашхабад – столица суверенного Туркменистана. Город – сад, с наибольшим количеством зданий в мире из белого мрамора, с самыми большими фонтанами и довольно высоким уровнем жизни. Но 70 лет назад, в ночь с 5 на 6 октября 1948 г., город практически был разрушен землетрясением силой более 7 баллов по шкале Рихтера. Ночное землетрясение привело к гибели около 40 000 человек.

Существующие на тот период научные знания, позволили сделать вывод, что основных причин трагедии было несколько.

Одной из них было расположение города на неблагоприятной в тектоническом отношении территории. Ашхабадская катастрофа стимулировала постановку сейсмических исследований в различных регионах бывшего Советского Союза. Были собраны уникальные научные данные и положено начало многолетним наблюдениям за геофизическим состоянием недр Земли. Не были учтены характеристики грунтов

До 1934 года здания в Ашхабаде строились без учёта сейсмической обстановки. Жилищный фонд, вследствие Мировой войны, своевременно не ремонтировался, и в городе было много аварийных зданий. Из-за отсутствия источников качественных строительных материалов приходилось применять местные материалы - песок и глины низкого качества. Армированный железобетон практически не применялся тогда в строительстве.

До трагедии город располагался на площади более 5000 гектар с площадью зеленых насаждений более 800 гектар. Здания представляли собой в основном одноэтажные строения. 2–3-х этажных зданий насчитывалось 227. Страшно представить, сколько погибло бы людей, если бы здания были в 9-16 этажей. После землетрясения пригодных зданий для проживания не было. Незначительное количество домов требовали капитального ремонта. Остальные (более 98%) были разрушены. Только потери в сырье, товарах и оборудовании превысили половину миллиарда рублей.

Постановлением Совета Министров СССР от 6 февраля 1949 г. только на этот год объём капитальных работ по восстановлению Ашхабада был определён в сумме 316,9 миллионов рублей. Эта сумма составила 138% от всего промышленного производства Ашхабада с 1928 по 1944 годы, и в пять раз превысила средний годовой объём по республике. Город был отстроен и сегодня он является жемчужиной Средней Азии. Жаль только, что в стихийном бедствии погибли люди.

Мы не забыли погибших. Более 20 лет (с 1995 г.) день 6 октября в Туркменистане является Днем памяти. Благодаря современной науке созданы новые строительные материалы, люди научились предсказывать землетрясения. И стихия не должна победить разум людей!

Бабаниязов А.Б.

НТУ «ХП»

АХАЛКЕТИНЕЦ – СИМВОЛ ТУРКМЕНИСТАНА

Издавна лошадь была символом доблести джигита, символом его подготовки и, конечно, гордости. Ахалкетинская порода лошадей, наряду с арабскими и орловскими скакунами была и остается основой для спортивных состязаний. Эта лошадь, именно потому стала символом Туркменистана, что становление этой породы произошло параллельно со становлением уклада и стиля жизни туркмен, с учетом то скудной пустынной, то напротив обильной степной природы. Это не могло не сказаться на характере и экстерьере этого благородного животного. Выносливость, поджарость, мягкий ход от привычки передвигаться по пустынным пескам, исключительная привязанность к хозяину – вот немногие черты этого старинного спутника и соратника туркмен. О выносливости и преданности ахалкетинцев издавна слагали легенды. Однако, достоверно известно, что в 1935 г. за 84 дня был выполнен пробег Ашхабад - Москва. Ни одна лошадь не пала, при том, что негостеприимные пески Каракумов были пройдены за трое суток без единой остановки. Как и все жители пустыни, лошади этой породы неплохо переносят жажду.

Основой породы были знаменитые даваньские лошади, которые, по словам выдающегося китайского историка Сыма Цяня, «не знали усталости». Еще их называли аргмаки. Первые попытки одомашнить аргмаков были сделаны более 3 тысяч лет назад. В табун полудиких лошадей отгонялись одомашненные кобылицы, которые потом приводили жеребят к своим хозяевам. Именно на даваньских жеребцах, по свидетельству Сыма Цяня, воевали гунны. Туркмены были и остаются любителями не только верховой езды, но и скачек, конкур и других конных состязаний. В этом нет

ничего удивительного, ведь верный друг туркменов – ахалкетинец был и остается одной из наиболее быстрых пород лошадей. Сегодня, благодаря селекции и лучшему питанию, основанном на научно сбалансированных рекомендациях, ахалкетинец стал выше, чем его предки сто и более лет назад. В лучшую сторону изменилось и телосложение этой замечательной породы. А вот все остальные качества этих красавцев остались неизменными. Культ лошади, который издавна существовал в Средней Азии, способствовал обретению оптимального экстерьера представителями этой древней породы.

Более 5000 лет ахалкетинцы верно служат своим хозяевам.

Вспомним слова М. Лермонтова:

«...Золото купит четыре жены,

Конь же лихой не имеет цены:

Он и от вихря в степи не отстанет,

Он не изменит, он не обманет».

И не случайно на гербе Туркменистана, на монетах и сувенирах есть изображение этой красивой лошади. Имеется в мире большое количество памятников ахалкетинцам. С 2012 г. Президентом Туркменистана Гурбангулы Бердымухамедовым основан Международный конкурс красоты ахалтекинских коней, посвященного Дню туркменского скакуна. Он проводится ежегодно в апреле. Таким образом, ахалкетинец не исчезнет, как вид, а еще долгие тысячелетия будет украшать не только герб и монеты, но и самобытную природу Туркменистана.

Безсонова К.С.

НТУ «ХП»

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ АВАРІЙ НА ЧАЕС

За роки з моменту початку дослідження так званого «мирного атому» сталося більше 20 аварій на атомних електростанціях. Однією з найбільших аварій, що сталися, була аварія на Чорнобильській атомній електростанції.

Можна виділити декілька груп причин аварій:

По-перше, це конструктивні недоліки реакторів типу РБМК. Саме таким був базовий реактор на ЧАЕС, а саме РБМК-1000, його потужність складала 1000МВт. [1, с. 29] Необхідно відмітити, що про недоліки реакторів типу РБМК у 1985 році заявив інспектор з ядерної безпеки на Курській АЕС А. Ядрихинський.[1, с. 30] Він у своїх працях зазначав велику ймовірність аварії з неконтрольованим розгоном та плавленням ядерного палива і навіть надав можливий сценарій подібної аварії. За словами Ядрихинського, основними недоліками були:

- 1) надлишковий вміст графіту в активній зоні;
- 2) низька температура плавлення оболонок стрижнів СУЗ=660°C;
- 3) принципова недієздатність системи охолодження аварійної половини реактора РБМК II черги.

На жаль, всі попередження, що були надані інспектором, не були враховані, через не визнання того, що «мирний» атом не такий вже і мирний.

Також, необхідно відзначити, що мали місце іноземні дослідження реакторів цього типу. Завдяки цим дослідженням було виявлено такі недоліки:

1. неправильна конструкція стрижнів;
2. можливість усунення з активної зони практично всіх стрижнів;
3. повільний рух стрижнів униз під час аварійної зупинки;
4. позитивний коефіцієнт парової активності;
5. можливість втрати теплообмінника. [1, с.48]

Отже, недоліки конструкції реактору виявилися фатальними для нового на той час міста Прип'ять та звичайно ж самої ЧАЕС.

По-друге, це не виконання норм пожежної безпеки, саме при будівництві АЕС. Серед основних недоліків, що знижували протипожежну стійкість станції були:

- 1) використання невогнетривких утеплювачів, пожежонебезпечне покриття підлоги;
- 2) використанні кабелів з горючою, або тією, що сприяє горінню, ізоляцією;

- 3) неповне покриття кабелів пастою, що запобігає займанню;
- 4) не повне замурування комунікацій сполукою «Камюм»;
- 5) використанні турбінних масел з дуже низькою температурою самозаймання;
- 6) можливість протікання масел до кабельних комунікацій. [1, с.45]

Не дивлячись, на те, що була значна кількість постанов Раді Міністрів СРСР (від 25.09.1980 р. №833-283 «Про заходи щодо подальшого посилення безпеки АЕС», від 14.07.1983 р. №665-210 «Про додаткові заходи щодо посилення надійності та безпеки під час експлуатації АЕС» і від 21.09.1984 р. № 999-233 «Про додаткові заходи щодо забезпечення прискореного розвитку атомної енергетики на період до 1990 року») жодний з недоліків не був виправлений. [1, с.37]

Отже, недоліки протипожежної безпеки призвели до більш швидкого розповсюдження вогню, що могло призвести, до ще більшої катастрофи.

По-третє, дає про себе знати людський фактор також. Як відомо, зупинку реактора повинні були провести вдень, але через заборону диспетчера Київенерго, відклали проведення випробування на ніч. Можливо, якби випробування проводилося б вдень, можна було уникнути катастрофи, бо саме вдень на АЕС перебувало все керівництво, та вдень були більш досвідчені оператори, що могли зупинити випробування раніше так званої «точки неповернення».

Також необхідно зазначити, що 05.05.1986 року було проведено останні навчання щодо виїзду пожежних бригад до АЕС. А у лютому 1986 року було проведено пожежно-технічне обстеження об'єкту, за результатами якого були надані рекомендації щодо покращення роботи пожежних захисних систем. [1, с.44]

Але на жаль, жодні навчання не змогли допомогти пожежникам за більш короткий час впоратися з трагедією. На допомогу до вогнеборців прийшли науковці, а саме Всесоюзний науково-дослідний інститут протипожежної оборони МВС СРСР. Перед ним ставилися 2 цілі: надання консультативної

допомоги штабам протипожежної служби в Чорнобилі, Києві, Москві та пошук нових вогнегасних речовин і способів їх застосування під час можливих пожеж на ЧАЕС.

Саме група науковців з ВНДПІО розробила спеціальні контейнери з яких гвинтокрил мав скидати порошкоподібні суміші на пошкоджений реактор, для запобігання поширення вогню територією АЕС.

Отже, не дивлячись на політичну ситуацію у країні, яка не давала розповсюджуватися інформації про проблеми у будові реактора, людський фактор, не виконання постанов Ради Міністрів СРСР, щодо посилення пожежної безпеки на АЕС, вогнеборцям вдалося запобігти ще більшій катастрофі завдяки злагодженій дії всіх підрозділів.

Брусникин Д.

НТУ «ХПИ»

РЕФОРМА МЕТРИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

В сегодняшнем мире, когда ученые ежедневно разрабатывают новые технологии в сферах медицины, космонавтики и военного дела, даже малейшее отклонение от стандартов международной системы единиц СИ может стать причиной катастрофы. Чтобы у всех стран сохранялось единое представление о весе килограмма, длины метра и свойствах других величин, во Франции хранятся их эталоны, по копиям которых сверяются все страны. Если эталонами метра и секунды являются фундаментальные законы физики, то для килограмма это – кусок металла. Во избежание проблем, ученые намерены отказаться от эталона XIX в.

Актуальный эталон килограмма был создан в 1889 г., он хранится в штабе Международного бюро мер и весов ВІРМ и представляет собой цилиндр из сплава платины и иридия в соотношении 90% на 10%. Имея высоту и диаметр 39,17 мм, хранится под двумя герметичными колпачками из стекла и в публикациях часто упоминается как Le Grand K. Для возможности сравнения

представлений о килограмме между странами, принявшими метрическую конвенцию, было создано 80 копий эталона. Их масса сравнивается с массой эталона каждые 40 лет, и было замечено, что возникает разница в их массе. Даже недопонимание между странами на таком уровне может стать источником катастрофы. Причиной возникновения разницы может быть что угодно, например, поглощение металлом молекул из воздуха или выветривание. Чтобы решить проблему и избежать катастроф, 16 ноября 2018 г. Бюро ВРМ провело специальное заседание. Было принято окончательное решение о необходимости замены нынешнего эталона более современным аналогом, не меняющим свои свойства по истечении времени.

Участниками 26-й Генеральной конференции по мерам и весам, (Париж) было принято историческое решение о переопределении четырех из семи основных единиц Международной системы единиц (СИ) — килограмма, ампера, кельвина и моля. Этим решением килограмм был «отвязан» от материального носителя-эталона, и теперь определяется через постоянную Планка. С этого момента все единицы системы СИ привязаны к фундаментальным физическим константам. Данное решение завершило реформу, длившуюся несколько десятков лет: еще в 1983 г. метр был привязан к значению скорости света в вакууме (и значение скорости было зафиксировано).

В 2005 г. определились в выборе еще трех констант для переопределения других единиц. Постоянная Планка была выбрана как основа для определения единицы массы, килограмма, элементарный электрический заряд (заряд электрона) — единицы силы тока, а постоянная Больцмана — термодинамической температуры. До этого дня единица массы, килограмм, была привязана к рукотворному артефакту, цилиндру из сплава платины и иридия, который хранится во французском городе Севр. Как уже было сказано ранее, результаты нескольких международных сличений национальных копий, изготовленных из того же материала, показали что их массы меняются относительно главного эталона в диапазоне ± 50 микрограммов за 100 лет.

Установка, с помощью которой можно реализовать новый эталон массы, называется весы Киббла. В таких весах эталоном выступает груз, который уравнивает силу отталкивания между постоянным магнитом и катушкой, по которой пропускают ток. Таким образом, массу объекта можно найти за счет равенства электрической и механической сил. Благодаря новому определению килограмма, каждая страна сможет воспроизводить эталонную установку самостоятельно в любое время, не прибегая к сверке с главным эталоном. Конференция также утвердила новое определение ампера. Прежнее определение, утвержденное в 1948 г., было основано на измерении силы, действующей на параллельные проводники с током.

Теперь ученые решили зафиксировать не только численное значение постоянной Планка для килограмма, но и численное значение электрического заряда - для нового определения ампера. Единица температуры - кельвин - до сегодняшнего дня определялась как $1/273,16$ термодинамической температуры тройной точки воды. Это определение создавало свои неудобства, поскольку в воде всегда есть примеси тяжелых изотопов водорода и кислорода, и они могут значительно сдвигать тройную точку. Поэтому метрологам пришлось создать отдельный стандарт — Венский стандарт усредненной океанской воды. Ее рецепт выглядит так: 0,00015576 моля дейтерия на моль обычного водорода; 0,0003799 моля ^{17}O на моль ^{16}O , и 0,0020052 моля ^{18}O на моль ^{16}O . Кроме того, для того, чтобы определять точные значения в других диапазонах, ученым приходилось контролировать точки плавления и кипения нескольких других веществ. Новое определение кельвина основано на постоянной Больцмана, которая теперь будет точно равна $1,380649 \times 10^{-23} \text{ Дж} \times \text{К}^{-1}$ (джоулей на кельвин). Моль до этого времени был привязан к количеству атомов в 0,012 кг. стабильного углерода-12, т.е. был связан с массой.

В новой версии системы СИ он будет определен через зафиксированную постоянную Авогадро - будет равен $6,02214076 \times 10^{23}$ частиц. Проект

реформы был одобрен, но вступит в силу она во Всемирный день метрологи, 20 мая 2019 года.

Васильева В.О.

НТУ «ХПИ»

РАБОТЫ ХАРЬКОВСКОГО ИНСТИТУТА МЕТАЛЛОВ ПО РАЗРАБОТКЕ КЕРЧЕНСКИХ РУД В 30-Е ГГ. XX ВЕКА

Керченской металлургии было посвящено большое число работ, итоги которых в достаточной мере освещены в специальных монографиях. Изучение этой литературы и материалов проектных организаций с точки зрения определения путей развития керченской металлургии на ближайшее будущее было предметом первой части исследования Украинского института металлов.

В этой части работы, оформленной в виде промежуточного отчета еще в 1939 году и явившейся этапом, предшествующим экспериментальному исследованию, был дан анализ цифр, характеризующих динамику выплавки томасовской стали в течение всего периода его существования, рассмотрены причины отставания томасовского предела от других видов сталеплавильного производства и сделаны выводы, определяющие главнейшее направление исследований по основным вопросам керченской металлургии.

Рассмотрение работ по обогащению и агломерации керченских руд дали возможность констатировать, что вопросы подготовки керченских руд получили более или менее удовлетворительное разрешение, хотя ряд вопросов этой важнейшей задачи требует дальнейших исследований.

К ним относили:

- 1) дальнейшее снижение в агломерате содержания мышьяка;
- 2) снижение влажности концентрата в процессе обогащения с целью дальнейшего улучшения производственного агломерата.

Производство качественного агломерата, вполне удовлетворяющего требованиям доменной плавки, дало возможность решить весьма важный

вопрос керченской проблемы – получение чугуна, пригодного для томасирования. С введением в 1941 году в шихту 20-25% криворожской руды состав чугуна пришел в соответствие с требованиями НКЧМ, отличаясь лишь повышенным содержанием марганца – около 1,5%.

Решение отдельных вопросов обогащения и агломерации керченской руды было неправильно принято некоторыми исследователями как полное разрешение керченской проблемы. Такая точка зрения являлась ошибочной.

Достигнутые результаты по обогащению и агломерации керченских руд и получению из них малокремнистых томасовских чугунов дали основание утверждать, что проблематика керченской проблемы переместилась из области подготовки руд и доменной плавки в область выплавки стали.

В результате обобщения и анализа материалов по вопросам качества стали, изготовленной на базе керченской руды, сотрудниками Института металлов были сделаны следующие выводы:

1. Влияние мышьяка при содержании его в стали до 0,2% на механические свойства металла мало ощутимо.

2. Спокойная томасовская сталь не уступает по качеству кипящей мартеновской.

3. Хладноломкость томасовских рельсов значительно превосходит хладноломкость мартеновских рельсов.

4. Поведение рельсов, изготовленных из керченских чугунов в мартеновских печах, в эксплуатации на опытных участках было удовлетворительным.

5. Решение вопроса о качестве томасовской стали: кипящей мягкой, спокойной мягкой, среднеуглеродистой, рельсовой и т.д., а так же вопросов о качестве металла, выплавленного из фосфористых чугунов другими переделами, требовало дополнительных исследований с обязательной проверкой качества металла в условиях службы у потребителей.

6. Имеющиеся данные по качеству стали, выплавленной на базе керченской руды, а также зарубежный опыт не давали достаточных оснований для выбора оптимального сталеплавильного передела.

В работе Института, по выбору сталеплавильного передела керченских чугунов следовало исходить не только из перспектив потребления томасовского металла, сколько улучшенного, т.е. из перспектив его улучшения. Ориентировать керченскую металлургию на ограниченный сортамент металла соответственного назначения – заведомо неправильное решение, так как доля такого металла будет непрерывно снижаться в общем потреблении народного хозяйства.

В связи с этим возникла весьма важная задача повышения качества стали, выплаваемой из керченских чугунов, в частности повышения качества томасовской стали, в направлении освобождения её от присущих обычной томасовской стали специфических недостатков. Но решать эту проблему пришлось уже после окончания Второй мировой войны.

Журило О.Д., Журило А.Г.

ХНУРЕ

ПРИМЕНЕНИЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ ДЛЯ СНИЖЕНИЯ ЗАТРАТ ПРИ ХРАНЕНИИ ГРАФИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ

В настоящее время самые различные отрасли промышленности и народного хозяйства находятся в условиях нестабильности, которая характеризуется существенными нереализуемыми резервами в экономии затрат, связанными с издержками производства. Одно из перспективных направление применения искусственных нейронных сетей (ИНС) – промышленное производство и его обеспечение. В связи с этим возрастает интерес к альтернативным подходам моделирования производственных процессов с использованием ИНС, предоставляющим возможности создавать

модели, работающие в реальном времени с малыми погрешностями, способные продолжать обучение в процессе использования.

Определенный опыт накоплен в области использования ИНС при управлении качеством в промышленности. Например, нейронная сеть, примененная на предприятиях «Intel», для идентификации брака при производстве микросхем способна забраковать неисправный чип с точностью 99,5%. Путем подачи звуковых волн и приема отраженного сигнала, а затем обработкой ИНС, специалисты из «National Institute of Standards and Technology» (NIST) проверяют качество бетона при толщине материала до полуметра. Компанией «Fein-Marquart Associates Inc» разработана программа распознавания почтовых индексов с автоматической дальнейшей сортировкой. Система распознает как типографские, так и написанные от руки цифры. Точность распознавания оценивается значением 98%.

В связи с развитием применения компьютерной техники при проведении САПР, за последнее десятилетие существенно увеличилось количество чертежей, выполненных в системах «КОМПАС», «AutoCAD» и им подобных. И если проблема хранения готовых чертежей в персональном компьютере особых проблем не вызывает, то аналогичная проблема в масштабе производства, способна приводить к значительным потерям времени при поиске необходимого чертежа.

Применение ИНС позволяет группировать чертежи по информации, указанной на основной надписи чертежа (штампе). Варианты группировок могут быть самыми разнообразными: по фамилии конструктора (автора чертежа); по номеру чертежа; по организации, в которой чертеж был разработан; по материалу, используемому для последующего изготовления детали; по виду чертежа – деталь или сборочный чертеж. Возможны и другие варианты группировки. Причем, наиболее просто устройство для считывания можно выполнить аналогично устройству для считывания кодов. Тогда будет легко реализована способность формального нейрона к обучению. Например, имеется образ, составленный из одномерной цепочки черных и белых клеток.

Черные клетки соответствуют единичному сигналу, а белые клетки - нулевому. Сигнал на входах формального нейрона устанавливается равным значениям пар примыкающих клеток рассматриваемого образа. Нейрон обучается всякий раз возбуждаться и выдавать единичный выходной сигнал, если его первый вход (на рис. 1. - левый) соединен с белой клеткой, а второй (правый) - с черной.

Таким образом, нейрон должен служить детектором границы перехода от светлого к темному тону образа.

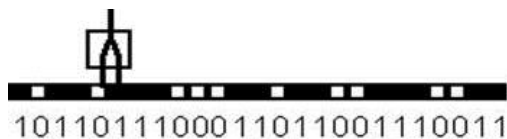

Рис. 1. Формальный нейрон с двумя входами, занятый обработкой образа в виде одномерной цепочки черных и белых клеток.

Таким образом, применяя формальный нейрон, возможна автоматизация хранения и идентификации технических библиотек графической информации.

Кисіль І.О.
НТУ «ХП»

УКРАЇНА І СВІТ

На теренах України завжди існували люди які могли мислити інакше і створювати винаходи які дивували світ. Існують українці, які є частиною рушійної сили прогресу людства.

З історії відомо чимало українців, розробки яких актуальні й досі або стали фундаментом для більш масштабних проектів сучасності. Зосередимося на деяких особистостях.

- Федір Піроцький на початку 1870-х розробив технологію передачі електроенергії через залізний дріт. У 1880 році був представлений проект застосування електрики «для руху залізничних потягів з подачею струму». Через рік в Берліні поїхав перший трамвай, вироблений компанією Siemens за

схемою українця. І досі світом їздить електротранспорт який працює за тим самим принципом, що і сторіччя тому.

- Іван Пулюй за 14 років до німця Вільгельма Рентгена сконструював трубку. Так звана «Лампа Пулюя» стала першим праобразом сучасних рентгенівських апаратів. Він набагато глибше, ніж В.Рентген, проаналізував природу і механізми виникнення променів, а також на прикладах продемонстрував їхню сутність. Саме І.Пулюй першим у світі зробив знімок людського скелета за допомогою X-променів.

- Йосип Тимченко – людина, яка за два роки до відкриття братів Люм'єр, спільно з фізиком М.Любимовим розробив механізм «равлик». Його принцип дії був покладений в основу створення кіноапарата. У 1893 році в Одесі були показані два фільми, знятих за допомогою першого кіноапарата. Й.Тимченко випередив західних винахідників кінематографу, однак його пристрій не був запатентований.

- Олексій Бахмутський, уродженець нинішньої Луганської області, у 1932 році створив дослідний зразок першого у світі вугільного комбайну. Після деякого вдосконалення у 1939 році Горлівський завод ім. Кірова почав серійне виробництво вугільних комбайнів, які успішно працювали на шахтах Донбасу до початку другої світової війни.

- Ігор Сікорський – винахідник принципово нового літального апарату вертикального зльоту. У 1931 році він запатентував проект машини з двома пропелерами – горизонтальним на даху і вертикальним на хвості. У вересні 1939 року почалися випробовування гелікоптера VS-300 спочатку на прив'язі, а 13 травня 1940 року конструктор вперше підняв свою машину у вільний політ. Конструкція гелікоптера Сікорського була настільки вдала, що до другої половини XX ст. майже не змінювалася.

- Сергій Корольов, уродженець Житомира, є конструктором радянської ракетно-космічної техніки і засновником космонавтики. У 1931 році він разом з колегою Ф. Цандером домоглися створення громадської організації з вивчення реактивного руху, яка згодом стала державною науково-конструкторською

лабораторією з розробки ракетних літальних апаратів. У 1957 році С. Корольов запустив на навколоземну орбіту перший в історії штучний супутник Землі, що поклало початок космічній ері.

- Юрій Вороний здійснив першу в світі пересадку нирки. Надзвичайно важливо, що в клінічних умовах Ю.Вороний довів, що «нирки свіжих трупів у стані оживати і функціонувати при пересадці іншій людині», і що «поза всяким сумнівом трупні органи при пересадці людині не дають якою б то не було специфічної інтоксикації або анафілаксії». Своєю операцією Ю.Вороний надовго випередив розвиток трансплантології. У більшості країн світу клінічні пересадки кадаверних нирок почали робити тільки в 1950-60-ті роки.

- Микола Амосов – видатний хірург який першим здійснив протезування мітрального клапана серця та перший в світі запровадив протезування клапанів серця, які мають антитромботичні властивості. Він являється один із видатніших представників медицини сучасної України.

- У 2005 році учені з Інституту мікробіології і вірусології НАН України створили новий антибіотик, який має високу активність до всіх видів стафілокока. За своїм хімічним складом цей препарат не має аналогів у світі. Дослідження тривали 30 років. «Батумін» діє на всі види стафілококів, навіть ті, які не вбивали інші препарати. Проте, після успішного завершення розробки препарат був проданий у Бельгію, де і було розпочато масове виробництво.

- Юрій Ізотов разом з американським колегою Т.Туаном стали відкривачами наймолодшої галактики у Всесвіті. Цій карликовій галактиці I Zwicky 18 лише 500 млн років, а це означає, що вона зародилася майже одночасно з появою життя на землі. Вчений очолював міжнародну дослідницьку групу, яка здобувала нові знання про наш Всесвіт і відзначилась проривом в системі знань.

- Марина В'язовська у 2016 році розв'язала задачу, яку не могли розгадати провідні світові вчені ще з XVII століття. Виявилося, що талановита вчена, яка вирішила задачу – киянка. Молода вчена змогла знайти рішення

упаковки куль в восьмивимірних просторах. Раніше подібну задачу з упаковки куль змогли вирішити тільки для просторів з трьома і менше вимірами.

В Україні завжди знаходилися люди здатні розуміти світ інакше і привносити дещо інше та нове на благо людства.

Компаниец Е. В.

НТУ «ХПИ»

К 140-ЛЕТИЮ ГЛАВНОГО АУДИТОРНОГО КОРПУСА НТУ «ХПИ»

Среди «красных» корпусов Харьковского политеха особое место занимает Главный аудиторный корпус (ГАК). Самый большой из старых корпусов и сегодня выглядит строго и презентабельно. Проект здания был выполнен в феврале 1874 г. известным архитектором Романом (Ромео) Романовичем фон Генрихсеном. Предполагалось закончить строительство корпуса и подвести в него водопровод в 1877 г. (На это выделялось более 350 тысяч рублей.), а в 1878 г. – закончить отделочные работы и подвести в здание газ. Корпус был построен, но студентов он увидел только в 1885 г.

За свое искусство Роман Романович получил чин Действительного Статского советника. Ему активно помогали гражданский архитектор А. С. Эйнарковский и военный инженер подполковник Н. Н. Биркин, крупнейший практик по постройке помещений общественного назначения того времени. Вентиляцию и отопление проектировал инженер Г. С. Войницкий. На это выделялось более 81 тысячи рублей.

Здание получилось светлое, теплое, с дубовыми полами (в парадных комнатах – из дубового паркета, а в сенях, коридорах и на площадках лестниц – мозаичные (т.н. «terrasso»)). В Главном корпусе (нынешнем ГАКе) лестницы и крыльцо были выполнены из гранита. Стоимость их составила 8 рублей за ступеньку «чистой» лестницы и 9 рублей за ступеньку «парадной» лестницы.

Металлические конструкции были поставлены Брянским железопрокатным и механическим заводом.

Практически во всех старых корпусах были предусмотрены казенные квартиры для профессоров и сотрудников ХТИ. Но в ГАКе их не было. Зато здесь находились кабинет директора института, приемный покой для больных, библиотека, учебные аудитории, чертежные залы, канцелярия, шинельная, а впоследствии и музей института.

Аудитории были укомплектованы партами со скамейками для четверых студентов. Каждая парта обошлась в 25 рублей. Сделаны они были в 1885 г. из дуба, на клиньях, и более 130 лет верно служат многим поколениям студентов.

В корпусе работали тысячи преподавателей, в их числе выдающиеся ученые и педагоги В. Л. Кирпичев, А. М. Ляпунов, М. А. Тихомандрицкий, К. А. Андреев, Н. Д. Пильчиков, А. Ф. Мевкус, П. М. Мухачев, И. П. Осипов, И. И. Белянкин, Х. С. Головин, Е. Л. Зубашев, С. И. Доррер и др. В корпусе учились более 100 тысяч студентов.

Корпус, несмотря на свой почтенный возраст, и сегодня выглядит презентабельно. Немалая заслуга в этом первого институтского архитектора Николая Николаевича Биркина и смотрителя зданий, отставного капитана Антона Васильевича Краковецкого.

Корпус относительно неплохо пережил Первую мировую войну. Разбитые стекла и разрушенная мебель довольно легко были заменены и восстановлены. А вот во Вторую мировую войну корпус пострадал от прямого попадания авиабомбы. Но повреждения были исправлены, и сегодня только внимательный взгляд обратит внимание на мозаичные ступени лестницы между первым и вторым этажами, которые заменили оригинальные мраморные, сохранившиеся между вторым и третьим этажами. А вот металлоконструкции на 90 % остались оригинальные. Были заменены в 1944 г. только перила и их ограждения, которые мастерски отлили из чугуна в опытно-учебных мастерских института.

Неторопливо течет время. Оно, похоже, не властно над этим корпусом.
И хочется думать, так будет всегда!

Левкович Є.О.

НТУ «ХП»

ІСТОРІЯ ПОЯВИ МОВ ПРОГРАМУВАННЯ

Актуальність теми полягає у тому, що у наш час стрімкий ріст у розвитку комп'ютерів технологій привів до появи мов програмування. Мова програмування – це один із засобів запису алгоритму, що несе в собі систему понять, на основі яких людина може вирішити свою задачу.

Мова програмування призначена для двох пов'язаних між собою цілей:

По-перше, надання змоги програмісту (людина, що володіє мовою програмування) виконувати дії через апарат, обчислювальний пристрій.

По-друге, формує концепції, якими користується програміст, розмірковуючи про те, як розв'язати задачу. Ідея створення мови програмування з'явилась ще за часів розробок перших обчислювальних машин у 40-і роки XX століття.

Історію створення мов програмування поділяють на декілька етапів:

Перше покоління. Першою мовою програмування вважається Асемблер (**assembler**), створений Натаніелем Рочестером у 1949 р.. Його відносять до мов низького рівня програмування через те, що він орієнтований на конкретний тип процесора і враховує його особливості;

Друге покоління. Перша мова високого рівня – Фортран, яка була створена групою програмістів під керуванням Джона Бекуса протягом 1954-1957 рр. Його назва походить від слів FORmula TRANslator, що означає перекладач формул. Основне призначення цієї мови – було наукові та технічні розрахунки.

Третє покоління. Створення Алгола чи Ангол 58(1958р.) Фрідрихом Бауером, Джоном Бекусом та іншими провідними програмістами того часу

спричинило переворот у програмуванні. Відміно від інших, ця мова була універсальною, яка передбачала широкого застосування. Пізніше у 1960 році створена оновлена версія Ангола, але вже називалась Анлог 60, що стала популярною у академічному середовщі та засобом реального програмування;

Четверте покоління. Мова Лісп була запропонована Дж. Маккарти в роботі у 1960 році та орієнтована на розробку програм для вирішення завдань нечисельного характеру. Англійська назва цієї мови - LISP є аббревіатурою вираження LISP Processing (обробка списків) і добре підкреслює основну сферу його застосування. Користувався популярністю завдяки зручній можливості представляти вирази алгебри, графи, множини і. т. д.;

П'яте покоління. Денніс Рітчі та Кен Томпсон упродовж 1969-1973 років створили те, що сьогодні знає будь-який програміст – мову C(Ci). Ця мова хоч і бере свій початок від Алгола. І є відповіддю на усі помилки Фортрана, але має вплив і на сучасні мови програмування. Адже саме C-подібний синтаксис полягає у основі роботи платформи .Net (дотнет). Як і з моменту своєї появи, ця мова досі має попит.

Найпопулярніші сучасні мови програмування, що найбільш використовуються сьогодні:

Одна із поширених мов сучасності – мова Java. Об'єктно-орієнтована мова, що була створена у 1995 році компанією «Sun Microsystems». Синтаксис мови був позичений у C та C++. Завдяки тому, що додатки Java транслуються у спеціальний байт-код, то вони можуть працювати на будь-якій комп'ютерній архітектурі за допомогою віртуальної Java-машини.

Java-script. Об'єктно-орієнтована прототипна мова програмування була створена у 1995 році Бендан Айком. Не зважаючи на схожість у назвах Java і Java-script – це суцільно різні мови. Остання використовується для створення мобільних та стаціонарних застосунків, написання сценаріїв веб-сторінок та іншого.

C++. Мова високого рівня з підтримкою кількох парадигм програмування: об'єктно-орієнтованої, узагальненої та процедурної. Базується,

як було сказано раніше, на мові С. Ця мова була розроблена у 1979 році Б'ярном Страуструпом, але сучасну назву отримає лише у 1983 році.

На сьогодні існує від двох з половиною до десяти тисяч різних мов програмування, нажаль чітко цифру назвати не можна. Така різноманітність обумовлена тим, що з часом збільшуються потреби, тому потрібно збільшувати можливості за рахунок створення нового.

Мови програмування з моменту своєї появи і зараз існують не лише, як засоби програмування, але й спосіб відображення своїх думок. На мою думку, програмування – це мистецтво, яке ще не один раз здивує нас.

Мосінян А. А.

НТУ «ХП»

РОЛЬ ГАЛІЛЕО ГАЛІЛЕЯ У РОЗВИТКУ НАУКИ

Розвиток науки почався ще багато років тому і триває досі. Даний процес є безперервним. Завдяки численним відкриттям та працям, які були здійснені великими науковцями у минулому наука продовжує свій розвиток. Одним з таких видатних вчених є Галілео Галілей – основоположник природознавства, механіки та астрономії. Йому належить чільне місце в історії науки за його надзвичайний вклад та вражаючі відкриття.

Галілей народився в місті Піза, неподалік від Флоренції. З ранніх років він захоплювався мистецтвом та музикою, крім цього він мав літературний талант. Він дуже любив навчатися та був одним із кращих учнів у класі, початкову освіту отримав у монастирі Валломброза.

У 1581 році Галілей за наполяганням батька вступив в Пізанський університет вивчати медицину. В університеті Галілей відвідував також лекції з геометрії і дуже захопився цією наукою. Він провчився неповних три роки, за цей час він встиг ґрунтовно ознайомитися з творами античних філософів і математиків, а також мав власну думку з усіх наукових питань. Через фінансове становище батька був вимушений піти з університету без наукового ступеня. У

1589 році повернувся до Пізанського університету професором математики, а пізніше почав працювати викладачем у Падуанському університеті.

За своє життя Галілей зробив великі досягнення у багатьох галузях, серед яких математика, астрономія, механіка та фізика. Своє найважливіше відкриття він зробив в галузі механіки. Своїми дослідженнями він спростував обидва закони Аристотеля, сформулювавши закон динаміки (або закон інерції) та закон падіння.

Найбільш блискучі відкриття науковець зробив в астрономії. У 1609 році Галілей самостійно побудував свій перший телескоп з трикратним збільшенням, а пізніше він зміг удосконалити його збільшення у 32 рази та саме Галілей ввів термін «телескоп». Ряд телескопічних відкриттів Галілея сприяли утвердженню геліоцентричної системи світу, яку він активно пропагував.

Вчений активно спостерігав за небесними тілами, йому вдалося дослідити складний рельєф, яким покритий Місяць та пояснити попелясте світло, як результат попадання на наш природний супутник сонячного світла, відбитого Землею. Саме Галілей зміг виявити чотири супутника Юпітера, відкрити сонячні плями та встановити те, що Венера змінює свої фази. Він також спостерігав за тоді ще не відкритою планетою Нептун і навіть зміг замалювати її положення серед зірок.

Галілею належить також дослідження у теорії ймовірностей про випадки при киданні гральних кісток та «парадокс Галілея», який визначає, що натуральних чисел стільки ж, скільки їх квадратів, хоча велика частина чисел не є квадратами.

Слід зазначити, що видатному науковцю належать ще багато технічних винаходів, серед яких: гідростатичні ваги для визначення питомої ваги тіл, перший термометр (без шкали), пропорційний циркуль та мікроскоп.

Щодо поглядів науковця, то в основі його світогляду лежало визнання ним об'єктивного існування світу, нескінченного та вічного, при цьому Галілей припускав божественну першопричину.

Таким чином, наукова діяльність Галілео Галілея вражає численними відкриттями та винаходами. Видатний науковець заслужено вважається основоположником сучасного йому природознавства, адже він залишив свій слід у багатьох галузях. Саме він заклав фундамент для розвитку сучасної науки та здійснення багатьох відкриттів.

Нікуліна А. С.

НТУ «ХП»

ЛЕВКО МАЦІЄВИЧ — ТАЛАНОВИТИЙ ІНЖЕНЕР, ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ АВІАТОР ТА ПАЛКИЙ ПАТРІОТ УКРАЇНИ

Кожного дня, йдучи на заняття, студенти Політеху поспіхом минають меморіальну дошку, на якій значиться: «Тут, на механічному відділенні Харківського технологічного інституту (ХТІ) з 1895 по 1901 рік навчався піонер вітчизняної авіації, видатний корабельний інженер Лев Макарович Мацієвич.

Народився Левко Мацієвич 1 (13) січня 1877 р. в селі Олександрівці Чигиринського повіту Київської губернії (нині смт. Олександрівка на Кіровоградщині) у сім'ї службовця цукрозаводу. Закінчив 3-ю Київську гімназію. 1895 р. вступив на механічне відділення ХТІ.

Перелік інженерних ідей і проектів Левка Мацієвича не може не вражати. Він спроектував панцирний крейсер, системи протимінного та протиторпедного захисту кораблів, розробив 14 проектів підводних човнів (деякі ідеї, закладені в них, навіть випередили свій час), розробив проект бона Севастопольського порту та морського вокзалу в Севастополі, брав участь у будівництві крейсера «Кагул» та панцирника «Іоан Златоуст», першим у світі розробив ідею авіаносця на 25 літаків. Л.Мацієвич був автором ідеї двигуна для надводного і підводного плавання, принцип якого втілили тільки через десятиліття по смерті Мацієвича, коли з'явилися атомні підводні човни. На початку 1908 р. Л. Мацієвич захопився авіацією і почав вивчати теорію та практику повітроплавання. Він поїхав до Франції, тоді найпередовішої у світі

авіаційної держави, й одержав посвідчення авіатора № 178, що фактично означало входження до двох сотень перших у світі літунів. Разом з авіатором Єфімовим здійснив перші нічні польоти, працював над пристроєм, який мав рятувати льотчиків під час вимушеної посадки на воду, розробив проект першого гідролітака, почав писати книгу "Повітроплавання у морській війні". Загинув Левко Мацієвич 24 вересня (7 жовтня) 1910 р. в авіакатастрофі під час польоту над Комендантським полем поблизу Санкт-Петербурга на очах десятків тисяч глядачів. На похорон прийшли сотні тисяч шанувальників, а повітряний флот Франції оголосив траур.

Але Левко Мацієвич уславився не тільки як перший вітчизняний авіатор, професійний інженер і конструктор, талановитий винахідник. Він увійшов також в українську історію як один із засновників першої української політичної партії, яка ставила за мету здобуття незалежності України. Ще навчаючись у Харківському технологічному інституті, він приєднався до українофільського гуртка "Студентська громада". Левко Мацієвич демонстративно перейшов на українську мову, розмовляв і листувався нею не лише в гурті однодумців, а й у сімейному колі, активно долучаючи близьких до української культури. У 1900 р. Л. Мацієвич разом із Д. Антоновичем, М. Русовим, О. Андрієвським, Ю. Коллардом, О. Коваленком та іншими стає співзасновником Революційної Української Партії (РУП), із якої згодом вийшли всі українські націонал-демократичні сили, що згодом утворять Центральну Раду. Слід зазначити, що Ю. Коллард та О. Коваленко також є випускниками Харківського технологічного інституту.

За революційну діяльність навесні 1901 р. юнака було виключено з інституту і вислано до Севастополя. Там він поступив на службу у Севастопольський порт, де, власне, і став військовим корабельним інженером та втілював більшість своїх інженерних ідей та проектів, тому не можна не дооцінити його внесок у розбудову Чорноморського флоту. Незважаючи на поліцейський нагляд, під яким перебував, тут він разом зі своїм інститутським другом О. Коваленком, створив в Народному домі самодіяльний робітничий

театр з українським репертуаром, організовував вечори пам'яті Шевченка, на які приїздив і їхній однокурсник по ХТІ Гнат Хоткевич.

Тож можна стверджувати, що студенти та випускники харківського Політеху, не лише здобували якісну фахову освіту, яка давала їм змогу втілювати у життя свій інженерний талант. Серед них є ті, хто своєю працею і життям наближали здобуття Україною незалежності.

Потривай А.

НТУ «ХП»

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЦІ

Історія повторюється і не секрет, що в перші два десятиліття ХХ ст. сформувалися технології, які стали основою багатьох проектів і пристроїв в майбутньому. Масовий перехід до квантових технологій, інтерес до альтернативних видів енергетики, ДВЗ замінюються електродвигунами і з'являється новий погляд на світову економіку - все це неминуче призведе до змін у всіх сферах нашого життя. Ці технології не зможуть обійти таку важливу галузь як енергетика, і швидше за все, саме вона стане початком нової квантової і технічної революції. Традиційні методи діагностики, підрахунків і передачі лише здаються надійними та ефективними, тому їм на зміну приходять нові, недостатньо досліджені, але дуже перспективні технології, що здатні змінити до невпізнання енергетику

Альтернативна енергетика стає гідним конкурентом енергетиці, заснованій на органічному паливі. А електроавтомобілі компанії «Tesla» вже займають 4 місце в рейтингах найбільш купованих автомобілів. Одним з інструментів нової енергетики стане квантовий комп'ютер.

У 1981 р. запропоновано найпростішу модель квантового комп'ютера, її озвучив Р. Фейман у лекції «Моделювання фізики на комп'ютерах», на першій конференції з фізики обчислень. У 1982 р. введено поняття квантової машини

Тьюрінга. Пізніше Девід Дойч довів, що обчислювальна потужність комп'ютерів, які використовують для виконання завдання маніпулювання атомами й молекулами може перевершувати можливості класичних комп'ютерів. У 1994 р. Пітер Шор відкрив алгоритм, який дозволяє квантовим комп'ютерам швидко виконувати факторизацію великих, цілих чисел. У 2000 р. продемонстровано перший п'ятикубітний квантовий комп'ютер в Мюнхенському технічному університеті. У 2007 р. компанія D-Wave (Канада) продемонструвала перший шістнадцятикубітний квантовий комп'ютер. Не менш важливою подією стане поява фотонних комп'ютерів, які будуть на порядки швидше звичних нам комп'ютерів. Тим більше, що гібридні прототипи вже існують.

У 1984 р. Б. Дженкінс і ін. (США) продемонстровано перший оптичний процесор, заснований на принципах бінарної логіки. У 1990 р. компанія «Bell Labs» (США) створила макет процесора на основі двовимірних матриць з бістабільних оптоелектронних елементів розміром 4×8 . У 1991 р. П. Гіфойл і ін. (США) представили комп'ютер DOC-II (Digital Optical Computer). Швидкість передачі даних в DOC-II становила 100 Мбіт / с, частота перемикачів - порядку 10^{12} с^{-1} при використанні 64 паралельних каналів, енергія на одне перемикачання становила $7,15 \cdot 10^{-15}$ Дж (близько 30 тисяч фотонів).

У 2003 р. з'явився перший комерційний сигнальний процесор з оптичним ядром - «EnLight 256». Він виробляє $8 \cdot 10^{12}$ операцій з 8-бітовими числами в секунду. Вони здатні вирішити проблему з нагріванням і великим споживанням електроенергії комп'ютерів на електронах. Сучасні суперкомп'ютери здатні споживати до сотень мегават електроенергії. Фотонні ж комп'ютери практично не гріються і не споживають такої великої кількості енергії. Але їх повноцінному використанню заважає існування двох невирішених проблем: відсутність фототранзисторів і відсутність технології, що дозволяє зберігати інформацію за допомогою фотонів, а не магнітних елементів.

Як же вирішать проблеми сучасної енергетики дані апарати? Унікальний алгоритм роботи квантового комп'ютера дозволить відкривати нові сплави і

матеріали. Так з'явиться можливість створення надпровідників, які не втрачають своїх властивостей в різних температурних умовах. Не менш корисною виявиться можливість прораховувати загрози. Квантові комп'ютери дозволяють швидко перебрати всі можливі варіанти. Це допоможе знизити ймовірність виникнення поломок і аварій, а також враховувати більше факторів при розрахунку мереж і систем. Не допускати аварії це одна з найважливіших проблем енергетики, а для цього потрібно миттєве виконання операцій при найменших змінах стану. З цим добре впораються фотонні (або оптичні) комп'ютери завдяки своїй швидкодії.

Альтернативна енергетика теж не стоїть на місці. Сонячна енергія вже збігається за вартістю з традиційною енергією. Залишилося зовсім небагато часу і альтернативна енергетика (включаючи гідроенергетику) зможе забезпечувати дуже велику частину потреб в електроенергії країни, а трохи пізніше і зовсім витіснить нафту, вугілля, газ, а можливо і уран з енергетики назавжди. Але все вище сказаного буде недостатньо. Система потребує грамотного контролю, що дозволить максимально ефективно використовувати, розподіляти і зберігати енергію. Тут на допомогу приходять сучасні розробки з ІТ - нейромережі. Централізована енергосистема, під керуванням навченої нейромережі, покаже свою ефективність вже в найближчому майбутньому.

Нажаль, всі ці моменти слабо освітлені в Україні. Багато людей і не чули про існування квантових чи фотонних комп'ютерів, альтернативна енергетика не викликає інтересу з боку підприємців, а енергетики їй недовіряють і лише в ІТ-сфері ми більш менш встигаємо, але для чого вона, якщо комп'ютеру буде нічим керувати? Тож вважаю, що моєю задачею є популяризація цих винаходів і втілення «фантастики» в реальність.

СТАНОВЛЕНИЕ ЭНЕРГЕТИКИ УКРАИНЫ

Энергетика Украины базируется на использовании традиционных видов тепловых и гидроэлектростанций, с отклонением от среднемировой статистики в сторону большего использования атомных электростанций. Много больших ТЭС находились и находятся на территории Донбасса и Луганска, где сейчас проходят боевые действия и станции закрыты. Так же в этих областях большая часть угольных шахт прекратили работу. Большое количество существующих объектов энергетики была создана усилиями специалистов-энергетиков СССР, и в настоящее время нуждается в модернизации. Электроэнергия на Украине вырабатывается преимущественно на ТЭС, ГЭС, ГАЭС и АЭС. В перспективе планируется использование экологически чистых источников энергии, страна обладает всеми возможностями для использования альтернативных и нетрадиционных источников энергии, в частности – ветряной, солнечной и термальной энергии.

Альтернативная энергетика набирает обороты в развитии, причем как в нашей стране, так и по всему миру. Много людей уже сейчас обустраивают свои дома, предприятия солнечными панелями, при этом экономят и зарабатывают, так как продают излишки энергии государству. Большая доля возобновляемой энергетики в мире приходится на мощности Италии, Германии, Китая, Соединенных Штатов, Японии и Индии. Украина в этом списке вряд ли появится, так как развитие ВИЭ в нашей стране очень сильно тормозят. Процент ВИЭ на энергетическом рынке за 10 лет вырос с 2 до 4 %. Наибольшую перспективу в Украине имеет солнечная энергетика. После введения в 2014 году новых тарифных ставок на «зеленую» энергию в данную сферу стали активно входить как отечественные, так и иностранные инвесторы. За прошлый год к общей мощности в пределах страны добавилось 257 МВт. По подсчетам специалистов такой показатель вдвое больше, чем за 2016 год и в 8

раз превышает показатели 2015 года. Из добавленных 257 МВт – 211 получены благодаря солнечным электростанциям. Из-за того, что в Украине нет больших ветров – ветровые электростанции прогрессируют хуже, чем солнечным электростанциями. В 2016 году общая мощность солнечных электростанций составляла 99,2 МВт, а уже 2017 году – свыше 170 МВт, так же за 2017-й ветровые электростанции сгенерировали 695,9 млн кВт*ч электроэнергии. Основной помехой в увеличении количества ВЭС является срок окупаемости. У солнечных электростанций он значительно меньше, потому основной упор и делается на них. Использование биомассы для добычи электроэнергии также имеет место в энергетике Украины. Сельскохозяйственных отходов на территории страны хватит для обеспечения биогазом порядка 6% годового энергопотребления. В переводе на конкретные цифры – это 1,7 миллиарда кубических метров газа. Снижает темпы развития альтернативной энергетики законодательство, которое в сфере ВИЭ довольно несовершенно. По прогнозам экспертов до 2035 года доля «зеленой» энергетики возрастет до 25 процентов.

Обобщая можно сказать, что будущее украинской энергетики – за возобновляемыми источниками энергии. Насколько быстро будет развиваться ВИЭ в Украине, полностью зависит от стратегической грамотности, прозрачности и законов, устанавливаемых государством.

Руднева С.А.

НТУ «ХПИ»

ОБ УЧАСТИИ ПОЛИТЕХНИКОВ В ПЕРВОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЕ

Первая мировая война была событием огромного значения. За своим масштабам и последствиям она не имела себе равных во всей предшествующей истории человечества. Война длилась более 51 месяца (с 1 августа 1914 г. до 11 ноября 1918 г.), охватив 38 государств, где проживало свыше 1,5 млрд. человек, или три четверти тогдашнего населения земного шара. Общее число

мобилизованных достигало 73,5 млн. человек. Поистине неисчислимы бедствия принесла война народным массам. 10 млн. убитых, то есть, сколько погибло во всех европейских войнах за тысячу лет и 20 млн. раненых — таков ее кровавый итог. Только прямые военные расходы воюющих государств составили 208 млрд. долларов, что в 10 раз (в сопоставимых ценах) превышает общую стоимость войн с 1793 по 1907 гг.

Начало боевых действий застало российское общество врасплох. Известно, что Россия в 1914 г. была единственным в мире государством, в котором военнослужащие не имели касок! А при отсутствии полноценной медицины и лекарств, ранения в голову приводили к гибели. С другой стороны, Военное ведомство только к концу войны смогло обеспечить лишь 20% госпитальных коек. Остальные были созданы общественностью, промышленниками, крестьянским «миром». Например, Южно – Русское Днепровское металлургическое общество выделило на содержание 100 кроватей для раненых воинов 100000 рублей, Санкт – Петербургский Горный институт содержал лазарет на 100 коек, под опекой Съезда Горнопромышленников Юга России (Харьков) находился военный госпиталь на 225 коек.

Обстановка на фронте заставила переводить на военные рельсы все мирные учреждения. Не стал исключением и Харьковский Технологический институт. По тем временам, он имел достаточно большой станочный парк, который составлял: станков токарных – 32, поперечно и продольно строгальных – 8, сверлильных – 8, фрезерных – 8, долбежных – 2, для расточки цилиндров – 1, болторезных -1. Кроме того, имелась вагранка Кригера с производительностью до 200 пудов чугуна в час.

Руководством ВУЗа было принято решение о привлечении к выполнению военных заказов специалистов – производителей: Г. А. Латышева, В. Э. Тира, В. Д. Долгова, А. П. Комарова, В. Ф. Гербурт – Гейбовича, Г. Ф. Буракова, известного теоретика Г. Ф. Проскуру.

Усилиями этих специалистов в ХТИ были выполнены следующие заказы: производство 90-мм бомбометов, причем продукции было выпущено на 6000 руб.; налажено производство калибров для снарядов, запальных стаканов и детонаторных трубок; отлиты станины для 13 станков для Мальцовских заводов весом 250 пудов брутто каждый. Кроме того в большом количестве изготавливались 37 мм чугунные гранаты для минометов, проволока диаметром 1,5; 1,8; 2,4 мм для Новороссийского и Туапсинского портов. Из срочных заказов, выполненных под руководством заведующего механической лабораторией В. М. Серебровского и механика А. П. Комарова, было особо выделено два, по которым изготовили 100 шт. 90 мм бомбометов и 100 калибров для гаек 0,5'.

По данным С. Ю. Витте, Государственный бюджет России в 1914 г. составлял около 3 млрд. рублей. А в 1916 г. только военные расходы превышали 15 (!) млрд. рублей. Стоимость рубля снизилась до номинальной стоимости в 5 копеек 1912 года (4,5276 коп.).

В годы мировой войны В. Э. Тир принимал участие в работах на оборону - здесь надо указать на спроектированный им первый в России компрессор для сжижения хлора на заводе «Русский Электрон» в Славянске. При налаживании этого компрессора произошла утечка хлора, В. Э. Тир отравился, и с тех пор его легкие не могли восстановиться, что и стало причиной его преждевременной смерти.

Другим вкладом его в защиту страны является спроектированный им станок для шлифовки параболических зеркал крупных диаметров для прожекторов. Проект был сделан, составлены строительные чертежи и передан Артиллерийским Ведомством на Краматорский машиностроительный завод для выполнения, но за прекращения войны и последующей революции, станок не был закончен, а незадолго до смерти В. Э. Тир узнал, что вопрос о шлифовальном станке вновь был возбужден, но уже без упоминания действительного автора проекта, что повергло его в большое недоумение.

14 августа 1914 г. Попечителем Харьковского учебного округа было принято решение передать Чертежный корпус ХТИ, здания Реального училища, Третьей и Четвертой гимназий для размещения раненых воинов. В Чертежном корпусе ХТИ был открыт 84-й эвакуационный госпиталь.

Многие студенты отправились на фронт защищать свою Родину. Таковых было более 500 человек. Но дальнейшие данные об их судьбах отсутствуют. Ветераны Империалистической войны большевикам оказались не нужны.

Рыбалкина Е.А.

НТУ «ХПИ»

МИФЫ В ИСТОРИИ

Несмотря на то, что история – это серьезная наука, стоящая в одном ряду с физикой, математикой, химией, ее можно назвать рекордсменкой по количеству мифов, связанных с этим кусочком гранита. Ниже мы постараемся рассмотреть и развеять пару из них.

В самом центре Лондона по адресу Broadwick St, 39 находится уютное заведение «John Snow Pub», которое названо в честь британского врача, по праву считающегося одним из родоначальников современной эпидемиологии. Хотя подобное можно считать некой профанацией, так как Джон не жаловал подобные заведения и заметить его там можно было разве что за изучением состояния местных стоков. Однако понять и простить подобное название вполне можно, ведь именно на Брод-стрит в одном из самых оживленных районов Лондона Сохо была вспышка острой кишечной инфекции – холеры (31 августа 1854 г.). Не вдаваясь в список досадных симптомов, стоит упомянуть, что гиповолемический шок и смерть стали частыми событиями.

Сноу составил карту «плотности смертности» в том районе (рис.1), и

Рисунок 1 – современное воссоздание карты «плотности смертности» Сноу

заметил что больше всего последних вздохов было слышно возле водоразборной колонки на

углу Брод-стрит и Кембридж-стрит. 8 сентября колонку благополучно перекрыли, и вспышки болезни начали стремительно утихать, ну а Джон Сноу сыскал почет и уважение. Но так просто кажется лишь со стороны. Джон Сноу вполне осознавал, что есть риск быть непонятым и осмеянным, ибо средой переноса холеры считался воздух, но никак не вода. И нужна была отвага, чтобы выстоять против консервативных взглядов современников.

Это типичная история из школьного учебника с сильной личностью, пошедшей против системы. А вот в реальности все было немного скучнее. Снять ручку с колонки было решение комитета по борьбе с эпидемией. Да и записи Сноу показывают, что он был уверен в заразности холеры через питьевую воду, загрязненную фекальными выделениями еще до составления своей знаменитой карты. Но спорить о важности и гениальности данного врача не приходится, ведь вспышка холеры все-таки затихла, да и на счету Сноу немало других заслуг, таких как массовое внедрение анестезии и продвижение медицинской гигиены.

Далее речь пойдет о так называемой «реакционной буржуазной лженауке» и о ее истоках, а именно об австрийском биологе Менделе и о его, видимо, любимых бобовых. Вот только называть монаха Грегора «отцом генетики», возможно, слишком громко, хотя бесспорно некий толчок для развития этой науки он дал. Ведь Иоганн не исследовал «законы наследственности», а изучал гибридизацию растений (это видно даже по названию его трудов: «Опыты над растительными гибридами», «Эксперименты по гибридизации растений»).

Конечно большой вклад в науку Мендель сделал и действительно проводил эксперименты с горохом с 1856 по 1863 год, выводы из которых оказались весьма важны, но сокрушения английского эволюциониста сэра Гэвина Де Бира «Часто очень трудно определить, когда и где возникло новое направление в науке, однако генетика является исключением из правила — ее создал всего один человек, Грегор Мендель, изложивший принципы этой науки

8 февраля и 8 марта 1865 года в городе Брно» все же вводят в заблуждение и приписывают исследованиям биолога и ботаника иной смысл.

Робин Хениг, американский автор научно-популярной литературы и современный биограф Менделя, говорит о историческом персонаже, которого изучает с общепринятой популярной позиции. Такое ощущение, что современность просто не хочет заметить, как собственно автор объяснил получившиеся результаты, и то большое расстояние, что до сих пор есть между взглядами Грегора и тем, что провозглашено в нынешней генетике.

Эти два примера – капля в море и подобных случаев можно насчитать сотни, а значит проверка фактов и умение скептически относиться к любой точке зрения очень важна для каждого историка науки.

Смирнов Д. А.

НТУ «ХПИ»

УКРАЇНА У КОСМІЧНІЙ СФЕРІ

Україна – одна із небагатьох країн світу, яка має замкнутий цикл ракетобудування, починаючи з ракетного палива, закінчуючи готовими корпусами, ракетами-носіями і космічними апаратами.

У портфоліо української космічної галузі входить три сімейства ракет-носіїв, які запускаються на чотирьох космодромах світу.

За час незалежності українськими ракетами було здійснено 148 пусків. Ракети стартували з космодромів Плесецьк, Байконур, Воллопс, платформи «Морський старт». На орбіту було виведено близько 300 космічних апаратів на замовлення різних країн світу.

За роки незалежності Україна запустила в космос три супутники для дистанційного зондування Землі власної розробки і виробництва – "Січ-1", «Січ-1М», «Січ-2».

З 19 листопада по 5 грудня 1997 року здійснено політ у космос першого космонавта України Леоніда Каденюка. Вперше у космосі побували державний герб, український прапор та пролунав гімн Незалежної України.

У 2016 році проект української команди Mars Horrer став переможцем Хакатона NASA в номінації «глядацькі симпатії». Автори проекту запропонували альтернативну технологію переміщення по Марсу.

На 2019 рік планується запуск першого українського геостаціонарного телекомунікаційного супутника «Либідь», призначеного для формування Національної системи супутникового зв'язку України.

У рамках проекту Європейського космічного агентства було створено ракету-носій легкого класу «Вега», пуск якої відбувся 13 лютого 2012 року з космодрому Куру у Французькій Гвіані. На верхньому ступені цієї ракети встановлено маршовий двигун, який розроблено КБ «Південне» та виготовляється на Південному машинобудівному заводі.

З квітня 2008-го по грудень 2014 року за програмою «Наземний старт» було здійснено 9 успішних пусків ракет-носіїв «Зеніт-3SLB» з космодрому Байконур. У складі наземного ракетно-космічного комплексу використовується ракета-носій «Зеніт» української розробки та виготовлення.

На замовлення Національної аерокосмічної адміністрації США NASA для доставки вантажів на МКС була створена ракетно-космічна система «Антарес». КБ «Південне» та Південний машинобудівний завод створили основну конструкцію першого ступеня ракети-носія. Пуски ракет-носіїв «Антарес» розпочалися у 2013 році та здійснюються з космодрому США Уоллопс.

Висновок: Україна – космічна держава, яка має велике космічне минуле. Так було тоді коли Україна входила до СРСР, так залишається і зараз. Україна постійно бере участь у міжнародних космічних програмах, займається розробками, виготовляє космічний транспорт та його комплектуючі. Україна всебічно розвивається в галузі космонавтики, налагоджує нові міжнародні контакти та запускає власні штучні супутники.

ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ ТЕПЛОПАРОВОЗА

В 1920-е гг. в связи с развитием двигателей Дизеля актуальным стал вопрос создания тепловозов. Несмотря на послереволюционную разруху именно в Советском Союзе в 1924 г. были созданы первые магистральные тепловозы. В качестве прототипа для серийного выпуска дизельных локомотивов был принят тепловоз Э^{эл}2 конструкции профессора Ю. В. Ломоносова, имевший электрическую передачу постоянного тока и мощность 1150 л.с. С 1931 г. Коломенский завод начал выпускать малыми сериями опытные тепловозы. Однако первые тепловозы значительно уступали большинству паровозов по мощности, и в преддверии надвигающейся войны их выпуск был прекращен [1, с. 328, 329]. В связи с вышесказанным родилась идея создания гибридного локомотива, сочетающего в себе тепловоз без промежуточной передачи между дизельным двигателем и движущими колесами и паровоз. При этом паровая машина служит для разгона, а на определенной скорости в работу включается и дизельный двигатель. Для цикла паровой машины и для цикла дизельного двигателя используется один и тот же цилиндр, хотя при работе дизеля паровая машина также продолжает работать. В 1939 г. опытный на Коломенском заводе под руководством инженеров Л. С. Лебедянского, М. Н. Щукина и А. И. Козякина был создан теплопаровоз ТП1, способный развивать мощность 3000 – 3500 л.с., то есть как самый мощный грузовой паровоз ФД. При этом 1000 – 1500 л.с. локомотив должен был развивать за счет паровой машины, а 2000 л.с. за счет двухтактного дизеля. Топливом для дизеля служил горючий газ, который получался на тендере из антрацитов. По конструкции теплопаровоз был максимально унифицирован со многими советскими паровозами. Также на нем была реализована идея о двух будках машиниста, одна из которых размещается перед котлом.

26 декабря 1939 г. теплопаровоз ТП1-1 совершил опытный пробег. После выявления ряда дефектов локомотив был отправлен на завод. Испытания продолжились в первой половине 1941 г., но из-за начавшейся войны, работы по доводке теплопаровоза так и не были завершены [2].

В 1939 г. на Ворошиловградском паровозостроительном заводе (ВПЗ) по проекту инженеров А. С. Близнянского, Д. В. Львова и П. А. Сороки был построен пассажирский теплопаровоз, получивший заводской № 8000. В нем была реализована идея инженера Л. М. Майзеля применить цилиндры с двумя разбегающимися поршнями, которые делят рабочий цилиндр на три полости. При трогании с места и на малых скоростях пар подается во все три полости, а на скорости 15 – 25 км/ч в среднюю полость цилиндров вместо пара впрыскивается жидкое топливо, а пар продолжает поступать только в крайние полости. Этот локомотив должен был иметь такие же тяговые характеристики, как и пассажирский паровоз ИС. Многие узлы и детали были заимствованы от паровозов серий ИС и Су, выпускавшихся на заводе. В октябре 1939 г. начались испытания теплопаровоза, которые показали, что локомотив развивает скорость до 105 км/ч, а мощность достигает 3000 л.с. (при скорости 78 км/ч). При этом теплопаровоз № 8000 был вдвое экономичней паровоза ИС. Однако у локомотива наблюдались повышенные утечки пара, и он был отправлен на завод для доработки, однако война помешала закончить работы [3].

В 1945 г. ВПЗ построил новый теплопаровоз № 8001, в котором учитывался опыт эксплуатации первой модели. Однако этот локомотив стал последней попыткой объединения паровой машины и дизеля в одном цилиндре. Дело в том, что теплопаровоз утратил преимущества паровоза, такие как простоту конструкции, надежность в эксплуатации и многотопливность, но при этом не приобрел достоинств тепловоза. В 1947 г. Харьковский завод транспортного машиностроения (ХЗТМ) приступил к выпуску тепловозов, которые были гораздо экономичней теплопаровозов. В 1954 г. пошел в серию двухсекционный тепловоз ТЭЗ мощностью 4 000 л.с. с конструктивной

скоростью 100 км/час. Он стал основным тепловозом СССР и обеспечил перевод советского железнодорожного транспорта на тепловозную тягу.

Токарев М. О.

НТУ «ХП»

ЩОДО ІСТОРІЇ КРЕКІНГУ НАФТОВИХ ПРОДУКТІВ

З розвитком нафтової індустрії люди навчилися переробляти нафту практично безвідходно. При «первинному переробленні» з нафти знімаються лише основні фракції: гасова, бензинова, дизельне паливо, мазут тощо. Для максимально вигідного використання вуглеводнів, що містять в своєму складі довгий вуглеводневий ланцюг необхідна так звана «вторинна переробка», невід'ємною частиною якої є крекінг – термічна обробка нафтопродуктів з метою отримання вуглеводнів, які мають меншу молекулярну масу.

До початку XX ст. основною метою нафтопереробки було отримання гасу. І це не дивно: майже півстоліття саме гас був головним джерелом світла. Для прикладу візьмемо ті ж самі російські заводи з переробки "чорного золота", тут отримували гас, а все більш легкі фракції просто приймали як відходи і викидали, спалювали і вивозили у водойми.

Першу в світі експериментальну установку термічного крекінгу нафтопродуктів створив, а згодом і запатентував, інженер М Шуховий, який працював разом з помічником С. П. Гавриловим, в 1891 р.

Це була експериментальна установка, не придатна для використання в в промисловості. За її доопрацювання взявся англійський хімік У. Бартон. У той час, він займався процесом перегонки важких фракцій російських нафт, іменовані маслами, для вилучення з них гасових фракцій. В ході своїх експериментів він виявив спосіб отримання бензину, який запатентував у США.

Відомо, що оптимальна температура для процесу крекінгу це 425-475°C. Але якщо елементарно нагрівати нафту до такого роду температур велика її частина буде випаровуватися. Так як піддавати продукти в пароподібному стані процесу крекінгу було не так легко, метою Бартона було придумати спосіб не

давати випаруються нафти при її нагріванні. Процес – крекінгу за методикою Бартона вперше отримав практику в промислових умовах уже в 1916 р., а в 1920 році виробництво налічувало більше восьми сотень його установок. В той час як перші вітчизняні промислові установки крекінгу були побудовані В.Г. Шуховим в 1934 р. на заводі «Радянський крекінг» в Баку.

Установка Бартона мала наступний пристрій. Котел, в умовах роботи під високим тиском, був розташований над топкою і мав димогарні труби. Для роботи в умовах високого тиску, котел повинен бути оснащений досить міцним залізом з товщиною стінок не менше 2 сантиметрів. Не менш важливим було його міцне кріплення. Аж до холодильника, знизу вгору, вела труба. Від холодильника був встановлений трубопровід, що вів до резервуара. Відразу після того, як матеріал для крекінгу проходив рахунковий апарат, призначений для рідини, і розташований біля дна резервуара, труба розгалужувалася на пару бічних труб. Кожна з труб мала контрольний кран. З метою очищення від води, повітря та інших газів, котел нагрівали до 130°C. При такій температурі випаровувалася вода та інші гази, які з резервуара відводилися в трубопровід. Лише після цього посилювали топку, підвищуючи температуру до 320-350° і починали процес випаровування бензинових фракцій. При підтримці постійного тиску в котлі, холодильнику і резервуарі (5 АТМ) та під дією високих температур відбувався процес розщеплення важких вуглеводнів, які, розриваючись з вуглецевого скелета, ставали меншими, як і їх молекулярна маса. Зрештою гази видаляли, а отриманий, сирий бензин переносили в спеціальні баки. Даний метод поклав початок новому етапу в розвитку нафтопереробної промисловості. Завдяки ньому вдалося підвищити в кілька разів вихід таких цінних нафтопродуктів, як бензин і ароматичні вуглеводні. Процес крекінгу продовжує активно розвиватися і модернізуватися і в наш час. Таки нині розрізняють термічний і каталітичний крекінг. Останній дозволяє отримувати високооктановий бензин, вуглеводневі гази, бензинові фракції, реактивне і бензинове паливо тощо. Тож крекінг, заснований У. Бартоном, є надзвичайно важливим відкриттям в історії хімічної технології ХХ ст.

ЗАПОЧАТКУВАННЯ НАУКОВИХ ЗНАТЬ У ТРИПІЛЬСЬКІЙ КУЛЬТУРИ

На початку VI ст. на території нашої країни виникла культура (яка існувала аж до I ст. перед Різдом Христовим), засновниками якої стали племена, що прийшли до Прикарпаття з Подунав'я та навіть Балкан. Трипільська культура є унікальним явищем не тільки у історії України, але й усього світу. Вона відіграла одну з найважливіших ролей у формуванні у становленні суспільства на нашій планеті.

Актуальність роботи полягає у тому, що трипільська культура пов'язана тісними зв'язками з українським народом, вона ще не вивчена достатньо, бо навіть досі ведуться археологічні розкопки, які розкривають нові деталі життя трипільців, та саме це явище займає вагоме місце в історії нашої країни.

Історики й досі сперечаються, коли піднімається питання про періодизацію існування та розвитку трипільської культури. Це можна пояснити тим, що, скоріш за все, трипільці у кінці III тис. до Р.Х. були підкорені іншими племенами.

Вікентій Хвойка, один з найвідоміших дослідників трипільців, вважає, що вони були представниками автохтонної культури, тобто предками слов'ян. Сама автохтонна культура була відкрита лише у 40-х роках минулого століття археологом з України В. Даниленком., тож лише тоді вчені мали можливість стверджувати про наявність спільних рис між вищенаведеними культурами.

Племена мешкали у родових поселеннях, які представляли собою декілька десятків споруд, які розміщувалися у формі кола з великим майданом посередині. Можливо, він слугував у якості загону для великої худоби (корова чи віл, коні та свині) або як місце для зборів (віче тощо). Житла були правильної чотирикутної форми, достатньо великими, іноді навіть триповерховими. Часто житла розмальовували у різні кольори (жовтий,

червоний) та прикрашали червоно-чорним розписом. Хата тогочасного трипільця мала декілька кімнат, які відгороджувалися дерев'яними перегородками, кожна з них мала місце для сання (лежанку), місце для праці та жертвник. Історики стверджують, що ці поселення населенням до 50 тисяч людей були справжніми протомістами.

Якщо казати про суспільний устрій трипільців, то у їх племенах мали місце матріархальні родові відносини, а лише потім патріархальні. Під час розкопок було знайдено чимало доказів того, що у ті часи був поширений культ богині-матері, який, очевидно, прийшов з Малої Азії. Наприклад, на Тернопільщині археологи представили декілька знахідок з зображенням силуетів жінок, які нагадували Оранту. Трипільські сім'ї були невеликими, вони об'єднувалися у роди, потім у плем'я, група з декількох племен - міжплемінні об'єднання.

Екстенсивний шлях розвитку культури був спричинений розвитком хліборобства, яке було основою їх господарства. Саме це обумовило початок поселення, а згодом і виснаження земель. Представники культури вирощували не тільки ячмінь, пшеницю та просо, але й садово-городні культури. Серед інструментів використовувалися рілля, дерев'яна мотика з наконечником з кістки чи каменю, а також рало.

Відомі трипільці своїми досягненнями у прядінні, кушнірстві, ткацтві, а особливо у гончарстві. Місцеві жителі носили своєрідні одержі та взуття, які виготовляли власноруч з шкіри та тканини, також носили різні амулети та прикраси. Гончарі вміли досконало володіти гончарним кругом, знали технологію виготовлення кераміки та мали змогу виготовляти величезну кількість різноманітних виробів, наприклад, жертвну посуду, глечики, миски, пряслиця, макітри. Трипільська розписна кераміка стала однією з найхарактерніших рис культури. Орнаменти були представлені здебільш спіралями, смугами чи зображеннями живих істот (люди, птахи, риби, собаки). Трипільці одними з перших освоїли виготовлення мідних виробів, опанували

найкращі технології обробки даного матеріалу, що дозволило їм створювати високоякісний продукт, поміж якого не було браку.

На межі III-II тисячоліття до Р.Х. життя у багатьох поселеннях трипільської культури занепадає, неочікувано самі трипільці були винищені прийшлими племенами, про що повідомляють нам саме археологічні знахідки: покинутий недороблений посуд з слідами жіночих пальців, житла спалені. Наявність інших знахідок свідчить про те, що племена були знищені не остаточно, а, скоріш, змішалися з новими культурами, післотрипільськими.

Тож трипільці, залишивши стільки спадку на землях сучасної України, доводять, що їх вплив на усю подальшу українську культуру є очевидним.

Шулежко Д.

НТУ «ХП»

ФЛУОРЕСЦЕНТНІ ЗОНДИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

З подальшим розвитком науки, виникла потреба розпочати дослідження на мікрорівнях організації живої матерії. Флуоресцентні зонди та мітки – зручний інструмент для дослідження біологічних мембран та мембранних ферментів. Зондування клітини за допомогою барвників має більш ніж 100-літню історію. Раніше, щоб забарвлення було видиме для мікроскопу, застосовували великі концентрації барвників, що було не сумісно з життєдіяльністю клітини. Проблема була вирішена у кінці 1930-х рр., коли створили перші флуоресцентні мікроскопи. У 1940-х роках флуоресцентні барвники розглядали як зонди на життєздатність клітини. Однак пройшло 15 років перед тим, як ця ідея зацікавила дослідників.

У 70-х рр. XX ст. співробітник Принстонського університету (США) Осаму Симомура (Osamu Shimomura) при вивченні біоломінесценції медузи *Aequorea victoria* виділив два білки, що беруть участь в цьому процесі. Перший білок був названий екворіном, другий зеленим флуоресцентним білком (ЗФБ). З цього моменту починається історія однієї з найуспішніших розробок

молекулярної біології, а її головні герої - Осаму Симомура, Мартін Чалфі і Роджер Тсьєн в 2008 р. були удостоєні Нобелівської премії в галузі хімії за відкриття і докладне вивчення ЗФБ. Роджер Тсьєн став наступним нобелівським лауреатом, який пояснив механізм виникнення у білку, який не має кофактору та не вимагає присутності іонів металів.

За розробку методу флуоресцентної мікроскопії надвисокої роздільної здатності («наноскопію») в 2014 р. Нобелівська нагорода з галузі хімії була присуджена Еріку Бетцигу, Штефану Хеллі і Вільяму Мернеру. Велика кількість флуоресцентних зондів обумовлена широким спектром задач та умов їх застосування. За допомогою багатьох флуоресцентних зондів можна слідкувати за ферментативним каталізом (перебіг імунологічних реакцій), механізмом трансформації енергії у клітинах та сполученням енергодонорних реакцій окиснення з синтезом аденозинтрифосфату (АТФ). Була експериментально доведена модель рідкокристалічної структури усіх біологічних мембран. Такі уявлення дозволяють зрозуміти основні молекулярні механізми їх функціонування, а також властивості живих клітин у цілому. Застосування флуоресцентних зондів дало змогу створити оптичні мікроскопи, які подолали магічний бар'єр принципу Аббе.

Флуоресцентні зонди на мікрофотографіях відкривають нам чудовий світ поєднання кольору та форм. Фірми-виробники мікроскопів Nikon і Olympus навіть проводять щорічні конкурси фоторобіт про мікросвіт у світлі флуоресценції. Однією з головних корисних властивостей багатьох флуоресцентних зондів є зміна параметрів флуоресценції при зміні фізичних властивостей середовища, оточуючого зонд. Завдяки зондам з'явилися два найважливіші напрями досліджень у сучасній мікробіології.

Перший пов'язаний з вивченням життєздатного, але не культивуемого стану мікроорганізмів. Такий стан має багато патогенних для людини мікроорганізмів, які у даний час невидимі для стандартних методів діагностування. Другий напрям – виявлення та дослідження мікроорганізмів

безпосередньо у природних зразках, що дозволяє реалізувати сучасний напрям молекулярної генетики - метагеноміки.

Челомбитько А. Д.

НТУ «ХПІ»

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ЛЕОНАРДО ДА ВІНЧІ

Леонардо да Вінчі - знакова фігура італійського ренесансу і всієї європейської епохи Відродження. Ця особа була зіркою, що осяяла весь наступний розвиток європейської цивілізації. Живописець, інженер, механік, тесля, музикант, математик, патологоанатом, винахідник - ось далеко не повний перелік граней універсального генія.

Леонардо да Вінчі народився у маленькому містечку Вінчі 15 квітня 1452 року. Його допитливість та спостереження за природними явищами з дитинства посприяла його розвитку як винахідника та живописця. Поступово діяльність Леонардо охоплювала все нові області: в 1494 році він вів гідравлічні роботи, різного роду математичні і наукові дослідження. Особливо високо цінив Леонардо математику.

Він винайшов багато приладів призначених для розв'язування математичних задач (пропорційний циркуль, прилад для побудови параболи, параболічного дзеркала). Велике місце в працях Леонардо поєднував в гідравліці розробку теоретичних принципів з розв'язуванням конкретних прикладних задач. Він спроектував і частково здійснив побудову цілого ряду каналів (канал Піза-Флоренція, зрошувальні канали на річках По і Арно).

Леонардо да Вінчі вперше і багато займався питаннями польоту. Перші дослідження, малюнки і креслення, присвячені літальним апаратам, відносяться приблизно до 1487 року. В першому літальному апараті використовувались металеві частини; людина розміщувалась горизонтально, приводячи механізм у рух ногами і руками. В працях з оптики, більш ніж в іншій області, відбилось поєднання наукового генія Леонардо да Вінчі з даром великого художника.

Важко перерахувати всі інженерні проблеми, над якими працював допитливий розум Леонарда. Він винайшов багато видів станків для прядки, ткання та іншої мети. Леонардо да Вінчі займався також питаннями геології і палеонтології, фізіології рослин і анатомії людини, філології і агрономії. Найвідомішими винаходами Леонардо да Вінчі, які увійшли в історію і прославили його є підшипник.

Історики сходяться в тому, що перший начерк підшипника був зроблений да Вінчі. Адже багато з придуманих ним пристроїв не могли працювати без цього елемента. Парашут: він мав пірамідальну структуру і був драпірований тканиною. Водолазний костюм: водолази під водою дихали за допомогою підводного дзвона, наповненого повітрям, а на обличчя надягали маску зі спеціальними скляними отворами, крізь які можна було прекрасно бачити під водою. Броньований танк: він чимось нагадував черепаху, наїжачився з усіх боків 36 знаряддями і системою зубчастих коліс. У рух його приводили 8 сильних чоловіків, які були захищені зовнішньою оболонкою танка від боїв. Робот-лицар: на відміну від більшості винаходів да Вінчі, Леонардо, судячи з усього, дійсно побудував робота-лицаря, але той використовувався в основному для розваг на вечірках щедрого покровителя генія, Лодовіко Сфорца. Учений працювала над розробкою «Ідеального міста». У 1400 році в європейських містах буяла чума. І да Вінчі припустив, що саме міста особливо уразливі до цієї недуги. Він розробив план-проект населеного пункту, санітарного та життєво придатного. «Ідеальне місто» було поділене на рівні. У кожному з них мінімізований рівень антисанітарії, широка мережа каналів для видалення відходів і гідравлічна система схожа на сучасну.

Це не дає нам можливості в достатній мірі визначити, яким був його вплив на сучасників і на вчених більш пізнього періоду. Леонардо робив свої записи дзеркальним письмом, багато слів він записував скорочено, з'єднував з іншими словами. Це дуже "затрудняло" розшифровку його рукописів. Їх почали розшифровувати і видавати в кінці 18 початку 20 ст.

У 1519 році учений склав заповіт, згадавши в ньому всіх, хто був близький. Другого травня того ж року життя Леонардо обірвалася. Він був похований в церкві Сан Фьорентино в Амбуазе. Під час релігійних війн у XVI ст. могила його була знівичена, а залишки розвіяні.

МІЖНАРОДНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Barah Ahmed Marwan Mohammed, Jordan,

Alena Tulskeya

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

PETROLEUM REFINING PROCESSES

Petroleum refining processes are the chemical engineering processes and other facilities used in petroleum refineries (also referred to as oil refineries) to transform crude oil into useful products such as liquefied petroleum gas (LPG), gasoline or petrol, kerosene, jet fuel, diesel oil and fuel oils. Petroleum refineries are very large industrial complexes that involve many different processing units and auxiliary facilities such as utility units and storage tanks. Each refinery has its own unique arrangement and combination of refining processes largely determined by the refinery location, desired products and economic considerations.

Processing units used in refineries:

Crude Oil Distillation unit: Distills the incoming crude oil into various fractions for further processing in other units.

Vacuum distillation unit: Further distills the residue oil from the bottom of the crude oil distillation unit. The vacuum distillation is performed at a pressure well below atmospheric pressure.

Naphtha hydrotreater unit: Uses hydrogen to desulfurize the naphtha fraction from the crude oil distillation or other units within the refinery.

Catalytic reforming unit: Converts the desulfurized naphtha molecules into higher-octane molecules to produce reformate, which is a component of the end-product gasoline or petrol.

Alkylation unit: Converts isobutane and butylenes into alkylate, which is a very high-octane component of the end-product gasoline or petrol.

Isomerization unit: Converts linear molecules such as normal pentane into higher-octane branched molecules for blending into the end-product gasoline. Also used to convert linear normal butane into isobutane for use in the alkylation unit.

Distillate hydrotreater unit: Uses hydrogen to desulfurize some of the other distilled fractions from the crude oil distillation unit (such as diesel oil).

Merox (mercaptan oxidizer) or similar units: Desulfurize LPG, kerosene or jet fuel by oxidizing undesired mercaptans to organic disulfides.

Fluid catalytic cracking (FCC) unit: Upgrades the heavier, higher-boiling fractions from the crude oil distillation by converting them into lighter and lower boiling, more valuable products.

Hydrocracker unit: Uses hydrogen to upgrade heavier fractions from the crude oil distillation and the vacuum distillation units into lighter, more valuable products.

Visbreaker unit upgrades heavy residual oils from the vacuum distillation unit by thermally cracking them into lighter, more valuable reduced viscosity products.

Delayed coking and fluid coker units: Convert very heavy residual oils into end-product petroleum coke as well as naphtha and diesel oil by-products.

The crude oil distillation unit. The crude oil distillation unit (CDU) is the first processing unit in virtually all petroleum refineries. The CDU distills the incoming crude oil into various fractions of different boiling ranges, each of which are then processed further in the other refinery processing units. The CDU is often referred to as the atmospheric distillation unit because it operates at slightly above atmospheric pressure. Following the desalter, the crude oil is further heated by exchanging heat with some of the hot, distilled fractions and other streams. It is then heated in a fuel-fired furnace (fired heater) to a temperature of about 398 °C and routed into the bottom of the distillation unit.

The cooling and condensing of the distillation tower overhead is provided partially by exchanging heat with the incoming crude oil and partially by either an air-cooled or water-cooled condenser. Additional heat is removed from the distillation column by a pumparound system as shown in the diagram below.

REFERENCES

1. Himiya nefiti i gaza: Ucheb. Posobie dlya vuzov/ A.I. bogomolov, A.A. Gayle, V.V. Gromova i dr.; pod red. V.A. Poskuryakova, A.E. Drabkina. – 3-e izd. I ispr. – SPb: Himiya. 1995 – 448 P.; 2. Himiya nefiti i gaza: uchebnoe posobie dlya vuzov po spets. "Him. tehnologiya topliva i uglerod. materialov"/ A.I. Bogomolov, A.A. Gayle, V.V. Gromova i dr.; Pod red. V.A. Proskuryakova, A.E. Drabkina. - L.:Himiya,1989. - 422 P.; 3. Fundamentalnyiy bazis novyih tehnologiy neftyanoy i gazovoy promyshlennosti (teoreticheskie i prikladnyie aspekty): Tezisyi dokladov Vserosiyskoy konferentsii 24-26 aprelya 2007 g. /Institut problem nefiti i gaza RAN.-M:GEOS, 2007.-310 s.

Амурак Нажия

ПВІГ ХДУХТ

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСОБИ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

У будь-якій державі освітні системи повинні сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного й культурного розвитку суспільства. Критичне ставлення в країнах до результатів вищої освіти призвело до необхідності її реформування. На сучасному етапі головний стратегічний напрям розвитку світової та вітчизняної системи освіти лежить в площині вирішення проблем розвитку особистості студента, його вміння самостійно формувати мету й шляхи її досягнення. Сутність сучасних освітніх технологій обґрунтовується в роботах Н. Бібік, А. Беляєвої, В. Безпалька та інших науковців. Ми ставимо на меті дослідити, як мультимедійне освітнє середовище створює умови для забезпечення комунікативності навчання, формування стійкого інтересу іноземних студентів до мови, яку вивчають.

На нашу думку, саме з упровадженням в освітній процес сучасних інноваційних мультимедійних технологій, використанням спеціальних комп'ютерних програм можна говорити про новий етап ефективності навчання мови, реалізації когнітивного й професійного аспектів пізнавальної діяльності іноземних студентів. На практичних заняттях з мови доцільно активно використовувати навчальні інтерактивні презентації (попередньо підготовлені слайди з текстами, таблицями, схемами, ілюстраціями, фотографіями,

відеофрагментами). Інтерактивні презентації дозволять візуалізувати навчальну інформацію на основі образного сприйняття досліджуваного матеріалу, подати його наочну конкретизацію. Ефективним є застосування мультимедійних засобів наочності, що сприяють формуванню основ орфографічного, граматичного, лексичного, культуромовного мінімуму. Важливим є використання інтерактивної дошки в комплексі з ноутбуком і проектором; залучення технології веб-квесту дозволить організувати самостійну пошукову роботу, зорієнтовану на розвиток дослідницької діяльності. З огляду на це пропоновані теми повинні бути особистісно значущими для студентів, що веде, в свою чергу, до визначення кола інтересів молоді та використання навчального матеріалу відповідного змісту. В процесі навчання студенти можуть самостійно визначити проблеми, що являють для них інтерес, є достатньо привабливими, відповідають професійній спрямованості.

Таким чином, раціональне поєднання традиційних освітніх матеріалів із сучасними мультимедійними ресурсами сприяє оптимізації процесу навчання, забезпеченню діалогового режиму, мотивації навчальної діяльності кожного зокрема та групи в цілому; використання мультимедійних технологій дозволить вирішити актуальну проблему поєднання раціонального та емоційного в навчанні.

Абдалхади Дгайби (Ливан),

Хоссейн Шокер (Ливан),

НТУ «ХПИ»

МЕТАЛЛЫ ЖИЗНИ

Организм человека состоит на 60% из воды, 34% приходится на органические вещества и 6% – на неорганические.

В настоящее время известно более ста химических элементов, однако только небольшое число из них входит в состав живого на планете Земля.

16 элементами жизни являются: 10 металлов (Na, K, Mg, Ca, Zn, Cu, Co, Mn, Fe, Mo) и 6 неметаллов (H, O, N, C, P, S), составляющих основу биологически важных молекул и макромолекул.

Десять вышеперечисленных металлов называют металлами жизни, их количество (кроме кальция) в организме мало, но их присутствие необходимо. Природа создала человека из элементов, которые встречаются в земной коре, в водах мирового океана и в космосе.

На грани химии, биологии и медицины возникла новая научная область – бионеорганическая химия. Бионеорганическая химия рассматривает роль металлов в возникновении и развитии различных процессов в здоровом и больном организме, создаёт новые эффективные препараты на основе металлоорганических соединений, активно участвует в борьбе за сохранение здоровья людей и продление человеческой жизни.

Особенно чутко организм реагирует на изменение концентрации микроэлементов, т.е. элементов, присутствующих в организме в количестве меньше одного грамма на 70 кг массы человеческого тела. К таким элементам относятся: медь, цинк, марганец, кобальт, железо, никель, молибден. Доказано, что с изменением концентрации цинка связано течение раковых заболеваний, кобальта и марганца – заболевание сердечной мышцы, никеля – процессов свёртывания крови. Определение концентрации этих элементов в крови позволяет иногда обнаружить ранние стадии различных заболеваний. Так, изменение концентрации цинка в сыворотке крови связано с протеканием заболеваний печени и селезёнки, а концентрации кобальта и хрома некоторых сердечно-сосудистых заболеваний. По мнению специалистов, современное человечество, особенно в больших городах, живёт на грани скрытой нехватки многих элементов. В стрессовых ситуациях скрытая нехватка может стать явной и привести к появлению тяжёлых заболеваний. Так, например, скрытое течение рака может продолжаться от 5 до 40 лет, что, возможно, обусловлено постепенным изменением концентрации микроэлементов вследствие старения организма. С другой стороны, существуют предположения о том, что

целенаправленное изменение концентрации различных элементов в организме может быть использовано для продления жизни человека.

Исследование физиологической роли металлов, а также их значения в диагностике, профилактике и лечении болезней является одним из новых направлений в медицинской науке.

Баркан Уссама (Марокко),
Маждуби Аднан (Марокко)
НТУ "ХПИ"

КИБЕРБЕЗОПАСНОСТЬ

Компьютерная безопасность – меры безопасности, применяемые для защиты вычислительных устройств (компьютеры, смартфоны и другие), а также компьютерных сетей (частных и публичных сетей, включая Интернет). Поле деятельности системных администраторов охватывает все процессы и механизмы, с помощью которых цифровое оборудование, информационное поле и услуги защищаются от случайного или несанкционированного доступа, изменения или уничтожения данных, и приобретает всё большее значение в связи с растущей зависимостью от компьютерных систем в развитом сообществе.

Наш мир покрыт сетью соединений. Сети помогают нам связываться с родными и близкими, сотрудничать с коллегами по всему миру и покупать всё что угодно, от книг до жилья. За 20 секунд люди делают 680 тысяч поисковых запросов и отправляют 8 миллионов электронных писем. Вместе с тем, сегодня у людей есть серьёзная проблема, которая связана с Интернетом, – это виртуальные преступления и кибертерроризм. Преступники используют Интернет для мошенничества и краж.

В современном мире главное оружие шпионов – это не плащ или кинжал, а флэшка. Через киберпространство они могут взломать сети и получить информацию. Очень сложно определить личность и место, где находится

интернет-преступник. Хакеры хотят получить доступ к электронной почте, аккаунтам в социальных сетях. Хакеры могут заблокировать работу операционной системы и потребовать деньги.

Многие компании создают новые компьютерные продукты для борьбы с такими угрозами. Это антивирусные программы и другие средства. В некоторых странах обучают кибербезопасности уже в школе.

Чтобы не стать жертвой киберпреступников, нужно следовать нескольким советам по безопасности в Интернете, а именно: установить антивирусную систему защиты; пользоваться только проверенными браузерами и лицензионным ПО; делать покупки только в проверенных онлайн-магазинах; осторожно скачивать файлы из Интернета.

Если Вы получили такие e-mail сообщения как: «Вы - миллионный посетитель сайта!» или «Заполните анкету и получите приз!» или «Узнайте, как быстро разбогатеть, «Если вы работаете дома всего два часа в день!» и подобные, то будьте осторожны. Это – мошенники! Помните: «Бесплатный сыр только в мышеловке».

Специалист по кибербезопасности (или системный администратор) обеспечивает защиту активов, данных локальных сетей компьютеров, серверов.

Бинекташ Мехмет Али (Турция)

НТУ «ХПИ»

СЕМЬ МЕЧЕТЕЙ СТАМБУЛА

Стамбул славится своими мечетями и османской архитектурой. Архитектура Османской империи возникла в XV-XVI вв.; в ней прослеживается влияние архитектуры Сельджуков, а также иранской, византийской архитектур. Османы достигли высокого уровня архитектуры. Освоенная ими техника создания огромного внутреннего пространства при помощи сводов, куполов, полукуполов и колонн, позволила создать элегантный утонченный стиль в исламской архитектуре. В Стамбуле насчитывается свыше 3000 мечетей;

наиболее важные из них - Султанахмет (Голубая мечеть), Сулеймание, Йени-Джами (Новая мечеть), Мечеть Рустема Паши, Шехзаде, Собор Святой Софии, Мечеть Султана Эйюпа.

Султанахмет (Голубая мечеть). Эта мечеть XVII-го века славится своей красивой синей плиткой, украшающей ее внутренние стены. Наличие 6 минаретов отличает ее от других мечетей, которые обычно имеют два или четыре минарета. Мечеть была построена в 1609-1616 гг. во времена правления Ахмеда I. Как и во многих других мечетях, в ней находятся могила основателя, медресе и хоспис. Мечеть Султанахмет по-прежнему используется в качестве мечети, она является одной из самых популярных и важных туристических достопримечательностей Стамбула.

Мечеть **Сулеймание** является второй по величине мечетью в городе и одной из самых известных достопримечательностей Стамбула. Эта выдающаяся мечеть была построена в XVI-ом веке известным османским архитектором Мимаром Синаном для Султана Сулеймана Великолепного. Она сочетает высокие стройные минареты (типичные для османской архитектуры) с большими купольными зданиями, поддерживаемыми полукуполами, в стиле византийской церкви Святой Софии. Это самая большая мечеть в Стамбуле с четырьмя минаретами.

Йени-Джами. Строительство мечети началось в 1597 г. по приказу Сафие-султан, жены султана Мурада III и заняло (по различным причинам) более 50 лет. Мечеть была окончательно построена только в 1663 году. Сегодня это одна из самых известных мечетей города. В интерьере мечети использованы замечательные образцы османской плитки, известной как плитка Изник (синяя плитка, получившая свое название в честь города, где ее изготавливают).

Мечеть Рустема Паши сооружена по приказу зятя Султана Сулеймана Законодателя великим визирем Рустем-пашой в 1561 году; содержит лучшие образцы плитки Изник во всем Стамбуле.

Мечеть Шехзаде («Мечеть принца») была построена Султаном Сулейманом I в память о его старшем сыне, принце Мехмете, который умер от

оспы в возрасте 21 год в 1543 г. В отличие от типичного строгого убранства большинства мечетей **Шехзаде** украшена сложными узорами, а два ее минарета имеют геометрические скульптуры с низким барельефом и терракотовыми вставками.

Собор Святой Софии - всемирно известный памятник византийского зодчества, патриарший православный собор, который после захвата османами Константинополя был превращен в мечеть, а с 1935 г. имеет статус музея. Большую художественную ценность представляет его украшенный интерьер с красивой мозаикой и мраморными колоннами. Интересно, что Собор Святой Софии оставался самым большим собором в мире на протяжении почти тысячи лет.

Мечеть Султана Эйюпа была построена в 1459 г. по приказу Султана Мехмета II на месте захоронения Абу Эйюпа эль-Ансари, который скончался здесь во время осады арабами Константинополя в 674-678 гг. Его мавзолей, ставший частью религиозного комплекса мечети Султана Эйюпа, - самая почитаемая мусульманская святыня в Турции и одна из главных святынь Ислама после мечети Аль Харам (Мекка), мечети Пророка (Медина) и мечети Аль Акса (Иерусалим).

Валида Ефендиева (Грузия),
НТУ «ХПИ»

УКРАИНА И ГРУЗИЯ: СОТРУДНИЧЕСТВО В СФЕРЕ НАУКИ

Актуальность проблемы. В последние десятилетия активно развиваются экономические, политические, научные и культурные связи Украины и Грузии. Между нашими странами существуют хорошие партнерские отношения, оба государства имеют схожие стремления и совместно входят во многие международные союзы. Образовательные и научные организации обеих стран тесно сотрудничают, например, в рамках соглашения «Горизонт-2020». В высших учебных заведениях Украины получают образование более 3000

граждан Грузии. Обучаются грузинские студенты и в НТУ «ХПИ». Интересны перспективы сотрудничества НТУ «ХПИ» и Института психологии АН Грузии.

Главная часть. Институт психологии имени Дмитрия Уznaдзе в Тбилиси проводит интересные и важные исследования в области педагогической психологии. Ученые института психологии исследуют различные аспекты детской психологии, изучают явления, которые вызывают стресс у учащихся во время экзаменов, дают рекомендации школьным учителям и преподавателям вузов, как избежать этих явлений в учебном процессе.

Основателем и многолетним директором института психологии являлся Дмитрий Николаевич Уznaдзе (1886-1950). Уznaдзе – один из наиболее выдающихся философов и психологов современности. Он родился в Кутаиси, учился в Кутаисской классической гимназии. Затем окончил философский факультет Лейпцигского университета. В 1909 году защитил докторскую диссертацию о мировоззрении Вл.Соловьева. Интересный факт: Д.Н.Уznaдзе учился в Харьковском университете (ныне Университет имени В.Каразина). В 1913 году он успешно сдал экстерном все экзамены за историко-филологический факультет.

Первые работы Д.Н.Уznaдзе посвящены истории философии. А в 1920-х годах он сосредоточивается на психологических исследованиях. Значительным открытием Уznaдзе является разработанная им «теория установки».

Явления установки, по его мнению, — свидетельство существования особой, досознательной формы психики. При этом установка описывается им как целостное, недифференцированное и бессознательное состояние субъекта, предшествующее деятельности, и выступает опосредствующим звеном между психическим и физическим. Установка возникает при столкновении потребности субъекта и объективной ситуации ее удовлетворения. Также Уznaдзе проводил исследования в области детской психологии: предложил типологию детской деятельности, разработал основы готовности детей к школе.

Теория установки Д.Н.Уznaдзе в настоящее время является теоретической базой многих психолого-педагогических исследований, не только в Грузии, но

и во многих странах мира. Необходимо отметить, что учеными Харькова были защищены диссертационные исследования, базирующиеся на исследованиях Д.Н.Узнадзе. Одну из таких диссертаций защитила доцент Подлесная Л.И. в Национальном техническом университете «ХПИ».

Выводы. НТУ «ХПИ» является одним из крупнейших технических вузов. Однако здесь проводятся и серьезные исследования в области гуманитарных наук: психологии, лингвистики, социологии, философии и т.д. Сотрудничество кафедры педагогики и психологии НТУ «ХПИ» и Института психологии имени Д.Н.Узнадзе является одним из перспективных направлений научных исследований ученых Харькова и Тбилиси.

Дениз Ахмед Оздинлер (Турция)
НТУ «ХПИ»

КУЛЬТУРНЫЕ СВЯЗИ МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ТУРЦИЕЙ

Актуальность проблемы. Современное общество определяет многоязычие как одну из основных составляющих образования. В Турции традиционно наиболее изучаемыми являются английский и немецкий языки. Следующим по значимости для турецких студентов является русский язык.

Исторически интерес к русскому языку стал расти в Турции с 19-ого века, когда велись русско-турецкие войны. После революции 1917 года из России в Турцию бежали тысячи русских эмигрантов, которые усилили коммуникативные потребности турок в русском языке. В настоящее время наблюдается рост интереса к русскому языку в Турции. В чем причина такого явления?

Главная часть. Интерес к русскому языку за последние 25 лет вырос в связи с укреплением экономических, культурных, спортивных, торговых, научных, дипломатических, военных связей с постсоветскими независимыми государствами, в том числе с Украиной, где обучаются наши студенты,

проходят практику турецкие стажёры и преподаватели-филологи, заключается договора между вузами.

Вот крупнейшие университеты Турции, где изучают русский язык: Стамбульский университет, Анкарский университет, Анатолийский университет, Измирский университет, Эрджийский университет, университет Анадолю, частный университет Окан и другие. Сегодня на десятках кафедр работают высококвалифицированные преподаватели как из Турции, так и из-за рубежа по современным методикам, с современным техническим оснащением, с использованием Программ, апробированных учебников и дистанционных курсов русского языка как иностранного. В НТУ «ХПИ», например, был создан дистанционный курс «Дебют», ориентированный именно на обучение турецких студентов.

За последние 25 лет отмечаются наплыв туристов, "челночная" торговля и новые бизнес-связи. Вследствие этого в Турции развивается отельный бизнес, увеличивается сеть кафе, киосков уличного питания, разрабатываются экскурсионные маршруты с русскоговорящими гидами. В Турции развивается строительный и энергетический сектор, строятся мосты содружества между геополитически близкими странами. Всё это требует знания русского языка как средства коммуникации с гражданами бывшего СССР.

Почему растёт количество турецких студентов, желающих изучать русский язык?

1. Это один из рабочих языков ООН.
2. Русский язык знают во многих странах Европы, Азии, Африки.
3. Актуальны исторические корни и современная социокультурная близость народов.
4. Обучение русскому языку уже имеет свои традиции и научно-методическую базу.
5. Нехватка преподавателей и переводчиков русского языка в Турции обещает молодым филологам реальное трудоустройство.

6. Открываются и производственные факультеты для инженеров со знанием русского языка, так как накоплена богатая научно-техническая литература на русском языке.

Молодёжь отчётливо видит выигрышные перспективы для таких специалистов, например, это торговля через Интернет с использованием русского языка; объединение компьютерных знаний и русского языка для создания новых программ, продвижения технологий и др.

Выводы. Украина является страной, с которой Турция развивает интенсивные экономические, культурные и научные связи. Этому способствует политика сотрудничества в области образования. Значительное число турецких молодых людей выбирает Украину для обучения в высших учебных заведениях. Изучение в Турции русского языка способствует дальнейшему увеличению этого контингента, более эффективному овладению выбранной студентами специальностью.

Ибрагим Хамам (Ливан),
Хуссеин Тавбе (Ливан),
НТУ «ХПИ»

ИБН СИНА – ВЕЛИКИЙ УЧЁНЫЙ, ФИЛОСОФ, ВРАЧ

Ибн Сина (Абу Али Хусейн Ибн Абдаллах Ибн Сина) входит в число людей, наложивших яркий отпечаток в истории человечества. Его знают как врача, философа, математика, музыканта, поэта, великого ученого, труды которого оставлены в 29 сферах науки. На западе персидского гения называли Авиценной.

Ибн Сина родился в 980 году в небольшом селении Афшана (Средняя Азия) вблизи от Бухары.

Авиценна еще в раннем детстве отличался невероятной любознательностью, удивляя взрослых постоянными вопросами.

Параллельно школьной программе Хусейн обучался дополнительно грамматике, арабскому языку, стилистике. Когда мальчику исполнилось 10 лет, он уже знал наизусть весь Коран, что, согласно убеждениям мусульман, считалось наиболее почтенным знаком.

В четырнадцать лет Ибн Сина увлёкся медициной. К занятиям медициной его привлёк известный врач того времени Абу Сахл Масихи.

Однажды во дворце произошёл необычный случай: заболел глава государства, но никто из придворных врачей не мог подобрать ему правильное лечение. Тогда к эмиру был приглашен молодой Авиценна, давший нужные рекомендации и успешно выявивший вид болезни. После семнадцатилетнего Хусейна назначили личным врачом правителя.

В возрасте 18 лет грамотный юноша позволил себе дискуссировать с выдающимися учеными Востока и Средней Азии по переписке.

Когда Ибн Сине исполнилось 20 лет, он уже являлся автором нескольких книг: обширной энциклопедии; изданий по этике; медицинского словаря.

Труд «Канон врачебной науки» состоит всего из пяти томов следующего содержания:

- 1 том: медицинская наука – описание острых хронических заболеваний, их диагностика, лечение, хирургия.
- 2 том: рассказы о простых лекарствах природного происхождения.
- 3 и 4 тома: рекомендации лечения болезней человеческих органов, переломов тела.
- 5 том: описание свойств сложных лекарств самостоятельного приготовления Авиценны, а также с указанием ссылок на древних врачей Европы и Азии.

Ибн Сина выявил, что вирусы являются невидимыми возбудителями инфекционных болезней, но данная гипотеза была подтверждена только через 800 лет Пастером (французский ученый).

Согласно убеждениям Хусейна наука делится на три категории: высшая, средняя, низшая.

Авиценна предпочитал рассуждать на серьезные темы стихами. В этой форме им написаны такие произведения, как «Трактат о любви», «Хай ибн Якзан», «Птица» и др.

Немалый вклад внес ученый в психологию, разработав собственное учение в вопросах темперамента человека (деление на горячий, холодный, влажный и сухой характеры). Отмечены его труды в механике (теория вложенной силы), в музыке (произведения по теории вокального искусства).

Написанный на арабском языке энциклопедический труд «Книга исцеления» посвящён логике, физике, биологии, психологии, геометрии, арифметике, музыке, астрономии, а также метафизике.

Основные медицинские произведения Ибн Сины: «Канон врачебной науки» (или *Канон медицины*, «Китаб ал-Канун фи-т-тибб»); «Лекарственные средства» («Ал-Адвият ал калбия»); «Поэма о медицине» («Урджуса фит-тиб»); «Трактат о пульсе» («Рисолайи набзийя») и другие.

Ибн Сина в своих трудах уделял большую роль физическим упражнениям в оздоровительной и лечебной практике. Дал определение физическим упражнениям – произвольные движения, приводящие к непрерывному, глубокому дыханию.

Он утверждал, что если человек умеренно и своевременно занимается физическими упражнениями и соблюдает режим, то он не нуждается ни в лечении, ни в лекарствах. Прекратив эти занятия, он чахнет. Физические упражнения укрепляют мышцы, связки, нервы. Он советовал при занятиях учитывать возраст и здоровье. Высказывался о массаже, закаливании холодной и горячей водой.

В области химии Ибн Сина открыл процесс перегонки эфирных масел. Умел добывать соляную, серную и азотную кислоты, гидроксиды калия и натрия.

В астрономии Ибн Сина критиковал представления Аристотеля о том, что звёзды отражают свет от Солнца, утверждая, что звезды светятся собственным светом.

Ибн Сина внёс значительный вклад в развитие средневековой теории движения. В понимании предмета метафизики Ибн Сина следовал Аристотелю.

Авиценна прожил интересную, полную взлетов и падений жизнь. Вернуться на родину после долгих скитаний мусульманский ученый так и не смог, умер в 1037 году. Похоронен выдающийся научный деятель в Хамаране, а спустя 8 месяцев после церемонии его тело перевезено в Исфахал для погребения в мавзолее.

Количество всех работ Ибн Сина в различных источниках разнится. Некоторые историки утверждают, что им создано около 453 книг разного научного направления. В арабской литературе присутствует около десяти сочинений философа (астрономия, химия, алхимия и пр.) в сохраненном неполном рукописном виде. Сейчас они находятся в библиотеках разных стран мира.

Мохамад Фахс (Ливан),

НТУ «ХПИ»

ВИНГЛЕТЫ ИЛИ ПОЧЕМУ ПТИЦЫ ЛЕТАЮТ КЛИНОМ

Винглет ([англ.](#) winglet – "крылышки") – это новая часть конструкции крыла летательных аппаратов, установленная на его окончании. Дополнительные **аэродинамические** элементы на концах плоскостей крыла [самолёта](#) в виде крылышек служат для увеличения эффективного размаха [крыла](#), снижая [индуктивное сопротивление](#), создаваемое срывающимся с конца крыла вихрем и увеличивая подъёмную силу. Винглеты увеличивают топливную экономичность у [самолётов](#) до 13%. В настоящее время одни и те же типы самолётов могут иметь разные варианты законцовок в зависимости от патентной защиты и их производителя. Например, винглеты – обязательное требование к самолетам, прилетающим в аэропорт [Лондон-Сити](#).

Подъёмная сила крыла образуется из-за разности давлений под крылом и над крылом. Из-за разности давлений часть воздуха перетекает через край

крыла из области высокого давления снизу в область пониженного давления сверху, образуя при этом концевой вихрь. На образование вихря тратится энергия движения, что приводит к появлению силы индуктивного сопротивления. Концевой вихрь также приводит к перераспределению подъёмной силы по размаху крыла, уменьшая его эффективную площадь и удлинение и снижая [аэродинамические качества](#).

Птицы, конечно, не знают аэродинамики, но они летят так, как легче, чтобы зря не терять силы. Самая первая птица в стае рассекает воздух, и за ней углом, будто две невидимые воздушные тропинки, остаются завихрения и разреженный воздух. Две следующие птицы пристраиваются за первой так, чтобы лететь по этим "тропинкам". Тогда лететь легче, воздух оказывает меньше сопротивления, а завихрения как бы подталкивают птиц вперёд. В завихрениях, оставляемых парой, летящей за вожаком, следуют еще две птицы, за ними ещё две. Так образуется клин.

Клином летают только крупные стайные птицы и только на дальние расстояния. Такое построение позволяет «ловить» завихрения воздуха, образуемые взмахами крыльев летящей впереди птицы и тем самым экономить усилия. Кроме того, клин не затрудняет обзора и облегчает следование за лидером. Строй может представлять собой и несколько клиньев, соединенных задними краями, а также «половину клина» – косую линию, где передней оказывается птица на одном из флангов. Но во всех случаях каждая птица летит сзади и сбоку от соседки на постоянной дистанции в потоке завихрений. Таким образом каждая птица может экономить до 25% своих сил при перелете.

Учеными было выяснено, что построение при полете определяется в основном двумя факторами: птицам нужно поймать восходящие потоки от лидера и избежать нисходящих, которые тоже тянутся за тем, кто движется впереди. Также орнитологи выяснили, что при этом птицы специально синхронизируют друг с другом движения крыльев.

У Ичжао (Китай),
Ли Биньбинь (Китай),
Чень Цзе (Китай),
НТУ «ХПИ»

ФИНАНСИРОВАНИЕ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИХ РАЗРАБОТОК В КИТАЕ

Становление современной науки и техники в Китае связано с образованием первых университетов: Тяньцзиньского, Пекинского, Нанкинского, Фуданьского, Цинхуа. Эти учебные заведения стали первыми базами подготовки научных кадров Китая. В 1930-1940-е годы в Пекине, Шанхае возникли первые исследовательские центры в области физики, математики, биологии, фармакологии. В 1949 г. в Китайской Народной Республике, была создана Академия наук и другие ведущие институты страны. В 1956 г. был принят первый 12-летний план научно-технического развития. Провозглашённая в середине 1970-х годов программа “четырёх модернизаций” (промышленности, сельского хозяйства, обороны, науки и техники), позволила возобновить развитие науки и техники, которые были названы ключевым звеном модернизации.

С 1978 года китайское правительство стало сильно увеличивать капиталовложение в науку и технику, было выделено на развитие науки и техники 5,3 млрд. юаней. На рубеже 1970-1980-х годов расходы на науку и технику в КНР составляли 6 млрд. юаней. В 1991 году вложенные государством средства для науки составляли 12,2 млрд. юаней. А в 2000 году вложения увеличились до 167,7 млрд. юаней. Это на 12 раз больше, чем в 1991 году. С середины 1990-х годов статистика Китая показывает постоянный рост объёма научно-исследовательских работ.

Стоит отметить, что Китай с древних времен был известен своими изобретениями. Именно Китай подарил миру четыре великих открытия: бумагу,

порох, компас и книгопечатание. Нынешний Китай – один из признанных мировых лидеров.

Науку Китая сегодня двигают молодые ученые: химики, физики, математики, программисты, которые получили образование за границей.

Научно-технический комплекс Китая ярко заявил о себе в наступившем столетии. За последние 20 лет наука в Китае получила интенсивное развитие.

Согласно плану развития науки и техники в Китае, к 2020 году страна должна выйти на мировой уровень по 11-ти основным направлениям научной деятельности и занять лидирующие позиции.

На сегодняшний день Китай занимает первое место в мире по обеспечению научными и инженерными талантами. Китайские инвестиции в солнечную и ветровую энергетику заняли первое место в мире. Также Китай занимает второе место в мире по показателям наращивания высокотехнологичного производства. Китайские ученые продвинулись очень далеко и в создании систем искусственного интеллекта и робототехнике.

Наибольших успехов китайское научное сообщество достигло в компьютерных науках. В распоряжении Китая имеется уже три самых мощных суперкомпьютера в мире.

Также в Китае постоянно растёт механизм соединения науки с экономикой. В 2015 г. государством была принята программа “сделано Китаем 2025”, в основу которой положена идея интеграции производства и технологий “умной” промышленности.

Так в 2017 году Китаем было представлено много разных научных разработок. Например: в мае 2017 года китайские ученые построили первый в мире квантовый компьютер, который по параметрам превосходит обычные компьютеры.

Также в мае 2017 года Дрон “Цайхун” – это самолет на солнечных батареях. Его размах крыльев 45 метров, а скорость 150-200 километров в час. В июне 2017 года Китай запустил первый космический рентгеновский телескоп Hard X-ray Modulation Telescope для ведения наблюдений за черными дырами и

вспышками гамма-излучения. В июле 2017 года Китай завершил эксперимент по добыче "горючего льда" /природного газа/ в Южно-Китайском море, что стало прорывом в поиске альтернативных источников энергии.

И это далеко не все. В 2017 году общие расходы на научно-исследовательские работы китайских ученых превысили 279 млрд. \$.

Таким образом, резюмируют современные аналитики, сегодня Китай имеет все шансы стать ведущим игроком в мире развития и финансирования научно-исследовательских разработок.

Chernykh O.P., Sentischeva O.S., Cantac Somuncu, Turkey

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

USING INTERACTIVE INFORMATION TECHNOLOGY FOR ATTRACTION OF FOREIGN STUDENTS TO LEARNING

The up-to-date sector of research in the computer industry is the increase of the multimedia information perception efficiency. Currently, virtual and interactive excursions have appeared with the introduction of new information technologies. Virtual reality (VR) technologies are actively used to create these excursions, such as:

- creation of virtual exhibits;
- shooting and creation of panoramic and spherical video with the ability of 3D models integration;
- creation of virtual excursions and tours.

VR is widely integrated into various segments. The education system is also actively introduces VR technologies into the learning process. The most innovative tools for effective interaction with the audience of potential foreign applicants and the content study are virtual excursions and tours. The advantages of this approach are:

- user is an active participant of interaction;
- comfortable and game information gaining;
- emotional investment;
- accessibility, visibility, re-viewing;

- cost saving on traveling.

3Ds Max software (easy to learn, uses different modifiers and plugins; realistic images of visualization of an object or interior are created) and 3D Unity can be used to simulate and visualize interactive excursions of the university departments. The developed interactive virtual excursions of the university departments will help applicants to obtain all necessary information about them, which will lead to the involvement of new applicants on the specialties.

Chernykh O.P., Sentischeva O.S., Abderrachim Elbaachouchi, Morocco

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

APPLICATION OF MULTIMEDIA TECHNOLOGIES FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF FOREIGN STUDENTS TEACHING

Today, an actual chain is built in the field of education: knowledge – innovation – economic growth. The graduates are innovative products for higher educational establishment. The higher the quality of their education is, the more in demand the specialists who received it will be. Therefore, the implementation of an innovative approach to the higher education system is relevant and necessary.

Innovations include the implementation of the new in the learning process, such as methods, techniques and technologies. One of the current trends is the increase of the learning process effectiveness through the perception of multimedia information. Multimedia is an effective technology in the modern world. With the advent of multimedia teaching tools, a new information educational environment is being created. New intellectual educational technologies and multimedia aids can be applied for faster and more effective teaching of foreign students: audiobooks, reference systems, tests, encyclopedias, educational programs, systems for foreign words learning, etc. These electronic manuals can be used during lectures, practical or laboratory classes. The assimilation of educational material occurs through the emotional-sensory perception of multimedia images, which are combined with interactive actions on them.

The use of a multimedia component of innovation in the university will lead to an increase in the quality and effectiveness of education, and accordingly, the quality of the student's personality.

Polk Christina, USA

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

THE ROLE FAIRY TALES PLAY IN THE STUDY OF RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Introduction. The study of a foreign language is undoubtedly related to the study of the culture of its people. Being acquainted the culture associated with a language elevates and motivates the minds of students, and acquaints them with cultural traditions and customs. The Humanity Department of the National Technical University «KhPI» accepts foreign students every year from countries such as Austria, the USA, Hungary, Germany, Poland, Turkey, and others, aiming to perfect their knowledge of Russian and other humanities, and to learn about the culture of Ukraine.

Main Part of the Text. During Russian lessons, students read and specially selected texts, analyzing the different points of view used, the relevance and depth of the semantic terminology used, and the value and role that literature plays in professional communication. Much attention is also devoted to looking at the lexical composition of the investigated texts, immensely widening students' active vocabulary. While working with foreign students, fairy tales have been used as an interesting tool to introduce foreigners to the intricacies and nuances of Ukrainian culture. Fairy tales form a cognitive interest in the culture of the country of the studied language. From fairy tales, students learn base-line knowledge of the foreign language (new vocabulary, words that cannot be translated from the native language, idioms and unique phraseology), building and increasing the student's capacity to listen, understand, and use the foreign language that they are studying. Fairy tales also play an important educational role, by teaching morals such as the difference between good and evil, developing aesthetic perception and artistic taste, helping the reader to develop a sense of empathy, and by teaching the reader to analyze the emotions brought forth by different texts. By using fairy

tales in lessons, educators have been known to increase the effectiveness of teaching a foreign language.

Fairy tales are a valuable resource in the study of language, because they symbolize an epoch, the culture of the people represented in their pages, and as well as their traditions and language. To read a fairy tale is to be immersed into a different culture, something that is absolutely essential for foreigners, if they are to grasp the essence of that culture in everyday life. However, teachers often confront difficulties when trying to use fairy tales in their lesson plans, because of the linguistic complexity of the original texts. These linguistic complexities can somewhat be eliminated or simplified by purposely adapting the fairy tale for use by foreigners. It can be noted that a large interest in Russian fairy tales was a stimulus for American authors to take the original poetic form of some fairy tales, and adapt them into a more simplified form of prose for foreign students learning Russian. Some examples of adapted texts include: «Сказка о царе Салтане», «Сказка о рыбаке и рыбке» (А.С. Пушкина), «Аленький Цветочек» (С.Т. Аксакова), «Конёк-Горбунок» (П.П. Ершова) and others. This supports the thesis that the study of a language is not only based on the ability to maintain a minimal lexical base, developing the skills to analyze the grammar and syntactical structure of a text, but also to understand the context and depth of culture presented in the readings of a foreign society.

Conclusions. Working on fairy tales helps a student's ability to more deeply understand the structure of Russian, its means of expression, the character of the people living within its society, and what makes them stand out from others living in different cultures and societies. Just as in fairy tales, each person has a fate and a destiny. That being said, reading fairy tales helps students to form the correct understanding of the meaning of life, and assists in their moral education. Having students memorize the rhymed, adapted texts on stage as an extracurricular activity helps them to increase their communicative competence, and develops their interest in the Russian language.

References:

1. Russian Folk Tales. Part 2. Adapted by Kristina Malidovskaya / San Bernardino, CA, 2018. – 48 p.

ЗМІСТ

Стор.

ПЕРЕДМОВА	3
ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА УКРАЇНИ ТА СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ	4
Бойко С. О. Байронівський герой у сучасному суспільстві	4
Борзенкова Д. В. Проблема инернета: позитивные и негативные последствия	5
Вавіла О. М. Інтернет і цінності молоді	8
Горбенко А. М. Сравнительный анализ восточного и западного мировоззрения	10
Гражданов Б. Р. Сурогатне материнство: «за» чи «проти»	12
Давыдова М. Г. Философская проблема создания сильного искусственного интеллекта	16
Доценко И. Р. Не/свобода виртуальной социальной коммуникации	18
Жуженко П. П., Барсик П. С. Проблема отношения науки и философии в современной философии науки	20
Игнатъева М. В. Что такое любовь?	22
Кривуля Б. І. Філософія української національної ідеї	23
Кулікова Л. А. Гуменюк П. А. Інтернет та здоров'я людини	26
Лисица М. П., Колобков И. В. Апокалипсис сегодня (глобальные риски современной цивилизации)	28
Лобас В. В. Два символа абсолютной реальности в бхагавадгита	30
Лямзенкова А. А. Проблемы коммуникации в философии	33
Ляшенко Д. Увесь духовний світ – це мислення?	35
Мельнікова М. В. Що таке щастя?	37
Мовчан Н. Академічна сучасна філософія в Україні	39
Мурадян В. Г. Три напрямки обговорення кризи ідентичності	40
Надрага В. Сенс життя в особистісному вимірі	41
Петренко А. О. Вживлення чіпу людині: між гуманізацією та технізацією	43
Редозуб І. А. Володимир Шинкарук: дослідження філософії Гегеля та Канта	45
Романова У. Філософія та Україна. Становлення філософської думки в Україні	47
Смолін І. О. Ігроманія: «за» чи «проти»?	49
Таболина Д. А. Философская проблема денег	51
Тивари Д. С., Пец В. Е. Мода и здоровье	53
Титаренко В. Ю. Батьківщина як культурне надбання	55
Черненко В. О. Идея сверхчеловека Фридриха Ницше и ее влияние на современность	56
Чорна Д. О. Вплив соціальних мереж на формування особистості	57
Шаповалова А. С. Сенс буття людини	59
Шаповалова Я. О. Патріотизм як відданість своїй справі	62
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	64
Басенко Х. В. Друга світова війна очима дитини (за спогадами Ганни Басенко)	64
Великодворський А. О. Збройні формування УНР	66
Волчков А. М. Генеза національного відродження в українській історіографії	67
Гайдук І. В. Збереження духовного надбання українців	68
Грібнік А. В., Прокопенко Я. В. Елітизм та демократія як складові національної ідеї	71
Гук В. Є. Український правопис доби «коренізації»	73
Дзєбань Т. В. Об истории вечернего корпуса НТУ «ХПИ»	74
Душка А. Мистецтво війни по-українськи: Б. Хмельницький – Сунь-Цзи XVII ст.	76

Єфімова А. С. Літературні угруповання 1920-х рр.	77
Заморін Р. Ю. Виникнення донського козацтва та вплив на його формування запорізького козацтва	79
Іович Р. М., Харламов М. І. Розвиток чернігівського ремісничого училища у ХІХ столітті	81
Ковалевська Д. «Нові харків'яни» переміщені чорнобилем: (не) забуті свідки трагедії	82
Ковальчук І. В. Використання терору як засобу політичного утвердження комуністичним режимом та українським націоналістичним рухом у першій половині ХХ століття	84
Козорезова Ю. О. Дослідження історіографії та джерел голодомору 1932-33 рр. в Харківській області на прикладі Борівщині	86
Конопльова І. Візантійський стиль та його прояви в культурі Київської Русі	88
Кочура А. І. Життя мешканців села періоду «застою»	90
Крамской В. В. Вооруженное противостояние сыновей царя Перисада I в общем контексте развития тактики в древнегреческом военном деле	92
Куліков В.О., Мовчан Д. В. Земське самоврядування в Харківській губернії	94
Лушин А. В. Голодомор 1932-1933 років в Україні: причини, хід, наслідки	95
Матушанська О. К. Висвітлення культури в новинарному контенті Телеканалу "ua:перший": події та персоналії (2017 р.)	96
Нестеренко Х. В. Українська інтелігенція в умовах тоталітарного режиму	98
Нефьодова А. О. Всеукраїнський національний конгрес 1917 року	99
Паймаш А. Українські землі у війнах Російської імперії першої половини ХІХ ст.	100
Петренко О. В. «Єврейське питання» під час Національно-визвольної війни 1648-1657 рр.	102
Полупанов Д. С. Дипломатичні стосунки Франції та уряду ЗСПР у 1920 р.	104
Райваховський М. Ю. Історія Криму	105
Ройко А. Г. Голодомор 1932-1933 років: проблема міжнародного визнання	107
Рубанов Д. А. Іноземні інвестиції у Харківській області	108
Руднева С. А. О мобильности наших предков в начале ХХ века	110
Топчій Д. С. Проблеми охорони пам'яток археології в дослідженнях В. О. Городцова	112
Уманська М. С. Місце України у Першій світовій війні	114
Федорова А. О., Харламов М. І. Харчове забезпечення українських пожежних на початку 1930-х років	115
Akamih G. C., Olaofe P. A., Ilin V. The plastic surgery founders during the world war I	116
Anozie K. O., Ilin V., Samwele F. Memoirs of Jennifer Worth as a historical source	118
ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ	120
Басенко Х., Красиков М. Олександр Басенко – випускник ХПІ, оперний співак	120
Адардур О. Узелковое письмо как одна из мнемонических систем в истории мировой культуры	122
Али Омер Альхидер Архаические артефакты античной культуры	124
Безчастний О. Повір'я, звичаї та традиції Слобожанщини	125
Бойко А. Дмитро Іванович Багалій – видатний історик культури Слобожанщини	127
Боярська В. Сучасна українська ілюстрація	129
Волков Д. Перформанс в современной культуре Украины	131
Єфімова А. Проект «поети ХПІ» етнографічного музею «слобожанські скарби» ім. Г. Хоткевича НТУ «ХПІ»	133
Захарова А. М. Сучасна культура мас-медіа: нові впливи на реальність	135
Захарченко М. Творчість Георгія Нарбута	137

Зозуля Е. Харьковский ансамбль народного танца «Буревестник»: от возникновения до современности	139
Калмыков Б. Образы богов в германо-скандинавской мифологии	140
Калнышм М.-Б. К-поп музыка и фигура «айдол», как явления современной культуры	142
Кобыльник Ю. Влияние рекламы на детей	144
Коваленко А. Туризм как социальное явление	145
Косиченко Д. Українська вишиванка як важливий елемент народного мистецтва України	146
Костенко Г. Імперські стратегії та методи перетравлення колонізованої ультури (на прикладі російсько-українських культурних відносин)	150
Кофель М. Влияние социальных сетей на формирование мировоззрения личности	153
Куцына О. Наш современник – Виктор Чаус	154
Лабиад Мохамед Яссин Дауншифтинг как явление культуры	156
Mazurkevich V. The Role of Language in Ukrainian Culture	157
Малоросиянцев В. Тоталитаризм и его последствия (на примере украинской культуры)	158
Мартышко А. Селфи как явление молодежной культуры	160
Пелешок О. О. Краєзнавча інформація у пресі як інструмент збереження духовної культури України	161
Мархфор Анас Климат и религиозные представления народов	163
Разуки Юссеф Криптография в арабских странах	165
Рибалко М. Культурний діяч Василь Каразін	166
Скіндер Н. Роль фітнес-гаджетів у житті людини ХХІ ст.	168
Скубіна Н. Урбаністика в відеоіграх: репрезентація великого міста в серії ігор The Elder Scrolls	170
Сохет Л. Гнат Хоткевич – видатний випускник ХТІ	172
Фісенко Д. Творчість І. Г. Пінзеля	174
Halchenko V. V. The Research of Alternative Sources of Financing Ukrainian Cultural Projects	176
Чебану К. Пострадянські 1990-ті: альтернативна та масова культури, практики споживання одягу	177
Чернікова Д. Самобутній шлях розвитку української мови	179
Шапошникова А. Українське книговидання: стан і проблеми	181
Shvets A. Christian Church Organizations of Ukraine Regarding the Creation of a United Orthodox Church	185
Швець С. Колористика української вишиванки	186
Шулежко Д. В. «Березіль» – новий український театр	187
Эль Бармаки Юссеф Стабильность и новизна в нашей жизни	189

РОЛЬ ПЕДАГОГІКИ Й ПСИХОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ ХАРИЗМАТИЧНОГО ЛІДЕРА

191

Анохіна А. О. Трансформаційне лідерство	191
Белицький М. Є. Роль лідера у студентському самоврядуванні	193
Гарань Н. С. Роль патріотичного виховання у формуванні лідерських якостей у студентської молоді	194
Голякова Є. О. Виявлення мотивів та факторів буллігової поведінки в підлітковому віці	196
Горбач І. О. Педагогічні умови розвитку здібностей харизматичного лідерства	199
Заболотна Є.Є. Роль педагогіки та психології у формуванні харизматичного лідера	202
Захарова О. Н. Переваги харизматичного лідерства	204
Іваненко М. О. Психологія спорту – психологія лідерства	206

Каблаш В. В. Необхідність виховання лідерів у вищих навчальних закладах	208
Карпусь В. В., Садковська В. В. Психолого-педагогічні засади дистанційного навчання у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації	209
Картавіна Ю. О. Комунікативна компетентність, як складова особистості харизматичного лідера, перекладача іноземних мов	211
Колісник О. О. Харизматична особистість: можливі напрямки діяльності та наслідки її харизматичної активності	214
Корженко А. С. Жіноче лідерство в сучасному світі	216
Коршенко Я. А., Маяцкий Д. С. Формирование лидерских качества у студентов в период обучения в высшем учебном заведении	218
Костяна Т. О. Лавська В. І. Соціокультурні основи вищої освіти: заклад вищої освіти як важливий фактор формування лідера	220
Крамчанінова Д., Голодна А. Контекст взаємодії суб'єктів освітнього простору як вагомий фактор тимбилдингу	222
Кричка Н. В., Гура Т. В. Лідерські якості в системі вимог до фахівців медичної галузі	224
Круглова Ю. О. Харизматичне лідерство	226
Курочка А. О. Педагогічні умови формування комунікативних умінь майбутніх психологів	228
Лебедева Ю. О. Роль педагогіки й психології у формуванні харизматичного лідера	230
Лебеденко Д. Н. Харизматичність як риса особистості лідера - педагога вищої школи	233
Лютий М. М. Лідерська компетентність як обов'язкова умова успішності сучасного викладача закладу вищої освіти	234
Малеев А. А. Гендерні особливості управління персоналом на підприємствах	236
Малеева О. А. Розвиток лідерських якостей у майбутніх педагогів в умовах професійної підготовки	237
Манєва Р. І. Методи та умови формування лідерських навичок у майбутніх фахівців інженерів-програмістів	239
Мартиненко О. М. Розвиток особистісно-професійних якостей як візія формування майбутніх офіцерів лідерів	242
Марченко А. І. Емоційна сила простору	243
Міщенко М. Т. Актуальність формування та розвитку лідерських якостей у майбутніх інженерів-дослідників	244
Мороз О. В. Концепції лідерства: історична ретроспектива	246
Овчиннікова О. В. Розвиток лідерських якостей у майбутніх фахівців	248
Панамарьова О. Б. Виховання лідерських якостей у студентів техніків-технологів харківського комп'ютерно-технологічного коледжу НТУ «ХПІ»	250
Петренко В. О. Роль педагогіки у формуванні харизматичного лідера	252
Подгорный К. Ю. Основы и принципы функционирования харизматического лидерства	255
Sereda A. Project method of teaching students majoring biochemistry	258
Сластіна А. О. Лідерський потенціал студента - спортсмена, майбутнього фахівця зі спортивного менеджменту на першому курсі Національного політехнічного університету "Харківський Політехнічний Інститут"	261
Shelest B. O., Kovalova Y. O. Pedagogical skills and psychology as necessary factors of teacher's work with foreign students	264
Соколов А. С. Педагогіка успіху як ефективний механізм підвищення якості освіти студентів	266
Топчий С. В. Іншомовна компетенція викладача вищого медичного закладу у формуванні харизматичного лідера	267
Хлиніна К. С. Феномен харизматичного лідера	269
Чеботарьова К. О. Задачі формування професійної компетенції психолога	271
Черниш О. Інформаційно-психологічна безпека суспільства	273
Чміль А. О. Лідерські якості керівника як необхідна складова	

конкурентоспроможності торгівельної організації	274
Шкарупа М. В. Роль харизматичного лідерства в аспекті ефективної діяльності студентського самоврядування	276
Шляхова К. Удосконалення системи підготовки фахівців для сил оборони України	278
Шокало Д. В. Мовна підготовка фахівців	280
Щербак А. С. Уявлення про сім'ю у підлітків в залежності від психологічного віку	282
Юдіна А. Г. Іншомовна компетентність майбутніх фахівців	284
Янова Е. В., Руднева Н. И. Лидерский потенциал: сущность и структура	285

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

289

Адресев А. Р. Проблеми експорту в Україні та шляхи вирішення проблеми	289
Белих К. О. Економічний розвиток України в умовах глобалізації	290
Бобко К. Є. Вища математика в маркетингових дослідженнях	292
Василевський І. П. Щодо питання використання франчайзингу на ринку України	294
Ворон А. А. Особливості державної підтримки розвитку кооперації в національній економіці	296
Выдря П. В. Проблемы макроэкономического равновесия в Украине	298
Гавенко Л. Р. Розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні з відповідно до міжнародних стандартів	300
Гапонова В. Э. Уровень теневой экономики в Украине и пути борьбы с ней	301
Главацька А. П. Особливості фінансового обліку електронних грошей	303
Гордієнко В. О., Лаврик Т. А., Мозглякова Н. Г. Маркетинг інновацій як запорука успіху ТНК на світовому ринку товарів і послуг	305
Гришко О. О. Проблеми використання міжнародного досвіду мотивації персоналу в Україні в умовах глобалізації	307
Давидюк Р. С. Стратегія розвитку національної економіки в умовах глобалізації	310
Даценко Д. Н. Анализ причин развития безработицы в Украине на современном этапе	312
Дуднікова Є. Ю. Стандарти корпоративної соціальної відповідальності та їх використання на підприємствах України	313
Zubko A., Mischenko D., Volkodav V. Trends of marketing: past, present and future	316
Зозуля М. Проблемы безработицы в Украине и их последствия	318
Ильина О. К. Проблемы трудоустройства по специальности выпускников высших учебных заведений Украины: макроэкономический аспект	320
Ільченко І. Ю. Проблеми ринку землі в Україні	321
Кавун М. В. Криптовалюти та її роль в економіці України	323
Halchenko V.V., Shvets A.D. Demand and supply in the labor market in terms of occupations and activities	325
Кальченко В. Ю. IBM: зміцнення лідерства на софтверному ринку та у сфері технологій штучного інтелекту	326
Козюк О. Розрахунок дози добрив для збільшення економічної ефективності використання землі	327
Колочко К. В. Фінансова діяльність підприємств в сучасних економічних умовах	329
Лаврук А. Р. Стратегія економічного розвитку України	332
Лисенко О. Математичне моделювання в економіці	334
Лиханська Д. О. Управління міжнародним бізнесом компанії BIM (BIM BIRLEŞİK MAĞAZALAR A.Ş.)	336
Лісова А. Економіко-математичне моделювання для прийняття управлінських рішень	337
Лучна Є. О. Транснаціональні корпорації: поняття, ретроспектива розвитку та сучасний стан	339

Маковська А. Ю. Застосування інтерактивних технік у мотивації персоналу	342
Маркова Є. М. Проблема вибору права у регулюванні зовнішньоекономічних відносин	343
Надрага В. Інфляція як визначальний фактор впливу на добробут населення України	344
Петрова І. А. Формування іміджу банківської системи та шляхи підвищення довіри населення	346
Радченко О. А. Інноваційна модель розвитку національної економіки: необхідність формування та запровадження в Україні	347
Рудько Т. М. Можливості впровадження моделі соціальної відповідальності бізнесу в Україні	349
Склярова Ю. Ю. Соціальна відповідальність бізнесу: проблеми становлення в Україні	351
Старанов В. Математичне моделювання політичних процесів	353
Тверська Я. М. Інноваційна діяльність як запорука стабільного розвитку країни	354
Таболіна Д. А. Перспективи вступу України до НАТО	356
Sheianova E. D. Place in great game: impact of globalization on development of ukrainian economics	358
Трачук Ю. Економіко-математичні методи в маркетинговому аналізі	360
Широков С. Передумови формування суспільства споживача в сучасній Україні	362
Шпирко А. О. Побудова економетричних моделей	363
Шумейко І. В. Напрямки та стратегічні пріоритети державно регуляторної політики у сфері підприємництва	365
РОЗВИТОК СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ВИМІР	368
Kolomiets Yu. The reasons of aspiration of countries to unitarism	368
Абабий К. І., Слюсарєва Ю. В., Хлусєва А. С. Мовна поведінка емігрантів	369
Андрущенко А., Чумак Р. Наркомания как социальная проблема	371
Бабаніна К. Соціологічні дослідження мовних конфліктів	372
Байдак В. Онлайн ігри як елемент сучасної культури	374
Безрученко Т. Поняття соціології грошей	376
Безугла Я. Теорія суспільства Герберта Спенсера	378
Вецу Н. Нерівний шлюб	380
Вітвицька Є. Вплив глобалізаційних процесів на формування молоді	382
Выдря П. Брачное поведение и критерии брачного отбора в современном мире	384
Грибушенкова А. Федералізм чи унітаризм: перспективи розвитку державності України	386
Гольштейн М. М., Воронцова В. О., Політюк А. І. Мовна поведінка та гендер	388
Ейсмонт К. Чинники вибору професії старшокласниками	390
Жовтобрюх Ю. Поняття «споживання» в межах сучасної соціології	392
Золотова Ю. Пропаганда как феномен коммуникации	394
Івченко М. Маніпулювання громадською думкою	396
Ільїна О. Подружні конфлікти, причини та наслідки	398
Карпов А. Товар как спектакль	399
Кізіло А. Теорія наслідування Тарда	402
Клочко С. Влияние фильмов жанра фантастики на формирование личности	403
Конякина Ю. Гендерные стереотипы в современном обществе	405
Котляр Д. Дозвілля як фактор формування духовної культури сім'ї	407
Криворучко М. Опасность внешнего вмешательства в гражданские конфликты в условиях гибридной войны	409
Куліш І. Соціальний конфлікт у сучасному українському селі	413
Лашенко О. Феномен масової свідомості та його вивчення в соціології та соціальній психології	415
Ленко І. Деструктивний вплив корупції на українське суспільство	417

Литвиненко Ю. В. Головка М. В. Соціолінгвістичні процеси в сфері міських найменувань	420
Мірончук А. Основні типи конфліктів в організації	422
Платановская А., Степанова А. Андеграунд как новое поколение субкультур	424
Покатілова Т. Помилки служби управління персоналом у процесі вивільнення персоналу	426
Прокопенко А. Плюси та мінуси легалізації проституції	429
Разно М. В., Филиппенко А. Ю. Глобалізація і національна мова	431
Рібун А. Особливості економічної культури українського суспільства	433
Риморева Т. Соціологічний аналіз професійного іміджу шкільного вчителя	436
Теня Є. Глобалізація культури: тенденції і протиріччя	439
Тер-акопов А. Упередження і сучасна людина	442
Швачка К. Современные концепции политического элитизма	443
Шлейко А. Н., Фадеева А. С., Красногор Я. В. Нэтикет – этикет в интернете	446
Шмалько О. Социальная политика Израиля по отношению к семье и материнству	448
Щляхта К. К вопросу о взаимоотношениях между гражданским обществом и государством	450

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ 453

Бабурнич Д. О социальной защите в Украине	453
Баштавенко Д. В. Пробация в Украине	454
Безрученко Т. Об экологической ситуации в Украине	455
Белевцов В. А. Анализ законодательства Украины об интеллектуальной собственности	457
Беседа Д. В. Конституційне право людини на свободу та недоторканість	459
Борзенкова Д. В. Взаимоотношения между государством и бизнесом	462
Борыгин Д. В. Пиратство, как нарушение авторских и смежны прав в сфере интеллектуальной собственности	465
Вихров П. В. Правові питання виробництва та використання електроенергії в Україні	468
Дашко А. Право на свободу та особисту недоторканість. Свобода пересування	470
Жихарев Н. И. Сравнительный анализ Украины и ЕС об интеллектуальной собственности	472
Жовтобрюх Ю. О медицинских реформах в Украине	474
Журавлев С. Социальные проблемы Украины	475
Золотова Ю. Об экологической ситуации в стране	477
Кольцов П. И. Коррупция как угроза национальной безопасности	479
Корх Е. О. Административное наказание за правонарушение в сфере электроэнергетики	481
Кузнецова А. Права, свободи та обов'язки громадянина	483
Лямзенкова А. Проблемы и перспективы развития интеллектуальной собственности в Украине	484
Малимон И. И. Правообладатели против интернет – гигантов	487
Мирошниченко Д. Р. Кибертерроризм	491
Мишакова Д. Права людини	492
Моргун Д. В. Проблеми реалізації і захисту прав людини	494
Овсянников И. А. Борьба с интернет пиратством в Украине	496
Пилипчук А. Новинки в законодательстве алиментного обязательства в отношении детей	498
Пилипчук Г. В. Проблематика інтелектуальної власності в соціальних мережах	500
Погрібний М. Т. Пенітенціарна реформа України	502
Рибун А. В. О свободе слова в Украине	505

Семикін М. Права, обов'язки і свободи громадянина України	507
Таболіна Д. Проблемы прекращения предпринимательской деятельности в Украине	508
Ткачев Ю. В. Криптовалюты и их правовое регулирование	510
Трофименко В. О. Наказание за уголовное правонарушения в сфере электроэнергетики	512
Фёдоров Н. В. Правовая культура в условиях становления гражданского общества	513
Цапенко В. Отличия в понятиях «права человека» и «права гражданина»	515
Чепурина И. Гарантии прав граждан	517
Чуднівєць А. С. Проблеми формування громадянського суспільства і правової держави в Україні	519
Щербак А. Права, свободи та обов'язки людини на грошах?	520
Якименко И. В. Блокчейн	521

МОВНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ 525

Артеменко В. Місце української мови у світі	525
Безугла Я. Структуралістська теорія походження та розвитку мови	527
Бєлих К. Походження української мови	528
Бондар А. Суржик як проблема сучасної української мови	530
Волошина І. Інформаційні технології у викладанні лінгвістичних дисциплін	532
Гнатюк О. Сучасні проблеми ідеографічного письма	533
Гончаров В. Різновиди соціальних діалектів та їх роль у розвитку сучасної мови	536
Давидюк Р. Багатомовність у незалежній Україні	537
Дерев'янко О. Кліпове мислення	539
Дикіна Т. Історія освіти в Україні	541
Дмитренко Г. Походження української мови	542
Заратуйченко Д. Двомовність у незалежній Україні	544
Зелена Д. Суржик як соціолінгвістичне явище	546
Зеріна Ю. Проблема використання суржику в українській мові	548
Івах К. Український мовний етикет	550
Карпенко О. Актуальність мовної підготовки кадрів	552
Ключка М. Мова чи діалект?	553
Королєх Є. Молодіжний сленг як засіб комунікації	555
Косолапова О. Використання нетрадиційних методів під час вивчення іноземних мов	557
Кот Ю. Англіцизми в українській мові	558
Кравцова В. Типологія допоміжних міжнародних мов	560
Лазарцева А. Дисципліна «українська мова» у контенті комунікативно-інтенційної моделі (КІМ) як нової збалансованої еволюційної освіти (НБЕО)	562
Лебєдєва С. Перші пам'ятки писемності України	564
Логина А. Вплив української культури на розвиток культурних процесів Росії	565
Міщанин Є. Суржик як проблема української мови	567
Міщенко К. Молодіжний сленг як засіб комунікації	569
Моря А. Використання сленгів під час спілкування	570
Наранович О. Суржик – проблема сучасної української мови	572
Новосьолова Ю. Проблема суржику в українській мові	573
Павленко В. Мовленнєвий етикет – важлива складова культури української мови	575
Паршина А. Мовні та позамовні чинники формування діалектів	577
Пастушна В. Граматичні лексичні стилістичні та інші особливості віртуального спілкування	579
Пилипенко С. Проблема становлення української мови	580
Приходько Р. Способи утворення сленгових одиниць	582

Семенко Є. Кліпове мислення та роль мови у сучасному просторі	584
Свиридова Т. Нагальні проблеми української науково-технічної термінології	585
Татарінова О. Мовна характеристика користувачів сайтів та соціальних мереж	587
Толочко К, Толочко Д. Культура мови як ознака сильної нації	589
Торяник А. Переваги та недоліки застосування технологій віртуальної реальності в освіті	591
Ходарева В. Англіцизми в українській мові	594
Ящишин Діалектизми у сучасній прозі (на матеріалі л. Дереша «поклоніння ящірці»)	595

ІСТОРІЯ НАУКИ Й ТЕХНІКИ

597

Аманназарова Д.А. О значении туркменских имен	597
Атанасова О. Науковий доробок професора В. Л. Кирпичова	598
Артиков Э. А., Абдуллаев Ш. И. Ашхабадское землетрясение. Причины и последствия	600
Бабаниязов А. Б. Ахалкетинец – символ туркменистана	602
Безсонова К. С. Основні причини аварії на ЧАЕС	604
Брусникин Д. Реформа метрической системы	606
Васильева В. О. Работы Харьковского института металлов по разработке керченских руд в 30-е гг. XX века	609
Журило О. Д., Журило А. Г. Применение нейронных сетей для снижения затрат при хранении графической информации	611
Кисіль І. О. Україна і світ	613
Компаниец Е. В. К 140-летию главного аудиторного корпуса НТУ «ХПИ»	616
Левкович Є.О. Історія появи мов програмування	618
Мосіяня А. А. Роль Галілео Галілея у розвитку науки	620
Нікуліна А. С. Левко Мацієвіч — талановитий інженер, перший український авіатор та палкий патріот України	622
Потривай А. Використання комп'ютерної техніки в електроенергетиці	624
Плутцов Д. Становлення енергетики України	627
Руднева С. А. Об участии политехников в Первой мировой войне	628
Рыбалкина Е. А. Мифы в истории	631
Смирнов Д. А. Україна у космічній сфері	633
Старикова Е. И. История создания теплопаровоза	635
Токарев М. О. Щодо історії крекінгу нафтових продуктів	637
Шахматова Ю. Започаткування наукових знань у трипільській культурі	639
Шулежко Д. Флуоресцентні зонди та їх використання	641
Челомбитько А. Д. Науковий доробок Леонардо да Вінчі	643

МІЖНАРОДНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

646

Barah Ahmed Marwan Mohammed Petroleum refining processes	646
Амурак Нажия Освітні технології як засоби ефективного навчання мови іноземних студентів	648
Абдалхади Дгайби, Хоссейн Шокер Металлы жизни	649
Баркан Уссама, Маждуби Аднан Кибербезопасность	651
Бинекташ Мехмет Али Семь мечетей Стамбула	652
Валида Ефендиева Украина и Грузия: сотрудничество в сфере науки	654
Дениз Ахмед Оздинлер Культурные связи между Украиной и Турцией	656
Ибрагим Хамам, Хуссейн Тавбе Ибн Сина – великий учёный, философ, врач	658
Мохамад Фахс Винглеты или почему птицы летят клином	661

У Ичжао, Ли Биньбинь, Чень Цзе Финансирование научно-технических разработок в Китае	663
Chernykh O. P., Sentischeva O.S., Cantac Somuncu Using interactive information technology for attraction of foreign students to learning	665
Chernykh O.P., Sentischeva O.S., Abderrachim Elbaachouchi Application of multimedia technologies for improving the efficiency of foreign students teaching	666
Polk Christina The role fairy tales play in the study of russian as a foreign language	667

Наукове видання

**«УКРАЇНА І СВІТ: ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНА ЕЛІТА ТА
СОЦІАЛЬНИЙ ПРОГРЕС»
МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ
10 - 11 квітня 2019 р.**

Редакційна колегія:

проф. Сокол Є.І.
проф. Марченко А.П.
проф. Мигущенко Р. П.
проф. Архієреєв С.І.
проф. Бурега В. В.
проф. Романовський О. Г.
проф. Тарароєв Я.В.
проф. Кліменко О. Ю.
проф. Ігнатюк О. А.
проф. Савченко Л. П.
проф. Скляр В. М.
проф. Перевалова Л.В.
проф. Петутіна О.О.
проф. Чернявська С.М.
доц. Панфілов Ю.І.
доц. Кудій Д. А.
доц. Шанідзе Н. О.

Відповідальний за випуск проф. Бурега В. В.

Підписано до друку 09. Формат 60 X 80 1/16. Папір офсетн.

Друкризографія. Гарнітура Таймс. Ум.друк. арк. . Обл.–вид. арк. .

Наклад 250 прим. Зам. № 121. Безкоштовно

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про реєстрацію ДК №116 від 10.07.2000р. 61002, Харків, вул. Кірпічова 2.

Друкарня НТУ «ХП». 61002, Харків, Кірпічова 2